

ԱՆԱԲԵԿՉՈՒԹԻՒՆ

ԱՄԷՆ ԻՆՉ

ՊՂՏՈՐ ԿԸ ՄՆԱՅ

ԱՍԱԼԱՆ ՄԻՇՏ ՆԻԻԹ

ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹԷ

ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆԷՆ ՊՐԻԻԱԷԼ

ՈՒ ՓԱՐԻԶ

—X—

Երեկ անդրադարձած էինք «Ուաշինգթոն փոստ»-ի յօդուածին ահաբեկչութեան շարքի կատարած հետազոտութեանց մասին: Ուրբաթ օրուան փարիզեան օրաթերքերն ալ կ'արձագանգէին ձեռք Անտերքինի յօդուածին (Հոկտեմբեր 29), որ հաստատելով թէ իր տեղեկութիւնները քաղած է եւրոպական սպասարկութիւններէն, կը յայտնէ թէ փարիզի ոստիկանները կատարողներուն համար, խորը որու ազատ արձակումը ամէնէն կարեւորն է իրենց համար Ապրիլի չէ, այլ՝ Վարուժան Կարպիճեանը: Իրեն համար մահացու բոլոր պայթումներուն պատասխանատուն ալ ԱՍԱԼԱՆն է, ինչ որ արդէն «Լիպեթապիստ»-ի խորագրել կուտայ՝ «Ուաշինգթոն փոստ կը հաւատայ հայկական հետքին»: Անշուշտ Հայկական եւ Ասլայ շփոթութիւնը պիտի չզոգրի մամուլին կողմէ, նոյնիսկ երբ կարգ մը թերթեր տարբեր մօտեցում ցոյց կուտան:

Փիլաւորարար պեղծիական մամուլն է, որ այս առնչութեամբ ամէնէն պարկեւտ դիրքը բռնած է: Հոկտեմբեր 25 / 26-ի թիւին մէջ «Լը Սուառ» (անկախ) թղթած մը լոյս ընծայած էր, խորագրուած՝ «Ահաբեկիչ, ԱՍԱԼԱՆ կը դաւէ Հայ Խառն», ուր կ'արձագանգէր այն բոլոր զատապարտումներուն, զորս կատարած են Փրանսահայ զաւուրի պատասխանատու անձեր կամ մարմիններ: Հոկտեմբեր 29-ին ալ կաթողիկէ ընկերային քրիստոնէայ «Լա Լիպր Պիտի» օրաթերքին է, որ կէս է կը տրամադրէր Արա թորանեանի հետ հարցազրոյցի մը: Խորագրած՝ «ԱՍԱԼԱՆ ահաբեկչութիւնը ալլելս հայկական ոչինչ ունի», Միշէլ Թէյս ներկայացնել էր Արա թորանեանը, որպէս «ուշ չափաւոր» մէկը զանազան հարցումներ կ'ընէ ՀԱՅ-ի պարագլուխին, գլխավորաբար ԱՍԱԼԱՆ-ի հետ իր շարժումին խղճին զրգապատճառներուն մասին: Թորանեան ձեռնհասօրէն կը պարզէ իր տեսակէտները, խստօրէն դատաւարտեալով վերջին սպառնալիքները ու անդաւրձաբանութիւնը, ի մասնաւորի, այն թելադրանքները զոր ԱՍԱԼԱՆ ըրած էր իսլամական ճիշտութիւն որպէսզի սպաննէ Ժ. Փ. Քոֆմանը յանուն դուրանի (չէրիա) օմրէնքին, կ'ըսէ. — Երբ Հայերը կ'իմանան թէ ԱՍԱԼԱՆ կը գինակցի իսլամական ճիշտութիւն եւ անկէ կը սրահանջէ Քոֆմանի սպաննութիւնը միայն կրնան յուսահատուի: ... Յանուն մահմետական այդ «արքայան պատերազմին» է որ հարիւր հազարաւոր Հայեր սուրէ անցան»: Հարցազրոյցի վերջաւորութեան ալ կը ծանոթանայ ցեղասպանութեան եւ հողային պահանջներու վրայ:

—X—

Պէտք չի մէջ, վերջին օրերու անցումը արձանի վերաբերող տեղեկութիւնները ոչինչ կը բուսարանեն, ընդհակառակն առկա քան պզտոր է ամէն ինչ եւ հակասական: Կրկին կը խօսուի Փրանսացի զինուորական կցորդին սպաննութեան մասին: Ըսողը Հայ մը եղած կ'ըլլայ, այս Հայը ըստ ոմանց Սուրիայիները յանձնած իրան լիբանանեան ոստիկանութեան (կաշ...) , ըստ ուրիշներու ժառանգի ձեռքը կ'ըլլայ, դեռ ալլապիւրներու համաձայն ալ, սպաննողներէն երկուքը իրենց կարգին սպաննուած կ'ըլլան:

Մարքէի թղթակիցը, այս առթիւ, կը ջանայ գիտցածները յայտնել եւ կը յայտ-

նուի որ շատ բան չի գիտեր եւ խառնիխառն տեղեկութիւններ կու տայ Հայերու, Պուրճ - Համուտի, Դաշնակցութեան, ԱՍԱԼԱՆ-ի մասին: Կրակ թէ Պուրճ - Համուտը Հ. Յ. Դ. -ի ձեռքն է (չափաւոր ընկերակազմակ հ'որակէ կուտակցութիւնը) ե ինք կը հսկէ կարգ ու կանոնին: ԱՍԱԼԱՆ-ի հետ Հ. Յ. Դ. -ն բացէ ի բաց կուրի մէջ է եւ Հ. Յ. Դ. կը քէ ԱՍԱԼԱՆ-ի այն քանի մը անդամները որոնք Պուրճ - Համուտէն կ'անցնին: Ըստ Հ. Յ. Դ. -ի, կը գրէ թղթակիցը ԱՍԱԼԱՆ-ն ազատօրէն կըրնայ դորձել արեւմտեան - Պէտք չի խառնարանին մէջ, ուր իրեն զօրաւոր եղողները ալ շատ են:

—X—

Մերձաւոր Արեւելքի եւ արար քաղաքական բանտարկեալներու համակամ կոմիտէն (Սէ - Էս - Փէ - Փէ - Ա) նոր սպառնալիքներ ըրած է, զլիսաւորարար Խալիլոյ, ճշգրտով որ Ապրիլի 29-ն տանիքին հետ որեւէ բանակցութիւն կամ համաձայնութիւն իրեն հետ կող չունի: Խալիլոյ մէջ, երկու ահաբեկիչներու ազատ արձակումը կը պահանջէ:

—X—

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Միթերճ - ՇիրԱՔ երկու ժամ զբոս - զլիսի տեսակցութիւն մը ունեցած են, Հինգշաբթի, նախագահին անձնական բնակարանին մէջ: Տարակարծութիւն չըկայ իրենց մէջէն:

ՍԱՆՈՒՏԻ ԱՐԱՔԻՈՅ Թագաւորը յանկարծ ծամբու դրու քարիւղի իր նախարարը՝ Ահմետ Ջաքի Եամանի, որ 24 տարի է միջնադարին ծանօթ գէմք մը դարձած էր: Մեղադրանքն այն է, որ իր վարած քաղաքականութիւնը պատճառ եղած է որ երկիրը զրկուի իր եկամուտներու մեծ մասէն: Նոր նախարարը՝ Հաշիմ Նազիբի, թեքնաբար քան քաղաքական անձնաւորութիւն, եազր պէտք է ջանայ տարբեր զիւր բռնել քարիւղի գիներուն մասին: Պետրոս Թերզեան, Փերոսթրաքեմիի տնօրէնը կը գրէ այս մասին. — «ՕՓէՓ-ի մէկ գծուր ժողովին երկու շաբաթ ետք, կատարուածը պատիժի բընոյթ ունի», բայց չի զարմանար Եամանիի փոխարինումին, քանի որ կ'աւելցնէ. — «Փաճոթ թաղաւորին եւ քարիւղի իր նախարարին միջեւ տարակարծութիւնը բացայայտ դարձած էր ՕՓէՓ-ի վերջին ժողովին, ուր Ռիտաէն հասած զեկից մը հրապարակաւ դէմ կ'արտայայտուէր Եամանիի կենսական կէտի մը չուրջ»: (Լիպեթապիստ կ'արձագանգէր Թերզեանի խմբագրականին, Ուրբաթ առտու): Ֆիլիպոս ալ կ'արձագանգէր ուրիշ մասնադէտի մը՝ Վահան Ջանոյեանի կարծիքին, ըստ որուն այս պաշտօնադրկումը փաստն է որ Սաուտի Արաբիա չուրք շարունակել գիներու կայունութեան իր քաղաքական նախնիները: Եամանիի միակ նախարարն էր որ արքայական ծնունդ չունէր: Վկայուած Հարվարտէն եւ Քոլումբիայէն, 1962ին նախարար դարձած էր:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

«ՅԱՌԱՋ - ՄԻՏԳ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍ»

Լոյս տեսաւ «Յաւաջ միտք եւ արուեստ»-ի նոր (110) թիւը հետեւեալ բովանդակութեամբ. —

Ռ. Սեւակի Խոստումները Գ. ՊՂԸՏԵԱՆ
Poésie en 86 :
Marie-Pia VALLET de BUZON
B. H. SAKAYAN
Yériché DJERGIAN
Denis DONIKIAN

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ԼՈՒՐԵՐ

ԵՐԵՍՓՈԽԱՆ

ԱՐՏԱԽԱՋԻ ԲԱՂՈՒՄԵԱՆ

ԱՅՑԵԼԱԾ Է

ՓԵՐԻՈՅ ՀԱՅԱՐԱԿ ԳԻՒՂԵՐԸ

—X—

Պարսկաստանի հարաւային շրջանի հայ երեսփոխան Արտաւազը Բաղումեան, Հոկտեմբեր 15 - 18 այցելած է Նոր Զուղա եւ Փերիա գաւառը: Նոր Զուղայի հայկական վարժարաններու տեսուչներու եւ ուսուցչական կազմերու հետ հանդիպում ունենալէ ետք՝ երեսփոխանը, Թեմական Խորհուրդի եւ հոգաբարձութեան ատե - նապետներուն հետ այցելած է Փերիոյ հայաբնակ գիւղերը՝ Մնիկը, Դալամե - լիք, Սարան եւ Դարդուն: Նշենք, որ այս գիւղերուն մէջ կ'ապրին 10 - 15 հայ ընտանիքներ: Հոկտեմբեր 18-ին Արտաւազը Բաղումեան անցած է զուտ հայաբնակ Բոլորան գիւղը. այցելած է դպրոց եւ ներկայ եղած դասուսանդութեան: Ապա զայցած է Խոյզան եւ այցելած է Եկեղեցի: Այս շրջապատայի շնորհիւ հայ երեսփոխանը ծանօթացած է Փերիոյ հայ գիւղացիներուն, հետաքրքրուած անոնց վիճակով եւ ամէնուրեք խօսք առնելով թեւադրած է ամբօրէն կառած մնալ հայ եկեղեցւոյ սկզբունքներուն եւ հայկական աւանդութիւններուն:

—X—

ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐ ՄԸ ՎԻՐԱԽՈՐՈՒԱԾ

Թեհրանի մեր պաշտօնակից «Ալիք»-ի Հոկտեմբեր 21-ի թիւէն կ'իմանանք, թէ վերջերս Մարիան - Սուլթանիէ ռազմա - ճակատին վրայ վիրաւորուած է զինուոր - ական ծառայողի մէջ գտնուող Ֆրէդ Յովհաննիսեան: 22-ամեայ հայ երիտա - սարը, որ վիրաւորուած է ալ թեւէն, մէջքէն եւ ալ ոտքէն, ապաքինումէն ետք կը վերադառնայ ռազմաճակատ: Ի դէպ, քանի մը ամիս առաջ ալ Ֆրէդ Յովհան - նիսեան վիրաւորուած էր Օշնալիէի մէջ, պայթիւնի հետեւանով:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԼԱՍՈՒՍ ԱԶԳԱՅԻՆ ԽՈՒՄԲԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Ծանօթ է, որ անցեալ տարի Երեւանի «Արարատ» խումբը հրաւիրուած էր Լաոս բարեկամական քանի մը հանդիպումներ ունենալու: Փոխ այցելութեամբ, անցեալ շաբաթ Հայաստան զայցած է Լաոսի ազգային խումբը բարեկամական հանդիպումներու, մարզումներու եւ տեսարժան վայրեր այցելելու նպատակով: Հոկտեմբեր 23-ին, Երեւանի «Հրազդան» մարզադաշտին վրայ տեղի ունեցած է Լաոսի եւ «Արարատ»-ի բարեկամական հանդիպումը: Լաոսի մարզիկները թէեւ ցուցաբերած են անհասկանալի բարձր թէքնիքով խաղարկութիւն մը, սակայն, արադաշտութեամբ, թաքթիկ յղացքներով գլխած են Երեւանցիներուն: «Արարատ» 8 կոլ նշանակած է հիւրերու բեր - ղին. 3 կոլ նշանակած է Վերանեան գը - լուսի հարուածով, 2 կոլ՝ Քոչարեան, մէկական կոլ՝ Պ. Գալստեան, Պոզոսեան եւ Միքիթարեան:

ՏՈՄՍԵՐ

ՔԱՄԵՐԱՅԻՆ ԵՏԵԻԸ, ԱՌՋԵԻԸ ԵՒ ԴԻՍԱՑԸ

—X—

Ազգային մեր կեանքին մասին երբ կը խորհրդածեմ, մտապատառս կը գրաւուի ճատրակով մը: Ուղեղի ճարտարութեան, յղացքի աննախատեսելիութեան, անտիպ միջոցառումներու խաղն է որ կը կատարուի այդ վաթսուներորդ քառա - կուսիներուն վրայ ու մինչ զիմացը նշա - տած է հակառակորդը՝ որպէս խաղացում ժամանակի աններող ոգիին, այս կողմ ռազմած է մեր ներկայացուցիչը՝ մարմ - նացում մեր գեղավարներուն, վարչա - կաններուն, ատենապետներուն, մեր պատուարժան ազգայիններուն:

Ու մէկը միւսին ետեւէն, մեր ներկա - յացուցիչը կը կորսնցնէ խաղերը՝ միշտ արդարացում գտնելով իր պարտութեան: Յանցաւորը ինք չէ, այլ միւսին անպար - տելիւթիւնը: Մեր ներկայացուցիչը պահ մը իսկ չի մտածեր, թէ մեղաւորը խա - զալու իր ձեւը կրնար ըլլալ, զաղափա - րի պակասը, մանր կարելիութիւններով բարձունք նուաճելու իր իղձալի յաւակ - նութիւնը:

—X—

Մեր ազգայինները կը յաջողցնեն իրենց անձնական դործը, իսկ ազգային դործը... Այս ախտաճանաչումին հեղինակն է ողբացեալ բարեկամ՝ Փայլամուտեան, որ նկարիչի իր մեծ շնորհին կողքին, ու - նէր տեսնելու կարողութիւն եւ մտածում բանաձեւելու ատակութիւն:

Ու որքան արդար է արուեստագէտը: Մեր ազգայինները կը յաջողին պարար - տացընել իրենց շտեմարաններուն պա - հեստն ու դրամատուներուն հաշիւը, իսկ երբ հարցը կը վերաբերի իրենց դոր - ծերուն՝ ազգային մակարդակի վրայ, ժա - ուսուր տակաւ կը նօսրանայ ու դործը կը գիմէ գէպի անխուսափելի անանկութիւն:

Ամերիկացիները ունին Տիւր ռայք՝ մէկ իմ տը ռայք՝ փլէյս խօսքը ու մեր ազգա - յին դործատէրերը մեծագոյն բծախնդր - րութեամբ կը կիրարկեն զայն երբ նոր պաշտօնեայ մը պիտի ընտրեն իրենց սե - փական գործին մէջ: Ազգային դործին համար, հոս արդէն կը գիմեն բարեկա - մի մը, խնամի մը, ազգականի մը, կու - սակիցի մը՝ պայմանաւ որ այդ ընտրեա - լը ըլլայ ենթարկուող եւ որուն խմացա - կան փայլէր չգերազանցէ իրենցը:

Նայելը մեր չուրքը ու անմիջապէս կը տեսնենք, որ մեր ազգային բոլոր դործե - րուն մէջ, քիչ բացառութեամբ, կեցած են պատահական, առարկէզ շփոթած մարդիկ, մինչ անդին, ջաղացապաններ կան, որոնք կը սպասեն որ ցորենը իրենց յանձնուի:

Աժան երգիծանք ընելու համար չէ որ Պեչիկիթաչեան կ'ըսէր, թէ աթոռի վրայ նստած մարդիկ կան, մինչդեռ պէտք է աթոռը նստէր իրենց վրայ:

Առաջին անգամ չէ որ Փրանսացի բե - մադրը մը ամօթխածութեամբ կը յայտ - նէր, թէ իր տեղը քամերային ետեւն էր եւ ոչ թէ առջեւը, թէ ամէն ոք պէտք է գիտնար իր տեղը, ալլապէս...

Ալլապէս կը վերածուին մեր կարգ մը ազգայիններուն, որոնք կը ցանկան ըլլալ եւ քամերային ետեւը, եւ առջեւը, եւ գիմացը, հոգ չէ թէ արժանաւոր մարդիկ լինեն միութիւնները, հեռանան ու նոր ընտրութիւնները կատարուին չա - փազանց սեղմ շրջանակներու մէջ՝ ընտ - րողի եւ ընտրուողի նոյն թիւով:

Ժամանակի գէմ ճատրակի խաղերը կը շարունակուին ու անոնք որքան ալ երկար տեսն, վերջ մը պէտք է ունենան: Երբ զիմացինը կը խաղայ նրբագոյն բծա - խնդրութեամբ, պատահականութեան ոչ մէկ առիթ տուող վճռակամութեամբ, մեղի կը միայն անոր հակադրել մէկը, որ ունենայ կացութեան բարձրութիւնը:

Տակաւին ուշ չէ:

Փայլամուտեան կ'ըսէր նաեւ. — Հետեւողը առջեւէն չի կրնար երթալ: Բայց այդ մասին ուրիշ անգամ:

Մ. ՊԶԱՔԻՅԱՆ

ՄԱՆՈՒԷԼ ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ
ԹԱՐՄ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՇԱԽԱՐԶ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Իրանում եւ այսօր ապրող ու մատի վրայ հաշուող, հին սերնդի ներկայացուցիչները շատ լաւ են ճանաչում ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻՆ, բայց նրանք էլ ապրում են իրենց կեանքի Նոյեմբեր կամ Դեկտեմբեր ամիսը, իսկ նոր սերնդի մէջ շատ քչեր գիտեն կամ լսել են նրա մասին: Բայց չպէտք է թողնել, որ մեր նոր սերունդը անձանոթ մնայ այդ հոյակապ մատարակներին, գրադարներն ու մանաւանդ անսխալ խմբագրատներն:

Քսան տարի առաջ, նորից կայծակնա՜հար եղաւ Դաշնակցութեան յանձնարարական անտառը եւ տապալուեց հակա կազմիչներին մէկը:

Սան - Բաւլո էի, երբ հեռագիրը դու՜սեց. - Շաւարշ Միսաքեանը ՈԶ ՆԻՍ է: Հաւատում է՞ք այս բաներին:

Տարիներ շարունակ, շանթ ու կայծակ, որոտում ու ցատում, փոթորիկ եւ արհաւիրք շտապեցին այս հասարակութեան կազմուցիչին, բայց նա հպարտօրէն, անվարան, անսպաժաք շարունակեց գլուխը բարձր պահած քայլեր ընդհատելու: Սակայն առաջին անգամ իր ցատուներին: Սակայն առաջին անգամ իր ցատուներին: Սակայն առաջին անգամ իր ցատուներին: Սակայն առաջին անգամ իր ցատուներին:

Եւ չեմ հաւատում Միսաքեանների մահերին...

Կր հաւատա՞ք Քրիստափորի, Ջուարեանի եւ Ռոստոմի մահուն:

Կր հաւատա՞ք Աղբիւր Սերոբի, Գէորգ Ջաւաշի, Անդրանիկի, Ռուբինի մահներին: Եւ չեմ հաւատում:

Միթէ՞ մեռած են Սիւսանթոն, Վարուժան, Սաթան, Ահարոնեան, Ակնունին, Արտեման, Կոմիտաս, Թումանեան եւ շատ ուրիշներ: Նրանք ապրում են եւ պիտի ապրեն որքան ժամանակ կենդանի է Հայ Ժողովուրդը: Իսկ Հայ Ժողովուրդը անմահ է, որովհետեւ այդ ընտրեալներն ու նրանց նմանները կերտեցին նրա անմահութիւնը:

Շաւարշն էլ մեռած չէ: Նա հիմա դարձել է մի լուսնոյն հողի, այն միւս ընտրեալների հետ, որոնք թեւաժողով են մեր գլխի վրայ, որոնք հրահրում են մեր քայլերին, որպէսզի մենք եւս անհեղ ընթացիկները նրանց ճանապարհուցուցուցին:

Ինչ որ աշխարհին էր, նա թողեց աշխարհին: Իր հողեղէն մարմինը տուեց հողին, բայց մարդ միայն հողից չի շինուած. նրա վրայ կայ նաեւ Աստուածային մի շունչ, որ կենդանի է պահում մարդը եւ նրա յիշատակը:

Շաւարշը եղաւ նուիրարեւոյմի ու զոհաբերութեան առաքինի առաքեալը: Տարիներ ու տարիներ, սկսած պատանեկութիւնից, նա իրեն նուիրեց իր ժողովուրդին, իր կուսակցութեան եւ Հայ մշակութիւն: Պայքարեց յանուն արդարութեան ու ճշմարտի, յանուն գեղեցիկի ու ազնիւի: Բաժնեց իր ժողովուրդի գաղտնիքները. նրա ճակատագիրը իր ճակատագիրն էր, նրա նման ընտել եւ աստանդական: Չունեցաւ բազմաթիւ ապարանքներ ու շքեղ կառքեր: Իր ամբողջ հարստութիւնը, իր մահից յետոյ երեսուն տարիներ ՇԱՒԱՐՇԻ հաւաքածոն են, որոնք որպէս յանձնարարական կոթողներ, պիտի մնան դալիք սերունդին:

Յաճախ իր թերթի սխալներին մէջ կ'երեւար «ՇԱՏՆԵՐԻՑ ՄԷԿԸ» ստորագրութիւնը: Բայց իրականութեան մէջ, նա «Քչերից մէկն» էր, որ գուրգուրում էր հայ լեզուի վրայ, գուրգուրում էր նոր հասակի նեղութեան սերունդի վրայ: Շատերը նրա շնչին տակը կազապարուեցին. - Վազգէն Շուշանեան, Շահան Շահնուր, Շաւարշ Նարեկեան, Սարգիսեան եւ ուրիշներ:

Այդ դաժան օրերին, երբ հայ մատուրականութեան ընտրանին, Ապրիլեան Եղեռնի անհուղ օրերին, առաջնորդում էր գէպի մահը, Շաւարշը կարողացաւ մի կերպ ճողալու իր պահանջները եւ այդ թաքնուողից կապ պահել օտար երկրի տակ գտնուող իր ընկերների հետ, փրկութեան ճանապարհ որոնելով տարազերուածների համար:

Յետոյ, երբ ինքն էլ, դաւաճանութեան հետեւանքով, ընկաւ թրքական գահիճ ոստիկանութեան ճանկը, ենթարկուեց անհուղ շարժարանների, մինչեւ այն

տարեման, որ ստիպուած եղաւ ուստիկանութեան շնչի երրորդ յարկից վար նետուել աղատուելու համար տաճիկների ու բարբարոսների տանջանքներից:

Բռնակալութեան ժամաւ ու անարդ չորթ թալի սեւ հետքերը մինչեւ վերջը մնացին իր ձեռքի վրայ եւ դաժան բռնութեան հանգէպ իր ունեցած խոր առեւտրութիւնը, մինչեւ մահուն օրը ապրեց իր հողում:

Երբ նա երրորդ յարկից վար է նետուած մեռնելու համար, զուցէ նա այդ օրերին չէր մտածում, որ յետագային իր կեանքը անհրաժեշտ պիտի դառնար, Համլէտեան Հօրացիօրի պէս պատմելու աշխարհին իր նահատակ ընկերների ահաւոր ողբերգութիւնը: Չէր մտածում, որ տարիներ յետոյ պիտի աշխատէր լեցրեալ նրանց թողած բացը, քաջալերելով նոր սերնդին, սիրեցնելով նրան հայ գիրն ու գրականութիւնը:

Ամբողջ երեսուն տարի, անխնայ կերպով, մեծ գրականներով եւ անպատում գծուարութիւններով հրատարակեց «ՅԱՌԱՐՇ»ը, որ դարձաւ մի տեսակ «հանապաօրէն հաց» Փրանսահայ գաղութի համար...

Ամբողջ երեսուն տարի ձագկեց թուրքաբաններին, վհատողներին, դատաւիճակներին եւ ուրացողներին, բայց քաջալերեց եւ գուրգուրեց հասարակական, գաղափարապաշտների վրայ:

Իրեն անկաշտ խմբագիր, քիչերից մէկը եղաւ: Իրեն ձկուն եւ ուրոյն ոճ ունեցող, դարձեալ քչերից մէկը եղաւ:

Հաւատում էր մեր գաղտնի արդարութեան, հաւատում էր մեր ժողովուրդի անկախութեան գաղափարին. խոր պաշտամունք ունէր այդ գաղափարի ճամբին ընկած մեծ ու փոքր նահատակների հանդէպ:

Կեղծել ու քննել անձանոթ էին իր խնունդները: Լրագրական ապարդէզը, կուսակցական կեանքը, իր համար արհեստներ չէին, այլ արուեստներ էին ու ամբողջական նուիրում:

Ազգային արժէքների պահպանման մէջ ընտանդիկ էր: Կր դողար Մեսրոպեանի վրայ: Միջին պահանջ էր այդ ոսկեղէնի լեզուին: Արդար գաղթը կ'ուռնէր, երբ այդ լեզուն կը խաչէին, կ'աղձառէին, կ'օտարացնէին եւ նորաժողով թխածոյ բառերով կ'ալլանդակէին:

Իր սրտում Հայրենիքի կարօտն ունէր: Կարօտն ունէր Արարատին, Արագածին ու Սեւանին:

Արհաւիրքից յետոյ, Եթէ չեմ սխալ - 1919ին, նայեց Արարատի վեհափառ ճակատին, գիտեց Արագածի անմար կանթեղը եւ միտուեց Սեւանի ջրով...

Այդ օրերին էր, որ եւ մի անգամ միայն նրան տեսայ Երեսունում...

Կողքին ընկերը ասաց.

- Նայի՛ր, այն թուի դէմքով Շաւարշ Միսաքեանն է... Իսկ նրա կողքին քայլողը Արսէն Միքայէլեանն է:

Տարիներ յետոյ պիտի հանդիպէի նրան Փարիզում...

Բուրժուական մեկնեցի դէպի լոյսի քաղաք... Փարիզ... Ո՞վ չի երազել տեսնելու Փարիզը. Հիւսիսների, Բալզաքների, Սառա Բեռնարների եւ հազարաւոր արուեստագէտների ծնունդ տուող երկիրը...

Չեղբուս մի կտոր թղթի վրայ գրուած է... Ռիւ Քարէն... սակայն Քարէնեան գորգերի վրայից քալելով շանց մըտնելու համար ընկերոջ՝ Ստեփան Նաւասարդեանի երրորդական պանդուխտ չորրորդ յարկը... որի սենեակում Բորչեան գորգի փոխարէն, գիշերները այդ գիշերով մըտնելու անվախ կերպով ինձ սուրհանգրտում էին:

Միւս օր, կէսօրին դնում ենք հայկական ճաշարան «Պարթա»։ Հայկական է, որովհետեւ այնտեղ «Նալանչի տղամ» են պատրաստում, իսկ կիրակի օրերը՝ «Պատուի Փլաք»։

Ստամբուլ կ'առաջնորդէ յետոյ պէտք է միտք էլ կ'առաջնորդէ:

Ուրեմն պէտք է դնալ եւ տեսնել «ՅԱՌԱՐՇ»ը:

Նաւասարդեանը ինձ առաջնորդում է: Ճամբին ցոյց է տալիս տեսարժան վայրերը:

Եւ երազել էի տեսնել «Յաւար»ի խմբագրատունը մի շքեղ պողոտայի վրայ:

Փարաշին մի հակա չէնք: Վերելակով պիտի բարձրանա մինչեւ հինգերորդ յարկը եւ կէս ժամ սպասման արահի փութիկ բաղկաթոնների վրայ նստելուց յետոյ, պիտի կարողանաս ներկայանալ խմբագրատնին եւ նրա գործակիցներին:

- Ահա «Յաւար»ի խմբագրատունը. - ասաց Նաւասարդեանը:

- Ո՞ր է, զարմացած հարցնում եմ, Հիւսիսային զանգի մի չէնք, որ նրա մանուկ իմ երազով խմբագրատուն... - Ահա այս է. - ասում է ընկերս ցոյց տալով մի փոքրիկ չէնք:

Երազներս ցնդեցին: Վերելակի փութիկ, մեր ոտքերի տակ ճռճում էր փայտեղ հնացած սանդուխտ, իսկ սանդուխտների տակը տնքում էր մի հին մեքենայ, սեղմում տոտերին ու թարմ յաւաչի նման թխում էր «Յաւար»ը:

Մեզ չեն ապաւնցում: Մտնում ենք խմբագրի սենեակը, ինչպէս պիտի մըտնէինք մեր տան որեւէ սենեակ:

Դիմացը նստած է մեծ Շաւարշը, նրա կողքը փոքր Շաւարշը:

Երկու բոլի շանց, տարիների մըտերի մէջ ենք դարձել: Հաւանարար ձեւ գանից շատերը Հիւսիսային բացատրել այս գաղտնիքը:

Ծխում է Շաւարշը ու գրում: Գրում է ու լսում, նայելով քո շրթներին: Հարցեր է տալիս: Մտնողների մասին տեղեկութիւններ է ուղղում:

Փոքր Շաւարշը հարբուխ ունէր... Կարձեմ յախենալան:

«ՉՈՄ» (*) Լեւոն-Հարցնում է Ռուսահայ իրենց կազմակերպութեան մասին եւ հրաւիրում է ինձ նոյն գիշերը ներկայ լինելու իրենց կազմակերպած երկույթին, որ տեղի պիտի ունենայ «Պարթա»ի վերնաշրջանում:

Դրանից յետոյ յաճախ գնում էի «Յաւար»ի խմբագրատուն:

Կապուել էի Շաւարշին:

Կազմեցինք Եւրոպահայ Թատերախումբ:

Երկար կեանք չունեցաւ:

Եւ մեկնեցի Մարտի: Այնտեղ հիմնեցի Դրամատիկ Ստուդիա: Ներկայացումներ էի կազմակերպում, Լիւնում, Վալանսում, Վիէնում, Սէն - Շամունում, Սէն - Թիէրիէնում, Կարտանում, Տէսինում, Բոն տ'Օրնայում եւ շատ ուրիշ վայրեր ուր հայութիւն կար: Եւ տարին մէկ անգամ գնում էի Փարիզ մի ներկայացում տալու: Ամբողջ մի տարուայ ընթացքում, դաւաններում շահած զրամբ հալում էր Փարիզում եւ եւ նորից վերադառնում էի դաւան:

Պատճառը:

Փարիզում, բոլոր նրանք, որոնք մասնակցում էին ներկայացման, «ԴԵՐԱՍԱՆ» էին եւ առանց վարձատրութեան չէին մասնակցում ներկայացման: Իսկ ամենապիտանը, ամէն գիշեր, փորձից յետոյ հաւաքում էինք որեւէ արձարան եւ ամէն մէկը մի քան էր պատուիրում. ուսուցիչ եւ խմելու: Քիչ յետոյ մէկը ասում էր.

- Օ՛րդն ժամը 11 անց է, եւ մեկնեցի որպէսզի կարողանայ հասնել վերջին գնացքին: Յետոյ երկրորդը.

- Յիշեցի, որ կնոջս խօսք եմ տուել, երթալ եւ իրեն տուն տանել: Բարի գիշեր:

Երրորդը:

- Երթում եւ հասնեմ մեթրոյին: Մերսի:

Չորրորդը:

- Բարի գիշեր, վաղն ալ եւ կը վճարեմ:

Եւ այսպէս ամէնքը մեկնում էին, իսկ եւ Պարոնեանի Արիստոմ Ալայի նման ապուշ կտրած, նայում էի Էյֆէլի աշտարակի նման իրար վրայ շարունակ շարունակ, կանչում էի սպասեալին եւ վճարում: Եւ սա կրկնում էր ամէն գիշեր:

Պատմեցի Շաւարշին:

Սկսեց ծիծաղել: Եւ այդպիսի ծիծաղ չէի տեսնել:

Վիէնայում երբ ուսանում էի Ռէնհայտի թատերական Ստուդիայում մեզ սովորեցնում էին զանազան ձեւի ծիծաղել: Հիշեալական ծիծաղ, կեղծ ծիծաղ, արհամարհական ծիծաղ, բռնադատիկ ծիծաղ, յիմարի եւ ապուշի ծիծաղ. բայց երբեք անկեղծ ծիծաղ:

Կանթումս շատ մարդկանց եմ հանդիպել եւ լսել նրանց ծիծաղները, բայց քիչ եմ լսել սրտանց եւ անկեղծ ծիծաղողների:

Շաւարշը քիչ էր ժպտում եւ աւելի քիչ էր ծիծաղում, բայց երբ ծիծաղում էր, այնքան անկեղծ էր, սրտանց, հարազատ

եւ անճիղ. ճիշդ այնպէս, երբ երեսները դեռ չեն խմանում կեանքի շարն ու բարին եւ ժպտում են ու ծիծաղում: Այդպէս ջինջ ու մաքուր էր Շաւարշի ծիծաղը:

Առաջին անգամ, երբ դաւանից Փարիզ էի եկել, հետեւեալ տողերն էր գրել «Յաւար»ում:

«Դեռ աւելին, դերասան Մարութեանը ոչ միայն աշխատած է բեմ հանել հայ եւ օտար խաղեր, այլ եւ ինքը թատերադրութիւններ գրած է ու բեմադրած, նիւթ ու նենալով մեր նոր օրերու պատմութիւնը»:

1932-ին վերջերը մեկնեցի դէպի Իրան, 1947... Հայկալ:

Հաւաքում էինք «Արեւելք» թերթի խմբագրատուն: Այդ օրերին Հայկալ էին գտնուում Շաւարշ Միսաքեան ու Յակոբ Օշական: Բոլորս էլ բարձր էինք խոսում, որովհետեւ Շաւարշը լաւ էր լսում: Մի օր Շաւարշը բացակայում էր. դարձեալ մեր ընկերներից մէկը բարձր ձայնով մի քան էր պատմում: Օշականը դարձաւ դէպի այդ ընկերը եւ ասաց.

- Այ տղայ, ինչո՞ւ այդքան բարձր կը խօսիս... Շաւարշը հոս չէ:

Շաւարշին կատակով յայտնել էին Օշականի ասածը եւ առիթ էր փնտրում փոխարինելու:

Մի օր դարձեալ հաւաքում էինք: Երկուքն էլ այնտեղ էին: Նորից բարձր - գաղափ խօսում էինք, բայց մեր սրբիկ խմբագիր Թեօօլեանի հողը չէր: Նա այդ աղմուկի մէջ խմբագրական էր դըրում եւ մասնակցում խօսակցութեան: Օշականը դարձաւ դէպի Շաւարշն ու ասաց.

Շաւարշ. դու մի ժամանակ զբաղւած էիր գրականութեամբ, արուեստի զործեր էիր թարգմանում. հիմա ի՞նչ ես տնում:

- Դարձեալ թարգմանութեամբ եմ ընդգրկուած. - պատասխանեց Շաւարշը:

- Ի՞նչ ես թարգմանում. - ասաց Օշականը:

- Քո գրուածքները հայերէնի եմ թարգմանում. - պատասխանեց Շաւարշը եւ սկսեց իր անկեղծ ու մաքուր ծիծաղը, որից մենք եւս վարակուելով սկսեցինք ծիծաղել:

- Յիմարներ... ասաց Օշականը եւ ինքն էլ սկսեց ծիծաղել:

Այդ օրերին Հայկալահայութիւնը իր ոսկեղան էր ապրում:

Հողերայ Ջարեհ Կաթողիկոսը Հայկալ առաջնորդն էր:

Մարգարեան, Թատերական, գրական ու ժողովուրդի կար:

Հ. Մ. Բ. Մ. Բ., չէր եմ ինչի առթիւ, մի սողանցք էր կազմակերպել: Շաւարշ եւ ուրիշների հետ կանգնել էինք «Արեւելք» օրաթերթի խմբագրատան պատըշտամբ: Հողերայ մի սողանցք էր: Եթէ յիշողութիւնս ինձ չի դաւաճանում, աւելի քան հազար հողի մասնակցում էին: Մարգարեան, Սկաւտեան, Արեւունի, Գալլիկներ... կանոնաւոր շաբաթով անցնում էին: Նայեցի Շաւարշին: Ալեքսանդր արցունք կար, իսկ գէմքին փայլ: Յանկարծ դարձաւ ինձ, խից ուսիս եւ ասաց.

- Մարութեան, մենք ո՞ր կը գտնուինք... Հայաստան... Երեւան... Այս ի՞նչ հոյակապ կազմակերպութիւն է... Բայց օտար հողի վրայ... Խորապէս յուզուած էր:

Խորապէս յուզուեց նաեւ այն օրը, երբ Օշականը յանկարծամահ եղաւ: Թաղումը արքայական էր: Հազարաւորները գլխիկոր հետեւում էին նրա զագաղին...

Արարները դարձան ինձ...

- Ո՞վ է այս մեռնողը...

Գերեզմանոցում դամբանականներ խօսուեցին: Սոսեց նաեւ Շաւարշը... Զիւրկողացաւ, արցունք աչքերին... Դալիք խեղդուեց կոկորդում: Չկարողացաւ շարունակել...

Վերջին անգամ 1949-ին հանդիպեցինք Փարիզում:

Եւ պիտի մեկնէի դէպի Հարաւային Ամերիկա:

- Գրէ երբեմն, - ասաց Շաւարշը. համբարուեցինք ու հեռացանք:

Չկարողացաւ գրել: Հիմա եմ գրում եւր այդ հոյակապ մարդը վաղուց ի վեր հրաժեշտ է տուել այս աշխարհին...

Չեմ տեսնել իր չիրմը կամ յուշարձանը:

Բայց յանձնարարական եւ անմահ յուշարձան է:

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ՝ «ՎՏԱԳՈՒԱԾ ԱԶԳԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ» ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԹԻԼՄԱՆ ՑԻԻԼԻԽԻ ՀԵՏ

«ՑԱՌԱՋ» - Յարգելի Պ. Յիւլիս, «Յա-
ռաջ» ընթերցողներուն ծանօթ է ԿԻՕ
հանգէսի միջնակցը: Խնդրեմ յետադարձ
ակնարկով մը արժեւորեցէ՛ք զայն:

Յիւլիս. - ԿԻՕ-ն մեզի ձեռով մը զոհա-
ցում տուաւ: Այն երկուէջնոց գրութիւ-
նով տեխ 1986, Յուլիս 10 թուակիր
«Յառաջ» կարգ մը սխալներ կարելի
էր արդիւնաւէտ էր քան թէ Պ. Շրափսի
թողածը: Անշուշտ զէպըր ինքնին
անհաճոյ էր, բայց նոյնը կրնար պատա-
հել նաեւ ուրիշ անուանի թերթի եւ կամ
հանգէսի մը պարագային ալ: Հերքում-
ները ընդհանրապէս պարտադիր պարտ-
գայի կը հրատարակեն, այնպէս որ
չառ ալ դարձանալի չէր եղածը: Մենք
ալ պարտադրանքի միջոցով մեր ձայնը
լսելի դարձուցինք:

«ՑԱՌԱՋ» - Եթէ չենք սխալիր ԿԻՕ-ն
հերքումը իրեն ձեր սեփական կարծիքը
ներկայացուցած էր, որուն ինքը հա-
ւանար չէր:

Յիւլիս. - Ձեր բաժնէն քիչ մը տարբեր
էր: Բաժնէն որ Շրափսը իր կարծիքը
լայնաց, հիմա կարգը եկած է մէկու
մը, որ իրեն ԿԻՕ-ի մրցանակին անդրա-
նկի զափնեկիր սերտ կապեր ունի սոյն
հանգէսին հետ: Ըստ իս ընթերցող-
ներուն մօտ այն տպաւորութիւնը գոյա-
ցաւ որ այն ինչ որ հոն գրուած էր մա-
սամը ԿԻՕ-ին ալ կարծիքն էր:

«ՑԱՌԱՋ» - Եթէ դուք ԿԻՕ-ի մրցա-
նակի զափնեկիրը չըլլայիք, կը կարծէ՞ք

ձանեք՝ իր «ՑԱՌԱՋ»ները, որոնք իր
անուան հետ պիտի ապրեն եւ կուրծք տան
դարբին:

ՄԱՆՈՒԻԼ ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ

1977

«Փակուած վարագոյրի առջեւ»

(*) - ՉՈՄ Նշանակում է Չափապա Որ-
բերի Միութիւն: Պատերազմից յետոյ,
ստաւոթ եղեռնից ազատուած հազարաւոր
արքերը, կազմեցին այդ միութիւնը, որ
այն ատեն մի հսկայ կազմակերպութիւն
էր եւ որի ղեկավարը Շաւարշ Նարդու-
նիս էր: Հիմա գոյութիւն չունի «ՉՈՄ»ը:
Չափապա որքերը մեծացան, ամուսնա-
ցան, բոռներ ունեցան եւ հաւանաբար
նրանցից շատերը մեկնեցին այս աշխար-
հից, ինչպէս իրենց ղեկավար Շաւարշ
Նարդունիս:

ԱՐԴԻԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ, ԲԱՑԱՅԱՅՏ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ ՄԱՐԿ. ՆՇԱՆԵԱՆ

- 4 -

«Ճանապարհներ շարունակ՝ ապրե-
ցանք ճշմարտութիւն»-ի եւ «ազգային»-ի գը-
նակի յղացքներուն պարտադրած սա-
ղախական հակադրութեան ծիրին մէջ:
Մեր պատմութիւնը այդ յղացքներուն
ընդմէջէն մտածեցինք, այսինքն՝ բուն
խնամող՝ չնաճեցինք զայն: Եւ այդ
պատճառով իսկ՝ լուցարարներ, մեղու-
ցիներ մենք դիմէք: Խօսողը Կ. Գորթեանն
է (էջ 63): Շեշտերը, ընդգծումները եւ
սրբոյ բառեր ալ՝ ինձմէ՛ք: Գաղափարա-
բանական առասպելին մէջ կազմուած ու
անոր կողմէ պարտադրուած «հում տը-
նակներ»ու մասին է խօսքը: Այդ նիւթին
չորս լուսաւորն ակնարկը մեր լեզուով
կը պատկանի միջնէն այսօր Յ. Քիւրք -
ճանին, եւ 1968-ին Ա. Երեմեանի մէջ լոյս
տեսած իր «Երկրորդ հաւասարում»ին

որ ձեզի հոն արտայայտուելու կարե-
ւորութիւնը պիտի տրուէր:

Յիւլիս. - Բացարձակապէս ո՛չ:

«ՑԱՌԱՋ» - Հարցումը հետեւողին
էր: Անցնինք Եւրոպական Խորհրդարանի
մէջ Հայկական Հարցի չորս տեղի ունե-
ցած խմբումներուն: Մեզի, Հայերուն
համար յատկապէս ցաւալի էր Գերման
երեսփոխաններու դիրքորոշումը: Գուք
ի՞նչ կը խորհէք սառը մասին:

Յիւլիս. - Իսկապէս ցաւալի է որ իրեն
հետեւանք Գերմանացիներու դիրքորոշ-
ման կարելի չէ եղած առաջարկուած մեղմ
դատաւարութեամբ վաւերացնել: Յատկի է
մանաւանդ անոր համար որ տեսակ մը սի-
րային կապ գոյութիւն ունի Գերմանիոյ
եւ Թուրքիոյ միջեւ: Արեւմտեան - Գեր-
մանիա միշտ զօրավիզ կը կանգնի Թուր-
քիոյ, անշուշտ՝ Հայերը շատ լաւ դիտեն
աս, ի գորու են պատմական արժանե-
քներ: Այս սիրային կապերը անկարելի է
որ մարդ արամբարանութեան դժով ըմ-
բռնէ: Թուրքիա իր ուղածը կրնայ ընել,
կը յարձակի Իրաքի վրայ, հոն կը ուրմ-
բակած է քրտական զինուոր, կը սպաննէ
հարիւրաւոր մարդիկ, եւրոպական երկրի
մը՝ Կիպրոսի 40 տոկոսը կը շարունակէ
դաւաման տակ պահել, ո՛չ ոք կը բողոքէ
ստոնց զէմ: Պոլսոյ Յոյներուն թիւը Լօ-
զանէն ի վեր 300 հազարէն հազիւ թէ
3.000-ի կ'իյնայ՝ միշտ նոյն կեցուածքը:
Եւ այսուհետեւ մեր Հանրապետու-
թեան նախագահը Պոլսոյ համայնաբանին
իրեն շնորհած պատուոյ գովաւորի տիտ-
ղոսը կ'ընդունի:

Արեւմտեան - Գերմանիա տեղի քան 40
տարիներէ ի վեր իր պատմութեան մե-
ծագոյն աղէտին հետեւանքով բարոյա-
կան եւ նիւթական հատուցում կուտայ,
միւս կողմէ Թուրքիա իր կողմէ գործա-
դրուած Հայկական եղեռնը կը մերժէ
ընդունիլ իրեն ալ: Աս անհեթեթու-
թիւն մըն է, բայց կայ նաեւ ուրիշ ան-
հեթեթութիւն մը եւս: Թուրքիա եւրո-
պական Պետութիւն մը կը նկատուի, բայց
մարդկային եւ փոքրամասնութիւններու
իրաւունքներու այն չափանիշերը, որոնք
միւս եւրոպական երկրներու պարա-
դային ի գորու են, կարծես կը դադրին
գոյութիւն ունենալէ Թուրքիոյ պարագա-
յին: Աս կեցուածքը Ա. Աշխարհամար -
տէն ի վեր այսպէս կը շարունակուի: Որ-
պէսզի փոխուի ան, պէտք է ընդարձակ
լուսաւորական քարոզչութեան լծուիլ:
Աս դործը վատահարաւ աւանդական ձա-
խը պիտի չընէ, պիտի չընէ նաեւ ԽՍ -
ՓԷ - ՏԷ-ն, որովհետեւ ան ՆԱՌՕ-ի քա-
ղաքականութիւնը որդեգրած է: Զախի
լայն խաւերն ալ պիտի չընեն աս դործը,
ձեռով մը ռոմանտիկ է անոնց մօտեցումը,
տրուած ըլլալով որ Թուրքերը իրեն օ-
տար աշխատաւորներ կ'ապրին Արեւմտ-
եան - Գերմանիոյ մէջ: Աս գործը միայն
անկախ կազմակերպութիւններ կրնան ը-
նել, ստոնց կարգին նաեւ մեր կազմա-
կերպութիւնը: Կատարուած է թերեւ 5
տոկոսը այս աշխատանքին որ պէտք է
կատարուի: Մենք 1987-ին կամ 1988-ին

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԵՆ

Հ. Բ. Ը. Մ.Ի 80ԱՄԵԱԿԸ

ՎԱՒԱՆՍՈ. - Հ. Բ. Ը. Մ.Ի հիմնադը-
րութեան 80-ամեակի տօնակատարու-
թիւնը, Եւրոպայի մէջ, առաջին նշողը
եղաւ Վալանսի գաղութը:

Տեղւոյն մասնաճիւղի արտոնք եւ կա-
նանց վարչութիւնները, երկօրեայ յայ-
տադրով մը, տօնակատարեցին Միութեան
80-ամեակը: Ոչ միայն Վալանսի եւ իր
չըջակալքի ստուար բազմութեան մաս-
նակցութեամբ, այլ նաեւ Փարիզէն, Լիւ-
նէն, Մարսէյէն, Վիէնէն, Լօզանէն եկած
սովորականներու ներկայութեամբ:

Տօնակատարութեան բացումը կատար-

համար ծրարած ենք միջազգային հա-
մագումար մը կազմակերպել, որ պիտի
քննէ Թուրքիոյ քաղաքականութիւնը:
Պիտի չըսուինք միջազգային համարա-
տէր անձնաւորութիւններ, որպէսզի Ա-
րեւմտեան - Գերմանիոյ հանրութիւնը
ստիպուի խօսիլ այս համագումարին մա-
սին: Ի մէջ այլոց մատնանշեմ որ Եւրո-
պայի Խորհրդարանը ԽՍ - ՓԷ - ՏԷ-ի մի-
ջոցով պիտի աշակցէր մեզի: Օրերս այդ
կուսակցութիւնէն բացասական պատառ-
խան մը ստացանք:

«ՑԱՌԱՋ» - Վատահարաւ մամուլէն
տեղեկացած էք, յարգելի Պ. Յիւլիս, թէ
Թուրքիոյ Հանրապետութեան նախագահ
Էմրէն Նախագահ Փօն Վալցտէրերի կող-
մէ այս երկիրը հրաւիրուած է: Նախա-
դահ Էմրէն քանի մը ամիսներ առաջ ե-
լալթի մը ընթացքին բաժն է թէ՛ «Թուրք
ազգը երբեւիցէ որեւէ ազգի մը շարու-
թիւն չէ ըրած»: Ձեզի համար ընդունելի՞
է նման անձի մը այցելութիւնը:

Յիւլիս. - Վերը նշած էի թէ Թուրքերը
պէտք է ընեն այն ինչ որ մենք Գերմա -
նացիներս տասնամեակներէ ի վեր կը
շարունակենք ընել. աս պէտք է պահան -
ջուի Թուրքերէն: Որքան ատեն որ անոնք
պատրաստ չեն հատուցում տալու Հա-
յերուն, Պ. Էմրէն ցանկալի հիւր մը չէ:
Ցանկալի հիւր մը չէ նաեւ անոր համար
որ իր երկիրը ոտնակոխ կ'ընէ Թուրքիոյ
մէջ սպորդ փոքրամասնութիւններու ի-
րաւունքները, կը շարունակէ դաւաման
տակ պահել Կիպրոսի մեծ մէկ մասը,
կը տեղահանէ, կը սպաննէ, կը ձերբա-
կալէ Բիւրտերը:

Ի՞նչ կարելի է ընել այս այցելութեան
դէմ: Պէտք է տպաւորել էլոյթներ կազ-
մակերպել, այս դործերը պէտք է ըս-
տանձնեն Թուրքիայէ եկողներ եւ Կիպրա-
ցիները: Բնականաբար խաղաղաբարար
պէտք է ըլլայ աս բոլորը, բայց տպա-
ւորիչ, որպէսզի մամուլը եւ հեռատե-
սիլը հետաքրքրուին անոնցմով:

«ՑԱՌԱՋ» - Շնորհակալութիւն, յար-
գելի Պ. Յիւլիս:

Յ. ԿԱՄԻԴԵԱՆ

ուեցաւ ընդունելութիւն - ճաշով մը,
Շաբաթ, Հոկտեմբեր 11-ին, երեկոյեան,
Միութեան Ե. Հիւսիսեան սրահին մէջ:

Ջերմ մթնոլորտի մը մէջ, խօսք առին
բոլոր հիւրերը, եւ այլ կազմակերպու -
թեանց ներկայացուցիչները, Պր. Պր. Մ.
Ստեփանեան, տոքթ. Մ. Գոհարեան,
Մ. Ճէյրանեան, վերապատուելի Ժ.
Լեւոնեան, մասնաճիւղի նախագահ տոք-
թէօր Է. Թորոսեան, եւ հուսի, Նարեկ
քհնյ. Վարդանեան: Պր. Ս. Նալար, դաշ-
նակի վրայ քանի մը կտոր նուագեց:

Կիրակի, Հոկտեմբեր 12-ի առաւոտ-
եան, Վալանսի Սուրբ Գրիգոր Լուսաւո-
րիչ Եկեղեցիին մէջ, հոգեհանգստեան
պաշտօն կատարուեցաւ Միութեան հիմ-
նադիրներուն, եւ բոլոր ննջեցեալ բարե-
բարներուն եւ անդամներուն հոգիներուն
համար:

Նոյն օրը, Կիրակի, յետ - միջօրէին,
Ժամը 15.30-ին, Վալանսի պետական
թատրոնի սրահը լեցուած էր բազմու-
թեամբ, հոն տեղի կ'ունենար պաշտօ-
նական հանդիսութիւնը:

Այս առթիւ, Վալանսի Հ. Բ. Ը. Մ.Ի
վարչութիւնը, յատկապէս Մարսէյէն
հրաւիրած էր, Տէր եւ Տիկին Սաշիկ
եւ Ժիւլիէթ Երմագեանի «Գարուն» Ման-
կանց երգչախումբը, մասնակցելու տօ-
նակատարութեան:

50 - 60 հայ պատանիներու եւ պարմա-
նուհիներու հայ երգի եւ նուագի բա-
քանչիւ մեկնաբանութիւնները եւ կա-
տարումները ջերմ ծափահարութիւններով
ընդունուեցան հանդիսականներու կողմէ:

Երկօրեայ հանդիսութեանց ատենա-
պետը Պր. Ա. Քէչիշեան, հակիրճ խօս-
քով պարզեց Հ. Բ. Ը. Մ.Ի հիմնադը-
րութեան 80-ամեակի կարեւորութիւնը,
ապա բեմ հրաւիրեց Շըջանային Յանձ-
նաժողովի նախագահ Տոքթ. Էմր Լօզամ-
եանը:

Տոքթ. Արամեան, ինչպէս միշտ, Վա-
լանսի հանդիսականներուն եւս, հաճելի
հաղորդականութեամբ եւ հիմնական
տուեաններով պարզեց Հ. Բ. Ը. Մ.Ի
մշակութային, կրթական եւ բարեւի -
րական գեանի վրայ տարած մեծ աշխա-
տանքը Թրանսայի հայկական կեանքէն
ներս:

Երկօրեայ հանդիսութեանց վերջին
մասն էր «Գարուն Մանկանց Երգչա-
խումբ»-ի, եւ անոր ղեկավարներուն
ի պատիւ ընդունելութիւնը Ե. Հիւ-
սիսեան սրահէն ներս, Կիրակի, երեկոյ-
եան:

Խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ անոնք
հիւրասիրուեցան Հ. Բ. Ը. Մ.Ի վար-
չութեանց կողմէ: Այս ընթացքին, փո-
խադարձաբար, շնորհակալական եւ շը-
նորհաւորական խօսքեր արտասանեցին
Պր. Պր. Ա. Քէչիշեան, Ա. Չամբեր-
թեան, Խ. Երմագեան եւ տոքթ. Է. Թո-
րոսեան:

Երբ ամէն բան վերջացաւ, բոլորը
բաժնուեցան իրարմէ, զոհուակութեան
անխառն զգացումներով եւ զնահատելով
կազմակերպիչները:

Թ.Դ.ԹԱԿԻՑ

զէմ ասոր սկզբնաւորած վիճարկումէն ի
վեր՝ տասնը եօթը տարեկ անցան: Ու
տասնը եօթը տարեկ ի վեր՝ տող մը, ա-
յս՝ տող մը չեմ կարգացած որեւէ տեղ,
«մտաւորական»-ի մը թէ «զբաղեց»-ի մը
զրչին տակ, որ փաստէր թէ այդ մտա-
ւորականը կամ այդ զբաղեցը կարգա -
ցած են Քիւրքեանի թէ Պրլտեանի, եւ
ստոնցմէ անդին՝ որեւէ արդիական տե-
սաբանի մը գրութիւնները: Ի՞նչ է ի
վերջոյ մտաւորական մը, ի՞նչ է մտաւո-
րականութիւն մը, եթէ նորագոյն աւան-
դութեան ճակատ գրածքները կը մնան
մեռեալ տառ, խոր անդիտացումի ենթա-
րկուած: Օ՛, անունները կը շրջեն, կը հո-
լուլուին: Բայց մեր շուրջը մէկ հատիկ
աշխատասիրութիւն մը, արտադրութիւն
մը չենք տեսներ, որ հարցի մը, հարցա-
դրութեան մը նկատմամբ՝ հասկացողու-
թեան թէկուզ ամենաշնչին նշանը ցուցա-
բերէր: Ո՞ր է այս պայմաններուն տակ՝
յարգանքը եւ յարգելիքի պակասը, որո՞ւն
մօտ: Ի՞նչ է մտաւորականը, եթէ ոչինչ
պիտի կարգայ ան, ոչինչ կարգացած պի-
տի ըլլայ, ոչ մէկ բանէ տեղեակ պիտի
մնայ: Ի՞նչ է մտաւորական մը, եթէ աշ-
խարհը պիտի դառնայ իր շուրջ, մտա-
ծողները պիտի դան ու երթան, եւ ինք՝
մտաւորականը պիտի շարունակէ ճառել
երջանակարար «ազգային» հարցերու մա-
սին, մտաւորականին պատասխանատուու-
թեան եւ օգտակարութեան մասին: Տը-
խուր է մեր կացութիւնը, չափազանց տը-
խուր: Ու կ'ենթադրեմ՝ համընդհանրա-

ցումի մասին մտածելէ իսկ առաջ, պէտք
է մեր քթին ծայրը դառնուած տես-
նենք, ու անդրադառնանք Սփիւռքի «մը-
տաւորականութեան» կատարեալ խեղ-
ճութեան: Կ'ենթադրեմ նաեւ, որ Կ.
Գորթեանին բաժնն ալ ուրիշ բան չէ:
Բայց տեսէ՛ք, եթէ այս աշխատասիրու-
թեան սկիզբը՝ տեսակ մը ապշանք ար-
տայայտեցի, պատճառը շատ պարզ էր -
ստալին անգամ ըլլալով 18 տարեկ ի վեր՝
«Ի՞նչ հարցում ուղղել» հարցունք մէջ կը
կարգայի տողեր, որոնք ինձի անծանօթ
անձէ մը կուգային, եւ որոնց մէջ կար
անսպասելի: Կար յանձին Ճ. Թապիւլ-
եանի մտածումի լրջութիւնը, հեռահա-
սութիւնը, կիրքը, կար ծայրագոյն տաղ-
նապի մը սպրումը, Սփիւռքը ջլատող եւ
ամլութեան մատնող դաղափարաբանու-
թեան մասին հաստատ գիտութիւն մը եւ
նախ՝ գիտակցութիւն մը, կար փորձա-
ռութիւնը՝ տեսականացնելու կարողու -
թիւնը, եւ վերջապէս՝ արեւմտեան նո-
րագոյն կամ հնագոյն տեսաբանութիւն-
ներու յաճախուած ծանօթութիւնը:

(Շար. 8)

ՇԱՐՀԱԿԱՆԻ

Այլը Տիկին Սերժ Գարակչոյան,
Տէր Եւ Տիկին Կարօ Թովոյան
Եւ զաւակները,
Եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները ցաւով
կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր,
մեծ - հօր՝

Սերժ ԳԱՐԱԿՉՈՅԵԱՆԻ
մահը, որ պատահեցաւ Հոկտեմբեր 26ին,
65 տարեկանին:

Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի,
Երկուշաբթի, Նոյեմբեր 3, ժամը 14-ին
Ալֆորտիլի Ս. Պօղոս-Պետրոս Եկեղեցին,
ուրիշ մարմինը կը փոխադրուի Ալֆորտիլի
գերեզմանատունը, ամփոփուելու հա-
մար ընտանեկան դամբարանը:

Մահազոյ չստացողներէն, կը խնդրուի
ներկայ իրեն աշխարհը:

ՅԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Ալֆորտիլի մասնաճիւղի
վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւն-
ները կը յայտնէ Պր. Կրէկուար Քէշիշ-
նի Եւ իր զաւակին, ինչպէս նաեւ Քէշիշ-
նի Եւ Այոթնեան ընտանիքներու բոլոր
պարագաներուն, Ալիս Քէշիշեանի մահ-
ան առթիւ:

ՖԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԳՐԱՆԵՐՈՒ
— ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ —

կը կազմակերպէ

«ՅՈՒՇԻ ՕՐ» ԵՐ

Նուիրուած՝

1986-ին մահացած իր Պատուոյ
Նախագահներուն՝
Հրաչ ԶԱՐԳԱՐԵԱՆԻ
Պետրոս ԶԱՐՈՅԵԱՆԻ
Եւ անդամին
ԲԻԻԶԱՆԻ - ՎԱԳԻՆԱԿԻ
կը նախագահէ՝
Ս. Ք. ԶԱՆԳՈՒ
Բանախօս՝
Լեւոն ՍՈՓՈԿԵԱՆ

Նոյեմբեր 9, Կիրակի, ժամը՝ 16ին

Հ. Բ. Բ. Միութեան

«Արեւ Մանուկեան» Մշակ. Կեդրոնը
118, rue de Courcelles - 75017 Paris
Métro : Courcelles

— Մուտքը ազատ է —

CENTRE CULTUREL
ST. MESROB

10 bis, rue Thouin -- Paris 5°

Dans le cadre de ses conférences
mensuelles, le Centre Culturel Saint
Mesrob présente

STEPAN AGUERT

qui donnera un

CONCERT DE MUSIQUE
SUR SANTOUR

accompagné de commentaires sur cet
instrument traditionnel arménien.

Vendredi 7 Novembre à 20h30,
dans la salle du Centre Culturel Saint
Mesrob, 10 bis, rue Thouin, Paris 5°.

Participation : 30 F.

Buffet froid prévu à partir de 19h.

ԱԼՖՈՐՏԻԼԻ
ՄԱՅ ՄՇԱԿՈՅԻ ՏՈՒՆ

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE
D'ALFORTVILLE
9, rue de Madrid — 94140 ALFORTVILLE

reçoit

AIDA AZNAVOUR - GARVARENTZ

à l'occasion de la sortie de son livre
« P E T I T F R E R E »

Vendredi 7 Novembre à 20h45

— Présentation - signature —

Այլը Տիկին Ժանին Զեմլեքեան, ինչ-
պէս նաեւ Այլը Տիկին Արաւի Զեմլեք-
եան իրենց խորին շնորհակալութիւննե-
րը կը յայտնեն զանազան միութիւններու
Եւ բոլոր անոնց՝ որոնք ծաղկեպսակով,
նուէրներով, անձամբ թէ՛ դրամոր ցա-
ւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն
Եւ զաւակին՝

ԳԻՌԳ. ԶԵՄԼԵՔԵԱՆԻ

մահուն առթիւ:

Քառասունքի հոգեհանգստեան պաշտօն
պիտի կատարուի Լիւն Ս. Յակոբ Եկեղե-
ցին, Կիրակի, Նոյեմբեր 9-ին:

Յիշատակը յարգուներէն կը խնդրուի
ներկայ գտնուիլ:

ՆՈՅՆԵՄԲԵՐ 11-Ի ԶԻՆԱԳԱՐԱՐԻ
ՅԻՇԱՍԿԱՌԻԹԻՒՆ

ՖԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՉ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Ինչպէս ամէն տարի, Ֆրանսահայ Նախ-
կին Ռազմիկներու Ազգային Ընկերակ-
ցութիւնը՝ հիմնուած 1917-ին, կը հրա-
ւիրէ բոլոր Հայերը իրենց ներկայու-
թեամբ յարգելու երկու մեծ պատերազմ-
ներուն պատուոյ դաշտին վրայ ինկած
Ֆրանսացի Եւ Հայ քաջամարտիկներու
յիշատակը:

Այս առթիւ մեր յարգանքի տուրքը բե-
րած կ'ըլլանք մեր հազարաւոր նահատակ
կամաւորներուն, ռազմիկներուն Եւ զի-
մադրական պաշարի քաջամարտիկնե-
րուն ու աւելի քան մէկուկէս միլիոն
զարուս առաջին ցեղասպանութեան նա-
հատակ հայ զոհներուն:

Համախմբուիլ Փետ Լաշէղի գերեզմա-
նատունը, Մենիմոնթանի գլխաւոր մուտ-
քին առջեւ, Նոյեմբեր 11, ժամը 14:30ին:
Նոյն առթիւ այց Անդրանիկի յուշար-
ձանին Եւ ուրիշ նահատակներու շիրիմնե-
րուն:

ՇԱՐԿԻԷՕ — Ս. ՆՇԱՆ

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵԿԵՂԵՑՈՅ

ՕՏՄԱՆ Դ. ՏԱՐԵԴՍԻՆ ԱՌԹԻԻ

Փոն - Տը - Շէրիւ Եւ Շարվիէօյի Ազգ.
Միութեան Վարչութիւնը կը ծանուցանէ
թէ՛ Կիրակի, Նոյեմբեր 9-ին Օժման Դ.
տարեգարծին առթիւ պատարագ կը մա-
տուցուի:

Պատարագ՝ 10:15-ին:

Կը պատարագէ Եւ կը քարոզէ՝

ԶԱՏԻԿ ԱՐԵՂԱՅ ԱՌԵՏԻՔԵԱՆ

Այս առթիւ հոգեհանգստ կը կատար-
ուի Եկեղեցւոյս գլխաւոր բարերար՝
Տէր Եւ Տիկին Զեմլեքեան Եւ Ազատուհի
Պահատուրեանի ծնողաց՝ Նշան Եւ Ֆիօթ
Պահատուրեանի հոգիներուն համար,
ինչպէս նաեւ Պահատուրեան, Պաթմադ-
եան, Խարբուլեան, Թիւթիւնեան, Յա-
րութիւնեան, գերդաստանաց հին Եւ նոր
նշեցեցեց հոգիներուն ի հանդիստ, նաեւ
կը յիշատակուին Եկեղեցւոյս միւս բո-
լոր բարերարներուն, նախկին հոգեւոր
հովիւ վարձանեալ Հմայեակ Վրդ. Պաղ-
տատուրեանի, Խաչատուրեանի, Պալեանի,
Ճընկղարեանի, Գարակէպուրեանի, Մել-
գոնեանի, Մուկհամեանի, Սանթուլլօի,
Զիլաթեանի, Զիլիկիւրեանի, Զիլի-
կիւրեանի, Թիւլեանի, Տէյրմէնեանի,
Հիւլապեանի, Պաթմադեանի, Զատէ -
եանի, Տիրանեանի, Յարութիւնեանի,
Մարգարեանի, Գարիպեանի, Պէպեմե-
եան, Արեւեանի, Պաղըմեանի, Պետ -
րոսեանի, Կիւրէնեանի, Մուրատեանի,
Եւ Սմունեանի սիրեցեալ հարազատնե-
րուն ի հանդիստ:

Կը կատարուի նաեւ Ազգ. Մաղ -
թանք Եւ Արեւշատութիւն, Տէր Եւ Տիկին
Զեմլեքեան Եւ Ազատուհի Պահատուրեանի
ինչպէս նաեւ միւս բարերարներուն սի-
րեցեալ հարազատներուն համար:

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կա-
տարուի Եկեղեցւոյս «ՇՆՈՐ ՀԱԼԻ» երգ-
չախումբին կողմէ, զեկապարտութեամբ՝
Պր. Յակոբ Արքայապետին:

Ժամը 12:30-ին Ազգային Տան «Ճէպ-
րայէլ Պահատուրեան» սրահին մէջ տե-
ղի պիտի ունենայ Ժողովրդական հայ -
կերոյթ:

Անոնք որոնք կը փախաքին մասնակ -
ցիլ ճաշին, կրնան հեռաձայնի Ազգային
Միութեան նախագահ՝ Պր. Արիս Խաչա-
տուրեանի:

Հեռաձայն. — 78 - 32 - 18 - 51

Ճաշագինն է 100 ֆ.:

CRDA

RECHERCHE

Le Centre de Recherches
sur la Diaspora Arménienne

recherche un Directeur, capable :

- de mener des négociations de haut niveau avec les pouvoirs publics et les institutions
- de coordonner les divers départements de son Centre de Documentation.

Envoyer un Curriculum Vitae au
CRDA, 36, rue de Trévise - 75009 Paris

et contacter Jacques SISLIAN
au 42 - 46 - 05 - 58

Կ. Ս. Մ.

ԿԻՐԱԹՈՇԱԿԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԻ

1986 - 1987 տարեշրջանի հարցարան-
ները ստանալու համար կը թափուակի
թեկնածուներէն կը խնդրուի դրամոր
կերպով դիմել մինչեւ Նոյեմբեր 30:

LES ANCIENS DU LYCEE
GUETRONAGAN

151, rue Montmartre - 75002 PARIS

U.G.A.B. 80 PARIS

Ե.Բ.Ը.Մ. 80 ՓՎՐԻԶ

UNION GENERALE ARMENIENNE DE BIENFAISANCE

TROIS SOIREES
EXCEPTIONNELLES
A L'OCCASION DE SON 80e ANNIVERSAIRE

ԲԱՑԱՌԻԿ 3 ԵՐԵԿՈՅԹ

JEUDI 20 NOVEMBRE

RECEPTION OFFICIELLE
sur invitation

VENDEDI 21 NOVEMBRE

CONCERT DE GALA

Salle Gaveau

à 20 heures 30 précises

avec la participation de :

ANI KAVAFIAN — IDA KAVAFIAN — COSIMA JOUBERT —
SUSANNA MILDONIAN — AIDA MOURADIAN —
ANI PETROSSIAN — RAFFI PETROSSIAN — BERNARD SOUSTROT

JEAN TER-MERGUERIAN

LA CHORALE SAHAK - MESROP

Direction

KHATCHIG YILMAZIAN

L'ORCHESTRE JEUNE PHILHARMONIE

Direction

JEAN-JACQUES WERNER

Œuvres de : Mozart — Debussy — Saint Saëns — Komitas —
Ekmalian — Haroutiunian — Babadjanian — Khatchadourian —
Tjeknavorian

SAMEDI 22 NOVEMBRE

DiNER — BAL

Dans les Salons de l'Hôtel Intercontinental

Location : UGAB : 11, square Alboni - 75016 Paris - Tél: 45.20.03.18

Prix des places :

— CONCERT du 21 Novembre
de 80 F à 500 F — Etudiants : 50 F
— DiNER — BAL du 22 Novembre
1000 F par personne

ՎՐԻՊԱԿ

«Յաւաջ Միւսի Եւ Արուստ»-ի Նոյեմ-
բերի թիւին (110)՝ Ռ. Սեւակի խոստով-
անքը յօդուածին մէջ սարգած են քանի
մը անդադալի վրիպակներ, զորս ընթեր-
ցողէն կը խնդրուի սրբազրել սաղէս. —
Բ. էջ Ե. մասի 4-րդ տող. — «Խօսքը
խճողող տիպարներով» կարդալ «Խիպար-
ներով»:

Նոյն տեղ տեղի վար՝ «Կը խորհիմ որ
տեղին, կը խորհիմ» կարդալ «տողին»:

Գ. էջ 2. մասին մէջ՝ 20-րդ տող «Թե-
լազրական Եւ թաքուն ցանկութիւննե-
րէ...» հարկ է կարդալ «Թեկազրական
նե...»:

ՆՈԳԵԶԱՆԳԻՍ

Ե Ի

ՀԱՇ

Կապոյտ Խաչ, Փարիզի մասնաճիւղ,
Կիրակի, Նոյեմբեր 9-ին, Հոգեհանգստ-
եան Պաշտօն՝ մեղմէ յաւատ հեռացած
ընկերուհիներու յիշատակին, Փարիզի
Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Եկեղեցին: Այս
հոգեհանգստը կը տրուի Հայ Մշակույթի Տան
մէջ, 17 ռիւ Պիէ:

Ի գիտութիւն անոնց անթառամ յիշա-
տակը յարգուներուն:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԶԻՄԱԴԻՐ՝ ԵԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԳԵԱՆ ԹԻԻ 110

Ֆրանսա : Տար. 600 ֆ. — Վեցամսեայ : 310 ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 ֆ. — Հատը : 4,00 ֆ.

61^{րդ} ՑԱԻԻ — ԹԻԻ 16.349 **Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN** 61e ANNÉE — No 16.349

Ռ. ՍԵՒԱԿԻ ԽՈՍՏՈՒՄՆԵՐԸ

Սրտատուշ կանտոնացույթեամբ մը, մէկը միտին ետեւէն կու գան, կ'անցնին հայ գրականութեան աշխատանքներուն հարիւրամեակները. իրենց ետին կը մղեն յօդուածի կամ ճառի թափօնները. երբեմն հատոր մը, երկուք, որ կ'այգծէնացնեն Վարուժանը, Օշականը, Տէրեանը, Մեծարեանը: 1985-ը կարգն էր Ռ. Սեւակի, որ բախտաւորեցաւ երկու տարրեր հրատարակութեամբ, Հայաստան եւ Լիբանան (1): Ո՞վ պիտի չխանդավառուի այս կրկնակ հոգածութեամբ՝ դէպի շատ քիչ ու դէշ ծանօթ գրող մը, որուն աշուշտ կայ, գործը չկայ, մինչ եղբրական մահը նահատակի պատկով մը հանդիսաւորեալ՝ բանաստեղծը դատած է Վարուժանի եւ Սիւսանի թովը, քիչ մը ետին:

Ա.

Առաջին հրատարակութիւնը կը պարտինք քննադատ Ալ. Թովչեանի, որ քանի մը տարիներու, տեղին է ըսել «աւրաբան» աշխատանքով, ի մի է ընթած ու խորացած Սեւակի գրեթէ ամբողջ արտադրութիւնը. քերթուածներ, պատմութեանք, օրագրային էջեր, նամակներ: Թովչեանի շնորհիւ առաջին անգամ ըլլալով լոյսին կու գան նաեւ մօտ 50 անտիպ քերթուածներ (2): Որով՝ իր ներկայ ձեւին մէջ, հատորը անհամեմատորէն աւելի հարուստ է քան նախկին բոլոր հրատարակութիւնները (Երեսօրագէտի, Փառքի, Երեսանի): Իրեւ այդ՝ կը կադմատալին լուրջ, համադրական փորձը ներկայացնելու Սեւակի ամբողջ արտադրութիւնը: Ասկէ վերջ՝ կը մնայ սպասել լամբողջական երկերը», աւելի լայն ու խորացած ծանօթագրութիւններով:

Երկրորդ հրատարակութիւնը խորագրուած է Ուշիկ Տէտէնանի կողմէ եւ կրնալ ըստ Գարեգին Բ. Կաթողիկոսի յառաջաբանով: Ձեռքին, թէեւ երբեմն էական մանրամասնութիւններով կը տարբերի երեսնեան հրատարակութենէն: Նախ՝ ի հարկէ եղած է դասական ուղղագրութեամբ: Մեղի կը բերէ յաւելեալ երկու պատմութեանք (որոնք ինչ ինչ պատճառներով չեն մտած Թովչեանի կողմէ հատորին մէջ), երկու քերթուած, մէկ գրախօսական էջ (2. Եսայեանի Շնորհիւ Մարգրիտ մատին), քանի մը արձակ պատգաւական էջեր, տարբերակներ, վերանայած բոլոր անտիպները եւ մատենագրական հարուստ բաժին մը (66 էջ): Հատորին չէ կցուած Սեւակի նամակագրութիւնը, որ Թովչեանի հրատարակութեան մէջ ալ լման չէ: Սակայն կը յայտնուի, որ այդ նամակագրութիւնը կ'արժանայ իր կարգին տպագրութեան իւր-նամբին: Գրողի նամակները եթէ չեն պատկանիր գործին, կ'ընկերանան անոր եւ իրեւ այդ անհրաժեշտ են:

Ինչպէս կը տեսնուի, Անթիլիանէն եւ իոյ այս աշխատանքը պատկանելի ձեւակերպութիւն է, որ իր մէջ կը ներառէ երեսնեան հրատարակութեան նպատակը եւ աւելի ամբողջական է: Խնդրական կէտը Սեւակի գրութիւններու ներկայացման կարգն է. հրատարակիչը անտեսած է ժամանակագրական յաջորդականութիւնը եւ գրութիւնները դասաւորած ըստ աւանդական դարձած «նիւթի»:

Յայտնի է, որ Ռ. Սեւակ իր կենդանութեան տպած է միայն մէկ քանաստեղծական հատոր՝ Կարմիր Գիրքը (1910, Պոլիս), Ատանայի ջարդին առթիւ: Որոշ վկայութիւններու համաձայն՝ կը ծրարէր եղբի իր քերթուածները ամփոփել ֆաւսը, Սիրայ Գիրքը, Վերջին Հայերը խորագիրներով հատորներու մէջ (որ Ե-

րեսօրագէտի եւ Անթիլիանի հրատարակութիւնները կը փորձեն վերակազմել): Աստուծոյ մատին մատնակի նշումներ կան Սեւակի կողմէ մամուլին մէջ հրատարակուած քերթուածներուն վրայ կամ տակը: Սակայն, ինչպէս կը ճշդէ Ալ. Թովչեան՝ մինչեւ հիմա չէ գտնուած ամբողջական ցանկ մը, որ ճշգրիտ դադարար մը տարածէն մէկ հատորի կամ շարքի բովանդակութեան ու դասաւորումին մասին: Հասկնալի է հրատարակիչին տաղանդը, զորով մը գործերուն յետ մահու հրատարակութեան առջեւ, գրողի մը՝ որուն առաջին հատորը կ'առաջնորդէ շատ որոշ մտահոգութիւններ կը մատնէ: Սեւակի բոլոր նախկին հրատարակիչները զանցած են հարցը եւ բանաստեղծին վերադարձ են աւարտուն գործեր, ծրագիրը վերածելով փաստորէն իրադրութեան, երբեմն առանց իսկ ընթերցողը տեղեակ պահելու: Ուստի՝ մամուլին մէջ տպուած եւ անտիպ կրտորներու պարագային՝ ժամանակագրական կարգը եւր կարելի է՝ ներկայացման միակ ընդունելի ձեւն է, անտեղի բանովէճերը եւ մեկնաբանական թիւրքութեանները կանխող:

Ինչ ալ ըլլան թերիւնները, պակասները, սխալները՝ մանաւանդ վրիպակները՝ հարիւրամեակի այս հրատարակութիւնները կարեւոր ու անհրաժեշտ են Սեւակի արտադրութեան վերադարձը չընդգայտութեան: Նման աշխատանքներ յաւաքոյն առիթը կ'ընծայեն մօտէն կարգաւոր արտադրութիւններ, որոնց մէկ մասը միայն «կանտոնական» կամ ընդունուած դարձած է: Հայ գրողներու յաճախ վտիտ արտադրութեան մէջ ամէն էջ կարեւոր յաւելում մըն է:

Այսպէս՝ մեկի տրուած Սեւակի գործը կը հաշուէ մօտաւորապէս 500 էջ: Ալ. Թովչեան չի բացառեր կարելիութիւնը տակաւին ուրիշ անտիպ էջերու: Բայց տպուածը արդէն աւելի յստափօրէն կը մասնաւորէ Սեւակի մտահոգութիւնները, մտածումները, իրադրութիւնները:

Բ.

1906-էն մինչեւ իր ձերբակալութիւնը՝ Սեւակ բաւական արտադրած է: Կարմիր Գիրքը հեռու է խմբէյ մինչեւ 1910-ի արտադրութիւնը: Իսկ անկէ վերջ՝ բանաստեղծը չէ անսպասած իր քերթուածները հատորով մը խմբելու, երբ քաղաքական պայմանները, Պոլիս, նպատակաւոր էին եւ երբ Արեւմտահայ գրողներուն մէկ կարեւոր մասը առիթը չէր փախցնէր հաստատ գիրքերով ներկայանալու ընթերցողին: Կան, եղած են այլապէս, երկու թիւագրութիւններ Սեւակի կեցողութեան ընթացքով: Հաւանական գծուած ըստ համարման, գերազանցում, եւայլն: Բայց գոյութիւն ունին աւելի որոշ տրեւայինք: Մինչեւ 1913 Սեւակ անդադար քերթուածներ տպած է Պոլիս մամուլին քերթուածները տպած է իրաւացիօրէն, մէջ. այդ տարւան շուրջ է, որ սկսած է պատմութեանքները գրել, ծանօթ Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր ընդհանուր խորագրով, (առաջին ժողովածուն լոյս տեսած է նորէն յետ մահու, Սեւանի, 1925-ին): Ինչպէս գիտե՞լ տրուած է իրաւացիօրէն, երբ Սեւակ կը սկսի քօչկուել ընել, «բանաստեղծութիւն չի գրել գրեթէ, աւելի շատ տալով արձակներ» (3): Ուստի՝ նախքան արձակ գրողը ուղին բաւական բանով ճամբայ մըն է արձակագիրներուն համար. հակառակը հարկադրեալ է: Արդեօք Սեւակ պիտի վերադառնար իր «հին սէրերուն», պատմութեանքներու ընթացքով, որոնք չեն մտած վերջնական համարձեցութեան վերջ մամուլին եւ ընթերցող հասարակութեան մօտ: Հարցումին զօրուար է պատասխանել: Պեր-

ճախօս իրողութիւնը քերթողական արտադրութեան նուազումն է, արտադրութիւն՝ որ կ'իրանայ Կարմիր Գիրքով եւ կը համապատասխանէ ուսանողական տարիներուն:

Հեղինակ մը, որ իր գործերուն համար ճամբայ չէ գտած մինչեւ հատորը եւ այդ բնելու աշխատանքը՝ պայմաններու րեւութեամբ, թէ կամովին, ձգած է ուրիշներու, ունի անկասկած մեղմացուցիչ դէպ յանցանոցներ: Ասոնք կու գան մեղմելու ընթերցողին խառնութիւնը, բարեխառնելու անոր պահանջները: Անուարտ կամ ձախող անտիպներու հրապարակումը հրատարակիչին մեղքը կը կազմէ: Բայց հրատարակիչը ուրիշ քան չի կրնար ընել: Արդարեւ՝ հրատարակիչ ու գրող գրութեան մը հանդէպ երբեք չունին նոյն կեցուածքը: Առաջինը հարկին տակն է գրողը ներկայացնելու իր ամբողջութեանը մէջ, առանց նկատի առնելու գրական ու բարոյական մեթոդ շատ յարաբերական, մեթոդ վիճելի չափանիշներ: Իսկ գրողը ինք կը սեւեռէ գրական երկ մը, արուեստի գործ մը: Գրողը տարուհետադէպ անտեսում մըն է, իր վարձանումներով, խառնաձայնութեամբ կամ անախառնութեամբ: Յետ՝ մահու գրութիւններու հրատարակիչը չընդգայտութեան մէջ դնող մարդն է, որ ընթերցողին ու գրականութեան կը յանձնէ ամէն էջ, որ ելած ըլլայ յայտնի գրողի մը գրելէն: Ասիկա զօրախառնար աստիական սկզբունք մըն է, որ շատ յաճախ տեղի կու տայ գրականին վրայ ճշնշող ուժերուն տակ: Գրականութեանց պատմութիւնը տասնեակ հարիւրներով կը հաշուէ այդ սկզբունքը ամենայն կոպտութեամբ անտեսող պարագաներ:

Եթէ այս հարցերը կը զննէ ընթերցողի նկատառումին, Սեւակի առթիւ, պատճառը պարզ է: Վերլուծող՝ ես, ամիսներու տաժանագին ընթերցումէ մը վերջ, այս արտադրութիւնը չի գտներ սպասուելիութեան ընթացքը պարտադրող արուեստի շատ որոշ, անվիճելի նախապայմանով: Սեւակի մօտ արուեստագէտը կը տառապի հիմնական, զօրախառնար ալ անվերապարձ տկարութիւններէ: Կը խորհի, որ զուր աշխատանքի մը ձեռնարկել պիտի նշանակէր վերլուծումը այս արտադրութեան, որ իր հետեւողականութեան, մասնակի յաջողութեան հակառակ, չէ հասած իր վերջնական կարգա-

նամականիւն մէջ գոյութիւն ունի տալիս ընդլցումի նամակ մը: 1909-ի դէպքէն հայ գրականութիւնը ժառանգած է հազիւ քանի մը գիրքեր, քանի մը քերթուած, բաւական առատ արտադրութեան մնացորդ: 2. Եսայեանի Աւերակներուն մէջը, Վարուժանի Կրկնական Մոխիրներուն քերթուածը, Սիւսանի Վարմիր Լուրեր Բարեկամներ: Ուրիշներու նման, մերթ անոնցմէ առաջ, մերթ անոնց հետ՝ Սեւակ ձեռնարկած է Ատանայի դէպքէն արձանագրումին: Պէտք կա՞յ ըսելու, որ ազատութեամբ զինուցած արեւմտահայութիւնը բրտորէն ցնցող այս եղեւնը նոյնքան զօրուար գրելի պարագայ մըն է, որքան անոր յաջորդ 1915ը: Կը բաւէ կարգաւ Եսայեանի հատորին առաջին էջերը, նկատելու համար, եթէ ոչ արգելքին զսպանակը, դոնէ անոր առեւծագործութիւնը: Ազգային, սեփական ազգային հակադարձը Սեւակի համար անկասկած բանաստեղծի ու մտաւորականի շատ հասկնալի պարտք մըն է: Իր Մայիս 27, 1909 թուակիրը կ'ըսէ լիովին իր առաւելանքին եւ ընդլցումին խորութիւնը. «Ե՛րբ այս ժողովուրդը պիտի սորվի մարդկօրէն կատարի...» (4):

Իր ամբողջ մարդկային կատաղութիւնն է, կը կարծեմ, որ կը գրուի նշուած հատորին մէջ եւ յարակից քերթուածներուն: Գիրքը մղող ծրագիրը հասարակաց է ժամանակի գրողներուն ալ. պատկերացրենք, ինչպէս կ'ըսէ Եսայեան, եղեւնը: Հատորը ունի երեք բաժիններ. «Ջարդի խեղճ» ենթախորագրուած «բեմական մեկնախօսութիւն», «Թրքուհին» ենթախորագրուած «պեղծուկ եղերգ» եւ «Մարգեր-գութիւն»:

Առաջինը մենախօսական ընդարձակ քերթուած մըն է, տասը մասերով, որ կը պատկերացնէ ջարդէն ազատած քաղաքականութիւնը վրայ տուած մարդ մը, որ գտած իր քահանայ հօր դիակը կոնակին՝ կը շրջի ջարդուածներու դաշտին մէջ, կը պատմէ մեղի տեսածը, լսածը կամ երեսակալածը, իր զարկերակն ու ցատուածը, եւ վերջապէս կը նետէ հօր դիակը գետը: Քերթուածին մէջ կիրարկուած է չեղուած հեղինակ մը, դատնութիւն մը, անզուտ յարկութիւն մը, ընդգէմ հօր խորհրդանշական պատկերին, ընդգէմ անոր ստրկութեան ու անկարողութեան:

«Կ'ըսէիր, հայրիկ. «Դրախտ երթալու Կարճագոյն ճամբան ըլլան է հլու
Հետեւող խաչի սուրբ արահետին...»
— Հա՛յր, է՛ն կարճ ճամբան խանջէրն է քուրդին» (5):

Հայրերու այս «դաւաճանութիւնը» ըստ իս քերթուածին ամէնէն յատկանշական մասը կը կազմէ, նոյնիսկ եթէ եղեւնին դիմաց հայրերուն ստրկութեան ընդլծումը մասունէ ինքնապատապարտումի զօրաւոր գղացում մը:

«Թրքուհին» նոյնպէս ընդարձակ քերթուած մըն է, որ ի գործ գրուած պատմութեան շատ աւելի աւանդական է, եւ շարունակական: Իր տունէն առեւանդուած եւ քերտու իջկի մը հարեմը տարուած Հայուհի մըն է հերոսուհին, որ կը յաջողի Բեկին կողմէ սպաննուած իր եղբոր վրէժը լուծել, գահիճը դաշնահարկով իր իսկ անկողնին մէջ: Տեսակ մը Յուդիթի պատմութիւն մըն է, որուն մէջ այլ տարբերակը կը գտնենք «Սպիտակ ուճիւր» քերթուածին մէջ: Նման վրէժխնդրական ոլորտի մը կը պատկանի անտիպներէն եկող «Ջան»ը, որը նոյնպէս պատմութեան քերթուած մըն է: Սեւակի ընդարձակ «պեղծուկ եղերգը» ընթացքով ընթացող շարժական նպատակներ կը հետապնդէ. դահիճներուն հակադարձելու համար մեղի կ'առաջարկէ բաւական ցնորածին արարք մը:

«Մարգերգութիւնը» իր կարգին եռամաս երկար քերթուած մըն է, որ կը պատմէ մարդկային անարդարութեան աշխարհ, աղքատին եւ ունեւորին անհա-

Գրեց՝ Գ. ՊԵՆՏԵԱՆ

պարներուն: Երեսնեան հրատարակութեան ներածութիւնը նման աշխատանք մը կ'ընթացէ մեղի Սա. Թովչեանի գրելով: Ըստ իս, վերլուծումի աշխատանքը կ'իմաստաւորուի միայն, ոեւէ գրողի պարագային, երբ տուեալ երկը լրացնէ արուեստի պահանջները: Վերլուծումը այդ լուեւայն ընդունուած լրացումը կ'ենթադրէ, երբ կ'անցնի երկի ներքին կառոյցներու պեղումին: Կ'ընայ՝ պահանջը գեղեցիկութիւններ յայտնաբերել, բայց անկարող է որեւէ վրիպած էջ վերելելու:

Կ'արժէ սակայն մօտենալ առեղծուածին, որ Սեւակի արտադրութիւնը կ'առաջարկէ մեր ուշագրութեան:

Գ.

Ըսուեցաւ արդէն, որ Սեւակ իր անուշիկ կնքած է միայն մէկ հատոր, Կարմիր Գիրքը: Ասոր քննութիւնը անխուսափելի է: Վճռական: Գրքին յենաշխարհը կ'իրիկիտէ եղեւնին է, որուն առթիւ յաճախեցողը գրած է ուրիշ քանի մը քերթուածներ «Կրկնական երգեր» խորագրով, որոնք չեն մտած վերջնական համարձեցութեան վերջ մամուլին մէջ: Անտիպներուն մէջ ալ կան այդ դէպքէն մեկնող կտորներ: Սեւակի

Հասարակական գաղափարախոսությունը, ծնունդ է առնում, եկեղեցիներն զբեղանում են: Մեծահասակները տեղ տեղ համեմատած է մանրամասնումներով, բայց չեն տեսնում միմյանց ծագումը, դրանք ու կրօնքներն իրար հակադրվում և քրոջում:

Երբորդ քերթում են Սեւակի կը փորձ է եղեղը ընդհանրել համամարդկային սրբազան պայքարին, ընկերային քերթողություններն ձուլել ազգային ցուրի երգին: Երեք քերթումները, իրենց աշխատանքային ու զրեթի տեսանկյունի միությունը մը կը կազմեն (կը հասկցուի ի՞նչու Լիբանան-ն էն եկող հրատարակություններն սխալ մը կը գործէ այս գերքը գեանդելով Վերջին Հայ-յերը խորագրին տակ եւ անոր կցելով հատորին հետ կապ չունեցող քերթումներ):

Ամբողջ գրքի երկայնքին ընթերցողը կը նշմարէ կառուցման շատ հաստատ մըտաճողություններ, ինչ որ հատորը կ'առանձնացնէ Կիրիկիոյ եղեղին նուիրում երկերուն մէջ: Աւելին: Գրքը գրուած է տաղաչափական միւսնոյն կաղապարով, 10 վանկանի ոտանաւորով եւ հնգավանկ միւսնոյնով: Սեւակի ամբողջ արտագրութեան մէջ այս շարքը գերակշռող տեղ մը կը գրաւէ: Այս ոտանաւորը քիչ գործածուած է Արեւմտահայերու մօտ, մանաւանդ ընդարձակ քերթումներու մէջ (պարագան նոյնը չէ Արեւելահայերուն): Գրքին մէջ կը հանդիպէք քերթումի աշխարհի ձեւերու, քառյակներ, վեցյակներ, 16 տողանի պարբերութիւններ: Սեւակի այլ տեղ կիրարկած է նաեւ պոետերեան հնգյակը: Հինգերորդ տողը կը կրկնէ առաջինը:

Ստոյգ է, որ գրքին մէջ կայ խօսքը նորոգելու, անոր տրուած կաղապարները տարբերակելու շատ զգալի ճիգ մը: Սեւակի զգայնութիւնը դէպի ոտանաւորի աշխարհի ձեւեր, իր ամբողջ գործին մէջ, կը մատնէ ի վերջոյ «արտայայտութեան տաղանայ մը» ըսեմը: Սակայն, այդ բոլորով հանդերձ արուեստի անհրաժեշտ, ուրոյն մակարդակ մը չէ նուաճուած: Այսինքն: Սեւակ երեք չի յաջողիր մեզի մոտեցնել տալ իր գրեականային տկարութիւնները, պատմողական, տաղաչափական կազմութիւնները: Պատումով գրուած իր փոքր քերթումները, իրենց թելադրածին մէջ այնքան թափանցիկ ու մեկին, ոտանաւոր, պատմութիւններ են, որ պատմողը անկարող կը մնայ տիրապետելու պատմութիւն: Երեւոյթը ի դէպ նոյնն է գրեթէ բոլոր արեւմտահայ քերթողներուն մօտ. նկատու ունիմ Ծանթի «Լեւրան աղջիկը», Վարուժանի դիւցազնապետը, ի մասնաւորի «Արմէնուհին», երբ թումանեան առաջին իսկ տողով կը յաղթահարէ զփութութիւնը: Սեւակի առթիւ այս յոյսով պատահական չէ անշուշտ հոս, որովհետեւ անոր պատումը կը յիշեցնէ արեւելահայ քերթողութեան այդ տեսակը, սկսեալ «Լեւոնի վիշտ»էն, որ կը հետեւի Պուշկինի իսկապէս անկրկնելի օրինակին:

Ինչ որ զիս կը նեղէ գրուածքին հանգիստ տեսակ մը անփութութիւնն է, որ թարգմանի՝ ոտանաւորի արհեստին նա՝ հանջը եւ ուրեմն՝ պակասին ստորագծումը... յանուն անկեղծութիւն կոչուած երկդիմի, երկապիլի վտանգին: Արուեստին անբաւարարութիւնը տարօրինակ է այս բանաստեղծին մօտ, երբ արեւմտահայ բանաստեղծներուն մեծ մասը, Սեւակի ընկերները, (ներառեալ Հրանտ Նազարեանը) այդ օրերուն կը գրէ տանելի, որոշ գաղտնիք ունեցող ոտանաւոր մը: Սեւակ խնդրական կը գտնէ Պէրսիէսի, Եղիայի, Մ. Պարսամեանի քերթումները՝ իր նամակներուն մէջ եւ յառաջ կը բաշէ «արուեստին գրողը անկեղծութիւն» նշանաբանը: Օ՛հ անգը, պիտի ըսէի, եւ ես չէ որ պիտի արդիւնէ բանաստեղծին ազատութիւնը եւ վտանգը օրէնքներուն խնդրականացումը: Սակայն անկեղծութիւնը անմիջականօրէն գրաւելի առաքինութիւն մը չէ գրեթէ կայսրութեան մէջ: Անկեղծութիւնը կը սկսի երբ ոտանաւորին խորտուրդութիւնները հարթուած են ու մենք կը մոռնանք զայն, հեշտութեամբ: Այլապէս՝ անիկա ծոյլ գրողներու մօտ արդարացումն է միջա-կութեան:

Դժուար է ընդունելի գտնել իր հրուեստութիւնը, որ հոս համարժէքն է զուր ընդլայնումին ու նուազագոյն թելադրանքին: Բայց այդ հոգեւորութիւնը ընդհանուր տարազ մըն է, եւ բնաւ երբեք չափազանց ցուրի մը առթած չափազանցախօսութիւնը, hyperbole: Քանի մը տող իր «Մարդկայնութիւն» քերթումէն բացալայն կը դարձնէ Սեւակի քերթողութեան այս երանգը.

«Անցեալ տարի էր: Յոգնած ապաքէն, Շատ քաղաքակիրթ այս Արեւմուտքէն՝ Ուր խիղճը բառ մ'է, մարդը՝ մեքենայ:

Աշխարհ գործարան մ'անխոնջ, անխնայ:

Մէքը հաշիւ մ'է, կրօնքը՝ դրամ. Երջանկութիւնը ձանձրալի մի տոսմ...» («Երկեր», էջ 141):

Յաջորդ գլուխը կը սկսի սապէս.

«Սկզբունքի ժպտով մը դանդաղապին, Երբ մարդ ըմպած է մրո՛ւրը կեանքին, Երբ ծառայած է կամքով կորովի՝ Այն մեծ վարպետին որ Վիշտ կը կոչուի. Ճանչցած է զոգով զլիտն որ Սէնն է. Ազգաց եւ անհատին Պատմութեան զօնէ Նայած է անգամ մը միւս երեսին, Ճանչցած է Մարդուն Գիտութիւնը սին, Արուեստն յաւակնոտ, սիրտն

ամբարտաւան, Սո՛ւզը Երէկին, երկիւղը Վաղուան...» (նոյն, 153):

Այսպէս լեցուած տողեր ի հարկէ մտածման ախորժակներ կը մատնեն. բայց ախորժակներ միայն: Քերթումը պարզապէս չափաբերեալ արձակ մտածումներու գասաւորում մըն է, հասարակ տեղիքներու դժբախտ կոտորում մը, որուն լոյս վարումներ «Տրտունջ» իսկական գլուխը գործող մը կրնայ սեպուել:

Անկեղծութեան արդիւնք պէտք է սեպել այն բոլոր անճիշդ, հարեանցի, անհետեւանք բաղդատութիւններն ու փոխարեութիւնները, որ կը խճողեն Կարմիր գիրքը, ուր «յանդի գարնելու» (էջ 157) գործը կը հասնի հետեւեալին.

«Ինչպէս նետահար թռչուն մ'որ յետին ձիգերն իր կ'ընէ կառչելու օդին... Ծովամոյնն ինչպէս կը փարի վէտ-վէտ թլակի մը որ կ'ընկղմի իր հետ... Ինչպէս սարի հէզ արծիւն հոգեվար կը կառչի ժայռին որ չի սահի վա՛ր... Այնպէս մ'առնուած ձիգովը յետին կ'ուզէր բռնուիլ սնարին պատին...» (էջ 156):

Նման տողերու առջեւ գիտենք գրողին տաղանայը... ճշգրիտ խօսքին պակասը: Վերջապէս հօր գիտիլը գետը նետող որդին կը գտնէ.

«Այս վատերո՛ւն տեղ, օր մը, ո՛վ Սիհուն, Դարաւոր ալեացող վերայ սիրուն ձերմակ կարապետը կը թեւեն սահուն երգե՛ր կը թռչին ցաղի այս պահուն, Յայդի այս պահուն...» (էջ 154):

Երբեմն, երբեմն թերեւս միա՛յն, Ջուրերու խորքէն դանկ մը լռելեայն Յառնելով, փուշ-փուշ ընէ սիրական Ջոյգերու համրոյն... Ամէնը այսքան, Ամէնը այսքան...» (էջ 154):

Այս տողերուն առթիւ կարելի է բազմաթիւ, միայն թէքնիք վերադարձող գիտողութիւններ ընել, բայց տաղաչափական արհեստի բանագրութիւն մը գրելու չեմ ձեռնարկած: Ձեմ կրնար սակայն դանց առնել տողը ծանրաբեռնող ածականներու տարափը, յանդի համար կանչուած: Ձեմ ալ կրնար չընդգծել «փուշ - փուշ ընէ սիրական / զոյգերուն համրոյն»ը, ոչ ալ նկատողութեան արժանի չսեպել կրկնեղի դեր կատարող վերջին տողերը, հիմնովին անիմաստ, ուրեմն՝ բեռ:

Գրելու անփութութեան նշան է հետեւեալ «չիղը».

«Ձեր թոյնը փէշք, կրօնադաւան Հոգւոյն ալեւոր մօր մը ծերունի, Որ ապրելու դեռ հազիւ Օր մ'ունի, Որ ծովուն վերայ՝ չիղի մը նման, Մէկ ոտքը մատուռ, միւսը գերեզման, Գերեզման, անհատ, անսկիզբ, բարի, Մթին Աստուծոյ մ'անուան կը փարի» (էջ 142):

Նման հատուածի մէջ ակնբախ է այն անջրպետը, որ կը բաժնէ գաղափարը՝ ըսածն է նախադասութիւնը՝ գրուած: Նըման անջրպետ, որուն մէջ գաղափարը իրեն թէ պատկերով մը կը զգեստաւորուի, ճակատագրական է քերթումի մը համար: Այլ հարց՝ որ վերի տողերը մօտէն լսողը կրնայ յիշել արեւմտահայ ոտանաւորին է՛ն նախնական օրինակները, անոնք՝ որոնցմէ կը գտնենք Թ. Թերզեանի մը, Յ. Սէթեանի մը, Ա. Փանոսեանի մը, Նարպէյի մը տաղաչափումներուն մէջ:

Սեւակ շատ աւելի համոզիչ է, երբ պարզ եկեղեցի մը կը նկարագրէ եւ ուր կը մոռնայ ապացուցելու հետակէտը: Այսինքն՝ երբ կը գրէ.

«Ե՛նք փոքրիկ է, բայց բաւական լայն՝ Աստուածն ու գարեբը ամփոփելու...» (նոյն),

կամ երբ կը հասնի վսեմ կարճումի մը. «Հա՛յր, է՛ն կարճ ճամբան խանջէն է քուրդին»:

Բա՛ւ՝ հերքելու բոլոր հետնորդ «առանց արուեստի առանց ոճի» գրուած տողերը:

Առանց արուեստի ու ոճի գրելու յարգելի տենչը Սեւակի մօտ կը բախի յանդիւն ու չափին, առանց տիրապետումի խնդրին: Իրեն գեղագիտութիւն կը հակադրուի անիկա արեւմտահայ քերթողութեան քիչ մը վերամարքիկ առանգութեան. երեւակայեցէ՛ք օրինակ վարումանի, Սիւրմանթոյն, Մեծարեւելի նուրը, աշխատողութեան արեւմտահայերէնը: Սեւակ փաստօրէն կը ձգտի հեռանալ առկէ, գտնել աւելի պարզ, հաւանաբար խօսակցականին մօտիկ լեզու մը, այն զոր Թէքէեան պիտի յաջողի կաղապարել, այն որ ստէպ-ստէպ, Ջարիֆեանէն Ջահրա յաճախեալ պիտի ըլլայ մեր բանաստեղծութեան: Կարմիր գիրքին մէջ իրագործուած խնդրական է:

Դ.

Առանց արուեստի ու ոճի գրելու գեղագիտութիւնը աւելի համոզիչ կերպով կը գրուի Սիրոյ գիրքը խորագրուած շարքին մէջ, ուր Սեւակ իր հաշտոյն կ'ապրի - կը չափաբերէ աշխարհի զփութարին նիւթ մը՝ սէրը: «Հին եղանակ»ը իսկական քերթողական մըն է, երբ Սեւակ կ'ըսէ. «Արուեստ չունի, իմաստ չունի / Կը կրկնուի դուն անդադար» (էջ 44): Սէր՝ այսինքն՝ նաեւ մահ: Այս վիպապաշտ զուգորդումը սիրելի է բանաստեղծին եւ, կը խորհիմ, կը կազմէ անոր բժշկական էջերուն ալ հէշքը: Յայտնօրէն պոետերեան ճանաչումներով ան կը թափափի Սեւակի լաւագոյն քերթումներուն մէջ, որոնք կը իշուին Եզգիս, Գիւնդի սէր, Քննաղ աղջիկը, Այդ գիշեր, երգ երգոց, երեկ ջուր, Բոյրը, Մանազգացում, Ի՞նչու, Սիրոյ ծառա, Եկուր: Ուշագրաւ են Շան Խոփ, Պոռնիկը, Պոլսոյ որովայնին մէջ: Այս շարքին եւ անտիպներու մէջ կան արեւմտահայ սիրային քերթումէն բաւական տարբեր փնտռութեանք, սեռային աշխարհի բացայայտում փորձեր. «Մարմնեղութեան» փոխարին գերմ. Բերթումները կը կարգադրեն, քիչ անգամ կը գրաւեն ընթերցողին երեւակայութիւնը, միաբը: Հատուածներ, կան, որոնք ապացուցիչ են իրենց պարզամտութեամբ, սա տեսակէն.

«Եկո՛ւր, եկո՛ւր, եկո՛ւր սիրենք կաթողին. Ո՛վ չի սիրել պիտի մեռնի առ յաւիտ. Մէքը պէտքն է, երա՛զն է, կեանքն է կեանքին արժանէտ. Մէքը մահուան մէջ Անուրնն է եկո՛ւր, եկո՛ւր, եկո՛ւր սիրենք կաթողին» (էջ 83):

Փոխանակ մեզ զգացումի տենդին մէջ փոխադրելու, անոր վրայ այսպէս խօսելու կեցուածքը կրնանք կոչել անկեղծ խոստովանութիւն, ինքնաբերական, անմիջականութիւն, բայց քերթումով:

Շատ աւելի տպաւորիչ է իր «Բոյրը», ուր Պոլսոյն եկող, Դուրեանին հետ չփոխող հեշտագին շունչ մը կայ: Նոյն երակէն «Պոռնիկը», «Պոլսոյ որովայնին մէջ»ը կը տառապին բարոյախօսին անհարկի միջամտութեան: Այս վերջինը հաղուադիւտ կտոր մըն է բառ իս: Հոն կը խօսուի այցելութեան մը մասին «բընա՛ղգօրէն» դէպի Պոլսոյ որովայնը... Առաջին տողերը յուսալ կու տան անսովոր քերթում մը, որ կը խրի ապերախտ փոխարեութեան մը մէջ (միշտ բոլորածին ու գրուածին անջրպետը).

«Անցայ այն տեղէն, ուր աչքէ գաղտնի, Քանի տարիքիս արեան ծիրանի Ապերախտ փոփոքը կը ցանէի:

Նոյն երգերն էին, նոյն թաղը անբուն. Նոյն բուրումը գարէ՛ մեղքերու

Թաքուն, Նոյն սիւնը միտի՝ սեմին վրայ կանգուն:

Նայեցայ. իրենք ալ ինձ նայեցան: Որոշմ մորթիս վարդ թեւեր քուեցան: — Միայն ծեր հոգին կ'արտասուէր անձայն:

Յաւիտեանական ո՛վ Մեղքի Քաղաք... Ի՞նչ կ'ընէք Կեանքերն, որոնք կուլ կու տաք... — Ով ինկած քոյրեր՝ ա՛յժմ հոգերու տակ...:

Տոփալ, ի՞նչու չէ... Բայց աչքէ հոռու, Գուրջի մը նման վաճառուիլ հըլու:

Այն ապուշին որ դրամ ունի տալու...:

Վա՛խ, քոյրե՛ր, քոյրեր: Մեր պի՛ղծ, յեղեղու՛կ, Կեանքին գրկուած ծաղիկներն էք

Մարդկութեան փոստ թոքէն նետուած թուք...» (էջ 210):

Կը խնայեմ մնացեալը, բայց չեմ կրնար դիտել շատ բազմապատկուած զլխաղիւները, կախման կէտերը, վերջին եռանկին մէջ բռնադատը: Անշուշտ ձեռն հանգիստ հետաքրքրութիւն մը կը մատնեն այս եռանկները, բայց որը չանցնիր ոտանաւորի աշխարհի կերպի փորձելու աշխարհական ճիգէն (6):

Ասկէ անդին դանց կ'առնեմ քննութիւնը քիչ մը փշուած, ծանօթ կտորներու. «Թրուպատուները», «Երթալ» կամ ուսմանի ձեւով գրուած, կրկնեղով աւարտող կտորները, ուր կրկնեղը յաճախ կը կիրարկուի մեքենայականօրէն, որով կը գառնայ անիմաստ: Չարութիւն պիտի ըլլար բաղդատել «Երթալ»ը Մեծարեւելի նոյն թեմայով գրուած «Իրկուան իղձ»ին հետ: Վստահ չեմ, որ Սեւակի պոետացող մահուան ցանկութիւնը աւելի լսելի է քան Նոր տաղերու միմյանը (7):

Վերջապէս անհարկի կը գտնեմ խօսելու անտիպներուն մասին. արժէքաւոր յաւելում մըն են ատոնք, բայց որոնք միշտ կը պատկանի թելադրած մակարդակին: Ձեմ ալ ուզեք բանաստեղծը մեղադրել իր քանի մը գրչախաղերուն համար, որոնք հազիւ թէ տաղաչափական ճանկանութիւն մը ունին (նկատի ունիմ մասնաւորաբար «Մ»-ին ուղղուած ոտանաւորը (8), որուն երակէն է Սեւակի իսկ կողմէ տպուած «Պատերազմը»):

Ե.

Սեւակի քերթողական արտագրութիւնը իր լիութեան հասած էջերու ամբողջութիւն մըն է: Գրեթէ ամէն տողի մէջ, ամէն հատուածի՝ անոր քերթումը վերաւոր է խօսքը խճողող տիպարներով, աւելորդ բառերով, կշռոյթի անհարթութիւններով, յանդի յաճախեալով: Անշուշտ կը պատկանի արեւմտահայ քերթողութեան այն թելին, որ իր յաղթանակը կը տօնէ Գոլանահանով, Հ. Նազարեանցով (խաչում երազներուն հեղինակը քերթում մը ձօնած է իր բարեկամին, որ կը մատնէ հասարակաց գեղագիտական ձգտումներ): Ընդդէմ է, Սեւակ կը դիմէ աւելի պարզ, աւելի անսեթեթեղ տողի մը, ատոնք իսկապէս տիրապետելու տարր: Պարագայարար կ'ուզեմ նշել, որ չէ փորձուած դրել ազատ չափով, ոչ ալ «արձակ քերթում» թէքնիքով, կիթ մոռնանք «Տխուր բույն» (Երկեր, էջ 517): Կրկնակ այս բացակայութիւնը նըշանակալից է իր ժամանակին համար, երբ ազատ չափ եւ արձակ քերթումը անքան տարածուած կերպեր են:

Քերթողական արտագրութեան անբաւարարութիւնը թերեւս ունենայ բազմաթիւ պատճառներ: Գլխաւորը, կը կարծեմ, շատ եւ շատ գրելու Սեւակի սովորութիւնն է: Այս ուղղութեամբ շահեկան նշում մը կ'ընէ Տ. Հաճեան, մեկնելով ճառագիտութեան, երբ կը գրէ, թէ որով քերթումներու ներքեւ գրուած է «Ան վայրկեանէն գրուած» կամ «կէս ժամէն գրուած»: Հարցը կը վերաբերի անտիպներուն, ըստ երեւոյթին: Բայց նշումը կրնայ տարածուիլ բոլոր կտորներուն հաւասարապէս: Սեւակ չէ աշխատած... Անշուշտ, ինչպէս կը գրէ Մոլիէրի հերոսը՝ le temps ne fait rien à l'affaire, այնքան ծանօթ են ու բազմաթիւ՝ ածապարանքով գրուած էջերը: Պիտի աւելը յիշել՝ voire: Սեւակի քերթումներուն մեծ մասը ժամանակ չէ գտած քերթում զառնալու. գրողը, քիչ մը շատ վստահելով յանդի գիտելուն, գանոնք ձգած է կիսատ: Կը խորհիմ, որ տեղին, կշռոյթին, պարզապէս տաղաչափական անտիպներուն արհեստին տիրապետում պիտի յաջողէին փրկել Սեւակի քերթումները ճապարկութենէ, արձակութեան կոթիկէն, նոյն իսկ ըսեմ կերպով սովորականութենէ: Ո՛հ, որ կը պահանջէ քերթող մը ներկայիտ, որ ըլլայ տաղաչափ արհեստաւոր: Պարզ է սակայն, առանց լեզուական, քերթողական տարբերութեան յաղթահարումին չափ կան տարբերութեան քերթողականի դանցում: Ինչպէս արուեստի կարելի Այլ խօսքով՝ առանց արուեստի կարելի չէ արուեստը բառնալ, անգիտանալ: Ո՛հ է Սեւակի խոցելի կէտը:

Զ.

Ընթերցողը շատ աւելի մոտածման տաղձ պիտի գտնէ պատմութեան քերթում մէջ: Առանց արդիւնք են նոյն պայման-

« NOUS ETIONS UNE VILLE »

par Yériché DJERGAIAN

IV

J'écrirai des danses sans nom/unijambistes par provocation/mineures par le rôle dont / exploseraient leurs rancœurs de feu

J'écrirai les pas des chevaux/en leur folie/sur l'ornière du soir/et le germe des/Anatoliques cristallines

J'écrirai la laine/dans l'encensoir des chantiers/sur l'écrin de la chaux vive/qui jamais n'accomplira de rituel/sur la disparition des lignes/élastiques

Sur la mauvaise giffe/dans la chevelure d'un masque/occidental

J'écrirai sur l'audace/du soleil/lorsque ses messages rauques/hurlent à l'argile de la pluie

Sur le débat des fleurs/dont la raison pleurniche / aux abords d'un café crème

J'écrirai sur la pleurésie douteuse/qui ne guérit pas l'oubli/mais débarasse les quartiers/des ombres où se hasardent/les greffes ridicules

J'écrirai la chambre/où le lit/faïence à la ligne/ponctue d'alcôves/les corps qui se déversent/sans avenir

La géométrie de l'encre/couvera en une brèche malade/les rares perles qui auront franchi/les marches opaques

perles insomniacques

perles distantes

sous le réverbère de l'hiver parisien

L'aube pourra s'y inscrire/anonyme sur l'empreinte fragile/des papiers de l'exode.

X

Patience fait ripaille/dans les impasses/l'été où la lumière/amertume grandiloquente/aux ossements ridicules/joue sa maison/à déterrer toutes les rengaines

Mesure pour tous/lorsque chaque bouche/préfigure sa parole/et avance au rythme/d'une géole

Mesure pour chacun/et la bouche refluë/à l'éruption des danses/éloquentes/comme les promesses du blé inventif

Un mariage d'eau et de demi-lunes/cuivreuses des nuits/à flanc de vertèbres

Une marge curieuse/au courant de l'aube/du bruissement qui se tait/en filaires opalines

A la rue le café/restitue sa terrasse/grand faiseur de rêves diurnes/Ses lustres crachent/en vapeurs acidulées/les graines vacantes/avidées d'architecture

Moites et cramoisies/les premières silhouettes/comme l'encre violette/lisent le mar des réveils/précoces

Maraudeur opiniâtre/rongé aux mobiles des/entrants/le bistrot creuse ses reins de faïence

Tout contre/s'embuent les constances drapées/que cimentent les va et vient/des vergétures

On y ruisselle/fréquent troubadour/versé pourtant/sur les rives orientales

Sa mobilité s'ombrage/d'enfants majeurs Des rondes de circonstances/où le jeu/maléfice d'un matin sans sucre/saute de pas en pas/les trois cordes conquérantes/d'un équilibre criblé de rumeurs

On y découvre des vives/nageuses extrêmes/d'un fruit dont la gangue/ne résiste plus/aux dents rassérénées

Exécution du chanvre/et fanfare du fro-

ment L'enfant proclame la proximité/de la terre/le miroir du désir/sur le plâtre de l'orage/précurseur des chauds apaisements

Les figures d'amour/qui se meurent en musique

Dans leurs bras/l'essain de l'infini/sans le privilège de/la petite mort/Mais le désert giboyeux/où les yeux illuminés/re-

gèrent le corps capital Embrasure du bois/demeuré chêne ou frêne

Eaux courantes/dans la poignée/des rai-

sins à venir Le sourire du topographe/l'identifie/généreux/les lèvres coupables de recons-

truire/Mouch et Ardahan/deux points grossiers/écarlates/sur la carte gracieuse/des anomalies du siècle

Deux cavités malingres/en lieu et fonction/des pupilles éteintes de mémoire Deux plaies rapiécées/à l'orée des fenêtres/aveugles d'histoire.

X

DES IMAGES, DES VOIX DES MELODIES QUI SOURDENT: ET LA GRACE D'UNE BAYADERE

En complément à ce qui précède, on trouvera ci-dessous de Maria-Pia VALLET de Buzon un texte, relation / impressions des journées d'action culturelle qui ont eu lieu, les 31 mai et 1er juin derniers, à quelques pas du parc des Buttes Chaumont et sur l'axe Bastille - La Villette (un axe destiné à un avenir resplendissant, tel que supplanter les zones traditionnelles du marché de l'art parisien, mais qui n'est peut-être plus, fort probablement, qu'une vaine spéculation depuis, on s'en doute, la césure de mars 86, l'arrivée au Ministère de la Culture de l'équipe léotardienne et la remise en cause —entre autres— de la politique des grands travaux), dans la salle polyvalente du Centre Laumière.

D'une envergure certaine, cette rencontre sur deux jours, qui fut qualifiée dans le journal *Hay Baykar* (n° 104, p. 2) de «week-end mémorable» et de «(...) carrefour de la création, des langues et des gestes», avait été conçu, programmé comme un moment de récapitulation et de clôture de la première année (85 - 86) des après-midis du cycle «Créations Contemporaines arméniennes et quasi-arméniennes». Elle aura rassemblé la vaste palette des intervenants suivants :

— les peintres Seumpat Ebrahimián, Vatché Démirdjian et Alfred Gharapétian. On notera, soit dit en passant, que les deux derniers ont exposé depuis, à Caen(**), une trentaine de toiles chacun dont certaines, très récentes, réalisées à la faveur de l'été;

— les jazzmen du groupe ARK Trio (Mihran Hohannessian au piano, Roupen Khrimian à la contrebasse, Aram Khrimian à la batterie. Coordonnées du groupe : au 16 rue Guy Gouyon du Verger — 94110 Arcueil, tél. : 46. 65. 11. 76) autour de Charles TYLER;

— deux chanteurs

— une danseuse, «bayadère» en l'espèce qui, inopinément, parut et se produisit au contentement de tout le public;

— huit auteurs, jeunes et novices même pour certains

— Cinq récitant(e)s

— et deux vidéastes - opérateurs de prises de vue.

(B.H. S.)

(**) L'exposition, qui aurait été visitée par plus de 1500 personnes, s'est tenue du 1er au 15 septembre 86 à l'Hôtel d'Escoville. Le quot. *Ouest France*, dans son édition du 8 sept., présentait les 2 exposants comme suit : Alfred Gharapétian «peint la forme, à travers l'homme et son physique. Amour et violence donnent alors la mesure des êtres qu'il présente. Vatché Démirdjian peint la ligne en lui accordant une dimension supplémentaire. Chaque objet qu'il utilise (fil barbelé, vitre cassée, papier, etc.) est ainsi détourné vers une signification seconde, digérant ainsi «les laideurs et les grandes misères d'une guerre qui s'auto-génère». Tous deux conjuguent la couleur avec l'importance qu'elle peut trouver en ces pays de lumière. / Deux vies, deux expériences (...)»

X

PROPOS POUR UN LIVRE D'OR par Marie-Pia VALLET de BUZON

31 mais 1986 :

trois peintres sont exposés, mais bien plus de trois «manières» qui témoignent d'une richesse d'imagination et rendent compte du développement de leur travail.

1) De celui de Seumpat EBRAHIMIÁN, le triptyque «Sayat Nova» me touche plus particulièrement. Chaleur des

ors qui éclatent dans «Bronze», flamboient en rouge vermillon dans «Fev» et se fondent en irisations nacrées dans le «Rêve». Splendeur des ors rehaussés des sombres arabesques de la graphie arménienne.

2) De Vatché DEMIRDJIAN un tableau, «Kamikaze», me frappe. Comme un coup au cœur. Cauchemar devenant réalité ? Reflet rompu, masque éclaté, débris épars miroitants dans la texture rigide turquoise d'un infini grisé.

3) D'Alfred GHARAPETIAN, trois explorations (mais nous a-t-il livré ici la totalité de son travail ?) de l'univers des couleurs et des formes.

Les «Anatomies» : splendides, tourmentées, inquiétantes, témoignent, peut-être, de l'impossibilité de communiquer ou, plutôt, de la souffrance inhérente à tout échange : corps qui se trouvent pour mieux se perdre. Les «enluminures gigantesques» (ainsi je les nomme), jeux géométriques de couleurs, éclatement joyeux d'une constellation lumineuse. Et ce que, faute de mieux, j'appelle «abstractions» : ces toiles sont peut-être celles qui manifestent le mieux l'extrême sensibilité de l'artiste. Délice des couleurs fondant en douces volutes, vision fusionnelle, invitation au rêve. . .

J'ai aimé.

La soirée se poursuivit fort agréablement par un concert de jazz que donnait un quartette formé, pour l'occasion, autour du saxophone baryton Charles TYLER — Ainsi, lorsque la musique vient apaiser l'émotion esthétique dont sont chargées certaines œuvres plastiques «trop» fortes, l'Invité(e) ne peut que se sentir comblé(e) !

1er juin :

une après-midi poético-musicale qui aura su (ce ne fut pas là le moindre de ses mérites) entrecouper la présentation des textes de chants, de musiques, créant ainsi un enchaînement parfait dont le rythme discontinu garda l'auditeur constamment sous le charme.

Deux chanteurs, deux sensibilités bien distinctes : Nazareth HEKIMIÁN, Harout BEZDJIAN.

Vives, enjouées, entraînant, les chansons du premier disent la joie de vivre, le plaisir d'aimer. Les chants —sombres sonorités—, que le deuxième a tiré du vieux fonds commun de la «tribu» et réharmonisé, prennent littéralement «aux tripes». L'un comme l'autre des interprètes nous envoûtèrent à un point tel que Valérie KIRKORIAN, l'une des auditrices, comme n'y tenant plus, donna existence à notre enchantement commun et nous régala de deux intermèdes dansés, pures improvisations aussi charmantes que parfaitement maîtrisées.

Mais s'il est impossible de restituer directement ces mélodies et les gracieuses évolutions de la bayadère, du moins peut-on transcrire quelques mots déclamés, bribes de vers ou de récits. Laissons-les donc parler d'eux-mêmes :

«(...) Tu composes un équilibre stable. Tu caresses ce qui nous quitte. Tu t'accordes à la perte. Il poursuit le site des lieux disparus, il efface l'image privée de rétine et d'image, vide dans la plénitude du monde vide. Il y pénètre sans défense.» (1)

«(...) Macbeth revient demain / pour l'aubépine et le vin de cyprès / Il tuera sans férier / La ligne des yeux où cerclent les jaunisses...» (2)

«(...) Il marchent dans l'épaisseur du silence que seul perforait le bruit de ses pas. En levant les yeux, il voyait des montagnes, rien que des montagnes, et le chemin se déroulait devant lui, et ne s'arrêtait plus. Pourquoi marchait-il de la sorte ? En vérité nul ne saurait répondre à une telle question.» (3)

«(...) Je passai dans ses bras une de mes nuits d'amour les plus tendres / Endormie, l'alcool ne comptait

plus... / Toute la nuit, mes lèvres se sont refermées sur ses lèvres / Ont sucé, mâchonné, quelque coin de sa chair / Dans son cou, aux aisselles, à la naissance du sein... / Quand je me réveillai, il était 4 heures trente du matin. / Je la vois longuement à sa toilette / Fraîche comme une rose / Belle / Comme une secrétaire de direction / Intérimaire...» (4)

«(...) Je me souviens d'une brune aux sourcils si relevés au-dessus des yeux. D'une blonde ajustant d'un geste négligé quelques mèches désordonnées. D'une autre encore dont le frou-frou du jupon volage rythmait la danse des deux jambes cuirées. Et je me souviens d'une lycéenne au regard un peu triste, une moue sur ses lèvres. Etait-elle heureuse ? De quel prénom égrenait-elle ses cahiers ? Qui partageait ses rêves ? J'avais envie de lui dire : ferme tes yeux, repose toi contre moi, je te conterai des légendes d'ors et de lumières...» (5)

«(...) Pilonnait, défonçait la brèche, de contentement grognait et grondait de rage et s'enhardissait à vouloir envahir, submerger d'emblée la porte, toute entière, à vouloir cracher son fiel assassin partout où que se puisse, par toutes les déchirures, par toutes les failles à fleur de bois, de ferronnerie, s'enfièvre, le béliet. / Se hâtait, haletait, le béliet / Empoigné rudement par une grappe de cinquante ruffians / Qu'excitait le reste d'une meute hurlante...» (6)

«Un bruit assourdissant retentit dans la plaine, / Dans la chaleur étouffante d'une nuit d'été. / Ils se levaient enfin pour percer le mystère, / Les yeux tendus vers leur possession divine, / Sur la crête de laquelle tant de siècles ont péri...» (7)

Furent également présentés des textes en arménien, paroles riches d'évocations, de suggestions : l'inédit «Judith» par son auteur, Marc NICHANIAN, et une série de poèmes que Loussana HOVHANNISIAN interpréta avec vigueur et brio de sa voix pénétrante.

—○—

Deux journées de qualité dont le franc succès proclame —à l'envie— qu'elles s'inscrivent dans un espace laissé vacant(8) et qu'elles ne demandent qu'à être renouvelées.

Marie - Pia VALLET de BUZON

(1) extrait de «Coïncidences», poème de Krikor BELEDIAN.

(2) extrait du poème inédit «Coque luche / Coquelicot» par Christian Yériché DJERGAIAN

(3) extrait de «A l'écoute du Tibet» court récit inédit par Denis DONIKIAN

(4) extrait de «Genèse d'un écrit (Lettre à Christian Rivot)», récit en vers blancs, remanié pour l'occasion, par Ara MOUSSAIAN. Né en 1946, Paris, a collaboré à la «revue périodique d'écritures» L'Ortie, Rouen, a traduit Barouir SEVAK et Axel BAKOUNTZ (Voir de BAKOUNTZ «Cyclamen, fleur de montagne» in no. 21, avril 1980, d'Hay Baykar, pp. 24—26).

(5) extrait de la nouvelle inédite «Les fugitives» par Sétrak OZANIAN. Né en 1963, Paris.

(6) de B. Hamazasb SAKAYAN, né en 1960, Paris; extrait de «Processions». Présentée en mars dernier, en avant-première, par Loussana HOVHANNISSIAN, Agnès MINAZ-DJIVELEKIAN et Jean-Marie PROSLIER, cette nouvelle est à paraître dans le no. prochain de la revue GAM. Elle représente le cinquième volet du recueil «AZADE; ou les vergers d'Alfo.», les 4 précédents volets ayant été publiés on peut s'en souvenir, ici même entre 1980 et 83.

(7) extrait du poème inédit «Mirage» par Varoujan TAVCHANDJIAN. Né en 1962, Alfortville.

(8) espace qui se révèle être le «quasi désert culturel arménien» dans l'article, auquel on se reportera utilement, «impressions — réflexions autour de l'apparition d'une nouvelle revue» signé Mariam, in Hay Baykar, no. 103, p. 10.

ՕՐՈՒԱՆ
ԴԵՊԻՆԵՐԸ

ԱՆՈՒՄԸ ՏՈՂՈՎ

Գլխավոր ԵԱԲՈՊԱՐԸՆ, ամերիկացի պա-
տանդներին մէկը (Եօթը ուրիշներ ալ կան)
պատարճակուեցաւ առջի օր, ինչ որ
պատահական կարեւոր ազդակ մը կը նկատու-
ի: Պէջրութի ամերիկեան հիւանդանոցի
պարէն, Եաքոպսըն առեւանդուած էր 17
միլիոն առաջ: Այս կարգադրութեան ի նը-
պատ կենսական դեր կատարած է Քան-
թըպըրի արքայիսկոպոսին յատուկ բա-
նայնացը: Ճիշտաւ, որ ստանձնած էր այս
տեւանդումը, դեկտեմբեր մը «քաներ մը»
էջ հասցնէ, ըսելով ի մէջ ալ այլոց. —
Միացեալ — Նահանգները կը կրեն ամ-
բողջ պատասխանատուութիւնը յետագա-
նի պատահելիքներուն, ինչ չօգտուին այս
տարիէն շարունակելու համար սկսածը,
ստանձնած մը դռներու համար պատանդնե-
րու հարցին»: Ասիկա ենթադրել կուտայ
Պէմերիկացիք բանակցութիւններ վա-
րած են, մինչ Ուաշինկթըն բացարձակա-
պէս կը հերքէ:

ԱՄՆԱԳՎԱՐՈՂՆԵՐԸ եւ իրենց կողքին
տեղեկները 230 Փր. անձ գլուխ տուական
ընտանեկան ենթադրելու, եթէ զօտիները
զործածեն, նաեւ քաղաքին մէջ: Յարզ
Վիտ պարտադիր եղած էր, բայց ոչ այն-
քան քաղաքին մէջ: Այժմ, ոստիկանու-
թիւնը հրահանգ ունի շատ խիստ ըլլալու:
Պէմ են թաքսի վարորդները, թղթա-
տարի կառք վարորդները եւ անոնք որոնք
թղթական արտօնագիր կը ներկայացը-
նեն:

ԱՐԳԱՐՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ, Չորեք-
շաբթի օր, պիտի ներկայացնէ թմրեցու-
ցիչ զործածութեան դէմ պայքարելու իր
փորձերը: Գործածողները պարտաւոր
պիտի ըլլան իրենք զիրենք խնամելու եւ
ստանձնալ ընդունելու դէմ պատիժները
տեղի ծանր պիտի ըլլան: Փրանսայի
ՎՋ, 120 հազարէն 200 հազարի կը հասնի
թմրեցուցիչի մոլորներու թիւը:

ԱՅՍՈՒԹԵԱՆՅԱՆ Հազորդակցու —
նաեւ Ազգ. Յանձնախումբը ամբողջաւ —
պատ, ալիքին, նշանակուած տասը ան-
գամները ընտրեցին երեք անգամ եւս, որ-
պէս լրիւ ըլլայ: Այս 3 նորերն են. —
Պէր Սապակ, Ջան — հեռատեսիլի հին
արհեստաւոր մը, Ռոսէ Պուզիւր, Փը-
րանսական մամուլի ազգ. դաշնակցու-
թեան ընդհ. տնօրէն եւ Ժ. Փ. Պուրիսի,
Եւրոպահայ Թոմսըն — Սէ — ԷՍ — ԷՖ-ի:
Այս մարմինը կը յաջորդէ Միշէլ Բոթայի
նախագահած Բարձր — Հեղինակութեան
(Բ. Օրդոնիէ), որու պաշտօնն է հսկել
կայս — հեռատեսիլի վրայ, պետական կա-
նոններու տնօրէնները նշանակել, Ծր-
դ. 6-րդ կայաններու ձեռնարկները որո-
շել եւ մանաւանդ իր անկախութիւնը
պահուիլ:

ՊԱՍԻՄԸ, Սանտոգ տարրալուծարան-
ներու պահեստանոցին հրդէհ բանակէճ
ընտելած է Փրանսայի եւ Զուիցերլան-
դի: Փարիզ, արդարեւ կը դժգոհի որ
Զուիցերլան ատենին լուր չէ տուած, նոյն-
իսկ եթէ պատահած արկածը Զերնորի
էջ էր: Զուիցերլանցի կ'առարկեն թէ
իրենք բաւական ազդուկ հանած էին, որ-
պէս իր ֆրանսացիք «լսած» չըլլային:
«ԱՅՍՈՒՆ ՏԻՐԷՔԸ» երկու ոճրագործի
պէր եղաւ, Շարաթ օր: Հարիւր օրուան
հրազարարէ՛ք մը ետք, ծայրայեղ ծախ-
սաւ շարժումը ումբերը դրած էր օդա-
հանալին Միշէլով ընկերութեան չէնքին
եւ զաւթորդներու գրասենեակին առջեւ,
101 Մալիցիներու արտաքսման դէմ իրեն-
քողքը:

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՔԱՆԱՏԱԿԱՆ ԱՐԴԱՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՆԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆԸ՝
ՑԿԵԱՆՍ ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԹԻՒՆ
ԵՐԵՔ ՀԱՅ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒՆ

ԱՅՍ ԾԱՆՐԱԳՈՅՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒՄԸ ՄԵԾ ՅՈՒՋՈՒՄ ՍՏԵՂԾԱԾ Է
ՔԱՆԱՏԱՅԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻՒՆ ՄԷՋ

Ուրբաթ, Հոկտեմբեր 31, տեղական
ժամով 14:30-ին է որ Օթաուայի դատա-
րանը արձակեց իր վճիռը՝ ցկեանս ար-
դեւաւակուած երեք հայ տղոց՝ Բաֆֆի
Թիթիզեանի, Գէորգ Մարաշեանի եւ Յո-
վիկ Նուպարեանի: Երգուեալները ութ-
ու կէս ժամ խորհրդակցելէ ետք է, որ
երեք հայ երիտասարդները «առաջին առ-
տիճանի մարդասպան» նկատուած են,
ինչ որ պատճառ էր առաւելագոյն դատա-
պարտումի մը: Վճիռին յայտարարու-
թիւնը մեծ յուզում ստեղծած է դատա-
րանին մէջ եւ չորս փաստաբաններէն եր-
կուքն ալ չեն կրցած զսպել իրենց յու-
զումը: Ամբաստանեալներէն՝ Նուպարեան
յայտարարութիւն մը կարդացած է, ուր
կ'ըսէր թէ վճիռը արդար չէ: Պաշտպան
փաստաբաններէն ալ, Արդարութեան
նախկին նախարար՝ Շոքէթ յայտարարած
է թէ պէտք չէ գատարանին իրեզը հան-
դիստ ըլլայ նման որոշումէ մը ետք:

Ինչպէս դրած էինք (Հոկտեմբեր 22)
պաշտպանութեան վկայ էր տղքը. Իվ
Թերնոն, որ Քանադա կը մեկնէր Հոկ-
տեմբեր 18-ին: Իրեն հետ էր նաեւ միջադ-
գային իրաւագիտութեան Պեթիւայի մաս-
նագէտ մը՝ Վերովըն: Ինչ որ անհաս-
կելնալի կը մնայ տղքը. Թերնոնի համար
— եւ պարզ է՝ մեղի ալ — այն է որ ոչ ինք,
ոչ ալ Պեթիւային վկայած են: Իրենց ըս-
ւած է թէ պաշտպանութեան դրութիւնը
փոխուած է եւ որեւէ վկայութիւն պիտի
չըրեն Ցեղասպանութեան եւ Հայ Դատի
մասին: Այս իսկ պատճառով, տղքը.
Թերնոն եւ Պ. Վերովըն ներկայ եղած են
միայն ի նպատակ ամբաստանեալներու դա-
նադան հաւաքոյթներու, ապա, վերջին
երկու օրերը իրենցմով հետաքրքրուող
իսկ չէ եղած եւ օգակայանի ճամբան բրա-
նած ու վերադարձած են (Հոկտեմբեր
24): Հաւանաբար լուրջ պատճառներ կան,
որպէսզի մեծասաններու ժամուն վկա-
յութեան չկանչուին երկու ձեռնհաս ան-
ձեր, որոնք զործ — բան ձգած մինչեւ
Օթաուա գացած են, ի նպատակ Հայերու
եւրոթ ունենալու համար, մեկնելով նման
արարքներու տուն տուող դրդապատճառ-
ներէն (ցեղասպանութիւն եւ անոր ուրա-
ցումը 71 տարեէ ի վեր): Թերնոն առիթ
ունենալը կրկին արտայայտուելու այս
մասին, առայժմ միայն այս տեղեկու-
թիւնները ունինք զորս քաղած ենք տղքը.
Թերնոնէ:

Յիշենք — եթէ հարկ է — որ Բաֆֆի Թի-
թիզեան (27 տարեկան), Յովիկ Նուպար-
եան (30 տարեկան) եւ Գէորգ Մարաշը-
եան (35 տարեկան) կը դատուէին 1985
Մարտ 12-ին դաշնակցային մայրաքաղա-
քին թրքական դեսպանատան դրաման
փորձին համար, որու ընթացքին սպան-
նած էին քանատացի պահակը: Ամբաս —
տանուած էին նաեւ հետեւեալ յանցանք-
ներով. — պայթուցիկ կրել եւ գործածել
եւ պատանդ բռնել:

Տեղական — քանատական — մամուլը շատ
արձագանգ չէ տուած ոչ դատաւարու-
թեան, ոչ ալ վճիռին: Փրանսայի «Լը
ժուռնալ ալ Մոնքէալ» եւ «Լա Փրէս» ու-
շինչ կը գրէին Շարաթ օրու, անդլիա-
գիր «Թը Կեդէք» կ'անդրադառնար «Կլոպ
Էմտ Մէլլ» նպատաւոր յօդուած մը լոյս
կ'ընծայէր, անդրադառնալով ցեղասպա-
նութեան:

Փարիզեան մամուլի մէջ, բացի «Ման-
տ»էն, Երկուշաբթի առտու «Քոքիտիէն
տը Փարի» քանի մը տողով լուրը կու-
տար:

×

Պարզ է որ արուած պատիժը շատ ծանր
է եւ հաւանաբար բացառուի անով որ
ահաբեկչական ընդհանուր փախուց մը կայ
եւ անոր դէմ արեւմուտքը վճած է պա-
քարի խիստ կերպով եւ Փրանսայի մէջ
զործուած վերջին արարքներն ու այդ
առթիւ ալ մէջտեղ դրուած Հայերու ա-
նունը չէր կրնար նպաստել, մանաւանդ
երբ հազիւ երկու օր առաջ (Հոկտեմբեր
29) լոյս կը տեսնէր «Ուաշինկթըն Փոսթ»-ի
յօդուածը, ուր ամէն կողմ Հայու մաս
կը տեսնուէր, թէկուզ նոյն հոսանքին
չարտկանող, ընդհակառակն, բայց օ-
տարները, մանաւանդ այս միջոցին, նը-
ման մանրամասնութիւններու մէջ չեն
մտնէր:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՓՈՒԹՊՈԼ

ՖՐԱՆՍԱԶԱՅ ԽՈՒՄԲԵՐ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԲԱԺԱԿ

Փրանսայի բաժակի մրցաշարքի 4-րդ
հանդրուանին Հ. Մ. Ր. Մ. Լիոն — Տէսին
0-ի դէմ 1 կէտով յաղթեց էշերովի, այս
վերջնոյն դաշտին վրայ:
Վո ան Վլէնի եւ Վալանի Հայ Մար-
զականի հանդիպումը վերջ գտաւ հաւա-
տարութեամբ (0 - 0). ազատ հարուած-
ներու արդիւնքով (5 - 3) Վալանս պար-
տուեցաւ:

×

ՓԱՐԻՋԻ ԲԱԺԱԿ

Իսիի Հայ Մարզականը իր դաշտին վը-
րայ Փիւթոյի հետ հաւասարութեամբ
(1 - 1) աւարտեց խաղը: Իսկ երկրա-
ծըղումէն ետք ազատ հարուածներու ար-
դիւնքով (4 - 3) պարտուելով զուրս մնաց
մրցաշարքին:

Ալֆորվիլի Հայ Մարզականը եւս 2-ի
դէմ 3 կէտով պարտուելով Ա. Էս. Էֆ.
Փէրէօյէ, այս վերջնոյն դաշտին վրայ,
զուրս մնաց մրցաշարքին:

×

Հ. Մ. Մ. — ՖՐԱՆՍ ՊԱՐՏՈՒԱԾ

Կիրակի օր, Փարիզեան շրջանի բաժակի
մրցաշարքին, Հ. Մ. Մ. — Փրանս ծանր
պարտութիւն կրեց (7 - 0) Ա. Էս. Թու-
նուլիէնէն, այս վերջնոյն դաշտին վրայ:
Մրցակիցները կը պատկանէին երկու առ-
տիճան բարձր մակարդակի:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿԵՑԵՆ՝
ԼԱՈՍԻ ԱԶԳ. ԽՈՒՄԲԵՐ

Վերջերս հայ մամուլի մարզական լու-
րերու սիւնակներուն մէջ հայ ընթերցողը
գրեթէ կը վախճար հանգիսելու «Արա-
րատ» ամուսին. որովհետեւ երբեմնի
փառքի օրերը ետին ձգած, այս խումբը
յանալս պարտութիւններ կ'արձանագրէր
միջմիութեանական հանդիպումներու ըն-
թացքին:

Գրուեցաւ այս մասին, նոյնիսկ «Ոգնի»-ի
մէկ երգիծականաբար շրջեցաւ քերթէ —
քերթ, ապագայի լաւատես յոյսեր յայտ-
նուեցան, մաղթանքներ եղան, սակայն
ոչ մէկը կրցաւ ընել Լաոսի ազգ. խումբին
ըրածը:

Ֆուքպալի այս խումբը «Արարատ»-ի
հետ հանդիպումի մը, մարզումներու ու
նաեւ անշուշտ տեսարժան վայրեր այցե-
լելու նպատակով գնաց Հայաստան: Լու-
րերը չեն ըսեր, քէ ինչ մարզումներ կա-
տարեցին, կամ քէ ո՞ր վայրեր այցելե-
ցին Լաոսցիները, սակայն կուտան երկու
խումբերուն մրցումին արդիւնքը. «Արա-
րատ 8 - 0 յաղթած Լաոսի ազգային
խումբին»:

×

Ինչ լաւ կ'ըլլար եթէ յատուկ կարգադ-
րութեամբ մը երեսնի հետ հաստատու-
ած ուղղակի թախիճներու շարքին աւել-
նար Լաոսի մայրաքաղաք Վիեննայի ալ,
ու այդ սիրելի խումբը գոնէ ամիսը ան-
գամ մը երթար Երեւան, «Արարատ»-ին
հետ մրցելու:

ԱՐՓԻ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ 49-ՐԴ ԱՆՈՑ ԵՆՈՒԹԻՒՆ

«ԱՐԱՐԱՏ» — «ԴԻՆԱՄՕ» ԿԻՏԻ

2 — 2

Նոյեմբեր 1-ի խաղերու արդիւնքներն
են. —

Զէմիք — Տոպպեդո Մ.	0 - 2
Ժալգիրիս — Կայրաք	1 - 1
Շախտեդ — Դինամո Մինսկ	2 - 1
Մետալիստ — Զերնոմորեց	1 - 0
Տոպպեդո Ք. — Դինամո Մ.	0 - 4
Դինամո Թ. — Սպարտակ	0 - 0
Նեֆթչի — Դնեպր	2 - 1
Արարատ — Դինամո Կ.	2 - 2

×

27 խաղերէ ետք դասաւորումը հետեւե-
աւ պատկերը կը պարզէ. — Մոսկուայի
Դինամո 32 կէտ, Սպարտակ 31, Զէմիք,
Շախտեդ, Թիֆլիսի Դինամո 29-ական,
Մոսկուայի Տոպպեդո 28, Դինամո Կիււ.
27, Դինամո Մինսկ, Ժալգիրիս, Կայրաք
եւ Նեֆթչի 26-ական, Դնեպր, Արարատ
եւ Մետալիստ 25-ական, Զերնոմորեց 21
եւ Տոպպեդո Քուքպայի 17 կէտերով:

×

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱՆՈՑ ԵՆՈՒԹԻՒՆ
Ա. ԴԱՍԱԿԱՐԳ

«ԿՈՏԱՅՔ» ՊԱՐՏՈՒԱԾ

Նիկոպոլի մէջ, Հոկտեմբեր 23-ին տեղի
կ'ունենար տեղւոյն «Կոյոս»-ի եւ Արմեա-
նի «Կոտայք»-ի հանդիպումը: Նկատի առ-
նած այն որ Արմեանցիները իրենց զիր-
քը պահպանելու համար անպայման յաղ-
թանակներու կարիք ունին, զաշտ իջած
են վճռականութեամբ եւ բուն պայքար
մղած իրենց նպատակը իրագործելու հա-

(Շար. ք. Գ. Էջ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵՍԻ ՄԱՍՈՒԼ

ՄԻԱՅՆԱԿ ՊԱՐՄԱՆՆԵՐ ԵՒ ԱՆՑՓՆԱԿԱՆ ՄԵԾԱՀԱՍՆԿՆԵՐ

Ներքնառնական փոխարարներով ինչ-նեքը վճռական նշանակություն ունին ընտանիքի իւրաքանչիւր անդամի հոգեկան բարոյք վիճակի, ինչպէս նաեւ դաւակներու ընկերային - հոգեբանական հասունացման համար: Ներդաշնակօրէն զարգացած անձնուորութեան ձեւաւորման հիմնական պայմաններէն մէկը առողջ ընտանիքն է, զաւակներու դաստիարակութեան ճիշդ ոճը ու այդ ոճին հետեւողական կիրարկութիւնը: Այսօր մենք ընտրած ենք մեր ստացած նամակներէն երկուքը որոնց հեղինակները շատ սուր կերպով կը ներկայացնեն այդ հարցերը՝ իրենց ծայրայեղ դժգոհութիւնը յայտնելով ընտանեկան այն պայմաններէն, որոնց մէջ անոնք ապրած են կամ այժմ ալ կ'ապրին: Այդ նամակներու քննարկումը թոյլ կուտայ շարք մը լուրջ խնդիրներ բարձրացնելու, որոնք կրնան հետաքրքրել շատերը:

×

Առաջին նամակ. - Երեւանէն Անահիտ Յակոբեան կը գրէ. «Երեկոները մեր տունը հոգեմաշ լռութիւն է ... Հայրիկը լրբազորներն առած կը թաղուի քաղկաթոռի մէջ, մայրս խոհանոցն է, մենք ալ՝ հեռուստացոյցի առջեւ ... Բայց միշտ չէ, որ հետաքրքիր հարցումներ կ'ըլլան գիտելու: Ձանձրոյթէն չենք գիտեր ինչ բնել, իսկ հետզհետէ մեր մէջ օտարացումը կը խորանայ. ժամանակ չենք գտններ հաղորդակցուելու, իսկ այդ մասին ոչ հայրս, ոչ ալ մայրս բոլորովին չեն մտածեր, չեն մտահոգուիր: Ըսէ՛ք՝ բարոյական աւերածութիւններ արդեօք չե՞ն յառաջանար օտարացումէ, սառնութենէ, իրարու հետ չկիսուելէ...»:

Այս նամակին մէջ, ինչպէս կը տեսնենք, Անահիտ շատ կարեւոր, եւ կ'ըսէի նոյնիսկ՝ շատ բարդ հարց կը բարձրացունէ: Յաւայի է, որ ան չէ յայտնել իր տարիքը, չի գրեր նաեւ, թէ ընտանիքի մէջ ուրիշ ինչ երախաներ կամ պատանիներ կան, որոնց հետ միասին ան երեկոները կը նստի հեռուստացոյցի առջեւ: Այդ եւ կարող մը այլ մանրամասնութիւններ գիտնալու պարագային մեր պատասխանը աւելի կ'ոնկերու կ'ըլլար: Ինչ եւիցէ, հարցը շատ այժմէական է, կը վերաբերի բազմաթիւ ընտանիքներու մէջ գոյութիւն ունեցող վիճակին եւ եւ կը փափաքեմ որոշ նկատառումներ յայտնել:

Ոտքը կը վերաբերի ծնողներու եւ երախաներու օտարացման խնդրին: Երախաներու մտաւոր, բարոյական ու Ֆիբիբական զարգացումը կրնայ ճիշդ ուղիով ու յաջողութեամբ ընթանալ միայն այն պարագային, երբ անոնց ու ծնողներու միջեւ կը ստեղծուին ջերմ ու անկեղծ յարաբերութիւններ, փոխադարձ սէր, յարգանք ու վստահութիւն: Երախային զարգացումը կը սկսի ընտանիքէն, որ անոր կեանքի առաջին ու կարեւորագոյն ընկերային միջավայրն է: Հոն ան առաջին անգամ կը սորվի վարքի անհրաժեշտ ձեւեր, կ'իրացնէ մայրենի լեզուն, մարդկային յարաբերութիւններու կանոններն ու չափերը: Ան, հոս կ'ապրի իր առաջին սէրն ու երբեմն ալ, ցաւով, ստեղծութիւնը: Հոս ան պէտք է սորվի գոյել իր եաստիքութիւնն ու իր մէջ այլասիրութիւն, ուրիշներու հոգեւիճակը յուզականօրէն ապրելու, անոնց կարեկցելու յատկութիւնը զարգացնել, յատկութիւն մը՝ առանց որու մարդ ոչ միայն ընտանիքին, այլեւ ընկերային տարբեր միջավայրերու մէջ անցանկալի, ահա՛ կը դառնայ ուրիշներու համար:

Հոգեբանները կը խօսին երախային մէջ նախնական կամ հիմնային վստահութեան ձեւաւորումի անհրաժեշտութեան մասին: Այդ կը նշանակէ, որ ընտանիքի մէջ յայտնուած առաջին իսկ օրէն երախան մեծերու կողմէ այնպիսի վերա-

բերումի պէտք է արժանանայ, որ զգայ, թէ այն աշխարհը, ուր յայտնուած է ինքնակա իր ցանկութենէն, կեանքի համար ապահով վայր է, որ մարդիկ բարեկեն ու պատրաստ՝ օգնելու իրեն, եւ ան կրնայ, հոս դրսեւորել իր բնական ուժերը, բաւարարել իր հիմնական պահանջները: Ան պէտք է զգայ, որ ինք ցանկալի է ծնողներու եւ ընտանիքի միւս անդամներու համար: Եթէ չեն ըլլար այս բոլորը, երախն կը սկսի վախճալ զինք չբաշխատողներէն. զանազան վտանգներ կ'ակրնկալէ: Ան տաքնապէն կ'ունենայ, մարդոյմէ վախին հետեւանք՝ կը դառնայ մեկուսացող, հոգեբանօրէն, եւ նոյնիսկ Ֆիբիբակայն կը հեռանայ ծնողներէն, օտարութիւն ու պաղութիւն կը զգայ առանց նկատմամբ:

Իսկ եթէ նման օտարացած յարաբերութիւններ ստեղծուած են նաեւ իրենց՝ ծնողներու միջեւ, երախայի վիճակը աւելի կը բարդանայ: Ընտանիքի մէջ կը գերակշռեն բացասական յոյզերը, մըթնոլորտը յաղեցած կ'ըլլայ թաքուն ու բացայայտ բախումներով, որոնք ամէն բոլոր կրնան դրսեւորուիլ ամէնէն անպիսիւս ձեւերով: Այդպիսի ընտանիքներու անդամները, իրենց խառնուածքին, բնաւորութեան եւ անհատական այլ առանձնապատկերներու համեմատ, կամ կրնան լուել եւ բախումները ապրիլ իրենց մէջ, առանց արտայայտուելու, կամ կրնան իրարու հասցէին կըլտարանքներ ուղղել, անտեղի ու վիրաւորական դիտողութիւններ ընել եւսայլ: Ահա միջավայր մը, որ խիստ վտանգաւոր է երախային անիկ զարգացման, առանց հոգեբանական հասունացման համար:

Ահա թէ ինչու եւ լիովին համաձայն եմ Անահիտի հետ, երբ ան կ'ըսէ, որ այսպիսի պաղութեան, փոխադարձ օտարացման հետեւեալով կրնան «Բարոյական աւերածութիւններ» առաջ գալ: Այո, նման պայմաններու մէջ, նոյնիսկ այն պատանիները, որոնք իրենց նախորդ զարգացման շնորհիւ արդէն բարոյական ցանկալի ու վեճ գիծեր ձեռք բերած են, կրնան զրկուիլ անոնցմէ, կրնան կորսնցնել իրենց հաւատքը մարդու ազնւութեան, զարգացման բարձր աստիճանի հասնելու եւ անհատական նուրբ մշակոյթ ձեռք բերելու կարելիութեան հանդէպ:

Նման ընտանիքի մէջ ապրող երախան, դեռահասը կամ պատանին, որոնք ուրիշներու, առաջին հերթին իրենց հարազատներուն հետ ջերմ, բնական ու անկաշկանդ հաղորդակցումի պահանջ կը զգան ու չեն կրնար դոհացնել դայն, յաճախ ստիպուած կ'ըլլան այլ միջավայր որոնելու: Հեռանալով, օտարանալով ընտանիքէն, անոնք կրնան բացասական ազդեցութիւններու տակ իյնալ: Անոնք կրնան ետասէր ու չարացած դառնալ, դժգոհիլ ու դառնանալ: Եթէ ծնողները նման երախաներու ոչին ընդօրինակումի արժանի եւ որոշ չափով խոշալական անձնուորութիւններ չեն, ապա մեծ չափով կրնայ տուժել անոնց ընկերային - հոգեբանական հասունացումը: Անոնց համար գոյուար կ'ըլլայ բնական կերպով սորվիլ հօր ու մօր դերերը եւ յետագային նորմալ ընտանիք ստեղծել, անոր մէջ փոխ-յարաբերութիւններու ու դաստիարակութեան ճիշդ ոճ կիրառել: Ինչպէս կ'ըսեն հոգեբանները, նման պարագաներու մէջ կը տուժէ երախային զերերու ընկերայնացումը:

Գոյուար է մարդոց խորհուրդներ տալ, երբ այնքան քիչ բան գիտես անոնց կեանքի, փոխարարներութիւններու մասին, թէ անոնք ինչպէս կ'ընկալեն ու կը դնահատեն իրենց կեանքի տուեալ մէկ փուլին ստեղծուած իրադրութիւնը: Բայց այն պարագային, ինչպէս կը նկարագրէ Անահիտ, ստեղծուած վիճակին պատասխանատուութիւնը հիմնականով կ'իյնայ ծնողներու ուսերուն: Մենք կը տես-

նենք, որ երախան կամ պատանին կը զգայ ստեղծուած վիճակի անբնականութիւնը, կ'ուզէ ազատիլ անկէ, բայց չի գիտեր, թէ ինչպէս պէտք է վարուի. ան համապատասխան կենսափորձ, գիտելիքներ ու բարոյական իրաւունքներ չունի: Ներքնառնական անբարենպաստ մըթնոլորտը փոխելու համար վճռական դործողութիւններու պէտք է ձեռնարկեն ծնողները:

Մայրը կրնայ երախաները ընտանեկան, այդ շարքին նաեւ խոհանոցային դործերու մասնակից դարձնել: Համատեղ աշխատանք կատարելու ընթացքին անոնց հետ կարելի է զանազան տեսակի հարցեր քննարկել: Մի՞թէ մօր համար հաճելի ու հետաքրքրական չէ լսել, թէ ինչ կը մտածէ իր հասունացող աղջիկը կեանքի ու մարդկային փոխարարներութիւններու դանազան կողմերու մասին, ապագայի ինչ ծրագիրներ ունի: Ծնողքը պէտք է ամէն օր հետաքրքրուի երախաներու ուսման, դպրոցական կեանքի, ուսուցիչներու եւ ընկերներու հետ ունեցած փոխարարներութիւններու հարցերով, այն դժուարութիւններով, որ կեանքի այդ ոլորտներուն մէջ կը ծառանան իրենց առջեւ:

Իսկ հօրը խորհուրդ կուտայինք արագացնել լրագրերու ընթերցումը եւ հազորակցութեան մէջ մտնել երախաներու հետ: Չէ՞ որ հարազատ երախաներու հետ չփուլմը, անոնց մտքի զարգացումն ու հասունացումը զգալը այս կեանքին մէջ մարդու տրուած ամենամեծ հաճոյքներէն մէկն է: Ինչպէ՞ս կարելի է հոգեբանօրէն միտակ ձգել երախաները, երբ անոնք լիարժէք կերպով կրնան զարգանալ միայն ուրիշներու հետ գործօն փոխարարներութիւններու մէջ մտնելու ջրնորհիւ: Նպատակաւորմար է միասին կարգալ, ժողովները գիտել ու քննարկել, գրօնուել ու խօսիլ տեսածի ու լրատածի մասին, այդ ամէնէն բարոյական ու իմացական բազմաթիւ օգտակար հետեւութիւններ կատարել: Ազատ ժամանակը օգտագործելու լաւագոյն ձեւերէն մէկը երախաներու հետ չփուլիլն է, որու ընթացքին, սակայն, պէտք է խուսափիլ քարոզների կարգալ: Օգտակար ու հասունացող է այն չփուլմը, որու մասնակցողները իրարահաւասար են: Իսկ եթէ մասնակիցներէն մէկը աւելի բազմափորձ ու գիտուն է, ապա միւսին վրայ անոր ազդեցութիւնը ինքնաբերաբար աւելի խոր ու տեսական կ'ըլլայ: Գիտակցօրէն սեփական զերազանցութիւնը ցոյց տալն ու ուրիշը ճնշելը մշակոյթի ցած զարգացման դրսեւորումներ են:

Իրաւահաւասարներու անկաշկանդ չփուլմը օգտակար է նաեւ իրենց իսկ՝ ծնողներու համար: Ան կը մոռցնէ հոգեբան, կը մեղմացնէ դառնութիւնները, կեանքին հեռանկար ու իմաստ կը հազորդէ, կը խաղաղեցնէ հոգին ու մարդը ընդհանուր առմամբ աւելի իմաստուն կը դարձնէ: Միայն նման պայմաններու մէջ երախաները կրնան ծնողներու համար հոգեհարազատ ու մտերիմ դառնալ, դառնալ բուսականաչափ լայնատես անձնուորութիւններ, որոնք կրնան նաեւ ներդրում մտ ըլլալ անոնց աստիճանաբար հինցող սովորութիւններու եւ տեսակէտներու հանդէպ:

Ա. ՆԱԼԶԱՋԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

LIVRES REÇUS

FORBIDDEN DAYS
OF
RAMAZAN
Lucik Melikian
A. R. Publishing, Flushing N. Y.
×

FROM HANGER TO CAVIAR
by Lucik Melikian
University of La Verne Presse
La Verne, California

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԹԵՀՐԱՆ

Պատմութեան երկրորդ ժողովածու
«Անի» հրատարակչատուն

×

ՄԻ ԱՂԶԻԿ ՈՒ ԱՐԵՒ
Հեղինակ՝ ԼՈՒՍԻԿ ՄԵԼԻՔԵԱՆ
Նիւ - Եոթը, 1982

ԹՈՂԵՔ ՈՐ ՇԱՏԱԽՕՍԵՄ

Լըջութիւնը վերապահելով լուրջերուն, եւ կ'ուզեմ սանձարձակօրէն նետուիլ շատերու թեան ալիքներուն, ու կը մտածեմ ալ յաճախ, որ հաղարտմէկ պատկերազարդ տարօրինակութիւններով իր այս խնթի աշխարհին մէջ, իսկապէ՞ս հրամայողական պահանջ մըն է միթէ. լըջութիւն կոչուածը: Դասանւորութեան ժամ քանեւ չորսի վրայ փչող ալքօրուան աշխատային յամառ հովն էր հաւանաբար, որ զիս տարաւ այս եղակի խորհրդածութեան, որուն ճշգրիտ լուծումը եկէք յանձնեք փիլիսոփաներու վճիռին...: Բայց ամէնէն կարեւորը ... սա՛ է որ այս առաւօտ, Քրիստոսի ծնունդի դրացուհի, անձկութեան էր մատնուած ի տես հաստիկի վորշ ամպերով ասպատակուած տիրապիւռ երկիւքին. ու դրեթէ լալալին, ան կը տրտնջար - պարոն, ահա զարձակ եկաւ աշունը, ի՞նչ անմպտ եւ դանակ: Մի յուսալուիք Տիկին, աշունները կ'անցնին եւ անվերջանալի դարերու թաւայումով, յաւիտեական դարուններ կրկին կուգան փարատել այս անհրապօր եղանակը: Բնութիւնը անբախտելի է իր շարունակական ծաղկումներով:

Իսկ մենք, սիրելի Տիկին, մենք իբրեւոր աշխատայիններս ի սիրտ աշխարհի, պիտի երբեք չտեսնենք այլեւս մեր կեանքի նոր դարունը: Գիւտէ՞ք, ընկեր մը ունէինք էր երբեմն, տարիներով միասին քալեցինք անոր հետ, տարիներով ան մեզ հրահեք խանդով ու կայծով, ու օրին մէկը, ժամանակի դժխեմ խաղերով, պիտի լքէր ան զմեզ, հեռանար ու ալ պիտի չվերադառնար առ յաւիտ. գիտէ՞ք ով էր ան, մեր դարունը, մեր երիտաւորացիները: Ուղի՛՛՛ կ'ունի ուրիշ պատասխան չունեցաւ եթէ ոչ - իրաւունք ունիք, պարոն:

*** Երկար առեւէ ի վեր կ'ըսուէր եւ կը գրուէր որ ամուսնութիւնները նուազած են Ֆրանսայի մէջ - թերեւս այլուր ալ -: Եւ իրաւամբ, երբ, առաջները Շարաթ օրերը կ'անցնէին բնական ժամանակով թաղամասի քաղաքապետարանի կամ Պիլիքի բարձունքին Սէն - Ժան Պիլիքի եկեղեցին առջեւէն, ամէն ժամու կը տեսնէի հարսեական խումբեր: Սա վերջին տեսններուն, յատկանշական է իրօք որ, անցնելով նոյն վայրերէն, նոյն ժամե - րուն, չեմ բնաւ հանդիպիր նման տեսարանի:

Բացայայտ է որ այժմ, շատ մը զոյգերու նախնադրութիւնը կը յանդի ապառկեանկցութեան: Ու այդ կարգադրութիւնը բաւականին ալ խելացութիւն է իր անժրխտիկ առաւելութիւններով:

Սիրոյ ազդիւրէն ըմպելով հանդերձ նոյն քաղցրութիւնը, նման ամուսնացեալ զոյգերուն, անոնք, իրենց միացումով կամ բաժանումով - երբ քաղցրութիւնը վերածուի քացախի - բացարձակապէս զերծ են այս վերջիններու օրինական տաղտուկներէն: Վերադանելու համար իրենց «ազատագրում»ը: Յետոյ կայ նաեւ ոչ նուազ չօչափելի առաւելութիւնը. Երմտական նախնադրին - ալժմու մեր կարծեցեալ հայրենակից ընկեր Պալատիւր - կիցի հարուածները աւելի դժուար կը բախին ամուսնացեալ զոյգերուն, քան միւսներուն:

*** Դուք, չեմ գիտեր, ես, այո՛: Երբ կ'առնեմ փապուղի կամ հանրակառք, նստոցիս քովը կամ դէմը, մանկամարդուհի մը ներկայութիւնը աւելի հաճելի կը թուի ինծի: Բայց տեսէ՛ք ինչ պատահեցաւ անցեալ օր. խնդրեմ խնդացէ՛ք: Երբ հանրակառքը կ'առնէի վերջնատեղէն, դեռ պարագայ տեղեր կային: Յաջորդ ըստ պատման վայրը, տասնէ աւելի ճամբորդներ, մեծ մասով երիտասարդուհիներ, կար նաեւ աչքի չափով նուազագոյն 120 քիլօ կշռող հաստափոր անձ մը: Ըսի, մի գուցէ այս հսկան դայ նստի քովս. չար բախտս, բոլոր խարտեալուհիները կ'երթային բազմիլ միւս տեղերը, ալ դրեթէ նստելու միջոցած չէր, կ'ուզե՞ր որ մարդը գալ նստի քովս: Հար - զե՞ս որ մարդը անկ' նստի քովս: Հար - կաղորուցայ առուելագոյնս կծկուիլ, որպէսզի քանի մը բոլակներու զանգուտ - ծային դրացիս, զիս նուազագոյնս ճղմէ. խորհրդարանաբար հասած էր իջնելու վայրս: Սիրելի ընթերցող, ինչպէս ամէն բան վերջ կ'ունենայ, հոս ալ կը վերջանայ շատ քաղաքայինութիւն, որուն ընթերցումը, մաղթեմ քեզ, չմասնէ անմարտօրութեան...:

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ - ԱՆԴՐԵԱՍԵԱՆ

(Շաբ. Ա. էջ 15)

մար : Սակայն Ներկայացրեցին առաջին արգելափակումը խաղաղության մեջ երկու կողմից համաձայնագրի կնքումը : Այս խաղաղության մեջ «Կոտայք»-ի : Այս խաղաղության մեջ «Կոտայք»-ի : Այս խաղաղության մեջ «Կոտայք»-ի :

Բ. ԳԱՍԱԿԱՐԳ

Հոկտեմբեր 20-ին, վերջ գտած էն Բ. Գասակարգի առաջին ժողովումը : Երկու կողմից համաձայնագրի կնքումը : Այս խաղաղության մեջ «Կոտայք»-ի : Այս խաղաղության մեջ «Կոտայք»-ի :

Գրգռ խմբակի վերջին հանգիստում, Հոկտեմբեր 20-ին, վերջ գտած էն Բ. Գասակարգի առաջին ժողովումը : Երկու կողմից համաձայնագրի կնքումը : Այս խաղաղության մեջ «Կոտայք»-ի : Այս խաղաղության մեջ «Կոտայք»-ի :

Այսպիսով, 9 հոկտեմբեր 1986-ին հանգիստում, Հոկտեմբեր 20-ին, վերջ գտած էն Բ. Գասակարգի առաջին ժողովումը : Երկու կողմից համաձայնագրի կնքումը : Այս խաղաղության մեջ «Կոտայք»-ի : Այս խաղաղության մեջ «Կոտայք»-ի :

INSTITUT NATIONAL
DES LANGUES ORIENTALES
VIVANTES

Année universitaire 1986 - 1987

COURS DE
LITTÉRATURE ARMÉNIENNE

M. K. BELEDIAN reprend ses cours à partir du lundi 3 novembre de 18 à 20 heures dans les locaux de l'INSTITUT D'ETUDES SLAVES, 9, rue Michelet - 75005 Paris.

Les autres cours auront lieu les lundis 17 novembre, les 1er et 15 décembre 1986, le 12 janvier, le 2 février, les 2, 23 et 30 mars, le 27 avril, les 11 et 25 mai 1987.

Programme :
Le Futurisme arménien 1917 -1924

- Le futurisme intégral de Kara - Darvich;
- La génération de 1921 - 1922 : Y. Tcharentz, A. Vechdouni, K. Apov;
- Futurisme, littérature prolétarienne et Révolution.

ԳՐԱԴԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՐԵՎԱՆԻ

ՆԱԽԱԴԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՖԻԼՈՍՓԻԱԿԱՆ ԿԱՊԻՏԱԼԻՆԻՍՏԻԿԱՆ
ՄԱՍՆԱԶԻՒԴԻՆ

GRANDE
SOIRÉE
DANSANTE

LE SAMEDI 15 NOVEMBRE, A 20 HEURES 30

Salle des Fêtes de Sevrans

9, rue Gabriel Perle — Près de la Mairie

ժամանակագրություն

« ՅԱՆՈՒՆ »-ի ՆԱԽԱԴԱՆՈՒԹՅԱՆ

SPECIALITES et AMBIANCE ARMÉNIENNES

Tenue correcte exigée

organisée par la
section de Sevrans
de la Croix Bleue des
Arméniens de France

ԱՆՖՈՐՄԱԿԱՆ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՑԻ ՏՈՒՆ

MAISON DE LA CULTURE ARMÉNIENNE
D'ALFORTVILLE

9, rue de Madrid — 94140 ALFORTVILLE

reçoit

AIDA AZNAVOUR - GARVARENTZ

à l'occasion de la sortie de son livre
« PETIT FRÈRE »

Vendredi 7 Novembre à 20h45

Présentation - signature

ՅԱՆՈՒՆԻՆԻ

Արմենակ Գրգռյանի իր ցանկացած ին- ները կը յայտնէ՝ Տարածական ընտանիքն- րուն եւ ի յիշատակ իր ընկերոջ՝ Գրգռ Տարածականի, փոխան ծաղկեպսակի 300 Թ. կը նուիրէ «Յանուն»-ին :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Գրգռ Տարածականի զանազան ին- տանիքներ, փոխան ծաղկեպսակի 1000 Թ. կը նուիրէ իր շատ սիրելի «Յանուն»-ին :

IMPORTANTE SOCIETE
RECHERCHE

Couple pour gardiennage bureaux et entrepôts.

Appartement fourni sur place.
Souhaiterions personnes pré-retraite
— Ecrire avec C.V. + photos

SA. NAVIAL

à l'attention de Jean Nazarian

B. P. 137

Z. I. La Palun

13722 Marignane Cedex

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ

Պանեոն - Քաղաքի միջոցով վարձարա- նի վարչությունը ուրախ է ծանուցա- նել թէ այսուհետեւ հայերէնի երեկոյ- եան դասընթացները տեղի պիտի ունենան Պանեոնի :

Ecole MAURICE THOREZ

41, Ave. Albert Petit

ուր տեղի կ'ունենան նաեւ ցերեկային դա- սերը :

Երեկոյան դասընթացները կը սկսին Զորեքարթի, Նոյեմբեր 5-ին եւ տեղի կ'ունենան ամէն Զորեքարթի, կէսօրէ վերջ ժամը 7-ին :

Մանրամասնութեան համար դիմել. — 46 - 63 - 77 - 70 թիւին :

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՀՈԳԵԶԱՆԳԻՍ

Կապույտ խաչի Արթուրի մասնաճիւղը, ինչպէս նաեւ Արթուրի «Նոր Սերունդ»-ը կը ծանուցանեն թէ Կրակի, Նոյեմբեր 9, Ս. Պօղոս - Պետրոս Եկեղեցւոյ մէջ, Կո- միտաս փողոց - Արթուրի - հոգեհան - դատան պաշտօն կը կատարուի իրենց մահացած ընկեր եւ ընկերուհիներուն յի- շատակին :

Յաւարտ Պատարագի՝ հոգեհան, Ար- ֆուրի Մշակոյթի Տան մէջ :

9, rue de Madrid — 94140

Ի դիտութիւն անոնց յիշատակը յար- դողներուն :

ՀՈԳԵԶԱՆԳԻՍ

Ե Ի

ՀԱՇ

Կապույտ խաչ, Փարիզի մասնաճիւղ, Կրակի, Նոյեմբեր 9-ին, Հոգեհան դատ- եան Պաշտօն մեզմէ յաւատ հեռացած ընկերուհիներուն յիշատակին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Եկեղեցին : Ապա հոգեհան կը տրուի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, 17 թիւ Պիեո :

Ի դիտութիւն անոնց անթափ յիշա- տակը յարդողներուն :

ՆՈՅՆԱՐԵՐ 11-ի ԶԻՆԱՌԱԳԱՐԻ
ՅԻՇԱՍՏԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՖԻՆԱՆՍԱԶԱՅ

ՆԱԽԱԿԻՆ ՌԱԶՄԻՎՆԵՐՈՒ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՉ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Ինչպէս ամէն տարի, Ֆրանսայի Նախ- կին Ռազմիկներու Ազգային Ընկերակ- ցութիւնը՝ հիմնադրւած 1917-ին, կը հրա- ւիրէ բոլոր Հայերը իրենց ներկայու- թեամբ յարգելու երկու մեծ պատերազմ- ներուն պատուոյ դաշտին վրայ ինկած Ֆրանսայի եւ Հայ քաջամարտիկներու յիշատակը :

Այս առթիւ մեր յարգանքն տուրքը բե- րած կ'ըլլանք մեր հազարաւոր նահատակ կամաւորներուն, ռազմիկներուն եւ զի- մադրական պայքարի քաջամարտիկն- րուն ու տեղի քան մէկուկէս միլիոն զարուս առաջին ցեղասպանութեան նա- հատակ Հայ զոհներուն :

Համախմբուիլ Փեռ Լաշէզի զերեզմա- նատունը, Մենիմոնթանի զիւստոր մու- թին առջեւ, Նոյեմբեր 11, ժամը 14.30ին :

Նոյն առթիւ այց Անդրանիկի յուշար- ծանին եւ ուրիշ նահատակներու չիբմնե- րուն :

Dîner Dansant
organisé par
HOMENMEN
UNION SPORTIVE ARMÉNIENNE DE FRANCE

ՀԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԵՍ

Կազմակերպութեամբ՝
Հ. Մ. Մ. Ի. Փ. Ա. Ռ. Զ. Ի. Մ. Ա. Ս. Ն. Ա. Զ. Ի. Դ. Ի. Ն.

Երկուշաբթի, Նոյեմբեր 10, ժամը 20.00-ին

CAPPADOCE (BAALBEK) հաշարանի շքեղ սրահին մէջ
67 bis, quai Blanqui — 94140 Alfortville

Réservation :
l'Etoile de Lafayette, GARO
Tél. : 48 - 78 - 88 - 70

Ծախսերու մասնակցութիւն՝ 200 Թր.

Grande Soirée Dansante

Le Samedi 8 Novembre à partir de 21h

au profit de la Maison de la Culture Arménienne de Décines
Dans les salons d'ELITAIR MAXIM'S à l'Aéroport de Satolas

2 grand orchestres :

- Orchestre ANI
- Orchestre MICHEL CAYROL avec attraction.

Parking P3 gratuit — Présenter votre ticket parking à la réception du bal pour obtitération.

**CENTRE CULTUREL
ST. MESROB**
10 bis, rue Thouin -- Paris 5^e

Dans le cadre de ses conférences mensuelles, le Centre Culturel Saint Mesrob présente

STEPAN AGUERT

qui donnera un
**CONCERT DE MUSIQUE
SUR SANTOUR**

accompagné de commentaires sur cet instrument traditionnel arménien.

Vendredi 7 Novembre à 20h30,
dans la salle du Centre Culturel Saint Mesrob, 10 bis, rue Thouin, Paris 5e.

Participation : 30 F.

Buffet froid prévu à partir de 19h.

ՖԻՆԱՆՍԱԶԱՅ ԳՐԱՐԱՆԵՐՈՒ
— ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ —
կը կազմակերպէ
«ՅՈՒՇԻ ՕՐ» ՄԷ

նուիրում՝
1986-ին մահացած իր Պատուոյ
Նախագահներուն՝
Հրաչ ԶԱՐԳԱՐԵԱՆԻ
Պետրոս ԶԱՐԳԱՆԻ
եւ անդամին
ԲԻԶԱՆԻ - ՎԱԳԻՆԱԿԻ
կը նախագահէ՝
Ս. Բ. ԶԱՆԳՈՒ
Բանախօս՝
Լեւոն ՍՈՓՈԿԻԼԵԱՆ
Նոյեմբեր 9, Կրակի, ժամը՝ 16ին
Հ. Բ. Ը. Միւլիսեան
«Արեւ Մանուկեան» Մշակ. Կեդրոնը
118, rue de Courcelles - 75017 Paris
Métro : Courcelles
— Մուտքը ազատ է —

Կ. Ս. Մ.
ԿՐԹԱԹՈՇԱԿԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԻ

1986 - 1987 տարեշրջանի հարցարան- ները ստանալու համար կրթաթոշակի թեկնածուներէն կը խնդրուի գրաւոր կերպով դիմել մինչեւ Նոյեմբեր 30 :

**LES ANCIENS DU LYCEE
GUETRONAGAN**
151, rue Montmartre - 75002 PARIS

ՀԱՐԱՇ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ
ՓՈՒԹՊՈԼ
ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԳԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ԲԱԺԱԿԻ ԿԷՍ — ԱՒԱՐՏԱԿԱՆԻՆ
«ԱՐԱՐԱՏ» ՊԱՐՏՈՒԱԾ

Լենինգրադի մէջ տեղի ունեցած խորհ. Միութեան Դաշնակցութեան բաժակի մրցաշարի կէս — աւարտական հանդիպումին, «Արարատ» 0-ի դէմ 1 կէտով պարտուած է տեղւոյն «Չէնիթ»էն: Ուստի ներկայ եղած են 16 հազար մարզաւէժներ: Բունտ պայքար մը մղած են կողմերը եւ յարձակողական խաղարկուիլուն մը ցուցարկերով: Հանդիպումի միակ կողմը Լենինգրադցիները նշանակած են 12-րդ վարկեանին:

ԽՈՐՀՐԳԱՅԻՆ ԱՆՈՅՆՈՒԹԻՒՆ
Ա. ԴԱՍԱԿԱՐԳԻ ԽԱՂԵՐ

ՎՈՏԱՅՔ. ՀԱՒԱՍԱՐ
Ձապորոթի տեղի ունեցած «Մետալուրգ» — «Կոտայք» հանդիպումը վերջ պատճառ է հաւասար արդիւնքով (1 - 1): Արդիւնքներու հաշուին կողմը նշանակած է Ա. Յովհաննիսեան: «Կոտայք» 12 հաւասարութիւններու սահմանը անցած ըլլալով կէտ չէր չափիր այս հանդիպումին:

ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՀԱՆԿԻՊՈՒՄ
ԴԻԼԻՋԱՆ ՅԱՂԹԱԾ ԼԱՌՍԻ
4 — 1

Լաոսի ազգային խումբը, որ Հայաստանի դաշնած էր բարեկամական հանդիպումներ ունենալու տեղւոյն կարգ մը խումբերուն հետ, «Արարատ»էն 8 - 0 արդիւնքով ծանր պարտութիւն մը կրելէ ետք, հանդիպում մը ունեցած է Դիլիճանի մէջ, տեղւոյն «Իմպուլս» խումբին հետ: Ողակի ամբողջ ընթացքին Դիլիճանիները տիրապետած են զաւաթին, ցուցաբերելով զգալի առաւելութիւն մը մըրքակիցներու նկատմամբ: Դիլիճանցիները թաղած են 4 կող նշանակել, որոնց կողմերը պատասխանած են կողով մի կիսին:

Հ. Ա.
ԵՐԵՎԱՆ ↔ ՓԱՐԻՅ
ՀԵՌԱՏԻՊ
ԵՐԵՎԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ — ՀՈՍՏԵՄԲԵՐ 22 — 23)

ԱՐԵՎԻՍՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՅՈՅ
ՄՈՍԿՈՒՅԻ ԳԵՐՄԱՆԻՅՈՅ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԱՅՑՅԵԼԱԾ
Արեւմտեան Գերմանիոյ Մոսկովայի գիւղական Եւրոպայի, Հոկտեմբեր 23-ին այցելած է Հայաստան եւ ընդունուած նախագահ Հրանտ Ոսկանեանի կողմէ: Նախագահը խօսած է Հայաստանի պարագային մասին: Պատակցութեան նիւթ եղած են զանազան հարցեր: Ընդունելութեան ներկայ զանուած են Հայաստանի Արտաքին նախարարութեան ընդհ. քարտուղար Ս. Սիմոնեան եւ Գերմանիոյ խորհուրդի պրեզիտիոմի գործերու կառավարիչ Կ. Յունանեան:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ
ԹՈՒՆՈՒՋԻ ընտրութիւններուն յաղթական կուսակցութիւնն է, ինչպէս կ'աւելնկալուէր, Տեախուրը որ 125 աթոռներուն 125-ն ալ խլեց: Հինգ տարուան համար իշխանութիւնը ջախջախելէ մեծամասնութիւն մը կը վայելէ եւ եղած բողոքներն ալ կառավարութեան եւ կուսակցութեան դործած անկանոնութեանց դէմ չառ չեն խանգարած զինքը:

ՊԱՐԱԿԱԿԱՆ ԻՐԱՆ մամուլը դործա — կալութիւնը կը հազարդէ որ զինուորական օդանաւ մը որ 91 ռազմիկ կը փոխադրէր ձգմունք է, Կրեմլի օր, Ձահեմանի օտո (հարաւ — արեւելեան շրջան): Բոլորն ալ, յաւելեալ անձնակազմի 7 անդամներ մեռած են:

ԹՈՒՆԻՔԻԱ անբաւարար կը դառնէ ամերիկեան օժանդակութիւնը եւ կը պահանջէ որ 490 միլիոն տոլարի զինուորական վարկերը որոնց կը սպասէ այս տարի, նպաստի ձեւին տակ շտրհուին: Այս տարուան ընթացքին, Անգարա 714 միլիոն տոլար ստացած է Ուաշինկթընէն, որոնց 215-ը հատուցանելի չեն:

ՏԻԿԻՆ ՄԻՇԷԼ ՊԱՐԶԱՔ, առողջապահութեան նախարարը, պաշտօնապէս ներկայացուց հիւանդանոցներու բարեփոխումներու իր ծրագիրը: Չորս գլխաւոր կէտեր պէտք է թող տան վերջ տալ այն տաղանային, որ ծագած էր այդ մարզին մէջ վերջին տարիներուն: Նախ վերահաստատուած է հիւանդանոցներու մասնաւոր բաժանմունքը, ուր սակայն հակաէնդեր խիստ պիտի ըլլայ շահագործումներու առաջն առնելու համար: Ապա, սպասարկութեան բժշկապետը պիտի նշանակուի նախարարին կողմէ, հինգ տարուան վերանորոգելի շրջանի մը համար: Մասնաւոր բուժարանները (քլինիք) իրաւունք կը ստանան համախմբուելու, որպէսզի զարկ տրուի մրցակցութեան, հոսի կազմածը եւ ծրագրումը առողջապահական դեմքի վրայ, պէտք է ներդաշնակուի հանրային եւ յատուկ բաժան — մունքներուն միջեւ: Զաւր, խիստ կեդրոն կը քննադատէ այս ծրագիրը, մինչ Տիկին Պարզաք կը բացատրէ թէ ազատական կարգավորութեանց ջնջումին հետեւանքն այն էր, որ ձեռնհաս բժիշկները կը հեռանային հիւանդանոցէն, ինչ որ շատ վնասակար է, գլխաւորաբար ապագայ բժիշկներու պատրաստութեան եւ կազմաւորման համար:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀՊԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ նոր կանոնադրութիւնը նախարարաց խորհուրդին պիտի ներկայացուի Նոյեմբեր 12-ին: Այս նոր պայմանագրում հետեւ — տանք է Պետութեան խորհուրդին անընդամադ կարծիքին իրեն ներկայացուած օրինագիծին երկու կէտերուն չորսը. — Ա) Արդարութեան նախարարը կ'ուզէր որ այլեւս ինքնաբերաբար Փրանսացի չըլլայ ան որ Փրանսա կը ծնի: Բ) Ամուսնութիւնն ալ բաւարար չըլլայ Փրանսացի զանալու համար: Առիկա գլխաւորաբար պայքարելու համար օրէ օր աւելցող «ճերմակ» ամուսնութիւններուն դէմ: Շատ հաւանական էի նկատուելի որ Շալանտոն Կոմիտիութիւն ընէ, քանի որ լայն մեծամասնութիւն մը կը վայելէ Ազգ. Ժողովին:

ՏԵՐՈՒՆԻ

Գ. ՄԵԼԻՏԻՆԵՑԻ

Քլիվլենտի (Օհայո) իր բնակարանին մէջ, Հոկտեմբեր 21-ին, իր մահականացուն կնքած է Գէորգ Թովաթեան, զրական անունով Մելիտինեցի: Ծնած էր 1898-ին՝ Մալաթիա: Հաստատուելով Քլիվլենտ, նուիրուած է դադութի կազմակերպման: Մտնելով Հ. Յ. Գ. շարքերը, Մելիտինեցի բեղուն գործունէութիւն մը ունեցած է: Աշխատակցած է «Հայքեմիք»ի եւ «Ասպարէզ»ի: Իր յողումները 1963-ին ամփոփած է առանձին հատորի մը մէջ՝ «Ապրումներ» խորագրին տակ, երկրորդ հատոր մը լոյս տեսած է 1970-ին: 1966-ին 50 հազար տոլարի հիմնադրամ մը տրամադրելով Կլիվլիտի Կաթողիկոսարանին, հաստատած է «Գ. Մելիտինեցի» զրական մրցանակը, որուն տոկոսներով, ամէն տարի կը հրատարակուի երկ մը:

մէջ, համամիտ իր ծրագրին, ներառեալ խնդրոյ առարկայ յողումները:

«ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԵՆԹԱԿՈՒՄԸ» խորագրին տակ, «Ուաշինկթըն Փոսթ» խիստ խմբագրական մը լոյս ընծայած է, ուր կ'ըսուի ի մէջ այլոց. — «Կարգ մը երկիրներ երկդիմի կերպով հակադէմքին ահաբեկչութեան նկատմամբ, բայց երբեք այնքան ամօթալի կերպով որքան Փրանսան»: Թերթը կ'արձագանգէ կարգ մը տեղեկութիւններու, ըստ որոնց Շիրաքի պահպանողական կառավարութիւնը, առաջին առնելու համար ոճրափորձերու վերսկսումին, կարգ մը նախաձեռնութիւններ առած է, ի շարք որոնց՝ դէմք ծախել Սուրիոյ, դրամական համաձայնութիւններ ալ Սուրիոյ ու, թերեւ, իրանի հետ: Յոյս ալ տուած է ըլլայ որ Ժորժ Ապտալլահ, Փարիզի դատա — վարութեան ատեն, որոշ բարեացակա — մութիւն կը վայելէ:

ՊԱՍԼՊԵՔԻ մէջ է, որ Ֆաթա — փոխական խորհուրդի (Ապու Նիտալ) մէկ ղեկավարը պատասխանած է Շաուր Վիլնէօլի հարցումներուն: Ըստ Աթէֆ Ապուպաքի ինչ ալ ըլլայ ոճրափորձ — բու հեղինակներուն ազդութիւնը, ոճիրը միայն Ամերիկացիներուն եւ իրենց սիր — նիստ զինակիցներուն ծառայած է: Ինք կը իրար իրրեւ քաղաքական դուրս եւ ոչ ահաբեկչական խմբակի մը բաները, նոյնիսկ եթէ՝ «զինեալ պայքարը կենսական ուղին կը մնայ Պաղեստինի ազատա — դրման համար»: «Մեր թշնամիներուն թշնամիները մեր բարեկամներն են, ինչ որ բաւ է թէ կ'ուզենք Հրեաները ծովը թափել: Կողմնակից ենք իրենց ազատա — դրման սիրական լուծէն: Քաղաքական մեր ծրագիրն է՝ համակեցութիւն ազա — տադրուած Պաղեստինի հողին վրայ»:

ՊԱՊԻՆ, այցելութիւնը Լիոնի մէջ, երեք միլիոն Փրանքի բաց մը ստեղծած է եւ ծիրանաւոր Տըբուրթէ կոչ մը ըրած է իր տեղեկաթերթին մէջ, գոցելու համար բացը: Ընդհանուր ձեւով Պապին ճամբորդութիւնը տասը միլիոն Փրանք արժած է:

ԶՕՐ. ԷՎՐԷՆ, այցելելով Տօմապահէի պալատը բացուած ցուցահանդէս մը, հրահանգած է որ վերցուի հոն զանուող նկար մը: Նկարը կը ներկայացնէր դահլիճ մը, ձեռքը կարուած դուրի մը բռն — նած: «Այս պատասուր վերցուցէ՛ք, ըսած է Էվրէն. չըլլար ստանկ բռն: Մենք մեղ որպէս բարբարոս կը ներկայացնենք: Երբ դուրսի աշխարհին կը ջանանք արգարա — միտ, քաղաքակիրթ ժողովուրդի մը պատկերը գծել, չենք կրնար նման բան ցոյց տալ զբոսաշրջիկներու»:

ՏՈՐՍԵՐ

ԽՂԱՍՏԱՆԲ

Ահազանգ: Եթովպիոյ եւ Սուտանի մէջ մանուկներ սովահար կ'ըլլան: Խիզմ ունեցող մարդիկ ահա կ'ենթարկուին զօրա — շարժի, կը կատարեն հանգանակութիւն — ներ, կը կազմակերպեն համերգներ, կը գրուին ապշտան երգեր ու կը հասնին օգ — նութեան:

Թմրեցուցիչը աւեր կը գործէ աշխարհի չորս ծագերուն: Կրկին ահազանգ: Պէտք է պայքար բանալ այս մոլութեան դէմ ու կը կազմուին յատուկ յանձնա — խումբեր, պաշտօնական մարմիններ:

Մարզոց հաւատքը քուլակու ենթա — կայ է: Ահազանգ: Պապը կը ճամբորդէ, հոս — հան կ'երթայ, հող կը համարուէ, կ'ազօրէ: Ու ահա առիթ մըն ալ: Ան կոչ կ'ընէ աշխարհի բոլոր կողմերէն մէկ օրուան զինադադար Ասիայի օրուան առթիւ:

Ու մարդիկ ու Պապը կը հանդարտեցնեն իրենց խղճմունքը՝ մոռնալով որ տարին մէկ օր, մէկ շաբաթ չէ, մէկ ամիս չէ: Հապա միջեւ ծայրը երթալու անհրա — ժեշտութիւնը, հապա ցաւերը ամբողջութեամբ ամոքելու կարելոյութիւնը, հա — պա ախտերը արմատախիլ ընելու հրամա — յակա՞նք:

Փոխանակ դաստիարակութիւնը հիմնա — տրելու, փոխանակ մանուկ հոգիները ա — ուղին իսկ տարիներէն կազմաւորելու, մարդիկ կը նախընտրեն ոչ միայն փակել իրենց տան դռները, այլեւ գրահաւորել զանոնք:

Փոխանակ յարձակում գործելու քմրե — ցուցիչի դաշտերուն վրայ ու աղբիւր միւն — չեւ իսկ հունները, մարդիկ առաւել ժա — մանակ կ'անցընեն որոշելու, թէ քմրե — ցուցիչ գործածողը յանցապարտ է թէ հիւանդ:

Գոնէ մերջնումի աղբիւրները պակսէին: Ինչո՞ւ օրինակ չեն առնել անոնք քաղ — կեդի դէմ անողոք պայքար բացած բը — ժիշկներէն: Միջեւ ծայրը երթալու ա — նոնց վնասակարութիւնը արդէն իսկ սկսած է արդիւնքներ տալ ու օր չանցնի որ չլսեմք ապաքինողի մը մասին:

Մարզոց ուզածը ցուցանակներ չեն, ուղղութիւն տուող սլաքներ չեն, այլ յանձնառու ղեկավարներ, յամառ առաջ — նորդներ՝ ախտերու դէմ պատերազմող բժիշկներու օրինակով:

Կարելորդ Մանուկի Օր հռչակելը չէ, Կնոջ Տարի ծանուցանելը չէ, Մայիս Մէկ տօնելը չէ, խաղաղութեան մէկ օրուան կոչ ուղղելը չէ: Պապին մարզոց ակնկա — լածը Ֆենթիփալ կամ չօ չէ, ոչ ալ փաղա — փական յաղթանակ, ոչ իսկ մարդկային, այլ անոնց ակնկալածը աստուածային յաղթանակ է:

Դիւրին է խղճմունքի հանդարտեցնելը: Մերթնոյն մէջ, նուագածուի մը փանի մը սանքիւ տալով, մարդիկ ոչ միայն ի — րենց խղճմունքը նկատի ունին, այլեւ ու — նին գոհունակութիւնը, թէ կը նպաստեն երաժշտութեան տեսականացման, անոր ծագումին: Իսկ երկրորդ նուէրը արդէն ալ — կարտին համար է:

Միջ այդ, Սուտանի եւ Եթովպիոյ մա — նուկները կը շիջին, աշխարհի գնահատ — մաներու ռազմիկները կը պատերազմին, կը սպաննեն գիրար, իսկ Թայլանտի, Թուրքիոյ կամ Լաոսի քմրեցուցիչ ար — տաղող դաշտերը կը ծաղկին, մաքսա — նենգներ կը բարգաւաճին, ապահովագր — ութեան ընկերութիւններ կը պարարտա — նան:

Միայն փաղկեղի դէմ պայքարող բը — ժիշկը գիտէ, թէ հիմնական, արմատա — կան լուծում տալու համար, մարմինն մէջ պէտք է քաղով նուագադաշն ծիլը:

Մ. ՊԶԱՔՅԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

ՄԻԱՅՆԱԿ ՊԱՐՄԱՆՆԵՐ ԵՒ ԱՆՈՔԻՆԱԿԱՆ ՄԵԾԱՀԱՍՆԿՆԵՐ

(Բ. Ե. Վերջին մաս)

Երկրորդ նամակ. - Այս նամակը, ինչպես կ'երևի բովանդակությունից, գրած է միջին տարիքի անձ մը, որ մեզի կը ներկայանայ Հրանտ անունով: Ան կը գրէ. - «Ես այս նամակը կը գրեմ, երբ արդէն վաղուց հրաժեշտ տուած եմ երկ-տասարդութեանս...: Տարեքը ի՞նչ, մարդ հոգիով կը ծերանայ: Այս նոյն հոգեվիճակը ունէի 25 տարեկան հասակիս, կ'երևի այդպէս կ'ըլլայ նաեւ 65-ին: Ես հիմա ներքնապէս կը կոտորեմ ծնողներուս հետ, որոնք այլեւս չկան ու ես կը գրեմ ուրախամբ ինքնուրոյն կեանքով ապրելու: Կ'երեւակայե՞ք, ինքնուրոյն կեանքի մասին կը սկսիմ մտածել, երբ արդէն ապրեր եմ կեանքիս լուսադոյն կէտը...:

Ես ոչ մէկ օր չեմ ապրած ինքնուրոյն, իմ տեղը ամէն ինչ ըրած եմ ծնողներս: Երբ դպրոցական էի, ամէն ինչ անոնք կը հոգային: Նոյնիսկ պաշտօնական մայրս կը դասաւորէր: Զէին ձգելու որ ես իմ ձեռքովս որեւէ բան ընեմ: Այդպէս նաեւ՝ երբ ինստիտուտ ընդունեցայ, աշխատանքի սկսայ, ամուսնացայ...: Ամէն ինչ իրենք կը վճռէին: Երբ անոնք հեռացան կեանքէ, ես աստիճանաբար ըզգացի, թէ որքան անճարակ ու անգործ եմ ինքնուրոյն կեանքով ապրելու համար: Ես կը մեղադրեմ ծնողներս, որոնք զիս վարժեցուցին փափակակեցութեան, զըրկեցին ինքնուրոյնութենէ, ինքնուրոյն կեանքով ապրելու գերագոյն հասոյթէն:

Ես հիմա ամբողջ էութեամբ դէմ եմ այն ծնողներուն, որոնք իրենց երախաները կը դարձնեն յաւերժական մասնակներ՝ փակելով անոնց աչքերը բարդ, հակասական, հրաշալի կեանքին առջեւ...: Ի՞նչ կարելի է ըսել այս տպաւորիչ նամակին մասին: Ուշադրութեամբ հետեւ -ւեցէք առողջ մանկան վարքին եւ դուք շատ հետաքրքրական բաներ պիտի տեսնէք: Ան տակաւին քալել ու խօսիլ իսկ չի դիտեր, կրնայ միայն չորս թաթերով առաջ երթալ, բայց արդէն կը ձգտի ինքնուրոյնութեան: Ան կ'ուզէ իր ձեռքով ըրուել զգայն ու ճաշել, կ'ուզէ մատիտ առնել ու իր ձեռքով «գրել» կամ «նկարել» ինչպէս մեծերը: Զի կրնար հանդուրժել, երբ կը կաշկանդեն իր շարժումները: Ան չըջապատող աշխարհին անխոնջ հետազոտողն է, կ'ուզէ ամէն ինչ իմանալ ու ամէն ինչի մէջ վարպետանալ: Եւ որքան կը մեծնայ ան, այնքան կը զօրանայ աւելորդ մէջ ինքնուրոյն ըլլալու, աշխարհը հասկնալու եւ «նուաճելու» ցանկութիւնը: «Ես ինքս», «Ես կրնամ», «Զգէ՛ ես կ'ընեմ» եւ այլ նման արտայայտութիւնները շատ սովորական են 3 - 4 տարեկան երախաներու վարքին մէջ:

Երախան, աղայ թէ աղջիկ, կը ձգտի ըլլալ գիտակ, վարպետ, բանիմաց մարդ: Իրազեկութեան, ինքնուրոյնութեան, վարպետութեան հասնելու պահանջը մարդու այլ պահանջներու շարքին առաջատար տեղ կը գրաւէ եւ անոր զարգացման տարիքային բոլոր փուլերուն հնարաւոր չափերով պէտք է բաւարարուի: Միայն այդ պարագային անհատը կրնայ զբոսելու եւ գարգացնել իր բնածին օժտուածութիւնը: Այս է անձի մտաւոր ու ընկերա - բարոյական հասունացման ուղին:

Հրանտի նամակը ինքնուրոյնութեան, ընկերա - հոգեբանական լիակատար հասունութեան չհասած, բայց բաւականաչափ գիտակից ու ինքնախոն մարդու յուսահատական ճիշն է, որ ան կ'արձակէ, երբ կը զգայ, որ շատ ուշացած է, որ չէ կրցած հասնիլ իր ներքին հնարաւորութիւններու իրագործման: Ան միանգամայն ճիշդ կը մտածէ, որ անոր մէջ առաջին հերթին մեղաւոր եղած եւ իր ծր-նողները:

Երախաներու փոխարէն ամէն ինչ ընող ծնողները չեն վստահիր անոնց, չեն յարգեր անոնց անձն ու հնարաւորութիւնները, ամէն տարիքի տհաս կը համարին,

միայն այն պատճառով որ իրենց գաւա-ներն են: Այդպէս վարուելով՝ անոնք իսկապէս յաճախ կրնան ապացուցանել որ իրենք «ճիշդ են»: Կը խանդարեն երա - խայի զարգացումն ու հասունացումը եւ յետոյ մասնացոյց կ'ընեն անոր տհասութիւնը. տեսէ՛ք, ան ոչինչ չի կրնար ընել առանց մեզի, բազմաթիւ սխալներ կ'ընէ, միեւնի ոչ մէկ բանի կը հասնի:

Դաստիարակութեան այս ոճն է մեղաւորը, որ հասարակութեան մէջ կը զբոսնուի բաւարար հասունութիւն չունեցող բազմաթիւ չափահասներ, որոնք միշտ խնամակալի պէտք կը զգան, հոգեպէս տհաս են, չունին ընկերային վարքի հիմնութիւններ, չունին իրենց առջեւ ինքնուրոյնութեամբ իրատես նպատակներ դնելու եւ յատկապէս անոնց հասնելու ընդունակութիւն եւ խիզախութիւն: Ամենափոքր դժուարութիւններու առջեւ իսկ անոնք կ'ընկրկին, վախճալով բախումներէ: Նման անձեր անկասկած, չեն կրնար միութիւններ կառավարել, չեն կրնար իրենց վրայ պատասխանատուութիւն առնել: Անոնցմէ շատեր կը վախնան նոյնիսկ ընտանիք ստեղծելու հեռանկարէն, քանի որ ան կապուած է նոր հոգեբու եւ պատասխանատուութեան հետ: Եւ մեր նամակագիրը շատ ճիշդ կը ընտրուէ նման մարդիկը՝ «յաւերժական մանուկներ» անուանելով: Այդպիսի անձեր իրենց երախաներն ալ չեն կրնար հասուն ու ինքնուրոյն անձնաւորութիւններ դարձնել:

Ներկայիս հոգեբանները կ'ուսումնասիրեն երեւոյթ մը, որ կ'անուանեն «ձեռք բերուած անօղնականութիւն»: Ասիկա կը դիտուի ընկերա - հոգեբանական բաւարար հասունութեան չունեցող մարդոց վարքին մէջ: Այդ երեւոյթի հիմերը կը դրուին տակաւին վաղ մանկութեան տարիներուն, երախան հետեւողականորէն կը զրկեն ինքնուրոյն գործելու հնարաւորութենէն, աւելին՝ երբ ինքնուրոյնութիւն կը գրեւորէ կը պատժեն զայն, անոր մէջ դժուարութիւններու հանդէպ վախ ու սեփական հնարաւորութիւններու թերահաճատում յառաջ կը բերեն, զայն կը հասցնեն անկարող ու անօղնական վիճակի: Ան կը դառնայ կրտսերական, վախկոտ, գերզգոյշ ու շնախաճեւնող, կը խուսափի պատասխանատուութենէ: Ան ի ծնէ չէ որ այդպէս եղած է: Ընդհանրապէս, ան եղած է գործօն, հետաքրքրաւոր ու նախաճեւնող, բայց ծընողներու գերխնամակալութեան եւ գեր-վերահսկողութեան հետեւանքով աստիճանաբար զրկուած է այդ առանձնայատկութիւններէն: Իսկ յետոյ այդ յատկութիւնները ալ աւելի թուլացած են կըրկնուող անյաջողութիւններու հետեւանքով, անօղնականութիւնը հետզհետէ ուժեղացած է: Հասկնալի է, որ այդպիսի մարդ չի կրնար յաղթահարել իր կեանքին մէջ հանդիպող քիչ թէ շատ դժուար իրագործութիւնները, չի կրնար հասնիլ իր նպատակներուն, եթէ զեռեւս ծըրարդիւններ ու ձգտումներ ունի: Անոր վարքի հիմնական միտումը կամ ռազմավարութիւնը դժուարութիւններէ հեռանալն ու փախուստի դիմելը կը գաւ - նայ:

Իսկ ո՞րն է դաստիարակութեան ճիշդ ոճը: Թէ՛ մարդկութեան փորձը, թէ՛ հոգեբանական ու մանկավարժական հետազոտութիւնները կը համոզեն մեզ, որ երախաներու մտաւոր ու ընկերային - հոգեբանական հասունացման համար նըպաստաւոր է անոնց օգտակար վարքաւորել խրախուսող ու բարեկամական դիրքորոշումը: Երախան պէտք է հսկողութեան տակ պահել, որպէսզի ինք իրեն եւ ուրիշներու վնաս չպատճառէ, բայց եթէ ան այնպիսի գործողութիւններ կը կատարէ, որոնք անվնաս են եւ կը զարգացնեն անոր անձին այս կամ այն կողմը, պայ պէտք է խրախուսել ու օգնել անոնց՝ առանց անոնց տեղ այդ գործողութիւնները կատարելու: Երախային

LA DONATION A TITRE DE PARTAGE ANTICIPÉ

ԽՄԲ. - Մեր ձեռնհաս աշխատակցին յօդուածները կը հրատարակեմք իր բնագրին լեզուով, տրուած ըլլալով անոնց գլու մասնագիտական բնոյթը:

De tous temps, les Français qui possédaient quelques biens, ont songé à répartir leur patrimoine entre leurs différents enfants.

Durant plusieurs siècles, et avant la révolution française, et la naissance du Code Civil, institué par Napoléon, la noblesse consacrait l'héritage familial en donnant à l'aîné des fils le domaine familial, le second partait en guerre et on lui faisait attribuer un grade militaire et très souvent le troisième entrait dans les ordres.

Heureusement le Code Civil a mis de l'ordre dans cette manière de faire.

Mais la coutume voulant que les parents procèdent au partage entre les enfants, de leur vivant, est restée bien ancrée, et de nos jours, pour éviter les affrontements successoraux, il est très souvent fait appel à cette solution.

La donation à partage, a beaucoup d'avantages :

Elle permet, comme je l'ai dit plus haut, d'éviter des affrontements entre frères et sœurs dès lors qu'il y a un intérêt financier en jeu.

Les parents peuvent attribuer aux enfants les biens les plus appropriés à chacun, selon les compétences des uns ou des autres.

Notamment s'il dépend d'une succession, une affaire commerciale, ils peuvent faire opérer ce transfert au profit du plus compétent sans pour cela léser les droits des autres enfants qui recueilleront d'autres biens pour être égalisés dans leurs droits.

Si les biens ne suffisent pas, on peut prévoir des soultes, sommes d'argent destinées à compenser les différences de valeurs.

Faire sa donation partage ne veut pas dire que les parents se séparent de leurs biens, car dans ces actes, les notaires prévoient toujours une réserve d'usufruit du-

յատուկ կերպով պէտք է նաեւ սորվեցընել ինքնուրոյն ըլլալ այն գործերուն մէջ, ուր ան տարբեր պատճառներով կը խուսափի ինքնուրոյնութենէ: Եթէ երախան կը խնդրէ, որ ծնողը կամ ուրիշ ալ չափահաս իրեն փոխարէն այնպիսի գործողութիւններ կատարէ, որ ինք ալ կրնայ յաջողութեամբ կատարել (հազուիւ, սնանիլ, հաւաքել ցիրուցան եղած խաղալիքներն ու գիրքերը, պաշտօնակը պատրաստել դպրոց երթալէ առաջ եւ այլն), ճիշդ է՝ ըլլալ պահանջել, որ ան ինքնաբերաբար կատարէ զանոնք: Չափահասի հետ համատեղ կատարուող գործունէութիւնը երախայի հասունացման նպաստող հիմնական գործօններէն մէկն է:

Երախան կարելի չէ ստորնացնել, անոր մէջ չէ կարելի քեթարթէֆուքեմի բարդալ ստեղծել: Եթէ ան փոքր է, ուրեմն բնական է, որ հարուստ փորձառութիւն ու գիտելիքներ չի կրնար ունենալ: Այդ պարագային ինչո՞ւ մասնացոյց ընել կամ գործով հասկցնել անոր տկարութիւնը: Կան նոյնիսկ չափահասներ, որոնք երախայի տկարութիւնն ու թերութիւնը քնննադատելէ հաճոյք կը ստանան, նման հիւանդագիրն եղանակով «ինքնահաստատման» կը հասնին:

Ի դէպ, մեր այս բոլոր դիտողութիւնները մեծ չափով կը վերաբերին նաեւ աշխատանքի զեկավարներու ու ենթակա-ներուն՝ փոխ - յարաբերութիւններուն: Յայտնի է, որ տարեց մարդոց մէջ կան անձեր, որոնք չեն վստահիր երիտասարդներուն, կ'ընեն, թէ անոնց պատասխա - նատու պաշտօններ կարելի չէ վստահել: Այդպիսի պահպանողական մարդիկ նոյնիսկ 30 - 35 տարեկան մարդոց հետ կրնան վարուիլ այնպէս, կարծես իրենց առջեւ

rant leur vie et même au profit du survivant d'entre eux, de sorte que rien ne peut se faire ou vendre sans leur accord.

J'ai pu constater, depuis que j'exerce, la réticence de nos parents à effectuer ce type d'acte, car ils préfèrent que tout reste en l'état de leur vivant, pour éviter toute discussion.

Il s'agit là soit d'un aveu de faiblesse, soit d'une négligence due au fait que nos parents installés depuis deux générations en France, n'ont pas la même notion de la famille et de la transmission du patrimoine, ce qui est une grave erreur.

Par ailleurs la donation partage permet des économies fiscales sur les droits de succession

En effet, sur la valeur déclarée des biens il est possible de déduire la valeur de l'usufruit des biens transmis de sorte que les droits de succession seront moins élevés

En outre le projet de loi de finance pour l'année 1987, prévoit une réduction de 25% sur le montant des droits, dans la mesure où le donateur est âgé de moins de 65 ans.

Cette réduction de droits sera de 15% si le donateur est âgé de plus de 65 ans et moins de 75 ans.

Au dessus de 75 ans il n'y aura pas de réduction.

Aussi nous ne pouvons qu'engager les lecteurs à bien réfléchir sur ce sujet, qui très souvent est la source de conflits qui durent des générations.

NODAR

LIVRES REÇUS

WILLIAM SAROYAN
an Armenian Trilogy
ARMENIANS — BITLIS — HARATCH
Edited by Dickran Kouymjian
The Press at California State University,
Fresno, 1986.

JESUS, THE SON
NERSES SHNORHALI
edited and translated by
MISCHA KUDIAN
Mashtots Press, London W. C. I.
London, 1986.

K R I K O R
par Takvor Takvorian
GAP (France), 1986

երախայ կանգնած է: Բայց քաջ ծանօթ է, որ մարդս կը հասունցնէ գործը, ընկերային պատասխանատու գերերու կատարումը: Երբ մարդը երիտասարդ ու միջին տարիքին կը զրկեն գործունէութեան հնարաւորութենէ, ապա, ան, բընականաբար չի կրնար հասունալ ու գեկավարի անհրաժեշտ գիտելիքներ ու հմտութիւններ ձեռք բերել: Զարմանալի չէ, որ ծերութեան նախաշնչին, կամ աւելի ուշ պատասխանատու պաշտօններու առջեւ ընկրկելու պարագային նման մարդիկ չեն կրնար վարպետանալ եւ հարկաւոր ձեռով կառավարել իրենց վրաստահուած գործերը: Այդ տարիքին նկատելի կը դառնայ նաեւ ֆիզիքական ուժերու նուազումը:

Ընկերային հոգեբանական տեսակէտի հասուն անձնաւորութիւններու պարտատուութիւնը ընկերութեան բոլոր օգալներու՝ ընտանիքի, ուսումնական եւ աշխատանքային միաւորներու կարեւորագոյն խնդիրն է, որ կրնայ միայն լուծուիլ մարդկային փոխ - յարաբերութիւններու ուժը կատարելագործելու միջոցով: Այդ ոճին մէջ արդարաւորապէս պահանջուի պէտք է միանայ լայնախոհութեան, մարդու նկատմամբ անկեղծ յարգանքի ու վստահութեան հետ: Բայց ինք բաւարար հասունութիւն չունեցող անհատը կամ անհատականութիւնը պէտք է սկսիլ փոքր դժուարութիւններ յաղթահարելէ, աստիճանաբար անցնելով մեծերուն եւ հեռագրական ջանքերու գնով ազատել այն «ձեռք ձգուած անօղնականութենէն», որ իրեն պարտադրած էին վաղ ընթացի առարկայական հանգամանքները:

Ա. ՆԱԶԱԲԵՆՆ

ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Նոյեմբեր 9, ժամը 9-ին
պատարագ կը մատուցուի Վիենի Մէջ -
Թէոօր մատրան մէջ Փլաս Սէն - Փոլ:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԻՍԱՀԱԿ ԽԶԿՐ. ՔԶՆՅ. ՀԻՔԻՄԵՍՆ
Առ ի գիտութիւն Վիենի հաւատացեալ
ժողովուրդին կը ծանուցուի, որ ամէն
ամսուան երկրորդ Կիրակին պատարագ
կը մատուցուի Վիենի նոյն մատրան
մէջ:

COURS DE DANSE

de la
CROIX BLEUE ARMENIENNE
D'ISSY-LES-MOULINEAUX
pour les jeunes à partir de 16 ans
sous la direction d'Anna Boudaghian
diplômée de l'école de chorégraphie
d'Erevan
de 17h à 19h
45, rue de la Défense—Issy-les-Moulineaux
à partir du Vendredi 7 Novembre

ՇՆՈՐԱԿԱՆԻ

Տէսին Եկեղեցւոյ վարչութիւնը իր
խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ
չըջանիս գերազան մարմնին, Լիոնի Հայ
Ազգային Միութեան, Փոն - տը - Շէրիի
Հայ Ազգային Միութեան, Լիոնի Ս. Յա-
կոբ Եկեղեցւոյ եւ չըջանիս առաջնորդ՝
Գերաշնորհ Տէր Նորման Եպիսկոպոս Զա-
քարեանի, Լիոնի Փոն - տը - Շէրիի եւ
Տէսին քահանայից եւ դպրաց դասին,
ինչպէս նաեւ Լիոնի Հայ Ազգային Միու-
թեան պատուոյ նախագահ՝ Պր. Ճիւրա-
յիլ Պահատուրեանի, նախկին նախագահ
Պր. Սեպուհ Սարեանի որ իրենց մասնակ-
ցութեամբ եւ ներկայութեամբ յարգե-
ցին, Տէսին Եկեղեցւոյ վարչութեան ա-
տենապետ՝

ԳԵՂԱՄ ՏԱՊԱՆԵԱՆԻ

յուզարկարութեան արարողութիւնը որ
տեղի ունեցաւ Հոկտեմբեր 27-ին, Տէսին:

×

Ձրանահայ Կապոյտ Խաչի, Անիէն -
Պուա - Գոլոմպէ եւ Արթուր Եօյի մասնա-
ճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է
1.000 Ֆ. Տէր եւ Տիկին Կարապետ Ծա-
ռուկեանէ Սեդրակ Էմմիլեանի մահուան
առիթով:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԻ ՏՈՒՆ

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE
D'ALFORTVILLE
9, rue de Madrid — 94140 ALFORTVILLE
reçoit
AIDA AZNAVOUR - GARVARENTZ
à l'occasion de la sortie de son livre
« PETIT FRERE »
Vendredi 7 Novembre à 20h45
Présentation - signature

ՀՈԳԵՆԱՆԳԻՍ

Տէր եւ Տիկին Հմայեակ Հարեթաքով-
եան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նու-
պար Ինիգեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տի-
կին Որդիկ Ինիգեան եւ զաւակները, Տէր
եւ Տիկին Գալուստ Բարեկամեան եւ զա-
ւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կա-
տարել կուտան Կիրակի, Նոյեմբեր 9-ին
Իսիլ Ս. Մարիամ - Աստուածածին Եկե-
ղեցին, իրենց քրոջ եւ ազգականին՝
Տիկին ԵՍԹԵՐ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ
մահուան տարելիցին առթիւ:

ՀՈԳԵՆԱՆԳԻՍ

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը,
ինչպէս նաեւ Ալֆորվիլի «Նոր Սերունդ»ը
կը ծանուցանեն թէ Կիրակի, Նոյեմբեր 9,
Ս. Պօղոս - Պետրոս Եկեղեցւոյ մէջ, Կո-
միտաս փողոց - Ալֆորվիլ - հոգեհան -
գրատեան պաշտօն կը կատարուի իրենց
մահացած ընկեր եւ ընկերուհիներուն յի-
շատակին:

Յաւարտ Պատարագի՝ հոգեհաշ, Ալ-
ֆորվիլի Մշակոյթի Տան մէջ:

9, rue de Madrid — 94140

Ի գիտութիւն անոնց յիշատակը յար-
դողներուն:

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԱԿԱՆ

ԵՐԵՎԱՆ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

ՄԻՍԵՔ ՄԵԾԱՐԵՆՅԻ

ձմեռեան 100-ամեակին

Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն
Տիկին Նայեմիկ Խաչի - Քերթեշեան,
Օր. Վիլմա Պետրեան, Կարապետ
Տազեան, Ժան Թապալեան եւ՝

ԶՈՒՂԱԼ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

Ուրբաթ, Նոյ. 28, ժամը 20.30-ին,
YAN'S CLUB

5, avenue Reille, 75014 Paris

կազմակերպութեամբ՝

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ

100-ԱՄԵՐԻԿԱ ՅԱՆՁՆԱՆՈՒՄԻՆ
ԵՒ ԵԱՆՅՑ ԱԿՈՒՄԻՆ

Հանդիսութեան աւարտին՝ ճաշ, ա-
կումբին մէջ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶՍԵ Է
Ճաշին մասնակցելու համար տեղերը
ապահովել հեռաձայնելով հետեւեալ
թիւերուն՝
48 78 22 79 — 43 81 80 82 — 45 89 20 48

ՀԱՅԵՐԷՆ ԴԱՍԵՐ

Պանէօ - Քաշանի միօրեայ վարժարա-
նի վարչութիւնը ուրախ է ծանուցա-
նելու թէ այսուհետեւ հայերէնի երեկոյ-
եան դասընթացներ տեղի պիտի ունենան
Պանէօյի՝

Ecole MAURICE THOREZ

41, Ave. Albert Petit

ուր տեղի կ'ունենան նաեւ ցերեկային դա-
սերը:

Երեկոյեան դասընթացները կը սկսին
Զորեքշաբթի, Նոյեմբեր 5-ին եւ տեղի
կ'ունենան ամէն Զորեքշաբթի, կէսօրէ
վերջ ժամը 7-ին:

Մանրամասնութեանց համար դիմել. —
46 — 63 — 77 — 70 թիւին:

ՇԱՐՎԻԿՕ — Ս. ՆՇԱՆ

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ
ՕԾՄԱՆ Դ. ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻԻ
Փոն - Տը - Շէրի եւ Շարվիկօյի Ազգ.
Միութեան վարչութիւնը կը ծանուցանէ
թէ՝ Կիրակի, Նոյեմբեր 9-ին Օծման Դ.
տարեգարծին առթիւ պատարագ կը մա-
տուցուի:

Պատարագ՝ 10.15-ին:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ

Այս առթիւ հոգեհանգստ կը կատար-
ւի Եկեղեցւոյս զինուոր բարերար՝
Տէր եւ Տիկին Ճէպրայէլ եւ Ազատուհի
Պահատուրեանի ծնողաց՝ Նշան եւ Ֆիլոյ
Պահատուրեանի հոգիներուն համար,
ինչպէս նաեւ Պահատուրեան, Պարթապ-
եան, Խարբուլեան, Թիւթիւնեան, Յա-
րութիւնեան, զերգաստանաց հին եւ նոր
նշեցիկաց հոգիներուն ի հանգիստ, նաեւ
կը յիշատակուին Եկեղեցւոյս միւս բո-
լոր բարերարներուն, նախկին հոգեւոր
հովիւ վախճանեալ Հմայեակ Վրդ. Պաղ-
տատուրեանի, Սահապուրեանի, Պալեանի,
Ճընկըտեանի, Գարակէպուրեանի, Մել-
գոնեանի, Մուկհամեանի, Սանթուլլի,
Զիլդաճեանի, Զիլինկիւրեանի, Զիլին-
կիւրեանի, Թիւլեանի, Տէլիմէնեանի,
Հիւլապեանի, Պարթապեանի, Զատէ -
եանի, Տիւրանեանի, Յարութիւնեանի,
Մարգարեանի, Գարիպեանի, Ղազարեա-
նեան, Արէկեանի, Պազըճեանի, Պետ -
րոսեանի, Կիւրէնեանի, Մուրատեանի,
եւ Սոմունեանի սիրեցեալ հարազատն -
բուն ի հանգիստ:

Կը կատարուի նաեւ Ազօթք եւ Մաղ -
թանք եւ Արեւշատութիւն, Տէր եւ Տիկին
Ճէպրայէլ եւ Ազատուհի Պահատուրեանի
ինչպէս նաեւ միւս բարերարներուն սի-
րեցեալ հարազատներուն համար:

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կա-
տարուի Եկեղեցւոյս «ՇՆՈՐՀԱՆԻ» երգ-
չախումբին կողմէ, զեկամարութեամբ՝
Պր. Յակոբ Արքահամեանի:

Ժամը 12.30-ին Ազգային Տան «Ճէպ-
րայէլ Պահատուրեան» սրահին մէջ տե-
ղի պիտի ունենայ Ժողովրդական հաց -
կերոյթ:

Անոնք որոնք կը փափաքին մասնակ -
ցիլ ճաշին, կրնան հեռաձայնել Ազգային
Միութեան նախագահ՝ Պր. Արիս Սաչա-
տուրեանի:

Հեռաձայն — 78 — 32 — 18 — 51

Ճաշարկին է 100 Ֆ.:

CENTRE CULTUREL ST. MESROB

10 bis, rue Thouin -- Paris 5^e

Dans le cadre de ses conférences
mensuelles, le Centre Culturel Saint
Mesrob présente

STEPAN AGUERT

qui donnera un

CONCERT DE MUSIQUE
SUR SANTOUR

accompagné de commentaires sur cet
instrument traditionnel arménien.

Vendredi 7 Novembre à 20h30,
dans la salle du Centre Culturel Saint
Mesrob, 10 bis, rue Thouin, Paris 5e.

Participation : 30 F.

Buffet froid prévu à partir de 19h.

Ի ԹԵՄԱՏԱԿ

Տէր եւ Տիկին Արաւազք եւ Ռոզ Հա-
նրմեանի յիշատակին՝ իրենց աղջիկը 300
Փրանք կը նուիրէ «Յաւաջ»ին:

ՇՆՈՐԱԿԱՆԻ

Սէն - Ժերմի Թաղական խորհուրդը
ստացած է. — Մատաղօրհնութեան առ -
թիւ. — Տէր եւ Տիկին Ժաղ Կարապետեան
5000 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Միլոնի Պու-
կուրեան ոչխար մը, Այրի Տիկին Սի-
րարի Մարգարեան եւ զաւակները ոչխար
մը, Սրբոց Թարգմանաց Մայր Եկեղեցի
1000, Տէր եւ Տիկին Արշամ Պապայեան,
Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Պանտիկեան 1000-
ական Ֆ., Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ
Եկեղեցի, Գամբայի Ֆրէզի Ս. Կարա-
պետ Եկեղեցի, Սէն - Թիւթիւնի Սուրբ
Թաղէոս - Բարթողիմէոս Եկեղեցի, Սէն -
Ռաֆայէլի Ծերանոցի տնօրէնուհի՝ Տէր
եւ Տիկին Կարապետեան, Մայր Եկեղեց-
ւոյ Տիկինաց Միութիւն, Ազաւի եւ Արա-
կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Ռայք
Ժամկոչեան, Տէր եւ Տիկին Վասէ
Տուրսունեան, Սանտալեան ընտանիք,
Տէր եւ Տիկին Շարլի Դաւիթեան, Տէր եւ
Տիկին Մելգոնեան 500-ական Ֆ.:

Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ Եկեղեցի,
Էօրէմեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկին
Թաղուր Թաղուրեան 300-ական, Տէր եւ
Տիկին Ռօժէ Շէհրեան, Թորոս Գույում-
ճեան, Տէր եւ Տիկին Հայկ Միլոնիւնեան,
Այրի Տիկին Այլի Տէր - Միլոսեան, Տէր
եւ Տիկին Մաքս Իսկէնտէրեան, Տէր եւ
Տիկին Գէորգ Միլոսեան, Տէր եւ Տիկին
Փիլք Պիւքիճեան, Տէր եւ Տիկին Պիւլի
Նալպանտեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր
Հոթօթեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետ
Փանոսեան, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Մի-
նասեան, Տէր եւ Տիկին Շարլի Սանդը-
ճեան, Այրի Տիկին Նուարդ Մեղոն -
եան, Պ. Նուարդ Տէր - Միլոսեան, Այ-
րի Տիկին Արամ Սանդըճեան 200-ական,
Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Եսայեան, Տէր եւ
Տիկին Վարուժան Անտոնեան 150-ական
Փրանք:

Տէր եւ Տիկին Վարդգէս Խոզեան, Տի-
կին Էլէն Սէֆէրեան, Բարունակ Քիւր -
տիճեան, Տէր եւ Տիկին Անթուան Սի-
վալլեան, Տէր եւ Տիկին Ռօժէ Պաշա-
տուրեան, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Մի-
վալլեան, Տէր եւ Տիկին Ժանօ Զարուկ-
եան, Այրի Տիկին Արշալոյս Հաճիվար -
դանեան, Հայկ Պօղոսեան, Տէր եւ Տի-
կին Համբարձում Ենովեան, Այրի Տի-
կին Մէսեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն
Կիրակոսեան, Տիկին Էլիզ Յակոբ-
եան, Տէր եւ Տիկին Վարդգէս Գամպէր-
եան, Տէր եւ Տիկին Գարեգին Թաշեան,
Տէր եւ Տիկին Մելգոնի Նալպանտեան, Այ-
րի Տիկին Հայկանոյ Մէսեան, Տէր եւ Տի-
կին Մորիս Տէր - Միլոսեան, Տէր եւ
Տիկին Ա. Գնասեան, Տէր եւ Տի-
կին Աւետիս Մանուկեան, Տէր եւ
Տիկին Ստեփան Տէր - Միլոսեան, Տէր
եւ Տիկին Մարգիս Կիւլիկեան, Տէր եւ
Տիկին Սիմոն Աստուրեան, Տէր եւ Տիկին
Վրէժ Ժամկոչեան, Մի Ռմն, Պ. Գեղամ
Մարգարեան, Տէր եւ Տիկին Համբար -
ձում Սիմոնեան, Տէր եւ Տիկին Միշրան
Սահակեան, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Շալ-
ճեան, Այրի Տիկին Կարապետ Ժանիկ -
եան, Տէր եւ Տիկին Արթօ Տէր - Միլոս-
եան 100-ական Ֆ., Տէր եւ Տիկին Սերոբ
Քիւրոսեան, Այրի Տիկին Սիրարի Միլ-
տիւնեան, Այրի Տիկին Զէնճիւրճեան, Այ-
րի Տիկին Վարդուհի Թաշեան, Օրիորդ
Մարի Պէրպէրեան 50-ական Ֆ., Տէր եւ
Տիկին Փիլք Դաղարեան 1000 Ֆ.:

GRAND DINER DANSANT

au profit de l'Ecole SAINT MESROP d'Alfortville

dans les salons rénovés de l'Hôtel Méridien
81, Bd. Gouvion Saint Cyr — 75017 PARIS

SAMEDI 15 NOVEMBRE à 20h00

La soirée sera animée par le dynamique orchestre arménien
GAIDZAKS

Réservation : Dr S. Simonian — 43 68 42 04

(après 18 heures)

Grande Soirée Dansante

Le Samedi 8 Novembre à partir de 21h

au profit de la Maison de la Culture Arménienne de Décines
Dans les salons d'ELITAIR MAXIM'S à l'Aéroport de Satolas
2 grand orchestres :

- Orchestre ANI
- Orchestre MICHEL CAYROL
avec attraction.

Parking P3 gratuit — Présenter votre ticket parking à la réception
du bal pour oblitération.

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՀԱՐԱՏԻ — ԹԻՒ 16.352

Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN

ՄԱՐԶԱԿԱՆ
ՓՈԽԹՊՈԼ
ՖԻՆԱՆՍԱՅԻ ԲԱԺԱԿ
ԿՐԿՆԱԿԻ ՅԱԶՈՂՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՍԵՅԻՒՄԻ ՄԷՋ
X

Ձոր հայանուն աղումները կը մասնաշաղկապեն Կիրակի, Նոյեմբեր 2-ին, Ֆրանսիայի բաժակի չորրորդ շրջանին: Երբ յաջողականորեն անցան այս հանգիստը, Անակիկալ յաջողութիւն Մարսէյի մէջ՝ ուր Հ. Մ. Բ. Մ. Արծիւն տարբերութեամբ պարտութեան մասնաշաղկապէն (3-0) Սէնթ-Մարթի խումբը եւ Սէնթ-Քլոտէի խումբը, թէեւ դժուարաւ, բայց մեծ վճարակաւութեամբ, պահած է իր առաւելութիւնը (2-1) Գալլի վրայ:

Մեր երկու խումբերն ալ կը խաղային իրենց համակիրներուն առջեւ, ինչ որ անկասկած օգնած է իրենց այս փայլուն արդիւնքները ձեռք բերելու համար: Յիշեցնենք որ, անցեալ տարի, Մարսէյի հայ երկու աղումները դուրս մնացած էին իրարայրէջ երրորդ հանգրուանին իսկ: Հ. Մ. Բ. Մ. Լիոն - Տէսիլի յաղթանակէն ալ էջերովի մէջ, դժուարաւ ձեռք բերուած է, 1-0: Իոն, ինչպէս Վո - ան - Վելէնի մէջ՝ ուր կը խաղար Վալանսի Հայ Մարզականը, աննպաստ օգը արգելեց եղած է որ խաղացողները ցոյց տան իրենց բոլոր կարողութիւնները: Վալանսի յաղթուած է (0-0) ազատ հարուածներու տարբերութեամբ:

Վալանսի պարտութիւնը իր առաջինն է այս մրցաշրջանին, պաշտօնական մըրքումի մը մէջ: Վալանսի իր բոլոր ուշադրութիւնը պիտի կեդրոնացնէ այլեւս ախտիւնութեան վրայ՝ որուն մէջ առաջատարի դերքին վրայ կը դանդաղան Կընտրի երկու աղումներուն ընկերակ - ցութեամբ: Յառաջիկայ Կիրակի ասոնց - է մէկը պիտի կորսնցնէ հաւանաբար իր զինքը: Վալանսի կը խաղայ արդարեւ Կընտրի մէջ Փոլիպոլ Բիւլայի դէմ:

X

Ֆրանսիայի բաժակի 5-րդ շրջանի խաղերը տեղի կ'ունենան Նոյեմբեր 16-ին: Այս մակարդակին, մրցաշարքին մէջ մուտք կը գործեն նաեւ Ֆրանսիայի ախտիւնութեան 3-րդ բաժանումին մէջ պայքարող խումբերը: Հ. Մ. Բ. Մ. Լիոն - Տէսիլի բախտը ունեցած է անոնցմէ մէկը իրեն մրցակից ունենալու: Ռոն - Ալի շրջանին մէջ վիճակահանութիւնը կատարուած է արդէն: Հ. Մ. Բ. Մ., Տէսիլի մէջ, պիտի խաղայ Լա Ռալոտիէի (Լուար) հետ՝ որ իր դասակարգէն միտին մէկ աստիճան վար է:

Մինչ այդ այս շաբթուի վերջը, պատուաւ դասակարգի ախտիւնութեան դժով, Հ. Մ. Բ. Մ. կը խաղայ Տէսիլի քաղաքի կեց Վո - ան - Վելէնի մէջ: Հաւասար արդիւնքը մը կ'անկեալուի:

Իսկ Միջերկրականի լիկին առաջնութեան ի հաշիւ, Մարսէյի Հայ խումբերը կը խաղան հակառակորդի դաշտի վրայ, Արծիւ Գարփանթիայի մէջ եւ Սէնթ-Քլոտէի Վալորիսի: Շատ լաւատեսութիւն կ'ըլլայ յուսով կրկնակի յաղթանակներ: Վալորիս կը զլուարէ դասաւորումը:

X
ՊԱՍԲԵԹՊՈԼԻ ՄՐՑԱՇԱՐՔ
ՆԻՍԻ ՄԷՋ
X

Այս Կիրակի, Նոյեմբեր 9, Նիս Ժամադարանքը պիտի ըլլայ Ֆրանսահայ պատգեթպոլի խումբերուն: Արդարեւ տեղւոյն Հայ Մարզական Միութիւնը կը

կազմակերպէ թուրքուս մը՝ որուն հրաւիրուած են մասնակցելու Փարիզի Հ. Մ. Բ. Մ. - Ֆրանսը եւ Հ. Մ. Բ. Մ. Փարիզը եւ նաեւ՝ Վալանսի Հ. Մ. Բ. Մ. Գանի մը տարի է միայն որ պատգեթպոլը մուտք է գործած Ֆրանսահայ աղումներուն մէջ՝ որոնք ընդհանրապէս կը զբաղին Փոլիպոլով: Հ. Մ. Բ. Մ. Փարիզը բացառութիւն կը կազմէր: Ներկայիս կարելի է քով - քովի բերել դոնէ չորս խումբեր, ինչ որ ըրած էր անցեալները Վալանսի Հ. Մ. Բ. Մ. Գ, այս անգամ Նիսի Հայ Մարզականն է ուրեմն՝ որ կը ձեռնարկէ նոյնպիսի կազմակերպութեան մը:

Նիսի պատգեթպոլի խումբը կազմուած է երկու տարի առաջ: Կազմուած է ընդհանրապէս պոլսահայ երիտասարդներէ: Մեզի ըսուեցաւ թէ անոնցմէ մէկ քանին արդէն համար ունէին թուրքիոյ մէջ:

Նիս անցեալ մրցաշրջանին մասնակցեցաւ Քոթ - Թիւրքիոյ ախտիւնութեան, զլիսուորեց խմբակը եւ պայքարեցաւ վերելքի համար: Ներկայ մրցաշրջանին հաւանաբար յաջողի դասակարգի փոփոխութիւն:

Ունի նաեւ պատանիներու խումբը՝ ութ մանչուկներէ բաղկացած: Բոլորն ալ հայածնունդ, ինչպէս առաջին խումբին անդամները: Եթէ ծնողքները բերեն իրենց օժանդակութիւնը, զրկեն իրենց զաւակները, կարելի պիտի ըլլայ նոյն - իսկ 10 - 12 տարեկան տղոց խումբեր կազմել: Նիսի Հայ Մարզականին պատգեթպոլի վարիչներուն մօտ չի պակսիր խաղալուութիւնը՝ որ դուռ կը բանայ յաջողութեան: Վարիչ մարմինը կազմուած է հինգ հոգիներէ, բոլորն ալ ոչ - խաղացող:

Թուրքուս կը սկսի Կիրակի եւ կը վերջանայ երկուշաբթի: Ու իրիկունս համար ալ նախատեսուած է ճաշ - պարահանդէս մը:

ՎԱՂԻՆԱԿ ՄԻՍԲՃԵԱՆ

X
ԼԵՒՈՆ ԶՈՒԼՓԱԼԱԿԵԱՆ
ԸՄԲՇԱՄԱՐՏԻ
ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՆՈՅԵԱՆ

Պուտափեշտ տեղի ունեցած ըմբշամարտի աշխարհի ախտիւնութեան լեւոնականցի Լ. Զուլֆալիեան 68 քիլո ծանրութեան դասակարգին մէջ առաջին հանդիսանալով նուաճեց աշխարհի ախտիւնի տիտղոսը: Նոյն դասակարգէն հանդէս կու գային 24 ըմբշամարտիկներ, որոնց մէջ՝ աշխարհի եւ Եւրոպայի տարբեր տարիներու ախտիւններ եւ մրցանակակիրներ՝ պուլկարացի Ռ. Տեհեւ, ուսմանացի Ծ. Նեզրիչանու, ֆինլանդացի Տապի Սիպիլա եւ այլն: Լեւոն Զուլֆալիեան պիտի մինչեւ աւարտականը հասնելը վեց յաղթանակ տարած է: Աւարտականը տեղի ունեցած է լեւոնականցի ըմբշամարտիկի եւ աշխարհի ախտիւն Տապի Սիպիլայի միջեւ: Գոտեմարտի առաջին կէտը աւարտած է ֆինլանդացիի փոքր առաւելութեամբ (1-0): Սակայն, դադարէն ետք հանդիպումին նկարագիրը բոլորովին փոխուած է: Յաղթանակի տեսչով բռնկած հայ ըմբշամարտիկը անմիջապէս զրոհի դիմած է: Ծնորհիւ իր թէքի-քին ան 4 կէտ շահած է. ապա գործունէութիւն չցուցաբերելուն համար չորեք թաթ դրուութեամբ պատժուած մրցակիցը զլորելով՝ շահած է 2 կէտ եւս: Վերջին պահուն մրցակիցը կէտ մըն ալ չահած է եւ Լեւոն Զուլֆալիեան 6 - 2 արդիւնքով նուաճած է աշխարհի ախտիւնի տիտղոսը:

X
ՍՏԵՓԱՆ ԶԱԶԱՐԵԱՆ ՊԱՐԳԻՆԱՏՐՈՒՄԸ

Պուտափեշտի մրցումներու աւարտին, ըմբշամարտի միջազգային Դաշնակցու-

**ՕՐՈՒԱՆ
ԴԵՊՔԵՐԸ**

ԴԵՄՈՆՍՏՐԱՆԵՐՈՒ ՅԱՂԹԱՆԱԿԵՆ ԵՏՔ

**ՀԱՄԱԿԵՑՈՒԹԻՒՆ
ՆԱԵԻ
ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆ
ՈՒՐ ԾԵՐԱԿՈՅԵՆ ԱԼ
ԸՆԴԴԻՄՈՒԹԵԱՆ
ՁԵՌՔԸ ԱՆՑԱԻ**

Միացեալ - Նահանգներու մէջ, խորհրդարանական մասնակի ընտրութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Նոյեմբեր 4-ին, մեծ ոգեւորութիւն չէին ստեղծած, ընդհակառակը, նոյնիսկ որոշ անտարբէ - րութիւն մը կը տիրէր, ինչպէս նկատած էին լրագրողները:

Առաջին արդիւնքները արդէն կը պարզէին պատկերը, որ քաջաւերական չէր Ռեկլինի համար:

Երեքշաբթի օր, Ամերիկացիները կը նորոգէին Ներկայացուցչական Ժողովին

**ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻՋ
ՀԵՌԱՏԻՊ**
ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԵՆՓՐԵՍ - ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 22 - 23)

ՊԱՏԱՆԻ ԾԱՆՐԱԲԱՐՁՆԵՐՈՒ
ՅԱԶՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պողոսի (Դաշնակցային Ռուսիա) տեղի ունեցած «Աշխատանքային ռեզիդ - ներ» մարզական ընկերութեան կեդրոնական խորհուրդի կազմակերպած պատանեկան ախտիւնութեան մեծ յաջողու - թիւն արձանագրած են Հայաստանի ծանրաբարձները: Այսպէս, 48 քիլո ծանրութեան դասակարգէն հանդէս եկող սպիտակցի Արմէն Միսիկան 147.5 քիլո (65+82.5) բարձրացուցած է, իսկ 100 քիլո ծանրութեան դասակարգի մարզիկ՝ Երեւանցի Դաւիթ Ասադեան, 350 քիլո (155+195) բարձրացնելով դրամած է առաջին տեղը:

Թեան նախագահը, Դաշնակցութեան բարձրագոյն պարզեւր՝ «Ոսկէ յու - լանդան», յանձնած է իրաւաբար Ստեփան Դադարեանի (Երեւանէն): Հայաստանի մարզանքի հիմնարկէն շրջանաւարտ Ստեփան Դադարեան աշխատած է իրբեւ մարզիչ, ապա երեք տարի եղած է Գամպոնի ազգային խումբի խորհրդատու, որմէ ետք դարձած է Հայաստանի «Սեւեան» մարզական ընկերութեան նախագահ, շարունակելով իրաւաբարութիւնը: Եղած է իրաւաբար Մոնթեպլի եւ Մուկուայի ողիմպիականներուն, աշխարհի եւ Եւրոպայի շատ մը ախտիւնութիւններուն եւ Միջազգային մրցումներուն:

ամբողջութիւնը, այսինքն՝ 435 ներկայացուցիչ (համապատասխան՝ Ֆրանսայի երեսփոխաններուն), Ծերակոյտին մէկ երրորդը, այսինքն՝ 34 ծերակուտական եւ 36 կառավարիչ (կամ նահանգապետ):

Յարգ, եթէ Ներկայացուցչական Ժողովը արդէն ընդդիմութեան, այսինքն Դեմոկրատներու ձեռքն էր, Ռեկլին կը վաշխէր Ծերակոյտի նեցուկը, ուր հանրապետականները մեծամասնութիւն էին, 53 աթոռով 47-ի դէմ եւ ըստ Չորեքշաբթի առաւօտեան առաջին արդիւնքներուն, Ծերակոյտը նոյն համեմատութեամբ, ընդդիմութեան ձեռքը կ'անցնէր, այլ խօսքով, 53 աթոռ Դեմոկրատներուն համար եւ 47՝ Ռեկլինի կուսակիցներուն: Դաւով 36 նահանգապետներուն, հաւանա - կան կը նկատուէր, առաջին տուեալնե - րու վրայ հիմնուելով, որ հանրապետա - կանները բարեկամն իրենց դիրքը, քանի մը նահանգ խելով դեմոկրատներէն:

Հաղուադէպ չէ, որ նման ընտրութիւններէ ընդդիմութիւնը օգտուի, բայց հարկ է նկատել թէ դեմոկրատներու յաղթանակը ջանջախիչ չէ և քանի մը աթոռի կը սահմանափակուի: Ասիկա հետեւանք է, անշուշտ, այն Ժողովրդականութեան դուր Ռեկլին կը վայէ:

Ընտրուած է ձօ Գենըտի, Մասաչուսեցի նահանգին մէջ: Ծանօթ է որ ծերակուտական Ռոպրթ Գենըտիի (սպաննուած՝ եղբորը պէս) զաւակը հայաստան յայտարարութիւններ ալ ըրած էր, որոնց արձագանգած էինք ատենին (Օգոստոս 20):

Անկասկած վերընտրուած պէտք է ըլլայ ձորձ Տէօքմէճեան, քանի որ եթէ նոյնիսկ Չորեքշաբթի առտու վերջնական արդիւնքները չկային, մանաւանդ Քալիֆորնիոյ վերաբերեալ, այն տեղեկու - թիւնը որ կը հաստատէր թէ հանրապետականները նահանգապետական աթոռ չեն կորսնցուցած, այլ՝ ընդհակառակն շահած են, ապահովութիւն կուտայ թէ Տէօքմէճեան աթոռը պահած է:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱԶՏԱՌԻ - ԹԵԱՆՑ ազգային մարմինը, որ 13 անգամներէ կը բաղկանայ ընտրեց իր նախագահը՝ Կապրիէլ տը Պրոյլ, 55 տարեկան, որ անգամ էր նաեւ նախկին մարմինին (բարձր - Հեղինակութիւն): Նշա - նակուած էր Ծերակոյտի նախագահին՝ Ալէն Փոսէրի կողմէ:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԲԱՆԱԳՆԱՅ ՄԸ ԹԵՀՐԱՆ դացած կ'ըլլայ վերջերս եւ նոյնիսկ իրանեան խորհրդարանին նախագահին համաձայն օգնականը սպանելէ ետք 5 օր, ետ գրկուած կ'ըլլայ: Իրանի պահանջներն են՝ միջամտելու համար «Լի - րանանի իրենց բարեկամներուն մօտ պատանդներու ազատագրման համար» - Ամերիկա եւ Ֆրանսա պէտք է փաստեն որ պատերազմի մէջ չեն Իրանի դէմ եւ չը - խարեն, Միացեալ - Նահանգները դրաւի տակ չ'ունեն իրանեան ինչքերը եւ Չը - րանսան ալ վար չ'ունեն Իրանի դրամը եւ ազատ արձակել տայ Իսրայէլ, Ֆրանսա, Քուէյթի եւ այլուր գտնուող բանտարկեալները:

ԳԱՐԲՈՎ կ'ուղէ կրկին աշխարհի ախտի - եան դառնալ: Այս յայտարարութիւնը ըրած է ճատրակի նախկին ախտիւնը Մաքս օրթթերթին, հարցազրոյցի մը ընթացքին: Իր յարաբերութիւններուն մասին Գառապարովի հետ, կ'ըսէ թէ քնակա - նոն են, բայց ինչ կը վերաբերի անոր ա - կընկալութիւններուն, թէ Վաղդիմիրով «մատնութիւններ» ըրած է մրցումի ընթացքին իր ծրագիրները յայտնելով Գար - բովի, այս վերջինը կ'ըսէ թէ պէտք է փաստով խօսիլ:

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ԱՇԽԱՐՀԵՆ

« Ա Մ Ե Ր Ի Կ Ե Ա Ն Ծ ՈՒՐ Զ Պ Ա Ր »

Հեղինակ՝ ՅԱԿՈԲ ԿԱՐԱՊԵՆՅ

Գրական յարատև աշխատանքի լծուած և զբաժնը զիտցող հեղինակ է ամերիկահայ գրագէտ Յ. Կարապենյ։ Դատելով 1970էն ի վեր լոյս ընծայած վեց հատորներէն, երկուքէն երեք տարուան շրջանի մը պէտք ունի յղացքը տաչելու, յղկելու, վերջնական ձեւ տալու եւ տպարան յանձնելու ձեռագիրը։

Առաջին իսկ օրերէն, անոր բոլոր գիրքերն ալ կամ արժանացած են գրական մրցանակներու, կամ՝ հայ քննադատներու միահամուռ գնահատանքին։ Բայց, դժբախտաբար, շատ նօսարացած է ընթերցող հասարակութիւնը զազուկներու մէջ, հեղինակը ձգելով բոլորովին առանձին՝ քանի մը բարեկամներու հետ ու պահանջը կը զգացուի հայրենի ժողովուրդին ու անոր մտաւորականութեան ուշադրութեան ու քաջաբանքին։ Այդ ոգին յատակօրէն կը յայտնուի Յ. Կարապենյի նոր հրատարակութեան մէջ։

Ինքնավստահ գրագէտի մը խոռվիքի, տրտունջի, ակնկալութեանց ու ցանկութեանց ներքին լարում մըն է այս գիրքը, որ «Ամերիկեան Շուքպար»է աւելի, հայկական Մարտիկի պար տիտղոսը կըրնայ կրել՝ զիրութեամբ։ Իր ամբողջութեան մէջ սակայն, այս հատորը անցեալը ներկայի վերածող, ներկան ապագայի մօտեցնող խոռվիքներու յորձանք մըն է. երազը իրականութիւն դարձնելու յաճախ կոխի մը իր եւ տարերքի միջեւ, ուր հին եւ նոր իրարու մօտ կը փետեն, զիրար կը զգեստեն, երբ խորքին մէջ, անոնք չեն տարբերի իրարմէ, քանի ծնունդը միշտ ծնունդ է եւ մահը կը մնայ նոյն մահը բոլորին համար։ Տարբերողը միշտ միշտ կ'ընէ միջոցներ հաշտութեան։ Դա ինչու է՝ միջավայրին ստեղծած պայմանները. պայմաններուն գործնականացումը։ Նոր «խորտոցում» ձեւն է հիւնի. քաղաքակրթութեամբ. հայ հայրենիքի աւելի կիրթ նախադիմքը. ծառ տապալող կացինը՝ երկարական սողոց. հասկացողութեան տարբերութիւն, ուր «ամէն մարդ իր հետքն է թողնում, ասուպի պէս փեղեկով խաւարը, վերադառնալով ըսկորգնապատմաւորի» մեր հասկացած տիեզերքի գոյութեան — ԲԱՆԻՆ»։

Բայց մէկզի հրեքը գուրտէն դիտող հանդիսատեսի ծափահարութիւն եղող այս բառերը եւ մանենք «չուրջպարի» շղթան կազմող շարքերուն մէջ ու մենք ալ ապրինք պարին իւրաքանչիւր ուսումնին յուզումը։

×

Ո՛ր կը սկսի եւ ո՛ր կը վերջանայ հօր եւ տղու յարաբերութիւնը։ Ո՛րն է ընտանիքի անդամները զիրար զօղող հանդիպը։ Եթէ մայրը միշտ աշալուրը մանուկի կաթին, աճման ու զարգացման, սիրոյ եւ գուրգուրանքի փունջ մըն է, ո՛վ է սակայն հայրը. ի՞նչ է զաւկին հանդէպ աւնոր ունեցած հեռաբերութեան աստի — ճանր. մատուցելիք ընկալումը։ Ո՞տքի եւ վստահութեան կապ մը գոյութիւն ունի՞ երկուքին միջեւ. ինչո՞ւ «հայրս ինձ մի քան պիտի ասէր», չըսաւ։ Ի՞նչ է բնականորէ, ճամբան լուսաւորելիք առաջնորդ խօսք մը արդե՞ք. կեանքի դռները բացող բանալիի մը գաղտնիքը գուցէ։ Չըսաւ այդ ու տարիները անցան. մեծցաւ մանուկը. երբ անհատականութիւնը սկըսաւ գոռալ իր մէջ, ընականօրէն խրամատը արդէն բացուած է իրենց միջեւ. որովհետեւ մին հակած է մայրամուտ, իսկ միւսը՝ ամբարտաւան, յաւակնութիւններով յղի արշալոյսն է։ Բայց ուրովհետեւ արշալոյս եւ վերջալոյս միեւնոյն երեւոյթի ու յղացքի արդիւնք են, մեծաբային երկի երկնցած կը մնայ ծրնողքէ զաւակ, որու իւրաքանչիւր ծփանքը կը խոռվէ միւսին էութիւնը։ «Նա կառուում էի մօրս, երբ նոյնիսկ ինձ հետ էր. կարտում էի հօրս, որ ինձ հետ չէր»։

Սիրոյ առատութենէն բխող կարօտի գորութեան պրպտումը չէ միայն այս գը-

րութիւնը, այլ փնտռութիւնը էակի գոյութեան ու լինելիութեան իմաստին։ «Մարդիկ գալիս, իրենց վերապահուած դերը խաղում եւ անդարձ մեկնում են»։ Որքան ձեռք է դալու եւ մեկնելու արարողութիւնը, նոյնքան վերապահութիւն մը թաքնուած կը մնայ հեղինակի մտքին մէջ՝ իւրաքանչիւրին վերապահուած դերին։ Ան գիտէ, որ մեկնող մարդուն մէջ կրնար գոյութիւն ունենալ տաղանդաւոր արուեստագէտ մը, հրաշագործ ձիւրք մը, մեծ կարեկրութիւններու առակ անձ որ՝ ենթակայ պայմաններու ընթացքին, չկատարեցին իրենց դերը եւ մեկնեցան իրրեւ խոհարար, քարտաշ, զարբին, աւելածու։ Ահա թէ ինչո՞ւ «մարդկութեան կէսը որք է, միւս կէսն ալ որքութիւն է ապրում առանց որքացած լինելու»։ Արդարեւ, հողեկան մանկութեամբ խալտացողին ապրումը որքութիւն չէ՝ միթէ։ Ի՞նչպէս կարելի է հաւատալ կողոպտողի, ընչաքացի վաշխառուի երջանկութեան։

Ուրեմը Սարոյեան, որ ինքն ալ փընտռութիւն մէջ է, օր մը կը յորգորէ Կարապենյին. «Աշխարհը իմանալ, թէ ո՞վ է, ի՞նչ ուզում է ասել քո հայրը»։ Աւելորդ ու ապարդիւն փնտռութիւն է այդ։ Ո՛չ Սարոյեան, ո՛չ Կարապենյ, ո՛չ ալ ուրիշ զաւակներ պիտի յաջողին զիտնալ այդ, մինչև որ, իրենց կարգին, հայր չդառնան եւ չհասնին հեղինակի եղբայրացիութեան. «Նա այն եմ, ինչ որ նա էր, ինչ որ զուգէր. նա հիմա եմ հասկանում հօրս»։ Իսկ հիւսիս, որ ինքն ալ զաւակներու տէք հայր է, կը սկսի տառամալիլ. պիտի յաջողի՞ յաջողութեամբ ըսել ըսելիքը. հասկնել զայն ու հասկցուիլ. «որքան կուտակում եմ քառերը, այնքան զգում եմ քառերի սնանկութիւնը. չլինի թէ ասելուց յետոյ խօսքերը կորցնեն իրենց իմաստը եւ ազաւագին իրականութիւնը»։ Բայց բոլոր արուեստագէտներու ստեղծագործական ուժն է այդ կասկածը. ճամբարութեան հասնելու արարչական երկունքին մտահոգութիւնը։ Չի գիտեր թէ պիտի հասնի՞ ճամբարին. որովհետեւ փոշիներով, պղտորով ու սուտերով թանձրացած «քարակոյտը» գծուար է մաքրել մամուռնեւրէ։ Պէտք է յակինթի պէս յղկել զայն, աչքի լոյս թափել, արիւնջ արիւն ներարկել, զիտակցութիւն ու ենթագիտակցութիւն հաշտեցնել իրարու հետ։

Փնտռութիւնը կը շարունակուի «Մի օր Արմիկի օրերից» պատմութեամբով։ Իրարմով լեցուող, զիրար ամբողջացնող մանուկներու կախարդական հաւաքականութիւն մը, որու մթնոլորտին ներս մուտքը ընթերցողը կը տանի հետեւեւ հարցումին. — Արդե՞ք իրօք անմեղ են երախտներու ընտելացին շարժումներն ու խաղերը։ Չէ՞ որ անոնց գիտակից ու անգիտակից շարժմէի բոլոր «մեքենայութիւնները», «իմ մայրս», «իմ տունս» պոռացող սեփականութեան զգացումը, կռիւները, «տոբթոր»ի խաղերը երբեք չեն տարբերի տարեկաններու զիրար ծախսեցնող, զիրար լացնող, զիրար խաղող արարքներէն կամ սեռային հետաքրքրութենէն ու գրգռներէ։

Այդ աշխարհի մանրանկար մըն է Արմիկի խումբը, որ օր մը անգիտակցաբար, կամովին կամ բռնի կը բաժնուի իրարմէ։ «Ձօրացրումի» ենթարկուածներէն մին կ'իյնայ Հայկա՛յ. միւսը՝ Նիւ — Եորք. երրորդը Երեւան՝ զիրար հակասող կացութիւններու անձնատուր անշուշտ կամ՝ Արմիկի պէս, ապրելով տապալակեցրած բաժնումի, յիշատակներէ ծորող մեկամտ ձոնութիւն։ Ո՛ր է նա հիւսիս Մարիկ, Համբիկ, Բնարիկ, Թաթուլ։ Անոնցմէ մնացած են միայն «Ժամի գանգի գրկոցը», «Նրնիքներ»ի հոգի երգը»։ Անտեսանելի, անլսելի, անշօշափելի մըրմունքներ։ Կարօտը քարտէսային գիծերու է վերածնունդ։ Որո՞ւ հետ պիտի խօսիս. որո՞ւ հետ պիտի հագորդուիս. հնաւուրդ տուններու պատերո՞ւն հետ։ Տունը չի՞ պատասխաներ. «յուշ չունի».

յիշողութիւն չունի. յիշողութեան փոշի անգամ չունի»։ Ու կը նշմարեն որ միւսակ էս. «միակ ու տիրակալ»։

×

Հեռագիտակի մը տեսողութիւնը զօրացնող վարպետութեամբ, տարածութիւնները սեփական հողին մէջ ձուլելու յաւակնութեամբ եւ մտածման բեւեռները իրար մօտեցնելու համարձակութեամբ «Ամերիկեան Շուքպար» հատորին պարտադրած է իր անունը։

Ո՛չ ժամանակ գոյութիւն ունի այս պատմութեան մէջ, ո՛չ հեռագրութիւն, ո՛չ երկրագունդ, ո՛չ կենդանութիւն։ «Ու չիմէ չի եղել. մարդը չի եղել. գազան ու անասուն չի եղել. թռչուն ու սողուն չի եղել. պատմութիւն ու քաղաքակրթութիւն չի եղել... Աստուած չի եղել... չի եղել. չի եղել»։ Արեւի վախճանումով տիեզերքի կործանման սարսափով համակուած երէկուան մարդը, հագուի յիշողութենէն ջնջած մեծ ազդան հեռանկարը, կանգնած է ահա, կործանումի նոր իրողութեան մը՝ ազդարարական անմիջական արարքին առջեւ. բայց անհոգ ու աներես մարդը կը քաշէ աչքերը փակ. չուզի տեսնել զայն։ Եթէ վայրկեան մը միայն մտաբերէր այդ, բոլոր մը, գոնէ բոլոր մը աչքերը ուղղէր պատրաստուած գերեզմանին, դուցէ պիտի չխորհէր հայհոյելու, սիրա կոտորելու, կոտելու կամ հարստութեան մասին։ «Լուրջի պիտի չառնէր իր գրածները»։ «Արեւի չառնէր անմահութեան մասին» եւ պիտի գոհանար, պիտի յաղենար միմիայն սիրելով...։

Մոլորակային խաղերու, տարերային դէպքերու եւ բնափոխային վիճակներու վերածնունդը կը կատարուի, ներքին պահանջ մը դոճակեցնելու անկեղծութեամբ։ Հեղինակի բարձրագոյն ցանկութիւնն է ներդաշնակութիւն մը ստեղծել իր եւ հայրենի մարդու մտածողութեան միջեւ։ Գրականութիւնը բաւական զօրաւոր լեզու մը չէ՞ հողիններու հաղորդակցութեան։ Կարծիքներու գրոհով, անհասկանալի փոխադրութեաններու լոյսին տակ եւ անոնց վիկայութեամբ կը քննուին զազուկներու ու հայրենիքի միջեւ գոյութիւն ունեցող վերապահութիւնը եւ որովհետեւ ապագայ կերտելու հասկացողութիւն ու մեթոտ կը տարբերին իրարմէ, երբեմն մին, երբեմն միւսն է որ իրաւունք ունի։ Հայրենիք իրաւունք ունի, երբ արտասահմանի մտածողութիւնը կը մնայ նախադիմք՝ չմաքրուած ըմբռնում։ Արտասահման իրաւունք ունի, երբ անոր երզը ուղղակի կամ անուղղակի հայրենիքի յառաջնութեան նպատակով, նոր գեղեցկութիւններ մուծելու յատկութիւն ունի, ինչպէս Կարապենյի գործերը, որոնք Հայոց կուտորութեամբ եւ արեւմտեան զարդանքով գիտութեամբ կը ներկայանան իրրեւ գեղարուեստական գրականութեան նմոյշներ։

Հայոց վիճակուած կացութեամբ Ամերիկա հաստատուած այն Հայերէն է հեղինակը, որ գուրա դալու համար զազուկականի վիճակէն, ո՛չ պաղլիս է նայած, ո՛չ տաքին. վազած է աջ ու ահեակ. պնակ լուացած, քար կոտրած, քրտնաթաթախ մտած է սեղանոյ ժողովուրդի կեանքին մէջ։ Ո՛չ յեղափոխական է, ո՛չ հակայեղափոխական. պահպանողական ալ չէ։ Իր գրականութիւնը Ուոլ Սթրիթի գոլթը չէ այլ՝ ճամբարիտի ու գեղեցիկի ուղին որոնող։

Մինչեւ հոս հայկական Բոլշաքի Եղոյ Ամերիկեան շուքպարը կը վերածուի ամերիկեանի, երբ մուտք կը գործէ աշխարհներու ու փիսքալէներու, քառապոյններու ու անոնց հարձերուն աշխարհը, առեւտրականի կամ վաշխառուի մորթի մէջ մտած. նախկին փետաղապար շնորհներու սեմէն ներս, քաղաքներու ու շրջաններու բազմազգեան խառնիճազանէն մէջ հաստատելու համար՝ «երբ կանապետութիւնը իր արդիւնաբերական յեղափոխութեան երրորդ փուլից է անցնում, ինքնաշխատողութեանը մտնել են ամէն ծախումով եւ աւետում տիեզերային գիտահանգէսի մեծ տօնը» եւ «անցեալը դարձել է օրուայ կարգախօսը, երբ Ամերիկեան արդէն ապագայի մէջ է»։ Դէպի անցեալ այդ յետադիմութիւնը բնորոշող աւելի արտայայտիչ խօսք կարելի՞ է գտնել, քան «Բոստոնում 200 հազարապարկ կայ, իսկ ակադեմիականները դեռ շարունակում են վիճել, թէ ո՞րն է նախապատմաբ — հուլիս»ը. թէ կարէն։

ԼԵՆԻՆ ՍՈՓՈԳԼԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԵՐԵՄՈՒՆ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ ԷՐ

Պ ՈՒ Տ Ա Փ Է Շ Տ՝ 1956

1956, Հոկտեմբեր 6-ին, ցուրտ ու խոնավ օդով 300 հազար հոգիներ լուսաւորեցին մը կը գլխէր Պոտոմակէնի Քէլզիսի գերեզմանատունը։ Նախկին նախարար Լ. Ռայքի եւ իր ընկերներուն ուրիշ եօթը տարի առաջ կախաղան հանուած էին որպէս դատաւան, լրտես, թիւթոյի գործակալ — թաղումը կը կատարէր երկրորդ անգամ մը, սակայն զիրենք արժանացնելով յարգանքի։

Հունարի ժողովուրդը ծանր հարկ վճարեց սթալինեան համայնապարտութեան։ 1949-էն սկսեալ «պրոլետարական մենատիրութիւն» կոչուած ամբողջատիրական մեքենան կը ձգէ 10 միլիոնեայ այս փոքր ժողովուրդը։ Հոն համայնապարտ կուսակցութեան պարագլուխները հրեայ ծագում ունին։ Կը կիրարկեն խորհրդային մոտէլը։ Ռուս խորհրդականներու օժանդակութեամբ, նախ ծանր ճարտարարուեստի հնդամեայ ծրագիր մը կը մշակեն։ «Ջլամարա»ի շրջանին կրեմլին պողպատի պէտք ունի. բարձր ջերմութեան փուռեր կը կառուցուին Սթալինի արտի մէջ, նախանիւթը մեծ վնասներու դիմով դուրսէն կը ներածուի, որովհետեւ Հոկտեմբերիս ոչ երկաթ ունի եւ ոչ ալ ածուխ։ Հոգադրական մարդն ալ կը տուժէ երբ հողերը կը պետականացուին. Եւրոպայի այս շտեմարանը անազանութի տաղանդ կ'ապրի։ Ռուսերէնի ուսուցումը պարտադիր կ'ըլլայ, ու արուեստագէտներ կը հարկադրուին «ընկերային իրապաշտութեան» կանոնները յարգելու իրենց գործերուն մէջ։ Այլեւս չեն նուազուի «անկապալտ» Պարթոքի կոտորները։ Բացարձակ սարսափ մը կը տիրէ ամէն կողմ։

Նոյն թուականներուն Եւրոպայի իսկ Լեհաստանի մէջ եւս կը մաքրադոր — ծուրն ընդգրկող վարչաձեւերու պարագլուխները։

Հունգարիոյ մէջ ամբաստանախնու կարգին են Ներքին նախարար Ռայք եւ ուրիշներ։ Ռայքի կը յաջորդէ Գառար, որ կ'երթայ բանտին մէջ տեսնելու զինքը, ու համոզելու որ խոտովանի, ի նըպատա հասկցութեան։ Սակայն անոր սպանութենէն ետք ինք եւս իր կարգին կը դառնայ կասկածելի վկայ մը։ Կը ձերբակալուի, չորհարանքի կ'ենթարկուի. հագարաւոր անմեղներ կը լեցնեն բանտախոցերը եւ ճամբարները։ Համայնապարտ կուսակցութեան գեկավար Ռաքոսի 1952 Հոկտեմբերին խորհրդային համայնապարտ կուսակցութեան 19-րդ համագումարին, Սթալինի ներկայութեան կը յայտարարէ. «Իր պատմութեան մէջ առաջին անգամն է որ հունգար ժողովուրդը կ'ըմբռնէ իր ազատութիւնը»։

Հինգ ամիս ետք, Սթալինի մահով որդ մեղմացում կը նշմարուի։ Իր անունը հեռուգնեռէ աւելի ու աւելի քիչ կը յիշուի։ 1953 Յունիսին հունգար ղեկավար տարրը կը հրաւիրուի Կրեմլին։ Հոն Ռուսեր՝ Մալենկով, Բերիա, Մոլոթով, Միկոյեան խստի կը պախարակեն Ռաքոսի վարած քաղաքականութիւնը։ Բէլքիս հարց կուտայ «Կ'ուզէ՞ք հրեայ թաղաքներ ան դատաւար»։ Երկիր վերազարմէն անթէն կը շարունակէ վիճաւորել կուսակցութիւնը, սակայն վարչապետ կը նշանակուի Իմրէ Նալկի։ Ան ազատ կ'արձակէ հարիւր հազար ձերբակալուածներ, կ'առկան պետականացումները, կը խոտանայ զարգացնել սպառումի ճարտարարուեստը ու արհեստները։ Ռաքոսի ընդունի իր նախագումը, ու կը հասկնէ իր հաւատարմիներուն, թէ ամէն բան պիտի շարունակուի նախկին ձեւով։ 1954 Փետրուարին Մալենկով կ'իյնայ։ Կրեմլինի նոր տէրերը՝ Որուշչեւ եւ Բուլղանին կը շարունակեն մեղմացումի քաղաքականութիւնը, մինչ Նալկի հիւսկոտութեան պատճառաւ երբ զեկը կը մնայ կրկին Ռաքոսի ձեռքը, ամէն բան աւելի անտանելի կը դառնայ։ Ան կը չեւոյժ ծանր ճարտարարուեստին եւ մշակելի հողերու պետականացումի կարեւորութիւնը։ Սակայն մտաւորականներու մեծ մասը զէմ է խոտութեան վերադարձին։ 1956-ի սկիզբը խորհրդային համայնապարտ կուսակցութեան 20-րդ համագումարին օրապարհի նիւթ է ապաթալինականացումը Ո՛չ միայն կը դատապարտուին «անհատի պաշտամունքը», բանակային «սխալներն ու վրէպները», այլ նաեւ փակ նիւտերու ընթացքին, միայն ռուս պատգամաւոր-

FAÇADES II

Ժ. Ժ. ՎԱՐՈՒԺԱՆԻ

ՆՈՐ ԹԱՏԵՐԱԽԱՂԸ

— — — — —

Քանի մը օրէ ի վեր Լիւսերնեքի փող-
րիկ թատրոնին մէջ կը ներկայացուի Ֆը-
րանսալիւր այս թատերադրին նոր թատե-
րախաղը՝ Façades II: Գործը բոլորովին
նոր չէ: Գրուած է 1981-ին, բայց ունի
բաւական այժմէական տարրեր:

Մեզի ներկայացուածը չափ պարզ, ա-
նօրեայ, դաւառալին կեանքի մը մէկ
պատկերն է: Պատմելը այստեղ օրքան ա-
նիմատ, նոյնքան ալ զփուար է: Քանի
որ լեմբին վրայ տեղի ունեցող իրադար-
ձութիւնները զէպերը չեն: Այսուհետեւ
կարելի է սեղմել պատումը: Թատերա-
խաղը իր ծիրին մէջ կ'անոնէ հին չէնքի
մը բակին մէջ ապրող պահակ կին մը եւ
զրացիները, այն պահուն երբ օտարական
մը կու գայ, իրրեւ ինքնակոչ վարձա-
կալ, հաստատուիլ լքուած յարկարածին
մը մէջ: Բայց չէնքը սահմանուած է քան-
դումի...: Թատերախաղը վերջի մը քան-
դումի մը կը վերաբերի եւ ասոր ստեղ-
ծած անդհանքն է որ կը սեւեռէ հինգ —
վեց հոգինոց այս փակ մթնոլորտին մէջ:
Վերջը կը սկսի օտարականին իսկ մուտ-
քով, ինչ որ այս թատերախաղին կու
տայ, ինչպէս կ'ըսուէր տարօրէն այժմէ-
ական շեշտ մը:

Ժ. Ժ. Վարուժանի ամբողջ արուեստը
կը կայանայ շնչին, շատ սովորական, լը-
ռութիւններով լեցուն խօսակցութիւննե-
րու ընդմէջէն հանդիսատեսին փոխանցել
մտահոգիչ, անհանգստացուցիչ եւ դժո-
ւար որոշադրելի վիճակ մը: Ծիծաղ ու
տիրութիւն մերթ ընդ մերթ կ'անցնին
միջոցէն եւ դուշակել կու տան զալիք
բայց թերեւս նաեւ արդէն տեղի ունեցած
չարիքի մը նշանները: Լոյս-տուերի, կը-
ռահումի արուեստ մըն է ասիկա, որ կը
խուսափի ծայրագոյն ոճաւորումներէն:
Բեմադրին ալ կը հրաժարի բիրտ ազ-
դումներէ՝ էֆէկերէ եւ քանդումի աշխա-
տանքին լուռ ընթացքը կը յաջողի թերազ-
բել կղմինտի մը անկումով:

Անկասկած թատերախաղը չըջադարձ
մը կը նշէ Վարուժանի արտադրութեան
մէջ, որովհետեւ հեղինակը այստեղ ոչ
միայն կը տիրապետէ թատերական մի-
ջոցին, այլեւ կը յաջողի թատերական
խօսքը մխրճել մարդոց մարմնին մէջ:

Պարզ, անտեթեւեթ, գրեթէ իրապաշտ
բեմադրութիւնը եւ խաղարկութիւնը տը-
պաւորիչ են ընդհանրապէս:

ԹԱՏԵՐԱԽԱՂ

Le Lucernaire, 53 rue Notre Dame des
Champs, 75006 Paris

ՍՍԱՅԱՆՔ

ԱՐԻԱՆԻ ԱԿՆԱՐԿԵՆ
Հեղինակ՝ ԱՐՄԵՆՈՒՅԻ ԹԵՐԶԵԱՆ
Իսթանպուլ — 1986
Ռշտուի Գարագըզեան գրական մատե-
նաշար քիւ 3

«բացատրել» հրէական Ազէտը, այսինքն՝
բացայայտել պատմաբանական պայ-
մանները որ կարելի զարձուցին զայն:
70 տարի անցած է, եւ այսպիսի աշխա-
տանքի մը առաջնահերթ ծրագրի մը սկզբ-
ընտելութիւնն իսկ չէ գրուած: Ամէ-
նորէք կը բերեն Թապիւկանի բառերով՝
«ցասումն ու վրէժխնդրութիւնը», ամէ-
նէն առաջ՝ պատմադրական հռչակ —
ուած գործերուն մէջ: Օտարէն սպասե-
ցինք Ազէտը մտածելու եւ վերլուծելու
արարքը, որպէսզի մենք կարենանք յա-
մենայ ցատումի եւ վրէժխնդրութեան մեր
երկանիկ ու սպահով դիրքերուն վրայ:
Կացութիւնը տխուր չէ միայն, զգուշի
է: Ու կը կշռեմ բառերս:

Ճ. Թապիւկան մատը կը դնէ խորա-
գոյն վէրքին վրայ: Չկրցանք մտածել մեր
Ազէտը: Ազէտը որ մտածուէր, համընդ-
հանրացումի հարցերը լուծուած կ'ըլլա-
յին արդէն իսկ, մինչեւ իսկ՝ անտեղի:

(Շար. 11)

ՀՈՂ ՎՐՏԻՔ

Հոկտեմբեր 28-ին Վալանի հայ գա-
ղութը կորսնցուց հայապահպանումի զին-
ւորներէն մէկը՝ Մատթէոս Մազառետեա-
նը: Ան տասներկու տարեկանին բռնեց
աքորի ճամբան, ապա միջոց մը Յու —
նաստան մնալէ ետք հասաւ Փրանսա ու
հաստատուեցաւ Վալանս: Հետեւելով իր
ծննդավայրին՝ Կեսարիոյ աւանդութեան,
զարձաւ յաջող առեւտրական մը: 1944-ին
խումբ մը հոգեւորական երիտասարդներու
հետ կազմեցին Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկե-
ղեցոյ կառուցման յանձնախումբը: Մին-
չեւ վերջ ալ մնաց նոյն եկեղեցիին հողա-
բարձութեան զանձապահը:

1934-ին ամուսնացաւ եւ ունեցաւ երկու
զաւակներ, որոնցմէ մէկը հողաբարձու —
թեան մէջ կը շարունակէ հօրը գործը, իսկ
միւսը՝ բժիշկ, հաստատուած է Մարսէլ:
Թաղման արարողութեան նախագահեց
Նորման Եպիսկոպոսը: Զարարեան, որ խօսեցաւ
նաեւ դամբանական մը: Իսկ հողաբար-
ձութեան կողմէ յարգանքի խօսք արտա-
սանեց նախագահ Մանուկ Ստեփանեան:
Երկար տարիներ աշխատեցանք միասին,
ձեռք ձեռքի ու հաստատ պահուեցան մեր
Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին ու Վա-
լանի Դաւիթեան վարժարանը:

Վարձքը կատար, սիրելի Մատթէոս:

ԼԵՒՈՆ ՏԷՐ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

— — — — —

ու համաշխարհային հանրային կարծի-
քին: Առաւօտուն ուրիշ ձայն մը կը խօսի
ձայնասփռուէն. Գատարն է, որ յանուն
«յեղափոխական եւ դեղացիական կա-
ռավարութեան» մը կը տեղեկացնէ իր
խղումը Նակիի հետ, որ անկարող է ըն-
կերային նուաճումները պաշտպանելու:
Նոր իշխանութիւնը կը դիմէ խորհրդային
բանակին, որպէսզի լռեցնէ հակազդե-
ցութիւնը ու հաստատէ կարգ կանոնը:
3.000 մահացողներէ ու 15.000 վիրաւոր-
ներէ զատ հարիւրաւոր մարդիկներ կը
սպաննուին, հազարաւորներ կը բան-
տարկուին: Նակի եւ իր ընկերները կ'ա-
պաստանին Եոկոստալիոյ զենապահա-
տունը, ուրիշ կը բաժնուին երեք շարքի
ետք, հաւատ ընծայելով Գատարի խոս-
տումներուն: Սակայն խորհրդային կառ-
քեր հանրաշարժին ճամբան կը կտրեն
ու դիրենք կը տանին անյայտ ուղղու-
թեամբ մը: Նակի կ'աքորուի Ռումա-
նիա, յետոյ կը բերուի Պուտափէշտ, դը-
ռնիակ կը դատուի եւ 1958 Յունիս 17-ին
յայտնի կ'ըլլայ, որ մահուան դատա-
պարտուած եւ կախաղան հանուած է: Ի-
րեն հետ նաեւ ուրիշ երկու «դաւաճան»-
ներ:

Թ. Օ. Մ.

վերջոյ ցոյցը կ'արտօնուի ու ճառ մը կը
նախատեսուի ժամը 20-ին Կէրէօի կողմէ:
Երեկոյեան ժօռ երկու հարիւր հազար հո-
դի հաւաքուած է խորհրդարանի հրապա-
րակը. բարեկամներ կ'երթան տունէն
առնելու Նակին: Այդ միջոցին ցուցա-
բարներ հակառակ ապահովութեան ու-
ժերու արձակած արտասուաբեր ռում-
բերուն կը գրաւեն ձայնասփռուէն չէնքը:
Առաջին զէնքերը կը պայթին ժամը իննի
շուրջ: Կը քանդուի Սթալինի հսկայ ար-
ձանը: Մինչ այդ Նակի ընդունուած է
կեղերանական կոմիտէի կողմէ: Ամբողջ
գիշերը սթալինականներ եւ յեղաշրջումի
կողմնակիցներ կը ճակատին: Վերջապէս
խորհուրդի նախագահութիւնը կը յանձ-
նուի Նակիի: Չեկոյց մը կը հրատարակ-
ւի, ուր կ'ըսուի. «Խորհրդային ուժեր,
կառավարութեան հրաւիրով կը մասնակե-
ցին կարգ կանոնը վերահաստատելու աշ-
խատանքին»: Այս բառերը արդէն կը յու-
սալքեն Նակիի կողմնակիցները: Հոկտեմ-
բեր 24-ին Նակի խաղաղութեան կոչ
կ'ուղղէ: Կէսօրէն ետք խորհրդային կառ-
քեր կը հովանաւորեն Սուսլովի եւ Մի-
կոյեանի ժամանումը: Յաջորդ օրը Կէրէօ
կը հրաժարի: Սակայն երկիրը չի խա-
ղաղիւր: Հունգար ժողովուրդը ձանձրա-
ցած է պետականացումներէ ու ռուսական
հովանաւորութենէն: Ան կ'ուղչ որ օտար
ուժերը ետ քաշուին, ընտրութիւննե-
րը ազատօրէն կատարուին, եւայլն:

Հոկտեմբեր 27-ին Նակի կը ծանուցանէ
նոր կառավարութիւնը. ուր սթալինեան
տարրերը դուրս ձգուած են ու երեք ոչ
համայնաւար անուններ կան: Սակայն
ժողովուրդը սկիստիկ կը մնայ:

Հոկտեմբեր 28-ին Նակի կը ջանայ հը-
րաղուլ մը պարտադրել, ու կը յայտա —
բարէ, թէ խորհրդային ուժերու ետ քաշ-
ուելուն համար բանակցութիւններու պի-
տի սկսի: Իրաւ ալ յաջորդ օրը ռուսա-
կան հրատալները կը սկսին պարպել մայ-
րաքաղաքը: Հոկտեմբեր 30-ին Նակի կը
յայտնէ թէ կը վերադառնան «կառավա-
րական դրութեան մը, որ հիմնուած է
կառակցութիւններու համախմբումի մը
ժողովրդավար համագործակցութեան վը-
րայ, ինչպէս՝ 1945-ին»: Եռագոյն դը-
շակներ կը ծածանին չէնքերու, կառքե-
րու վրայ, սակայն դարձեալ արիւն կը
հոսի:

Նոյեմբեր 1-ին պաշտօնական հաղորդա-
գրութիւն մը կը յայտնէ, թէ կառավա-
րութեան պետը հրաւիրած է խորհրդա-
յին Միտիլեան զենային Պ. Անդրոպով,
անկէ բացատրութիւն ուղելու: Հունգա-
րիա հասած խորհրդային նոր զօրարա —
ժիններու մասին: Ասկէ զատ կը տեղե —
կացուի, թէ Հունգարիա կը յայտարարէ
իր չէզոքութիւնը ու կը դիմէ ՄԱԿ-ի:
Յաջորդ օրը համայնաւար երկու նախա-
բարներ կ'անյայտանան: Խորհրդային
զօրքերու ներխուժումը կանոնաւոր կեր-
պով կը շարունակուի: Նոյեմբեր 4, Կի-
րակի Պուտափէշտ կը զգրգայ հրատալ-
լերու, զնշացիւններու, ռումբերու ազ-
մուկով: Նակի կը մը կ'ուղղէ երկրին,

սին հարցեր կը յարուցանէր ան: Կար հոն
Այիւմանի անձնական պատասխանաբը-
ւութեան հարցը, կային մշակութային
հարցեր, կար հարցը՝ մեղսակցութեան եւ
Չարին, բոլոր մարդոց վրայ բեռնուած
եւ բոլորէն անկիալելի...: Հաննա Ա-
րէնա կ'օգտաւորուէր Այիւմանի պարա-
գային մասնաշաղկապութիւնը Գերմանիոյ
եւ Իսրայէլի մէջ, եւ միաժամանակ՝ կը
զանցէր զայն, լոյս սփռելով բանի մը
վրայ որ կը վերաբերի մարդկային ընդ-
հանուր զոյալիճակին: Կը կերպարանա-
փոխէր զուտ հրէական — դերմանական
հարցերը, զանոնք վերակենդիւ մարդ-
կային հարցերու» (էջ 85):

Չափազանց ծանրակշիւ յայտարարու-
թիւն մըն է այս մէկը: Ճ. Թապիւկան
կը խօսի հոս զինք տանջող «ամէնէն նա-
խատրաւարային հարցին» մասին: Չգա-
յր՞ւն էք այս բառերուն պարունակած
ժանրութեանը: Անշուշտ ախտոսանքին
եւ հրամայականութեան մէջ. մենք չկրցանք նոյն
բանը ընել: Չկրցանք մեր ողբերգութիւ-
նը համընդհանրացնել: Այս պարապային
սակայն՝ ախտոսանքն ու հրամայականը
կը վերաբերին ուղղակի Ազէտին: Չկր-
ցանք մեր ողբերգութիւնը համընդհանրա-
ցնելու, որովհետեւ միջոցը չունէինք Ազէ-
տը զիմազորակելու, զայն մտածման եւ
վերլուծումի ցանցերուն մէջ ընդունե-
լու:

Տխուրը այն է, որ այս արտակարգ յայ-
տարարութենէն յետոյ՝ խօսակցութիւնը

ներկայութեան, խորհչեւ կը քո-
ղարկէ նաեւ Սթալինի սուտերն ու վայ-
րադրութիւնները, զանգուածային տեղա-
փոխութիւնները, չարչարանքները, սպա-
նութիւնները:

Յունիս 19-ին նորախաղաղ Պէտէօֆի ա-
ղաքին մէջ, որ հիմնուած է համայնա-
ւար երկրաստարդ մտաւորականներու կող-
մէ, Ռայքի ալբին շարքայիններէն օգնու-
թիւն կը խնդրէ ամուսնին վրէժը լուծե-
լուն: Եւ ոճրագործները պատժելու համար:
Հաղաբար հոգիներ կը մասնակցին հա-
ւաքայիններուն. կը խօսին փրկուածներ, շար-
քարանքի սրահներէն վերապրողներ
Յունիս 28-ին ինչ բանուորներ Փոդանի
մէջ զործադուլի կը դիմեն, որ կը դառ-
նալ արկնալի բախում մը: Հրատալներ կը
վերանայն 50 հոգի կը մեռնի, 300 հոգի
կը վիրաւորուի: Մուկուսայի զեկավար-
ներ խուճաղի կը մատնուին: Միկոյեան
Մուկով Պուտափէշտ կը հասնին, ներ-
կայ կ'ըլլան քաղաքական բիրտոյի նիս-
տին Ռաքոսիի հրաւիրելով հրաժարելու:
Իրեն կը յաջորդէ Կէրէօ որ նոյնպէս բա-
նութիւններ կը նկատուի: Երկրին մէջ խը-
նակք կ'աւելնայ. տաղնապը կը սասա-
տայ: Վերջապէս Կէրէօ համաձայնու-
թիւն կուտայ Ռայքի դատաւարութեան
քանուն համար ազգային յուզարկուո-
թիւն կատարելու, եւ ինք մեկնի
Մոսկուա: Հոն կը ներկայացուի Թիթոյի.
այս վերջին կը հրաւիրէ զինքը Եոկոս-
տալիա, պաշտօնական այցելութիւն մը
ապա: Պուտափէշտ կը վերադառնայ
Հոկտեմբեր 23-ին, երբ արդէն հրարուիւր
վրած է եռեւեղիլ:

«Լեհական Հոկտեմբերը» օրինակ պիտի
տալէ Հունգարիոյ. հոն Փոդանի
արքին վրայ երբ Ռուսերը կը սպառնան
բնութրական միջամտութիւն կատարել,
էն քաղաքական Բիրտոններու մեծ մասը
ազգային համայնաւար» Կոմունիստի
ազգ կը խմբուի, ու խորհրդային զեկա-
ւարներ արխանայի բախումներէ վախ-
աւոր տեղի կուտան: Ամբողջ Հունգա —
րիա հե ի հե կը հետեւի պատահարին:
Կոմունիստի յաղթանակով հունգար «ա-
րաքական» համայնաւարները հաւանա-
ւան կը նկատեն զէպի ընկերավարութիւն
անք մը, Իմրէ Նակիի զեկավարու-
թեամբ: Հոկտեմբեր 23ին պուտափէշտի
բանտոյութիւնը Լեհաստանի զօրակցու-
թեան ցոյց մը կը կատարէ. ցոյցը թէեւ
արտօնուած չէ, սակայն յեամիժօրէի ա-
ռալին ժամերուն մարդկային յորձանքը
կողմուրի գէպի Պէտի յուշարձանը. ան
ին զօրավար մըն է, որ 1848-ին կուռած
է Հունգարիոյ կողքին: Բաղմութիւնը
վերգէ, կը գոչէ Նակիի անունը, կը պա-
հանեն որ խորհրդային զօրախնները
բալուն: Գրօշակներ կը պարզուին, ո-
րոնց սակայն ժողովրդական հանրապե-
տութեան խորհրդանշանը կորուած հան-
ուած է: Համայնաւար կուսակցութեան
կեղերանական կոմիտէն եւ քաղաքական
բիրտն առտուրնէ ի վեր նիստ գումա-
րած են. մէկ մասը կ'առաջարկէ կրակել
աղմութեան վրայ. Գատար լուծ է: Ի

ԱՐԴԻԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ, ԲԱՑԱՅԱՅՏ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ

ՄԱՐԿ. ՆՇԱՆԵԱՆ

Բայց անկարող նախ եւ առաջ՝ Այգէտը
վերաբարեւելու: Հոս է որ կը հանդուց-
ուն ըստ իս՝ նախորդիւ երեւցած բոլոր
անարարածումները, հոս է որ կը
խախտուի ցուերուն ցուր: Խօսողը նո-
րէն Ճ. Թապիւկանին է, ու մէջբերումս
ընելով Էյլայ բաւական երկար, արուած
ընելով հաստուածին կարեւորութիւնը.
«Կը փափաքեմ հոս մասնաւոր պարա-
պայ մը մատին խօսիլ. ... Երբ Այիւմա-
նի պարապան երեւցաւ Իսրայէլի մէջ,
Էյլայ «մտաւորական» մը գիւրք մը զրեց
անոր մասին: Կ'սկնարկեմ Հաննա Արէն-
այի գրքին՝ «Չարին Սովորականութիւնը»
(The banality of evil): Եւ հոս է կար-
եւեմ՝ ամէնէն նախատրաւարային հարցը,
որ կը տանջէ Էյլ. գիտ, Էյլ Կարպիւր: Երբ
Հաննա Արէնա ալ գիւրքը գրեց, ինչ որ
խառա մը կուտար ալ գրքին այն էր,
որ Ողբակէզին եւ ցեղասպանութեան մա-

Այլի Տիկին Ժան Յովնանյան
և զաւակը՝ Հրանդ
խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուս-
նոյն եւ հօր՝

ԺԱՆ ՅՈՎՆԱՆՅԱՆԻ
մահը, որ պատահեցաւ Նոյեմբեր 5-ին :
Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի,
Ուրբաթ, Նոյեմբեր 7, Ժամը 10.30-ին
Ալֆորտվիլի Ս. Պօղոս — Պետրոս Եկեղե-
ցին, ուրիշ մարմինը կը փոխադրուի տեղ-
ւոյն գերեզմանատունը :

Որեւէ մահազդ զրկուած չըլլալով, կը
խնդրուի ներկայս իրրեւ այդ նկատել :

ՀՈԳԵՂԱՆԳԻՍ

Տէր եւ Տիկին Պերճ Պետրոսեան եւ զա-
ւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհան-
գրատեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի,
Նոյեմբեր 9, Փարիզի Ս. Յովհաննէս —
Մկրտիչ Եկեղեցին իրենց հօրաքոյրերուն՝
Տիկին ՄԱԼՎԻՆԻ ԷՍԱՊԱՆԵԱՆԻ
մահուան քառասունըին՝

եւ
ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ
մահուան 19-րդ տարելիցին ի յիշատակ :
Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշա-
տակը յարգողներուն :

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Նոյեմբեր 9, Ժամը 9-ին
պատարագ կը մատուցուի Վիէնի Մէջ —
Թէոօր մատրան մէջ Փլաս Մէյն — Փօլ :
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԻՍԱՀԱԿ ԽԶԿՐ. ՔՀՆՅ. ՀԻՔԻՄԵԱՆ
Առ ի գիտութիւն Վիէնի հաւատացեալ
ժողովուրդին կը ծանուցուի, որ ամէն
ամսուան երկրորդ Կիրակին պատարագ
կը մատուցուի Վիէնի նոյն մատրան
մէջ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE
D'ALFORTVILLE
9, rue de Madrid — 94140 ALFORTVILLE

reçoit

AIDA AZNAVOUR - GARVARENTZ
à l'occasion de la sortie de son livre
« P E T I T F R E R E »

Vendredi 7 Novembre à 20h45
— Présentation - signature —

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԵՊԱՍԿԻ

Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Պաշիկեան 500 Ժ.
կը նուիրեն «Հատ սիրելի Յաւաթ»ին
Գրիգոր Տաթևեանի դառնակալիծ կորուս-
տին առթիւ :

ՀՈԳԵՂԱՆԳԻՍ

Ե Ի

ՀԱՇ

Կապույտ Խաչ, Փարիզի մասնաճիւղ,
Կիրակի, Նոյեմբեր 9-ին, Հոգեհանգրստ-
եան Պաշտօն՝ մեղմէ յաւէտ հեռացած
ընկերուհիներու յիշատակին, Փարիզի
Ս. Յովհաննէս — Մկրտիչ Եկեղեցին : Ապա
հոգեհաշ կը տրուի Հայ Մշակոյթի Տան
մէջ, 17 ռիւ Պլէո :

Ի գիտութիւն անոնց անթաւամ յիշա-
տակը յարգողներուն :

COURS DE DANSE

de la

CROIX BLEUE ARMENIENNE
D'ISSY-LES-MOULINEAUX

pour les jeunes à partir de 16 ans
sous la direction d'Anna Boudaghian
diplômée de l'école de chorégraphie
d'Erevan

de 17h à 19h
45, rue de la Défense-Issy-les-Moulineaux
à partir du Vendredi 7 Novembre

«ՅԱՄԱԶ»Ի ԲԱՐԳԱԿԱՅԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՄԱՐՏԻՅԷԼ. — Սէն — Ժերմի Եկեղեցւոյ
Թաղականութիւնը 1000 Ժ. մատարօրհ-
նութեան առթիւ :

×

ՄԱՐՏԻՅԷԼ. — Պ. Ճուլֆայեան 200 Ժ. :

ՅՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ — ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ —

կը կազմակերպէ

«ՅՈՒՇԻ ՕՐ» ՄԸ

նուիրուած՝

1986-ին մահացած իր Պատուոյ
Նախագահներուն՝

Հրաչ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆԻ

Պետրոս ԶԱՐՈՅԵԱՆԻ

եւ անդամին

ԲԻԻԶԱՆԻ — ՎԱՂԻՆԱԿԻ

կը նախագահէ՝

Ս. Բ. ԶԱՆԳՈՒ

Բանախօս՝

Լեւոն ՍՈՓՈԿԻԵԱՆ

Նոյեմբեր 9, Կիրակի, Ժամը՝ 16ին

Հ. Բ. Ը. Միութեան

«Ալեք Մանուկեան» Մշակ. Կեդրոնը

118, rue de Courcelles - 75017 Paris

Métro : Courcelles

— Մուտքը ազատ է —

U.G.A.B. 80 PARIS

Մ.Բ.Ը.Մ. 80 ՓՆՐԻՉ

UNION GENERALE ARMENIENNE DE BIENFAISANCE

TROIS SOIREES EXCEPTIONNELLES

A L'OCCASION DE SON 80e ANNIVERSAIRE

ԲԱՑԱՌԻԿ 3 ԵՐԵԿՈՅԹ

JEUDI 20 NOVEMBRE

RECEPTION OFFICIELLE
sur invitation

VENDREDI 21 NOVEMBRE

CONCERT DE GALA
Salle Gaveau
à 20 heures 30 précises

avec la participation de :

ANI KAVAFIAN — IDA KAVAFIAN — COSIMA JOUBERT —
SUSANNA MILDONIAN — AIDA MOURADIAN —
ANI PETROSSIAN — RAFFI PETROSSIAN — BERNARD SOUSTROT

JEAN TER-MERGUERIAN

LA CHORALE SAHAK - MESROP

Direction

KHATCHIG YILMAZIAN

L'ORCHESTRE JEUNE PHILHARMONIE

Direction

JEAN-JACQUES WERNER

Œuvres de : Mozart — Debussy — Saint Saëns — Komitas —
Ekmalian — Haroutunian — Babadjanian — Khatchadourian —
Tjeknavorian

SAMEDI 22 NOVEMBRE

DÎNER — BAL

Dans les Salons de l'Hôtel Intercontinental

Location : UGAB : 11, square Alboni - 75016 Paris - Tél: 45.20.03.18

Prix des places :

— CONCERT du 21 Novembre
de 80 F à 500 F — Etudiants : 50 F
— DÎNER — BAL du 22 Novembre
1000 F par personne

ՊԱՐԱՆՅՈՒՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ
ՅՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՍԵՒՐԱՆ — ԼԻՎՐԻ ԿԱՐԿԱՆԻ
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

GRANDE SOIRÉE DANSANTE

organisée par la
section de Sevran
de la Croix Bleue des
Arméniens de France

LE SAMEDI 15 NOVEMBRE, A 20 HEURES 30

Salle des Fêtes de Sevran

9, rue Gabriel Peri — Près de la Mairie

մասնակցութեամբ՝

« Յ Ա Ղ Ր Ա Ն Ա Կ » Նուադախումբի

SPECIALITES et AMBIANCE ARMENIENNES

Tenue correcte exigée

Dîner Dansant

organisé par

HOMENMEN

UNION SPORTIVE ARMENIENNE DE FRANCE

ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԵՍ

կազմակերպութեամբ՝

Հ. Մ. Մ. Ի Փ Ա Ր Ի Զ Ի Մ Ա Ս Ն Ա Ճ Ի Ի Ղ Ի Ն

երկուշաբթի, Նոյեմբեր 10, Ժամը 20.00-ին

CAPPADOCE (BAALBEK) ճաշարանի շքեղ սրահին մէջ
67 bis, quai Blanqui — 94140 Alfortville

Réservation :

l'Etoile de Lafayette, GARO

Tél. : 48 - 78 - 88 - 70

Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 200 ֆր.

Grande Soirée Dansante

Le Samedi 8 Novembre à partir de 21h

au profit de la Maison de la Culture Arménienne de Décines

Dans les salons d'ELITAIR MAXIM'S à l'Aéroport de Satolas

2 grand orchestres :

- Orchestre ANI
 - Orchestre MICHEL CAYROL
- avec attraction.

Parking P3 gratuit — Présenter votre ticket parking à la réception
du bal pour oblitération.

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ԱՇԽԱՐՀԷՆ

« Ա Մ Ե Ր Ի Կ Ե Ա Ն Շ ՈՒՐ Զ Պ Ա Ր »

Հեղինակ՝ ՅԱԿՈԲ ԿԱՐԱՊԵՆՅ

(Բ. Է. Վերջին մաս)

Ներքին աշխարհի կենսագրությունն է «Երբ Հայաստան գնաց, բարեւ տար Արարատին» գրությունը։ Զգայությունն ու ցնցումներն ներքին հրաբուխը, որ չենթարկուի քարտեզագրային դիմերու։ Երախաներու պէս, մատիտի քանի մը հարուածով, կարելի է տալ մարդու մը կապարը, գլխու տակ հաստատելով երկու ձեռքեր ու ոտքեր, բայց ուրիշ՝ կը սկսի ներքին քարտեզագրությունը։ Ղիկերէ՞, զնդերներէ՞, սիրտէ՞, արինէ՞ թէ ուղեղի ծալքերէ։ Ուրուագծային ձեւով կը արուի՞ բնագրանցականը։ Կարօտ, սէր, իզճ ու հաւատք կը հնազանդին երկրաչափական կանոններու։ Գիրն ու խօսքը հազիւ կրնան մօտենալ անոնց։ արուեստը միայն կրնայ իմաստ մը յօրինել զգայութեան, իսկ արուեստը, յաճախ, «կեղծիք է փողարկելու էպիկանը, որը միմիայն հագուադէպ է երեւան գալիս ... երբ բընաւ այդ չի եղել նպատակը»։

Երբ անհատը մեկնի իր անձէն, փնտռէ միմիայն իր ճշմարտությունը, կուգայ տեղ մը, որ հակառակ խարդախությունները ծածկելու ճիգին, լակամայ պիտի խոստովանի ճշմարտությունը։ Այդ են քրած քաղցրի շատ զբաղէտներ։ Այդ կ'ընեն կեղծաւոր բաղմամբիւ արուեստագէտներ։ Իր գրպանի շահերէն մեկնելով չէ՞, որ իշխանութիւններուն փէշերուն կառչած միապետական Պալլաք հասած է «Մարդկային կատակերգություններ», ընչաքաղցնու վաշխառու ակորփակին։ Երբ այնքան պայծառ, ջինջ ու յստակ է իրականութիւնը, մենք «մեկերի ու բաճաճեկերի մէջ խաբուում եմք մեզ»։ Այս տրամաբանութեան վրայ հիմնուելով է, որ Կարապետի դառնացած հոգին կ'աւաղէ։ «Հայաստանը մերն է ու մերը չէ»։ Բոլոր ցաւներէն, քիչ մը տարբեր ցաւ մըն է, որ պէտք չէ հիւանդութեան վերածուի։ որովհետեւ հայաստանցիի պէս Հայաստանն ունենալու ցանկությունն ետին թաքնուած կը մնայ եսասիրական զօրաւոր զգացում մը։ Իրեւ հայրենիք ու «սեփականություն» մենք ունինք Ամերիկան կամ Ֆրանսան եւ կ'ուզենք մեր «պաշարը» աւելցնել Հայաստանով։ Իսկ հայաստանցին ո'չ Ամերիկա ունի, ո'չ Ֆրանսա, ունի միմիայն Հայաստանը եւ սակայն չի մերժեր մեր բաժինը անկէ։ Այս կացությունն յանցանքը ո'չ մերն է, ո'չ Հայաստանին։ այլ միայն Թուրքիին եւ բոլոր երկիրներու ուժերու քրտուութեան։ Անոնք հեռացնելով մեզ մեր հողերէն, մասամբ պարպեցին մեր էությունը։ տուին օտար դատախարակություն ու տեսողություն, որպէսզի Արեւելքը դիտենք Արեւմուտքի մէջէն, օտարի աչքերով ու հեռագրիտակով։ Կրնա՞նք վստահօրէն պնդել թէ մեր ըմբռնած եղանակով աւելի լաւ պիտի զարգանար Հայաստան, աւելի դիւրին պիտի դիմադրէր արտաքին ճնշումներու, ամբողջովին պիտի դառնար մեկը եւ երկրացիին։ «Երբ վրայից Հայութիւն էր բռնում» կ'ըսէ մեր բարեկամը, «մենք զիտենք, որ մեր հայութեան հոտին խառնուած է քաղցրի կնով հոտը։ Հայու մեր բուրումը կը ստանայ հայկական բուրում «երբ հանդիպում եմք Հայաստանի գաւակներին»։ Անոնք է որ «կարօտով ու քեղքաւմով եմ լցնում մեր սրտերը։ Անոնք են որ հայկականութեան նոր երանգ եմ բերում»։

Այս հաստատումներու զուգընթաց վերգոյումի, բողոքի, ցատումի ներքին լարումը որքան ալ զսպուած դուրս գայ կոկորդէն, որքան ալ բառերը արտասանին անոյժ հնչիւններով, չեն սքողեր սակայն, դժգոհութեան ուրիշ անհաւոր փոթորիկ մը, զոր եւ ալ, բաղմամբիւ գրութիւններով յայտնած եմ արդէն։

Չեն գիտեր ինչո՞ւ, արհամարհանք մը կը տարածուի հայերէն գրող հեղինակի մը դէմ։ Եթէ արհամարհանք իսկ չըլլայ, բողոքովին կ'ուրացուի անոր արժէքը։ Մինչդեռ, նոյն հեղինակը, ամէնէն ընտիր բառերով կը փառաբանուի, երբ օտար լեզուով արտադրէ աւելի՞ տկար գործեր։ Հայերէն տառերն են արդեօք անհամը ու անգործ, թէ օտար բառերը աւելի քաղցր հնչականութիւն ունին։ Կարապետ, յիշատակելէ ետք փոշիներու մէջ կորսուած հեղինակ մը, մատնացոյց կ'ընէ փառապատիկ արժանացած Ուիլյամ Սարայանը, որ «մեծագոյն անիշխանական էր, գրեթէ անթարգմանի»։ Կա՛յ

տակաւն ասոր տարբերակը՝ օտարախըմայութեան վարկածը։ «Բաւական է, որ օտարը մեր մասին մի քանի տող է գրում, խեղճանում եմք։ Տեսա՞ր Զիմի Սմիթը մեր մասին ի՞նչ է գրել»։ «Դուրս է գալիս, որ Զիմի Սմիթը Օհայոյի գաւառային մի քեթքի քղաքակից է»։ Ամէնէն ասպուշ օտարը մեր տաղանդներէն բարձր գնահատելու Հայու օտարահայտութեան հիւանդությունը, դարերու խորերէն եւ կած, փակած է մեր մարմինն եւ չուզեր բաժնուիլ անկէ։

Այս արտառոյց վացություններու վերլուծումը ամբողջացնելու համար, հեղինակը կը գրէ. «Նպատակս կեղծելը չէ, սակայն այնքա՛ն կեղծիք եմ իւրացրել, որ ակամայից գրածս կեղծիք է։ ... Մենակ ես չեմ։ Ամբողջ մշակոյթներ կան կեղծիքի վրայ հիմնուած»։ Անշուշտ, կեղծիքի հետքն անգամ չկայ եւ անկեղծ խօսքերու փունջ մըն է «Երբ Հայաստան գնաց, բարեւ տար Արարատին» գրութիւնը, բայց շատ լաւ դիտէ Յ. Կարապետը, որ զարեթ է վեր գլորոցներու, եկեղեցիներու, ընկերային յարաբերութիւններու միջոցով ազգասիրութեան, աստուածասիրութեան, յարգանքի, մեծարանքի տարազի տակ մարդկությունն պարտադրուած են կեղծ դաւանանքներ, կեղծ բարոյական, որ կազմած են հասկացողութեան միան ու արեւը, մեղ սնուցանող կեղծիքը։ Ատոր համար ալ արուեստ ու գրաւ կանոններ հիմնուած կը մնան այդ անհաւոր խաբեարկութեանց վրայ։ Ատոր համար ալ նախապաշարումով կը դատենք իրեն ու դէպքերը։ ճշմաններու ու կեղծիքներու մէջէն կը մօտենանք Ամերիկայի, Եւրոպայի, Արեւելքի, Հայաստանի իրական ու իրականացի զրոյցներուն, մինչ նախապաշարումը չի տար իրականութեան ճշգրիտ դիմադիմը։ Ռուս լրագրողին կամ Սեդայի յանձնած Արարատի եւ Հայաստանի քարտիկն մէջ արդեօք չկա՞յ քիչ մը նախապաշարում, ամերիկացի Հայու՝ ամերիկեան բարեւ։

×

Միտ ու միտք իրար խառնած, գիրքը հերձեան ալիքներու վերածելով իր եւ հայրենի դրազէտի խօսքին մէջ համարմանությունն ստեղծելու ձգտող այս գրութիւններէն անդին, հեղինակը ունի ասմերիկեան նոր բարձր ու արուեստի պեղող պատմութեանը։ Անանսպասարկման ընկերություններու եւ էֆոլմիստներու մտահոգությունն ու հետապնդումներու վրայ է հիմնուած, զգայութեամբ գրուած «Եղիկը»։ Նեղագիտ հայրենիքով յղի սպասներու, ռիսքի ու դաժնորի մոլորներու հիւանդութիւն վիճակի, միանգամայն ակառօքներու պատկեր մը՝ «Ոչ ոքի համար եմ զօղանում գաւգերը»։ Ամուսնու ու կնոջ իրար խորթացման տեսարան մը «Լուրի»։ ամուսիններու հոգեկան բեկումն ու տագնապ է յառաջացուցած իրենց միակ զաւակին մէջ, որ արկածի մը զոհ կը դառնայ։ Զաւակի մահը պատճառ կը դառնայ որ անոնք վերադառնան գիրքը։ Բայց փշուրած կտորները կրնա՞ն իրար ազդուել ընական տոկունությունը։ Ու ակամայ հարց մը կը ծագի մեր մտքին մէջ. «Ազգայնությունը կաշկանդող բոլոր օրէնքներու նման, որ հազած են կրօնա-քաղաքական զգեստ եւ նուիրագործուած, ամուսնական արարողությունն ալ անբնական երեւոյթ մը չէ՞ արդեօք, որ զոյգը կը բանտարկէ տուփի մը մէջ, ուր ո'չ կարելի է չըլլի, ո'չ շարժիլ ազատօրէն, ո'չ շունչ քաշել։

Կը թուի թէ՛ հիմա խախտած եմ բարոյականի հիմքը։ պահպանողականությունը տեղի տուած է միմիայն սեռային յարաբերություններու ընթացքին։ համոզում է գոյացած, որ վայելքը անմիջական է. մէկ ժամ. մէկ շաբաթ. մէկ ամիս։ Ծաղկեփունջը իր գեղեցկությունը մատուցելէ ետք, պէտք է նոր դնուի։ Նկար մը երբ աչքերը լեցուցած է, նոր պատահի մը վայելքն ալ պէտք է ընդունին։ Աչքերուն պէս, սիրտն ալ կը հրպատակի նոր սարսուռներու օրէնքին։

Այս երեւոյթին բացատրությունը ըլլալ կը թուի «ժամադրութիւն» պատմութեամբ։ Արուեստագիտը կնոջ մը, ամուսինէն անդին, դէպի ուրիշ արուեստագէտ տարած-

ւող սէրն է։ Նոյնն է պարագան «Աշխատանքի Արձակուրդ»ին, ուր այդ եւ կին մը տած են սովորութիւնը հոլովոյթին մէջ։ Սովորութիւնը հրաշք չունի. ամէն շաբաթով «մեքեական» է. գոհացում կայ, բայց ոչ ամբողջական վայելք։ Նոր ճնշում ու յուզում են անհրաժեշտ արեւան շրջանառությունը կանոնաւորելու համար։ Միջավայրի փոփոխությունը արդեօք չի նըպաստեր այդ թարմացումին։ Կինը կ'առաջարկէ, ամուսինը կը համակերպի. ու կը մեկնին աշխատային արձակուրդի։ Նոր գեղեցկուհի մը տեսիլքը կը հրահրէ ամուսնու զգայությունը. բայց ուրուականային տեսիլք մըն է միայն, որ կը խուսափի իրմէ եւ այդ ցանկությունն է, որ ակամայ կը փոխադրուի կնոջ վրայ։ Կինը, կը թուի թէ յաջողած է իր առաջնադրանքին մէջ։ Բայց միթէ՞ լուծուած է տարբեր հմայքներու ենթարկուելու «հիւանդություն»ը։ (Ինչ որ անհասկնալի մնաց այս պատմութեամբ մէջ, խօսակցութեան զմիկներու բացակայությունն է, որ չի դիւրացնել ընթերցումը)։

Վերոյիշեալ կացութիւններու մէկ տարբերակն է «պատմականը»։ Հոս կատարեալ է խղճը։ Յարատեւ կեանքը, ընդմիջաւ խղճած են հաղորդականութեան ամէն լար։ Կրկին իրար մօտենալու ոչ մէկ էլք։ Կինը յանձնուած է արդէն նոր սիրոյ մը հեղանքին, ամուսինը՝ իր յուսահատությունը կը խեղդէ ալքովի փրփուրներուն մէջ։ Պատուհանէ ներս խուժող խոնաւութիւնը սառնոյցէ թափանցիկ սալակի մըն է, որու մէջէն կինը պիտի հետեւի տեղատարափի տակ հեռացող ամուսնի քայլերուն ու արցունքներուն...

«Ո՞վ գիտէ ի՞նչ է անցնում - դառնում մարդկանց մերսում»։ Ո՞ր իմաստունը, ո՞ր դիտնականը կրցած է լուծել այդ անհղծուած։ Ի՞նչ են ներաշխարհը փոթորիկող սէր, իզճ, այս, ընկրկում, զրգոհություն, բեկում, յայտնություն։ Ո՞ր պայմաններու տակ, ի՞նչ ձայներու, պրկումներու ու շարժումներու կը հպասակին զգայություն, ջիղ, ձեռք, ոտք, որ կը մղեն սիրել, ատել, գովել, նախատել, դանակել խրել մէկուն կամ միւսին փորը, ատրճանակ քաշել ու սպաննել։ Երբ «կեանքն ու մահը վեր են մեր հայեցողութիւնից», ինչո՞ւ կը հրամայուի. ո՞վ իրաւունք տուած է սպաննելու։ Ինչո՞ւ անձնասպան կ'ըլլան։ Անձնասպան եղած է անձնասպանութեան դիմողը, թէ ընկերությունն է պայն սպաննողը։ Ուրիշ՝ ծնունդ կ'առնէ ծայրայեղութեան արարքը. ազատութեան սահմանափակումէ՞. գործուած միջոցներու քրտութենէ՞. հացի եւ ջուրի պակասէ՞։ Յիշօյտ տուած է այդ հոգեկիճակները ստեղծող բոլոր դոներու բանալին։

Հաւանաբար, Կարապետը, այդ բոլոր արցունքներուն դիմաց գտած է ինքզինքը, երբ կը գրէր. «Ո՞վ գիտէ ի՞նչ է անցնում - դառնում մարդկանց մերսում» պատմութեամբ։

Ո՞րն է «կիսաանապարհի» մնացեալ կէսը։ Գուցէ ա՛յն, որ Մարտիրոս իր սկսած կառուցումի կէս ճամբուն է տակաւնու համար հայկական իր մատենադարանի բարեկարգումը, յոյսով կը ըստպանէ հաղուադէպօրէն իրեն այցելող կնոջ, որ ուժ ու կորով պիտի ներշնչէ իրեն։ Չէ՞ որ սպասումը կէս ճամբան է յոյսի։ Գուցէ այն, որ հեղինակը իր ըստեղծագործություններով պիտի ամբողջացնէ Մարտիրոսի գրադարան - մատենադարանի հարստությունը, որուն կէս ճամբան է կատարած տակաւին, թէ ճամբայ ելած էր տեղ մը երթալու, հանգրժան մը հասնելու, փնտռածը գտնելու եւ տեղ հասած, Մարտիրոսի թէյն ու մեղքը ձգած է զինք կիսաճամբուն։

Այս հարցումներու պատասխանը դեռ չգտած, Մարտիրոս կը յարաբարէ յանկարծ. «Այդք ե՛ս եմ»։ Եստեղ մատը ի՞նչ ընել չգիտցող այն հայրերու պէս, որոնք հայու անունով անհատապէս նամակներ ալ գրեցին նախադասներու եւ անոնց գրասենականներու քաղաքակրթական պատասխաններ իրապէս «հայու փրկիչ» եղած ըլլալու երաշխաւորութիւն նկատեցին։

«Հարապատ», որքան ալ անձանթ ըլլալ կը դառնայ հարապատ, երբ մտնենք այդ պատմութեամբ միջոցառողն ներս։ Արտաքին աշխարհէ կտրուած, բարեկամի ու ծանօթի աչքերէ հեռու, զաւակներու գործողութեանք ու այցելությունն լըքուած, երբեմն բրածնուն անտեղեակ շըրջուած ուղեգիրով, երբեմն երիտասարդական աւելումով, երբեմն իմաստուն ու մտաւորական հայրերու ու մայրերու անպատանային իրական ու անիրական կեանքը։ Հաւաքականությունը մը ամբողջ, որ մահուան կը սպասէ եւ մահը կ'ուշանայ դալ։ Կարծութեան չափ, մեռնին ալ շատ դիւրին չէ։ Հոն են «ելեւտագէտ»,

«կարսի հերոս»։ Հոն են «Շէյֆալիք, Միլտըն, Մոլիէր քարգմանող» մտաւորական խելակի վերածուած, ծաղրածու, միմիայն գարձած։ «Մեր դէմ էլա մի շարժական կառք՝ վրան մարդկային մի գունդ. քեւ ու ոտք իրար խառնուած։ Մարդը ճաղատ էր, մաւոր ու ասիրւած։ Հանգիստ միգում էր՝ միաժամանակ վիճելով ինչ - որ անբեկոյթ մէկի հետ։ - Անուանի ելեւտագէտ է, ասաց ուղեկիցս»։

Մարդկային թէ աստուածային կեանք կատակերգություն։ Ընկերությունը երկի պատիւներով պարզեւտարած էր զայն այսօր փտած խնձորի մը նման կը նետէ աղբաման։ «Միթէ՞ այս է վերջին համգրքումը. խնամատարական այս տո՛ւնը սակայն ի՞նչ եղան նրանց տները, գաւակները, հարսները, հարազատները, գիրգատանը։ Միթէ՞ այսպէս է փաղաքակրթութիւնը վարձատրում իր հայրերին ու մայրերին»։ Բանե՛ր, բանե՛ր, ի՞նչ բաներ...

Տապանաբար մը. առջեւ կանգնած Մայքըլ։ Այցի է եկած Կիւրեղին՝ պտպին, որ կ'ապրի անոր ամբողջ պատմությունն ու կեանքը՝ Անդրանիկի, սեռատացի Մուրադի երթին ու երգին խառնուած։ Լուսապատկերի նման կը յաջողեն պատկերներ. «Բեխերի բոված մուշի հոտը, նրա քեւերի ամուր ապառնով ու քիւնը, նրա կոտրուած անգլիները» կը լեցուին ուռնդերուն, ականջներուն, աչքերուն, կը հոսին մարմնէն ներս։ Ձեռքէ տառապողի դառնացանք պիտի ըսէինք, եթէ զառանցանք իմաստ չստանար, եթէ բառերը մարդարտահոս ջրվէժի չվերածուէին։ Եթէ մեղի հետեւող, մեղմէ բաժնող հայութեան փրկիսփայլությունը չըլլար։ Միքայէլ գարձած Մայքըլ. Սեռատիոյ տունը եղած 178-րդ փողոց. հայերէն տառը մտած լատինական տառագիր մէջ։ Լուս են տառերը. լուս են գերեզմանները. բայց իւրաքանչիւր հողակոյտ ունի իր ձայնը։ «Մեռելները ապրում են ողջերի մէջ»։ պապը՝ Մայքըլի մէջ։ Առանձին պապի լըքուած գերեզմանի առջեւ կը մտածէ. «Եթէ մահն է միակ ճշմարտությունը, անկրկնելի կիւրեղին է»։ «Միւսները ընդօրինակումներ են»։

Գրողի հոգեկան տուայտանքի մէկ երեսն է «Որդի անուր Մայքըլ» պատմութեամբը։ «Ո՞ւր մնացին 1925 թուականի ծնունդները»։ Գլուխ յոգնեցնելու եւ փնտելու պէտք չունինք, քանի կը ճաննանք անոնցմէ գոնէ մէկը - հեղինակը, որ աշխատած է մեղի համար։ իմորը շաղած, հացի գունդերու ձեւ տուած, նետած է փուռ։ Բուրումը կը տարածուի ամէնուրեք։

Պատմութեամբ թէ վաթսուամեակի հաշւարար։ Գումարում, հանում, բաղմապատկութիւն դիւրար կը հաշւեն։ Ինչե՞ր են պատահած աշխարհ գալէն ի վեր. ի՞նչ տարուածութեամբ։ Բանի՞ քայլ տառը նետուած է, քանի՞ քայլ ետ. քանի՞ մեռել, քանի՞ ողջ մնացած կայ։ Փանի՞ խորանարդ մեթը հող փորուած է. երկիրները իրարը՝ մօտեցած են, թէ իրարմէ հեռացած. իրարու բարեւ կուտան, թէ կը հայհոյեն։

Տեւական ծնունդ, յարատեւ մահ. քիչ գրական, շատ բացասական դէպքեր. միշտ կողոպուտ, անդադար յափշտակում. հին ու նոր տեսություններու ճապատարտ։ Հայաստանի մէկ մասի կործանում, ջարդ ու զաղթականություն։ Գաղութարարութիւն ու աշխարհակալութիւն։ Հայաստանի Հանրապետությունն ու խորհրդայնացում։

«Այդ թուականին աշխարհի լաւագոյնն ու վատագոյնը խառնուել են իրար»։ Դիւանագէտ չենք եղած երբեք. «տեղից վեր կացողը խաբէց մեզ» մեր ձեռքից խլելով մեր ունեցածն ու չունեցածը, բայց չաղքեցինք մեր հողին. մնացինք մաքուր եւ զարմակ իտէլիստ»։ գուցէ աւելի լաւ է այսպէս, որովհետեւ աշխարհ կը վախնայ իտէլիստէ, որովհետեւ, եթէ ասուպի պէս նոյնիսկ անցնի, պիտի թողու իր հետքը «վերագաւառելով սկզբնական վրայից» քանի որ «քա՛նն է մեր հասկացած տիեզերքի գոյութեան պատկերը։ Սպանիլ բանը, կը փուլուի մեռելով մօտենալ իտէլականին։ Իսկ ինչի կը թուի թէ՛ հայրենիքի իր սէրը աւելի թիւրեղացած պիտի յայտնուէր, եթէ անի թիւրեղացած պիտի յայտնուէր ամերիկեան արեւի մէջէն Հայաստանի անպէրը գիտելու տեղ, Հայաստանի անպէրը գիտելու ամերիկեան ամպերը։ Եւ մէջէն դիտէր ամերիկեան ամպերը։

ԼԵՒՈՆ ՍՈՓՈԿԼԵՍՆ

ՊԵՏՔ ԶԷ ԿՈՐԾԱՆԵԼ ԿԱՐՔԵԴՈՆԸ (*)

28 դարու պատմությունն ունեցող քաղաք մըն է Կարքեդոնը. հիմնուած է, ըստ գիտականութեան, Փիւնիկեցիներու կողմէ, թ. Մ. 814-ին: Միջերկրականի տարածքին կատարած իր առեւտրով շուտով քին կատարած իր հասնին: Իր ամե - րադաւած դերքն էր հասնին: Իր ամե - նախալըն շրջանին փիւնիկեան մայրա - նախալը կ'ունենայ 400 հազար բնակիչ ու քաղաքը կ'ունենայ ինքնիշխան ոչ միայն իր ազդեցութեան կ'ենթարկէ ոչ միայն իր հարաւային - Ափրիկէն, այլ նաեւ Սի - րիական, Սարաքենան, Պալէստինը, ներ - քայ Սպանիոյ հարաւային շրջանները: Մասկելու իր ձգտումը լուրջ բախումնե - րու տեղի կուտայ նախ Յունաստանի, ապա Հռոմի հետ: Թ. Մ. 146ին Սկիպիոն ապա Հռոմի հետ կործանէ քաղաքը. յետոյ, թ. Մ. 44 թուականին ան կը վերակա - ռուցուի Հռոմէացիներու կողմէ ու կը հասնի նախկին փառքին, վերածուելով կայսրութեան երկրորդ մեծ քաղաքին: Այս շրջանն ալ վերջ կը գտնէ Դ. դարուն: Թուարանիւստոս կայսրը կրկին կը վե - րակառուցանէ զայն. յետոյ արարական արշաւանքներով (698) վերջնապէս կը լքուի պատմութեան բեմէն:

Այսօր, եւրոպական զանազան ազդերու հետադարձ յարաբերութեան պայմաններ կը կատարեն ժամանակի փոշիէն դուրս բե - րեւել համար այս ուստի մնացածը: «Վերջին տարւոյ տարւոյն ընթացքին շատ աւելի բան սորվեցանք նախահոռ - մէական Կարքեդոնի մասին, քան նախորդ 50 տարիները» կ'ըսէ Կրէնոպլի համալը - արանէն Ս. Լանսէլ որ փիւնիկեան պատ - մութեան Փրանսացի մասնագէտներէն մէկն է: 1973-ին ան ԻՒՆԵՍԿՈՅ-ի հովա - նաւորութեան տակ միջազգային քարտե - րութեան մը կը ձեռնարկէ «Փրիկեցէ՛ք Կարքեդոնը» լրդունդով: Թունուզ երկու միլիոն բնակչութեամբ, հետզհետէ կը լեցնէ թափուր զետիւնները, շրջանակը կը նեղնայ պատմական քաղաքին շուրջ ու անոր կը սպառնայ նոր շէնքերու հի - մերուն տակ մնալու վտանգը:

Տարբերիւններ կը պատասխանեն կոչին ու ամբողջ 12 տարի հետախուզող խում - րանք կը զրկեն: Կը շարունակուի տա - կաւին դերման, Փրանսացի ու ամերիկա - ցի մասնագէտներու աշխատանքը. հետեւ - հետէ կը յայտնուին քաղաքին պարիսպ - ները ու նուիրական այն վայրը՝ ուր կը գտնէին պատանիները...

1986-ին, հիմնադրութեան 28 դար ետք լու առիթ մը կը ներկայանայ տօնելու պե - ղումներու արդիւնքը: Նոր պեղումներ ոչ մէկ տուեալ յայտնաբերած են Թ. Մ. 730 թուականէն աւելի ետ երթալու, քա - ղաքն հիմնադրութեան ժամանակին հա - մար: Ոչ մէկ պեղում առիթ պիտի տայ վաւերացնելու զիցարանական առասպե - լը: Պեղումներէ յայտնաբերուած առար -

կաները կը ցուցադրուին Կարքեդոնի թանգարանին մէջ: Հոն նախկին դերեզ - մանէն դառնում են սկուտեղներու նմա - նող տարածուին լամբարներ, կաթսաներ, փոքր պնակներ, գինիի ու անուշահոտու - թիւններու սրուակներ...:

Յետոյ երբ կը լեցուի դերեզմանոցը կը լքեն զայն: Երկու դար ետք նախնիք - ներու յիշատակը աղօտած ըլլալով, Փիւ - նիկեցիներ կ'որոշեն վերստին դործածել այդ հողամասը: Մետաղագործական աշ - խատանոցներ կը հաստատեն հոն: Այս, այն շրջանն է, ուր ծայր կուտան Հռոմի հետ անվերջանալի բախումներ. Փիւնի - կեցիները պէտք ունին վահաններու, սու - բերու, նիզակներու:

Թ. Մ. Բ. դարուն, Աննիբալի շրջանին Կարքեդոնցիները բնակութիւն կը հա - տատեն այդ բլուրին վրայ. այսօր կա - րելի է տեսնել իրենց բնակարաններուն մնացորդները: Մեծղի բաներ չեն, այլ կը յիշեցնեն այսօրուան աշխարհները: Ու - նին հանգստաւէտ սարքեր, ջրհոր, կո - յուղի...: Քարէ հիւսուած պատի մնա - ցորդներու միջեւ կը տեսնուին փողոց - ները, 6 - 7 մեթր լայնքով, որոնք իրար կը խաչաձեւեն ուղիղ անկիւններով:

Այս մեռեալ տուններուն միջեւ շրջելով կարելի է տեսնել սեւցած անկիւններ. հետ - քերը այն հրդեհին, որ կործանեց քաղա - քը: Պեղումներու յաջողութիւնը հոն է, որ կըցած են իջնել մինչեւ հին խաւերը: Որովհետեւ Հռոմէացիներ աղով ծած - կած են անիծեալ քաղաքը ըստ շրջանի աւանդութեան: Փիւնիկեան Կարքեդոնը պէտք էր ի սպառ ջնջել երկրի երեսէն. լուսադոյն միջոցն էր այդ, պատմութիւնը վերակերտելու եւ խորհրդանշանները ան - հետացնելու: Դար մը ետք քաղաքը պի - տի վերածնի հռոմէական ոճով:

Վերջին պեղումներու շնորհիւ, կարե - լի եղած է ճշդել, որ Հռոմէացիները հար - թած են Պիրսա դադաթը, ուր պէտք է բարձրացած ըլլային մեծ մեհեանին աւե - րակները: Ան ողին էր քաղաքին, ուր կա - րելի էր բարձրանալ 64 աստիճաններով: Աւելի քան հարիւր հազար խորանարդ մեթր հող լեցուցած են բարձունքին կո - րներն ի վար, ծածկելով աւերակներն ու մնացորդները: Այդ հարթուած, ընդար - ձակ տարածքին վրայ Հռոմէացիներ կա - ուուցած են իրենց պաղիւլիկները, Փորոմ - ներն ու մեհեանները:

Հռոմի ափրիկեան ծայրագաւառին այս շէնք մայրաքաղաքէն դրեթէ բան չէ մնացած: Աւելի քան հազար տարիէ ի - վեր, յատկապէս Արաբներու տիրապե - տութենէն ետք, ան վերածուած է քարա - հանքի մը: Մաղթիւի միակ բանը այն է, որ լոյսին բերուած աւերակները, օր մը բանջարանոցի չլիքածուին կամ չփը - ճանան անձրեւներու տակ:

Թ. Մ. Թ.

(*) Ինչ որ ալ ըլլար անոնց միւրքը, Կատոն՝ հռոմէացի գրող ու պետական դեմք. (Թ. Մ. 234 - 149) իր ֆատերը կը վերջացնէր սպախ՝ «Պետք է կործանել Կարքեդոնը»:

Թէ բառը որսած են զայն «գործածելու» համար, կ'ուզեմ ըսել՝ վերջնական երաշ - խիք մը ապահովելու համար ցասումին ու վրէժխնդրութեան: Կ'ըմբռնէ՞ք, թէ ինչո՞ւ վերը կ'ըսէի՝ ո՛չ միայն տխուր, այլեւ զղուկի:

Չկրցանք մտածել մեր Աղէտը, որով - հետեւ Աղէտը ա՛յլ իսկ էր. զայն մտածե - լու կարողութեան ոչնչացումը: Եւ թող արտօնուի ինձի աւելցնել, որ համընդ - հանրացումի հրամայականներն ալ նորա - դոյն ձեւն են Աղէտէն խուսափելու: Այդ պատճառով իսկ՝ իրենց շահը կը գտնեն ամուլ վէճերուն մէջ:

×

Հատորին մէջ սակայն՝ մեծադոյն անա - կրնկալը կը բերեն 107 - 113 էջերը: Այդ էջերուն մէջ ըսուածները լայնօրէն օգ - տագործեցի արդէն իսկ, խօսելով «ցե - դասպանութեան» գործածութեան մա - սին, առասպելական հնարքին մասին, ցատումի ու վրէժխնդրութեան անխա - տելի դերբաւորումին մասին: Այդ էջե - րուն մէջ կայ տեսարանականացումի փորձ մը: Տեսարանական մերձեցումին ենթարկուած է հոս ձ. Թապիլպեանի կող - մէ Սփիւռքի մէջ տիրող ժխտումի հա - մակարդը: Այսինքն՝ ո՛չ միայն դադ - առասպելը, այլեւ անոր ծագումն ու գործարկումը անհատական հոգեբանու -

ՍՈՒՐԻՈՅ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆ - ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

Պէյրութի մեր պաշտօնակիցը՝ «Ազդակ», հարցազրոյց մը ունեցած է Բերիոյ թեմի առաջնորդ Սուրէն Արք. Գաթարոյեանի հետ: Արքեպիսկոպոս թեմի ազգային, կրթական եւ մշակութային կեանքին վե - րաբերեալ հարցեր:

Ի պատմական Սուրիոյ հայութեան եւ յատկապէս Հայէպի ազգային - մշակու - թային կեանքի վերաբերեալ հարցումի մը՝ Առաջնորդը նշած է. - «Վերջին տասը տարիներուն, տիրող ընդհանուր բարօր պայմաններուն բերումով, ազգային եւ եկեղեցական կեանքը որոշ կենսականու - թիւն մը կը զբաւորէ: Ուրախ ենք ըսե - լու, որ մեր բոլոր եկեղեցիները գործօն հաստատութիւններ են մեր Ժողովուրդին կեանքին մէջ: Եկեղեցւոյ ընդմէջէն, Հա - լէպի հայութիւնը կ'արտայայտէ ոչ մի - այն քրիստոնէական իր հասկացողութիւ - նը, այլեւ՝ ազգի մը պատկանելիութեան իր զգացումը: Այս առումով, Հայէպի հա - յութեան համար եկեղեցին բերթ մըն է, որ կը պահէ ու կը պաշտպանէ իր հա - ւատքը, լեզուն ու մշակոյթը: Բնականա - բար, Հայէպի մէջ կը գործեն մշակու - թային զանազան միութիւններ, որոնք բեղուն աշխատանք կը տանին հայ մշա - կոյթի եւ լեզուի պահպանման ու առաւել հարստացման համար: Կարելի է նշել Թէքեան, Նոր Սերունդ, Կրթասիրաց Մշակութային Միութիւնները, եւ ան - շուշտ Համազգայինը՝ որ Առաջնորդա - րանի հովանիին տակ՝ մեծ գործունէու - թիւն կը տանի հայ թատրոնի ճամբով, հայ երգչախումբի ճամբով, պարիստե - րի եւ զանազան դասախօսութիւններու ճամբով»:

Անդրադառնալով դադութիւն կրթական կեանքին՝ Առաջնորդը ըսած է. - «Մեր թեմի եւ Ազգային իշխանութիւններու հիմնական մտահոգութիւնը կը հանդիսա - նայ հայ դպրոցը, որովհետեւ կը հա - տատեն, որ ա՛ն է ազգակերտումի դը - խաւոր դարբնոցը եւ այս հաւատքով կ'աշ - խատին հայ դպրոցը պահել իր նուր - րական առաքելութեան մէջ, որպէսզի կարենանք հոն ոչ միայն հայ լեզու եւ մը - շակոյթ ջամբել, այլեւ՝ հայեցի դիմա - դիմ ու հայեցի նկարագրել: Բերիոյ թե - մէն ներս կը գործեն ազգային 17 վար - Ժարաններ, որոնցմէ 5-ը՝ Հայէպի մէջ, իսկ 12-ը՝ մեր թեմի տարածքին: Ազգա - յին վարժարաններու աշակերտութեան թիւն է 10 - 12 հազար: Հայէպի ազգա - յին 5 վարժարաններն են՝ Հայկազեան՝ 1200 աշակերտով, Սահակեան՝ 800, Զա - ւարեան՝ 650, Մեարոպեան՝ 300 եւ Կիւ -

պէնկեան՝ 250 աշակերտներով: Անշուշտ, ազգային վարժարաններուն զուգահեռ նոյնքան կարեւոր եւ հիմնական դործ կը կատարեն միութեանական համայնական ալլ վարժարաններ, ինչպէս՝ Հ. Բ. Բ. Մ.ի, Նոր Սերունդ Մշակութային Միու - թեան Կիւիկեան, Կրթասիրաց Մշակ - Միութեան Կրթասիրաց վարժարանները: Երբ կ'անդադառնանք Հայէպի կրթական կեանքին եւ հայ դպրոցներուն, մասնա - ւոր յիշատակութեամբ պէտք է նշենք Քարէն Եփփէ Ազգային ճեմարանի պա - րագան, որովհետեւ անիկա իսկապէս սիրտն է Հայէպի հայութեան: 1949-ին հիմնուած կրթական այս հաստատութիւ - նը, շուրջ 40 տարիներէ ի վեր, նուիրա - կան եւ բարերար դեր կատարած է ոչ միայն Հայէպի հայ կեանքին մէջ, այլեւ ամբողջ գաղթախորհի մէջ: Ներկայիս ձեմարանի աշակերտութեան թիւը կը հասնի 1300ի: Այսօր, մեզի տրամադր - ւած պայմաններով, հայկական վարժա - րանին մէջ շարաթը 4 պահ հայերէն եւ 3 պահ կրօնը դասաւանդելու իրաւունք ունինք: Այս եօթը պահերուն ընդմէջէն կ'աշխատենք հայեցի դաստիարակու - թիւն, հայ լեզուի ճանաչում եւ, ինչու չէ, հայկականութիւնը ջամբել հայ դըպ - րոցին վստահուած մանուկներուն:

«Կ'ընդունինք, որ տաղնապի մը սպառ - նալիքը դոյութիւն ունի՝ ապագային հա - յերէն դասաւանդող ուսուցիչները գտնելու տեսակէտէն: Ծնած իր երեւոյթ է, որ մեր դպրոցներուն մէջ ալ ուսուցիչներու թիւը նուազած է եւ կրնանք ըսել, որ այր ուսուցիչ չէ մնացած, բոլորը ու - սուցչուհիներ են: Այր ուսուցիչ մը դըժ - ուար թէ կարենայ ընտանիք պահել՝ ու - սուցչի մը համար սահմանուած այսօր - ւան աշխատավարձով:

«Կրթական մարդին մէջ, մեր երկրորդ դժուարութիւնը հայերէն դասադրե - րու դժուարութիւնն է: Անցեալին պատ - րաստուած դիքերը բացարձակ կերպով մեզ չեն բաւարարել ներկայիս, որովհե - տեւ այդ դասադիքերը պատրաստուած էին, երբ հայ մանուկը գիտական եւ աշ - խարհագրութեան նիւթերը եւս հայերէ - նով կը սորվէր, ինչ որ գիտութեան կող - քին կը հարստացնէր նաեւ անոր բառա - պաշարը»:

Սուրէն Արք. Գաթարոյեան խօսելով Գամիւլի եւ ձեղիւրէի Հայութեան, ա - նոնց կրթական եւ մշակութային կեան - քին մասին, նշելէ ետք թէ Հայեր կ'ապ - րին Լաթաքի, Թարթուս, Ղնէթի, Քե - սապ, Եագուպիէ, Ռադա, Հասիէ, Ռաս Ու Այն, Գամիւլի եւ Տէրիք, ուր կան եկեղեցի եւ դպրոց, շեշտած է. «Հա - լէպին ետք, Բերիոյ Թեմի տարածքին, մեզի համար ամէնէն նուիրական շրջանը ձեղիւրէն է: Անիկա նուիրական է ոչ մի - այն իր Ժողովուրդով, Հայութեան թի -ւով, այլեւ որովհետեւ ձեղիւրէի անա - պատներէն քաղած են մեր պապերը, ճո - ղողներէն ետք թրքական ջարդերէն: Այ - սօր ձեղիւրէ կ'ապրին շուրջ 8 հազար Հայեր: Գամիւլի մէջ ունինք Եփրատ ազգային վարժարանը՝ շուրջ 1300 աշա - կերտներով, մանկապարտէզի, նախալըր - թարանի եւ միջնակարգի բաժիններով: Ռաթի եւ յայտնելու, որ Գամիւլի մը - շակութային, մարդական եւ առհասարակ ազգային կեանքը պատկեր մը չէ, այլ՝ շնչող իրականութիւն»:

Անդրադառնալէ ետք Գամիւլի եւ Լա - թաքիոյ, Քեսապի, Ռադապի եւ Եագու - պիէի մէջ ազգային կեանքի աշխուժու - թեան, Առաջնորդը դիտել տուած է, թէ նոյն կարելի չէ ըսել միւս շրջաննե - րուն համար, որոնք մահաբեր՝ վիճակ մը ունին, որովհետեւ իւրաքանչիւր շր - ջան միայն 30 - 35 հայ ընտանիք մնա - ցած է: Ծրարած է երթալ Տէրիք եւ մա - տուռի մը հիմնաքարը դետեղել: Տէրիք մօտ աստիճան կ'ունենայ իր մնացու հո - վիւր, ինչպէս նաեւ դպրոցի տնօրէնը:

ՍՍԱՅԱՆՔ

Վ.Ա.Զ.Գ.Ե. Ա. ՀԱՅՐԱՊԵՏ ՀԱՅՈՅ շամառոտ տարեգրութիւն 1908 — 1955 Հեղինակ՝ Սուրէն Շ. Վանցի Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին, 1986

ԱՐԴԻԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ, ԲԱՑԱՅԱՅՏ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ ՄԱՐԿ. ՆՇԱՆՆԱՆ

Չկրցանք մտածել մեր Աղէտը: Մեր ուժերը վատնեցինք միջազգային ատեան - ներուն առջեւ, «ցեղասպանութեան» դը - րոյ պարզած, զայն «առասպելական հը - նաքը» վերածած: Այո, ցասումի եւ վը - րէժխնդրութեան ապահով դիքերուն վրայ կանգնած՝ կը գործածեմք «ցեղաս - պանութիւնը»: Գործօն առասպել մըն է ան մեզի համար:Թող չաճապարեն դիւրին դալթալիդոյները, ոոնոց յարձակողնե - րը: «Առասպել» ըսելովս՝ «չեմ ուզեր ըսել որ Ողջակէզը չէ պատահած»: ձ. Թապիլպեանն է խօսողը (էջ 100), ու կը շարունակէ. - «Առասպելական հնարք բա - ւերով՝ կը նշեմ ծիսականացած մաս - նակցումի արտաքին օրէնքը, օրինափա - կումը...» (անդ): Դժուա՞ր ըմբռնելի են ձեռք այս բառերը: Ծատ պարզ ըլլանք. իմբռնէ՞ք թէ ինչ կը նշանակէ գործա - ծել «ցեղասպանութիւնը»: Կ'ըմբռնէ՞ք,

թիւններուն ինչպէս հաւաքական երե -ւոյթներուն մակարդակին: Ծագումը հիմ -նուած է Աղէտէն սերող յանցապարտու - թեան զգացումի վերլուծումին վրայ: Գործարկումը՝ ուղղափառութեան եւ աստուածապետութեան յղացքներու կի -րարկումին վրայ: Այս կէտերը բացատ -րելը պիտի նշանակէր Թապիլպեանի ամ -բողջ վերլուծումը սկիզբէն ձեռք առնել ու նախ կրկնել զայն, ինչ որ ինքնին՝ պիտի պահանջէր նոր աշխատանքու -թիւն մը: Ընթերցողը կը հրաւիրեմ այդ էջերու ընթերցումին: Այլ առիթով մը՝ պիտի ներկայացնեմ անոնց հայերէն թարգմանութիւնը: Մէկ բառով սակայն՝ ինչ որ ցոյց կը տրուի այս էջերուն մէջ Աղէտին գործիականացումն է, l'instrumentalisation de la catastrophe: Գործիականացումը կը կատարուի «ցեղաս - պանութեան» անունով, sous le nom du «génocide»: Աղէտի գործիականացումի հիման վրայ կը բանի իշխանութիւն մը: Անոնք են գլխաւոր երեք կէտերը: Երկ -րորդ կէտը ե՛ս աւելցուցած եմ:

Հատուածի վերջաւորութեան (էջ 113) կը վերադառնայ մտաւանդող հարցումը. ինչպէս՞ կ'ըլլայ որ չյաջողեցանք մտածել մեր Աղէտը:

Փաքիզ, Սեպտեմբեր 1986 (Շար. 12 եւ վերջ)

(Շաբ. Ա. էջ 16)

կույր նշանակելով առաջնություն տուած է իր խումբին: Այդ պահուն դադարած է անձրեւը եւ «Արարատ»ի տղաքը սկսած են իրենց գրոհները, որոնցմէ մին կասեցնել փորձող վաղեմի բեաստով Կիւրի բերդին հրապարակին վրայ գետին փռած է Պողոս Գալստեանը: Փենալթին կույր վերածած է Ռաֆայէլ Գալստեան: Ուստի, հաւասարութեամբ աւարտելով խաղը «Արարատ» կարեւոր կէտ մը չաճեցաւ Եւրոպայի բաժակակիրներու բաժանակիր, խորհրդային Միութեան ակոյեան Կիւրի «Դինամո»էն:

(*) Խաղին արդիւնքը տուած էինք «Յառաջ» նոյեմբեր 4-ի թիւով:

×

ԱՍՈՐԻՆԵՆԻ ԴԱՍԱՆԱՆԻՍՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԻՒՂԵՐՈՒՆ ՄԵՋ

Ընթացիկ ուսումնական տարեշրջանին Արզնի, Դուին, Դիմիտրով գիւղերու միջնակարգ դպրոցներու 4 - 9-րդ դասարաններուն մէջ սկսած է ասորերէնի դասաւանդումը: Վերոյիշեալ գիւղերու մէջ բնակչութեան ստուար մասը կը կազմեն Ասորիները: Հայաստանի Լուսաւորութեան նախարարութեան առնթբեր ուսուցիչներու կատարելագործման հիմնարկի կազմակերպած ասորերէնի միամսեայ դասընթացներուն պատրաստուած են աւելի քան քսան ուսուցիչներ:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Իւզաբեր Եագուկեան 100 Ֆ. կը նուիրէ Ս. Ղազարի Օժանդակ ֆոնդին ի նպաստ Զեմը Տարածի մահուան առթիւ (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 20 Ֆ. «Յառաջ»ին:

×

Տէր եւ Տիկին Սահակեան իրենց մօր՝ Սրբուհի Զաքարեանի մահուան Ա. տարեկիցին, եղբոր՝ Օննիկ Զաքարեանի մահուան 6-րդ տարեկիցին, հօր՝ Պր. Զաքարեանի (մեռած 1944ին), Հոբիսիմէ Միրիճեան Սէմէրճեանի, մեռած աքորի ատեն, ինչպէս նաեւ Սահակեան ընտանիքի բոլոր ննջեցեալներուն (նահատակուած 1915-ին) յիշատակին կը նուիրեն 100ական Ֆ. Ալֆորվիլի Ս. Պողոս-Պետրոս Եկեղեցւոյ, Կապոյտ խաչի մասնաճիւղին, Կարմիր խաչին, Ս. Մարոյի Կրթարանին, Ալֆորվիլի Մշակոյթի Տան, Ռատիօ - Ազգ-ին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ «Յառաջ»ին:

CRDA RECHERCHE

Le Centre de Recherches
sur la Diaspora Arménienne
recherche un Directeur, capable :
○ de mener des négociations de haut
niveau avec les pouvoirs publics et
les institutions
○ de coordonner les divers départe-
ments de son Centre de Documenta-
tion.
Envoyer un Curriculum Vitae au
CRDA, 36, rue de Trévis - 75009 Paris
et contacter Jacques SISLIAN
au 42 - 46 - 05 - 58

GRAND DINER DANSANT

au profit de l'Ecole SAINT MESROP d'Alfortville

dans les salons rénovés de l'Hôtel Méridien
81, Bd. Gouvion Saint Cyr — 75017 PARIS

SAMEDI 15 NOVEMBRE à 20h00

La soirée sera animée par le dynamique orchestre arménien
GAIDZAKS

Réservation : Dr S. Simonian — 43 68 42 04
(après 18 heures)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՆԿԵՊԱԿԻ

Գրիգոր Տարօնեանի դառնակիւծ մահուան առթիւ Մարտիկ Տակառեան փոխան ծաղկեպսակի 500 Ֆ. կը նուիրէ իր սիրելի «Յառաջ»ին:

×

Տիկին Անահիտ Թօփուգեան 200 Ֆ. կը նուիրէ Ալֆորվիլի Ս. Մարոյի կրթարանին, Սերժ Գարախէօգեանի կսկծալի մահուան առթիւ (ստանալ «Յառաջ»էն):

— Կ Ո Չ —

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՏԻՅԵԼ. - Վասպուրականի, - Յաղթական, - հերոսամարտի 72-րդ տարեգարձը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 12, Մարտի 12 Հայ Մշակոյթի Տան «Վասպուրական» սրահին մէջ:

Հերոսամարտի տօնակատարութիւնը նուիրուած է մեծ հողերորական իրիմեան Հայրիկի մահուան 80-ամեակին:

Կեդրոնական վարչութիւնն որոշած է «Խրիմեան Հայրիկի յիշատակը յաւեր - ժացելու համար հիմնել «Խրիմեան հիմնադրամ ֆոնդ» որուն միջոցաւ պիտի պահուին հայկական դպրոցներու մէջ սաներ, եւ միեւնոյն ժամանակ օգնութիւն պիտի կատարուի կրթական եւ գրական ձեռնարկներու:

Ուստի, կոչ կ'ընենք Փրանսահայ դա - ղութի բոլոր մեր հայրենակիցներուն, զորավիճ կենալու այս պատուաբեր եւ օգտակար ձեռնարկին իրենց ներթական սրտաբուխ նուէրներով: Նուիրատուներու ցանկը կը յայտարարուի «Յառաջ»ով:

Դրամական առաքումները պէտք է ըլլան հետեւեալ հասցէին. -

UNION DE VAN
Mr Gracian
40, ave. de la Petite Suisse
13012 Marseille France
Կանխադր շնորհակալութիւններով:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ
ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ԿԵՂՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
(Կնիք)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցատէրի Տօնածառը
Կիրակի, Դեկտեմբեր 14-ին
Մանրամասնութիւնները յետադալին:

×

Հայկական Ծնունդի ընտանեկան երեկոյթ Յունուար 10, կազմակերպուած՝ Կապոյտ խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղի կողմէ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
56-ԴՐ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՑԹԸ

Կիրակի, Մարտ 1-ին, կէսօրէ վերջ
Ժամը 2-30-ին:

Սալ Տը Լա Շիմի

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Գ. Թիրեաքեան եւ Տոքթ. Սեդա Թիրեաքեան իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Ստեփան Թիրեաքեանի յիշատակին հետեւալ նուէրները կ'ընեն. -

Աղքատախնամին 2000 Ֆ., Դպրոցատէր Տիկնանց վարժարանին 2000 Ֆ., Սուրբ Մարոյի Կրթարանին 1000 Ֆ., Հ. Յ. Դ. Ալֆորվիլի խումբին 1000 Ֆ., Կարմիր խաչին 1000 Ֆ., Կապոյտ խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին 1000 Ֆ., (ստանալ «Յառաջ»էն), 1000 Ֆ. «Յառաջ»ին եւ 1000 Ֆ. Մալթի ընկերութեան:

ՀՈԳԵԶԱՆԳԻՍ

Կապոյտ խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը, ինչպէս նաեւ Ալֆորվիլի «Նոր Մերունդ»ը կը ծանուցանեն թէ Կիրակի, Նոյեմբեր 9, Ս. Պողոս - Պետրոս Եկեղեցւոյ մէջ, Կոմիտաս փողոց - Ալֆորվիլ - հողեճան - գրտեան պաշտօն կը կատարուի իրենց մահացած ընկեր եւ ընկերուհիներուն յիշատակին:

Յաւարտ Պատարագի՝ հողեճաչ, Ալֆորվիլի Մշակոյթի Տան մէջ:

9, rue de Madrid — 94140

Ի դիտութիւն անոնց յիշատակը յարգողներուն:

ՀՈԳԵԶԱՆԳԻՍ

Ե Ի

ՀԱՇ

Կապոյտ խաչ, Փարիզի մասնաճիւղ, Կիրակի, Նոյեմբեր 9-ին, Հոգեճանդարտեան Պաշտօն՝ մեզմէ յաւէտ հետացած ընկերուհիներուն յիշատակին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Եկեղեցին: Այս հողեճաչ կը տրուի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, 17 ռիւ Պլէօ:

Ի դիտութիւն անոնց անթառամ յիշատակը յարգողներուն:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ
ՅՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՍԵՒՐԱՆ - ԼԻՎՐԻ ԿԱՐԿԱՆԻ
ՄԱՍՆԱՃԻՂԻՆ

GRANDE
SOIRÉE
DANSANTE

organisée par la
section de Sevrans
de la Croix Bleue des
Arméniens de France

LE SAMEDI 15 NOVEMBRE, A 20 HEURES 30

Salle des Fêtes de Sevrans

9, rue Gabriel Peri — Près de la Mairie

մասնակցութեամբ՝

« ՅԱՂԹԱՆԱԿ » Նուազախումբի

SPECIALITES et AMBIANCE ARMÉNIENNES

Tenue correcte exigée

Grande Soirée Dansante

Le Samedi 8 Novembre à partir de 21h

au profit de la Maison de la Culture Arménienne de Décines

Dans les salons d'ELITAIR MAXIM'S à l'Aéroport de Satolas

2 grand orchestres :

○ Orchestre ANI

○ Orchestre MICHEL CAYROL
avec attraction.

Parking P3 gratuit — Présenter votre ticket parking à la réception
du bal pour oblitération.

ԾՈՐՀԱԿԱԼԻ

Դպրոցատէր Տիկնանց վարժարանի խընամակալութիւնը շնորհակալութեամբ ըստացած է հետեւեալ նուէրները. - Պր. Ա. Կառավարեանէ 100 Ֆ., Պր. Զարեհ Տեկիմէնճեանէ 1000 Ֆ., Անիէռի Կապոյտ խաչին՝ Տիկին Պապիկեանի մահուան առթիւ 300 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Ժ. Պապիկեանէ 300 Ֆ., Տիկին Ազատի մը եւ Սուրբ Պօյաքեանի մահուան Բ. տարեկիցին առթիւ 1500 Ֆ.:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ԾՈՐՀԱԿԱԼԻ

ՄԱՐՏԻՅԵԼ. - Սէն - Թ'Անթուանի Սուրբ Թադէոս Եկեղեցւոյ թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուիրատուութիւնները. - Սաղմէ Զօրաւարտեան (ծնեալ՝ Զօրաւարտեան) մահուան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Աթանազի Կէլիճեան 50, Տէր եւ Տիկին Աթանազի Կէլիճեան 50 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Աթանազի Կէլիճեան 100 Փրանք, Զօրաւարտեան եղբարք՝ Ռաֆայէլ եւ Ժանօ եւ զաւակները 200, Տիկին Մարի Ազարեան 100 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Պարսամ Զօրաւարտեան 100 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Մարմեան 100 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Կարապետ Կէլիճեան 50 Ֆ.:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊԻՏԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Վիեննայի Միջ, Շույց եւ Շրվարդ-
նայի համաձայն գտնուեցան հաստատելու
համար թէ քնաւ համաձայն չեն։ Վերջին
տեսակետին մը ետք, խորհրդային
Արտաքին նախարարը յայտարարած է,
թէ Մոսկուա կը վերադառնայ որոշ դառ-
նաթիւններ եւ մեղադրած Միացեալ — Նա-
հանգները, որոնք յետ — քայլ կ'ընեն
Ռէյքովիքի հանդիպումէն ի վեր։ Բայց,
որովհետեւ ժողովրդական իմաստութիւնը
կ'ընէ թէ անհրաժեշտ չէ յաջողիլ, յարա-
տեսելու համար, երկու դիւանագէտները
որոշած են շարունակել տեսակցութիւն —
ները սպազիման մասին։

ՇԻՐԱՔԻ կարճ այցելութիւն մը կատա-
րեց Մատրիտ։ Նախապէս ալ նոր «նուէր»
մը ըրած է Սպանիոյ 6 պաշտ եւս արտաք-
ինով։ Հանտայի մէկ գործատունը կա-
տարուած խուզարկութեան մը ընթացքին
է, որ ոստիկանութիւնը մեծաքանակ զէնք
գտած էր, ներառեալ երկու հրթիռաբ-
անակ։ Երկու երկիրներու յարաբերութիւն-
ները շատ սերտ ու սիրալիր են այլեւս։

ՀԻՍՏՈՒԼ, որ արդէն ցաւալի ծածկա-
ւորուած մը մկրտուած է (Եւրոպայի աղ-
բամանը) գլխաւոր վնասուողը եղաւ Պալի
գործատան հրդեհին հետեւանքներէն։
Նաքսթ օրուէն ի վեր մէկուկէս միլիոն
անձուկ փախած են։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ — ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչա-
պետը «խոր ցաւ» յայտնեց Պորճ. Միու-
թեան, այն բաղդատութեան համար զոր
ըրած էր Կորբալովի եւ Կէօպէլի միջեւ
Նիւրնբերգի տուած իր հարցազրոյցին
ընթացքին։ Նախքան Ամերիկա երթալն
էր, որ Քոչը ըսած էր. — «Պենթ չեմ, Պր-
որբալովը ազատական մէկուն տեղը չեմ
գնիր։ Համայնապար արդէ զեկապար մըն
է որ կը հասկնայ հանրային յարաբերու-
թիւնները։ Կէօպէլն ալ մասնագէտ մըն
էր հանրային յարաբերութեանը»։ Պուն-
տըթիակին առջեւ է որ Քոչը ցաւ յայտ-
նեց։

ԱՆԳԱՐԱՅԻ մէջ պատմութեան զա-
տական տեղեկաւոր մը կը յայտնէ որ
Պոլսոյ սինակոնին դէմ գործուած ահա-
բեկչական արարքը (Սեպտեմբեր 6-ին,
21 մեռեալ) մաս կը կազմէ Ապու — Նի-
տալի խմբակին գործունէութեան։

ՓԱՐԻՋ ԵՒ ԳԱՒԱՌԸ քանի մը ցոյցեր
կատարուեցան, ընդհանրապէս համալ-
նային նախաձեռնութեամբ, բողոքելու
համար Պոլսոյ այցելութեան դէմ։ «Ա-
րարժէքի պէտք պէտք չէ արատաւոր
փրանական հողը» գլխաւոր նշանա-
բանն էր ՍԷ — ԺԷ — ԹԷ-ին։ Հարաւի
— Ափրիկէի զեկապարը Լոնկվալի մէջ
(Փետրուար), Երեքշաբթի օր, բացումը
պիտի կատարէ յուշարձանի մը թանգա-
րանին նուիրուած երկու համաշխարհա —
նի պատերազմներու հարաւ — արեւելեցի
դուրսուն։ Պոլսի պաշտօնապէս պիտի
ընդունուի։ Գալով Փրեթորիայի, Պո-
լսոյ այցելութեան մասին հաստատական
քան մը չէ ըսած, վերջերս։

ԱՆԳԵՐԵԼԸ Քալիֆորնիոյ նահանգին
պաշտօնական լեզուն է Երեքշաբթի օրէն
է վեր։ Արդարեւ, Քալիֆորնիոյ բնակիչ-
ներուն 70%-ը նահանգի Սահմանադրու-
թեան մէկ բարեփոխման ի նպաստ քը-
նալեկած է, որ կ'արգիլէ որեւէ օրէնք
որ կ'ընտանեացնէ կամ կ'անտեսէ անգ-
լերէնը իրեն հասարակաց լեզուն։ Այս
ընկալ, ամերիկեան այս նահանգը որ ա-
մէնէն աւելի բնակիչ ունի եւ ըստ նախա-

տեսութեանց 21-րդ դարու սեմին մեծա-
մասնութեամբ սպանական եւ ասիական
կը դառնայ, Միացեալ — Նահանգներու
7-րդ նահանգն է, որ նման որոշում մը
կուտայ։ Դաշնակցային դետիի վրայ,
Միացեալ — Նահանգները պաշտօնական
լեզու չունին եւ 1981-էն ի վեր բարեփո-
խում մը, որ կը միտի պաշտօնական կա-
նոնադիր մը տալ անգլերէնին, կը մերժը-
ւի Քոնկրէսին կողմէ։

ՍԿՈՎԱՍԿԱՆ ծովափին բացը թռան մը
որ Շէլ ընկերութեան կը պատկանէր ծովը
ինկած է, երբ կը պատրաստուէր էջը կա-
տարել Շէլթանո կղզիներու հարաւային
ծայրը։ Բոլոր փնտռութիւնները ի դերեւ
եկան։ 45 մեռեալ կայ, բոլորն ալ աշխա-
տաւորներ։

ՄԻԹԵՐԱՆ Ռոքարի հետ տեսակցու —
թիւն մը ունեցած է, Հինդլարթի օր։ Էլի-
զէէն ելած ատեն, Գիւլտանտեսութեան
նախկին նախարարը չէ ուզած որեւէ յայ-
տարարութիւն ընել, ըսած է միայն թէ
պաշտպանութեան մասին շատ խօսած են,
բայց նաեւ ուրիշ բաներու մասին։

ՅՈՅՆԵՐՈՒ ԵՒ ԹՈՒՐԻՔԵՐՈՒ միջեւ
բանալէճի նոր նիւթ մը կայ։ Յունաստան
կ'ամբաստանէ Թուրքիան որ կրակ բա-
ցած է Պարսիկ զաղթականներու վրայ
Թուրքիոյ եւ Յունաստանի սահմանին վը-
րայ։ 3000 Պարսիկ խնուած էին սահ-
մանախուիսը ամիս մըն է Յունաստան
մտնելու յոյսով։ Անգարա, անմիջապէս
հերքած է եւ ամբաստանած Յունաստանը
որ «կը բռնաբարէ Ժնեւի պայմանագը-
րութեան զաղթականներու վերաբերող
կանոնադրութիւն»։

ԱՆԳԱՐԱՅԻ մէջ, խորհրդային զեսպա-
նատան մէկ կցորդը մամուլի ասուլիս մը
տուած է եւ այդ առթիւ, ըսած ի մէջ
այլոց, որ Մոսկուա հաշտ աչքով չի կըր-
նար նայիլ նոր հրթիռներու զետեղման
ծրագիրին արեւելեան — Թուրքիա։ Չու-
ղելով հանդերձ «ցաւ» պատճառել Թուր-
քիոյ, չէ վարանած ճշդելու թէ Մոսկուա-
յի համար «Թուրք կիպրական հանրապե-
տութիւն» մը գոյութիւն չունի։ Կողմնա-
կից չէ որ Թուրքիա միւրճուի Մերձաւոր —
Արեւելեան քաղաքականութեան ինչպէս
կ'ուզեն արեւմտեան Պետութիւններ, զոհ
է որ յարաբերութիւնները երթալով աւե-
լի կը սերտանան Մոսկուայի եւ Անգա-
րայի միջեւ։

ԳԵՐՄԱՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱՅԻ եպիսկոպոս-
ները կը զգուշացնեն կաթողիկէները
մահմետականներու հետ խառն ամուսնու-
թիւններու դէմ։ Միւնխթերի արքեպիսկո-
պոսը, շատ մտահոգ է Գերմանոհիներու
եւ Թուրքերու (1.8 միլիոն մահմետական
կայ Գերմանիա) բազմացող ամուսնու-
թիւններէն, յայտարարած է. — «Նման
միութիւնները շատ բարդ են ընկերային,
մշակութային եւ կրօնական պատճառնե-
րով»։ Գերպ. Լիթման դիտել կուտայ թէ
խալմը կ'արտօնէ բազմակրթութիւնը եւ
ամուսնալուծումը։ Ֆրանսայի մէջ ալ
նոյն մտահոգութիւնը կայ։ 1978-ին Փը-
րանսուհիի մը եւ մահմետականի մը միջեւ
2865 ամուսնութիւն տեղի ունեցած էր,
1981-ին այդ թիւը 5.500-ի բարձրացած
էր։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ, 1987-ին ծնելիք 2
երակայի վրայ, մէկը՝ սիտա պիտի ունե-
նայ եւ հաւանաբար չապրի 18 ամիսէն
աւելի։ Այս մտահոգիչ վիճակագրութիւնը
հետեւանք է հիւանդութեան ծաւալումին
եւ տարածման։

ԲԱՅ ՆԱՄԱԿՈՎ ՄԸ ԳԱՍՊԱՐՈՎԻ,
«Բիկառ»ի մասնագէտ աշխատակիցը՝
Ֆրանսուա Ֆարժէթ իր հիացումը կը
յայտնէ ախոյեանին, անոր 24 դասեր
(«Գապարով քիչը չէ») բովանդակող
հատորին առթիւ, ցաւ յայտնելով որ 16րդ
դարին մէջ, հեղինակը ոչ անուն, ոչ
ազգիւր կուտայ ներկայացուած ուսում-
նասիրութեանց համար։ Վերջապէս —
թեան հիացական իր զգացումները ար-
տայայտելու համար փոխաբերաբար կը
գործածէ Տանթոնի մէկ խօսքը, ըսելով. —
«Ձեր անունը պիտի մնայ պատմութեան
Պանթէոնը»։

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻՋ
ՀԵՐԱՏԻՊ
ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԵՆՓՐԷՍ — ՀՈՍՏ. 31 — ՆՈՅ. 3)

ՄՈՂՈՐԱԿՆԵՐԷՆ ՄԻՆ ԿՈՉՈՒԱԾ Է
ՇԱԽԱՐՇ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

Շաւարշ Կարապետեանի անունը այսօր
ծանօթ է ամբողջ աշխարհի մէջ։ Այն ե-
րիտասարդն է, որ ճիշդ տասը տարի ա-
ռաջ Երեւանի լիճը ինկած հանրակառքէն
20 հոգի փրկած էր գերմարդկային ճիգով
եւ մեծ անձնագրահաշիւով։ Ըստ ԻՆՆԵՍ-
ՔՕ-ի տուեալներուն, Շաւարշ Կարա-
պետեանի մասին գրած են աշխարհի թեր-
թերու եւ հանդէսներու մեծ մասը։ Աշ-
խարհի ստորջրեայ լողի բազմիցս մրցա-
նիշ հաստատող, խորհ. Միութեան եւ
Եւրոպայի ախոյեան, միջազգային բազ-
մաթիւ մրցումներու դափնեկիր Շաւարշ
Կարապետեանի անունով կոչուած են
խորհ. Միութեան պիոներական շատ մը
ջոկատներ, տեղի կ'ունենան իր անունը
կրող մրցաշարեր։ Արժանացած է ԻՒ-
ՆԵՍՔՈՅԻ յատուկ մրցանակին։ Վերջին
տարիները տանեակ հաղաբարձոր նամակ-
ներ դրկուած են ԻՆՆԵՍՔՈՅԻ Փարզիկ
կեդրոնը, իր՝ հերոսի հասցէով։ Մարզիկ
ինչեց երախտագիտութիւնը կը յայտնէ։
Քանի մը լեզուներով բանաստեղծութիւն-
ներ գրուած ու տպագրուած են Շաւարշ
Կարապետեանի մասին։ Պատրաստուած
են փաստանկարներ եւ ժապաւէտներ։ Այս
բոլորին վրայ աւելցած է նաեւ նոր պա-
տիւ մը, այն է՝ որ Մոլորակներու Մի-
ջազգային Կեդրոնի յատուկ նիստին, վեր-
ջերս յայտնաբերուած փոքր մոլորակնե-
րէն մին կոչուած է Շաւարշ Կարապետ-
եանի անունով։

ԱՎԱԴ. ՏԻԳՐԱՆ ԽԱՉԱՏՈՒՐՈՎԻ ՅՈՐԵԼԵԱՆԸ ՄՈՍԿՈՒՍԻ ՄԷՋ

Մոսկուայի մէջ նշուած է խորհ. Միու-
թեան փոխադրութեան մարզի մեծ տնտե-
սագէտներէն մէկուն՝ ակադ. Տիգրան
Պաշտաւորովի ծննդեան 80-ամեակը։ Ծը-
նած է Մոսկուա, որու համալսարանը ա-
ւարտելով մինչեւ այսօր կը դասաւանդէ
հոն։ Ուսումնասիրելով խորհ. Միութեան
եւ գրամատիրական երկիրներու մէջ փո-
խադրութեան տեղաբաշխումի հարցը,
երիտասարդ գիտնականը գրած է աշխա-
տութիւն մը, որ գործնական մեծ արժէք
ունեցած է։ Տիգրան Պաշտաւորով այն
ժամանակ 33 տարեկան էր եւ այդ աշ-
խատանքի համար իրեն շնորհուած է տըն-
տեսագիտութեան տոբթէօրի տիտղոս։
Բ. Աշխարհամարտին, ան մշակած է խոր-
հրդային Միութեան բեռնատար փո-
խադրական միջոցներու աշխատանքի
կազմակերպման, երկաթուղիի երթեւե-
կութեան արագ վերակառուցման տար-
բերակներ։ Եղած է վարիչը եւ տնօրէնը
երկաթուղային փոխադրութեան գիտա-
հետազոտական մեծագոյն հիմնարկին,
ուր նաեւ պատրաստած է առաջնակարգ
մասնագէտներ։ Ակադ. Պաշտաւորով
մասնակցած է տասնեակ մը երկիրներու
մէջ դուստարուած միջազգային ժողովնե-
րու։ Իր գիտական հետազոտութիւնները,
որոնք ամփոփուած են գիրքերու մէջ,
թարգմանուած են բազմաթիւ լեզուներով։

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅԳ. ԹԱՏՐՈՆԻ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆԸ ԲԱՅՈՒԱԾ

Թիֆլիսի Ստ. Շահումեան հայկական
գրամատիկ թատրոնը սկսած է իր 128-րդ
թատերաշրջանը, Գարրիէլ Սունդուկեա-
նի «Պեկո»ի ներկայացումով։ Թատերա-
խումբը այս ամառ բեզուն գործունէութեան

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՇՈՒԷՏԱԿԱՆ ՉՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

— X —

Անցեալ օր քերթի մը մէջ կարդացի,
թէ որպէս տապանաբար, հսկայ, չյղիւ-
ւած, անշուք քար մը գետնուած է Շուէ-
տի տարի մը առաջ սպաննուած վարչա-
պետին՝ Օ. Փալմէի հողակոյտին վրայ.
այս ընտրութիւնը՝ որպէս խորհրդանիշ
Փալմէի պարգուքեան, անսքեռեք մար-
դու համբաւին։
Ու այնքան. ո՛չ փառախօսի անուն, ո՛չ
դամբանախօսի։ Ո՛չ խմբական լուսանկար
մը ներկայ ազգային դէմքերու, եւ ոչ իսկ
գունէ անոնց անունները։
«Հիւրերը պատուասիրուեցան...»ով
սկսած պարբերութիւն ալ չկար։
Ինչ ամօթ. Շուէտացիներուն համար.
այդքան սիրուած մէկուն դամբանին հա-
մար մարդ մարմարը իտալիայէն բերել
չէ՞ր տար. յատակագիծը պէտք չէ՞ր որ
ընտրուէր յատուկ մրցումով մը, յանկա-
պէս կազմուած մասնագէտներու յանձնա-
խումբի մը կողմէ։ Յետոյ, ուրիշ յանձնա-
խումբ մըն ալ կ'որոշէր տապանաբարին
վրայ արձանագրուելիք տողերը։
Ամէն բան պատրաստ ըլլալէ ետք դամ-
բանի բացման կարգադիր յանձնախումբին
որոշած դամբանախօս ու փառախօսները
կ'ոգեկոչէին յանձին Օ. Փալմէի՝ հայրե-
նասէրը, մարդը, քաղաքացին, քաղաքա-
կան դէմքը, վարչապետը, վեր առնելով
անոր անմահացող նուիրումը իր ժողո-
վրդին, ազգին տուածը, ազգէն առա-
ծը...
Ազգային դէմքի մը տապանաբարի գե-
տեղումը, բացումը այսպէս չէ՞ր ըլլար.
հանդիսատք, փառատք, մեծաշուք, ան-
նախընթաց...
Սանկ մերթնեմունքն աման վերջապէս։

ԱՐՓԻ

— X —

ԳԻՏԱԿԱՆ — ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ
ՀԱՅ ԼԵՋՈՒԻ ՈՒ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ
ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

Երեւանի մէջ գումարուած է գիտական
— գործնական ժողով մը, նուիրուած Հա-
յոց լեզուի ու գրականութեան ուսուցման
արդիւնաւէտութիւնը բարձրացնելու հար-
ցերուն։ Հայաստանի Մանկավարժական
Ընկերութեան եւ «Հայոց լեզուն եւ գրա-
կանութիւնը դպրոցում» ամսագրի խմբ-
ագրութեան կողմէ կազմակերպուած ժո-
ղովին մասնակցած են մանկավարժներ,
մեթոտիսթներ, նախադպրոցական հիմ-
նարկներու, գիտա — հետազոտական հիմ-
նարկներու աշխատողներ, դասախօսներ,
ինչպէս նաեւ լեռնային Ղարաբաղի, Վը-
րաստանի, Արխաղոյ, Կրասնոդարի հա-
յրենակ վայրերու, միջնակարգ դպրոց-
ներու ուսուցիչներ։ Բանալով ժողովը,
Լուսաւորութեան նախարար Սեմէոն Հա-
խումեան նշած է, թէ դպրոցական բա-
րեփոխութիւնը կը միտի արմատական
կերպով վերակառուցել ժողովրդական
կրթութեան համակարգը, բարձրացնել
ուսուցման որակը։ Զեկուցումներ կար-
դացուած են հայերէն լեզուի, հայ գրա-
կանութեան դասաւանդման, աշակերտի
խօսելու զարգացման, մայրենիի անա-
զարտութեան պահպանման եւ այլ հար-
ցերու շուրջ։

ԹԵՐԹԵԼՈՎ, ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՍԻՒԼԸ

ՁԱՅԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՐԵՒՆԻՑԻՆԵՐ

ԹԱԼԱՆ

ՕՐԸ ՑԵՐԵԿՈՎ...

Հայրենի մամուլին մէջ յաճախ կը հանդիպինք յոռի բարքեր ձաղկող, կատակերութեան երեւոյթներ բացայայտող, ապօրինի եկամուտներ ապահովող արդիւիք պախարակող եւ ընկերային այլ-ապական հարցերու անդադարձող զննարկատեղան յօդուածներուն: Լիազուածար վեր-լինքանի մը նիստերու ընթացքին Հայաստանի Համայնավար Կուսակցութեան կեդր. կոմիտէն խիստ որոշումներ տրուած նման յոռի բարքերու առաջին անգամ համար, սակայն, ըստ երեւոյթին այդ որոշումներու գործադրութիւնը դժուար կ'ըլլայ իրականացնել, փաստ՝ բազմաթիւ այն յօդուածները եւ տոմսերը, որոնք կը շարունակեն տեղ գտնել հայրենի մամուլին մէջ:

Օրինակ մը: «Սովետական Հայաստան» օրաթերթի Հոկ. 28-ի թիւին մէջ՝ «Թատան օրը ցերեկով...» խորագրին տակ, Ս. Յակոբեան կ'անդադառնայ ապրանքները իրենց որոշեալ գինէն աւելնելով վաճառելու շարաշահութեան երեւոյթի մը: Սպալս, «Արագած» սրճարանի խոհանոցի բաց պատուհանին տակ գրեթէ աւելն օր աշխոյժ առեւտուր տեղի կ'ունենայ: Փոքր սեղանի մը վրայ կը շարունակեն թիթեղէ տուփերով կանաչ լուրիկայի պահածոներ, ապակեայ անոթներու մէջ՝ կակի եւ սալորի անոյշ: Գնորդներ կուգան ու կը զենն զանոնք. ոմանք կը տաքակուսին ու իրենց զարմանքը կը յայտնեն զինքնու հակա մազլցումին համար, սակայն չեն դժգոհիր: Ի վերջոյ տարեց մարդ մը ձայնը կը բարձրացնէ.

— Այ տղայ, օրը ցերեկով թալան ես անում, ամօթ է, ամօթ...

Հարցն այն է՝ որ 26 կոպեկնոց լուրիկայի պահածոն, որ նոյնիսկ վերադիր գիներով պէտք է վաճառուի 35 կոպեկով, զոնցներուն կը հրաժեցուի 1 ուրբելով, իսկ 35 եւ 89 կոպեկնոց սալորի եւ երակի աւելնելը՝ 1 ուրբել 85 կոպեկով: Լրացողը Ս. Յակոբեան կ'ըսէ. «Այս սրճարանից դրեթէ ամէն օր ընդմիջման ժամին օգտուում են նաեւ մեծ թուով ժողովրդականներ: Սրճարանի բուֆետայաններն ու զեկավարները, որ լաւատեղեակ են այդ մասին, առաւել զգաստանալու եւ սրճարանում անհրաժեշտ կարգուկանոն ստեղծելու փոխարէն իրենց զգուշում են անպատկառօրէն արտօնեալ: Այդչում ես ուղղակի, թէ ինչու են նրանք այդպէս յանդուգն պահում իրենց... Միայն երկու օրում՝ Հոկտեմբերի 16-ին եւ 17-ին այստեղ ըստացուել 3600 տուփ լուրի, 600 եւ 1200 հատ երակի եւ սալորի կոնֆիտիւր: Եւ զործել է շորթման, անաշխատ եկամտի ստացման «մեքենան», որին կամաւոր որճ դարձանք եւ մենք»:

«Թալանում» լրացողը կը հաշուէ. «Մէկ տուփ լուրու եւ մէկական կոնֆիտիւրներէ համար բուֆետայան — վաճառող Հրաչիկ Եղիազարեանը, մեզանից զանձնց 4 ուրբել 70 կոպեկ: Մինչդեռ իրական արժէքը կազմում էր 1 ուրբել 82 կոպեկ: Փաստօրէն նա 2 ուրբել 88 կոպեկ զրամ կորզեց: Իսկ երբ պահանջեցինք այդ դումարի հետ վերադարձնել նաեւ երկու այլ գնորդներին 22 տուփ լուրու վաճառքից աւելի զանձնուած 15 ուրբելին, բուֆետայան — վաճառողը առաջ, որ զրամը գտնուած է վարիչ Աշոտ Բաւումուշեանի մօտ: Եւ իսկապէս, բարձրանալով երկրորդ յարկ ու մօտենալով վարիչին, նա վերադարձրեց 15 ուրբելին»: Երկուստեք վարիչը, առանց պահ մը կարկամելու, փորձած է ինքզինք արդարացնել՝ ըսելով. «Դուք հօ գիտէք, թէ զրամը ինչպէս են ձեռք բերում... մէկը ի, երկուսը չի...»:

Այս բացատրութեանն արդէն պարզ կը դառնայ, թէ ինչու այդ ապրանքները խառնութեամբ զրկուելու փոխարէն առաւորներն կը բաշխուին միայն սրճարան — ձաղարաններուն...:

Հ. Ա.

«ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐ»Ը ԻՍԻՒ ՄԵՋ

Հոկտեմբերի 26-ին, Կիրակի օր Իսիկ Օտիթորիումի մէջ, կազմակերպութեամբ՝ Հայ Առաք. Եկեղեցիին եւ Միօրեայ Վարժարանի կրթական Մարմին, կատարեցաւ մեր ազգային մեծագոյն տօներէն՝ Մշակոյթի պանծացման տօնախմբութիւնը:

Ժամը 15.15-ին, աւելի քան 450 հոգիներ՝ ծնողներ, աշակերտութիւն եւ հրաւիրեալներ, Պ. Ն. Ֆրէնկեան, Իսիկ փոխքաղաքապետ Մ. Գարակէօզեան, Քլաւստր փոխքաղաքապետ Կարօ Քէճէյեան ներկայ էին սոյն հանդէսին:

Բացումը կատարեց Եկեղեցւոյ քարտուղարուհի Տիկին Ռոզմէ Տէրվիշեան բարի գալուստ մաղթելով ներկաներուն, ըսաւ թէ՝ «Մշակոյթը ժողովուրդի մը հոգեւոր — ազգային ստեղծագործութիւնն է, ազգի մը սրբութիւնն սրբոյն է եւ մեր դոյութեան, զարգացումի եւ ինքնութեան միակ հաւաստիքն է»:

Օրուան բանախօսը Եկեղ. Հոգեւոր Հոփի Միւռոն Վարդապետ շեշտեց թէ. «որեւէ գրականութեան բանալին լեզուն է: Մեր ազգի մեծ բարերարներ՝ Սուրբ Սահակ եւ Ս. Մեսրոպ, Ե. դարուն դիտակցեցան թէ՝ հայ ազգի փրկութիւնը մտքի եւ հոգիի լուսաւորութեան մէջ է: Աստուածաշունչի թարգմանութիւնն ու հայացումը եւս իր անփոխարինելի դերը կատարեց մեր ազգային նկարագրի կազմութեան համար: Այսօր արտասահմանի մեր պանդխտութեան մէջ ամէն ջանք եւ ճիւղ ի դործ կը դնենք մեզմէ հեռացնելու տխուր իրականութիւն մը՝ ՕՏԱՐԱՅՈՒՄ-ը»:

Պ. Ռ. Աբրահամեանի «Խօսք իմ Որդուն» արտասանութենէն վերջ սկսաւ զեղարուեստական ճոխ եւ բազմադան բաժինը:

Ֆէրիդիդի Հայ Միութեան նորակազմ երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. Ստեփան Երկանձեանի մեծ յաջողութեամբ կատարեց «Հայրապետական Մաղթանք», «Անճրեւ Եկաւ», «Երգ Բարեկամութեան» եւ Տիկին Վարդանեան մեներգեց «Տաւիղ» եւ Օր. Թաշճեան «Կիլիկիա» արժանանալով բոլոր ներկաներու բուռն ծափահարութեան: Պ. Յարութ Պէշճեան կիթառի ընկերակցութեամբ յաջորդաբար երգեց Կոմիտասի «Զինար ես» եւ «Հովարէք» եւ դաշնամուրի ընկերակցութեամբ «Գարուն ա» երգերը. մեծ խանդավառութիւն ստեղծելով սրահին մէջ:

Տիկին Մարալ Վարդանեան դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. Անի Սվաճեանի երգեց «Հէյ ջան Արազ» եւ «Երգիր ինձ համար» ժողովրդական երգերը շատ մեծ վարպետութեամբ: Դպրոցի աշակերտներէն Ռաֆֆի Պալեան գեղեցիկօրէն արտասանեց Պ. Սեւակի «Մենք քիչ ենք... բայց Հայ ենք...»:

Սոյն հանդէսին իր մասնակցութիւնը կը բերէր նաեւ Նաւասարդ պարսխումբի մենակատարուհիներէն Օր. Սեդա Տէրտէրեան, որ ընկերակցութեամբ հայ ժողովրդական նուագախումբի ներկայացուց «Կուռնկներ» պարը՝ լի նազանքով եւ ճրկունութեամբ:

Ներկաներուն համար հաճելի անակնկալ եղաւ Տիկին Սոնա Փափաղեանի ելոյթը, որ դաշնակի վրայ մեծ վարպետութեամբ ու ապրումով նուագելու Առնօ Բարաշեանի «Էլէկիւրան», «Վաղարշապատի Պար» եւ «Անտանթէ»։ Ամէն անգամ որ Փարիզի Հայութեան համար ծանօթ երգիչ Պ. Միհրան Էլմայեան բեմ կու գայ մասնաւոր պահ մը կը ստեղծուի եւ ներկաները մագնիսացած կը յարին իրեն: Դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. Ա. Սվաճեանի, Միհրան Էլմայեան իրեն յատուկ պերճանքով կատարեց «Սիրոյ Երգ»,

ՍՏԱՑԱՆԲ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՀՆԴԿԱՀԱՅՑ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Յ. ԻՐԱԶԵԿ (Յակոբ Տէր Յակոբեան) իմբաղրութեամբ՝ վազգէմ Ղալիաեանի Հրատարակութիւն՝ Կաթողիկոսութեան Հայոց Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Անթիլիաս — 1986

Ա Յ Ց

ՀԱՅ ՄՏԱԽՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԴԱՄԱՐԱՆԻՆ

— X —

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս Ֆրանսահայ Դրողներու ընկերակցութիւնը Նոյեմբեր 1, Շաբաթ օրը յարգանքի ու ոգեկոչումի խմբական այց մը տուաւ Պանէօ — Փարիզիէն գերեզմանատունը, հայ մտաւորականներու դամբարանին: Ուրախալի է հաստատել, թէ այդ օրը ոչ միայն ընտանեկան պարագաներ, այլ նաեւ մեծ թիւով զբաւեցնող փութացած էին, ապահովաբար իրեն ազգիւնք «Յաւաջ»ի մէջ հրատարակուած, դամբարանի հայ մտաւորականներու ամբողջական ցանկին:

Կրօնական արարողութիւնն ու հոգեհանգստեան պաշտօնը կատարեց Մեսրոպ Քհնյ. Ժամկոչեան, մի առ մի թուելով մեզմէ անդարձ բաժնուած 35 մտաւորական, զորը կամ արուեստագէտներու աշունները:

Ֆրանսահայ Դրողներու ընկերակցութեան կողմէ խօսք առաւ Յ. Վէլիբեան: Ան պատմականը ըրաւ դամբարանի շինութեան, որու նիւթական պատասխանատուութիւնը ստանձնած էր Հ. Բ. Լ. Մ.: Իսկ գործը իրագործած՝ քանդակագործուհի Տարիա Կամսարական: Ապա յիշեց քանի մը տարի առաջ Հայաստանի Դրողներու Միութեան նախագահ՝ Վ. Պետրոսեանի եւ Ս. Կուտիկեանի այցը՝ Անդրանիկի, Գ. Օտեանի շիրիմներուն եւ մտաւորականներու դամբարանին, կանգ առաւ Վ. Պետրոսեանի այդ այցելութենէն ծնունդ առած մէկ յօդուածին վրայ ուր փափաք կը յայտնուէր շիրիմներու հալքեմագարծութեան:

Ապա Հ. Բ. Լ. Մ. եան կողմէ խօսք առաւ Պր. Ա. Համբարձումեան, որ ըսաւ թէ յարգանքի այս տուրքը կը վերաբերէ մեզմէ բաժնուած բոլոր մտաւորականներուն, ըլլան անոնք այս դամբարանին մէջ, կամ այլուր:

Պր. Յ. Վէլիբեանի փափաքով այց մը տրուեցաւ նաեւ Ֆրանսահայ Դրողներու ընկերակցութեան նախկին նախագահ՝ Ա. Սիլբրանեանի եւ անդամ Մ. Մալիեանի շիրիմներուն:

Տ. Պ.

«Բարձր սարեր» եւ «Աղջիկ» երգերը: Դպրոցի աշակերտուհիներէն Նաթալի Էսէնձէ յաջողութեամբ արտասանեց «Հայոց Լեզուն»:

Ժողովուրդի խանդավառութիւնը վերանորոգուեցաւ երբ քեմ եկաւ հայկական տարազով եւ ընկերակցութեամբ հայկական ժողովրդական նուագախումբի Օր. Ռոզին Թաշճեան որ յաջորդաբար եւ բեմադրական մասնաւոր պատրաստութեամբ երգեց «Շողոտ շողոտ»։ Օտարազգի Պ. Վեթիթոր Ռոմանօ հարազատութեամբ երգեց «Երազ» եւ իտալական երգ մը Փէր-կոլէզիի «Սիսիլիանան»։ Պ. Նազօ Հէլմեան ելոյթ ունենալով իրեն յատուկ խանդավառութեամբ յաջորդաբար երգեց «Իմ Նորաշէն», «Ով Մեծասքեան» եւ «Հայաստան» հանրածանօթ երգերը արժանանալով ծափերու: Կրկին անգամ քեմ դալով Պ. Ռազմիկ Արրահամեան արտասանեց Շիրազի «Պատգամ Սփիւռքահայութեան» բանաստեղծութիւնը, տալով իւրաքանչիւր բառին եւ զարգափայլին նոր իմաստ եւ մեկնաբանութիւն:

Ֆէրիդիդի Միութեան նորակազմ պարախումբը նոյնպիսի յաջողութեամբ յաջորդաբար կատարեց հայկական երեք պարեր. զեկավարութեամբ Պ. Կարպիսի: Այս նոր միութիւնը որ արդէն ունի աւելի քան 80 անդամներ շատ կարճ ժամանակէն ընթացքին լրջօրէն աշխատելով Եկեղեցւոյ կողքին Հայ նոր սերունդի մէջ ստեղծեց նուիրումի ոգի հանդէպ մեր ազգային — եկեղեցական սրբութեանց:

Միւռոն վարդապետ կրկին անգամ բեմ դալով ըսաւ. «Առանց լեզուի ժողովուրդ մը ենթակայ է կորստեան: Եկեղեցի եւ աւոր հովանիին տակ Դպրոցը, մեր ազգի

ՀՈՂՎՐՏԻՔ

ԳԵՂԱՄ ՏԱՊԱՂԵԱՆԻ ՑԻՇԱՏԱԿԻՆ

Գեղամ Տապաղեան եղած էր Տէսինի հայութեան նուիրեալներէն մէկը եւ երկար տարիներ յարգուած էր իր հանրային գործունէութեան համար. միշտ պատանէշին վրայ, նախ՝ իրեն մարդական վարիչ եւ յետոյ, մասնաւորապէս, իրեն առնանապետ եկեղեցական վարչութեան:

Կրօնական արարողութենէն վերջ այս կէտերն են զորս ընդգծեց զաղութիւն վեթերան եւ միշտ գործօն գէմերէն Պր. Մեսրոպ Պալմտրեան, ըստ իր սովորութեան, ընտրեալ հայերէնով մը:

Յուդարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Երկուշաբթի, Հոկտեմբեր 27, տեղւոյն Ս. Աստուածածին մատուռին մէջ, հոծ բազմութեան մը ներկայութեան: Հոն էին Լիոնի Ազգային Միութեան պատուոյ նախագահ Պր. Ճիւրալէլ Պահատուրեան, փոխ — քաղաքապետ՝ Պր. Մարկոսեան, քաղաքապետութեան անդամներ եւ շրջանին ազգային եւ այլ միութիւններու վարիչներ:

Արարողութիւնը կատարուեցաւ երեք քահանայ հայերու մասնակցութեամբ եւ նախագահութեամբ Նորվան Եպիսկոպոսի՝ որ, իր խօսքին մէջ, յիշեց թէ քանի մը ամիսներ առաջ հանգուցեալ արժանացած էր Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին շնորհակալութեան գիրքին, իր ազգօգուտ գործունէութեան համար:

Գեղամ Տապաղեան ծնած էր Կարին: Թաղումի պահուն, Տէսինի գերեզմանատունը, իր հայրենակից Պր. Կարապետ Մառանձեան, նախագահ Իզգիի Հայ Նախկին Մարտիկներու Միութեան, հրաժեշտի խօսքը ըսաւ, Արարիոյ աւագներուն վրայ, աքսորի օրերու իր ընկերակից Գեղամին, նետելով դադաղին վրայ ափ մը հող՝ բերուած Հայաստանէն:

Գեղամ Տապաղեան մահացաւ Հոկտեմբեր 23-ին, ութուանի շուրջ տարիքի մը մէջ, տառապալից հիւանդութենէ մը վերջ:

ՎԱՂԻՆԱԿ ՄԻՍԳՃԵԱՆ

Հին բայց միշտ երիտասարդ նաւը հասցուեցած է ապահով նաւահանգիստներ: Դպրոցով ու հայեցի դաստիարակուած երեք մեր հայ նոր սերունդի ապագան: Այսօր երբ մեզմէ իւրաքանչիւրին նիւթական կեանքը համեմատաբար բարեկեցիկ է ու ապահով, երբեք ալ դժուար պիտի չըլլար Հայ Դպրոցի մը կառուցումը եւ պահպանումը: Բաւական չէ անունով միայն յիշատակել թարգմանիչ վարդապետները եւ ձեւակերպիչ տօնի առնոց յիշատակը: Այլ եթէ իսկապէս կ'ուզենք հաւատարիմ մնալ անոնց ու կատարած անմահ գործունէութեան, պէտք է հետեւիլ անոնց եւ հաւատարմօրէն շարունակել ու պահել՝ Հաւատք, Լեզու եւ Աւանդութիւնները:

Յանուն Իսիկ քաղաքապետին եւ Հայրենադարձից նախարարին՝ Պ. Անտրէ Սանթրինի խօսք առնելով Պ. Մ. Գարակէօզեան ի սրտէ գնահատելով ձեռնարկը ի մասնաւորի շնորհաւորեց Միւռոն Վարդապետը որ կազմակերպչին էր երկնոյթիւն: Շնորհաւորեց բոլոր մասնակցողները, պահանջեց ներկաներէն որ միշտ աշակցին հոգեւոր Հովիւին ու Հոգաբարձութեան, իրենց ծրագիրներու իրականացման համար: Բեմ հրաւիրուեցան բոլոր արուեստագէտները եւ իւրաքանչիւրին տրուեցաւ յուշանուէրներ իրենց սիրալոյսով եւ անհաշիւադիր մասնակցութեան համար:

Հայր Սուրբի «Պահպանիչ»ով եւ խմբովին արտասանուած «Հայր Մեր»ով վերջ գտաւ շատ շահեկան, յաջող եւ հայ մշակոյթը պանծացնող երկար բայց խիստ գնահատելի ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐՈՒՆ հանդիսութիւնը:

ՌՈԶԷԹ ՏԵՐՎԻՇԵԱՆ

MAISON ARMENIENNE
DE LA JEUNESSE ET DE LA CULTURE
12 - 14, rue St. Bazile — 13001 Marseille

TABLE RONDE
L'ENSEIGNEMENT
DE L'ARMENIEN
AUJOURD'HUI

précédée d'un diaporama sur l'histoire
la culture et la langue arméniennes.
Participant :

- Professeur Robert Der Merguerian (U-
niversité Aix-Marseille I)
- Père Vartan Kéchichian (Collège Ar-
ménien Samuel - Moorat)
- Sœur Geneviève Tavitian (Ecole des
Sœurs arméniennes de l'Immaculée
Conception)
- Seta Bibérian (Ecole Hamazkaïne)
- Dr. Clara Kouyoumdjian (Paris)
- Père Karekine Bekdjian, Khatchig Yil-
mazian, Edouard Arzoumanian, Mesrop
Bogossian, Huguette Touzladjian (res-
ponsables et enseignants des cours
hebdomadaires d'arménien).

Le débat est dirigé par Monsieur Garo
HOVSEPIAN

— Vendredi 14 Novembre à 20h30 —
— Entrée libre —

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Գրիգոր Տարոնեանի կսկծալի մահուն
առթիւ, Տիկին Աննիկ Փափազեան 500 ֆ.
կը նուիրէ Ս. Ղազարի Օթանդակ ֆոնդին
(ՍԻՔԱՄ), (ստանալ «Յառաջ»էն) :

Auditorium d'Issy-les-Moulineaux
11 - 13, rue Danton

Mercredi 12 Novembre à 20h30

sous la présidence de
ANDRÉ SANTINI

Sous-secrétaire d'Etat aux rapatriés,
Maire d'Issy-les-Moulineaux

Réception de :

AIDA AZNAVOUR - GARVARENTZ

à l'occasion de la sortie de son livre
« P E T I T F R E R E »

— Présentation - signature —

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

FESTIVAL D'ART SACRÉ
DE LA VILLE DE CANNES

SAMEDI 29 NOVEMBRE A 20 H 30
GRAND AUDITORIUM

Palais des Festivals et des Congrès de Cannes
CHŒUR MIXTE ARMENIEN DE PARIS

SIPAN-KOMITAS

ORCHESTRE REGIONAL DE CANNES
sous la direction de

GARBIS APRIKIAN
avec

Sonia NIGOGHOSSIAN (mezzo) — Lucile DABOS (harpe)
Janette MENEVISIAN (soprano) — Mario HANIOTIS (basse)
Meguerditch BOGHOSSIAN et René MARTAYAN (ténors)
KOMITAS Extraits de la Messe
KOMITAS Chants Profanes d'inspiration liturgiques
AVEDISSIAN Chants rustiques
GANATCHIAN Nanor Pelerinage

Le Festival d'Art Sacré de la Ville de Cannes est organisé par
l'OMACC et l'Orchestre Régional de Cannes Provence Alpes Côte
d'Azur avec le concours du MINISTERE DE LA CULTURE ET DE
LA COMMUNICATION

Prix des places : 130 F — 110 F — 80 F — 60 F

Réductions Collectivités 110 F — 90 F — 70 F — 50 F

Renseignements / Locations :

CANNES : Billeterie du Palais des Festivals et des Congrès

Tél. : 93 - 39 - 44 - 44 du lundi au samedi de 10h à 18h

OMACC : 93 - 38 - 62 - 00

CE CONCERT EST ORGANISE AVEC LE CONCOURS
DU CLUB SEVAN DE CANNES

U.G.A.B. 80 PARIS

Ե.Բ.Ը.Մ. 80 ՓՆԻԶ

UNION GENERALE ARMENIENNE DE BIENFAISANCE

TROIS SOIREES
EXCEPTIONNELLES
A L'OCCASION DE SON 80e ANNIVERSAIRE

ԲԱՅԱՌԻԿ 3 ԵՐԵԿՈՅԹ

JEUDI 20 NOVEMBRE

RECEPTION OFFICIELLE
sur invitation

VENDREDI 21 NOVEMBRE

CONCERT DE GALA

Salle Gaveau

à 20 heures 30 précises

avec la participation de :

ANI KAVAFIAN — IDA KAVAFIAN — COSIMA JOUBERT —
SUSANNA MILDONIAN — AIDA MOURADIAN —
ANI PETROSSIAN — RAFFI PETROSSIAN — BERNARD SOUSTROT

JEAN TER-MERGUERIAN

LA CHORALE SAHAK - MESROP

Direction

KHATCHIG YILMAZIAN

L'ORCHESTRE JEUNE PHILHARMONIE

Direction

JEAN-JACQUES WERNER

Œuvres de : Mozart — Debussy — Saint Saëns — Komitas —
Ekmalian — Haroutiunian — Babadjanian — Khatchadourian —
Tjeknavorian

SAMEDI 22 NOVEMBRE

DiNER — BAL

Dans les Salons de l'Hôtel Intercontinental

Location : UGAB : 11, square Alboni - 75016 Paris - Tél: 45.20.03.18

Prix des places :

- CONCERT du 21 Novembre
de 80 F à 500 F — Etudiants : 50 F
- DiNER — BAL du 22 Novembre
1000 F par personne

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնություն

ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՊՈՅՏ ԽՍՁԻ ՍԵՒՐԱՆ - ԼԻՂՐԻ ԿԱՐԿԱՆԻ
ՄԱՍՆԱՃԻՂԻՆ

GRANDE SOIRÉE
DANSANTE

organisée par la
section de Sevrans
de la Croix Bleue des
Arméniens de France

LE SAMEDI 15 NOVEMBRE, A 20 HEURES 30

Salle des Fêtes de Sevrans

9, rue Gabriel Perle — Près de la Mairie

Մասնակցութեամբ՝

« Ե Ա Ղ Թ Ա Ն Ա Կ » Նուադախումբի

SPECIALITES et AMBIANCE ARMENIENNES

Tenue correcte exigée

4.000 m² de mobiliers
présentés en ambiance

Meubles
Ghazarian

Z.I. Vitrolles tél. 42.89.27.47
à 20km de Marseille.

“Բացառիկ զեղչ «Յառաջ»ի բաժանորդներուն”

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՇՆՈՐՀԱՎԱԽԻ

Դպրոցատեղի Տօնաճառը
Կիրակի, Դեկտեմբեր 14-ին
Մանրամասնությունները յետադաշին :

×

Հայկական Ծնունդի ընտանեկան Երե-
կոյթ Յունուար 10, կազմակերպուած՝
Կապոյտ Ուաշի Արփորվիլի մասնաճիւղի
կողմէ :

Հայ Աղքատախնամ Ընկերակցությունը
ստացած է հետևեալ նուէրները. — Տէր
Է. Տիկին Խամոն Պետրոսեան 2000 ֆ.,
Պր. Յարութիւն Եկէնեան 2000 ֆ., Տէր Է.
Տիկին Արման Եկտիգարտեան Արա
Պարբեւեանի մահուն առթիւ փոխան
ծաղկեպսակի 500 ֆ., Պր. Պէտար Մորէն
400 ֆ., Տիկին Մ. Ղազարոսեան Արա
Պարբեւեանի մահուն քառասունքին առ-
թիւ 300 ֆ., Օրիորդ Մատէն Արապեան
200 ֆ. :

ՕՐՈՒԱՆ ԻՕՍԳԸ

ՎՃՌԱԿԱՆ ՏԱՐԻՆԵՐ

2000 թուականին մեզ բաժնող այս վեր-
ին տարածման հաշվառման Սփիւռքի
ապագայի տեսակետին վճռական շրջան
մը պիտի ըլլայ :

Ապրիլեան միջոցառում սերունդը հասած
է իր վախճանին : Այժմ, 2-րդ սերունդն
է որ փոխանցման շրջան մը սկսած է ապ-
րիլ : Այդ փոխանցումի արդիւնքէն կա-
խում ունի վաղուան հայկական Սփիւռքի
զեպտիլը եւ ճակատագիրը :

Ապրիլեան եղևոնի անկիւնադարձ տա-
րադրանքը՝ յիսնամեակ, վաթսուսուս -
եակ, եօթնասուսուսմեակ տեղեկցին հո-
սակիւններ, բերին որոշ փոփոխութիւն-
ներ հայուն ազգային ինքնազգայնացու-
թեան, մշակութային ինքնութեան որո-
շումի եւ քաղաքական յանձնառութեան
զեպտիլ, սակայն կը մնան պարագայական
եւ մակերեսային :

Սփիւռքը պատմութիւն մը կերտած է :
Մարտի մը արտադրած է : Աւանդու-
թիւն մը ունի : Թէպէտ Սփիւռքը ինքնա-
նշտաբան է : Ժամանակաւոր հանդուրժան
միջ է դէպի հայրենիք տանող ճամբուն
կան եւ տարագիր Հայուն վերջին ու
վերջնական կայանը Հայաստանն է : Սա-
կայն, մինչեւ որ Հայը տէրը չէ դարձած
իր ճակատագրին, եւ նոյնիսկ անկէ վերջ,
Սփիւռքը պիտի պարունակէ իր երթը :
Այդ երթը հարկ է պարտաւորել, ուղղել
է հայ կեանքի զեպտիլը, ինքնազգայնաց-
ման արժեքներու վրայ :

2000 թուականին երրորդ սերունդն է
որ պիտի ստանձնէ զեկը Սփիւռքին : Սե-
րունդ մը որ ոչ միայն երկիր չէ տեսած,
այլեւ իրեն կը պակաս հազարդակցու-
թեան հիմնական ազգակը՝ լեզուն : Լե-
զուն որ զինքը պիտի առաջնորդէ ճշդ-
մարտ գիտութեան եւ պատասխանատու
յանձնառութեան : Լեզուն, որպէս ամուր
կուսան, շաղախի դեր պիտի խաղայ :

Հայութիւնը, ինչպէս պարագան է բո-
լոր ազգերուն, կ'ըմբռնուի իր մշակույ-
թով, մշակույթ մաքնէն լայն առումով :
Հայութիւնը լեզու է, զիր է, գրականու-
թիւն է, պատմութիւն է, արուեստ է,
անտեսութիւն է, քաղաքականութիւն է,
հող է : Նաեւ եկեղեցի է. եկեղեցին
անկեղծ իր ազգային իմաստով : Այլ
խաղով պայքար է : Պայքար մը դժուար,
անհասարակ եւ սպառնալի :

Այս պայքարը տանելու համար, երրորդ
հազարամեակը, եթէ ոչ լաւագոյն, առ-
նուագն նուազագոյն անհրաժեշտ գէնքե-
րով, զեմագրաւելու համար պայման է
համազգայնութիւն ծրարելիներ մշակել եւ
խաղաղորդել : Չենք ըսել համապիւնեքեան,
բայց իւրաքանչիւր հազարութիւն իր իւ-
րայատուկ հարցերը :

Եւ Քրանսահայ գաղութի հարցը իր
խաղաղութական եւ մշակութային ինք-
նութեան պահպանումն է : Յառաջիկայ
պարբերակները, տարիները վճռական
պիտի ըլլան : Գաղութի պատասխանա-
նունքը, զեկապարները, Հայերը ամէն
մակարդակի պէտք է զեմակցին այս իրո-
շումին, ստանձնեն այս հիմնական հար-
ցը : Ասիկա չի նշանակեր զգործները ըս-
տեղծել եւ բազմապատկել : Ստեղծել,
այո, հոն ուր կարելի կայ միայն : Ասիկա
կը նշանակէ պատրաստել, մշակել եւ ի-
րապէսով մեծ մանկավարժական ծրա-
րել մը հայերէն լեզուի աշակերտութեան
եւ ուսուցման համար : Եթէ ըլլանք կրա-
ւորական, եթէ ձախողիք այս մարզին
մէջ, եթէ երկրորդ սերունդը չյաջողի
փոխանցումը, այլապէս յոյժ մտահոգիչ,
լուսնու համար յուսահատական, կը
կը դառնայ այս գաղութին ճակատագիրը :
Ուստի կարողանալ ճակատամարտ մը :
Պակտասիկ շահին :

ՕՐՈՒԱՆ
ԴԵՊՅԵՐԸ

ՇԻՐԱՔ.-
«ԸՍԻ - ԶԸՍԻ»Ի
ՆՈՐ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Ըստ երեւոյթին Ֆրանսայի նախարա-
րապետը բախտ չունի հարցադրոյցներու
մարզին մէջ : Արդարեւ առաջին փորձանք
մը ծագած էր ամառը խորաշրջանի թերթի
մը թղթակիցին հետ՝ Պէն Փորա, երբ
յայտարարած էր թէ պատասխանատուն
ինքն էր, 1975ին երբ նաեւ նախարարապետ
էր, Իրաքի հիւլէական կայանին կառուց-
ման եւ աւելին՝ կը դատաւարտէր պա-
ղետինեան պետութեան մը զոյւթեան
հեռանկարը : Այն ատեն խնդիր կ'ունե-
նար Արաբներուն հետ, այս անգամ՝ Հըր-
եաներուն :

Ի՞նչ է պատահածը : «Ուաշինկթըն
Թայմզ» խմբագրապետը, որ անփորձ լը-
րագրող մը ըլլալէ շատ հեռու մէկն է,
քանի որ ուրիշ մէկը չէ եթէ ոչ՝ Արեւմտ
Պորթլէնթը, հրատարակած է իր տե-
սակցութիւնը Շիրաքի հետ, որու ընթաց-
քին, նախարարապետը, աղբիւր տալով
արեւմտեան - Գերմանացիները՝ ըսած
կ'ըլլայ որ եթէ Լոնտոնի օգակայանին
ումբը պայթած ըլլար էլ - Ալ-ի օգա-
նաւին մէջ, 376 հոգի մեռած կ'ըլլային
եւ այնպիսի հակասութեան ճակատ մը
կրնար պարզուիլ, որ Ասատ կը տապա-
լէր : Ուրեմն, կարելի չէ համոզուիլ որ
սուրիական գաղտնի սպասարկութեանց
զորքն է, աւելի ճիշդ կարելի է խորհիլ
թէ անոնք խաղի եկած կրնան ըլլալ իս-
րայելեան - Մուսատ - սպասարկութեանց
կողմէ : Պարզ է, թէ երբեք յայտնու-
մով վարչապետարանը հերքեց : Շիրաքը թա-
կական ձախուսէր «լուսաբանութիւն» մը
ալ կուտայ, երբ կ'ըսէ ամերիկացի լրա-
գրողին մասին. - «Զինքը ընդունեցայ եւ
հարցադրոյց մը ուղեց : Ըսի թէ նման մը-
տագրութիւն մը չունէի : Գոհ չմնաց :
Ըսաւ թէ Ուաշինկթընէն յատկապէս եկած
էր : Շատ լաւ կը հասկնամ, ուրեմն ըսի
թէ տրամադիր էի խօսելու «օժիճ» ռի-
թոր» (ձայնախօսէ դուրս), համաձայն -
նեցաւ : Շիրաք կը տեսնէ ձայնագրող
զորքիւք, բայց, կը կարծէ որ լրագրողը
փակած է : Կ'աւելցնէ՝ «այն տպագրու-
թիւնն ունեցայ որ լաւ Ֆրանսերէն կը
հասկնայ», կը ճշգրտի իրեն՝ «պեթ է»,
ու Շիրաքը կարող ալ կ'ընէ «ամօթ չէ» :

Ամօթ բան մը կայ սակայն : Լրագրողը
կը պնդէ որ ստախոս մը չէ եւ Շարաթ
օր կը սպառնար ամբողջ տեսակցութեան
պատճէնը հրատարակել Երկուշաբթի
թիւով եւ անբաղձալի չափերունն ալ
գնելով, ինչ որ ըրաւ բացառիկ թիւով
մը :

Եթէ հարցը վերաբերէր հասարակ մահ-
կանացուի մը, կարելի էր խորհիլ որ
մարդը ըսածը - թողածը չի զիտեր :
Հարցը տարբեր է սակայն երբ կը վե-
րաբերի պետական պատասխանատու
գէմքի մը որ իր առաջին «բարի
լոյս»էն մինչեւ «գիշեր բարի»ն,
պարտի զեմակցել թէ ի՞նչ կ'ըսէ եւ ո-
րո՞ւ կ'ըսէ : Ինչպէ՞ս համոզուիլ, որ Շի-
րաք կրնայ այնքան միամիտ ըլլալ, որ
հաւատայ թէ «Ուաշինկթըն Թայմզ»
խմբագիրը ամբողջ լածները չէ արձա-
նագրած եւ բնաւ պիտի չօգտագործէ :
Եթէ այս այսպէս է, կը մնայ ուրեմն
խորհիլ թէ Շիրաքը զեմակցաբար ըրած է
իր կապիւր : Այն ատեն կը ծագէ ուրիշ
հարց մը՝ ինչո՞ւ : Լրագրողը սպայէ կը
ներկայացնէ իր հանդիպումը : Շիրաք

կ'ըսէ թէ տրամադիր է սիրտը բանալու,
իր մտածումները յայտնելու, բայց ոչ՝
չափերուններու մէջ, իր անունով : Ինչ
կը խօսի, սրտաբայ, ու լրագրողը կ'ընէ այն-
պէս որ իր անունով չըլլայ : Ինչ որ առ-
նուագն տարօրինակ կրնայ թուել : Լրա-
գրողին համար որեւէ բանակէ՛ն չէր
ծագեր, եթէ Մաթինեոն հերքած չըլլար :
(Պզտիկ պատմութեան համար, յիշենք
թէ թերթը կը պատկանի Մուս ազան-
զին, որ կրօնքէն անդին եւ աւելի անտե-
սական մեծ եւ միջազգային մակարդակի
ձեռնարկ մըն է) :

Նման պարագաներու մէջ, հարկ է ըզ-
գուշանալ մանաւանդ «բարեկամներէ» :
Ասոնց կարգին՝ Լըքանիւն (որ դեռ չէ
մարտած Արտաքին նախարարութեան գը-
լուիւր ըլլալը) կը հեզնէ. - «Որովհետեւ
լեզուի թէ պատասխանատուութիւններ ու-
նեցող քաղաքական գէմք մը փորձանքե-
րու մատնուած էր, կ'ըսէր թէ չէ ըսած
ինչ որ խօսակից մը կ'ըսէ թէ ըսած է,
կը նախընտրեմ նօթերուս ապաւինիլ վըս-
տահ ըլլալու համար որ ինչ որ ըսի ըս-
ուած է եւ չի հերքուիր» :

Ընդգրկմութեան, զլիսաւորաբար ընկեր-
վարականներու ուրախութիւնը բացա-
յայտ է, թէ եւ անտեղի : Կը բաւէ քիչ մը
յիշողութեան տէր ըլլալ (օրինակ՝ Կրին-
փիսի ատեն ըսուած - չըսուածները չմոռ-
նալ), անդադառնալու համար թէ նման
փորձանքներ ոչ ալին, ոչ ալ ձախի մե-
նաշուրհն են, մանաւանդ ժամանակաշը-
ջանի մը մէջ, ուր դժուար կը գտնուին
երեմանի պետական գէմքեր, որոնք կըր-
նային, ի պահանջաւ հարկին, այնպիսի
սիրելեան ոճ մը գործածել, որ ոչ ոք
կրնար յետագային զիրենք նեղը գնել :

Շիրաք եւ կրնը անձնական բնույթ ու-
նեցող այցելութիւն մը տուին Քոնիլի ա-
պարանքը՝ Օկըրսհայմ : Ֆրանսայի նա-
խարարապետ վստահ է որ Լոնտոնի մէջ
(որ կը հաւաքուէին Երկուշաբթի) 12
Եւրոպացիները հասարակաց դիրք մը պի-
տի կարենան ճշգրտել (Սուրիոյ նկատմամբ) :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԹԻԻՐ ԼՈՆՏՈՆ մեռաւ 71 տարեկա-
նին, յետ-երկարատեւ հիւանդութեան : Չե-
խուսկովալիոյ նախկին արտաքին փոխ նա-
խարարը առաւելաբար ծանօթ է ամբոյսին
ուրիշ զիմապիծով մը՝ Իվ Մոնթանի : Ար-
դարեւ, Քոսթա Կալըասի գլուխ - գոր-
ծող Ֆիլմն է՝ «Սոստովանութիւն» որ
այնքան հարազատօրէն ներկայացուց այս
չին համայնավարին կեանքը, որ հիմա-
լինեան բարբարոսութեան, 1952-ին : Կը
մարմնաւորէր տիպար կեանքը անկեղծ
կուսակցականի, որ զիտէր թէ ինչո՞ւ կը
հետապնդուի, կը չարչարուի, կը դատա-
ւարտուի, երբ կը կուէր Սպանիա կամ
Ֆրանսա, բայց ի՞նչպէս բան մը հասկը-
նայ, երբ իր կուսակցիներն ու ընկերներն
են զինքը չարչարանքի ենթարկողները :
Շինծու գաղով մը դատաւարտուելէ
ետք, պատիւը կը վերահաստատուէր եւ
քանի մը տարի մնալէ ետք իր երկիրը,
Ֆրանսա կը հաստատուէր վերջնապէս :
«Փրակայի դարունը» որոշ յոյսեր կու-
տար իրեն, որոնք չուտով ի զերեւ կ'ը-
լէին : 1970-ին կը զրկուէր չին հպատա-
կութենէ «հակաչին» հատորին (Սոստո-
վանութիւն) համար : Այն ատեն «Իւմա-
նիթէ»ն ալ ցեղ կը թափէր Լոնտոնի վը-
րայ, այսօր աւելի «պարկեշտ» է երբ կը
հաղորդէ մահը՝ «եղբրական ճակատագիր
ապրած անձին» ու Մառչէ ցաւակցութիւն
կը յայտնէ այրելին :

ՊԱՍԻ քիմիական Սանտոգ գործատան
հրդեհին հետեւանքով պատահած ապա-
կանութիւնը ու թունաւորումը օգին եւ

Հոնոսին շատ մեծ համեմատութիւններ
առած են եւ ազէտն ալ մկրտուած՝
Չերնոպալ... : Արեւմտեան - Գերմանիա
եւ Հոլանտա խմելիք ջուր չկայ թափած
անդիլին պատճառաւ, եւ լուացուին իսկ
արդիւրած է որոշ չըջաններ : Արդէն
զետր տեղ - տեղ սկսած է կարմրել : «Կար-
միր ալիքը» կը սպառնայ նաեւ Քէօնի եւ
Տիւրքիոյ զարեջուր արտադրողնե-
րուն, որոնք ուղղակի Հոնոսին կը հայ-
թայթէին ջուրը :

ՆԱԽԱԳԱՆ ՄԻԹԵՐԱՆ տեսակցութիւն
մը տուած է Լը ֆուէն շարաթաթերթին,
ուր կը ճշդէ որ երկրին պաշտպանու -
թիւնը եւ արտաքին քաղաքականութիւնը
չիլիքէի կը պատկանին :

ՓՈՒԹՊՈՒ

ՖԻՐԱՆՍԱԶԱՅ ԽՈՒՄԲԵՐ

Փարիզեան շրջանին ախոյեանութեան
մասնակցող հայկական երեք խումբերու
արդիւնքներն են. -

Խսիի Հայ Մարգալան - Սէ-Ա. 14 1 - 2
Ալֆոնսիլի Խ-Ժ-Ա. - Վիլքի 2 - 0
Հ.Մ.Մ. - Ֆրանս - Էս-Օ-Ռոնի 2 - 0

A PROPOS DE LA DECISION
DU BUREAU DU
PARLEMENT EUROPEEN

COMMUNIQUÉ

Le Comité de Défense de la Cause
arménienne et l'Association Solidarité
Franco - Arménienne se félicitent de la
décision prise par le Bureau élargi du
Parlement européen le 22 octobre 1986.

Le renvoi du rapport sur la Question
arménienne en Commission politique
constitue un revers important pour la
Turquie au regard des multiples pres-
sions qu'elle a exercées auprès des par-
lementaires pour mettre un terme à tout
débat sur la Question arménienne au
Parlement européen.

La procédure entre aujourd'hui dans
une phase active. La Commission politi-
que se prononcera prochainement sur le
rapport de M. J. VANDEMEULEBROU-
CKE et de son vote dépendra la discussion
de la Question arménienne à l'Assemblée
européenne de Strasbourg.

La confrontation s'annonce difficile et
l'issue du vote incertain.

Dans ce contexte, nos deux organisa-
tions ont décidé d'unir leurs efforts afin
de parvenir à l'adoption d'une résolution
reconnaissant le génocide de 1915 et pré-
conisant une solution politique à la ques-
tion arménienne.

Nous appelons à la vigilance la com-
munauté arménienne et lui demandons de
soutenir l'action nécessaire et efficace que
mènent nos organisations au sein de cette
institution.

SOLIDARITE COMITE DE DEFENSE
FRANCO - DE LA CAUSE
ARMENIENNE ARMENIENNE

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 11-Ի ԶԻՆԱԳԱՐԱՐԻ տա-
րեղարձին առթիւ, «Յառաջ» լոյս չի տե-
նի (Նոյեմբեր 12-ի թիւ) : Մեր յայտը
թիւը՝ Հիմզարթի, Նոյեմբեր 13 :

ՏԱՐՕՆԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԲԱՆԱՀԻՒՍՈՒԹԻՒՆԸ

Բ.

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԵՐԳԵՐ

Գեղջկական առումով աշխատանք պէտք է հասկնալ երկրագործութիւնն ու խաշնարածութիւնը, որովհետեւ միւս բոլոր արհեստներն ալ կուգան երկրորդական զիրքի վրայ եւ վերոյիշեալ երկուքն են, որոնք կը կազմեն ժողովուրդին մեծամասնութեան պարապմունքը:

խաշնարածութեան յատուկ երգեր գոյութիւն չունին, այլ կան եղանակներ: Երգի տեղ չուն գործածուողն է սրինգը, որ թէ՛ հովիւը ուրախ տրամադրութեան մէջ եւ թէ՛ նոյն ատեն հօտը միախումբ պահելու միջոցն է: Բարեբախտութիւն ենք ունեցած լսելու վերապրողներէ նըմանօրինակ քանի մը նուագներ, որոնք որքա՛ն յուզիչ են եւ հարազատ նմոյշներ կընան կազմել ժողովրդական պարզունակ արուեստին:

Աշխատանքի երգեր վերնազիրին տակ ընդհանրապէս պէտք է հասկնալ դուժանի երգեր, թէեւ կարելի է նաեւ ասոր մէջ առնել աւելի փոքր պարապմունքներու երգեր՝ ինչպէս խնոցի, երկանաքարի, եւայլն:

ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ ԵՐԳԵՐ

Օրհներթիւնը եւ աղօթքը, ընդհանրապէս պառաւ կիներու կողմէ արտասանուած, իրենց մէջ կը կրեն մարդկայնական շատ զօրաւոր շեշտ մը: Հոն կը գտնէք սիրտեր, որոնք կը բաբախեն ամէնէն առաջ ուրիշին յանդուրժեան համար: Արդարեւ, այլասերական ի՛նչ ոգի Նոր Տարուան առթիւ արտասանուած մաղթանքներէն հետեւեալին մէջ. «Բարի նոր տարի էդմի աշխրհիմ եւ էտի թօթիկ (ամէնէն ծայրը) մըզի»: Հայ պարզունակ գիւղացիին բերնէն է, որ կարելի է լսել նմանօրինակ օրհներթիւններ:

Աղօթքները Ամենասուրբ Երրորդութեան եւ սուրբերու ուղղուած օրհներթիւններ են եւ նոյն ատեն՝ խնդրանքներ:

ԱՆԷԾՔ

Անէծքները դառնացած սիրտի խօսքեր են, ինչպէս՝

Հոգոց հանգուցելոց,
Բռնիմ ձեռքդ քալիմ փողոց,
Վրէժ վառիմ կրակ ու բոց:

ԳՈՎԵՐԳՆԵՐ

Այս երգերուն մէջ կը գովաբանուին անհատի մը մարմնական գեղեցկութիւնները՝ ընդերուզուած գեղեցիկ նմանութիւններով, առնուած ընտելութիւն: Այս գլուխին տակ կարելի է առնել նաեւ այն ողբերգներն ու եղբերգները, որոնք իրենց մէջ կը բովանդակեն դովբեր՝ ուղղուած անհետացած սիրելիի մը:

ՀԱՆՆԵՆԻՒՆԵՐ

Հաննելուկները ընդհանրապէս յանգաւոր երկատողեր են, հիմնուած՝ նմանութեան վրայ: Անոնց նպատակն է ո՛չ միայն ծառայել իրբեւ զբօսանքի նիւթ, այլեւ անուղղակիօրէն դարձացնել անհատի մը դատողութիւնն ու տրամաբանութիւնը: Հաննելուկներու ժամանակն է ձմեռը, որուն ընթացքին, երկար գիշերներուն, կը հաւաքուին տուներու մէջ եւ իրարու կը հարցնեն զանոնք: Օրինակ մը.

Ինքն ի հողէն, կեանքն արեւէն,
Մահն ի ջրէն:

Այս հաննելուկին պատասխանն է՝ աղ: Հաննելուկին նկարագրածին համաձայն՝ զայն կը ստանանք հողէն (հող բառով հոս

պէտք է հասկնալ երկիր), արեւի տաքութեան միջոցով կը դառուի եւ իր հարումը (մահ) տեղի կ'ունենայ ջուրին մէջ:

ԱՌԱՄՆԵՐ

Առածներուն մէջ, կարճ տողերով դեղձուկը արտայայտած է կեանքի իր իմաստասիրութիւնը, նոր բառով մը իր փելիս-սոփալութիւնը՝ ճարտարօրէն, երբեմն՝ անյաղ: Առածները ընտանաբար ըլլալով օգտապաշտ խրատներ եւ կամ իրողութեանց ներկայացումներ, անոնց մէջ կարելի է գտնել որեւէ գրութիւն, որ դուրս է մարդու օգուտի պարունակէն: Չկան հոն ընտելեան վերաբերեալ առանձին անկարկութիւններ, ինչպէս որ կարելի է հանդիպիլ գրականութեան մէջ ընտելեան անջատ նկարագրութիւններու՝ պարզապէս ընդհանուր պատկերը պատրաստելու համար. ու եթէ կան, դուրս են սոսկ բաղդատութիւն մը ընելու համար մարդկային ընտելեան հետ:

Գեղջուկը իր առածներուն մէջ լոկ իրականութիւնը դիտող, տեսող եւ արտայայտող է, հետեւ՝ եղբակացութեան մը յանգելու եւ զայն պատգամելու նպատակէն: Անոնց մէջ կարելի է գտնել մեր ներկայ հոգեբանութեան ու իմաստասիրու՝ թեան սաղմերը, սակայն այն տարբերութեամբ, որ վերջինները անտաճանաչումէն ետք կը խորհին դարմանումին վերայ, սակայն առածը կը մնայ լոկ իրականութիւն մը կամ իրողութիւն մը արտայայտողի դերին մէջ:

Անկար,
Կուտէ անլի բանկար:

Առանց նեցուկի, անոք մարդը անլի բանձարով կը ստիպուի գոհացնել իր անօթութիւնը:

Գեղջուկը առածներուն մէջ կը ներկայանայ իբր անոք մէկը, որ միայն կը հըպատակի. չունի նախաձեռնութեան ոգի: Կարծէք կը հաւատայ, թէ ամէն ինչ կը տնօրինուի նախախնամութեան կողմէ, որուն փաստ է արդէն իր ճակատագրապաշտութիւնը:

ՅՕՐԻՆՈՒԱԾՔ

Ժողովրդական երգը մեծամասնութեամբ անմիջական ներշնչման արդիւնք է: Յօրինողը զայն երգած է յագեցում տալու համար իր մէջ խրատող եւ դուրս գալ ուղղաբարձութիւն մը: Փնայատրաստից եւ խորապէս զգացուած չըլլալուն պատճառով, երգերուն ընդհանուր յօրինուածքը կը կազայ:

Երկրորդ պատճառ մը ալ այն պարագան է, որ երգերը մէկ դաւառնէն միւսը անցնելով՝ երբեմն աճումի եւ երբեմն ալ յապաւումի ենթարկուած են: Վերոյիշեալ երեք պատճառները նկատի առնելով, կարելի է անկողմնակալ եւ ճշգրիտ դատում մը ընել անոնց յօրինուածքին մասին:

Մեր ձեռքը հասած երգերուն նայելով՝ անոնց յօրինուածքը տկար է: Կը պակսի անոնց մէջ գաղափարներու տրամաբանական յաջորդականութիւնը: Շատ մը տեղեր երգին գնացքը կ'ոստոտէ պատկերէ պատկեր, որոնք չունին ներքին զօրեղ յարակցութիւն մը եւ կը մնան իւրաքանչիւրը անջատ - անջատ պատկերա-

ՈՒԽՏԻ ՄԸ ՄԱՅՐԱՄՈՒՏԸ

ՎԵՐՋԻՆ «ԳԱԼՖԱՅԵԱՆ»Ը

Հակառակ իրենց առջեւ յարուցուած տեղի եւ անտեղի աւելի յաճախ անտեղի, դժուարութիւններու, խոչնդոտներու, պոյսահայ դպրոցները կը շարունակեն իրենց առաքելութիւնը ի սպաս մեքորայեան տառերուն: Գոնէ մեծ մասամբ: Կան որ կը փակուին: Թաղին մէջ հայ տարրը օտարացած կ'ըլլայ: Պոլսէն արտագաղթը երբեք չէ դադրած արգարեւ: Այսուհանդերձ, չուրջ չորս հազար հայ տղաք եւ տղիկներ կը յաճախեն հայկական վարժարաններ:

Ասոնց տնօրէն - տնօրէնուհիները ընդհանրապէս Հայեր են, իսկ փոխ - տնօրէնը՝ անպայման թուրք, ինչպէս նաեւ ուսուցիչներէն ոմանք: Պէտք է ըսել սակայն թէ հայկական դպրոցներու թուրք անձնակազմի թուականները կը վճարուին Պետութեան կողմէ: Կը պատահի ալ սակայն երբեմն, եթէ ոչ միշտ, որ այդ թուականները պարարտուին, հայ քսակներէ կ'զած նուէրներով...

Թէ ի՛նչ չափով աշակերտները հայերէն կը սորվին, այդ մասին Պոլսոյ մեր պաշտօնակիցները շատ խանդավառ չեն: Անկասկած, սակայն, կը սորվին աւելի քան Փրանսահայ մանուկները:

Վերելի քանի տեղեկութիւնները տալու համար չէ որ զրի կ'առնենք այս տողերը, այլ յիշելու՝ բացառիկ պատմութիւնը պոյսահայ դպրոցներէն մէկուն, Գալֆայեանին եւ ներկայ վիճակը եւ նոյնապէս միաբանութեան:

Գալֆայեանը դպրոց մըն է՝ որ բաց է միշտ Սկիւտարի մէջ, ներկայիս չուրջ յիսուն աշակերտներով՝ որոնք կ'ուսանին ընդհանրապէս ձրի: Տեղին է նշել որ պոլսահայ դպրոցները սկզբունքով վըճարովի են:

Բացառիկ է Գալֆայեան որբանոց - դպրոցի պատմութիւնը, աւելի քան մէկ

յումներ: Օրինակի համար՝ առնենք հետեւեալը.

Շաղ քափեր գետին հալեր,
Բոպիկ հետիկն է կոբեր,
Առայ գետիկն ու գաղի,
Եարոյ զուռ հանգընցուցի:

Կախալ կայներ վըր քափն,
Կոտուց գրիք քնարին,
Ես աղբիկ եմ՝ րէլի եմ,
Նըշանու եմ՝ տէլի եմ:

(«Տարօն», Ա. Տ. Խ. էջ 27):

Այս երգը տպագրուած է Գարեգին Եպիսկոպոս Սրուանձտեանցի «Համուլ - հոտուլ» անուն ազգագրական երկասիրութեան մէջ, 1884-ին: Կը նշենք այս պարագան, ընդգծելու համար, որ անիկա չէ հրատարակուած յետ - պատերազմեան հաւաքողներու կողմէ եւ այդ պատճառաւ անմըմունքի յօրինուածքի տկարութիւնը, այլ՝ 1884-ին, երբ տակաւին մեր նախնիք իրենց պապեանական հոգին վրայ էին եւ առօրեան իր սովորական ընթացքին մէջ: Անցնինք անոր յօրինուածքին:

Երկու քառատողերն ալ իրերայաջորդ տուններ են, սակայն հոն արտայայտուած երեք գաղափարները կարելի է յարակցել ներքին կապով մը: Առաջին քառատողին մէջ կը նկարագրուի, թէ շաղը գետին թափած է ու հալած եւ բոպիկ ոտքին հետքը կորսուած է: Հետքը առնելով՝ զայն ու իր հարով դուռը դռած է: Մէկ-մէկ ձգելով արամբանական այն սխալը, թէ հետքը կորսուած ըլլալով՝ ինք հետքը առնելով կ'երթայ: Անցնինք երկրորդ քառատողին: Ա. երկատողին մէջ կը ներկայագրուի կաքալ մը, որ կեցած է քարի մը վրայ եւ կոտուց դռած քարի անկիւնին. իսկ երկրորդը, թէ ես աղբիկ եմ ու բոլորին ծանօթ, նշանուած եմ եւ խնթ: Ակնյայտ է երկու քառատողերուն յարակցութեան պակասը:

(Շար. 2)

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր մէկին, Ամենայն Սրբոց տօնին առթիւ, Ալֆորվիլի Հայկական Խաչքար Յուշարձանին առջեւ, ոստիկանական ուժերու հսկողութեան տակ, համախումբ եւ յարգանքի արարողութիւն մը տեղի ունեցաւ ի յիշատակ թուրք վարութեան կողմէ հրահանգուած 1915-ի ցեղասպանութեան զոհ մէկ ու կէս միլիոն Հայերուն: Խաչքարին տակ դեպքուած է արձանագրութեան նոր քարը, հայերէն եւ ֆրանսերէն: Նոր՝ որովհետեւ թարմացնելու համար միտքերը, յիշենք որ պաշտօնա-

դարու պատմութիւն: Հիմնուած է 1866-ին մայրապետի մը կողմէ, ինչ որ ենթադրել կուտայ թէ այս վերջինը սովորականէն դուրս անձնաւորութիւն մըն էր: Այդ թուականներուն, Պոլսոյ մէջ, իրական սեռը այնքան ալ մօտիկ եւ ընտանի չէր հանրային դործունէութեան:

Անցողակի ըսենք որ Գալֆայեան մայրապետ ասեղնագործութեան ալ վարպետ էր եւ իր մէկ աշխատութիւնը արժանացած է 1868-ին, Անվէրսի ցուցահանգէսին մէջ, մրցանակի: Այսպէս կը գրէ հայկական Խորհրդային Համայնագիտարանը:

Սրբուհի Գալֆայեան ծնած է 1822, Փետրուար 17-ին Գարթալի մէջ, Պոլսոյ մէկ արուարձանը: Մահացած՝ Պոլս 1889, Յուլիս 4-ին: Այդ ժամանակուան համար բաւական երկար կեանք մը՝ նըւերուած, հափահասութենէն սկսեալ, հայ մանուկներու, աղքատ աղջիկներու մանաւազ, դաստիարակութեան:

Սրբուհի Գալֆայեան հիմնադրին է, անցեալ դարու քառասունական թուականներուն, Գալֆայեան ուխտին, քորերու միաբանութիւն մը՝ թերեւս միակը որ եղած է Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցիին հովանիին տակ. դժբախտաբար ուխտը հասած կը թուի ըլլալ իր մայրամուտին:

Լիոնի մէջ վերջերս առիթը ունեցանք պահ մը խօսակցելու քոյր Հռիփսիմէ Սասունեանի հետ՝ որ հիւրն էր Արման Պահատուրեան ընտանիքին:

Քոյր Հռիփսիմէ՝ որ սարկաւազ ալ ձեռնադրուած է Շնորհք Պատրիարքին կողմէ, միակն է մնացած Գալֆայեան ուխտէն: Քոյրերը, զոհ տարիներու թաւալումին, մի առ մի անհետացած են: Ու քոյր Հռիփսիմէ կը մնայ միակը երկար տարիներ, անցեալին, բարգաւաճ միաբանութեան մը՝ ի սպաս մանաւազ Գալֆայեան որբանոցին: Ներկայիս վերջին «Գալֆայեան»ը կ'աշխատի իրբեւ հաշուակալութի Պատրիարքարանը: Ըստ Պետական օրէնքին, իրբեւ կրօնաւոր իրեն արգելուած է զբաղուել ունենալ Գալֆայեան դպրոցին մէջ՝ որուն վարչը եղած է, անցեալին, ատեն մը:

Քոյր Սասունեան յուսահատ չէ սակայն եւ չուզեր ըսել թէ Գալֆայեան մայրապետներու միաբանութիւնը հասած է իր վախճանին: Կ'աշխատի վառ պահել իր շատակը Սրբուհի Գալֆայեանին եւ իր դարաւոր ուխտին: Լիոնէ վերջ ալ յայտնից Միացեալ - Նահանգները: Այժմ վերադարձած է Պոլս. մեզի այնպէս թուեցաւ թէ չէ հրաժարած վերականգնանքին, թերեւս Սփիւռքի մէկ ոստանին մէջ, իր նուիրական միաբանութիւնը շարունակելու համար, անոր չուքին տակ, ծառայելու հայ մանուկներու:

Պատմութեան համար հետաքրքրական կրնայ ըլլալ նաեւ թէ վերջին «Գալֆայեան»ը պոլսահայ մը չէ: Քոյր Սասունեան ծնած է 1928-ին, Գամակոս, մեծցած Պէյրութ: 1953-ին է որ «Ներգաղթած» է Պոլս, մղուած՝ մայրապետ ձեռնադրուելու փափաքէն:

ՎԱԶԻՆԱԿ ՄԻՍԳՃԵԱՆ

կան բացում են, 1984, Ապրիլ 29, ներկա-
յութեամբ Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի և նա-
խարար - քաղաքական - Ժողէֆ Ֆրան-
կաքի, չորս օր ետք, Մայիս 3-ին,
նույն օրը մի պայմանով կը վնասէր յուշար-
ձանին: Դէպքերը ծանօթ են բոլորին:

Ժամը 10-ին, Ժողովուրդը սկսաւ հա-
մախօսել յուշարձանին առջեւ: Զետեղ-
ւեցան ծաղկեպսակներ՝ Ալֆորվիլի Կա-
պոյտ խաչի մասնաձիւղի, Ս. Պողոս -
Պետրոս Եկեղեցւոյ հողաբարձութեան եւ
Ս. Մեսրոպ Կրթարանի վարչութեան կող-
մէ: Նաեւ ծաղկեփունջներ, թաղարներ
դրուեցան:

Մի քանի վայրկեան յետոյ կատարուե-
ցաւ հոգեհանգստեան արարողութիւն:
Հոգեւոր հովիւ՝ Ներսէս Ծ. Վրդ. Բա-
պտիստեան արտասանեց հոգեւոյց եւ հա-
աքական «Հայր Մեր»-ով վերջ դտաւ այս
արարող, բայց տպաւորիչ հանդիսութիւնը
որուն ներկայ եղան Ալֆորվիլի միու-
թիւններէն՝ եկեղեցւոյ հոգաբարձու -
թեան, Ս. Մեսրոպ Կրթարանի, Հայ Մը-
շակոյթի Տան, Հ. Յ. Դանակցութեան,
Յրանաահայ Կապոյտ խաչի, Հ.Յ.Դ. Նոր
Սերունդի եւ Ալֆորվիլի Հայ Երիտա-
սարդաց Միութեան Մարզականի (Իի -
ժի - Ա.) ներկայացուցիչները եւ հազիւ
մի քանի տասնեակ հոգի:

×

Ալֆորվիլի մէջ, տարիներու դեղեցիկ
աւանդութեան մը համաձայն, այս Նո-
յեմբեր մէկին եւս, տեղւոյն Հ. Յ. Դաշ-
նակցութեան Սարգիս Մինասեան Ենթա-
կոմիտէն, հայկական եռադոյնով զար-
դարուած մէկ - մէկ ծաղկեփունջներ դե-
տեղեց մահացած ընկերներու շիրմին -
րուն վրայ, անոնց որոնք կը հանդէսն Ալ-
ֆորվիլի գերեզմանատունը: Զմոռնալ ե-
րկցները, ռահիւրանները, անոնք որոնք զա-
րուծը կազմեցին ու կազմակերպեցին,
տքնեցան եւ յաճախ դժուար պայմաննե-
րու մէջ տուին իրենց լաւագոյնը, ե-
րատադիտութեան աքիւղ մտածում մըն
է: Կազմակերպութեան մը համար չհրա-
ժարիլ եւ պահել մարդկային սկզբունք-
ներն ու առաքինութիւնները, բարոյա-
կան հարստութիւնները որոնք տասնամ-
եակներու ընթացքին ամբարուած են, ե-
րաշխիք մըն է ամուր կորիզի եւ առողջ
սպաւաղի: Ուստի, դնահատելի է այս
ձեռնարկը որ կը շարունակուէր Նոյեմբեր
Թ-ին հոգեհանգստեան կարգով մը, Ս.
Պողոս - Պետրոս Եկեղեցին, եւ հոգեհա-
նով մը Մշակույթի Տան Սարգիս Մինաս-
եան արահին մէջ: Յուշի եւ յարգանքի
այս արարողութեան կը միանան նաեւ Կա-
պոյտ խաչի տիկիները որոնք նոյնպէս
կը իրեն ու կը յարգեն յիշատակն ու
կատարել իրենց մեծ ընտանիքէն բաժնը-
ւած ընկերուհիներուն:

ԿԱՐՈ ՅՈՎԱՆՓԵԱՆ

Հ. Օ. Մ. Ի

62-ՐԴ ՊԱՏԳԱՄԱՌՈՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

ՊՈՍԹՐԵՆԻ ՄԷՅՑ

«Հայրեմիք»ի Ուսթրթաունի նոր
տան մէջ, Հոկտեմբեր 22 - 25, դու-
մարուած է Հ. Օ. Մ. Ի 62-րդ Մի-
ջազային Պատգամաւորական Ժողո-
վը, մասնակցութեամբ Միութեան բոլոր
միաւորներէ 28 իրաւասու պատգամա-
ւորուհիներու, խորհրդակցական ձայնով
5 հրաւիրեալներու:

Բացումը կատարած է Կեղը. Վարչու-
թեան ատենապետուհին՝ Շաքէ Մինաս-
եան, անդրադառնալով Սփիւռքի տա-
րածքին Հ. Օ. Մ. Ի միաւորներու միջեւ
ստեղծուած ոգիին, նաեւ այդ ուղղու-
թեամբ ցուցաբերուած գործակցութեան:
Ուսք տրուած է Հ. Յ. Դ. Ի ներկայացու-
ցիչ ընկ. Ռազմիկ Մատենիկեանի, որ ող-
ջունելով Ժողովին մասնակցողները, յա-
ջողութիւն մաղթած է աշխատանքնե-
րուն:

Ապա, Ժողովը անցած է օրակարգի նի-
թերու քննարկումին: Կարդացուած են
Հ. Օ. Մ. Ի Կեղը. Վարչութեան եւ տար-
բեր միաւորներու գործունէութեանց տե-
ղեկագիրները: Նխաբերու ընթացքին ո'չ
միայն վերանայուած են անցնող եռամ-
եայ գործունէութեան ծրագիրները, այլեւ
աշխատանքի նոր գործելակերպ մը իւ-
րացուած է, միջազային տարողու-
թեամբ կանացի եւ բարեսիրական այլ
կազմակերպութեանց կողքին արժանի
տեղ մը գրաւելու համար: Ընդհանուր
հարցերու քննարկումը, մեր գաղութնե-
րու առնչուող ընկերային յատուկ հար-
ցերու վերաբերուածքը, ապա նաեւ
կազմակերպական աշխատանքներու հա-
մակարդումը օրակարգի զլխաւոր կէտե-
րը հանդիսացած են:

×

Շարաթ, Հոկտեմբեր 25, Ուսթրթաու-
նի Հայ Կեղրոնի արահին մէջ, 400 հոգիի
մասնակցութեամբ տեղի ունեցած է ճաշ
մը, ի պատիւ հիւր պատգամաւորուհիներ-
րու: Հանդիսութիւնը վարած է Օննիկ
Քէշիշեան (Լոս - Անճելըսէն): Ուսք առ-
նելով յանուն Հ. Յ. Դ. Ի ընկ. Ռազմիկ
Մատենիկեան չեչուած է, թէ «Անկախ բա-
րեսիրական եւ մարդասիրական իր Ժողո-
վըրդանուէր եւ եղակի գործունէութեանէն,
Հայ Օգնութեան Միութիւնը հայակալը-
թութեան, ինչպէս նաեւ դպրոցաշինու -
թեան մարզէն ներս կը շարունակէ իրա-
գործել բացառիկ նուաճումներ, համո-
զումով, զոհողութեամբ, միշտ՝ հայ
երիտասարդութեան դաստիարակութիւնն
ու կրթութիւնը առաջնահերթ նկատե -
լով»: Շրջանաւարտ Կեղը. Վարչութեան
ատենապետուհին՝ Շաքէ Մինասեան, իր
խօսքին մէջ նշել է ետք, թէ «1980-էն ի-
վեր իրականացաւ թէ՛ հոգիներէ ներս եւ

չկար: Միմեանց հետ խօսում էինք ձեռ-
քով ու ոտքով, բացականչութիւններով,
սիրով, Ժպիտով ու լացով, ու նաեւ, չօ-
չափելի ու անշոշափելի հազար ու մի լա-
րերով: Դեռեւս մի պուտ մանուկ՝ ըզ-
զում էի իրերի կացութիւնը: Հօրս դէմ-
քին նայելով կարգում էի նրա ներաշ-
խարհը: Ոչ միայն հօրս ներաշխարհը, այլ
նաեւ իր ընկերներին: Դեռ բերան չբացած,
գիտէի, թէ ինչ պիտի ասեն: Այս հան-
գամանքը մտահոգութիւն էր պատճառում
հօրս ընկերներին, որոնք միմեանց երես
էին նայում, ապա դալուղակ հօրս բաներ
ասում, ըստ երեւոյթին ինչ - որ ոգիներին
միաջմտութեանը վերաբերելով իմ գերըզ-
գայուն գոյութիւնը:

Երբ մի օր էլ, անկախ իմ կամքի, մե-
ծացայ, պատանի դարձայ, յայտնարե-
րեցի ինձ, մարդը, որ եկել է իր հետքը
թողնելու թաւրիղի փողոցներում: Ինձ
այլ բան չէր մնացել, եթէ ոչ չալակէի
սեռը եւ ման գայի փողոցներում: Փնտը-
ռածս աղջիկ էր ու աղջիկ չէր: Փնտըռածս
աշխարհն էր, այնքան աշխարհը չէր,
որքան արկածախնդրութիւնը: Այդ էլ
չէր: Արբունքը ռումբի պէս պայթել
տանկուէրայն էր արել ամէն ինչ: Ընկել
էի թուրքալի մէջ, դուրս գալ չի կարողա-
նում: Հէնց այդ օրերին էր, որ պահանջ
էի զգում խօսելու հօրս հետ: Սակայն
երբ առիթը ներկայանում էր, խուսա-
փում էի, մտածելով որ չպիտի հասկե-
նայ ինձ: Եւ այսպէս, հետզհետէ խոր-
թացանք եւ ու Հայրս: Ես սկսել էի իմ
տեղը գրաւել աշխարհում, սկսել էի սե-

- ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ -

ՊՈՒԷՆՈՍ - ԱՅՐԻՍԻ «Արմենիա» թա-
տերասահին մէջ, Հոկտեմբեր 20-ին,
տեղի ունեցած է «Արաքս» երգչախումբի
տարեկան համերգը, ղեկավարութեամբ
Ժան Ալմուխեանի: Երգացանկը բաղկա-
ցած է «Հարսանեկան քայլերգ» (Յ. Փա-
փաղեան), «Տուտուլ» (Ա. Պատմազըր-
եան), «Բազմակաքաղ» (Ա. Սաթեան),
«Նարո ջառ» (Բ. Կանաչեան), «Շուշանի
երգը» (Ա. Տիգրանեանի «Դաւիթ Բէկ»
օփերային), «Ուրմեան Հայրիկ» փա-
ռերգ (Երաժշտ. Ժան Ալմուխեանի) եւ
այլ գործերէ:

×

ԼՈՍ - ԱՆՃԸԼԸՍԻ մէջ իր մահկանա-
ցուն կնքած է բարերարուհի Տիկին Ռոզ
Փիլիպոս (Թորոսեան): Ծնած էր Վան:
Երկու տարեկանին, ծնողքին հետ հաս-
տատուած է Ֆրեզնո: 1932-ին ամուսնա-
ցած է Ալեք Փիլիպոսի հետ, որ պատանի
տարիքին ծառայելու համար Կաթողիկոս
Ֆրեզնո եւ ծանօթ անուն մը դարձած հո-
ղաւորութեան ասպարէզին մէջ: 1966-ին
իր մահկանացուն կը կնքէ Ալեք Փիլիպոս,
որ եղած էր հիմնադիրներէն մին Հայ
Կրթական Հիմնարկութեան եւ հիմնած
Պրբլիի Հայկական Ուսմանց ամպիոնը
(այժմ դադարած): Ռոզ Փիլիպոս կը ձեռ-

թէ՛ գործնականօրէն՝ անբախտելի կեր-
պով զօղուած եւ Ժողովրդավարական բա-
կըցունքներու վրայ հիմնուած՝ Հ. Օ.
Մ. Ի համապիւնդեան պատկառելի կա-
ռույցը, 16 հազար անդամ - անդամուհի-
ներով, պարզեւտարած է վեթեաքան
կարգ մը անդամուհիներ: Հուսի՛ յայ-
տատարած է, թէ տարի մը առաջ՝ Հ. Օ.
Մ. Ի 75-ամեակին առթիւ, 110 հազար տո-
լարի նուիրատուութեամբ Հ. Օ. Մ. Ի
հիմնադրամի հանգանակութեան մաս -
նակն խոստացած է 500 հազար տոլար
տրամադրել Հ. Օ. Մ. Ի-ին, իր մօր՝ Վար-
դուհի Գույումեանի յիշատակին Հան-
գըստեան Տուն մը կառուցանելու նպա-
տակին:

×

Հ. Օ. Մ. Ի 62-րդ Պատգամաւորական
Ժողովը ընտրած է Կեղրոնական նոր
Վարչութիւնը, որ հետեւեալ պատկերը
կը պարզէ. - Արփի Պալեան՝ ատենապե-
տուհի, Ալիս Մատենիկեան՝ փոխ - ատե-
նապետուհի, Անահիտ Վարստեան՝ քա-
տուղարուհի, Կրէյս Կիւրոյեան՝ դան-
ձապահուհի, Մարո Յուսէնեան, Մար-
գրիտ Մուսիփանեան, Աննիկ Զինտարդ-
եան, Լիդա Աւագեան (Աթէնք) եւ Մարի
Գորգիկեան (Փարիզ) խորհրդականներ:

Նարեկ շրջապոյտի մը՝ Հարաւային -
Ամերիկա, Հայաստան, Լիբանան եւ ա-
լուր, ամենուրեք չլուծ հաստատելով
Հայկական Կրթական հաստատութիւննե-
րու հետ եւ ծանօթանալով այլազան կա-
րիքներու: Տուն դարձին կ'որոշէ մեծ
բարերարութիւն մը գործել, մինչ այդ իր
կատարած օժանդակութիւններէն դատ:
Շուտով առիթը կը ներկայանայ: 1969-ին
հիմնուած էր Հոլիվուտի Հայաստանեայց
Եկեղեցւոյ ամենօրեայ դպրոցը, որ կը
գտնուէր նիւթական համեստ պայման -
ներու մէջ: 1972-ին Ռոզ Փիլիպոս մեծ
գումար մը նուիրելով կարելի կը դար-
ձնէ դպրոցական նոր շէնքին հիմնադ-
րէքը: Այնուհետեւ դպրոցը կը կոչուի
«Ռոզ եւ Ալեք Փիլիպոս» ազգային վար-
ժարան:

×

ԼԻԲԱՆԱՆԻ պետական հեռատեսիլէն
հանդէս եկած են երաժշտանոցի դաշնա-
կի ուսուցիչ եւ երաժշտ Պողոս Ճելալ-
եանի հինգ աշակերտները: Հոկտեմբեր
19-ին պատկերասփռուած յայտագրի ըն-
թացքին հայ դաշնակահարները նուագած
են սոնաթներ եւ դասական եղանակներ եւ
պատասխանած (արարերէն) հարցումնե-
րու: Յայտագրի ընթացքին հարցադրոյց
մը կատարուած է Պողոս Ճելալեանի հետ,
իր աշակերտներուն նուագելու կարողու-
թեան, անոնց կարելիութիւններուն եւ
սպաւաղի հեռանկարներուն շուրջ:

×

ՊՈՒԷՆՈՍ - ԱՅՐԻՍԻ այգիներէն մէ-
կուն մէջ, Հոկտեմբեր 18-ին եւ 19-ին,
տեղի ունեցած է բանակում - սեմինար
մը, մասնակցութեամբ Պուէնոս - Այրէ-
սէն, Գորտուպայէն եւ Մոնթէվիտէոյէն
շուրջ 50 երիտասարդներու: Քննութեան
առարկայ դարձած են՝ «Հայ Դատ»,
«Ուրհ. Միութեան եւ Թուրքիոյ պատ -
մական, քաղաքական եւ աշխարհադրա-
կան վերլուծում» եւ «Հ. Յ. Դ. վերջին
ընդհանուր Ժողովի որոշումներու վեր-
լուծում» նիւթերը: Սեմինարը կազմա-
կերպած է Հ. Յ. Դ. - Արմենիա Երիտա-
սարդաց Միութիւնը:

×

ՄՈՆՐԵԱԼԻ Թէքեան Մշակութային
Միութեան հրաւերով, Հոկտեմբեր Թ-ին,
Մոնթէլալ դացած է Երեւանի օփերայի բե-
մապարի ծանօթ աստղերէն Ռուտովի Ուս-
նասեան, որ երկու ամիս իր կեցութեան
շրջանին կը վերակազմակերպէ Միութեան
«Նայիրի» պարախումբը:

ԱՄԵՐԻԿԱՆ ՇՈՒՐՁՊԱՐ

ՀԱՅՐԱ ԻՆՁ ՄԻ ԲԱՆ ՊԻՏԻ ԱՍԷՐ ՅԱԿՈԲ ԿԱՐԱՊԵՆՑ

Որքան յիշում եմ իմ եւ հօրս միջեւ խօ-
սակցութիւնը երբեք աւարտի չէր հաս-
նում: Աւօրեայ կցկաւոր խօսքերից յե-
տոյ, երբ հարցը հակաին էր մօտենում,
կամայ թէ ակամայ, քաշուած էինք մեր
ներքին պատեանի մէջ, չլինի թէ մօտե-
նանք ցաւի ակունքին: Ես կարծում էի,
թէ ցաւի ակունքը ես էի, որ անմայր էի
մնացել: Գուցէ հայրս յանցաւոր էր ըզ-
րում ինձ անմայր թողած լինելու հա-
մար: Զգիտեմ: Ես հազիւ երեք տարեկան
էի, երբ ծնողներս բաժանուել էին: Եր-
բեք Հիմնայ պատճառը, չուզեցի իմա-
նալ պատճառը: Բոլոր ընկերներս մայր
սէնէին: Իսկ իմ մայրը, որ այնքան բարի
էր ու զեղեցիկ, հեռու էր ինձանից:
Երբ փոքր էի, կեանքը համակ հաղոր-
դակցութիւն էր: Այն օրերին ես ու հայրս
հաղորդակցում էինք: Շատ խօսքի պէտք

երեւոյթին եղել է գունեղ ու լի արկած-
ներով, չէ՞ որ հայրս ու իր սերունդը
մաքառեցին ու կերտեցին Հայաստանի
Հանրապետութիւնը: Յաճախ երանի եմ
տուել հօրս, որ ապրել ու մասնակից է
եղել պատմական մի ժամանակաշրջանի
կերտմանը: Գուցէ ուզում է ինձ խօսել
իր երազների ու ձախողութիւնների մա-
սին: Ես գիտեմ, որ հայրս արուեստագէտ
էր: Բայց աշխարհը չգիտէ, որ նա ար-
ուեստագէտ էր: Գուցէ հայրը ուզում է
որդուն բացատրել, թէ ինչպէս առօրեայի
ատմաների տակ ընկած է կարողացաւ ի-
րագործել իր նպատակները, որ նա կա-
րող էր համբաւաւոր նկարիչ դառնալ, ե-
րաժիշտ, դերասան կամ թէ գրող եւ որ
սակայն մնաց կիրաւանապարհին: Եթէ
այդ էր ուզում հայրս ինձ ասել, ապա
նորութիւն պիտի չանէր, քանի որ աշ-
խարհը լեցուն է ձախողած ճշմարիտ ար-
ուեստագէտներով: Ինչո՞ւ միայն ար-
ուեստագէտներով: Ո՞վ է իրապէս յաջո-
ղել կեանքում որ նա յաջողէր: Հազիւ
ծայրը ծայրին կայցած, մէկ էլ տեսնում
ես կեանքն անցել է, տակում բան չի մը-
նացել: Գուցէ այդ բոլորը չէ: Գուցէ
հայրս ինձ ուզում էր ասել, թէ որքա՞ն
է ինձ սիրում եւ որ պատեհութիւն չունե-
ցաւ ասելու: Եթէ այդ էր, ապա ասելու
պէտք չկար, քանի որ ես գիտեմ, երբ
նոյնիսկ խռով եմ եղել իր հետ, երբ նա
խռով է եղել ինձ հետ: Զգիտեմ ի՞նչ
պիտի ասէր հայրս, որ չասաց, առիթ չու-
նեցաւ ասելու:

(Շար. 1)

Այլը Տիկին Նուարդ Ծառուբեան,
Տէր Է Ե Տիկին Գրիգորի
Է Կառաւիկները,
Այլը Տիկին Անժէլ Մանասեան,
Կառաւիկներն ու թոռները
ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն,
հօր, մեծ - հօր, Էդուար, Ժորժեթ
ՀԱՅԿԱԿ ԾԱՏՈՒԹԵԱՆԻ
մահը, որ պատահեցաւ Նոյեմբեր 5-ին,
82 տարեկանին:
Յուզարկաւորութիւնը կատարուեցաւ
Շաբաթ, Նոյեմբեր 8, Կուրտօն (Լոթ)
ընտանեկան մտերիմ շրջանակի մէջ:
CRUBILLE
5, rue de Crimée — 75019 PARIS

ՍԷՆ - ԹԷԹԵՆ
Ս. ԳԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՌՈՐԻՅ
Նոյեմբեր 16, Կիրակի, առաւօտեան
ժամը 10-30-ին, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ
Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ մէջ, կը մա-
տուցուի Պատարագ:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԶԱՏԻԿ ԱՐԵՂԱՅ ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ
Սերով կը հրաւիրուի շրջանի հայու -
թիւնը՝ ներկայ գտնուելու սոյն արարո-
ղութեանց:

ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՍԷՅԻ. - Կապ. Սաչի Սէն - Ժե-
ռոմի վարչութիւնը կ'ողբայ խոր կսկի-
ծով իր վաղեմի ընկերուհիին՝
ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԼԻԻՍԻ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ
մահը եւ այս առթիւ խորին ցաւակցու -
թիւններ կը յայտնէ ողբացալին եղբոր՝
Տէր Է Ե Տիկին Մուշեղ Մուրատեանի
(Փարիզ) եւ զինքը խնամող սանիկին Տի-
կին Ազատուհիին (Նիւ) ու համայն ըն-
տանեկան պարագաներուն:
Այս տխուր առթիւ մասնաճիւղս 300 Ժ.
կը նուիրէ «Յառաջ» թարգմանման հա-
մար:

ՇՆՈՐՀԱԿԱՆԻ
ՄԱՐՍԷՅԻ ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳԱՐԱՆՁԱՅ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ
Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ
վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստա -
ցած է հետեւեալ նուէրները. -

Յակոբ Սահակեան 500 Ժ. Սահակեանի
ամուսնութեան առթիւ:
Եփրեմեանի պատկին առթիւ Ժիրայր
Էօզկիւլեան 400 Ժ.:
Գաղանձեանի թաղման առթիւ. - Մար-
գար Մերուքեան 100 Ժ., Տէր Է Ե Տիկին
Պաղտատար Գաֆէճեան 200, Տէր Է Ե Տի-
կին Սիմոն Սիմոնեան 50, Տէր Է Ե Տիկին
Ժիւլիէն Գրիգորեան 50, Այլը Տիկին Գա-
ղանձեան 100, Տիկին Ալիս Ծանում 200:
Յովհաննէս Այտընի պատկին առթիւ. -
Լեւոն Էփր 500 Սահակ - Մեսրոպ երգչա-
խումբին:
Գաղանձեանի թաղման առթիւ. - Տէր
Է Ե Տիկին Հայկազ Մարտիրոսեան 100 Ժ.,
Սեբաստիոյ Հայրենակցական Միութեան,
Տիկին Էլիան Գաղանձեան 150 հայ բան-
տարկեայներուն:
Պաղանձեանի հոգեհանգիստին առթիւ. -
Պաղանձեան ընտանիք 500 Փր. 1-000 Փր.
Հ. Բ. Բ. Միութեան, Տիկին Մաքրուհի
Գարպազեան 100, Տէր Է Ե Տիկին Տէր -
Ստեփանեան 50, Տիկին Վարդանոյշ Մե-
լքոնեան 20, Օր. Տընիզ Համբարձումեան
100, Երուանդ Միքայէլեան 200, Տէր Է Ե
Տիկին Կէօղիւնեան 200 Փրանք Տէր Է Ե
Տիկին Անտէ Սիսակեան 100 Հ. Բ. Բ. Մի-
ութեան, Շէլէլէքեան ընտանիք 100
Եկեղեցւոյ դպրոցին, 100 Հ. Բ. Բ. Միու-
թեան դպրոցին:
Զէօրէֆեանի հոգեհանգիստին առթիւ՝
Այլը Տիկին Զէօրէֆեան 100, Տէր Է Ե Տի-
կին Հայկազ Մարտիրոսեան 100 Ժ.:
Տօնիկեանի թաղման առթիւ. - Պ. Ար-
թիւր Մարաշեան 100, Տիկին Յակոբ -
եան Վարդանոյշ 50, Տօնիկեան ընտանիք
150, Ժանէթ Տօնիկեան ընտանիք 150 Ժ.:
Տէր Է Ե Տիկին Վահան Ալման 2000 Ժ.
Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին եւ 200
Փրանք:
(Շաբ.)

Ի ՆՊԱՍՏ
Ս. ՂԱԶԱՐԻ
ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՖՈՆՏԻՆ
ԻԷ. ՅԱՆԿ
Ֆ. Ֆ.
Տէր Է Ե Տիկին Դանիէլ Մաղիքեան 2-000
Ռընուֆօ Արմէնիէն 1-500
Տէր Է Ե Տիկին Հայկ Գիւլիճեան 1-000
Պ. Միւրճեան Ալթունեան, Տաթ. Ժան
Մետաքսեան, Պ. Ժորժ Յակոբեան, Տէր
Է Ե Տիկին Լէոն Սապունճեան, Տէր Է Ե Տի-
կին Սարգիս Հէքիմեան, Պ. Հրանդ Մու-
սէսեան, Տիկին Լուսանուշ Պալեան, Օր.
Աննա Պալեան 500-ական, Տիկին Վերգին
Պօղոսեան 300, Պ. Անտէ Թոլեան, Տիկին
Պէտրիս Տէր - Յակոբեան 200-ական
Փրանք:
X
Պիւթիոյ Հայերու Միութիւն 50-000
պիւթիական Ֆր.:
X
Ապու Տապիլի հայ գաղութ 5-000 Ա. տո-
լար:

Կը խնդրուի դրամական բոլոր առաքում-
ները ընել չէքով, միայն ու միայն հետե-
ւալ անունին ու հասցէին. -
C I C A M
c/o Crédit Suisse
92, Ave. des Champs-Élysées
75008 PARIS

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ
Տէր Է Ե Տիկին Գրիգոր Գաղանձեան 100
Փրանք կը նուիրեն «Յառաջ» ին իրենց
թարեկամին՝ Մարտիրոս Տօնակաճեանի
մահուան (Նիւ - Երբ) առթիւ:

ՓՈՒԱՆ ԾԱՆԿԵՍԱԿԻ
ՄԱՐՍԷՅԻ. - Լիւսի Կարապետեանի մահ-
ւան առթիւ, «Յառաջ» թարգմանման
Տէր Է Ե Տիկին Յակոբ Էսկիճեան 50 Ժ.
կը նուիրեն:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ
ԿԱՊՈՒՏ ԽԱՅԻ Լիւսի մասնաճիւղի
վարչութիւնն Նոյեմբեր 15, Շաբաթ օր,
ժամը 15-ին, անդամական ընդհանուր ժո-
ղով կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհի -
ները, գաղութիւն Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ
յարակից Ազգային Տան սրահին մէջ:
Կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ եւ ճշգ-
պահ ըլլալ:
MAISON ARMENIENNE
DE LA JEUNESSE ET DE LA CULTURE
12 - 14, rue St. Bazile — 13001 Marseille

TABLE RONDE
L'ENSEIGNEMENT
DE L'ARMENIEN
AUJOURD'HUI
précédée d'un diaporama sur l'histoire
la culture et la langue arméniennes.
Participent :
— Professeur Robert Der Merguerian (U-
niversité Aix-Marseille I)
— Père Vartan Kéchichian (Collège Ar-
ménien Samuel - Moorat)
— Sœur Geneviève Tavitian (Ecole des
Sœurs arméniennes de l'Immaculée
Conception)
— Seta Bibérian (Ecole Hamazkaïne)
— Dr. Clara Kouyoumdjian (Paris)
— Père Karekine Bekdjian, Khatchig Yil-
mazian, Edouard Arzoumanian, Mesrop
Bogossian, Huguette Touzladjian (res-
ponsables et enseignants des cours
hebdomadaires d'arménien).
Le débat est dirigé par Monsieur Garo
HOVSEPIAN
— Vendredi 14 Novembre à 20h30 —
— Entrée libre —

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԱԿԱՆ
ԵՐԵԿՈՅԹ
ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ
ՄԻՍԱԲ ՄԵԾԱՐԵՆՅԻ
Ճննդեան 100-ամեակին
Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն
Տիկին Նոյեմիկ Խսէֆի - Քերքեշեան,
Օր. Վիլմա Պէօրէֆեան, Կարապետ
Տաղէսեան, Ժան Թապալեան եւ՝
ԶՈՒԼԱԼ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ
Ուրբաթ, Նոյ. 28, Ժամը 20-30-ին,
YAN'S CLUB
5, avenue Reille, 75014 Paris
Կազմակերպութեամբ՝
ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ
100-ԱՄԵԱԿԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԻՆ
ԵՒ ԵԱՆՅԱՆԱԿԱՆ
Հանդիսութեան աւարտին՝ ճաշ, ա-
ղուծին մէջ:
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է
Ճաշին մասնակցելու համար տեղերը
ապահովել հետաձայնելով հետեւեալ
թիւերուն՝
48 78 22 79 - 43 81 80 82 - 45 89 20 48

IMPORTANTE SOCIETE
RECHERCHE
Couple pour gardiennage bureaux et
entrepôts.
Appartement fourni sur place.
Souhaiterions personnes pré- retraite
— Ecrire avec C.V. + photos
SA. NAVIAL
à l'attention de Jean Nazarian
B. P. 137
Z. I. La Palun
13722 Marignane Cedex
ՆՈՅՄԲԵՐ 11-Ի ԶԻՆԱԴԱԴԱՐԻ
ՅԻՇԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆ
ՖՐԱՆՍԱԶԱՅ
ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
ԿՈՉ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Ինչպէս ամէն տարի, Ֆրանսահայ Նախ-
կին Ռազմիկներու Ազգային Ընկերակ-
ցութիւնը՝ հիմնադրուած 1917-ին, կը հրա-
ւիրէ բոլոր Հայերը իրենց ներկայու -
թեամբ յարգելու երկու մեծ պատերազմ-
ներուն պատուոյ դաշտին վրայ ինկած
Ֆրանսացի եւ Հայ քաջամարտիկներու
յիշատակը:
Այս առթիւ մեր յարգանքի տուրքը բե-
րած կ'ըլլանք մեր հազարաւոր նահատակ
կամաւորներուն, ռազմիկներուն եւ դի-
մադրական պալքարի քաջամարտիկնե-
րուն ու աւելի քան մէկուկէս միլիոն
ղարուս առաջին ցեղասպանութեան նա-
հատակ հայ զոհերուն:
Համախմբուիլ Փետ Լաշէզի դերեղմա-
նատունը, Մենիմոնթանի դիւանար մուտ-
քին առջեւ, Նոյեմբեր 11, ժամը 14-30ին:
Նոյն առթիւ այց Անդրանիկի յուշար-
ձանին եւ ուրիշ նահատակներու շիրմնե-
րուն:

ՀԱՅ ՏԻՍՔ
Կը կազմակերպէ
ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԵՍ -
ՎԱՃԱՌՔ
Ի ՆՊԱՍՏ
ԻՍԻԻ
ՀԱՅԿ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԿԱՌՈՒՑՄԱՆ
ՎԱՃԱՌՔԻ ԿԸ ԴՐՈՒԻՆ
ԻՍԻԻ ԵԿԵՂԵՑՈՑ ՍՐԱԶԸ
6, ave. Bourgain — Issy-les-Moulineaux
Փարիզի տօնավաճառին Հայաստանի
ցուցադրած բոլոր առարկաները՝ բի-
րեղապակի, յարձապակի, ձեռագլին
աշխատանքներ, ձայնասլակ, ձայնե-
րիկ, դիրք, հայկ. վիտէօֆիլմեր եւ
հայկական զանազան նուէրներ:
Շաբաթ եւ Կիրակի, Նոյեմբեր 29
30, ժամը 14 - 19 :
ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻԻ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼՍԱՊՈՑՆ ԶՈՒԻՐՆԵՐ
ՇՆՈՐՀԱԿԱՆԻ
Ֆրանսայի Կապոյտ Սաչի Լիւսի մա-
նաճիւղս Օր. Ա. Գապարեանի շնորհա-
կալութեամբ ստացած է 200 Ժ.:

Auditorium d'Issy-les-Moulineaux
11 - 13, rue Danton
Mercredi 12 Novembre à 20h30
sous la présidence de
ANDRÉ SANTINI
Sous-secrétaire d'Etat aux rapatriés.
Maire d'Issy-les-Moulineaux
Réception de :
AïDA AZNAVOUR - GARVARENTZ
à l'occasion de la sortie de son livre
« P E T I T F R E R E »
Présentation - signature

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՄԱԼ
Դպրոցասէրի Տօնաճաղ
Կիրակի, Դեկտեմբեր 14-ին
Մանրամասնութիւնները յետադաշին:
X
Հայկական Ծնունդի ընտանեկան երե-
կոյթ Յունուար 10, կազմակերպուած՝
Կապոյտ Սաչի Ալֆորդիլի մասնաճիւղի
կողմէ:
Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ
Նախաճեղքեալ
ՖՐԱՆՍԱԶԱՅ ԿԱՊՈՑ ԽԱՅԻ ՍԵՐԱՆ - ԼԻՎՐԻ ԿԱՐԿԱՆԻ
ՄԱՍՆԱՃԻՐԻՆ
GRANDE
SOIRÉE
DANSANTE
organisée par la
section de Sevran
de la Croix Bleue des
Arméniens de France
LE SAMEDI 15 NOVEMBRE, A 20 HEURES 30
Salle des Fêtes de Sevran
9, rue Gabriel Peri — Près de la Mairie
մասնակցութեամբ՝
« Ե Ա Ղ Թ Ա Ն Ա Կ » Նուազախումբի
SPECIALITES et AMBIANCE ARMENIENNES
Tenue correcte exigée

**ՕՐՈՒԱՆ
ԴԵՊԻՏԵՐԸ**

**ՖՐԱՆՍԱՅԻ
ԵՐԿՈՒ ՊԱՏԱՆԴ ԵՒՍ
ԱԶԱՏ ԱՐՁԱԿՈՒԵՅԱՆ**
ՇՆՈՐՀԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ՝
ՍՈՒՐԻՈՅ, ԲԱՅՑ ՆԱԵԻ
ԱՎԵՐԻՈՅ ԵՒ ՍԱՌԻՏԻ ԱՐԱԲԻՈՅ

Երկուշաբթի իրերկուս, Պեյրուի մէջ
կ'ախարհի սպասում մը, Պո — Ռիլմաժ պան-
գրի, որ պիտի տեսէր մինչեւ առաւօտ-
ան 3: Ֆրանսայի ղեկավարը, ճարտասա-
ղի մեկնէր, խոստացուած երկու պա-
տանդները չէին եկած: Աւելի ուշ կը
հաստատուէր որ Դամասկոսէն: Երեք-
շաբթի օր Դամասկոսէն Փարիզ կը հա-
նչէին, ուր զիրենք կ'ընդունէր Շիրաքը:
Նախարարապետը քանի մը խօսք կ'ար-
տասնէր եւ անդրադառնալով միւս պա-
տանդներու (6) կ'ըսէր թէ կառավա-
րութիւնը կ'ընէ ինչ որ իր կարելիութեան
սահմաններուն մէջ է եւ համապատաս-
խան Ֆրանսայի պատիւին եւ արժանաւո-
րութեան, որպէսզի անոնք ալ ազատու-
թիւնը վերագտնեն: Նոյն առթիւ, Շի-
րաք շնորհակալութիւն կը յայտնէր Սու-
րիոյ կառավարութեան, բայց նաեւ՝
Սուրիոյ Արաբիոյ եւ Ալժերիոյ:

Ազատ արձակուած երկու պատանդներն
Ա. Մարսէլ Բուտարի եւ Բամիլ Սոնթակ:
Առաջինը առեւանդուելէ ետք Սեպտեմբեր
24-ին անորոշ պայմաններու մէջ եւ առե-
ւանդումին տէր եղող կազմակերպութիւ-
նը — Յեղափոխական արդարութեան կազ-
մակերպութիւն — յայտարարած էր թէ
Ֆրանսական սպասարկութեանց դորձա-
կալ մին էր: Պատանդներուն ամէնէն
անձնածափն էր, քանի որ անոնք երբեք
չ'արուած: Ծնած է Մարսէլ, սուրիացի
նոյնը եւ միայն 1982-ին Ֆրանսահայա-
տակ դարձած: Ուսումը բարձր է Պաղես-
տին յոյն — կաթողիկէ դպրեմանք մը,
բարձր կը ունենալով յետադայի դերպ.
Բաթիլիէն: Կրնն ալ Պարսիկ է: Սոնթակ,
Յարեկան, կը պատրաստուէր Ֆրանսա
վարդապետ: Ալգուսի, Լիբանանի դա-
րձած էր Ֆրանսական հոգատարութեան
չլինին որպէս պատուիրակ Սիթրոյէնի
եւ Փէօթի, հոն ալ ամուսնացած էր:

Շիրաքի կառավարութիւնը, ցարդ, յա-
նչուած է 4 պատանդ ազատ արձակել տալ:
Ինչ զին վճարած է, անորոշ կը մնայ
եւ որքան ալ ապահովութիւն տրուի թէ
սպարկութիւն չկայ, զօտար է համոզ-
ւել: Ընդգիծութիւնը, (բացի՝ Շէսոնէ,
որ կը գնահատէ) անշուշտ, կը ձաղկէ քա-
ղաքականութիւն մը, զոր «Երկզքի» կ'ո-
րակէ: Ինչ որ ըլլայ վճարուած զինը,
հետեւեալը դրական ըլլալով, Շիրաքի
կարիքը կը բարձրանայ, գոնէ՝ առ այժմ:
Կը մնայ վեց պատանդ՝ Մարսէլ Բար-
թիս (1985 Մարտ 22-ին առեւանդուած),
Մուլ Բորնէ (1986, Մարտ 8), Մարսէլ
Սոնթակ (1985, Մարտ 22), Ժ. Փ. Բոֆ-
ման (1985, Մայիս 22), Ժ. Լ. Նորման-
տէն (1986, Մարտ 8): Գալով Միշէլ
Ալտայի, որու սպանութիւնը հաղորդած
էր ձիւնադը, սրտի տաքնապէ մեռած
կ'ըլլայ, բաւ Բուտարիի:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ԶԻ ՄԱՍՆԱԿՑԻՐ
Լոյստունի մէջ, Եւրոպայի Արտաքին 11
նախարարները յաջողեցան միջին ճամ-

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԲԵԱՆ
Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN

բայ մը գտնել, ցոյց տալու համար թէ
համակամութիւն կը տիրէ եւ թէ բոլորը
համաձայն են դատաւարութեան համար
միջազգային ահաբեկչութիւնը եւ ազդա-
րարութեան պէս բան մը զրկելու Սու-
րիացիներուն:

Հրապարակուած զեկոյցը կը չեղտէ որ Եւ-
րոպացիք (բացի՝ Յունաստանէ) կ'ուզեն
յոտակ ուղերձ մը յանձնել Սուրիոյ բաւելու
համար թէ ինչ որ պատահեցաւ անընդու-
նելի է: Իրաց այս կացութեան մէջ, չորս
միջոցներ ձեռք կ'առնուին Սուրիոյ նը-
կատմամբ. — Ա) Զինքի ոչ մէկ վաճառք
Սուրիոյ: Բ) Դադրեցում բարձր մակար-
դակի վրայ աջակցութիւններու Սուրիա
կամ Սուրիային: Գ) Իւրաքանչիւրը մօ-
տէն կը քննէ իր երկրի սուրիական զի-
ւանապիտանի եւ հիւպատոսական մար-
միները եւ ձեռք կ'առնէ համապատաս-
խան միջոցներ: Դ) Իւրաքանչիւրը կը վե-
րաքննէ եւ կ'ամրապնդէ ապահովութեան
նախագիտական միջոցները սուրիական
օդանավային գիծերու շուրջ: Այս երգչա-
խումբին մէջ, Յունաստան սուրիա կը
մնայ, մերժելով միանալ իր ընկերակից-
ներուն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԻՍՁԻՍԼԱՒ ՄՈՒՈՏՈՎ մեռաւ 96 տա-
րեկանին: Սթալինի նախկին Արտաքին
նախարարը աւելի ծանօթ էր իր անունով
կրկնուած Բաթիլիայ լայն՝ վարած քաղա-
քականութեամբ: Վերջին վերապրող-
ներէն Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան,
վարչապետ ալ եղած էր եւ անունը զլիսա-
ւորաբար կը յիշեցնէ զերման — խորհրդ-
դային դաշնագիրը, զոր ստորագրեց
1939-ին իր պաշտօնակցին՝ Ֆոն Ռիպլը-
թիոյի հետ: Շատեր թերեւս իր մահուան
լուրին շնորհիւ անդրադառնան թէ՛ ողջ
էր: Անորէ Ֆոնթէն՝ «Վերջին Բուշէիկը»
խորագրուած յօդուածով մը կը ներկա-
յացնէ ան, որու համար Զրէլ կը գրէր. —
«Ժպտար սիրիւեան ձմեռն մտածել կու-
տայ», մինչ Լենինի դայն կը նկատէր «զը-
րտանեակի լաւագոյն պաշտօններ», զոր
Ռուսաստան ունի»: Մինչեւ վերջը հաւա-
տարիմ մնացած է, նոյնիսկ երբ Սթա-
լին աքսորած ու բանտարկել տուած է
կինը, որ Հրեայ էր: Հրապարակաւ լա-
ցած ալ էր Սթալինի թաղումին օրը:

ՄԻՍՅԵԱՆ — ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ խոստացած
կ'ըլլան Իրանի այլեւս ԱՌԱՒՔՍ ռաւար —
օդանաւեր հնազանդութիւն Իրաքի, Լիբա-
նանի ամերիկացի պատանդներուն փոխա-
րէն: Լուրը կուտայ Փեթրոսքաթի
Հարաթաթերթը (Պետրոս Թերեկան) եւ
կը Մոնտ լայն արձագանդ կուտար Նո-
յեմբեր 12-ի իր թիւով: Նոյն լուրին կա-
պակցութեամբ, թերթը կը բացատրէ թէ
առանց ամերիկեան այդ օդանաւերուն,
անկարելի է Իրաքի իր օդանաւերուն պա-
րենաւորումը ապահովել թռիչքի առեւ,
երբ իրենց չընդգիծէն անդին կ'անց-
նին, հեռաւոր թիրախներու համար,
ինչպէս Սիրիի քարեղային կեդրոնը:
Եթէ, Սիրի հասնին Իրաքցիները, Իրան
կրնայ աւելցնել զուտ քարեղի իր ար-
տածումը, որ զգալի կերպով նուա-
ցած էր Օգոստոս 12-ի իրաքեան յարձա-
կումէն ի վեր:

ԹՈՒՐԻՔԻՈՅ օստիկանութիւնը երկու
հոգի ձերբակալած է, որպէս պատասխա-
նատու Անգարայի յորդանանցի ղեկապա-
նատան Ա. քարտուղարին սպանութեան
(1985, Յուլիս): Երկուքէն մէկը խոստո-
ւանք է որ սպանած է զիրանապէտը:
Գեպաղանաւան թարմանք է եւ բաժնէ
որ իսլամական ձիհատին հաշուին զորձած
է իր արարքը:

ՓԱՐԻԶԻ մէջ, Երկուշաբթի զիշեր երեք
յաջորդական ոճրափորձներ պատահեցան,
որոնց տէր եղաւ Աքսիոն — Տիւէթթ: Թի-

ՓՈՒԹՊՈՒ
**Վալանու եւ Լիոն-Տէսին
առաջատար դիրքերու վրայ**

Տասը խաղերէ ետք, Վալանուի Հայ
Մարզականը, Ֆրանսայի առաջնութեան
մէջ 4-րդ բաժանում, կը մնայ միշտ ա-
ռանց պարտութեան: Կիրակի օր, Կը-
նոպի մէջ, յաղթած է տեղւոյն Ֆուլպուլ
Քլէօպին (2) մէկ զերոյով: Վալանու կը
պահէ ուրեմն իր առաջատարի դերքը
«Ժօօ»-ի ընկերակցութեամբ: Նոյեմբեր
16-ի համար պաշտօնական մրցում չունի
Վալանու: Երկրորդ խումբն է որ պիտի
խաղայ Ռոն — Ալի լիկի բաժակին հա-
մար, իր գաղտնի վրայ, Թուրնոնի հետ:
Վալանուի այս պահեստին ալ կը փայլի
լիկի ախոյեանութեան մէջ: Առաջատար
է, յաղթելէ յետոյ Սէն — ՍէնՖորէէնի
3 — 0-ով: Առաջատար՝ Փրաժնիսի մ'օ-
նէօրի իր խմբակին մէջ:

Նոյն լիկի բարձրագոյն դասակարգին
մէջ, Հ. Մ. Բ. Մ. Լիոն — Տէսին ալ լաւ
դիրքի վրայ է: Վ. — ան — Վըլէնի գաղ-
տնի վրայ, կարեւոր յաջողութիւն մը ու-
նեցած է (2 — 0) տեղւոյն խումբին դէմ,
ինչ որ Հ. Մ. Բ. Մ. կը բարձրացնէ դա-
սաւորումին առաջին աստիճանին վրայ:

Կիրակի, Նոյեմբեր 16-ին, Հ. Մ. Բ. Մ. —
Լիոն — Տէսին կ'ընդունի Լա Թալոտէրի
խումբը, ի հաշիւ Ֆրանսայի բաժակի
5-րդ շրջանին: Մրցակիցը մէկ աստիճան
վար դասակարգի կը պատկանի, բայց
Լիոն — Տէսին պէտք է մնայ զգոյշ: Բա-
ժակախաղի մէջ անակնկալներ յաճախ կը
պատահին:

Ռոնի նահանգային ախոյեանութեան
մէջ, երկրորդ յաջողութիւն մը Վիէնի
մեր ակումբին. կը յաղթէ Մէդիէօյի
(2 — 0). Վիէն 7-րդ է 5 խաղերէ վերջ:

Լիոն — Տէսինի պահեստին դժուարու-
թեան մէջ է: Կը մնայ դասաւորումին
վերջին աստիճանին վրայ, պարտուելէ
յետոյ Պիւէրէ 3 — 1:

Լուարի մէջ, Սէն — Շամօնի Արարատին
մրցումը յետաձգուած է: Արարատ 5-րդ
է դասաւորումի տախտակին վրայ: Կը

բախ ծառայեցին Փէօթի ընդհ. տնօրէ-
նութիւնը (Ալբըրտ տը լա Կոանտ — Առմէ),
Թոթալ (Տէֆան), եւ Փէշլինէ: Վնասնե-
րը միայն նիւթական են: Ծալրայեղ-ձախ
կազմակերպութիւնը կը բողբոքէր Պոթայի
այցելութեան դէմ:

ՊՈՒՍՈՅ սինակոլին ոճրափորձին զո-
հերուն թիւը 22-ի բարձրացաւ, վերաւոր-
ներէն մէկուն մահով:

ՖՐԱՆՍԱԶՊԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ նոր օրինա-
գիծը, նկատի առաւ Պետութեան Խոր-
հուրդի որոշ զիտողութիւններ, բայց ոչ՝
բոլորը: Օտար ծնողքէ ծնողը ինքնաբե-
րար Ֆրանսացի պիտի չըլլայ: Կրնայ
զիմում ընել 16 տարեկանէն 23-ի միջեւ:
Ամուսնութիւնն ալ Ֆրանսահայապա-
կի դարձնէր, ինքնաբերաբար, օտարը որ
Ֆրանսացիի մը հետ կ'ամուսնանայ: Ըստ
ոմանց Ֆրանսա հարկը տարի ետ կ'եր-
թայ եւ այս սահմանափակումները կը
խրտչեցնեն ոմանք: Մնաց որ, սակայն,
կան օտար ծնողքէ ծնաւորներ, որոնք կը
բողբոքեն որ ինքնաբերաբար Ֆրանսացի
դարձած են (այդպէս էր՝ ցարդ), մինչ
կուզէին իրենց ծնողքին ազգութիւնը
ունենալ: Հոս ալ, կրկնակ ազգութեան
հարցը կը ծնի:

պայքարի նահանգին երրորդ դասակար-
գին մէջ:

Փարիզեան շրջանի հայանուն երկու
զլխաւոր ակումբներէն մէկը ուրախացաւ
Կիրակի օր, միայն՝ տխրեցաւ: Ալֆորձիլ,
պարտութեան մատնելով Վիլլերէնի պա-
հեստին (2 — 0), կը մնայ առաջատար
Վալ — տը — Մարնի առաջին դասակար-
գին մէջ: Իսի, յաղթուելով, իր իսկ դաղ-
տին վրայ, Ս. Ա. 14-րդէն (2 — 1), ի հա-
շիւ Հ. — տը — Սէնի առաջնութեան, ինք-
զինքը կը գտնէ դասաւորումին միջակ
զերքերուն վրայ: Տակաւին կան 16 մը-
ցումներ մինչեւ դարուն: Մրցակիցներէն
շատեր կրնան պահել, ուրեմն, վերելք
կատարելու իրենց յոյսերը:

ՎԱՂԻՆԱԿ ՄԻՍԲՃԵԱՆ
X
ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ 49-ՐԴ ԱՅՈՑԵՆՈՒԹԻՒՆ
X

«ԱՐԱՐԱՏ» — ԴՆԵՊՐ
ՀԱՒԱՍԱՐ (3 — 3)

Նոյեմբեր 9-ի եւ 10-ի խաղերու ար-
դիւնքներն են. —

Զէմիք — Կայրաք	3 — 1
Շալտոն — Չերմոմորեց	2 — 1
Դիմամօ Բ. — Դիմամօ Մ.	1 — 2
Նեֆթչի — Դիմամօ Կ.	0 — 0
Ժալգիրիս — Տորպեդօ Մ.	1 — 0
Մետալիստ — Դիմամօ Միմսկ	1 — 0
Տորպեդօ Ք. — Սպարտակ	0 — 1
Արարատ — Դիմպր	3 — 3

X
Այս խաղերէն ետք դասաւորումը կը
զլխաւորէր Մոսկուայի «Դիմամօ»ն 34
կէտով, որուն կը հետեւէին Սպարտակ
33, Զէմիք, Շալտոն 31-ական, Դիմա-
մօ Բ. 29, Տորպեդօ Մ., Դիմամօ Կ.,
Ժալգիրիս 28-ական, Մետալիստ 27, Դի-
մամօ Միմսկ, Կայրաք, Նեֆթչի, Արա-
րատ 26-ական, Դիմպր 25, Չերմոմորեց
21 եւ Տորպեդօ Ք. 17 կէտերով:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՏԻՊ
ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԵՆՓՐԷՍ — ՆՈՅԵՄԲԵՐ 4 — 6)

ԵՐԵՒԱՆԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿԻ
ՆԱԽԱԿԻՆ ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐՈՒ
ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ
Մօտ 30 տարի է, որ Երեւանի բժշկա-
կան հիմնարկին մէջ կ'ուսանին նաեւ օ-
տար երկիրներէ երիտասարդներ: Անոնց-
մէ աւելի քան 360-ը, որոնք վկայուած են
այդ հիմնարկէն, Սփիւռքի Հայեր են: Ե-
րեւանի գումարուած բժիշկներու զիտա-
կան — զործնական ժողովին մասնակցած
են նաեւ հիմնարկի շրջանաւարտ եւ ներ-
կայիս Մերձաւոր — Արեւելք պաշտօնավա-
րող հայ բժիշկներ: Ժողովին խօսուած է
արդի բժշկագիտութեան կենսական հար-
ցերու, խորհրդային բժշկագիտութեան
նորագոյն նուաճումներու մասին: Հիմ-
նարկի նախկին շրջանաւարտները ըն-
դունուած են Հայաստանի Առողջապահու-
թեան նախարար Էմիլ Գաբրիէլեանի
կողմէ:

ՏԱՐՈՆԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԲԱՆԱՀԻՒՍՈՒԹԻՒՆԸ

(Գ. Է. ՎԵՐԶ)

ԲՆՈՒԹԻՒՆԸ՝
ԵՐԳԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Ժողովրդական բոլոր երգերուն մէջ ալ բնութիւնը ներկայ է: Կարծէք բնութիւնն ու գեղարարին շարժումը են իրարու հետ: Գեղարարը յարապատ չի մտնում մէջ գտնուելով բնութեան հետ ուսումնասիրած է զայն խորապէս եւ կըրցած է հարազատորէն արտայայտել: Բնութիւնն է վերջուցած իր պատկերները մեծ յաջողութիւն ցոյց կուտան: Բնութեան այս հարազատ զգացումը յատուկ է երկրագործութեամբ պարապող բոլոր ժողովուրդներուն: Բնութիւնը անոնց համար մայր է, որուն արգանդէն ծնունդ կ'առնեն երկրին բարեքները:

Բնութիւնը նկարագրուած է երգերուն մէջ, երկու ձևով: Նախ իբր մաս գրծուած պատկեր մը, ինչպէս՝

Ամպեր երկինք կը լողէր,
Մանրիկ անձրեւ կը ցօղէր,
Եւ վեր գրան կը դողէր,
Քրք ցաւն կուր կը շողէր:
(«Տարօն», Ա. Տ. Խ., էջ 28):

Երկրորդ՝ իբր բաղադատութիւն մը մարդկային բնութեան հետ, ինչպէս՝

Արեւն ընկաւ խաւով բերդին,
Քո սէրն ընկաւ մըջ իմ լերդին,
Եւ քեզ սիրիմ, քըզ զիս քերքին:

ՅԱՆՎԱՅԻՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ժողովրդական ստեղծագործութիւններուն մէջ կը պակաս ներկայ մեր պահանջարկները՝ ի մասին յանգային դրութեան: Անոնք ազդեցութեան տակ են միջնադարեան տաղերուն: Ինչ որ այսօր գէշ կը հնչէ մեր ականջներուն, տաղաչափական ընդունուած ձև էր ատենին: Նման մասունք բանինքնու յանգային գրութիւնը, զոր կը մերժէ մեր արդի գեղարարական ճաշակը, ի զօրու կը գտնենք այս երգերուն մէջ: Օրինակ՝

Գացիմք արտեր բոնիմք լար,
Աղջիկ տեսամք հայի ձոր,
Նման էր կարմիր խնձոր:
(«Տարօն», Ա. Տ. Խ., էջ 41):

Նոյն մասունք բանին՝ գոյականներու այս յանգարումը, հակառակ ստեղծուած գեղեցիկ եւ ինքնատիպ պատկերնէն՝ բուն, գէշ կը հնչէ մեր ականջներուն:

Ժողովրդական երգերուն մէջ կիրարկուած կը գտնենք երկու տեսակ յանգային գրութիւն. - 1) Բաղադատ, 2) պարզ կամ մերկ: Բաղադատը այն է, որ տեղի մը մէջ ո՛չ միայն վերջին բառը յանգ կը կազմէ իր նախնիքային հետ, այլեւ՝ նոյնիսկ վերջիններ բառերը: Օրինակ՝

Մշու գաշտ կ'ըսեն խորտակի տեղ էր,
Քու քուխ քուխ աչքեր ժամտան կանքեղ էր,
Քու մէշտան ցաւատ պագնելու տեղ էր,
Երկուս մէկ շապիկ փողպտիկ նեղ էր,
Քու շունչ որ շնչէր խոցերու դեղ էր:
(«Տարօն», Ա. Տ. Խ., էջ 44):

Իսկ պարզ կամ մերկ տեսակը, մեր սովորական ըմբռնումով յանգն է եւ պէտք

չենք տեսնել օրինակով ցոյց տալու: Տողերու յանգարումէն ետք, երբեմն կարելի է հանդիպել բառերու, որոնք կը կրկնուին իւրաքանչիւրի վերջաւորութեան, ինչպէս «Տերքօ»-ին, «Խորտակ»-ին եւ այլ երգերուն մէջ:

ԵՐԳԵՐՈՒՆ
ԱՇԽԱՐՀԱՀԱՅԵԱՅԻՐԸ

Երգը առաւելաբար սիրտի վործ է, քան թէ միտքի, ու դժուար է այդ պատճառով հոն գտնել զազաւարներ՝ գեղջուկին աշխարհահայեացքին, կեանքը գիտելու իր կերպին շուրջ: Ժողովրդական երգը չի սիրել զբաղել վերապահան նիւթերով, անոր դերը կը կայանայ արտաբերել միտքի գեղարարները: Գեղջուկին աշխարհահայեցքը արտայայտուած է առած - ներուն մէջ:

Միակ զազաւարը, զոր գտած ենք, հետեւեալն է.

Սրտիկ մալու մի մընայ,
Աշխարհ մարդու չի մընայ:

Կամ ուրիշ բառերով՝ կ'արտայայտուի աշխարհի ունայնութիւնը.

Իտայ սուտ ու փուկ տունէն
մարդու չի մընայ:

Գեղջուկին ընդհանուր արամադրութիւնը կեանքին հանդէպ կը մնայ լուստես: Հոս եւս նոյն զազաւարն է, որ կը ջատագովուի: Կը յանձնարարուի ուրախ ըլլալ, յայտարարելով աշխարհի ունայնութիւնը:

ՏԱՐՈՆԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ
ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՄԱՀԱՅԻՐԱԿԱՆ ԱՐԺԵՔԸ

Անցեալին՝ հայութեան Մեծայր, Խորհրդային ու խորհրդային Տարօնացիներ տրուող գաւառ մը, դժուար կուգայ ըմբռնելու, թէ տուած ըլլալ ազգային ժողովրդական ստեղծագործութիւն մը: Կ'ուզենք, որ ներկայ փոքր ուսումնասիրութիւնը ինքնին մը ըլլալ հայ մտաւորականութեան՝ զբաղելու համար Տարօնի ժողովրդական ստեղծագործութեամբ եւ ճշգրտորէն այդ բանահիւսութեան տեսքով՝ մեր մշակույթի գանձարանին մէջ:

Ուրախալի է, որ Բարսեղ Կանաչեան հետաքրքրուած է մեր ժողովրդական երգերով: Պատկերը զրի առնելով՝ եղանակը մշակած է: Անոնցմէ նշենք «Նամօր»ը, «Շուշու», «Խորտակ»ը, եւսայն: Անվարան կարելի է ըսել, որ անոնք ամէնէն աւելի գնահատուածներն են հասարակույթեան կողմէ:

Երաժշտ Բարսեղ Կանաչեան զատ՝ Սպիրիդոն Միկիբեան եւս աւելի լայն ծրագրերով մը փորձած է իրենց բնական ձևին մէջ ձայնադրել Տարօնի երգերը: Անոնք հրատարակուած են 1950-ին (Երեւան), ընդարձակ երկու հատորներու մէջ:

Չուտ Տարօնի երգերով երգահանգէսներ տուած է Տիկին Արմենուհի Գեւորգեան (Մշոյ Գեղարարի աղջիկը), Ֆրանսայի, Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ: Կ'երգէ գանոնք իրենց բնական եղանակներով: Այդ երգերէն շուրջ 30 հատ առանձին հատորով մը լոյս տեսան Երեւանի մէջ:

Ա. ՏԵՐ ԽԱՀԱՅԻՐԵԱՆ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ
ՏՈՒՆԵՐՈՒ
Ա. ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Ալֆորվիլի Հայ Մշակույթի Տունը իր բացման տասնամեակին առթիւ կազմակերպած ձեռնարկներու ծիրին մէջ, բարեգէտ զազաւարը ունեցաւ հրաշքերու Ֆրանսայի Հայ Մշակույթի Տունը հանդիպում մը: Առաջինը իր տեսակին մէջ, որ համախմբեց Փարիզի, Իսի լէ - Մուլինայի, Տէսինի, Վիէնի, Վալանսի, Մարսէյի եւ անլուստ Ալֆորվիլի Մշակույթի Տունը: Վարչութիւններու ներկայացուցիչները, Հոկտեմբեր 25 եւ 26-ին:

Նպատակը՝ ստեղծել է այս զանազան հայալատ քաղաքներու մշակութային կեդրոններուն միջեւ յարաբերութիւններ, փոխանակութիւններ զրար առկա պահելով կատարուած աշխատանքներու մասին եւ կարելիութիւններու սահմաններուն մէջ հաստատել զործակցութիւն: Գործակցութիւնը կարելու է որպէսզի իւրաքանչիւր օգտուի միւսի փորձառութենէն: Նոյնպէս, նպատակը իրազեկ ըլլալ է իւրաքանչիւր Մշակույթի Տան անդամին, իր իրադրոժներուն, իր դժուարութիւններուն: Նաեւ, բնորոշել Մշակույթի Տունը: Գերը եւ խորհրդակցել հայկական մշակութային արժէքներու պահպանման եւ տարածման միջոցներուն վրայ:

Տեղի ունեցան երկու յաջորդական նիստեր նախագահութեամբ Ալֆորվիլի Հայ Մշակույթի Տան վարչութեան նախագահին՝ Արա Գրիգորեանի որ իր բացման խօսքին մէջ շնորհ յայտ առաջին հանդիպումին նպատակը, տուաւ անոր իրաւասութեան սահմանները եւ յայտնեց իր համոզումը նման ձեռնարկներու կարեւորութեան եւ զբաղանքներուն մասին:

Յաջորդաբար, իւրաքանչիւր Մշակույթի Տան հակիրճ կերպով ըրաւ իր պատմականը եւ ներկայացուց զործունէութիւններու ընդհանուր պատկերը: Վիէնի համար Գէլմանի Յոլմեյսի եւ Ալիս Գալուսեան, Վալանսի համար Պաշիկեան Հրայր, Ա. Կապեան եւ Յ. Կապեան, Իսի - լէ - Մուլինայի համար՝ Էրիք Թորիքեան, Ալֆորվիլի համար՝ Յամբիկ Գեւորգեան, Սուրիոյ Սարգիսեան եւ Արա Գրիգորեան, Մարսէյի համար՝ Ալպէր Պօղոսեան եւ Կարօ Յոլմեյսի, Տէսինի համար՝ Հիլաա Չօպուեան, Փարիզի համար՝ Նազելի Ֆուրիւն եւ Ալիս Հաքիմեան: Առանց մանրամասնութիւններու մէջ մտնելու կրնանք ըսել թէ իւրաքանչիւր Մշակույթի Տան ունի իւր իւրաքանչիւր կառուցը, իր եղանակներով, իր պատմութիւնը, իր նկարագիրը, իր շրջապատը: Տարբերութիւնները մեծ են մէկ քաղաքէն միւսը: Տարբերութիւններ սրունք աշխարհագրականէն, այսինքն միջավայրէն դուրս, յաճախ կը մեկնին Մշակույթի Տան մը արուելքը բնորոշումէն, կամ ունենալիք կոչումէն: Յաճախ իմաստի չիօթութիւն կը տրիք մշակութային եւ բնակարային կոչումին շուրջ: Նոյնպէս գործելու եղանակները իրարու չեն նըմանիր եւ ենթակայ են, մեծ մասամբ, տեղական իշխանութիւններու բերած կամ չբերած նիւթաներու նպաստներուն: Ամենամեծ դժուարութիւնը որ չեղտուցաւ մեծամասնութեան կողմէ, չէնքերէն ներս կանոնաւոր մշակութային կեանք ստեղծելու դժուարութիւնն է: Պատճառները բազմաթիւ եւ ալիքաւ են՝ նիւթականի պակաս, տեղական խոչընդոտներ, գաղութի անտարբերութիւն, անձնակազմի հարց եւսայն...:

Օրակարգի յաջորդ կէտը աւելի թեքնիք եւ զործնական բնոյթ ունէր: Չանազան օրինակներ ներկայացուցան հաշուեցոյց մը պատրաստելու համար, նոյնպէս թղթածրարի մը կազմութեան ձեւը նպաստներու դիմումներուն համար, մշակութային կամ այլ ծրագրի մը մշակումի գնահատան եղանակները եւ այլ կառուցային, կազմակերպչական եւ դրամական հարցերու շուրջ տեղեկատուութիւններու փոխանակում մը, իւրաքանչիւր իր փորձառութեան եւ ձեռք ձգած արդիւնքներուն լոյսին տակ:

Երրորդ կէտը աւելի եւ խորհրդածուութեան, եւ վիճարկութեան նիւթ մըն էր՝ Մշակույթի Տունը: Գերին շուրջ - ինչ կ'ընենք, ինչ կ'ընենք ընել, ինչ պէտք է ընել - նաեւ հայկական մշակույթի երե-

ԱՆՉԵՏԱՑՈՂ
ԱՆՈՅԸ ԴԵՍԷ ՄԸ՝
ԲԺ. ԱՐԱՄ ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ

Սեպտեմբեր 12-ին, Անվերսի մէջ, Պեյ-ժիա, ուր գացած էր իր զաւակներուն տեսութեան, կարճ անհանգստութենէ մը ետք իր մահկանացուն կնքեց Լիբանանի եւ Սուրիոյ հայութեան համար անոյժ եւ անուանական մարդ մը, Ազգային - հանրային վաստակաւոր գործիչ Բժ. Արամ Պաղտասարեան:

Տղթօրը, ինչպէս սովոր էինք կոչել, ծնած էր Այնթապ 1903-ին: Ուսումը ըստացած էր տեղւոյն Աթենական վարժարանին եւ Ամերիկեան զոլէճին մէջ: 1920-ին կը մեկնի Պէյրութ՝ եւ կ'արձա - նագրուի Պէյրութի Ամերիկեան համալրարանի Ատամնարտաթուծութեան բաժինը: Շուտով իրեն կը միանայ իր բնասիրքը, որ Այնթապը կը թողուր Հերոսամարտի

ւոյթները Սփիւռքի մէջ, 1986-ին: Նիւթը բուսական ընդարձակ ըլլալով կարելի էր եղբակցութիւններու յանգել, այլ տալ միայն կարծիքներ, տեսակէտներ: Ըսուեցաւ թէ Մշակույթի Տունը, որպէս կարեւոր ազդակներ մեր զոյապալքարին, ոգի մը պէտք է ստեղծեն, ներշնչեն, ոգի մը որ տալ ազգի մը պատկանելու ճշմարիտ գիտակցութիւնը: Անոնք հարկ է ըլլան միանգամայն՝ միջավայր, մըթնոլորտ, հանդիպումի եւ փոխանակութեան վայր եւ նախ զպրոց՝ բառին լայն իմաստով: Դպրոց՝ ուր սակայն դանդաղ գործունէութիւնները պէտք է տարբերին զպրոցի մը դասական ձեւերէն եւ ժամանակացոյցէն: Դպրոց մը որ մանուկին սրտին մէջ արթնցնէ հետաքրքրութիւնը հանդէպ հայկական մշակութային արժէքներուն, եւ զինքը ինքնաբերաբար տանի իր մայրենի լեզուի ուսուցման: Լեզուն, հայ լեզուն, անոր աշակերտութիւնն ու գործունէութիւնը կը մնայ հիմնական եւ կարեւորագոյն ազգակը մշակույթի մը տան դերին: Ողբկոչուեցաւ եւ հարց տրուեցաւ թէ ինչ պէտք է ըլլալ չափահասներու տեղը Մշակույթի Տունը: Ինչպէս նաեւ հայ լեզուի եւ մշակույթի աղբիւրները:

Հանդիպումի աւարտին, որպէս ապագայի հեռանկար, զանազան զազաւարներ արտայայտուեցան՝ Ֆրանսայի Հայ Մշակույթի Տունը ներկայացուցչական մարմնի մը ստեղծման շուրջ, իսկ որպէս անմիջական կարեւոր փախաք յայտնուեցաւ համախորհուրդ գործունէութիւններու ձեռնարկման: Մասնակցողները բաժնուեցան յաջորդ հանդիպումի մը նախատեսութեամբ եւ հիւրասիրուեցան Ալֆորվիլի Հայ Մշակույթի Տան վարչութեան կողմէ:

Ֆրանսայի Հայ Մշակույթի Տունը այս առաջին հանդիպումը եղաւ զբաղանայն իմաստով որ իւրաքանչիւրը նախ դուրս եկաւ իր համեմատական կողմացումէն: Հանդիպումը լուծումներ չըբաւ, եւ չի կրնար բերել, իւրաքանչիւրի գոյարարութիւններուն, այլ կարելիութիւններու գաղտ մը ցոյց տուաւ որքան մեծ մարտնչական կրնայ քաղել տուեալներ իր գործունէութիւնը վարելու եւ հարստացնելու համար: Փոխանակումները միշտ օգտակար են, թեկուզ Ըլլան պարագայական:

Մշակույթի Տունը պէտք է տէրը Ըլլան իրենց անունին եւ կոչումին: Զգաւորան պարզ ակումբներ: Այլ զազաւարներ չափանիշով աշխատանք տանին: Բժա - խրնդիւր ըլլան ձեռնարկներու սրտին: Մշակութային աշխատանքը նկատեն եւ գտնեն ամէն բանէ առաջ եւ ամէն բանէ վեր: Կարեւոր է Մշակույթի Տունը ներս, ներկայութիւնը զազաւարները, կարեւոր է այնքան ատեն որ Հայը պիտի ապրի աստուանկական եւ տէրը չըլտանայ իր ձակատագրին:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

վարձանին: Ինք կը ստիպուի ատեն մը դադարեցնել իր ուսումը, եւ երբ կը վերադառնայ համալսարան՝ կ'արձանագրուի Ալիարուժութեան բաժանմունքին, եւ կը ստանայ իր երկրորդ վկայականը իր-բեւ ակնարկով: Այսպէսով ան կը հանդի-սանայ իր ընտանիքի չորրորդ սերունդի ակնարկով, պահպանելով ընտանեկան ասանդութիւնը, որ յետագային պիտի վերանայ իր անդամներէ զուլէն, Բժշկ. Սահակ Պաղտատարեանին:

1934-ին Բժ. Պաղտատարեան կ'ամուս-նանայ Այնթապի ծանօթ ընտանիքի զա-ւակ Ասողիկ Գարամանուկեանի հետ եւ կը բախտաւորուի չորս զաւակներով՝ Սահակ, Հրաչ, Զաւէն եւ Մարալ:

Բժ. Պաղտատարեան մինչեւ 1968 իր հազարեան կոչուիլը, դասախօս էր Պէյ-րութի Ամերիկեան համալսարանի ակնա-բուժութեան բաժնին մէջ, միաժամանակ պահելով իր անձնական դարմանատունը, զոր պիտի բաց պահէր մինչեւ իր մահը՝ հակառակ քաղաքական անտանելի պայ-մաններուն, եւ իր յառաջացած տարիքին ալ պիտի չարունակէր օգտակար հանդի-սանալ բազմահազար անձերու, որոնց համար ինք եւ իր դարմանատունը նոյնա-ցած էին:

Բժ. Պաղտատարեան պատանի տարի-բնի, եւ Զարեանդի չունէին ներքեւ մտած էր Հ. Յ. Դ.-ի շարքերը: Եղած էր Լի-բանանի Զաւարեան Ուսանողական միու-թեան անդամ, եւ երկար տարիներ մաս կազմած Լիբանանի Հ. Յ. Դ.-ի Կեդրո-նական Կոմիտէին: Տարիներու ընթաց-քին, իրբեւ հանրային գործիչ փրկո-ւում ուժ էր, եւ մաս կազմած էր Հա-մազայինի շրջանային վարչութեան, Հ. Մ. Բ. Մ.-ի շրջանային վարչութեան, Լիբանանի թեմի Ազգ. Գաւառական եւ քաղաքական ժողովներուն, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Ազգ. Կեդր. վարչութեան, Ազունիէի բուժարանի բը-ժելական մարմնին, եւ այլն: Որպէս պատգամաւոր Լիբանանի թեմին մաս-նակցած է Գարեգին Ա., Զարեհ Ա., Խորէն Ա. եւ Գարեգին Բ. Կաթողիկոսնե-րու ընտրութեանց:

Բժ. Պաղտատարեան մեծ դեր ունեցած է Լիբանանի հայ դպրութի կազմաւորման եւ կազմակերպութեան ընթացքին, եւ իր խոհուն, հաւատարակչիւ, հեռատես ջուշմունքներով մեծապէս սատարած ներդաշնակ եւ շինարար կեանքի եւ գոր-ծունէութեան:

Անհատական փառասիրութիւններէ զերծ, ամբողջական նուիրումով ծառա-լից Ազգին իրբեւ առողջ բժիշկ, ուսու-ցիչ հայ եւ հայր: Լուռ քաղց կեանքի ուղիներէն, ալիքներ չստեղծեց, բայց կոկիկ ակօսանքի բացաւ պարարտ ճողի վրայ, որ եւ ծաղկեցաւ հայ կեանքը:

Աւանդութեան օրէնքի ու կարգի սիրա-հար էր. սկզբունքի տէր մարդ՝ որ սա-կայն պիտէր այդ սկզբունքները ներկա-լացնել մեղմ, հաճելի կերպով: Առանց պարտադրելու՝ եւ սակայն հաւատար - մութեամբ: Առանց պնդելու, բայց իր ունով իրադրոժելով զանոնք: Երբեք յոգ-նիլ չդիպցաւ եւ իր գիտութիւնը ի սպաս դրաւ Լիբանանի հայութեան: Շատ պատճառներ ունէր առաջին իսկ մէկ օ-րէն հրաժեշտ տալու մայրիներու երկ-րին, եւ հեռաւոր հորիզոններու տակ վա-րելու անդորր կեանք մը: Ընդհակառա-կին մնաց պատնէշի վրայ, եւ վտանգա-ւոր օրերուն իսկ «Սահմանը» անցաւ, Գարակէօղեան հաստատութեան մէջ խը-նամելու համար կարիքը ունեցող հիւանդ-ները: Ակամայ ալ բաժնուեցաւ իր Լիբա-նանէն, թերեւ նախախնամութեան տը-նորնութեամբ, երթալու համար իր զաւակներուն մօտ, տեսնելու զանոնք, ուրախանալու անոնցմով, եւ անոնց հա-րազատ գրկին մէջ ալ երկու օրուան ան-հանդատութենէ մը ետք փակելու իր աչքերը հեռու՝ եւ Այնթապէն եւ Լիբա-նանէն:

Յուդարիւստրութիւնը կատարուեցաւ Սեպտեմբեր 17-ին Անթիքի մէջ, իր այնքան սիրած հայ եկեղեցւոյ ծէսով, եւ նախապահութեամբ փարիզի Առաջնորդ՝ Գեղ. Տ. Գիւտ Եպիսկոպոս Նաղաղաշ-եանի:

Նորը թէթեւ եւ պտղունց մը խունկ իր օտար գերեզմանին վրայ: Յաւարժ յար-գանք իր յիշատակին:

Մ. Ս.

«Հայրենիք»

ԳԱՂՈՒԻԷ ԳԱՂՈՒԲ

ԼՈՍ - ԱՆՃԸԼԸՍԻ ՌԵԼԵՐ Իպէլ սրա-հին մէջ, Հոկտեմբեր 26-ին, տօնուած է Կեդրոնական վարժարանի հիմնադրու-թեան հարիւրամեակը: Սրահը ծայրէ - ծայր լցուած է տեղւոյն եւ այլ քաղաք-ներէ եկած Կեդրոնականցիներով եւ հան-դիսականներով: Ներկայ եղած է թեմին առաջնորդը (Էջմիածնական) Վաչէ Աբբ. Յովսէփեան: Հանդիսութիւնը վարած է Օշին Քէշիշեան: Բացումը կատարած է տղթ. Աբթօ Էրսան: Բանախօսած է Նուրհան Ուզունեան, Մոնրէայէն: Յայ-տազրի առաջին բաժնին Ալին Տօնիկեան արտասանած է «Այնթապ» քերթումը, որմէ ետք, 100-ամեակի առթիւ կազմը-ւած երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Ստեփան Կէօղեմեանի եւ դաշնակի ըն-կերակցութեամբ Ռուբէն Սողոմոնեանի մեկնարանած է Սերվաթ Գարամանուկ-եանի «Այնթապ» պոէմ - համանուագը: Երկրորդ բաժնին բանախօսած է նախկին Կեդրոնականցի, զրազէս Լեւոն Զաւէն Սիրմէլեան: Հանդէս եկած է պարիթոն Յակոբ Թօփուգեան: Յայտադրին մաս-նակցած է դաշնակաւոր Շահան Արծ-րունի: Յանձնախումբը 100-ամեակի առ-թիւ լոյս ընծայած է գրքոյկ մը:

×

ՀՈՒՎՈՒՏԻ Ս. Կարապետ Մայր եկե-ղեցւոյ հոգաբարձութեան տարեկան ճա-շին (Հոկտեմբեր 18), Տէր եւ Տիկին Սարգիս Սողանյանի կողմէ՝ օրուան նախագահ իրենց որդին՝ Կարօ Սողանյա-նեան, 300-000 տղար նուիրած է Հովիվու-տի Ազգային Երկրորդական վարժարանին: Նոյն առթիւ, Տէր եւ Տիկին Սամուէլ Միրզաբեանց 50 հազար տղարի հիմնա-դրած մը հաստատած են, ի յիշատակ ի-րենց ծնողաց: 15 հազար տղար նուիր - րած են նաեւ Տէր եւ Տիկին ձէջ Սուքիաս:

×

ԳՆԱԼԸԻ Եկեղեցւոյ մէջ, Հոկտեմբեր 26-ին, եղանակի վերջին պատարագը մատուցած է Մեսրոպ Եպիսկոպոս Մու-թաֆեան: Արարողութեան նախագահած է Շնորհք Պատրիարք: Իր քարոզին մէջ պատարագիչը անդրադարձած է հինգ տարի Գնալքի մէջ իր հովուութեան, պաշ-տօն մը՝ որմէ կը բաժնուի, եպիսկոպոս - սական ձեռնադրութեան հետեւանքով: Յաւարտ արարողութեան արուած է ճաշ մը:

×

ՄՈՆՐԵԱԼԻ Թէքեան Մշակութային Միութեան Գեղարուեստի Յանձնախումբ - րին կազմակերպութեամբ, Հոկտեմբեր

«ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՇՈՒՐՋԱՍՐ»

ՀԱՅՐԱ

ԻՆՁ ՄԻ ԲԱՆ

ՊԻՏԻ ԱՍԵՐ

ՅԱԿՈԲ ԿԱՐԱՊԵՆՑ

Այդ տարի համալսարանը նոր էի աւար-տել: Ամերիկեան լրագրող պիտի դառ-նայի: Գլուխ առած Լոս - Անճըլըս գնացի: Աշխարհք պիտի նուաճէի: Ա-ռաջին գործս եղաւ մեքենավարութիւն: Բեռնատար մեքենան նստած՝ անդամը-թերք էի մատակարարում Բեվըրլի Հիլզի ընտանիքներին, գրեթէ բոլորն էլ շարժա-նրկարի յայտնի աստղեր, բեմադրիչներ ու յարակից ասպարէզի մեծանուն դէմ-քեր: Սակայն կարեւորը այդ չէ, այլ այն, որ մի օր կէսօրից յետոյ, երբ մթերքնե-րով լցուն ինքնաշարժը բռնած էի Քոլը-րով Երեսն ֆաներն ծառուղու միջից, եւ դուրսը Գաներն ծառուղու միջից, եւ տեւից եկող ինքնաշարժը շարունակ հնչե-ցնում էր իր ազդարարով՝ իմ ուշադրու-թիւնը գրաւելու միտումով: Մեքենան կանգնեցրի ծառուղու եզրին: Քառա-

«ՈՋՆԻ» Ի ՍՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՆ

Երբ գողանում եմ...

հսկիչները

(ՀԱՄՐ ԶԿՆԵՐԻ ԽՕՍՈՒՆ ԿՈՁԸ)

o

Յուլիսեան մի օր Սեւանայ լճում լողա-ցողները ալիքների վրայ տարուբերող մի շիշ տեսան: Շիշ վրայ Փոսփորափայլ տառերով գրուած է. «S.O.S.»:

— Քէֆէշների արածն է, — եզրակացրեց մէկը:

— Չէ, նաւարկեալներն են օգնութիւն խնդրում, — առարկեց միւրը:

— Թէեւ Սեւանը ուղիւնոս չէ, բայց ո՞վ գիտի, — աւելացրեց երրորդը եւ շիշը որսալով՝ բացեց:

Որքան էլ դարմանալի թուայ, չլուծ, իրօք, գրութիւն կար:

«Մարդիկ, — կարդացին լողորդները, — մենք՝ Սեւանի քաջող ձկներս, ձուկ բռնողների ձեռքը կրակն ենք բնկել ու սառը ջրում տապալում ենք: Որսագո - դերը որսում են մեզ օրուայ բոլոր ժա-մերին, տարուայ բոլոր եղանակներին: Ոչ մեծ են հարցնում, ոչ փոքր, ոչ գէր, ոչ նիհար: Փրկէք մեզ, բարի մարդիկ, համապատասխան օրկաններ, մարմին-ներ, ընկերներ, մենք էլ ենք մեղք, Սե-ւանն էլ: Ընկէք է, մեր ուղեղների ծալ-քերը ձեր ուղեղների ծալքերից քիչ են, բայց հասկանում ենք, որ մեզ գողանում են նաեւ նրանք, ովքեր կոչուած են պայ-քարելու որսաղողերի դէմ: Էլ ի՞նչ ա-սենք, երբ մեզ գողանում են հէնց ... հսկիչները:

«Ջրիւղեղիկ» կայանների որոշ աշ-խատողներ յաջողութեամբ խեղդում են մեզ՝ ջրից հանելով ու տանելով: Լսել ենք, որ Ազատի ջրամբարում մի լողա-

ցող ռեստորան է յայտնուել՝ փրկարար կայանի անուան տակ: Այդ կայանը ոչ մէկին չի փրկել եւ չի փրկում, որով — հետեւ ջրամբարում լողանալը խստիւ ար-գելուած է: Եւ անգործ փրկիչները որ-սում են մեր ազգակից ու արիւնսակից կո-ղակներին, տապալում, քէֆ անում, ա-ւելացածն էլ վաճառում: Իսկ մենք յա-ւելեալ եկամուտ ենք «Սեւան» աղբային աշու ուրոշ հսկիչների ու տեսուչների համար: Ի հարկէ՝ ոչ բոլորի: Մէջները կան նաեւ ազնիւ հսկիչներ: Շարժիչա-նաւակներով, հին ու նոր ուղաններով ու ցանցերով զինուած այդ տեսուչները զի-շեր — ցերեկ իրենց գործը տեսնում են եւ գրողանները լցնում: Թէ քանի անգամ է, օրինակ, աղբային աշու տեսուչ Կարա-պետեանի զոյգ շարժիչաւոր «Պրոգրէս - 4» նաւակը «հսկող» ուղերթներով եւ ոչ պրոգրեսիւ եղանակներով ափսոսել Սեւա-նը, դժուար է յիշել: Եւ քանի՞, քանի՞՝ «անկարգապահ» իշխան ու սիգ է բռնել ու վաճառել, հնարաւոր չէ հաշուել: Դեռ լաւ է, որ ՀՍՍՀ ներքին գործերի մինիստրութեան օպերատիւ խումբը վեր-ջերս վերջ գրեց նրա «հսկիչ» գործու - նէութեանը: Վերջապէս նա էլ ուղական ընկաւ: Ժամանակն է՝ հսկիչին հսկողու-թեան տակ գնել: Շատ կ'ուրախանա-լինք, եթէ նրա հետ լինէին աղբային աշ-ու Նորադուղի, Արտանիշի եւ այլ տե-ղամասերի որոշ աշխատողներ: Տարիներ շարունակ ստացած անաշխատ եկամուտի համար թող աշխատին, դաստիարակ - ուին ու վերադաստիարակուին: Խօսքը վերաբերում է նաեւ Նորադուղի ուսու - ցիչ Եղիազարեանին, որը ցերեկները ա-շակերտներին հայրենի բնութեան պահ - պանման մասին քարոզ է կարդում, իսկ գիշերները թալանում է այդ նոյն բնու-թեան բարիքները, այսինքն՝ մեզ:

Մարդիկ, մարդ եղէք, գթացէք մեզ, մեր փոխարէն ուրիշ բան կերէք, ուրիշ բան վաճառէք, թէ չէ լինէ էլ կը վերա-նայ, մենք էլ: Յարգանքներով՝ մի քանի իշխաններ»:

Կոչը ձկներէնից
թարգմանեց՝
Տ. ԳԵՈՐԳԵԱՆԸ

LIVRES REÇUS

FOUR SONGS
(for solo and mixed choir)

LEVON GREGORIAN
(ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ)

Maestro Music, Lynn (Ma 01902)

սունոց մէկը իջաւ հետապնդող ինքնա-շարժից: Թուի էր, բարեկազմ, ակնոց-ները աչքերին: Չճանաչեցի: Ո՞վ է, ի՞նչ է ուզում: Երբ ակնոցները հանեց, ճանա-չեցի:

Ուրեմա Սարոյեանն էր:

— Ա՛հ, դու ես, Սարոյեան, մի պահ չփոթուեցի: Այդ ակնոցները:

— Ինքնաշարժ վարելիս պարտաւոր — ուած եմ հագնելու: Այդպէս են կար-գադել, — ասաց Սարոյեանը, ձեռքս թօթիկեց, — իսկ ես ճանաչեցի:

Նախքան այդ մի քանի առիթներով հանդիպել էի Սարոյեանին: Առաջին ան-գամ Զաւէն Սիրմէլեանի տանը, ապա մի այլ անգամ Արշակ Տիրաքեանի տանը տեղի ունեցած մի հիւրասիրութեան ժա-մանակ, ուր բաւական իրարանցում ըս-տեղծեց՝ իմ կիսաղէմը նմանցնելով Տիր-բանեանների տան պատից կախուած Մեծն Տիրքանի կիսաղէմին:

— Քեզ հետ վաղուց է, որ ուզում էի առանձին խօսել, — ասաց Սարոյեանը:

— Հիմա առանձին ենք, — պատասխա-նեցի, զարմանալով, թէ ի՞նչ գործ կա-րող է ունենալ Սարոյեանը ինձ պէս մէկի հետ: Շատ երիտասարդ էի ու յիմար: Արեւելքը դեռ ինձանից չէր հեռացել: Ա-մաչում էի, որ Սարոյեանը ինձ պիտի տեսնէր աշխատանքային հազուադէպ ու զոգնոցի մէջ: Յետագային պիտի իմա-նայի, որ ինքը՝ Սարոյեանը պատանի

տարիքում թերթ է ծախել փողոցում, աշխատել խաղողի այգիներում, գործել հեռադրական մի ընկերութեան մէջ որ-պէս հեռադրատար ու հեռադրագիր: Եւ նման այլ աշխատանքներ: Ասացի չէ՞, որ տխմար էի, Արեւելեան տեսակից:

— Դու հայերէն գիտե՞ս, չէ՞, — ասաց Սարոյեանը:

— Այո, գիտեմ:
— Բայց այստեղ տեղը չի, — ասաց Սա-րոյեանը, — մի օր մի յարմար տեղ պիտի բնորենք խօսելու համար:

— Ինչո՞ւ յարմար չէ այստեղը, — ա-սացի:

— Ուզում եմ հօրս՝ Արմենակ Սարոյ - եանի գրութիւնները կարդաւ եւ ինձ թարգմանեալ, թէ ի՞նչ է գրել, — ասաց Սարոյեանը:

— Ինչպիսի՞ գրութիւններ, — ուզեցի ի-մանալ:

— Բանաստեղծութիւններ:

— Ուրեմն, քո հայրն էլ բանաստեղծ է, — ասացի:

— Հայրս բանաստեղծ էր, մահացել է, երբ ես երեք տարեկան էի: Ուզում եմ իմանալ թէ ի՞նչ է գրել, — ասաց Սարոյ-եանը:

(Շար. 2)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՆԿԵՊԱԿԻ

Գրիգոր Տարոնեանի կսկծալի մահուն
տաթիւ, Զօհրայ եւ Ժիրայր Մուրատեան
500 ֆ. կը նուիրեն իր սիրելի «Յառա-
ջ»ին:

ԵՄՈՂԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԵՅԼԻ ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ
վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստա-
ցած է հետեւեալ նուէրները եկեղեցւոյ
պայծառութեան համար. —

Գալուստեանի հողին տաթիւ. — Պ.
Սարգիս Թեքեան 500 Սահակ — Մեսրոպ
Երզնայեան, 200 ֆ.:

Մի Ոմն 1000 ֆ. Եկեղեցւոյ զարդերն:
Կարտանէն՝ Թիւրքիսեանի թաղման
տաթիւ. — Օհաննէս Թիւթիւնեան 250
Սահակ — Մեսրոպ Երզն. Արտաշէս
Թիւթիւնեան 100 Սահակ — Մեսրոպ Երզ-
նայեան, Յարութիւն Զատրճեան 100
Եւ Գէորգ ու Կարպիս Մինասեան Եղբայր-
ներ 100 Սահակ — Մեսրոպ Երզն.:

Ջուլիանեանի թաղման տաթիւ. — Արտոյ-
եան Եղբայրներ 300, Տէր Եւ Տիկին Անտոյ
Պաղտատեան 500 Համազգային զարդ-
երն, Տէր Եւ Տիկին Լիւիսեան Յարութիւն
300, Այրի Տիկին Վարդուհի Մար-
կոսեան 300, Տէր Եւ Տիկին Մանուկ Ջուլ-
ֆեան 200, Սարգիս Ճապարկեան 100,
Տէր Եւ Տիկին Մարիս Աւետեան 300:
Զարգալաքեանի հողին տաթիւ. —
Տէր Եւ Տիկին Թովմաս Համաճեան 100,
Տէր Եւ Տիկին Բ. Բարութեան 500 ֆ.:

Զատիկեանի հողին տաթիւ. — Այրի
Տիկին Կիւրի Զատիկեան 200 Սիմոնի,
200 ֆ. Դարգոյանի վարժարանին, 100 ֆ.
«Յառաջ»ին:

Ճիւղեանի հողին տաթիւ. — Տիկին
Լիւսի Էմիլեան 200 ֆ. Սահակ — Մեսրոպ
Երզնայեան, 100 Եկեղեցւոյ զարդերն,
100 «Յառաջ»ին, Տիկին Ժողէֆին Տէյր-
մէնեան 100 ֆ., 100 Սահակ — Մեսրոպ
Երզն. Տէր Եւ Տիկին Ժան Մակարեան
100, Տէր Եւ Տիկին Համարեան Դաւիթ
50, Տէր Եւ Տիկին Ժիրայր Բարակեան
300 ֆ.:

Եկեղեցւոյ Մատաղօրհնութեան տաթիւ՝
Ե. Պ. Կատարուած նուէրներ. — Տիկին
Արեգնազ Մալաքեան 200, Սէնթ — Մարկ-
րիթի Ս. Աստուածածին Եկեղեցւոյ վար-
չութիւնը 500, Յարութիւն Զաքարեան
500, Տիկին Թուրքեան 500, Տիկին Բե-
րուզ Տէր — Մարգարեան 100, Տիկին
Մուքայրեան 50, Տիկին Վարդապետեան
100, Տիկին Ազատի Յովհաննէսեան 50,
Տիկին Մանաճեան 100, Տիկին Ազատի
Ճըլլեան 100, Տիկին Մարիամ Միքայէլ-
եան 50, Տէլէմաք Զօփուրեան 100, Լա —
Սիոթայի Կարապետեան քոյրեր 100 ֆ.,
Տէր Եւ Տիկին Քէսէրեան 100 ֆ., Լա —
Սիոթայի Ս. Կարապետ Եկեղեցւոյ վար-
չութիւնը 500, Տէր Եւ Տիկին Թիւֆէնկ-
եան 100, Տէր Եւ Տիկին Համարճեան
Մինասեան 50, Ներսէս Արղումեան 50,
Տէր Եւ Տիկին Պետրոս Նապարեան 200,
Հայկազ Պօղոսեան 200, Յուսիկեան 100,
Սէն — Ժերմի Ս. Սահակ — Մեսրոպ Եկե-
ղեցւոյ վարչութիւնը 1000, Տէր Եւ Տիկին
Պերճ Կարապետեան 200, Տիկին Աճէմեան
70 Քրանք, Տօքթ. Մարտէլ Տէմիրճեան
250, Աղնաւորեան ընտանիք 100, Պուլ-
վար — Օտտոյի Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ
վարչութիւնը 500, Լեւոն Մարիքեան 200,
Ասատուր Քրիստեան 50, Տիկին Էլիզ Զըր-
բաշեան 1000, Տիկին Մաքսիմեան Էքմէն
500, Տէր Եւ Տիկին Նշան Կիւզէլ 100, Տէր
Եւ Տիկին Շարլ Կուրտիկեան 250, Տէր Եւ
Տիկին Ժան Միքայիլեան 250, Տիկին Գու-
յումեան 100, Տէր Եւ Տիկին Ժազ վար-
ժապետեան 500, Տիկին Մատէն Էօքսիդ-
եան 500, Տէր Եւ Տիկին Դաւիթ Պանտիկ-
եան 1000 ֆ., Տիկին Մարիամ Պաուլեան
50 ֆ.:

(Շար.)

ՍԷՆ — ԹԷԹԻԷՆ

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Նոյեմբեր 16, Կիրակի, առաւօտեան
ժամը 10-30-ին, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ
Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ մէջ, կը մա-
տուցուի Պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատա-
րէ Շարլիէօյի Ս. Նշան Եկեղեցւոյ «Շը-
նորճալի» երգչախումբը՝ զեկամարու-
թեամբ Յակոբ Արթաճեանի:

Յաւարտ պատարագի եկեղեցւոյ կից
սրահին մէջ Սէն — Թէթիէնի Ազգային
Միութեան կողմէ կազմակերպուած հիւ-
րասիրութիւն — ընդունելութեան ժամա-
նակ, զաղութի երկարամեայ ծառայող-
ներ՝ Տէր Եւ Տիկին Յարութիւն եւ Տիգ-
րանուհի Յովսէփեանի պիտի յանձնուի
«Ս. Ներսէս Շնորհալի» հայրապետական
չքանչանք եւ օրհնութեան կոնդակ, ինչ-
պէս նաեւ Սէն — Թէթիէնի քաղաքի պատ-
ւոյ քաղաքացիի Ոսկէ Մետալ:

Սիրով կը հրաւիրուի չըմանի հայու —
թիւնը՝ ներկայ գտնուելու սոյն արարու-
ղութեանց:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տիկին Էլիզա Մկրտիչեան, ուստի մը
տաթիւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները
կ'ընէ Ս. Յովհ. — Մկրտիչ Եկեղեցւոյ
միջոցաւ. —

Անտիյիի ծերանոցին, Մոնթորանիի
ծերանոցին, Աղբառախնամին, Կարմիր
Խաչին, Կապույտ Խաչին, Դարբասէր
Վարժարանին 250-ական ֆ. եւ 200 ֆ.
«Յառաջ»ին:

ՍԱՄՈՒԷԼ — ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆ

- ՏՕՆԱԾԱՌ -
Կիրակի, Գեկտեմբեր 14-ին

MAISON ARMENIENNE
DE LA JEUNESSE ET DE LA CULTURE
12 - 14, rue St. Bazile — 13001 Marseille

TABLE RONDE
L'ENSEIGNEMENT
DE L'ARMENIEN
AUJOURD'HUI

précédée d'un diaporama sur l'histoire
la culture et la langue arméniennes.
Participent:

- Professeur Robert Der Merguerian (U-
niversité Aix-Marseille I)
- Père Vartan Kéchichian (Collège Ar-
ménien Samuel - Moorat)
- Sœur Geneviève Tavitian (Ecole des
Sœurs arméniennes de l'Immaculée
Conception)
- Séta Bibérian (Ecole Hamazkaïne)
- Dr. Clara Kouyoumdjian (Paris)
- Père Karekine Bekdjan, Khatchig Yil-
mazian, Edouard Arzoumanian, Mesrop
Bogossian, Huguette Touzladjian (res-
ponsables et enseignants des cours
hebdomadaires d'arménien).

Le débat est dirigé par Monsieur Garo
HOVSEPIAN

— Vendredi 14 Novembre à 20h30 —
— Entrée libre —

ՅՈՒՇԱՏԵՐ

ԿԱՊՈՄՏ ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղի
վարչութիւնն Նոյեմբեր 15, Շաբաթ օր,
ժամը 15-ին, անդամական ընդհանուր ժո-
ղով կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհի —
ները, զաղութի Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ
յարակից Ազգային Տան սրահին մէջ:

Կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ եւ ճշգ-
պահ ըլլալ:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ
ՃԻՆՍՍԷԼՅՍ ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ ՍԵՒՐԱՆ — ԼԻՎՐԻ ԿԱՐԿԱՆԻ
ՄԱՆԱՅԻՂԻՆ

GRANDE
SOIRÉE
DANSANTE

organisée par la
section de Sevrans
de la Croix Bleue des
Arméniens de France

LE SAMEDI 15 NOVEMBRE, A 20 HEURES 30

Salle des Fêtes de Sevrans

9, rue Gabriel Perle — Près de la Mairie

մասնակցութեամբ՝

« Ե Ա Ղ Թ Ա Ն Ա Կ » Նուազախումբի

SPECIALITES et AMBIANCE ARMENIENNES

Tenue correcte exigée

Մ Ե Ծ Ա Ր Ա Ն Ք Ի
Ը Ն Դ Ո Ւ Ն Ե Լ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

Ի պատիւ հիւրաբար Ֆրանսա գտնուող
Ա. Մանուկեան Մշակ. Հիմնադրամի Գործադիր Մարմնի Ատենայետ
ԵՐՈՒԱՆԴԻ ԱԶԱՏԵԱՆ-Ի
Եւ Տիկ. ՆՈՐԱ ԱԶԱՏԵԱՆ-Ի

Լ Ի Ո Ն

Երկուշաբթի, Նոյեմբեր 24, ժամը 20-ին
Ճ Ա Շ՝ Օթէլ ՄԵՐՔԻԻԻ-ի սրահին մէջ
կազմակերպութեամբ՝ Հ.Բ.Բ.Մ. Ի Եւ Թ.Մ.Մ. Ի

Վ Ա Լ Ա Ն Ս

Երեքշաբթի, Նոյեմբեր 25, ժամը 19-15-ին սկսեալ
ԱՆԴՈՒՄԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՆ
Եւ Հիւսիսեան սրահին մէջ
ժամը 20-ին ՃԱՇ ՆՈՎՕԹԷԼ պանդոկի սրահին մէջ
կազմակերպութեամբ՝ Հ.Բ.Բ.Մ. Ի

Մ Ա Ր Ս Է Յ Լ

Չորեքշաբթի, Նոյեմբեր 26, ժամը 20-ին
ՃԱՇ՝ ՍՕՖԻԹԷԼ պանդոկի սրահին մէջ
կազմակերպութեամբ՝ Հ.Բ.Բ.Մ. Ի

Մասնակցութեան համար կը խնդրուի արձանագրուիլ
կազմակերպիչ Միութիւններու վարչութեանց մօտ

U.G.A.B. 80 PARIS

Ֆ.Բ.Ը.Մ. 80 ՓՎՈՒԶ

UNION GENERALE ARMENIENNE DE BIENFAISANCE

TROIS SOIREES
EXCEPTIONNELLES
A L'OCCASION DE SON 80e ANNIVERSAIRE

ԲԱՑԱՌԻԿ 3 ԵՐԵԿՈՅԹ

JEUDI 20 NOVEMBRE

RECEPTION OFFICIELLE
sur invitation

VENDREDI 21 NOVEMBRE

CONCERT DE GALA
Salle Gaveau
à 20 heures 30 précises

avec la participation de:

ANI KAVAFIAN — IDA KAVAFIAN — COSIMA JOUBERT —
SUSANNA MILDONIAN — AIDA MOURADIAN —
ANI PETROSSIAN — RAFFI PETROSSIAN — BERNARD SOUSTROT

JEAN TER-MERGUERIAN

LA CHORALE SAHAK - MESROP
Direction
KHATCHIG YILMAZIAN

L'ORCHESTRE JEUNE PHILHARMONIE
Direction
JEAN-JACQUES WERNER

Œuvres de: Mozart — Debussy — Saint Saëns — Komitas —
Ekmalian — Haroutiunian — Babadjanian — Khatchadourian —
Tjeknavorian

SAMEDI 22 NOVEMBRE

DINER — BAL

Dans les Salons de l'Hôtel Intercontinental
Location: UGAB: 11, square Alboni - 75016 Paris - Tél: 45.20.03.18
Prix des places:

- CONCERT du 21 Novembre
de 80 F à 500 F — Etudiants: 50 F
- DINER — BAL du 22 Novembre
1000 F par personne

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՄԻԹԵՐԱՆԻ ՎԵՐԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆՆԵՐՆ ՈՒ ԴԺԳՈՀՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հանրապետության նախագահը չվարանցում էր վերապահությունը յայտնելու նյութի վերաբերյալ, որը մեր պարտքն էր: Առաջին անգամ, Ֆրանսական ազգային համապատասխանության Միության ղեկավարները, կ'ըսեին. — «Բնադիրը ներշնչված է փիլիսոփայության մեջ զոր չեմ բացահայտում»: Պատրաստողը, նախարար Շառնոն, բուն կերպով պաշտպանած էր իր առաջնությունը, որոնք, ըստ իրեն, պետք է բոլոր Ֆրանսացիներին հաճախեին վայելեն, անկախ իրենց դատարանական: Մնաց որ կան դեռ ուրիշներ, աշխարհում չընդունված, որոնք ցույց կտան իր յայտնին որ երգման արդյունքն է:

Նախագահ Միթերան ուրիշ դժգոհություններ ունի յայտնում էր: Այս անգամ, Միթի ձայնափնտռելն է, որ նախագահը իր ընդհանուր արտայայտած է Միությանը արտաքին պարագաները հանդէպ, ճշգրտվում հանդերձ. — «Այդ արտաքինները կախում ունին կառավարության իշխանությունից և ձեռնհասությունից և ոչ ուղղակի ինձմէ: Մեր սահմանադրության և Հանրապետության ղեկավարները կատարելապես յարգում են»:

Հուսկ, որոշ յայտարարումով, նախագահը իր կարծիքը կը յայտնէ Լեոնարդին ղեկավարություններուն մասին: Արդարեւ Մալգոլթի և Հալոյի կողմից ձեռնարկը ընդունած էր, քանի որ չափաքանակ, Անկուրյի գինեալ ընդդիմության պետը Ենաս Սալմիայի: Միթերան կ'առարկէ. — «Յաւալի է որ Սալմիայի քաղաքական շփումներ ունեցած ըլլալ կատարելության անդամի մը հետ, ինչ որ չի համապատասխաներ քաղաքական նոր սահմանումի մը: Եթէ փափաքէ յայտնադրելու անկարգությունները Ֆրանսայի դրոշմներուն մէջ, հարկ է չվերսկընել»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Թիթի ԼԸ Լիթրոն մեռաւ 34 տարեկանին, Նոյեմբեր 13-ին: Ժամանակակից լուսավորչական կատակերգակներէն մէկը, իր արքային յաջող կապիտալներով և սրամիտ ընդհանրությամբ, Թիթի ԼԸ Լիթրոն լատենական մըն էր և հակառակ անողորմ հիւանդութեան, կը վստահեցնէր թէ իր յաջողութիւնը ու Նոյեմբեր 25-ին ալ կըրէին իր բարձրանայ: Չկրցաւ յարգել իր յաջողութիւնը ու առաջին անգամ ըլլալով ինքնուրիշ տեղ խոր տխրութիւն կը պատճառէր զինքը սիրող ու զնահատող հանրությանը:

Սերժ Զիթրի (Սարգիս Զիթրի) ներկայիս Ռոն — Փուլէնքի քիմիական բաժնի ընդհ. տնօրէն, նախագահը

պիտի ըլլայ Սէ — Տէ — Էմ — Գիմիա ազգայնացած խումբին ղեկավարութեան:

Այժմ, Պոլսոյ մէջ է որ պետք է Պապը սպաննէր, երբ Յովհ. Պողոս Բ. Թուրքիա կ'այցելէր 1979-ին: Այս յայտնությունը նոր հրապարակուեցաւ, քանի որ առջի օր միայն լոյս տեսաւ Հոռմի մէջ, 1200 էջերէ բաղկացած, Մարտ 29-ին արձակուած վճիռին զրգապատճառներուն յօդուածները, որոնք նաեւ կը բացատրեն թէ ինչու անպարտ հռչակուեցան թուրք և պուլկար մեղադրանքները: Ըստ Ատեանին, թուրք մաֆիան, որ սերտ շփումի մէջ էր Պուլկարներուն հետ օգնած է Աղճայի որ թրքական բանտէն բախել և անոր յանձնած է Պապը սպաննելու դրոշմ և առաջին փորձ մը, 1979 Նոյեմբերին, ձախողած ըլլալով Պոլսոյ մէջ, դրամ և կեղծ անցադիր մը տրուած է անոր ու Եւրոպա զրկուած, այս անգամ «յաջողութեամբ» համար մահափորձը:

ՄԱՐԴԱԿԱՊԻԿ մը բըքտած է 14 տարեկան խուլ պատանի մը, Փեսաքի (Պորոս) չըջանը: Կապիկը փախած է կենդանաբանական պարտէզէն և յարձակելով տղուն վրայ ախանջը պոկած, բերան, թուշ և ճակատ պատառ — պատառ ըրած: Թէեւ կեանքը վտանգուած չէ, բայց տղան այլափոխուած պիտի մնայ ամբողջ կեանքը:

Կիեւի հարաւ երկու ճեպընթացներու բուն բախում մը տեղի ունեցած է, Նոյեմբեր 6-ին: Ըստ ԹԱՍ-ի զոհներու թիւը շատ մեծ է, բայց մանրամասնություններ չի տրուիր: «Իզվեստիա»-ի համաձայն ալ ուղեւորներուն թունը տարած է:

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ, առաջին անգամ ըլլալով, ձեռնպահ մնացին Աղդ. Ժողովին մէջ, Պաշտպանութեան 1987-ի պիւտճէին քուէարկութեան առեւ: Այս ձեռով է, որ ընկերավարականները կը ձեռնախնայ թէ համաձայն են, բայց բարեացակամություններ չի կրնար մինչեւ հոն երթալ, որ թեր քուէարկելին:

«ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԿՈՉԸ» կազմակերպութեան մը անունով է, որ Պէյրութի մէջ, երեքշաբթի օր, անձանոթ մը հեռաձայններով մամուլի դրոշմակալութեան մը տէր եղած է Անվերսի սինակոկին դէմ դրոշմած ոճրափորձին: Յայտնած է թէ իր կազմակերպությունը բաղկացած է հրեայ շահերու դէմ պայքարող քրիստոնեաներէ և ոչ մէկ կապ ունի արաբական ուժէ երկրի հետ:

ՄՈՒՍԹԱՅԱ ձեմիլեթի, իրիմի թաթարներու պարագլուխը խորհրդային քաղաքական բանաբեկներու դատապարտումներու մրցանիշները կոտրելու ճամբուն վրայ է: Ներկայիս գեո. Ենակուտի արդեւակայան մըն է, որովհետեւ 3 տարեկան դատապարտուած էր: Յանցանքն էր նամակներ գրած ըլլալ արտասահման և ձայնների վրայ ուսերէն յայտարարել արձանագրած՝ Պի — Պի — Սի-ին համար: Թէեւ Նոյեմբեր 30-ին պետք է ազատ արձակուի, բայց լուր տրուած է իրեն թէ նոր պատիժներու կրնայ դատապարտուիլ «անհնազանդութեան» համար: 1944-էն ի վեր է, որ «խորհրդային իշխանութեան թշնամի» նկատուելով ընտանեօք կամ առանձին դատապարտումներու մրցանիշը կը կորէր: Որոշէի ճանաչումին հակառակ, թաթարները դեռ չեն ընդունւի իր իրեն ազգ և կը շարունակեն պայքարել:

ՄԱՐԱԿԱՆ

ՓՈՒԹՊՈԼ

ՖԱՆՏԱՅԻ ԲԱԺԱԿ

Դժուար մրցումներ Մարտկոցներուն համար

Գէշ Կիրակի մը Նոյեմբեր 9-ին Մարտկոցի ակումբներուն համար: Երկուքն ալ պարտուած են: Իրաւ է որ կը խաղային դուրսը, Հ. Մ. Բ. Մ. Արծիւ — Քարփան-Թրքայի մէջ՝ ուր յաղթուած է 3 — 0-ով և Սէն — ԹԱՆԹուան՝ Վալդիսի մէջ՝ ուր հայանուն խումբը յաջողած է նշանակել երեք կողեր, բայց հակառակորդը հինգ անգամ դնակը զրկած է Սէն — ԹԱՆԹուանի բերդին մէջ:

Այս երկու տկար արդիւնքները պատճառ կ'ըլլան որ երկու ակումբներն ալ ինքն Միջերկրականի պատուոյ դասակարգին վարի աստիճաններուն վրայ:

Կիրակի, Նոյեմբեր 16, Հ. Մ. Բ. Մ. և Սէն — ԹԱՆԹուան կը մըրցին Ֆրանսայի Բաժակի հաշտին, 5-րդ հանգրուան: Արծիւ կը խաղայ Սէն — Սիւրի մէջ. պէտք է շատ լաւատես ըլլալ յաղթանակ մը ակնկալելու համար: Սէն — Սիւր կը պայքարի Ֆրանսայի առաջնու-թեան չորրորդ բաժանումին մէջ:

Սէն — ԹԱՆԹուան, Սէն — Աֆրեյայի գաշտին վրայ՝ ուր կը խաղայ սովորաբար Հ. Մ. Բ. Մ. -ը, պիտի մրցի Անտուանի դէմ՝ որուն յառաջապահները ընդհանրապէս շատ արդիւնաւէտ են: Սէն — ԹԱՆԹուանի կը մնայ զսպել զանոնք: Անտուան կը խաղայ Սէն — ԹԱՆԹուանէն մէկ աստիճան վար դասակարգին մէջ:

Վ. Մ.

ՍՊԻՏԱԿԻ «ՇՎԵՅՆԻԿ»Ը
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲԱԺԱԿԱԿԻՐ

Հայաստանի այս տարուան բաժակի մրցաշարը սկսաւ Մարտին: Մասնակցեցան ոչ միայն Հայաստանի ակումբներ, այլեւ զանազան քաղաքներէ և շրջաններէ խումբեր: Աւարտականի հասան Լենինականի «Արագած»ը և Սպիտակի «ՇՎԵՅՆԻԿ»ը, որոնց հանդիպումը տեղի ունեցած է Հոկտեմբեր 30-ին, Չարենցաւանի մարզադաշտին վրայ: Առաջին կիսախաղին առաւելութիւն մը ցուցաբերած են Լենինականիցները, որոնք 33-րդ վայրկեանին բացած են հաշիւը, չորսիւ Յովհաննիսեանի, որ 25 մեթրէն ազատ հարուածով մը գնդակը զրկած է «ՇՎԵՅՆԻԿ»ի բերդին անկիւնը: Հինգ վայրկեան ետք Սպիտակիցները յաջողած են ձեռք բանալ Լենինականիցներու պաշտպանութեան դիքերուն մէջ և չորսիւ Այվադեանի հաւասարեցնել հաշիւը: Երկրորդ կիսախաղի 15-րդ վայրկեանին Աւետիսեան կը մը նշանակելով ապահոված է իր խումբին՝ «ՇՎԵՅՆԻԿ»ի յաղթանակը:

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԵԱՆԻ «ՍՊԱՐՏԱԿ»Ը

ՀԱՄԿԻ-Ի ԲԱԺԱԿԱԿԻՐ

Աղկէր (Սեւ ծովու ափին) տեղի ունեցած համաթիւթեանկան արհեստակցական միութիւններու կեդրոնական խորհուրդի բաժակի աւարտականին յաղթական հանդիսացած է Հոկտեմբերեանի «Սպարտակ»ը, 0-ի դէմ 2 կէտով յաղթելով Մինգեչաուրի «Աւտոմոբիլիստ»ի: Ա-

ԵՐԵՎԱՆ ↔ ՓԱՐԻՋ ՀԵԹԱՏԻՊ

Ե Ր Ե Վ Ա Ն
(ԱՐՄԷՆՓՐԵՍ — ՆՈՅԵՄԲԵՐ 4 — 6)

«ՄԵՐ ՄԱՆԿՈՒԹԵԱՆ ԹԱՆԿՈՆ»
ԺԱՊԱՆԷՆՈՎ ՍԿՍՍԵ
ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ
ՇԱՐՔԱՆԿԱՐԻ ՓԱՌԱՏՈՆԸ
ՈՒԱՇԻՆԿՈՐԸՆԻ ՄԷՋ

Ուաշինգթոնի Սմիթսոն հիմնարկին մէջ «Մեր մանկութեան թանկոն» շարժանը կարի ցուցադրութեամբ սկսած է «Ուր-հըրդային Հանրապետություններու շարժարուեստը» փառատունը: Հանդիսականներուն ողջոյնի խօսք արտասանած են բեմագիր Ալբեր Միլոնեան և խորհ. Միութեան Շարժարուեստագէտներու Միութեան Ա. քարտուղար Էլմա Կլիմով: Փառատունի օրերուն ցուցադրութեան զրուած ժապաւնէներն են՝ «Լեզնեղ Սուրամի ամրոցի մասին», «Հարանցունների խոսքերը», «Գնա՛ և տե՛ս», «Յլա-մարտ» և այլն: Փառատունին առընթեր բացուած է նաեւ ցուցահանդէս մը, որ կը տեւէ մինչեւ Յունուարի սկիզբը, ապա կը փոխադրուի Շիքսօ և Պոսթըն:

Պ.

Գ. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻ ՅԻՇԱՍԱԿԻՆ

Արդեան փողոցի տուներէն մէկուն, ուր 1951 — 1985 թուականներուն ապրած է Գեղէնի Միքայէլեան (1907 — 1985), յուշատախտակ մը փակցուած է: Բ. Ալ-խարհամարտի տարիներուն Գ. Միքայէլեանի հրամանատարութեամբ զործող դուռը մասնակցած է Մոսկուայի մօտ դերմանական զօրքերու դէմ կռուի, Ուկրաինոյ ազատագրման: Պատերազմէն ետք ան դասախօսած է Երեւանի պետական համալսարանին մէջ:

Ուաշին կիսախաղին կողմերը հաւասար պայքար մը մղած են, թէեւ Հայաստանի մարզիկները աւելի արագ և մտածուած խաղարկութիւն մը ցուցաբերած են: Երկրորդ կիսախաղին՝ 55-րդ վայրկեանին, Գ. Գրիգորեան բացած է հաշիւը, որմէ երեք վայրկեան ետք Գ. Գրիգորեան — Աղայեան դրոշմակալները աւարտած է երկրորդ կողմ մը և «Սպարտակ» տիրացած է բաժակին:

ՄԱՐՏԱՆ ԼՊՈՒՏԵԱՆ
ԱՌՈՅԵԱՆ

ՄԱՐՏԱՆ ԼՊՈՒՏԵԱՆ

Իրկուտակ (Դաշնակցային Ռուսիա) տեղի ունեցած խորհրդային Միութեան ճատրակի Ա. դասակարգի ախոյեանութեան հանդիսացած է երեւանցի կրտսեմայի Սմիթսոն Լպուտեան: 17 հանգիստութիւն ան շահած է 11 միաւոր, արձանագրելով 6 յաղթանակ, 10 հաւասարութիւն և միայն մէկ պարտութիւն: Հինգերորդ անգամն է, որ Սմիթսոն Լպուտեան խաղաւորը կը նուաճէ մասնակցելու խորհրդային Միութեան բարձրագոյն դասակարգի ախոյեանութեան, որ տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ Փետրուար — Մարտ ամիսներու՝ Միւնխ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՍՈՒՂ

ԱՆՎԵՐՆԱԳԻՐ ԿԱՄ «ՆՐԱ ՄԱՏԸ ԿԾԵԼ ԷԻՆ»

Բանաստեղծութեան մի տեսակ կայ, որ սերում է «ոչ չելը, ոչ քեաբարը» յայտ- նի առածից: Այսինքն առկայ են թոյլ կամ զրեթէ թոյլից չափաւոր յանդարձացու- թիւն, մի քանի թէմաներ, լեզուական ու- ռոչ գիտելիքներ ու էլի մի քանի անհրա- ժեշտ բաներ: Նման բանաստեղծութիւն- ների հեղինակները մի զարմանալի շնոր- հով գտնում են Սիմ - Սիմ քարանձաւի (այս դէպքում՝ խմբագրութիւնների, հը- րատարակչութիւնների) գուռը բացելու գաղտնիքը:

Այդ կարգի բանաստեղծութիւններ եղել են միշտ եւ հիմա էլ ծնունդ են մեծ քա- նակութեանը, դրանք չեն կաշուում, չեն ազդուում գրականութեան բուն ընտա- նիքին, քննադատութեան կողմից էլ հիմ- նականում չեն նկատուում, որովհետեւ ոչ լաւ են, ոչ վատ: Որը որ լաւ է, ար- դէն իսկ գիտենք, կարգում ենք, փրնտ- ուում, սպասում, իսկ վատը գիտես հա- զար մղոնից, ճամբար թեքում ես, որ աչքդ չառնի...: Բայց ահա «ոչ լաւ, ոչ վատ» տեսակը մնում է աննկատ, գոր- ծուն, կենսունակ, ինչպէս, ասենք, այն բոյսը, որը ոչ մարդուն է պէտք, ոչ ա- նասունին, բայց աճում է, աճում է, արտի մէջ լիբրաւ օգտուում է ցորենի հա- մար հայթայթած ջրից, պարարտանիւ- թից, խնամքից, սերմունք տալով տա- րածում է... Յետոյ էլ, ախր, ցորենի հետ հնձում է, ցորենի հետ գնում ջրա- զաց ու փուռ, եւ ցորենի հետ էլ յայտնը- ւում մի օր մեր սեղանին: Եւ մենք գլխի էլ չենք ընկնում, թէ յաճախ ինչո՞ւ է մեր հայր դառը:

Տեսնում էք, ինչ սքանչելի ճանապարհ է անցնում «ոչ լաւ, ոչ վատ» տեսակը, որ կարող է շարժել անգամ շատ չնորհա- լիների անկեղծ զարմանքը:

Ահա հրատարակչութեան վերջին գրեթե- ռից մէկը դրուած է մեր սեղանին: Սէյ- րան Յովակիմեան, «Մասրենի»: Կաշու- կազմ, բարեւտեա, արտաքուստ մի աննը- ման գիրք, 5,75 հրատարակչական մա- մուլով, 7000 տպաքանակով: Շքեղաշուք տեսքը, բարձր տպաքանակը վկայում են, որ հրատարակչութիւնը առանձնայա - տուելի վերաբերմունք է ցուցաբերել հե- ղինակի հանդէպ: Որովհետեւ նման շույ- լութիւն, բառ տարամբանութեան, պէտք է արուի այն գրողին, որի վաստակը մեծ է, որը գրում է բարձրարժեք գործեր, երգուեալ գրող է՝ բախտով ու ճակա - տագրով, այլ ոչ հէնց այնպէս, կողքից, ձեռի հետ:

Հակառակ այս տրամաբանութեան, «Սովետական Գրող» հրատարակչութիւնը սահմանել է մի այսպիսի կարգ. հէնց յիսնամեակը լրացաւ, անկախ նրանից, թէ ինչ որակի բանաստեղծ ես, քո գը- րածը ոեւէ մէկին պէտք է, թէ ոչ՝ կարող ես լոյս ընծայել յորեկեանական չքեղ գիրք, իսկ քանի զեռ յիսունը չի լրացել, ուղում ես հանձարեղ եղիր, չքեղութեան եւ բարձր տպաքանակի մասին մտքովդ անդամ չանցկացնես: Պէտք է կարծել, որ մեր հրատարակչութիւնը մարդասի - բարար գէթ է բանաստեղծների վաղամե- ութիւթեանը, այն համարելով հնացած, անցեալ դարի յատկանիշ, եւ իր հեղի - նակներին առաջարկում է երկարակեցու- թիւն: Եւ այսպէս գրողներն էլ մի մեծ հերթ կազմած, սպասում են իրենց յո- րեկեանին, սպասում են՝ չորս - հինգ տա- րին մէկ մի լղարիկ գրքովի տպելով, չա- փաւոր յուզուելով, չափաւոր բերկրելով, որ իրենց անողջութիւնը չքայթայի ըզ- ձալի յորեկեանից առաջ...

Մեր խնդրոյ առարկայ ժողովածուի՝ «Մասրենի» հեղինակը նոյնպէս շատերի նման լրել է իր յիսուն տարին եւ օգտը- ւելով հերթ - կարգի սուրբ օրէնքից, լոյս աշխարհ է բերել իր թուով երրորդ գիրքը, որ տեղ են գտել նաեւ որոշ գոր- ծեր նախորդ գրքերից: Այսինքն՝ մօտա- ւորապէս ստացուել է ընտրանի:

Յորեկեանական տարիք, յորեկեանական զիրք: Դա՛ հեղինակի համար: Իսկ ըն- ինքեցողին կարգալուց յետոյ մնում է իւրաքանչեւ, յորեկեանական հիասթա- փութիւն: Առաջին իսկ էջից, առաջին իսկ տողից դէմդ կանգնում է նա՛ մեր սրտիւնը բթմացող, օրը բթմացնող, քայլը կապող, սիրտը կոզպող ու կոզպ- տող Սովորականութիւնը, ցանի պէս առ-

բաժնուած կաղապարը, կապկումը: Ահա, օրինակ, ո՞ւմ ծանօթ է՞ այս կառուց- ւածքը:

Դու իմ ցանքն ես,
Իմ տանգամբն ես,
Բարութիւնն ես իմ անհատում:

Կամ այս միւսը՝

Դու մշտապէս զօղանջ ու կանչ...

Աւելի լաւ է անցնենք հեղինակային «գիտեր»ին ու «յայտնադործումներ»ին, որոնք տեղ - տեղ պարզապէս չորար- ձակում են:

Թել - քել արծաթ էր մաղում
անդադար

Սիրտս քո տան չորս բոլոր,
Ու իմ ցաւերը հերկելու համար
Պէտք էր սիրոյ խափ ու արօր:

Դէ արի ու հասկացիր, թէ ինչ տեսել է՝
սիրոյ խոփ ու արօր: Այս պատկերը հաս- կանալու համար գուցէ թէ պէտք է յիշ- եալ գործիքները արդիականացնել, հաս- նել տրակտորին ու շարքայանին:

Այս գրքում մի առանձին հետաքրքը- րութիւն են ներկայացնում յանգրը, որոնք անհամեմատ ուժեղ են հեղինակից ու քմահաճօրէն ինչպէս կամենում, այն- պէս էլ թեքում են նրան՝ զցելով մէկը մէկից անյարմար վիճակներէ մէջ:

Ծրարուել է քամբան բարակ
Մի անթափանց մութով,
Ամպից աստղ մի անփարակ
Կայծկլուում է գուրով:

Սիրելի Սէյրան Յովակիմեան, - ուղում ես հարցնել, - ինչո՞ւ անճարակ, եթէ ան- ճարակ է, ուրեմն էլ ինչո՞ւ գուրով: Ին- քը, անճարակն է գուր հայցում, ինչպէ՞ս կարող է գուր սփռել: Մի՞թէ արդէն հասել ենք այնտեղ, որ իմաստը, տրա- մաբանութիւնը երկրորդական բաներ են:

Մի ուրիշ բանաստեղծութեան մէջ հնձուորը առաւօտ կանուխ մանդաղն ա- ռած, փոխանակ շտապի, արաք - արաք գնալ հնձի, ինչպէս կարգն է, գնում է կամաց, որովհետեւ մէկ տող յետոյ ցոլ- ցուցաւ՝ հետ պիտի յանգստորուի:

Քանի որ հեղինակի ազդեցութեան ու- յորտից՝ դուրս են բառերը, եւ այսինքն - թաւանի պէս մի բան է նրա բառաշխարհ- հում, - ինչո՞ւ իրար դէմ չկանգնեն վէմն ու դէմը:

Քնել եմ վաղուց դաշտ, անտառ ու
վէմ,
Գիշերը կէս է,
Լուսնեակն է լրել պատուհանիս
դէմ.

Առաջուայ պէս է:

(Ուշագրութիւն դարձրէք առաջին տո- ղին. ձեզ չի՞ թւում, որ կարգալիս «վէմ»ի փոխարէն ենթագրում է «լեռ», ու աչքիդ առաջ յառնում է Տէրեանի տողը):

Եթէ համատարած անխելանութիւն է բառերի մէջ, էլ ինչո՞ւ մեղադրես բողոքը բառին, որը բերել իրեն է յարմարեցնել Դող բառը դողդոջ չեղած ձեւով:

Անձրեւ է, քամի, սարսուռ ու

դողդոջ,
Ձեռն եղել ասես ոչ ծիլ, ոչ բողոք:

Եթէ այսպէս է, ուրեմն էլ որտե՞ղ պի- տի հանդիպին, իրար կցուին մեծ պոէ- յիայից արտաքուստ բարոյագուրկ մէջ - անվերջ, գալիս - տալիս եւ էլի շատ այսպիսի յանդեր, եթէ ոչ այս եւ նման գրքերում:

«Մասրենի» ժողովածուն ընթերցելիս կարեւոր գիտելիքներ ձեռք կը բերենք մի քանի բնագաւառներից: Ասենք՝ բու- սարանութիւնից.

Դաշտն անտէրացել,
Ծածկել էր վԱՅՐԻ փուշն ու
մամուռը...

տողերից կ'իմանանք, որ լինում են փշի ու մամուռի նաեւ ընտանի, այսինքն՝ ցա-

նովի, մշակովի, տեսակներ, քանի որ այս դէպքում հեղինակի նկատածը վայ- րի է: Նաեւ վատ է լինի մտապահէք, որ մամուռը աճում է դաշտում, այլ ոչ՝ ջրում ու ճահճում:

Պակաս չեն հարստանայ ձեր գիտելիք- ները ժողովրդական արհեստներից, երբ կարգաք. - «...Նորից սիրտս տխրու- թեան ասեղը առել, թաղիք է հիւսում» նախադասութիւնը: Պատկերացրէք, որ թաղիքը հիւսում են, այն էլ՝ ասեղով: Ուրեմն այս էլ մտապահէք, պէտք կը զայն:

Անցնենք առաջ: Գրքի «Ակուրթ» շար- քում գետեղում են հայրենասիրական դործեր: Դէ, որպէսզի ասեն, նշեն, թէ բանաստեղծի քնարը բազմալար է, ու- բեմն նա պէտք է գրի տարբեր թէմա- ներով, իսկ դրանց մէջ հայրենիքի թէ- ման օ՝ պէտք է առանձնադասուել տեղ գրուի: Կարգում ենք այդ թէմայով մի այսպիսի բանաստեղծութիւն.

Թէկուզ աչքիս լոյսն էլ տանես,
Ձեմ նեղանայ՝ օրհնած,
Ձեմ էլ անխալ, թէկուզ քամես
Իմ վերքերը արնած:
Հոգիս բանտես, ես չեմ ասի՝
եկ, վերադ փոխիր,
վառես, նոյնիսկ մի սպասիր
Ոչ ծուխ, ոչ մոխիր:
Իսկ թէ քան էլ յանկարծ պղծես
Դու իմ նախնեաց հողը,
Կ'ելնեմ քո դէմ ու շանքի պէս
Կը մխրեմ կողք...

Հեղինակն այս տողերը գրելիս ամե- նայն հաւանականութեամբ մտածել է, թէ ապագայում, գործողականները իր մա- սին շարադրութիւն գրելիս կը նշեն. «Բա- նաստեղծը անմիացորդ սիրով է սիրում իր հայրենիքը, թէկուզ թշնամին դալ խոզիտղի նրան, նա յօժար է, ձայն չի հանի, բայց որ նախնեաց հողը պղծի, օ, էլ նրան արծում չկայ, բանաստեղծը կը դառնայ շանթ ու շանաստակ կ'անի նը- բան»:

Մի պտուղիկ, աննշան բան տեսելու հա- մար այսպիսի սուտ ու կեղծ հաւա- տարմութեան ցոյց անելու, շանթ դառ- նալու քնա հարկ չկայ:

Մի բանաստեղծութիւն էլ ընթերցենք այսպէս ասած խոհական շարքից: Բանաս- տեղծութեան մէջ հեղինակը փորձում է ներկայացնել մարդու ճակատագիրը օ- րօրցոյցի մէջնէն ծերութիւն: Ահա այդ մարդու օրօրցոյցային պատմութիւնը.

Օրօրցում քուն էր մտել
Մանուկն անհոգ ու անտաքեր,
Յանկարծ մեջ ու լաց եղաւ.
- Երազի մէջ ծեծել էին:

Պատկերացնում էք, օրօրցի ամա- կան երեխային երազում ծեծել են, ո՞վ է ծեծել, ինչո՞ւ է ծեծել, յայտնի չէ: Այնուհետեւ յաջորդ քառատողում՝

Մեծացել էր մանուկն արդէն,
Թոքովում էր բակում ուրախ,
Մէկ էլ ծուռաց ու լաց եղաւ.
- Նրա մատը կծել էին...

Ո՞վ էր կծել, ինչո՞ւ էր կծել, դարձ- եալ պարզ չէ: Այսպա չարագործները մտասեւեռ հետեւում են այդ խեղճին նաեւ յաջորդ քառատողում: Իսկ վեր- ջին տան մէջ, ուր այդ մանուկը մեծա- ցել, պապ էր դարձել, «պապութիւն էր անում», չարագործները մեղքերը քառում են... Այսպիսի բաներ, եղբայր: Դէ, հի- մի գնա ու... կ'ասէր Պէպոն, ի՞նչ կ'ա- սէր, ի՞նչ որ կարգացի այս գիրքը: Հեղի- նակը բանաստեղծութիւններից մէկում իր մասին այսպէս է ասում.

Եթէ իմն կիզին,
Կիզելուց յետոյ
Սիրոյ մոխիր ու մրմուռ կը մնայ:

Իսկ եթէ մզեն,
Մզելուց յետոյ
Դարերի խիղն ու մամուռ կը

մնայ:
Իսկ ի՞նչ կը մնայ, եթէ այս գիրքը
մզեն...

ՀՈՒԿԱՍ ՍԻՐՈՒՆԵԱՆ

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՆԵՏ ԷՕԺԵՆԻ ԿԱՅՍՐՈՒՇԻՆ (Հեղինակ՝ Քլոտ Տիեֆոն)

Սիրուն էր ան. շատ սիրուն: Շատ հա- տասցեալ նաեւ: Ու փառասէր՝ այս եր- կուքն աւելի: Աղջիկը լաւ տեղ մը տե- ղաւորելու մտահոգութեան տէր մօր մը հովանաւորութեան տակ ան կը չըլի Եւ- րոպայի մէջ, գտնելու համար իր դե- ղեցկութեան, կապոյտ աչքերուն, չկե- մադերուն, բարակ մէջքին ու թաղուհի մը աղնուական ուսերուն արժանի ամու- սին մը: Կը գտնէ յուսացածէն աւելին, յանձին՝ Նափոլէոն Գ.ի, Ֆրանսայի նոր կայսրին, որ սիրահարն է բոլոր գեղե- ցիկ կիներուն: Ան խորանին առջեւ եր- թալէ ուրիշ միջոց չի գտնել անտալուղի գեղեցիկ կոմսուհիին սենեակէն ներս մուտք կարենալ գործելու համար: Այս ամուսնութիւնը անհաճոյ է Պոնափորթ- եաններու, նաեւ յուսալար բրած Նա - փոլէոնը, տրուած ըլլալով որ էօժէնի սրբան գեղեցիկ, նոյնքան պաղ մէկն է: Կայսրը շուտով միջնորդութիւն կը գտ- նէ զրաւիչ ու միաժամանակ վաղանցուկ հազարումէկ հոմանոսիներու թեւերուն մէջ: Էօժէնի կը տառապի վերաւորած արժանապատուութեամբ. «Սիրտս լի է նուաստացումով. չեմ կրնար ընդունիլ այն գաղափարը, որ իր գասէն մէկը կա- րենայ խաթրի վայելիս կիներէ, որոնց- մէ ռմանք նոյնիսկ սենեկապան ըլլալու արժանի չեն: Սակայն այս պարագան ար- գելք չըլլար իրեն»:

Քաղաքականութիւնը հաճելի տոնի մը կ'ընծայէ իրեն: Ինք կայսրուհիի պար- տակալութիւնը կը ստանձնէ լիովին, ու կը բաղադրապահէ իր այցելութիւններն ու բարեխիտական գործունէութիւնը, օտար իշխանաւորներ կ'ընդունի, գործածելով իր մտային կարողութիւնը, ինք իրաւ մեքսիկեան գահուն համար արհիւրա Մաքսիմիլիանի թեկնածութիւնը առաջա- կողք: Կաթողիկէ Եկեղեցիին եւ Պապին իր փարոսի գլխիքը պէտք է դէշ խորհըլ- զատու մը ընկնի կայսրին քով, Փրան- քեւիտայական համաձայնութեան մար- գին մէջ: Իր անվերապահութիւնը, չըն- լու համար սպանացիի զայրոյթի, իր մէջ Փրոսպոյ հանդէպ անխոհեմ կեցուածք մը կը մարմնացնէ: Մեծ ցուցահանդէսին միջոցին մինչեւ իսկ կ'ընէ Փրոսպոյ կայսրուհիին կատակելով. «Ձեզի գէ՞ պա- տերազմ պիտի հռչակենք»: Ու դառնալով Պիամարքի, կը բացատրէ. «Իրապէս, մեզ կը վախցնէք դուք: Այն ձեւով որ կը մեծնայ ձեր զօրութիւնը, կրնանք օր մը ձեզ Փարիզի առջեւ դանել: Գիշեր մը, անկողին պիտի մտնեմ որպէս Փրանսացի ու պիտի արթննամ որպէս փրոսպոյի»: Տառապանքի ապրումը էօժէնին պիտի դարձնէ ուրիշ կիւն մը. ճախողութիւնը, կայսրութեան անկումը, Նափոլէոնի ար- գելափախումն ու անհետացումը, եւ յառ- կապէս դաժաժառանգ իշխանին սարսա- փելի մահը, գինքը առանձին կը թո- գուն, առանց թաղի ու առանց փառա- սիրութեան: Ան մեծ քաջութեամբ կը գիմարաւէ ծերութիւնն ու առանձնու- թիւնը. հետաքրքրութիւն ցոյց կու տայ աշխարհը տակն ու վրայ ընող ամէն նորութեան հանդէպ. օգտնու, ինքնա- շարժ, շարժանկար, էլեկտրական լամպ, ձայնապլիւր մեքենայ...: Ութսունամեայ ան սուրբեցած հեծանիւ նստիլ, ինքնաշարժ քշել ու իր գրօսանաւով նաւորկէլ ծո- վուն վրայ: Ան շարունակեց այցելութիւն- ներ տալ իր բարեկամներուն, յարգանք- ները ընդունիլ օտար իշխանաւորներու, ինչպէս՝ Աւստրիոյ էլիզապէթ կայսրու- հիւն եւ Վերթմորտ թագուհիին: Ան կը մահանայ 1920-ին, 94 տարեկանին, տեսնելէ ետք ամէնէն աւելի փափաքած բանին իրականացումը: Գերմանիոյ դէմ Ֆրանսայի լուծած վրէժը:

Թ. Օ. Մ.

ԿԱՐԴԱՅԷՔ
« Յ Ա Ռ Ա Ջ »
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

Ի ՅԵՐԱՏԻՎ

ՍԷՆ - ՍՍՏԻՒՐՆԵՆ. -
Տիկին Աննա Մանասեան իր զաւակին՝
Յակոբ Միլանեանի յիշատակին 300 Ժ.
կը նուիրէ «Յառաջ»-ի բարգաւաճման,
նոյն տարւոյ առթիւ Տէր եւ Տիկին Միլան
Գոյմանեան 200 Ժ. կը նուիրեն «Յա-
ռաջ»ին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՒՏ ԽԱՅԻ Լիոնի մասնաճիւղի
վարչութիւնն Նոյեմբեր 15, Շաբաթ օր,
ժամը 15-ին, անդամական ընդհանուր ժո-
ղովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհի -
ները, գաղութիւն Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ
յարակից Ազգային Տան սրահին մէջ:
Կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ եւ ճշդա-
պահ ըլլալ:

×

ԿԱՊՈՒՏ ԽԱՅԻ Շրջանային Վարչու-
թիւնը Մարտէյի շրջանի բոլոր ընկերու-
հիները կը հրաւիրէ ընդհանուր ժողովի
մը, Կիրակի, Նոյեմբեր 16, կէսօրէ ետք
ժամը 3-ին՝ Մարտէյի Մշակոյթի Տան
մէջ:

La Maison de la Culture Arménienne
d'Issy-les-Moulineaux

a le plaisir de vous convier
à la présentation et à la signature
du livre de
JACQUES DEROGY

« OPERATION NEMESIS »

le Vendredi 21 Novembre, à 20h30
Vin d'honneur

45, rue de la Défense
92130 Issy-les-Moulineaux

COURS DE DANSE

de la

CROIX BLEUE ARMENIENNE
D'ISSY-LES-MOULINEAUX

pour les jeunes à partir de 16 ans
sous la direction d'Anna Boudaghian
diplômée de l'école de chorégraphie
d'Erevan
de 17h à 19h

45, rue de la Défense—Issy-les-Moulineaux
à partir du Vendredi 7 Novembre

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՄԱՐՄԵՅԻՆ. - Տիկին Անահիտ Տի-
սիկեան - Սարաճեան իր վարպետ խմբա-
վար՝ Արա Պարթեւեանի յիշատակին կը
նուիրէ 300 Ժ. Համազգայինի դպրոցին
(ստանալ «Յառաջ»ին) եւ 200 Ժ. «Յա-
ռաջ»ին:

×

Տիկին Անահիտ Սարաճեան 500 Ժ. կը
նուիրէ Ս. Ղազարի Օգնութեան ֆոնդին
- ՍԻՔԱՄ - (ստանալ «Յառաջ»ին):

ՇՆՈՐՀԱՎԱԿԻ

ՄԱՐՄԵՅԻ ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՁԱՑ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ
վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստա -
ցած է հետեւեալ նուէրները Եկեղեցւոյ
պայծառութեան համար. -

Վարուժան Պողոսեան 1000 Ժ., Տէր եւ
Տիկին Արշադ Պապայեան 1000 Ժ., Տիկին
Սիրարիկ Խաչիկեան 500 Ժ., Տիկին Շաքէ
Կրիկորեան 1000 Ժ., Տէր եւ Տիկին Յա-
կոբ Թաշեան 200, Տէր եւ Տիկին Յա-
րութիւն Ալիքսանեան 50, Ս. Թադէոս -
Բարթոլոմէոս Եկեղեցւոյ վարչութիւնը
500, Նուար եւ Ֆիլիք Փափագեան եղ-
բայրներ 500 Ժ., Տէր եւ Տիկին Սարգիս
Գամպուրեան 50, Պ. Հրայր Սրապեան
100, Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Ե-
կեղեցւոյ վարչութիւնը 500, Մի Ոմն՝
(Պոյսեցի) 50, Հիւսապէրաի եւ Բէրամ-
եան ընտանիքներ 500, Սուրիակա՛ն հիւ-
պատու Տէր եւ Տիկին Փիէր Սալամէ 300,
Պ. Պապայեան Ղազարեան 100, Տիկին
Մարիամ Ժամկոչեան 500, Տէր եւ Տիկին
Արթուր Եկեղեցւոյ 200, Պ. Տէրաշեան
100, Պ. Փափագեան 100, Տիկին Պայծառ
Եկեղեցւոյ 100, Տիկին Ժանին Եկեղեցւոյ
100, Մի Ոմն՝ 500, Մի Ոմն՝ 100, Մի
Ոմն՝ 100, Պ. Կարապետ Սալապալեան
200, Պ. Երէցեան 200, Տէր եւ Տիկին Հը-
րաչ Այալը 300, Էքսէն Մաքիմեան ըն-
տանիք 500, Պ. Թուզեան 100, Օրիորդ
Սեդա Սիմոնեան 200, Տէր եւ Տիկին Վը-
ռամ Սիմոնեան 200, Տէր եւ Տիկին Նշան
եւ Շուշան Միքայէլեան 500, Տէր եւ Տի-
կին Թովմաս Համամեան (Լա - Սիոթա-
յէն) 100, Պ. Վարդան Քիւփէլեան 100,
Մի Ոմն՝ 300, Պ. Զովոյեան 100, Պ. Պո-
յաճեան 100, Պ. Թուրուեան 100, Տոքթ.
Մելքի եւ Ստեփան Միլոգոյեան (Պուէնոս-
Այրէսէն) 50, Տիկին Զուարդ Պէգոյեան
200 Ժ., 200 Ժ. Եկեղեցւոյ Տիկնանց
Միութեան, Շէլէյէքեան ընտանիք 100,
100 Ժ. Եկեղեցւոյ դպրոցին, Տէր եւ Տի-
կին Տրդատ Տէր - Պոլոսեան 500 Ժ., Տէր
եւ Տիկին Գառնիկ Թուրաչ 100 Ժ. Եկե-
ղեցւոյ դպրոցին, Տիկին Անի Յովսէփեան
100 Ժ. Եկեղեցւոյ դպրոցին:

ՍԷՆ - ԹԵՐԻԷՆ

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Նոյեմբեր 16, Կիրակի, առաւօտեան
ժամը 10.30-ին, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ
Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ մէջ, կը մա-
տուցուի Պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատա-
րէ Շարվիլոյի Ս. Նշան Եկեղեցւոյ «Շը-
նորհալի» երգչախումբը՝ ղեկավարու-
թեամբ Յակոբ Արքահամեանի:

Յաւարտ. պատարագի եկեղեցւոյ կից
սրահին մէջ Սէն - ԹԵՐԻԷՆԻ Ազգային
Միութեան կողմէ կազմակերպուած հիւ-
րասիրութիւն - ընդունելութեան ժամա-
նակ, գաղութի երկարամեայ ծառայող-
ներ՝ Տէր եւ Տիկին Յարութիւն եւ Տիկ-
րանուհի Յովսէփեանի պիտի յանձնուի
«Ս. Ներսէս Շնորհալի» հայրապետական
չքանչանք եւ օրհնութեան կոնդակ, ինչ-
պէս նաեւ Սէն - ԹԵՐԻԷՆ քաղաքի պատ-
ւոյ քաղաքացիի Ոսկէ Մետալ:

Սիրով կը հրաւիրուի շրջանի հայու -
թիւնը՝ ներկայ գտնուելու սոյն արարու-
ղութեանց:

Du 25 Octobre au 23 Novembre

G A R Z O U

L'ŒUVRE GRAPHIQUE

— Aquarelles — Dessins —
— Lithographies — Gravures —

Hôtel de Ville d'Angers —
Hôtel Chemellier

(entrée libre)

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ
ՖԲՆՆՍՍՀՍԻ ԿԱՊՈՒՏ ԽԱՅԻ ՍԵՐԱՆ - ԼԻՎՐԻ ԿԱՐԿԱՆԻ
ՄԱՍՆԱՃԻՂԻՆ

GRANDE
SOIRÉE
DANSANTE

organisée par la
section de Sevrans
de la Croix Bleue des
Arméniens de France

LE SAMEDI 15 NOVEMBRE, A 20 HEURES 30

Salle des Fêtes de Sevrans

9, rue Gabriel Perle — Près de la Mairie

մասնակցութեամբ՝

« ԵՄԻՆԱՆՆԱԿ » Նուազախումբի

SPECIALITES et AMBIANCE ARMENIENNES

Tenue correcte exigée

FESTIVAL D'ART SACRÉ
DE LA VILLE DE CANNES

SAMEDI 29 NOVEMBRE A 20 H 30
GRAND AUDITORIUM

Palais des Festivals et des Congrès de Cannes
CHŒUR MIXTE ARMENIEN DE PARIS

SIPAN-KOMITAS

ORCHESTRE REGIONAL DE CANNES

sous la direction de

GARBIS APRIKIAN
avec

Sonia NIGOGHOSSIAN (mezzo) — Lucile DABOS (harpe)
Janette MENEVISIAN (soprano) — Mario HANIOTIS (basse)
Meguerditch BOGHOSSIAN et René MARTAYAN (ténors)
KOMITAS Extraits de la Messe
KOMITAS Chants Profanes d'inspiration liturgiques
AVEDISSIAN Chants rustiques
GANATCHIAN Nanor Pelerinage

Le Festival d'Art Sacré de la Ville de Cannes est organisé par
l'OMACC et l'Orchestre Régional de Cannes Provence Alpes Côte
d'Azur avec le concours du MINISTRE DE LA CULTURE ET DE
LA COMMUNICATION

Prix des places : 130 F — 110 F — 80 F — 60 F
Réductions Collectivités 110 F — 90 F — 70 F — 50 F

Renseignements / Locations :

CANNES : Billeterie du Palais des Festivals et des Congrès
Tél. : 93 - 39 - 44 - 44 du lundi au samedi de 10h à 18h
OMACC : 93 - 38 - 62 - 00

CE CONCERT EST ORGANISE AVEC LE CONCOURS
DU CLUB SEVAN DE CANNES

4.000 m² de mobiliers
présentés en ambiance

Meubles
Ghazarian

Z.I. Vitrolles tél. 42.89.27.47
à 20km de Marseille.

"Բացառիկ, գեղջ «Յառաջ»ի բաժանորդներուն"

ՀԱՐՈՒՆԻ ԶՐՈՅՑԸ Ռ. ՄԵԼԻՔԻ ՇԵՏ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ

ՓՈՒՆԵԼ Ե ԻՆՉ

Եթէ ազգը չէ ծերացել, նորարարութիւնը բնականօրէն է, օրինակաւի եւ շատ կարեւոր, թէեւ ոմանց այն թուում է տազնապալի. բայց չմոռանանք, որ երբ տազնապալը լուրջ հիւանդութիւն չի դառնում, միշտ էլ օգտակար է, ուժ է տալիս, սփոփում ու վերափոխում: Աւելին՝ երբ մանուկը տենդ է ունենում, եւ այդ տենդը ցնցում է նրան, նա ջերմից դուրս է գալիս աւելի պինդ, աւելի ուժեղ, նոր շնչով: Նոյնը՝ մշակութային, հոգեւոր կեանքում: Գրական տարրեր հոսանքները բոլոր ժամանակներում պէտք են, անհրաժեշտ եւ օգտակար: Դրանք օգնում են խուսափել միապաղաղութիւնից, միօրինակութիւնից, հարթութիւններից, ակադեմիականութիւնից, օգնում են առաջ գնալ: Անձամբ եւ կողմնակից եմ այն ամէնին, ինչը ցնցում է, սթափեցնում: Գերիւրացաւութիւնը, բարերախտաբար, ցնցեց ամէն բան, ամէն բան շրջեց: Այդ ցնցումը օգտակար եղաւ նաեւ ինձ ու իմ սերնդին: Իմ վերջին բանաստեղծութիւններին եւ փորձել եմ «փշրել» լեզուն, կոտրել յանգերս:

Փրանսիական արուեստում 20 – 30 տարի առաջ ստեղծուած հոսանքները շարունակում են մինչեւ այսօր: 1945 – 50-ին ծնուած սերունդը, ամէն մէկն իր ձեւով, արտայայտման իր կերպով, չմիջնորդաւորուած կապ է փնտռում կեանքի հետ, աշխատում է պոէզիան աւելի մօտեցնենք կեանքին: Բայց, ի հարկէ, ոչ հնացած, ակադեմիական ոճով. ակադեմիզմը Փրանսիայում վերջացաւ: Նոր սերունդը բերեց արտայայտուելու, դրսեւորուելու ինքնատիպ եղանակ, որը շատ օգտակար եղաւ Փրանսիական մշակութային: Նրանց ստեղծագործութիւնների թէման քաղաքն ու արուեստն է, տունն ու ծառը, մի խօսքով՝ այն ամէնը, ինչ կենդանի է ու անմիջականօրէն առնչուում է կեանքին, մարդկանց:

Ստեղծագործական այդ որոնումների արդիւնքն էին նաեւ 1968 – 1970-ի երիտասարդական շարժումները Փրանսիայում, որոնք առաւելապէս հիմնուած էին ոգեւորութեան վրայ: Այդ շարժման մասնաձեւերը փորձեցին դէմ գնալ համալսարանների քարացած կառուցուածքին, ուղեցին նորովի վերափոխել Ֆրանսիան, բայց որովհետեւ այդ պայքարը կանոնական ու կազմակերպուած չէր, տարերային բնոյթ էր կրում, շարունակութիւն չունեցաւ, եւ շուտով դեկալաներից ամէն մէկը առանձնացաւ, գնաց իր ուղիով: Այդ շարժումը քաղաքականութեան մէջ ճակատադրական չեղաւ, բայց հոգեւոր, մշակութային կեանքում բերեց աշխարհընկալման նոր որակ, ինքնարտայայտման թարմ ձեւեր. ստեղծուեց այսպէս ասած, 68-ի սերունդը քաղաքականութեան մէջ՝ 16 – 20 տարեկան երիտասարդներ. մանր պոռթկումային, ուսանողութիւն, գործաւորներ, որոնք դուցէ՛ք քաղաքական պայքարի անհրաժեշտ փորձ չունէին, բայց իրենց նպատակները մէջ շատ անկեղծ էին, մաքուր ու հաստատու էին իրենց գաղափարների ճշմարտացիութեանը: Ժաք Իետան, Ժան Փիէռ Լըմէտը, Միշլ Մոլլիուէն, Ժան Պաթիսթ Փարան, Փրանսիա Գոմպը, Ժեռար Նուռլէն այդ շարժման հոգեւոր գաղափարների կրողները եղան Փրանսիական գրականութեան մէջ: Ահա թէ ինչ տուեց այդ շարժումը Փրանսիական մշակոյթին: Փրանսիական գրականութեանը շատ բան տուեց նաեւ դիմադրութեան շրջանի բանաստեղծութիւնը, որը կենսորոնում Արակոնն էր: Նա ստեղծեց մի շարժում՝ «ազգային պոէզիայի համար» նշանաբանով: Արակոնը փորձեց վերականգնել միջնադարը Փրանսիայում մէջ եւ կապել ժամանակին: Այդ շրջանի բանաստեղծութիւնը մեզ՝

հակապատերազմական սերնդիս, շատ բան տուեց: Ժամանակներն այնպիսին էին, որ պէտք էր խօսքը տեղ հասցնել, դարձնել տրտաքիկ, առարկայական, աւելի մատչելի ու հասկանալի: Դիմադրական շարժումը տուեց ժան Քասու անունով բանաստեղծին, որին այսօր արժանի յաճախականութեամբ շնորհ մտաբերում եւ ու՜մ բանտում գրած երեսուներկու տոնետները բանաստեղծական հրաշալիքներ են: Մի անգամ էլիւարն ահա թէ ինձ ինչ ասաց. – «Դիմադրական պոէզիայի մասին ի՞նչ պիտի ասեմ ձեզ, որ հայկական ծագում ունէ՛ք, երբ գրեթէ ողջ հայ պոէզիան դիմադրական է»: Ես էլ եմ գրել դիմադրական բանաստեղծութիւններ, որոնք մտել են Սեկերաի կազմած հատընտիրը մէջ: Այն պարունակում է երկու հայ անուն՝ Մանուշեանի եւ իմ: Սիւրբալիզմը ըստ էութեան քանդեց ու նորովի վերանորոգեց լեզուն՝ առանց հակառակուելու գրական միւս հոսանքներին, առանց ժխտելու աւանդական բանաստեղծութիւնը: Գերիւրացաւները հինը պահում, կապում էին նորին ու գնում էին առաջ, մի բան, որ չարեցին ասպտակցիոնիստները: Ներանք լեզուն քանդեցին քանդելու համար եւ չյեղուեցին Փրանսիական լեզուի դասական սկզբունքները վրայ:

Տարիների հետ մեր շարքերը նօսրացան, միացինք Արակոնը, Էլիւարը, Ալէն Պոպէն, Տեքերը, Շոլոն, Ֆրէնոն եւ ես: Մեր սերունդը պահեց Փրանսիական դասական յանգարանութիւնը՝ իր խոստացանքը բոլոր կանոններով, առանց ընկնելու, սակայն, ակադեմիզմի թակարդը: Այստեղ է, որ գերիւրացաւութիւնը օգտակար եղաւ ինձ. ինչպէս ժամանակի քննադատները նշեցին, ինձ յաջողուեց դասական բանաստեղծութեան մէջ «սահեցնել» գերիւրացաւ պատկերներ: Սա, կարծում եմ, գալիս է իմ հայկական ծագումից: Նկատելի է, որ Ֆրանսիայում դասական բանաստեղծութեան շարունակութիւնը պահպանողներն ու իրաւորողները յաճախ օտար ծագում ունեցող բանաստեղծներ են եղել: Յիշենք Ժան Մորէսին, Ասիոլինէրին, Փոլ Վալէրին, Իվ Գոլէին:

Նգաւ շրջան մը, երբ պրակմատիստական ողի մուտք գործեց Փրանսիական գրականութիւն: Այն սկսուեց պիլիթներով առաջնորդ Կինդպէրիկի, թարգմանուեցին բանաստեղծութիւններ, եւ երիտասարդութիւնը, որպէս ամէն տեսակ առաջընթացի կողմնակից ու հովանաւորող, ակտիւօրէն արձագանգեց այդ նոր շարժմանը: Փրանսիական պոէզիայի դասական երակը իրաւօրէնական կարծես թէ կորաւ: Բայց նոր սերնդի ներկայացուցիչները սոսկ ընդօրինակողներ չեղան եւ ամերիկեան պոէզիայից վերցրին այն, ինչը առաջընթացի էր, եւ ստեղծեցին բանաստեղծութեան սեփական Փրանսիական ըմբռնումը: Շատ շուտով Փրանսիական պոէզիան դուրաւուեց, մաքրուեց օտար ազդեցութիւններից, թարմ արիւն ստացաւ ու սկսեց զարգանալ նոր լիցքով՝ կորովի ու ջահէլ, բայց ամուր պահած ազգային բանաստեղծութեան աւանդները:

Առհասարակ չի կարելի գրականութեան այս կամ այն ուղղութիւնը կամ մի բանաստեղծի վերցնել ու կուռք դարձնել. անձամբ ես դժմ եմ այդօրինակ բաժանումին եւ դա համարում եմ մտքի նեղութեան ու կոմֆորտայնութեան արդիւնք: Վիքթոր Հիւկոն, օրինակ, մեծ եղաւ եւ ... իր սերնդին սպանեց, աւելի ճիշդ՝ նրա անունով մենք սպանեցինք միւսներին: Յիշենք թէկու՜ղ Ֆէրնան Կրէկին՝ Փրանսիայի առաջին ակադեմիկոս – բանաստեղծին. նրա գոյն մի պոէտ, որն,

ի դէպ, նամակագրութիւն է ունեցել Հայերի հետ, եւ որի մասին Արակոնը գրել է՝ իմ գեղեցիկ, մոռացուած բանաստեղծ: Չպէտք է մոռանանք, որ ամէն բանաստեղծ մեծ է իւրովի. մէկն ուժեղ է լեզուական կառոյցներով, միւսը՝ ոճաւորամբ, Փոլ Վալէրին փլիւսոփայութեամբ, Սէն Զոն Փերսը՝ լիրիկայով:

Բանաստեղծութիւնը, բարերախտաբար, միայն մի բանի ծառայելու համար չէ: Եւ պէտք էլ չէ, որ մի բանի ծառայի: Ես դժմ եմ օգտակար բանաստեղծութեան ըմբռնումին: Պէտք է յիշել, որ բանաստեղծութիւնը ստեղծուում է չորս պատերի մէջ, սպիտակ թղթի վրայ. այսինքն՝ սա Մարմէի տառապանքն է՝ սպիտակ թղթի առջեւ, մեն – միմակ: Ինչպէս նաեւ՝ Վալէրիի: Ուրեմն՝ նախ եւ առաջ թոյլ տանք, որ ստեղծուի այն, ինչ որ դեռ պէտք է ստեղծուի: Օգտակար է այն, անօգուտ ... Եթէ մէկը բանաստեղծութեան մէջ իրեն օգտակար սրեւէ բան է փնտռում, ուրեմն այն արդէն օգտակար է ...:

Փրանսիայում տարածուած է այն կարծիքը, թէ բանաստեղծութիւնը դեր չունի այսօրուայ կեանքում: Ի՞նչն է պատճառը. այն, որ պոէզիան կարուած է կեանքից: Ձէի ասի: Ձէ՞ որ բանաստեղծն ինքը կեանքի անընդհատական պրոցէսի մէջ է, եւ հասկանալի է, որ գրականութեան կեանքը ժողովրդի կեանքն է: Ինձ դուր եկաւ Հայաստանի գերոյնների համալուծարի կողմ՝ աւելի ամբողջել կեանք – գրականութեան կապը: Կեանքը բառը Փրանսիայում համար սիրւած ու ընդունելի բառ է՝ իր առօրեայ, կենցաղային իմաստով, այսօր կեանքը շատ ուժեղ է Փրանսիայում մէջ: Երեւի սա է պատճառը, որ Փրանսացին ձեռքերը գրպաններում դրած, կը գնայ մեռելու յանուն բառի, յանուն հայրենիքի, յանուն իր սերնդի: Այսպէս է: Գրող եւ փլիւսոփայ Ֆելմանը, երբ Գերմանա – ցիները նրան տանում էին գնդակահարութեան, շատ գեղեցիկ է ասել. «Ապուշներ, ես ձեզ համար եմ մեռնում»: Ֆրանսիացին արժանապատիւ է իր կեց – ւածքով եւ նրա կերպը այսօրուայ գրականութեան մէջ անվիճելիօրէն կայ: Պոէզիան դեր ունեցել է այդտեղ. կարծում եմ՝ այն: Պոէզիան ճակատային չէ, ուղիղ գծով չի նուաճում, պոէզիան նրաւճում է անուղղակի ճանապարհներով, գաղտնի արահետներով, այդ իսկ պատճառով մարդը չի էլ գիտակցում, թէ բանաստեղծութիւնը փոխել է իրեն:

Բանաստեղծութեան անձնական սահմանում չունեմ, չեմ փնտռել, որովհետեւ ամէն ստեղծագործութիւն կամայական է, այն գոյութիւն ունի եւ չունի: Ինձ համար պոէզիան լեզու է, արտայայտութիւն եւ խորը: Ոմանք նախապատուում են թիւնը տալիս եւ բանաստեղծական լեզուին, միւսները՝ աւելիքին: Լեզուն նախ եւ առաջ խօսք է՝ իր իմաստային բաղմազան տարրերակներով, իսկ խօսքը լուրջ բան է, խօսքը գաղափար է, խօսքի համար մարդիկ անվիճելիօրէն կարեւոր են, թէ խօսքային, լեզուական ինչ շերտեր եւ գնում ստեղծագործութեան մէջ. ապրաստակցիոնիստներն անգամ ձգտում էին լեզուն յղկել, դարձնել աւելի գերաւոր, նրբագեղ ու պոէտիկ: Ինձ համար պոէզիան եւ լեզու է, եւ խօսք, եւ ուրիշ, ձեւ, խորք, իսկական ստեղծ – գործութեան մէջ այս բոլորը համատեղ պիտի գործեն, այլապէս պոէզիան կը վերածուի պարզ ժուռնալիստիկայի, մինչդեռ պոէզիան այն միակ արուեստն է, որն ամէն ինչի իրաւունք ունի, ամէն ինչ կարող է արտայայտել՝ ամէն ձեւով: Իսկ երբ արտայայտում ես, ժամանակ, տարածութիւն ունես առջեւումդ, ստեղծ ունես:

Առհասարակ Փրանսիայում զանազան ձեւերով կարող ես արտայայտուել, գոյութիւն չունի բանաստեղծութեան սահմանուած տեսակ: Այսօր էլ ստեղծուում են գրականութեան տարբեր ուղղութիւններ, որոնք զարգանում են գուզահա, լրացընելով ու հարստացնելով միմիանց: Ըստ ստեղծութեան թեմատիկ ու բացատրական անթոլոգիաներ, ուր մեկնարանում են առանձին բանաստեղծութիւններ ու գերական այս կամ այն ուղղութիւններ, որպէսզի պատանիներն ու երիտասարդները հասկանան, ընկալեն այդ ամէնը ու մրտնեն մեծ գրականութիւն: Բայց այսուամենայնիւ, այսօրուայ Փրանսիայի երիտասարդ գրողներին պակասում է մի շատ կարեւոր բան՝ մշակոյթի իմացութիւնը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԻՆ ՀԱՍՑԷՆԵՐ

ԲԱՆԿԱԼԹԸ,
ԷՕԼՁԷՔ ՓՈՂՈՑ, 128

Բանկալթը, էօլէք փողոցի վրայ 128 թիւ շէնքը փողոցի, երեք յարկանի հնատիպ տուն մըն էր, վերը երկու պատըզամներով: Այդ շէնքին մէջ կը բնակէր գաղացական ընկերս Գեղամ Սեւան (Սեփանեան): Իմ ամենամտերիմ եւ դադափարակից դասընկերս էր ան: Անոր հետ է որ լիսէի մէջ այլապէս ձեռագիր թերթեր հրատարակած էինք: Ան ալ ինձի նման գրականութեան եւ ընթերցանութեան սիրահար մըն էր: Երբ Լիսէի աւարտեցինք, եւ եկաւ պարաօրէյայի շրջանը, անոր հետ դաս սերտելով է որ կը լուսնէի բոլոր գիշերներս: Մէկ գիշեր մեր տան մէջ էինք, Գուրթուրով:

1947 թուականին «Երիտասարդական գրականութեան մասին» իր յօդուածաշարում, Արակոնը, որը եղել է ջահելների հովանաւորն ու տուն տուողը, գրեց. «Երիտասարդ, ես մի խորհուրդ ունեմ քեզ տալու: Երբ որ դու կարդաս այնքան, որքան ես եմ կարդացել քո տարիքում, այն ժամանակ նոր սկսիր գրել»: Ժամանակակից պոէզիաներին ահա թէ ինչն է պակասում. չեն սիրում կարգով, կարգալու պահանջ չունեն, մի քիչ էլ ինքնավստահ են: Գուցէ կեանքն է փոխուել չգիտեմ: Առհասարակ ապրուստը դժուարացել է Փրանսիայում: Իսկ կեանքի դժուարութիւնները նեղացնում են մարդու մտաւոր գործունէութիւնը: Սեն Զոն Փերսը եւ Գլոտելը խոշոր պոռթկողային երիտասարդացիներ էին, եւ արուեստից բացի ուրիշ կենսական խնդիր չեն ունեցել լուծելու: Այսօր այդ հնարաւորութիւնը չկայ, իսկ մեծահարուստների «Ֆիկառ» ամսագիրը ուղղակի ցինկով է. ես կարդում եմ այդ ամսագիրը միայն նրա համար, որ համայնալար մընամ:

Ինչ վերաբերում է ներկայ հայ գրականութեանը, ասեմ, որ բաւարար ծանօթ չեմ, քանի որ հնարաւորութիւն չունեմ կարդալու հրատարակուած բոլոր գիրքերը, թէեւ 1974 թուականին Փրանսիայի լոյս տեսած հայ բանաստեղծութեան հատընտիրը մեծ ընդունելութիւն գտաւ մեզ մօտ: «Լը Մոնտը» մի ամբողջ էջ գրականութիւն տալուց: Այդ գրքով ես առաջին հերթին ուղեցի ազգային խնդիր հետապնդել: Եթէ աւելի խոստապահանջ լինէի, հատուկ աւելի ամփոփել էր լինէր, բայց ես կամեցայ փաստել, որ հակառակ բոլոր դժուարութիւնները՝ Հայերի մօտ կենդանի է բանաստեղծական պոռթկումը: Այս գրքով Փրանսիացին ծանօթացաւ պատմութիւն ու մշակոյթ ունեցող հայ ժողովրդին, մի բան, որ շատ կարեւոր է առաջին հերթին մեզ գլխին: Բայց այն սահմանները, որոնք մէջ բանաստեղծութեանը ինքնուր մեզ, վախենում եմ, պէտք մեզ, թոյլ չեն տալիս արդէն նուաճուածից այն կողմ անցնել: Շատ կարեւոր է խօսել Հայաստանի, Արարատի, Արաքի մասին, ժողովրդի մէջ պահել խորունկ կարօտը իր կորցրած հայրենիքի հանդէպ: Լաւ է պահպանել լեզուն, աւանդելով: Բայց, կարծում եմ, պէտք է այլեւս անցնենք այս բոլորը, գնանք աւելի հեռուն եւ մեր լեզուի ու մշակոյթի վերանորոգման համար գիմենք նոր խիզախումների, որպէսզի այն միջադէպ ժամանակներում պէտք է իրագործուի աւանդականի ու արդիականի անվախճան ու բարի հակասութիւններով ու կուով: Մարթում եմ, որ այդ կուրը լինի նաեւ հայ գրականութեան մէջ: Այս տաղանդը, որի մասին վերը խօսեցի, ցանկանում եմ տեսնել նաեւ Հայաստանի բանաստեղծների մէջ:

Զրոյցը ցրի ստաւ՝
ՅՈՒՇԱՆԻ ՀԱՍՐԱՆ

(Շաբ. Ա. Էջեմ)

քիչ առաջ Մարք Թուէնէ ետք ամերիկացի մեծագոյն երգիծարանը ձէյմա Թըրպէր կը ծանուցէր հապիտներու այդ մահը, որ կը կանխէ հոգիներու մահը...»:

×

Կրօնական արարողութենէ մը ետք, Երեքշաբթի օր, Մատլէնի Եկեղեցին, Թիէ-րի լը Լիւրոն պիտի թաղուի Պրիթաների մէկ փոքրիկ զինուոր:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՈՍՏԻ մէջ (Թուօ) Միթերան եւ Շի-րաք զերար գտան Փրանքեւափրիկեան 13րդ վեհաժողովին, որու կը մասնակցին 39 երկիրներ: Առաջինը Կինէայէն կուգար, երկրորդը՝ Պրաքափիլէն:

Ռեյնլէ խոստովանեցաւ թէ զէնք հայ-թայթած է Իրանի, բայց միայն... քիչ չիկ մը: Կը թուի որ Ֆրանսան ալ ալիւր պիտի ծախէ Սուրբոյ: Այս ամբողջը «կը հաստատեն» անշուշտ, որ ոչ բանակցու - թիւն ոչ սակարկութիւն եղած է պատանդ-ներուն ազատ արձակման համար:

ՏՈՒՎՐԻ նաւահանգիստին առողջտպա - հական իշխանութիւնները չեն ձգած նե-րածումը Թուրքիայէն հասած 40 թոն կաղինի, նկատի առնելով անոնց չափա-զանցեալ շողարդործօն բնոյթը: Կաղին - ները բեռնատար կառքերով հասած էին Թուրքիոյ հիւսիս - արեւմուտքէն: Զե-նորիլէն ի վեր, ինչ որ արեւելեան - Եւ-րոպայէն կուգայ աւելի խիստ հակակշռի տակ է:

ՍԵՐԺ ԶԻՒՐԻՔԻ համար անվարան կ'ըսուի. - «Ֆրանսայի լաւագոյն քիմիա-գէտը»: Կ'ըսուի թէ ՍԷ - ՏԷ - ԷՅ - ՇԻ - միի գլուխը նշանակուէր կամ ոչ, Ռոն - Փուլէնը ձգած կ'ըլլար: 49 տարեկան, փոլիթէքսիսիէն, 1981-ին մտած էր Ռոն - Փուլէնը եւ արագօրէն դերքը ամբաստն-դած, մինչեւ ընդհ. տնօրէնի աթոռին հասնիլը: Ֆուրթուի նշանակումով ընդհ. տնօրէն - նախագահի աթոռին, ինք կը մնար թիւ 2-ը: Այդ իսկ պատճառով, Ուրբաթ օր, կարգ մը թերթեր (ինչպէս՝ Լիպէ) կ'ըսէին իր մասին թէ կը նա - խընորէ թիւ մէկը ըլլալ անդունդին եզ-րը հասած ընկերութեան մը, քան թիւ երկուքը՝ բարգաւաճ խումբի մը:

ԿՈՆՍՏԱՆԴԻՆԻ (Ալթերիոյ) մէջ, բու-ռն ցոյցեր տեղի ունեցած են առջի օր, բայց Շատլի Պենճետիտ չի հաւատար թէ անոնք ուսանողական դժգոհութեանց հետեւանք ըլլան, այլ ուղղակի կ'ամբաս-տանէ ծայրայեղ տարրեր, դուրսէն դըր-դողներ (Պեն Պելլա) 80 հոգի արդէն իսկ 2-էն 7 տարի բանտարկութեան դատա - պարտուած են:

Ի ՅԵՇԱՏԱԿ

Տէր եւ Տիկին Մուշկ Պետրոսեան եւ Պ. Արմենակ Գնեազեան իրենց քրոջ եւ խնամիկին՝ Տիկին Լիւսի Կարապետեանի յիշատակին 500 Ֆ. կը նուիրեն «Յա-նաջ»ին:

«ՅԱՆԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՅԱՆ շԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒՐԵՆ

ՊՐՈՆ. - Կարապետ Յովակիմեան 200 Փրանք կը նուիրէ իր սիրելի «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

CONFÉRENCES D'ARMÉNIEN CLASSIQUE

Les conférences ont lieu, comme les années précédentes, les premier et troi-sième mercredis du mois de l'année uni-versitaire, de 10h à 12h, à partir du mercredi 19 novembre, à la Sorbonne, escalier E, 1er étage. Aucun titre n'est exigé des auditeurs, la seule chose qui est demandée est de s'inscrire au secrétariat de la Section (inscription gratuite).

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՅԻ Շըջանային Վարչու-թիւնը Մարտէյլի շըջանի բոլոր ընկերու-հիները կը հրաւիրէ ընդհանուր ժողովի մը, Կիրակի, Նոյեմբեր 16, կէսօրէ ետք ժամը 3-ին՝ Մարտէյլի Մշակոյթի Տան մէջ:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՅԻ Վիէնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամ - անդամուհիները, զաւաթ մը թէյի շուրջ. Նոյեմբեր 21, Ուրբաթ, երկուշաբթի ժամը 8-ին, Մշա-կոյթի Տուն:

ՆԿԱՏԻ ՌԻՆԵՆԱԼ

Վասպուրականի Յաղթական Հերոսա-մարտի 72-րդ տարեդարձի տօնակատա-րութիւնը Ապրիլ 12-ին «Մարտէյլի Հայ Մշակոյթի Տան» «Վասպուրական» սրա-հին մէջ, նուիրուած իրիմեան Հայրիկի մահուան 80-ամեակին:

×

Հայկական Ծնունդի ընտանեկան երե-կոյթ Յունուար 10, կազմակերպուած՝ Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղի կողմէ:

- Կ Ո Չ -

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՏԷՅԼ. - Վասպուրականի, - Յաղ-թական, - հերոսամարտի 72-րդ տարե-դարձը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 12, Մարտէյլի Հայ Մշակոյթի Տան «Վաս-պուրական» սրահին մէջ:

Հերոսամարտի տօնակատարութիւնը նուիրուած է մեծ հոգեւորական իրիմ-եան Հայրիկի մահուան 80-ամեակին:

Կեդրոնական վարչութիւնն որոշած է «Խրիմեան Հայրիկի յիշատակը յաւեր - ժացնելու համար հիմնել «Խրիմեան հիմ-նադրամ ֆոնդ» որուն միջոցաւ պիտի պահուին հայկական դպրոցներու մէջ սա-նէր, եւ միեւնոյն ժամանակ օգնութիւն պիտի կատարուի կրթական եւ դրական ձեռնարկներու:

Ուստի, կոչ կ'ընենք Փրանսահայ գա - ղութի բոլոր մեր հայրենակիցներուն, զօրավիդ կենալու այս պատուաբեր եւ օգտակար ձեռնարկին իրենց նիւթական սրտարուի նուէրներով: Նուիրատու-ներու ցանկը կը յայտարարուի «Յա-նաջ»ով:

Դրամական առաքումները պէտք է ըլ-լան հետեւեալ հասցէին. - UNION DE VAN

Mr Gracian
40, ave. de la Petite Suisse
3012 Marseille France
Կանխատ շնորհակալութիւններով՝

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ (Կնիֆ)

ՆԿԱՏԻ ՌԻՆԵՆԱԼ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որ-բերու Օգնութեան Մարմնի, մեծ պա-րահանդէսը, ի նպատակ հայ վարժա-րաններուն՝

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ Դ-ԻՆ

ՆԿԱՏԻ ՌԻՆԵՆԱԼ

ՅՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՅԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ «ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ»Ը ՅՈՒՆՈՒԱՐ 11-ԻՆ

Պ Ա Ր Ա Ն Ց Ի Կ Ե Ր Ե Կ Ո Յ Թ

Նախաձեռնութեամբ
ՅՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՅԻ ՍԵՐԱՆ - ԼԻՎՐԻ ԿԱՐԿԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

GRANDE SOIRÉE DANSANTE

organisée par la section de Sevrans de la Croix Bleue des Arméniens de France

LE SAMEDI 15 NOVEMBRE, A 20 HEURES 30

Salle des Fêtes de Sevrans

9, rue Gabriel Perle - Près de la Mairie

մասնակցութեամբ՝

« Յ Ա Ղ Ր Ա Ն Ա Կ » Նուազախումբի

SPECIALITES et AMBIANCE ARMENIENNES

Tenue correcte exigée

ՇՈՐՇԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Վիէնի վարչութիւնը շնոր-հակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գու-մարները ի նպատակ իր դպրոցին. - Ընկե-րուհիները Քնար եւ Վանուհի Մուրատեան 500 Ֆ. կը իրենց զաւկին եւ եղբոր՝ Վազ-գէնի մահուան քառասունքին առթիւ, Ֆլորա Քէօմուրեան 100 Ֆ., Հայկուհի Թաշճեան 100 Ֆ., Տիկին Մկրտիչեան 100 Ֆ.:

×

ՄԱՐՏԷՅԼ. - Վասպուրականի Հայրե - նակցական Միութեան կեդրոնական վար-չութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է. - Պ. Սամուէլ Ներկարարեանէ (Մա-նուկ), իր ծնողաց Ղազար Ներկարարեանի յիշատակին, իրիմեան ֆոնդին 5000 Ֆ.:

Վազգէն Մուրատեանի մահուան քա-ռասունքի հոգեհանգստեան առթիւ (Լիոն) Տիկին Քնար Մուրատեանէ 500 Ֆ., Տի-կին Լիւսի Կարապետեանի մահուան առ-թիւ Պ. Միսաք Աւետեանէ 50 Ֆ.:

ՇՈՐՇԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ պայծառութեան համար հետեւեալներ Ազգային Միութեան կը նուիրեն. - Տօնիկ Գամպէրեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի վարդեպառ Գամպէրեան, Գամպէրեան զաւակներ 200-ական Ֆ., Վարդգէս Խոզեան, Այրի Տիկին Թամար Գամպէրեան 100-ական Ֆ. Եկեղեցւոյ:

×

Հայ Աղքատախնամ Ընկերակցութիւնը հետեւեալ նուիրատուութիւնները ստա-ցած է. - Պր. Շարլ Եկեղեան 2000 Ֆ., Պր. Դաւիթ Պանտիկեան՝ Սէն - Ռաֆայէլի հանգստեան տան 1450 Ֆ., Աղապէկեան քոյրեր՝ 1000 Ֆ., Տիկին Մարի Պոյաճը-եան իր ներոջ՝ Տիկին Արիէ Սյանեանի մահուան առթիւ 1000 Ֆ., Պր. Սեթ մահուան առթիւ 500 Ֆ., Պր. Վիգոր Զա-Փոստաճեան՝ 500 Ֆ., Պր. Վիգոր Զա-Փոստաճեան Սէն - Ռաֆայէլի հանգստեան տան 500 Ֆ., Տէքօմիլաու ընկերութիւն 500 Ֆ.:

Մ Ե Ծ Ա Ր Ա Ն Ք Ի

Ը Ն Դ ՈՒ Ն Ե Լ ՈՒ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

Ի պատիւ հիւրաբար Ֆրանսա գտնուող
Ա. Մանուկեան Մշակ. Հիմնադրամի Գործադիր Մարմնի Ատենապետ
ԵՐՈՒԱՆԻ ԱԶԱՏԵԱՆ-Ի
եւ Տիկ. ՆՈՐԱ ԱԶԱՏԵԱՆ-Ի

Լ Ի Ո Ն

Երկուշաբթի, Նոյեմբեր 24, ժամը 20-ին
ՃԱՇ՝ ՕԹԷԼ ՄԵՐՔԻՒԻՐ-Ի սրահին մէջ
կազմակերպութեամբ՝ Հ.Բ.Ը.Մ.Ի եւ Թ.Մ.Մ.Ի

Վ Ա Լ Ա Ն Ս

Երեքշաբթի, Նոյեմբեր 25, ժամը 19.15-էն սկսեալ
ԱՆԴԱՄԱՀԱՄԱԿՐԱՅԱՆ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ
Ե. Հիւսիսեան սրահին մէջ
Ժամը 20-ին ՃԱՇ ՆՈՎՕԹԷԼ պանդոկի սրահին մէջ
կազմակերպութեամբ՝ Հ.Բ.Ը.Մ.Ի

Մ Ա Ր Ս Է Յ Լ

Չորեքշաբթի, Նոյեմբեր 26, ժամը 20-ին
ՃԱՇ՝ ՍՕՖԻԹԷԼ պանդոկի սրահին մէջ
կազմակերպութեամբ՝ Հ.Բ.Ը.Մ.Ի

Մասնակցութեան համար կը խնդրուի արձանագրուիլ
կազմակերպիչ Միութիւններու վարչութեանց մօտ

LE NUMERO : 4,00 F

ՀԱՅԻՍՏԱՆԻ ԺԻՒՆ 16.359

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՀԱՆԱՐԾ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN

**ՕՐՈՒԱՆ
ԴԵՊԻՅԵՐԸ**

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՒԼ

ՓԱՐԻՅԻ ՔԱՆԱՏԱԿԱՆ ՕԴԱՆԱԽԱՅԻՆ
ԳԻՐԵՐՈՒ ԳՐԱՏԵՆԵԱԿԻՆ (ՊԵՐԼԻ՝ ԵՔ ԲԱ-
ԼԻԱՆ) ԳՐԱՏԵՆԱԿԻՆ, Ուրբաթ օր, խոմբ
ը հայ երիտասարդներու կողմէ, որոնք
այս ձևով ուզած են բողոքել Օթաուայի
տեսանին վճիռին դէմ: Ծանօթ է, որ
Հայտերը 31-ին, Բաֆֆի Թիթիզեան,
Հիթոլ Մարաչեան եւ Յովիկ Նուարեան
էկան րանտարկութեան դատաւար-
արած են, թրքական դեսպանատան զը-
րաւան (1985, Մարտ 12) համար եւ որու
թիցքըն սպաննուած էր քանատացի
գահակ մը:

Ի՞նչ ՇԱՒԻՔ, որ ամիսներէ ի վեր փա-
խարական էր, Փարիզ վերադարձաւ եւ
արդարութեան յանձնուեցաւ Կիրակի օր:
Գործակցութեան նախկին նախարար՝
Նուշիկի գրասենեակին պետը մեղադրան-
քի առկ էր Քառքիուտ տիւ Տեվլիպիւմի
վերջարարութեանց համար: Շաւիք բան-
որ անցուց իր առաջին դիւերը: Ամբաս-
տանութիւնները բազմաթիւ են՝ վատա-
ւան չափաւորած, կեղծ հաշուե-
ցոյցեր, զեղծարարութիւն պետական դի-
ւերու եւ օգտագործում կեղծ թուղթերու:
Մեղադրելը, սակայն, որ իր ազատ
խաղով Ֆրանսա վերադարձաւ, որոշած է
Շաւիք, ինչ որ շատերու ըսեն կրնայ
խաղաղել: Իր վերադարձը թոյլ տուաւ
որ ազատ արձակուի իր բարեկամուհին՝
Մարի Պաքեան:

ՆՈՐ - ՔԱՆԱՏԱԿԱՆ ՄԵՋ, բախումնե-
րու հետեւանքով սպաննուեցաւ 14 տարե-
կան պատանի մը, երբ կը գտնուէր լուս-
ալիւններու խումբի մը կողքին, որոնք
կը բողոքէին անկախապաշտներու յար-
կանման դէմ ին - Փէ - Սէ - Էմ - Էմ - Էմ
որդերներու վրայ, Թիոյէն անոնց մեկ-
նած պահուն: Կառավարութիւնը որոշած
է վճարական դիրք բռնել եւ արդէն իսկ
խաղաղարարները որոշեց չընդունել ժա-
նար թիւապաշտ, որ միայն Պերնար
Փոնի հետ պիտի կարենայ տեսնուիլ:
Երկու կողմերն ալ միւսին վրայ կը թո-
ղուն պատասխանատուութիւնը եւ մանա-
ւազ կ'ամբաստանեն՝ միւսին գործած
ըրրուութիւնը: Երկուշաբթի օր, միջո-
րար հանդարտած էր եւ պատանին ըս-
պանուիլ ալ ձերբակալուած:

ՖՈՒԹԳՈՒԼ
«ԱՐԱՐԱՏ» ՊԱՐՏՈՒԱԾ
ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «ՍՊԱՐՏԱԿ»ԷՆ

Նոյեմբեր 16-ի խաղերու արդիւնքներն են -	
Բիւնաւո Մ. - Նեֆքչի	2 - 1
Գնեպր - Տարպեդո Գ.	2 - 0
Չերնոմորեց - Բիւնաւո Թ.	1 - 3
Սպարտակ - Արարատ	6 - 2
Բիւնաւո Միւնսկ - Ջէնիթ	1 - 2
Այս խաղերէն ետք դասաւորումը կը լիւնարէր Մոսկուայի «Դինամօ»ն, ո- րուն կը հետեւէին Սպարտակ 35, Ջէնիթ 33, Բիւնաւո Թ., Շախտեօր 31-ական կէ- տորով եւայլն: «Արարատ» 26 կէտով կը գրաւէր 14-րդ տեղը, այսինքն դասա- կարգ իջնելու սահմանագիծին վրայ: Ա- յսինքնութեան վերջին իր հանդիպումը «Արարատ» կ'ունենայ Մոսկուայի մէջ, տեղւոյն «Դինամօ»ի հետ, որ դասաւո- րումը գլխաւորող խումբն է: Յաղթանա- կի կամ պարտութեան պարագային «Ա- րարատ» փրկուած է դասակարգ իջնելու	

**ՀԻՄՆԱՐԿԵՔ
ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ
ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՕՐ ՄԸ
ՊԵԼՃԻՈՅ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻՆ ՀԱՄԱՐ**

**Պ. ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ, ԲԱԶՄԱԹԻԻ ՀԻՐԵՐ
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԷՆ ԵՒ ՍՏՈՒԱՐ ԲԱԶՄՈՒԹԻՒՆ ՄԸ
ՆԵՐԿԱՑ ԵՂԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆ
ԶՈՐ ԿԱՏԱՐԵՑ ԳԻՏ ԵՊԻՍԿ.**

Կիրակի, Նոյեմբեր 16, ժամը 12-ին
հոծ բազմութիւն մը հաւաքուած էր Գիւ-
տերմանս փողոցը, Իքսէլի թաղամաս,
ուր կը կատարուէր Պրիւսէլի Հայոց Եկե-
ղեցոյ Հիմնարկէի արարողութիւնը:
Բարեգործականի ու թոշնամեակի փա-
րիզեան հանդիսութիւնները առիթ ընծա-
յած էին, որ Պրիւսէլ ժամանեն նաեւ
Պր. Ալեք Մանուկեան, Եզրպետէն եւ
արտասահմանէն ազգային դէմքեր, մաս-
նակցելու համար ՊելՃիոյ հայ դպրութիւն
ուրախութեան այս օրունան, ծրարուած
կեղեցոյ գլխաւոր բարերար՝ Պր. Սա-
չիկ Սաչիկովի կողքին: Նախքան այս
հանդիսաւոր պահը, Շաբաթ իրիկուն
կազմակերպել յանձնարարուածը պատուոյ
ճաշ մը կուտար Հայ Տան մէջ, որու նը-
կարագրութիւնը կուտանք առանձին, յե-
տագային: Այս առթիւ կեղեցոյ Հիմ-
նարկէի մարմինը հրաւիրած էր նաեւ
«Յաւաք»ի անօրէնուհին:

Ի դէպ, զնահատանքի խօսք մը անհը-
րաժեշտ է կազմակերպիչներուն, որոնք
ընդ չէին խնայած որ ամէն ինչ ընթա-
նայ պատշաճ եւ կանոնաւոր կերպով եւ
պարտինք շնորհաւորել զիրենք իրենց
տարած աշխատանքին համար:

Հակա փոսի մը մէջ է, որ կատարուեցաւ
շատ տպաւորիչ արարողութիւն մը: Գիւտ
Եզրպետ Սահակեան, Բանաստայի էջ-
միածնական Թեմի առաջնորդ՝ Վազգէն
Եզրպետ. Գէշիշեան, Ալֆրովիլի հոգեւոր
հովիտ՝ Ներսէս Ծ. Վրդ. Բապուճեան եւ
զայլերը: Երկինքն ալ իր բարեբաւարիկ
օժանդակութիւնը բերելով խնայած էր
անձրեւը, թոյլ տալով որ ամէն ինչ կա-
տարուի լաւագոյն պայմաններու մէջ:
Ըստ Հայաստանեայց Եկեղեցոյ աւանդու-
թեան, 16 կնքահայրերը, իւրաքանչիւրը
մէկական քար կրած, որոնց ամէն մէկուն
վրայ արձանագրուած էր առաքելներու,

Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի եւ աւետարանիչ-
ներու անունները, կարգով իջն փոսը
եւ Գիւտ Եզրպետ Սահակեան ամէն մէկ
քարը, հանդիսաւոր կերպով: Նախքան
զայն թաղելը, հոն ուր խորանը պիտի
բարձրանայ, կարգացուեցաւ մազա -
զաթը: -

Յամի Տեառն 1986, ի 16-րդում ա-
ւուր ամսեանն Նոյեմբերի, Օրինեցան Հի-
մունն Հայաստանեայց Առաքելական Ե-
կեղեցոյն Պրիւսէլի, - ՊելՃիոյ,
ի Հայրապետութեան՝

Տեառն Տեառն ՎԱԶԳԷՆԻ Առաջնոյ
Ծայրագոյն Պատրիարքին եւ Կաթողի-
կոսին Ամենայն Հայոց,
եւ ի Թագաւորութեան ՊելՃիոյ՝
ՊՕՏՈՒՆԻ Առաջնոյ եւ Թագուհոյն
ՅԱՊԻՈՒՄԻ,

եւ ի Պատուիրակութեան Երպայի
Հայոց՝

Տեառն ԳԻՏԻ Սրբազան Եպիսկոպոս
ՆԱԳԳԱՇԵԱՆԻ:

Տէր Աստուած, Զգործս ձեռաց մերոց
ուղիղ արասցէ. եւ գգործս ձեռաց մերոց
յաջողեցցէ: Ամեն:

Ապա մէթը կուտար Ժախեան ընթեր-
ցումը կատարեց Ամենայն Հայոց Կաթո-
ղիկոսին հետագրին Գիւտ Եզրպետ
ուղղուած. -

Ուրախ սրտով կ'ողջունեմ հիմնարկէք
Պրիւսէլ մայրաքաղաքի Հայոց Եկեղեց-
ոյն եւ Սուրբ Եջմիածնէն կը դրկեմ մեր
օրինութիւնը ՊելՃիոյ մեր հաւատացեալ
հոգեւոր գաւակներուն, ջերմապէս գնա-
հատելով անոնց բարի ետանդը իրենց ա-
զօքի տունը կառուցելու եւ դէպի երկինք
բարձրացնելու Հայոց հաւատքի Ս. Խաչը
յաջրակամ:

Բարձրօրէն կը գնահատեմ եւ կ'օրի-
նեմ շինութեան յանձնաժողովի անձնա-
գոհ անգամները եւ առաքելաբար բա-
րեբարները, որոնց բարոյական եւ նիւթա-
կան գոհաբերումներով շուտով մարմին
եւ հոգի պիտի առնէ տարիներու երազանե-
ք պեղծահայ բարեպաշտ ժողովուրդին:
Մեր սրտագին գնահատմանք նաեւ ձեզի
սիրելի սրբազան, որ մշտապէս հոգա-
տար եւ քաջալեր հանդիսացաւ այս սուրբ
ձեռնարկին կեանքի կոչման համար:

Պրիւսէլի հայկական նորաշէն եկեղեցին
հոգեւոր յաղթանակն է ոչ միայն պելՃի-
ոյն այլեւ համայն Հայոց ազգին որի
համար հպարտ ենք մենք եւ հոգեպէս մը-
թիւքարուած: Տէրը քող օգնական եւ գո-
րավիզ մնայ ձեզի բոլորիդ որպէսզի կարն
ժամանակ անց Պրիւսէլի Հայոց ազօքի
տունին կամարներէն առ Աստուած բարձ-
րանան ազօքները մեր հոգեպարար
սուրբ պատարագին:

Սիրելիներ մեր այսուհետեւ հնազանդ
լերով միմեանց
Երկիւղիմ Քրիստոսի եւ ամենայն ինչ
ձեր սիրով եղիցի ամեն:

ՎԱԶԳԷՆ Ա.
Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց
Այս ընթերցումէն ետք, մէթը Ժախ-
եան պաշտօնապէս խօսք կ'առնէր, որ-
պէս նախագահ կեղեցուէն մարմին
եւ ինչպէս միշտ, իր խնամ -

ուած ու կուռ ոճով, խկապէս տպաւո-
րիչ ելույթ մը կ'ունենար: Ստորեւ գըլ-
խաւոր մասերը. -

En ce moment, c'est la vraie Arménie, celle qui parle d'éternité, celle qui tourne le dos aux événements funestes et médiocres, celle qui ne vend pas son âme, celle qui, depuis 3000 ans, continue à respirer, celle des bâtisseurs, c'est cette Arménie-là qui s'exprime.

Rares sont les peuples qui, comme le peuple d'Arménie, ont pu, de façon aussi exemplaire, traduire le périssable en éternel; encore plus rares sont ceux qui, comme lui, ont connu la résurrection, après avoir appris l'agonie. C'est sa foi irréductible qui l'a sauvée. Et son Eglise, née en 302, toujours vivante, jamais captive, s'est confondue dans l'âme de ses enfants pour que vive une Arménie spirituelle, féconde en un art qui parle d'une voix aussi haute que celle des bâtisseurs de Chartres. L'expression la plus émouvante de cet art se retrouve dans ses églises, dès le IVème siècle, aussi insensibles à la succession des empires que peuvent l'être les flots de l'océan.

Les enfants de ce peuple, recueillis dans des terres hospitalières, après les sinistres événements de 1915, ont accédé à une citoyenneté objective et responsable mais à leur a permis, après le grand naufrage, de survivre et de se souvenir de leur passé.

Mais la Belgique n'a pas été qu'une terre d'accueil, elle est surtout devenue une vraie patrie. Elle l'est devenue par son sens élevé de l'humain, de la solidarité, de la fraternité, par le souvenir qu'elle a conservé de ses échanges spirituels avec l'Arménie, qui remontent au Moyen Age, par ses liens entre la Maison de Godefroid de Bouillon et les princes arméniens, par les alliances illustres qui en ont suivi et par bien d'autres circonstances prestigieuses.

En rappelant tout à l'heure, dans la liturgie de la pose des 16 pierres symboliques, l'allégeance à la famille royale, en la personne de Leurs Majestés le Roi Baudouin et la Reine Fabiola, et au Gouvernement, l'Officiant a rendu un légitime hommage à nos institutions mais a également voulu marquer l'indéfectible reconnaissance d'un peuple qui, par les vertus du peuple d'accueil, a pu conserver sa mémoire culturelle.

C'est la grande signification de l'événement de ce jour. Au-delà même de l'acte de construction qui sera témoin à travers le temps, d'une civilisation qui se perpétue, c'est aussi l'hommage à la cité d'une communauté - aujourd'hui belge mais cultivant la spécificité de ses origines. Tel est le sens de cet événement majeur de notre vie communautaire et tel est le message que porte la construction de l'Eglise arménienne de Belgique. Celle-ci, grâce au talent de Monsieur Mardikian, reproduira dans une forme originale, tout ce qui fait la fulgurance du génie architectural arménien. Elle sera le lieu où celui qui croit rencontrera Dieu. Mais elle sera aussi le lieu où celui qui ne croit pas retrouvera les preuves imprescriptibles de son passé.

Il faut rappeler que notre Eglise sera la première qui, rattachée au Saint-Siège du Catholicossat d'Etchmiadzine, sera ouverte aux cultes arméniens catholique et protestant, tout en entretenant des relations d'affection et de proximité avec le Catholicossat d'Antelias.

Elle sera ainsi l'Eglise de tous, à l'image de l'unité de notre Communauté. C'est la clairvoyance de son Eminence

(Շաբ.ը Գ. Էջ)

ՄՇԱԿՈՅԹ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏ

ԽԱՉԻԿ ԹԵՕԼԵՕԼԵԱՆ

ԽՄԲ. - Ստաբիլ կը հրապարակեմք փերոֆ. Խաչիկ Թեօլեօլեանի հակիրճ գասալստութիւնը՝ Համագայիմի 11-րդ վըշակութային համալսմբումին առթիւ, Պէլմոնթի մէջ, Հոկտեմբեր 11-ին:

×

Համազգայինի վարչութիւնը ինձմէ խնդրած է որ խօսիմ քան վարկեան, որոնելու համար պատասխան մը՝ սա հարցումին, - «Մշակոյթները Ինչպէ՞ս կը նպաստեն Հայ Դատի Այժմէականացման»: Կ'ենթադրեմ որ «մշակոյթ» բառին յոգնակին կը գործածուի, որպէսզի նիւթը ներառնէ այսպէս կոչուած բարձր մշակոյթը, - գրականութիւն, տեսողական արուեստներ, դասական երաժշտութիւն, եւ այլն, - ապա նաեւ ժողովրդական մշակոյթը: Այդքանը՝ լաւ:

Անկէ անդին, հարցը փափուկ է, ենթադրութիւնները՝ խնդրական: Հատորներ, չըսելու համար գրադարաններ գրուած են, զննելու համար մշակոյթ - քաղաքականութիւն կապը: Հայ Դատը, ի վերջոյ, քաղաքական ոլորտին կը թուի պատկանիլ, - իբր ալը ընդունուած է ոչ միայն Հ. Թ. Դ. ի, այլ Հայ միւս կուսակցութիւններուն կողմէ ալ: Սակայն, վըստահ եմ որ ծանօթ էք այն պատկանելի վարկածին, որ կուգայ հաստատուել, թէ քաղաքականը միշտ կախեալ է տնտեսական եւ ընկերային ծիրերէն, ոլորտներէն, անոնց ստեղծած կարելութիւններէն ու կարողականութիւնէն: Եւ ուրեմն՝ երբ հարցին վայրկեան մը կը սեւեռինք, կը տեսնենք թէ որքա՞ն բարդ է հանգոյցը, քանզի հարցումը կարելի է վերաբանագրել այսպէս, - Մշակոյթները ինչպէ՞ս կը նպաստեն Հայ Դատի այժմէականացումին, - Դատի մը՝ որ ինքնին կախեալ է մի քանի զգօր գործոններէ, որոնք ունին ընկերային, տնտեսական եւ նոյնիսկ զինուորական բնոյթ:

Մի՛ մտածէք որ այս խօսքերը ակադեմականի մը տիպական խօսքերն են, հակիրթին մէջ մազ փնտռող անձի մը խօսքեր: Պարզապէս, անոնք ձեւ մըն են ըսելու, որ իմ վերլուծական կարողութիւններէս վե՛ր է հարցը այնպէս՝ ինչպէս որ գրուած է: Եթէ իսկապէ՛ս անոր պատասխանը որոնել փորձեմ, մտաւորական պարկեշտութիւնը պիտի պարտադէր գտնէ մէկ ժամուան դասախօսութիւն, ոչ թէ հարցը լուծելու, այլ՝ պարզապէս անոր ծալքերը պարզելու համար:

Տրուած ըլլալով ինծի տրամադրուած ժամանակին կարծութիւնը, ապա նաեւ այս համախմբումին սեմինարական եւ ասուլիսական դրոյթը, ձեզի պիտի չպարտադրուի որ ան վերլուծումի ունկնդրութիւն: Փոխարէն, պիտի փորձեմ նշել հարցին մօտեցումի երկու ձեւ:

Առաջինը, որ իմս էք, զոր հրապուրիչ չեմ գտներ, սակայն ընդունուած մօտեցում է հայ ժողովուրդի Դաշնակցութեան համակիր զանազաններին մէջ գտնէ, կրտրուկ ոճով ու ոգիով ամփոփուած կը գտնենք 1986 «ՀՈՐԻԶՈՆ»ի Հոկտեմբեր 6 համարի խմբագրականին մէջ, - խորագիրն է «Մշակոյթ կամ Դատ՝ Նայմն է»: Յօդուած մը, որ լաւ կը սկսի, հաստատելով թէ միայն մշակութային տօն է մշակոյթը Օրը, «Միտածմանիկ քաղաքական տօն է, որովհետեւ ... (իրագործուածը) ... պարզապէս գրական ժառանգութեան մը ստեղծումը չէր, այլ հայ մտքի անկախութեան հաստատումը»: Այս առաջին ընդունելի հաստատումին վրայ հիմնուելով, խմբագիրը փոխարեութիւններով եւ հանգիստութիւններով կը կերտէ ամբողջ կատոյց մը, ուր մշակոյթը «Հայ Դատ» է, «ինքնապաշտպանութեան զէնք է», «մեր ազգի ... զերնպատակ»-ին այսինքն՝ Հայրենիքի վերագտնումին նպաստ ալ է, եւ ի վերջոյ կ'եզրակացնէ՝ - «Դրականութիւնը այս բոլորը կը պարփակէ իր մէջ, եւ սակայն կ'անցնի այդ բոլորէն ալ անդին: Մշակոյթ եւ Դատ՝ նոյնն են մեզի համար»: Դատի եւ մշակոյթի այս հաստատումը եթէ գործարկենք ինծի սահ-

մանուած հարցումին, հարցումը կը վերաբանագրուի, - Հայ Մշակոյթը ինչպէ՞ս կը նպաստէ ... Հայ մշակոյթի այժմէականացման, եւ կամ, հաւասարումի երկրորդ միաւորին չընդարձակուելով, Հայ Դատը ինչպէ՞ս կը նպաստէ Հայ Դատի այժմէականացման: Հարցումը կը յանգի, կը վերածուի անհետեւին:

Փորձենք ուրիշ մօտեցում մը: Սեւեռինք «այժմէականացում» բառին վրայ: Հարց տանք, թէ ցարդ մշակոյթը նպաստած է Հայ Դատի այժմէականացման: Գտնէ երկու դրական պատասխան պատրաստի ունինք արդէն, Ոսկեդարէն եւ տասնիններորդ դարէն, - Որոնեացիէն եւ Բաֆֆիէն, Եղիշէն եւ Ահարոնեանէն: Սակայն թէ՛ մշակոյթը, թէ՛ ընկերա-քաղաքային կեանքը շատ փոխուած են այն օրէն այսօր, եւ ուրեմն լաւ կ'ըլլայ սեւեռել արդի՝ օրինակի մը: Առնենք 1960 - 1985 թուականները:

Արդեօք այդ քառորդ դարու ընթացքին իսկապէս այժմէականացա՞ւ մեր մօտեցումը, Հայ մշակոյթին հանդէպ: Արդեօք իբր արդիւնք ազոր, այժմէականացա՞ւ Հայ Դատը, բառին բուն եւ խոր իմաստով: Որոշակիութեամբ կասկածաշարայց պրպտումներէ, հաստատեմ միայն թէ Հայ Դատի հանդէպ գոյութիւն ունեցած մօտեցումը գտնէ փոխուեցաւ: Թէ որքա՞ն խորունկ եւ հիմնական է այդ փոփոխութիւնը, մէկ փաստով կը գոհանամ այս առթիւ: Փաստը կ'առնեմ Հայկ Օշականի մագիստրոսային աւարտականին, որ կը գրուի Ուիսկոնսինի նահանգային համալսարանին մէջ, ամերիկահայ մասուլի մասին: Ան կը քննէ 1960-ին հրատարակուած Հայրենիք Ուիլի-ի խմբագրականները, (այսինքն՝ այսօրուան Արմինիքը Ուիլի-ի նախահօր մէջ հրատարակուած խմբագրականները): Կը գտնէ, որ ինչպէս այդ օրերուն Հ. Թ. Դ. ի տիրապետող ղեկավարութեան մէջ, ընդհանրապէս ձէյմա թաշտեանի խմբագրած այդ թերթին մէջ ալ Հայ - Թուրք պայքարը եւ մեր այդ պայքարէն բխող քննադատութիւնը՝ ամերիկեան Պետութեան հասցէին, զերթէ գոյութիւն չուէին: Երեւակայեցէք որ խմբագրականներու երկու տոկոսին մէջ միայն ցեղասպանութեան, հատուցման եւ յարակից հարցերու խօսքը կ'ըլլայ: Հայկ Օշական կը քննէ նաեւ 1983-ին անգլիաստա ամերիկահայ մամուլին խմբագրականները, ոչ միայն այսօրուան «Ուիլիքն», այլ նաեւ ուրիշներ, եւ կը գտնէ որ 2 տոկոսէն 64 տոկոսի բարձրացած է Եղեռնը եւ համարուած պայքարը նշող խմբագրականներու համեմատութիւնը: Արդ, ես համոզուած չեմ, որ այս փոփոխութիւնը օգտակար այժմէականացում մըն է, - երկու տոկոսը շատ քիչ կը գտնենք, 64 տոկոսը՝ շատ աւելի, քան ինչ որ պէտք է: Բայց եւ այնպէս, այժմէականացում ըլլալ կամ ոչ, փոփոխութիւն կայ: (Ի դէպ, Հայկ Օշական, կը գտնէ ասոր գուցահեռ ուրիշ փոփոխութիւններ ալ, որոնք հետաքրքրական խճանկար մը կը կազմեն, սակայն այս էք տեղը՝ անոնց անդրադարձումները հետապնդելու):

Ինչո՞ք բացի այս փակագիծը պարզապէս՝ որովհետեւ միայն փոփոխութեան մը գոյութիւնը հաստատելէ ետք, կարելի է հարցադրել, - արդեօք այս քաղաքական մօտեցումի ծիրին մէջ տեղի ունեցող փոփոխութեան զուգահեռ, կամ անկէ առաջ, կամ անկէ վերջ, մշակութային փոփոխութիւններ եղա՞ն: Եթէ մշակութային փոփոխութիւնները մալխար-դեցիմ քաղաքական փոփոխութիւններուն, ապա կարելի է որոշ վարանումով վարկածել թէ՛ մշակոյթը կը պայմանաւորէ, կազմէ, նոյնիսկ կը պատճառէ փոփոխութիւններ՝ Հայ Դատի հանդէպ մեր ունեցած մօտեցումին մէջ: Եթէ մշակութային փոփոխութիւններ եղան, սակայն յաջորդեցի՞ն քաղաքական մօտեցումի փոփոխութիւններուն, ապա կարելի է նոյն զգուշութեամբ եւ վարանումով վարկածել թէ՛ քաղաքականը գործօն եւ բնորոշիչ ազդակն է՝ որ կը պայմանաւորէ մշակութային ոլորտը: Այդ պարագային, թերեւս կը սխալին անոնք՝ որոնք կը գրուած են մշակոյթը, իբր

Դատի զէնք, Դատի համահաստատ, եւն. : Երրորդ կարեւորութիւն մը կայ սակայն: Կրնանք վարկածել թէ մշակոյթ եւ քաղաքական կեանք միասին համընթաց կը փոխուին, երկու պատճառներով: Նախ՝ որովհետեւ երրորդ, աւելի բարդ ուժերու ազդեցութեան ենթակայ են երկուքն ալ, օրինակ՝ կրօնական, այլ ընկերային եւ կամ տնտեսական ուժերու: Ապա նաեւ՝ որովհետեւ մշակոյթ եւ քաղաքական կեանք իրարու կ'ազդեն հակադարձաբար, անդադար եւ անընդհատ: Այսինքն՝ մշակոյթի մարզին մէջ ամէն փոփոխութիւն, փոքր ազդեցութիւն մը կ'ունենայ քաղաքական կեանքի մէկ ծալքին վրայ, ազդեցութիւն՝ որ հաւաքական գիտակցութեան, կամ ղեկավարային գիտակցութեան կողմէ նկատուի կամ ոչ, կը նկատուի անձերու կամ խմբակներու գիտակցութեան կամ անգիտակցութեան կողմէ, եւ որ իր կարգին կ'առնէ, կը պատճառէ նոր հակազդեցութիւն մը: Փոյթ է թէ այս հակազդեցութիւնը ինքնին գիտակցորէն կատարուած է, թէ ոչ: Կարեւորը այն է, որ այս իր կարգին կ'ունենայ երկհիւղ կամ կրկնակ ազդեցութիւն, միաժամանակ, թէ՛ քաղաքական մարզին մէջ, թէ՛ մշակութային: Այս բարդ, փոխ ի փոխ պատահող եւ բազմաձիւ - զաւոր ազդեցութիւններու եւ հակազդեցութիւններու փոխանակութիւնն է որ կը բնորոշէ պատմութեան հոլովոյթը, ո'չ միայն մշակոյթի եւ քաղաքական կեանքի ծալքերուն, այլ նաեւ միւս բոլոր՝ ծիրերուն մէջ: Հաւաքականութեան մը կեանքը ուսումնասիրելու պարագային՝ դայն կը բաժնենք այս մշակութային, տնտեսական, կրօնական, քաղաքական եւ այլ ծիրերուն, - սակայն այդ ոլորտները հանգուցուած են իրարու՝ համապատասխան արագ պատահող փոխանակութիւններով եւ փոխ - ազդեցութիւններով:

Ամէն պարագայի՝ որոշ զգուշութեամբ մը կրնանք հաստատել տրամաբանօրէն, թէ փոփոխութիւններ եւ թերեւս այժմէականացումներ պատահած են Հայ Դատի հարցին մէջ, վերջին տասնամեակներու շրջանին, եւ թէ մշակոյթի մարզին մէջ փոփոխութիւններ կրնան նա - խորղել, յաջորդել ու մասնաւորաբար գուզորդել քաղաքական ոլորտի մէջ պատահող փոփոխութիւններուն: Արդ, եթէ հապճեպ վերլուծենք Լիբանանի հայութեան քաղաքական կեանքը, կը տեսնենք որ Եղեռնի Յիսթորիան կ'ընդհատէ նաղարձ կը նկատուի այդ մարզին մէջ, սակայն, մշակութային կեանքին մէջ կարեւոր նոր երեւոյթներ երեւցած են աւելի կախում կամ աւելի ուշ, - օրինակ՝ Սիմոն Սիմոնեանի «Սփիւռք» շարքով թերթի հրատարակութիւնը, 1950-ական թուականներու երկրորդ կէսին, Ահեկան պարբերաթերթի հրատարակութիւնը, 1960-ական թուականներուն եւ Երիտասարդ Հայ շարքով թերթի հրատարակութիւնը, 1967-էն ետք: Առաջինը եւ վերջինը մշակոյթի, իսկ Ահեկանը՝ միայն բարձր մշակոյթի մարզին մէջ ունեցան կարեւոր դեր, ազդելով աւելի «մէյնսթրիւմ», մեծամասնութեան ախորժելի մամուլին եւ մշակոյթին վրայ: Ու ահա այս փոքր երեւոյթին վրայ հիմնուելով կըրնանք յանդգնիլ, փոքր սակայն, ինքնա - վըստահ ընդհանրացում մը: «Այո», կըրնանք ըսել, «մշակոյթը կ'ազդէ քաղաքականութեան վրայ: Սակայն, վահէ Օշականի, Գրիգոր Պրետեանի, Յարութիւն Բիւրճեանի կամ՝ Վահանոյ թեքեանի մշակած գրականութիւնը ո'չ հայ նպատակաճառին վրայ ուղղակի ազդեցութիւն կ'ունենայ, ոչ ալ Պուրճ Համուտի Կ. Կ. ի անդամներուն, ըսենք՝ Աշտեան եղբայրներու վրայ կ'ազդէ: Սակայն, կ'ազդէ երիտասարդ, զգայուն ոգիներու վրայ, որոնք տողորուած են նաեւ քաղաքական նոր զաղափարներով, առնուած Պաղեստինէն, արաբ աշխարհէն, Եւրոպայէն: Նորը կ'ազդէ նորին, կը բազմապատկուի ազդեցութիւնը: Այս երիտասարդներուն համախմբումները, իրենց կարգին, կը փոխանցեն այդ ազդեցութիւնը՝ գլխաւոր քաղաքական կազմակերպութիւններուն:

Ուրեմն, մշակոյթի ազդեցութիւնը, Հայ Դատի կամ տարբեր քաղաքական ոլորտի վրայ, կը միջնորդուի երիտասարդ տարրերու կողմէ, անոնց փոքր խմբակներուն մէջէն անցնելով: Միջին - Արեւելքէն դուրս, Սփիւռքի երիտասարդութիւնը հայախօս է: Արդեօք պիտի հետեւցնենք ուրեմն, որ մշակոյթի մէջ մարմնացուած Հայ ոգին, հայախօս ոգին չի կրնար ազդել, ըսենք, ամերիկահայ երիտասարդութեան վրայ ընդհանրապէս, ու անոր քաղաքական դերը որոշումներուն վրայ, մասնաւորաբար:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ՛

K R I K O R
(TAKVOR TAKVORIAN)

Հեղինակը կը կատարէ երկար եւ հայրենաբաղձ ուղեւորութիւն մը: Իր ճամբան կը սկսի Պոլսէն ու կ'երթայ մինչեւ Փոքր - Ասիոյ սիրտը, մինչեւ իր ծննդավայրը՝ Էլէշէկ, անցնելով՝ Քէօթահայէն, Աֆրոնէն, Գոնիայէն, Սվազին, Գալսերիէն, փնտռելով իր անցեալը, իր ժողովուրդի պատմութեան հետքերը Ուխտադնացութիւն մը դէպի սկիւր որ իր մէջ կ'արթնցնէ զգացումներ, որոնք կ'արտայայտուին մերթ յուրմէններով, վրդովումներով, մերթ պոռթկումներով, մերթ հպարտութեամբ:

Գիրքը բաժնուած է յաջորդական վեց մասերու, եւ թաղւոր թաղւորեան, հանգըրուան առ հանգըրուան եւ նկարագրէ զանազան քաղաքները երբեմն մասնաւոր շէնքով փոփոխութիւնները երէկէն այսօր, կ'ընէ վերլուծումը հայկական կեանքի կեդրոններուն, կուտայ եղելութիւնը պատմական դէպքերուն, կը բերէ վկայութիւններ անցեալէն, կ'ոգեկոչէ հայ - կական ողբերգութիւնը, կը բացատրէ կարգ մը հակազդեցութիւններ, կը ներկայացնէ կեանքը այսօր, երէկուան համարեալ քաղաքներու եւ զիւրերու մէջ:

Գիրքը տեսակ մը ճամբորդութեան տեսք մըն է, յուշատետր մը, ուր կը տողանցեն դէմքեր՝ Գրիգոր, Ներսէս Ներսէսեան եւ ուրիշներ, որոնք այլ դեր չունին եթէ ոչ անցեալ մը վերաբար - ծել եւ խարանել այսօրուան տիրող կացութիւնը պատմականօրէն հայ ժողովուրդի պատկանած հողերուն վրայ:

Գիրքի գրական արժէքի եւ որակի մասին չենք անդրադառնար քանի զիտենք թէ հեղինակը՝ Թաղւոր Թաղւորեան զբաղական մասնաւոր յաւակնութիւններ չունի: Ծառայութիւն մըն է զոր կ'ոգէ ընել որպէսզի մարդիկ, որպէսզի հաւաքական յիշողութիւնը չմոռնան Հայոցն ապրած ահաւոր մղձաւանջը, այս դարուն սկիզբը: Այս տեսակէտէն կ'արդարացուի իր ջանքերը, իր յամառութիւնն ու յարատեւութիւնը քանի այս նոր հատորով եօթնի կը բարձրանայ թիւ Թաղւոր Թաղւորեանի հրատարակած գիրքերուն:

ԿԵՐՈ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

Հոս, խոհմութիւնը կը թելադրէ ըսել որ մշակոյթի այն ժողովրդական տարրերը, որոնք ինքնարտայայտութիւն կ'արտօնեն, առանց լեզուի օգտագործման, ամէնէն ազդու միջոցները ըլլալու փնտջիլ թեթեւ, կատարելագործուած ու մատչելի մեքանիզմներու դա՛րն է ալլելս, եւ հաւանաբար Ֆիլմի եւ վիտէօյի սէնսըրիօ գործներու, թատրոն ու Ֆիլմ ռեմադրողներու, երգ յօրինողներու մը շակոյթն է, որ ամէնէն ազդուն ըլլալու սահմանուած է, ոչ - հայախօս զաղութիւններուն մէջ մասնաւոր:

Սակայն, ոչ միայն այդ: Կ'արժէ յիշել որ մշակոյթ բառը, երբ լայնօրէն սահմանուի, կը ներառնէ նաեւ մտաւորական արտադրութիւնը, օրինակ՝ Ռիչըրտ Յովհաննէսեանի, Վահագն Տատրեանի, Գէորգ Պարտազեանի, Ժիրայր Լիպարիտեանի եւ Աւետիս Մանճեանի նման ակադեմական մտաւորականներու տարած գործը, որ մտաւորական մշակոյթի մաս կը կազմէ, եւ թէ՛ արդիւնք է քաղաքականացման, թէ՛ ալ՝ շատ կարեւոր գործօն եւ ազդակ, Հայ Դատի այժմէականացման:

Ի վերջոյ, խեղալ աշխարհի մը մէջ գտնէ՛ մշակոյթ, դատ, Հայրենի Հող, անքակտելիօրէն կապուած են իրարու: Ամերիկացի մեծ մարդաբան, Մարշլ Սահլինգ, Նոր - Զեւանտայի Մարիսեբու մասին խօսելով, կ'ընդգծէ անոնց զգացած սերտ, շատ սերտ կապը, իրենց ցեղի, իրենց մշակոյթի եւ հողի միջեւ, ու կ'ըսէ, - The land is the organic body of the clan community, - այսինքն՝ անոնց համար, «Հողը օրկանական մարմինն է տոհմային համայնքին»: Առհասարակ զգացումը այս է, Հայուն մօտ ալ: Սակայն, որքան ալ ճիշդ է այդ, պէտք մշակոյթը՝ հողին է: Կամ, ինչպէս թոշտնթոյսաբան Սիմոն Հալաբեան ըրած է, - «առանց մշակոյթի, նոյնիսկ Հայաստանի հողը ըլլ իսթէյթ է միայն, այսինքն՝ կալուած է միայն:

ՈՏԱՐ ՄԱՍՈՒԼԷ ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐ

ՎԱՀԷ ԿՈՏԷԼԻ ՄԱՍԻՆ

Նոյեմբեր 8-ի «Ֆիկսո Մակագին» խորագրով ահա տեղի ունեցավ Վահե Կոտեչի: Ժան Օրիգե կը զրէ հոն: «Զուիցերական ֆրանսագիր քանաստեղծութիւնը լաւ նամբու մէջ է: Այսօր մեզի ծանօթ աւանդներ են Ռաբիւզ, Սէնկրիա, Սանտա-Պա, նաեւ անշուշտ Շարազ եւ մեզի աւելի մօտիկներէն՝ Ժաքօթէ: Այս անդրաւորները ունին իրենց արժանաւոր յատկութիւնները, 1930 - 40-ին ծնած սերունդին մէջ, որոնց կարգին են Վուազար, Շափիւի, Փաշ, Շէսէքս, Թաշ, Կոտէլ: Անոնք «գրադէտ»ներ են, որովհետեւ բանաստեղծութեան կողքին կը գրեն նաեւ վէպ, նորովէպ, պատում, բնագիր: Եւ իրենց մէջ ամէնէն հռչակաւորը՝ Ժաքօթէ 1973-ին Նոյնիսկ արժանացած է Կոնքու մրցանակին իր «Ճիւղեր» վէպին համար: Հիմա կ'ուզեմ սակայն Վահե Կոտէչի մասին խօսիլ: Զուիցերացի հօրէն ու Հայ մօրմէ, ծնած 1931-ին Ժրննա, ան վստահաբար ամէնէն ինքնատիպներէն մէկն է այս բանաստեղծ - գրողներուն, որոնց համար գրելու արարքը լեզուական, ու իրենց կարողութիւններուն մէկ հետախուզութիւնն ալ է:

Ան վերջերս հրատարակեց «Բնական սամաններ» գործը, որ պատում է, օրագրութիւն եւ արձակ բանաստեղծութիւն միաժամանակ, բոլորը շնորհաւորապէս արձանագործուող կամ քերթուածներու պատմութիւնով: Արեւմուտքի ու Հա - յատանի տեսարաններով ենթախորքի մը վրայ, արդիւնքը եզակի է, առեղծուած - լայն, գրաւիչ: Երկերու այս տեսակը քերթէ անկարելի է ամփոփել: Կէտք է մուտք գործել անոնցմէ ներս»: Յետոյ, Ժ. Օրիգե Վահե Կոտէչի մասին կը լիէ Ժ. Մ. Լը Սիտանէի գրածները, ուր կ'ըսուի. - «Վահե Կոտէլ գրելու սկսելէ առաջ երեք հարցեր կը զնէ իր առջեւ. - Ա) Ի՞նչպէս ընել որ ամբողջ էջը կարողացուի, խուզարկուի, ընկալուի որպէս քերթուած. Բ) Ի՞նչպէս բանիլ ժամանակը. Գ) Ի՞նչպէս նուազեցնել միջոցը եւ՝ թակալին եւ ստորագրելին միջեւ: Իրականութեան մէջ Կոտէլ կը ջանայ իրագործել ամբողջական գործ մը, ինչպէս՝ Մարմէն»:

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՀՈՒՄ

Սեւան ճամբորդական զրահներակի կազմակերպութեամբ, այցելութիւն մը տեղի ունեցաւ, Հոռոմ, Նոյեմբեր 8-էն 11: Խումբը բաղկացած էր 45 հոգիէ, զվարարութեամբ Նորվան Եպիսկոպոս Զաքարիանի: Ճամբորդութիւնը խկապէս յաջողութեամբ պատուած է, Հոռոմի տեսարժան վայրերու յաջորդական այցելութիւններով (Վիլլա Պորկէզէ, Վատիկան, Թիւրին պարտէզները, Ս. Պետրոս եւալին, եւալին), «Ազնաւուր երեկոյթ»ով բաց մանաւանդ՝ Պապին կողմէ շնորհքաւոր յատուկ ընդունելութեամբ մը: Խումբը այցելած է նաեւ Լեոնեան վարժա - րանը իր յարակից բաժիններով եւ շնորհիւ Նորվան Եպիսկոպոսի եւ Գէորգ վարդապետ Զապարեանի, ճամբորդութեան կազմակերպիչը՝ Վարուժան Սարգիսեան կրցած է ապահովել քառորդ ժամուան մասնաւոր ունկնդրութիւն մը Պապէն, Երեքարթի, Նոյեմբեր 11-ին, ժամը 12.15-ին, որ շատ յուզիչ խօսքերով ընդունած է Հայերու այս խումբը: Նոյեմբեր 12-ի Փոքրէն հետեւեալ տողերով կ'արձագանգէ. - «Յովհ. Պօղոս Բ. Երեքարթի օր, ընդունեցաւ Վատիկանի մէջ, Լիոնէն 45 հայ հաւատացեալներ, որոնք չէին կրցած իրեն հետ հանդիպում ունենալ, երբ Լիոն կ'այցելէր եւ որոշած էին Հոռոմ երթալ:

Պապը գիրենք ընդունած է առաքելա - կան պալատին ժողովարար, վերջիշած Նորվան Եպիսկոպոսի ջերմ ելույթը Լիոնի մէջ եւ այն էքիմէնիք ոգին որ զինքը կը ներշնչէր: Յովհ. Պօղոս Բ. ոգեկոչած է նաեւ Ամենայն Հայոց Կաթողի - կոսի այցելութիւնը Պօղոս Զ. Ի 1970-ին: Ապա, շնորհած է որ մտադրութեանց եւ ճիշդեցու հասարակաց այն խոր գիծը որ կայ Կաթողիկոսին եւ Հոռոմի Եպիսկոպոսին միջեւ վերահաստատուած է դեռ վերջերս, Պոգապալեան Եպիսկոպոսի ներկայութեամբ Ասիլա Հոկտեմբեր 27-ի աղօթքի օրը, որպէս պատուիրակ Մայր Աթոռի»:

Յաւիտենական քաղաք կատարուած այս այցելութիւնը, ամէն տեսակէտով յիշատակելի կը մնայ մտքին ու սրտին մէջ անոնց, որոնք մաս կը կազմէին այս խումբին:

ՄԱՍՆԱԿԻՑ

ԶԳՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ԶԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ԶԵՆ ՎԵՐԱՆԱՐՁՈՒԻՐ

Երբ ես փողոցներն ընկած՝ Նիցէի գերմարդն էի որոնում:

Նոյնը պատահեց ինձ հետ: Երբ գաւակներս արբունքի հասան, յանկարծ ես դարձայ յետադէմ, թթու պահպանողական ու բթամիտ: Ես բացարձակապէս տգէտ էի, մի տկար օղակը իշխող դասակարգի: Իրենք գիտէին բոլոր հարցերի պատասխանը, մինչ ես անկիւնում նստած՝ հին ջուրն էի ծեծում: Փաստօրէն, ես չգիտէի կեանքի իմաստը եւ ապրելու արուեստը: Այդպէս էին մտածում որդիս ու դուստրս: Երբ հասաւ երկրորդ ալիքը, նրանք յայտարարեցին իրենց հօրը, որը անակնկալօրէն այն չէր, ինչ կարծում էին: Հիմա որդուս հետ հայկեացողով եմ խօսում, ինչպէս հայրս էր խօսում ինձ հետ, իսկ դուստրս ճիշդ իր հօրն է քաշել: Դեռ բերանս չբացած, գիտէ ասելիքս: Հիմա նրանք այլեւս չեն դաւադրում տապալելու ինձ: Որդիս ինձ նոր դադափարներ է ներշնչում, իսկ դուստրս իմ ամենիք անկեղծ ու խիստ քննադատն է: Եւ այդ լաւ է:

Ուիլիամի որդի՝ Արամ Սարոյեանը մի գիւտ է արել:

Նա, իր եւ իր հօր միջեւ հաղորդակցութեան պակասը վերագրում է իր այն տեսութեան, ըստ որի Արամեան Սարոյեանի մահուանից յետոյ փոքրիկն Ուիլիամ իր շուրջ ստացապատ մի իրձ է ստեղծել, մտել մէջը, մնացել այնտեղ՝ անկարող սիրելու ու հաղորդուելու: Այլ խօսքով, ի հետեւանս Ուիլիամ Սարոյեանի կանխահաս որդութեան, նրա զգացումները

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԵՆ

ՇԱՐՎԻԷՕ - ՓՈՆ - ՏԸ - ՇԵՐԻԻ

ԶՈՐՐՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐԶ Ս. ՆՇԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

արվիէօ - Փոն - տը - Շէրիւի չըր - ջանի Հայերը՝ որոնց եկած միացած էին լիոնցի բարեկամներ, հաճելի Կիրակի մը ապրեցան Նոյ. 9ին: Ս. Նշան եկեղեցւոյ Օծման չորրորդ տարեդարձն էր: Հոն էին գրեթէ բոլոր անոնք՝ որոնք սատարած էին եկեղեցիին շինութեանը եւ նաեւ՝ ուրիշներ:

Պատարագեց Զատիկ Արեղայ Աւետիքեան. Պր. Յակոբ Արքայապետ կը ղեկավարէր երգչախումբը՝ զոր տեղւոյն հոգեւոր հովիւրը, Վրթանէս Ա. Քհնյ. Տէրտէրեան մկրտած է «Շնորհալի», իրաւամբ խումբը կը բաղկանայ միայն տիկիներէ եւ օրիորդներէ: Իր մեներգչուհիի գերին մէջ, Լիւսի Քէօմիւրճեան կը շարունակէ հմայել ունկնդիրները:

Քարոզեց Զատիկ Արեղայ. Նշելէ յետոյ եկեղեցւոյ զվարար բարերարներ, Տէր եւ Տիկին Ճիւղբայէլ եւ Ազատուհի Պահատուրեանի եւ եկեղեցաւն ուրիշ հայրենակիցներու ազգօգուտ գերը, շնորհաւ գորատոր հաւատքի մը անհրաժեշտութեանը վրայ: Ըսաւ որ «Նշան», Աստուածաշունչի լեզուով, կը նշանակէ հրաշք, մէջ բերաւ հրաշքի դրուագ մը ըստ օրուայ Աւետարանին, Ղուկա - սու: Տեղին է նշել որ Շարվիէօյի եկեղեցին ձօնուած է Պր. Պահատուրեանի հօրը Նշանի յիշատակին:

Հոգեհանգիստի արարողութեան, յիշուեցան Ս. Նշան Եկեղեցւոյ բարերարներուն բոլոր ննջեցեալները, ուրիշներու կարգին:

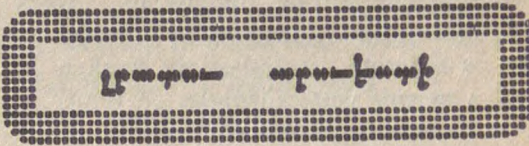
Կէս օրուան ճաշին, իր անունը կրող սրահին մէջ, Պր. Ճիւղբայէլ Պահատուրեան կը նախագահէր պատուոյ սեղանին, իր քովը ունենալով հոգեւոր դասը եւ շրջանին մէջ իրենց հայօգուտ գործու - նէութեամբ ծանօթ ազգակիցներ:

Այս սիրոյ սեղանը կը վարէր Շրջանին հոգեւոր հովիւրը, Վրթանէս Ա. Քհնյ. Տէրտէրեան, խանդավառութեամբ: Խօսողներ շատ եղան. անոնցմէ ոմանք դժուարութիւն ունեցան սրահին ուշադրութիւնը երկարօրէն գրաւելու: Իրաւ է որ ժողովուրդը աւելի կը սիրէ խօսակ -

սառել, քարացել են: Եւ այս, մի մարդու մասին, որի ամէն մի տողից զգացում է հոռում: Եւ այս, մի գրողի մասին, որը հաղորդակցել ու շարունակում է հաղորդակցել համայն մարդկութեան հետ: Իրականութիւնն այն է, որ Սարոյեանը, չքաւորութեան մէջ մեծանալով հանդերձ, առողջ մանկութիւն է ունեցել, նոյնիսկ երջանիկ մանկութիւն, երբ երջանկութիւնն ինքնին առաձգական հասկացողութիւն է: Ուրեմն, պարզ է, որ չեմ բաժանում Արամ Սարոյեանի վարկածը՝ ընդունելով միաժամանակ, որ ամէն մի գրող, քիչ թէ շատ չափով, կ'զղիացած մարդ է, ոչ թէ ընկերային առումով, այլ ստեղծագործական արարի բերումով:

Որդի Սարոյեանը բանաստեղծ է, ըզգայուն գրչի տէր: Մեծ համարում ունեմ իր նկատմամբ: Մակայն ցաւն այն է, որ որդին չի հասկացել հօրը, իր գերազանցապէս հայ հօրը, որը իր ազգային նկարագրի արտացոլումն էր ուղում տեսնել որդու մէջ: Միւս ցաւն այն է, որ հայրը չի հասկացել որդուն, իր գերազանցապէս, ամերիկացի որդուն, որի համար խորթ էին իր հօր վարքն ու բարքը, նրա հայեցի կենցաղն ու հայկական աւանդապահութիւնը: Եթէ դրա վրայ աւելացնենք նաեւ հռչակաւոր հօր դաւակ լինելու բեռը, ապա կը տեսնենք, թէ ինչու տարիներ ընթացքում խորացել է խրամատը հօր եւ որդու միջեւ:

(Շար. 5)

Նոյեմբեր 20-էն 26, Փարիզի կալըրի էթիէն տը Բօգանսի մէջ (*) Էվա Արս կը ներկայացնէ իր գործերը: Հայ արուեստագիտուհիին մասին, տը Բօգանս կը բնորոշէ Էվա Արսի նկարչութիւնը բնելով թէ պատասխին տարածութիւնը բաժնուած է բազմաթիւ մասերու, որոնք չեն կտրատեր նկարուած թեմաները:

(*) 25, rue de Seine - Paris 6^e

ցիլ քան մօտիկ ընել: Եւ ասիկա յատուկ չէ միայն միւր ազգակիցներուն: Ըսուեցան սակայն բաներ՝ որոնք արժանի էին լսուելու: Կային շուրջ հարիւր սեղանա - կիցներ:

Պր. Արսի Խաչատուրեան՝ որ իր վրայ առած է Ազգային վարչութեան նախագահի պատասխանատու, դժուարին դերը 14 տարիներէ ի վեր, շնորհ դրաւ արդէն կատարուածին վրայ եւ աւելցուց թէ՛ պէտք է աւելի առաջ երթալ, աւելի հեռուն նայիլ: Հեռուն նայիլ՝ ներկայիս, կը նշանակէ, մանաւանդ, գնել կամ չի - նել տալ չէնք մը՝ որ ծառայէ թէ՛ դըպրոցի եւ թէ՛ իրեն ընակութեան քահա - նայ հօրը: Նախագահը պատասխանեց ու մանց անտարբերութիւնը եւ մանաւանդ երիտասարդներու բացակայութիւնը:

Պր. Ճիւղբայէլ, ինչպէս նաեւ Պր. Սերժ Պահատուրեան, ընդհանուր ծափերու տակ, հաւաստեցին թէ պատրաստ են, վերստին, նիւթապէս քաշալերելու որեւէ ձեռնարկ, եթէ ժողովուրդն ալ իր լայն մասնակցութիւնը բերէ ծրագրուածին յաջողութեանը համար:

Լիոնի կաթողիկէ համայնքի նախագահ՝ Պր. Նազարէթ Սանճեան եւ շրջանին աւետարանական համայնքէն՝ Պր. Հրանդ Թիւլեան, շատ հաւատարից խօսքերով, մաղթեցին նորանոր յաջողութիւններ գաղութին:

Պր. Աշոտ Արեկեան, պատուոյ նախագահ Ազգային Միութեան, շնորհ հայտութեան անխախտ կամքը վերապրելու: Պր. Ահարոն Ահարոնեան պատմեց դըրուագ մը 60-ական թուականներուն դաղութին կազմակերպութեան շրջանէն: Պր. Փ. Մոմճեան ընդգծեց հայկական ոճով կառուցուած եկեղեցիին հրա - պոյքը:

Զատիկ Արեղայ ծափահարուեցաւ մա - նաւանդ իր երգերովը: Ան ալ նկատեց երիտասարդներու բացակայութիւնը սեղանակիցներուն մէջ, եւ յորդորեց կատարել մասնաւոր ջանք մը անոնց ուղ - դութեամբ: Եղան երգեր. արտասանեց՝ Տիկին Թիւլեան եւ նաեւ՝ Տիկին Գա - սապեան՝ որուն երկարաշունչ պատգամը սպաւորիչ էր, հեռեւորին համար:

Վրթանէս Ա. Քհնյ. Տէրտէրեան՝ որուն տարուան մը անձնուէր գործունէութիւնը տուած է արդէն իր արդիւնքները եւ կը գնահատուի, հրաւիրեց ժողովուրդը միշտ ներկայ ըլլալու, ամէն Կիրակի, եկեղեցի եւ նաեւ՝ Յունուար 18-ին, հայերէնի իր աշակերտներուն հանդէսին՝ ուր պիտի ըլլան անկասկած անակնկալ ելոյթներ:

Անցողակի աւելցնենք որ, պարզ դու - գաղկալութեամբ մը, նոյն օրը Նշիւղիւղի (Պոլիս) Ս. Ստեփանոս Եկեղեցին եւ ա - նոր երգչախումբը կը տօնէին կրկնակի տարեդարձներ: Վրթանէս Ա. Քհնյ., ներկայիս ճիշդ վաթսուս տարեկան, հոն պաշտօնավարած է երկար տարիներ: Հը - րաւիրուած էր ներկայ ըլլալու հանդի - սութեանց ... Անկասկած հոն ալ խօսքը եղաւ, այդ օրը, Շարվիէօյի Ս. Նշան Եկեղեցիին, անոր սպասարկող հոգեւոր հովիւին:

Յաջող հաւաքոյթ մը ուրեմն, Ս. Նշան Եկեղեցւոյ չորրորդ տարեդարձի տօնա - կատարութիւնը՝ շնորհիւ շարք մը անձ - նուէրներու՝ որոնք կազմակերպեցին զայն եւ սպասարկեցին սեղաններուն, անթե - րի: Մաղթենք որ յաջորդը հինգերորդը, ըլլայ նոյնքան հաճելի եւ նաեւ՝ երիտա - սարդներով աւելի ճոխ բազմութեան մը մասնակցութեամբ:

ՎԱՂԻՆԱԿ ՄԻՍՔՃԵԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԱՆ ՇՈՒՐՁԱՐՆԵՐ

ՀԱՅՐԱ ԻՆՁ ՄԻ ԲԱՆ ՊԻՏԻ ԱՍԷՐ

ՅԱԿՈԲ ԿԱՐԱՊԵՆՑ

Հազիւ աղումամազ պատանի էի, երբ որդեցի, որ ես ամէն բան գիտեմ, իսկ հայրս՝ ոչինչ: Ես էի գտել աշխարհը, Հայաստանի սիրտը եւ սիրտը աշխիւն - րի: Ոչ ոք չէր սիրել, միայն ես էի սի - րել: Մի քանի գիրք էի կարդացել եւ այլ - եւս իմաստուն դարձել: Մարդ չէի հա - ւանում: Յետոյ որդեցի իմ ինձ հասկա - ցող չկայ, որ ես մի անհաս խորհուրդ եմ, որի ակունքին ոչ ոք չի կարող մօ - տնայլ: Եւ նման բաներ: Ես ի՞նչ իմա - նայի, որ հօրս մէկ խօսքը աւելի խոր ի - մաստութիւն ունէր իր մէջ քան Թեմա - կանի գրադարանի բոլոր գրքերը: Ես ինչ իմանայի, որ նրա մէկ նայուած - թում աւելի գուժ կար քան իմ ու այլոց բոլոր բանաստեղծութիւններէ մէջ: Ես ինչ իմանայի, որ իրական մարդը նա էր,

Monseigneur Séropé Manoukian, Archevêque des Arméniens de Paris et délégué de Sa Sainteté le Catholikos Vazken Ier, qui a permis cette formule. Je rends en cet instant un hommage ému à la mémoire de ce grand prélat. Mais c'est aussi la volonté de son digne successeur, Monseigneur Kud Nakachian, qui a permis de mener à bien cette œuvre d'unité. Je tiens à lui redire la dévouée affection que notre Communauté lui porte. Qu'il consente à transmettre à Sa Sainteté le Catholikos Vazken Ier le respectueux et loyal attachement de notre Communauté au Saint Siège d'Etchmiadzine et nos vœux filiaux pour la santé, la mission sacrée et le bonheur personnel de celui qui en est son chef spirituel.

Հոս, մէթը Ժախեան շնորհակալութիւն յայտնելէ ետք, բոլոր նուիրատուներուն անխափ, ամէնէն համեստներէն սկսեալ, անդիւրէն քանի մը խօսքով, կ'ողջունէր ներկայութիւնը Պր. Ալեք Մանուկեանի, յիշելով թէ 1983 Յունիսին էր, որ իր մէկ այցելութեան ընթացքին ծնած էր եկեղեցւոյ մը շինութեան գաղափարը, Պրիւսէլի մէջ: Շնորհակալութիւն յայտնեց անոր խանգալաւորութեան համար, ողջունելով նաեւ Տիկին Մանուկեանի, Տիկին Սիմոնի ներկայութիւնը: Հուսկ եղբայրակց, իր խօսքն ուղղելով տեղւոյն քաղաքացեալին. —

Monsieur le Sénateur-Bourgmestre,
Je n'hésite pas à dire que si nous sommes, aujourd'hui, réunis, c'est à vous que nous le devons.

Sous votre impulsion personnelle, votre Collège et votre Administration ont permis de résoudre bien des difficultés et d'accéder à la réalisation de notre projet. Vous avez, depuis toujours, été un ami proche et fidèle de notre Communauté. Vous l'avez soutenue; vous l'avez même défendue, quand il a fallu le faire. Et vous avez ainsi maintenu une tradition qui remonte à votre père, Monsieur Ernest Demuyter. C'est avec émotion que nous nous souvenons que c'est lui qui fut, dès 1922, l'artisan d'une association belgo-arménienne qui allait apporter son secours actif aux rescapés de la tragédie de la première guerre mondiale. Leurs descendants ne l'ont pas oublié et en vénérant la mémoire de votre père, ils reportent aujourd'hui sur votre personne, à travers une communion d'idées et de sentiments, leur reconnaissance et leur amitié. Il plaît à l'Xellois d'origine et de cœur que je suis, de vous le dire et de vous assurer de la sincérité de notre attachement aux idéaux que vous défendez.

Դիւա եպիսկոպոսի խանդավառ խօսքերով, Փառք քեզ Տէրով եւ միասնաբար արտասանուած «Հայր Մեր»-ով վերջ դրաւ այս արարողութիւնը, որ տեւեց ճիշդ մէկ ժամ:

Հայ Տան մէջ եւ զազութիւն ժրջան տիկիններուն պատրաստած ճոխ ճաշերով, ջերմ մթնոլորտի մը մէջ, շարունակուեցաւ այս յիշատակելի օրը:

Եկեղեցին Հայկական: Անկասկած, դրական քայլ մըն է զոր առաւ — թէկուզ յապաղումով — Պետիոյ Հայ գաղութը, քանի որ շինելը ինքնին դրական արարք մըն է: Եւ որքան ալ անտեղի նկատուին, եթէ ոչ յոռետես գոնէ իրատես խորհրդածութիւններ նման պարզաներու մէջ, չենք կրնար խուսափել կարգ մը նկատումներէ: Պատուական հայ մը, որ այս առթիւ ալ էր զլացած իր առատաձեռն նուէրը, տիրութեամբ կ'ողեկոչէր Ռուսահայ կատարած իր այցելութիւնը, քանի մը տարի առաջ ու կ'ընէր՝ հոն տեսայ երեք հարիւր տարի առաջ ապրած գաղութի մը ձգած հետքերը՝ ամայի եկեղեցիներ: Ու քիչ առաջ խորհեցայ, արդեօք հոս ալ, 200 — 300 տարի ետք, նոյն պատկերը պիտի պարզուի:

Ճիշդ է, սփիւռքեան մեր կեանքը, երբ անոր չմօտենանք ամբողջալար ու մակերեսային խորուսիկ խանգալաւորութիւններով, չի կրնար դառն հաստատումներու չմգել: Այդ պատճառով իսկ, ճիշդ եկեղեցիով պէտք է վերջ գտնէ, ինչպէս արդէն չեղտուեցաւ նախորդ իրիկուան ճաշին ընթացքին ալ, ու եկեղեցիին կողքին կառուցուի զարդոյր, որպէսզի ապրի ու տեսէ Հայոց լեզուն, որպէսզի «Հայր Մեր»-ները հայերէն արտասանուին ու վաղուան սերունդներ պատրաստուին, ոչ միայն աղօթքով, այլեւ ու մանաւանդ մշակութիւնով:

ԱՐԺԻԿ ՄԻՍԱԲԵԱՆ

Պ. Հրաչ Զորմիսեան եւ աղջիկը
Քաթրոնի,
Այլի Տիկին Աննիկ Թովմասեան,
Տէր եւ Տիկին Սեպուհ Թովմասեան
եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Ժորժ Գոռտիլլա
եւ զաւակները,
Այլի Տիկին Անահիտ Զորմիսեան,
Տէր եւ Տիկին Վահրամ Զորմիսեան
եւ զաւակը,
Տէր եւ Տիկին Արա Պէրպէրեան
եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Յակոբ Ալեքսան
եւ զաւակը,

Ներոնէս եւ Բէննա Տրենձ — Մարդարեան
հանդերձ ընտանեօք, խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրելի կնոջ, մօր, դուստրին, քրոջ, հարսին, եղբորկնոջ եւ ազգականին՝

ՇԱԲԷ ԶՈՐՄԻՍԵԱՆԻ
մահը, որ պատահեցաւ Նոյեմբեր 13-ին, 49 տարեկանին:

Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի, Զորմիսեանի, Նոյեմբեր 19-ին, ժամը 15:45-ին Փարիզի Ս. Յովհ. — Մկրտիչ Մայր եկեղեցին, ուրիշ մարմինը կը փոխադրուի Քաշանի գերեզմանատունը, Avenue Carnot

Որեւէ մահազգ զրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայ իրեն այլ նկատել:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ԱՐԱՆԵՏ

Յրանաւայ Գրողներու Ընկերակցութեան ԳՐԱԿԱՆ — ԳԵՂԱՌՈՒՆԵՍԱԿԱՆ պարբերականի թիւ 11-ը, 52 էջ:

ԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՈՒՆԻՆ՝
Աստուրեան Յ. Յակոբ, Բիւզանդ — Վաղինակ, Գալուստ Խանենց, Գալուստեան Հերմինէ, Գալֆեան — Փանոսեան Հիլտա, Զանգու Ս. Ք., Թորանեան Թորոս, Թօփալեան Նազարէթ, Կարապետեան Յակոբ, Մարգարեան Մարօ, Մըլիթարեան Սերովբէ, Մոմճեան Յակոբ, Պարիկեան Հայկ, Պարեան Տիգրան, Զրբաշեան Եղորտը, Սարինեան Սերկէյ, Սոփիկեան Լեւոն, Տատրեան Աստիւնէ, Փիլիկեան Յովհաննէս:

Փափաքողները կրնան ստանալ վարչութեան անդամներէն եւ կամ՝ ուղղակի գրելով՝

SOCIETE DES GENS DE LETTRES ARMÉNIENS DE FRANCE

B. P. 98.09 75421 Paris CEDEX 09
«Արախետ» չի՛ վաճառուիր, կը մուրփւի միայն. դու՛ք ալ, մի՛ մոռնա՛ք զօրավիզ կանգնելու ամբ:

Մեր էջք փոսթալի թիւ է՝
C.C.P. PARIS 12 360 50 N

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Կեդր. Վարչական Ժողովը եւ 80-ամեակի Կազմակերպիչ Յանձնախումբը կը ծանուցանեն թէ՛ Կիրակի, Նոյեմբեր 23-ի առաւօտեան, յաւարտ պատարագի, հոգեհանդիստեան պաշտօն կը կատարուի Փարիզի Ս. Յովհաննէս — Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, 15, Ժամ — Կուժնի փողոց, Միութեան հիմնադիր՝

ՊՐԼՈՍ ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱՅԻ

Միութեան նախագահներ՝

ԳԱԼՈՒՍ ԿԻԼՊԷՆԿԱՆԻ,

ԶԱՐԵՀ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐԻ

ԵՒ ԱՐՇԱԿ ԳԱՐԱԿԵՕԶԵԱՆԻ
Ինչպէս նաեւ՝ Միութեան համայն ողբացեալ նուիրատուներու, կտակարարներու, վարչականներու, գործիչներու եւ անդամներու յիշատակին:

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ Մարտէլի՝ ՍԱՀԱԿ — ՄԵՍՐՈՊ երգչախումբը, զեկավարութեամբ՝ Խաչիկ Երմազեանի:

Հոգեհանդիստէն ետք, խմբական ուխտագնացութիւն փչու — Լաշէզի գերեզմանատունը՝ Պոդոս Նուպար Փաշայի շիրմին: Աղօթք եւ ողեկոչումի խօսք: Եկեղեցիէն գերեզմանատուն երթուղարձը ապահովուած է յատուկ օթօքարերով:

Սոյն արարողութեանց կը հրաւիրուին Փարիզի Ազգ. Մարմինները, Հայկական Միութեանց ներկայացուցիչները, Հ. Բ. Ը. Միութեան անդամները եւ հայ ժողովուրդը անխափ:

Կ ի Ղ ի կ ի ա

— CONFERENCE ET PROJECTION —
de
Claude MUTAFIAN

La Cilicie Arménienne

le Samedi 22 Novembre à 20 heures 45
EGLISE ARMÉNIENNE
Salle S. Balabanian
6, rue Père Komitas — 92370 Chaville
Entrée libre

MAISON DE LA CULTURE ARMÉNIENNE
D'ALFORTVILLE

organise
S T A G E d e D A N S E
direction : HAGOP KALFAYAN
Thème : DANSE GEORGIENNE
Dimanche 23 Novembre
toute la journée
Débutants - moyens - avancés
participation
Inscriptions : 9, rue de Madrid
Tél. : 43 76 55 89

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԱԿԱՆ

ԵՐԵՎԱՆԻ

ՆՈՒԻՐՈՒՄԾ

ՄԻՍԸՔ ՄԵԾԱՐԵՆՅԻ

ծննդեան 100-ամեակին

Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Տիկին Նոյեմիկ Խուէֆի — Քերթրեշեան, Վիլմա Պէօրէֆեան, Կարապետ Տուգեան, Ժամ Թապալեան եւ՝

ԶՈՒԼԱԼ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

Ուրբաթ, Նոյ. 28, ժամը 20:30-ին,
YAN'S CLUB

5, avenue Reille, 75014 Paris

Կազմակերպութեամբ՝

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ

100-ԱՄԵԱԿԻ ԶԱՆԶՆԱԽՈՒՄԲԻՆ
ԵՒ ԵԱՆՆՅ ԱԿՈՒՄԲԻՆ

Հանդիսութեան աւարտին՝ ճաշ, ալիւմինի մէջ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶՍԵ

Ճաշին մասնակցելու համար տեղերը ապահովել հեռաձայնելով հետեւեալ թիւերուն՝

48 78 22 79 — 43 81 80 82 — 45 89 20 48

Հ Ա Յ Տ Ի Ս Ք

Կը կազմակերպէ

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԵՍ -

ՎԱՃԱՌՔ

Ի ՆՊԱՍ

ԻՍԻԻ

ՀԱՅԿ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԿԱՌՈՒՑՄԱՆ

ԻՍԻԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՍՐԱՀԸ

6, ave. Bourgain — Issy-les-Moulineaux

ՎԱՃԱՌՔԻ ԿԸ ԴՐՈՒԻՆ

Փարիզի տօնավաճառին Հայաստանի ցուցադրած բոլոր առարկաները՝ բերեկապակի, յախճապակի, ձեռքի ախտատնքներ, ծախսապակի, ծախսերի, գրեք, հայկ. վիտէօֆիլմեր եւ հայկական զանազան նուէրներ:

Շաբաթ եւ Կիրակի, Նոյեմբեր 29 30, ժամը 14 — 19:

ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼՍԻԱԳՈՅՆ ՆՈՒԻՐՆԵՐ

CONFÉRENCES

D'ARMÉNIEN

CLASSIQUE

Les conférences ont lieu, comme les années précédentes, les premier et troisième mercredis du mois de l'année universitaire, de 10h à 12h, à partir du mercredi 19 novembre, à la Sorbonne, escalier E, 1er étage. Aucun titre n'est exigé des auditeurs, la seule chose qui est demandée est de s'inscrire au secrétariat de la Section (inscription gratuite).

— ՌԱՏԻՕ ԱԶԳ —

98,5 MHz

Նոյեմբեր 19, Զորմիսեանի, ժամը 14:15-ին՝

Տեսակցութիւն

Տիգրէ ՀԻՏԱ — ԳԱԼՅԱՅԵԱՆ — ՓԱՆՈՍԵԱՆԻ ՀԵՏ

ՅՈՒՇԱՏԵՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՅԻ ՎԷՆԻ մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամ — անդամուհիները, դաւաթ մը թէյի շուրջ. Նոյեմբեր 21, Ուրբաթ, Երեկոյեան ժամը 8-ին, Մշակութիւն Տուն:

ԵՐԵՎԱՆ ↔ ՓԱՐԻՋ
ՀԵՌԱՏԻՊ
ԵՐԵՎԱՆ
ՀԱՐԱՏԻՆՔԻՆԵՐԸ — ՆՈՅԵՄԲԵՐ 11 — 12)
ՍԵՐԳԵՅ ՊԱՐԱՃԱՆՈՎԻ
ՆՈՐ ԵԱՐԺԱՆԿԱՍԸ ՊԱՐԳԵՆԻԱՏՐՈՒԱԾ
ՍՊԱՆԻՈՅ ՄԵՋ

ՕՐՈՒԱՆ
ԴԵՊՅԵՐԸ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՎՐԴՈՎՈՒՄ
ՌԸՆՈՅԻ ՏՆՕՐԷՆԻՆ
ՎԱՏ ՍՊԱՆՈՒԹԵՆԷՆ ԵՏՔ

Ժ. ՊԵՍ
ՖԻՆԱՆՍԱՅԻ ԱՄԵՆԵՆ ԱԶԱՏԱԿԱՆ
ԳՈՐԾԱՏԵՐԵՐԷՆ ՄԵԿՆ ԷՐ,
ԳՆԱՀԱՏՈՒԱԾ ԲՈՂՈՐԷՆ

Փարիզի մէջ, ճիշդ իր բնակարանին
դրան առջև է, Պուլ. Բիշ, 14-րդ թա-
ղամասը, որ Երկուշաբթի իրիկուն, ժամը
8-ին, մօտ, կը սպաննուէր ժողովրդի
Ունիոյի տնօրէնը: Լուրը անմիջապէս կը
հաղորդուէր հեռատեսիլի թէ ձայնա-
փոխի յատուկ հաղորդումներով չէմեցը-
նելով եւ խոր վրդովում պատճառելով:

Ժողովրդի, 58 տարեկան, Օվերնեքի
գաւաղ (իրեն համար՝ սու մը՝ սու մըն
էր), համեստ ընտանիքէ մը կուգար:
Հայրը թղթատարի պաշտօնէն մըն էր,
ինք նախ կը յաճախէ Բիշերմոն — Ֆեռանի
լիւսէն, բայց չուտով փայլուն չըջանա-
ւարներէն է Փոլիթեքնիքի, ուրիշ 2-րդ
կ'ելլէ: Այլեւս ճամբան դժուար է: 1954-
ին Պաղարի երկաթի հանքերուն ճարտա-
րագէտ է, պատասխանատու պաշտօնէն-
էն ետք հիւսիսեան մարզին մէջ, 1982-ին
ընկերակալական վարչակարգը իրեն կը
գլխի վրէժէր համար Փէշինէն: Երկու
տարուան ընթացքին պիտի յաջողէր եւ
2.8 միլիարդի բացը վերածէր 500 միլիոն
շահու: 1985 Յունուար 23-ին, կառավա-
րութիւնը գինը կը դնէր Ռեմոյի գլուխը,
ուր ալ յաջողուէր ճամբուն վրայ էր, եթէ
նոյնիսկ դեռ բացը չէր կրցած բոլորովին
դոցնէ:

Երեքշաբթի օր, գրեթէ բոլոր թերթերը
միայն գնահատանքով կ'արտայայտուէին
եւ ամէնէն յատկանշական ու տրամաբա-
նական տողերը գրողներէն էր՝ «Լիպերա-
սիոն», որ հաստատուէր ետք թէ. — «Այս
արարքը գերը ըլլալով ընկերային թէ
կարգապահութեան որեւէ հետեւանք է, պէտք է
կարգապահել թէ կը ծառայէ միայն ոճի
փառքը գոհացնելու» կ'ըզրակացնէ. —
«Եթէ մէկը արժանի էր Ֆրանսայի մէջ
խորհրդանշելու մարդկային դիմագի-
ծով ազատականութիւն մը եւ ասիկա,
անցեալ Մարտէն առաջ, ինք չէր: Թե-
րեւս այդ է որ զինքը մահուան դատա-
պարտեց»:

Պարզ է, որ ահաբեկչութեան մէջ, ոչ
մէկ տրամաբանութիւն կայ, եւ ոչինչ կը
փոխուի: Պէտք է սպաննութիւնով, (ինչ-
պէս կը գրէ Բապտիստ «Իմալիթէ» մէջ,
Պէտք անհետացումը գործ մը աւելի պի-
տի չատեղած Պիլանդելու) կը մնայ սա-
տի փնտնել թէ որո՞ւ կրնայ նպատակ
ոճիքը: Որքան ալ տէր եղող չըլլար գեռ
Երեքշաբթի առտու, Աֆիսի Տիւքթի
ստորագրութիւնը կը տեսնուէր ամէն
կողմ: Պէտք, տուն հասած էր ամէն իրիկ-
ուն պէս եւ կտորը կեցնել տուած Մոն-
ուան պէս եւ կտորը կեցնել տուած Մոն-
ուան պէս գերեզմանատան առջև: Կը
մնար իրեն դիմաց անցնել եւ իր դրան
առջև իսկ է, որ յաջորդական չորս գըն-
դակներ կը ստանար: Ականատեսներ կը
կարծէին տեսած ըլլալ 2 կին եւ այդ մը:
Ինք միշտ կը մերժէր պաշտպանուիլ, չէր
կարծէր որ մէկը իր մահն ուզէ: Ինչո՞ւ:
Պարզ, սակաւախօս, տեսակցութիւն,
հարցազրոյց մերժող, աշխատող մարդ
մըն էր, սալոններէ հեռու:

Ուսակատակուէն, որ կը գտնուի, Նա-
խագահ Միլիթրան շատ վրդոված յայ-
տարարութիւն մը ըրած է, չեղանկով թէ
բոլոր ուժերը պէտք է միանան ահաբեկ-
չութեան դէմ, առանց սակարկութեան,

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ
ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

ԱՆՀԵՏԱՑԱԾ ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐԻՆ
ՀԵՏՔԸ ԳՏՆՈՒԱԾ
ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՆԱԶԱՐԵԱՆ ԳԵՐԻ ՏԱՐՈՒԱԾ
ԻՐԱՔ

Իրան — Իրաք պատերազմի Մեհրանի
ազգամահատին վրայ անհետացած հայ
զինուորը՝ Անդրանիկ Նազարեան, գերի
տարուած է Իրաք: Մայիս 17-էն ի վեր
հայ զինուորին հետքը գտնուելու աշխա-
տանք կը տանէր Իրանի Կարմիր Մահիկ
կազմակերպութիւնը, որու գլխավորն ըն-
դառնալով Միջազգային Կարմիր խաչը
յաջողած է երեսն հանել հետքը եւ ճշը-
ղել, որ Անդրանիկ Նազարեան գերեզմա-
րուած է եւ կը գտնուի Իրաքի թիւ 9 ճամ-
բարը:

ՍԱՄԱԹԻՈՅ
Ս. ԳԵՈՐԳ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ
525ԱՄԵԱԿԸ

Կիրակի, Նոյեմբեր 16-ին, հոծ բազ-
մութեան մը ներկայութեան է, որ կա-
տարուած է Պուլոյ առաջին աթոռանիստ
եկեղեցւոյ — Սամաթիոյ Ս. Գեորգ Եկե-
ղեցւոյ — 525-ամեակը: Պատարագը եր-
գած է 200 հոգիէ բաղկացած երգչա-
խումբ մը: Ներկաներուն մէջ էին աւելի
քան 50 օտար եկեղեցականներ: Ինչպէս
յայտնի է, եկեղեցւոյ տարեդարձը կը
զուգահեռի Պատրիարքութեան 525-ամ-
եակին:

առանց տկարութեան: Անդրադառնալով
անձին, Միլիթրան կ'ըսէ. — «Ֆրանսա,
Ժողովրդի թիւ մէկ մը կը կորսն-
ցնէ»:

Ոստիկանութիւնը տեղեկութիւն ունե-
ցած է, որ Ֆրանսական ճարտարարուես-
տի մեծ մը պիտի սպաննուի, բայց չէ
խորհած անպայման Պէտքի մասին, թէ եւ
ենթական ալ զինքը թիրախ չէր նկատեր:

Երեք շաբաթէն պիտի դատուին Աքսիոն
Տիւքթի 3 անդամներ, բայց անկարելի
է, որ Ա. Տ. ի օժանդակած ըլլալ գեր-
մանական կարմիր բանակ խմբակը, որ
«մասնագէտ» է փաթեթներու սպանու-
թեան: Մայրաքաղաք — ժայռային շարժում-
ները արդէն միջազգային գործակցութիւն
ալ ունին:

ՔԱՆԻ ՍԸ ՏՈՂՈՎ

ՌՈԺԷ ԻԳՈՐ, մեռաւ Երկուշաբթի գի-
շեր, Նոյեմբեր 17-ին, 74 տարեկանին,
«յետ երկարատեւ եւ անողորմ հիւանդու-
թեան» ինչպէս կ'որակուի իւրիդը: Գրա-
գէտը ծանօթ էր, մանաւանդ, Լէ ԳՕմելի
գործով, որ Կոնքուս մրցանակին արժա-
նացած էր:

ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՅԱՆԱԿՆԵՐՈՒ Բաշխումը
սկսաւ, ըստ աւանդութեան Կոնքուսով եւ
Ռեմոյով: Առաջինին արժանացաւ Մի-
շէլ Հոսթ, վալէ տը միւլի հատորին հա-
մար, որ գոհար գործ մըն է, ատելու-
թեան մը պատմութիւնը, Սէնի ափին:
Ռեմոյի շնորհուրեւ Բրիսթիւան ձու —
տիշէլի, իր եօթներորդ վէպին համար՝
Սքասիոն Պալմէտ:

ՊԱՐՍԿԱՀԱՆ ՔԻՐՈՍԻՍՏԱՆԻ մէջ,
քիւրտ պարագլուխ մը եւ չորս ուրիշ ան-
գամներ քիւրտ զեմալիքաւ կուսակցու-
թեան, սպաննուած են, կառավա-
րական ուժերու հետ բախումներու ըն-
թացքին: Ըստ ԻՐՆԱ մամուլի գործակա-
նութեան, սպաննուողը՝ Հաքիմ Ռեզայի
անդամ էր կուսակցութեան կեդր. կո-
միտէին:

ՏՈՄՍԵՐ
ԳԻՐՔԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Կեանքի մեծագոյն տիրութիւններէն մե-
կը ապրած եմ տարիներ առաջ, Պէյրութ,
երբ գրատուն մը սնանկանալով կը փակ-
ուէր ու տեղը կը գրաւէր ամերիկեան
սանտուիչ ծախող մաշարան մը:

Հիմա, ամէն անգամ որ կ'անցնիմ մեր
վարժարանի գրադարանին առջեւէն,
կ'ապրիմ նման տիրութիւններէս ուրիշ
մը: Սրտի փափուս մղաւանջի վերած-
ուած շտեմնելու հապնայով, դուրս կու-
գամ անկէ, բայց կարելի չըլլար վերջ
տալ յաճախմանին: Միշտ ոտքի, բազ-
մաքարիւր հատարներ, մեր գրականու-
թեան լուսագոյն նմոյշները, արմատական
ու քննական քառարաններ, վէպեր ու
պատմութեան կը սպասեն, արդար ա-
կընկալութեամբ, որ մարդիկ մօտեման,
դպչին մատներով որպէսզի իրենք շնչա-
ւորուին կրկին:

Աւագ... Այդ հատորները հազիւ կը
մըմնջեն, քէ վերջ մը ունի նաեւ գիրքե-
րուն համբերութիւնը: Ամօթաժողով-
թեամբ՝ անոնք հազիւ կը հասկցնեն, քէ
այս գնացով, վնասալէ ետք, պիտի մահ-
նան ու դիմեն դէպի վերջնական փնա-
ցում:

Մեր գրադարանը տեսնելով, տեսած
կ'ըլլամ Սփիւռքի տարածքին, հոս — հոն,
ակումբներու քէ վարժարաններու մէջ
անտէր մնացած գրադարանները:

Տագնապ միշտ ալ սննդեղէնի տագնապ
է. գիրքի տագնապ չկայ: Մարդիկ ունին
երկու ստամոքս, մէկը՝ վերը, միւսը՝
վարը, իսկ մեր մօտ, այդ երկու ստա-
մոքները վերածուած են իրարահաղորդ
ամաններու ու, հեզմանք, միշտ վարին
է որ կը հայրաքաղութիւններէն սնունդը:

Դերերու անփառանկ շրջում պարգա-
պէս:

Ընթերցողի տագնապ կայ բոլոր ազգե-
րու մօտ, բայց տեսած էք Սէն — Միշելի
կամ Սէն — Ժեռմէնի միջեւ կէս գիշեր
բաց մնացող գրատուներն ու անոնք մէջ
վիտացող բազմութիւնները: Բնաւ այ-
ցելած էք քաղաքներու ազգային գր-
քադարանները, ուր անպայման պիտի
հանդիպիք գիրքը հրաշտեղ ընթերցա-
ւորներու:

Մահուան սնարին մէջ, գիրքի սիրա-
հար մը կ'ըսէր, քէ աշխարհէն հեռանա-
լու այս պահուն, մեծագոյն ցաւը կը
կազմեն այն գիրքերը, զորս կարդալու
ժամանակ չունեցաւ, մինչ Պարսէս կը
ցանկար որ ամբողջ աշխարհ ըլլար գրա-
դարան մը ու ինք անոր բնակիչը:

Մտածումով կը վերագառնա Պէյրութ-
ու դիմաց կը գտնեմ Միացեալ — Նա-
խագինք գաղթելու պատրաստուող գոյ-
գը: Հակառակ բոլոր ճիշդութեան, կինը ո-
րոշած էր լիւի ընտանիքին գիրքերը ու
անպայման տանիլ տան շուրջ:

— Բայց գիրք տանիլ շատ աւելի աժան
է, երբ քիչ մըն ալ հետապնդած էի,

— Անկարելի է. Միմի հինգ տարի է մեր
հետն է. մեր ընտանիքին անգամն է, ը-
սելով փակած էր հարցը:

Նոյնիսկ այսօր, երբ կրկին կը պատմեմ
այս դէպքը, ինծի կը քուլ, որ տեղ մը,
շուն մը կը հանգէ ու կ'ուզէ յարձակիլ
վրաս:

Դուրս ելլելու կը պատրաստուի եղբայ-
րը ու կ'ուզէ գիտնալ, քէ ի՞նչ կ'ուզեմ
դուրսէն:

— Հայ բեր, Տիրապիւն վերջին վէպը եւ
սիկարէթ, կը ձայնեմ ու ան կը ժպտի:
Քիչ ետք, բարեկամի մը ուղղութեամբ նա-
մակի մը մէջ պիտի գրեմ, ինչպէս ուրիշ
անգամ. «Այսօր, ազնիւ գործ մը կատա-
րեցի. գիրք գնեցի»:

Մ. ՊԱՐՅԱՆ

Սպանիա տեղի ունեցած դիտա — երեւա-
նական շարժանկարի 19-րդ միջազգա-
յին փառատօնին բեմադրական լուսագոյն
սպանները նկատուած է Սերգէյ Պարա-
նովի «Սուրամի ամբողջ լեզունը» ժա-
պաւէնը: Փառատօնին ներկայացուած են
գնահատան երկիրներէ 22 գործեր: Պարա-
նովի ժապաւէնը պատրաստուած է
«Լուսափայլ» արուեստանոցին մէջ, միջ-
նորարարական պատմութեան թեմաներով:
Պարանովի, որ միջազգային բազմաթիւ
նոյնանկերու արժանացած է, ստեղծա-
գործական իր ամբողջ կեանքի ընթաց-
քին ժապաւէններ նկարահանած է Ուրս.
Սուրման տարրեր արուեստանոցներու
մէջ: Ենթա ու մեծցած Թիֆլիս, հայ
բեմադրի խորհրդային շարժանկարի
պատմութեան մէջ մտած է որպէս խոր-
հորդային ժողովուրդներու տարրեր մշա-
կութիւնը ներկայացնող հեղինակ: Անոր
«Պոստպոստ իմաստներու ստուերները»
ժապաւէնը՝ ուղիւնական գրականու-
թեան դասական Միխայիլ Կոնյուսկի
կապիկն թեմաներով, դարձած է ուղի-
ւանական շարժարուեստի անբաժանելի
տար: «Նուան գոյնը» շարժանկարը, որ
միջուկած է Սայաթ Նովայի, կը հա-
մարուի հայկական շարժանկարի դասա-
յան գործ մը: Ի դէպ, այդ ժապաւէնը
եմանակին հիացում պատճառած է Ֆել-
քի, Անթոնիոնի, 20-րդ դարու հա-
մաշխարհային շարժանկարի այլ մեծե-
րու, ցուցադրուելով գնահատան երկիր —
ներու եւ փառատօններու մէջ: Նոր գոր-
ծին «Սուրամի ամբողջ լեզունը» ժա-
պաւէնին մէջ, եւս հեղինակը կը պահ —
պան ազգային ոգին, նոյն ատեն կեր-
տելով սեփական «Պարանոյններ»
շարժանկարը:

ԵՐԵՎԱՆԻ ՄԵԹՐՈՆ
ԿԸՆԴԱՐՁԱԿՈՒԻ

Երեւանի մէջ սկսած է մէթրոյի երկ —
րորդ հերթի շինարարութիւնը, որուն
անհրաժեշտութիւնը թեւադրուած է քա-
ղաքի բուն զարգացմամբ եւ բնակչու-
թեան աճով, որ հասած է մէկ միլիոն 200
հազարի: «Բարեկամութիւն» հրապարա-
կէ, որուն տակ կը գտնուի նոյնանուն
կայարանը, ճառագայթածեւ կը բաժ-
նուի մարդաշատ հինգ մայրուղիներ՝
Երազմանս Կոնյուսկի, Կիւսեան, Բոյա-
րի, Կոստան եւ Յակոբեան փողոցները:
Հասկնալի է դեմադրիկ հորատումը
զէպի աշխարհային բնակելի զանգուածը:
Առկա իր կը հասնի Հրապարակի խոր
կիճը եւ քաղաքին կեդրոնը կը կապէ
նախնական շրջանի եւ նոր ստեղծուած
Մարտի շրջանի հետ: Մօտ ատենէն կը
սկսի բանիլ «Հոկտեմբերեան» եւ «Սպան-
դարեան հրապարակ» կայարանները:

ՊԱԼԻՕ ՏԻՉԻՆԱՅԻ
ՀԱՅԱՊԱՏՈՒՄԸ

Ծանօթ է այն մեծ բարեկամութիւնը,
որ կը կապէր ուղիւնական դասական զը-
րոր Պալո Տիչինան հայ դասականներ
Յովհաննէս Յովհաննիսեանի, Յովհաննէս
Թումանեանի, Աւետիք Իսահակեանի, Գե-
ղամ Սարգսի եւ այլոց հետ: Պալո Տի-
չին հայ գրականութիւնը տարածողն էր
Ուղիւնային մէջ, անոր լուսագոյն թարգ-
մանիչը եւ հետազոտողը: Կիւսի «Գիտա-
կան միութեան» հրատարակչականը աւարտած
է Տիչինայի երկերու 7 հատորակալ լոյս
ընծայումը (ուղիւններէն):

ԳՐԱՆՕՍԱԿԱՆ

Sinasi OREL, Süreyya YUCA
AFFAIRES ARMENIENNES*
Les «Télégrammes» de Talât Pacha
Fait historique ou factice?

ԹԷ ԹՈՒՐԿԵՐԸ ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ՅՕՐԻՆԵՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Գրեց՝ Ա. ՊԵՅԼԻՐԵԱՆ
(Պատմ. Դիտ. Տոքթօր)

Վերոյիշեալ խորագրով լոյս տեսաւ հայկական հարցին նկատմամբ թրքական պաշտօնական տեսակէտը ներկայացնող ֆրանսերէն լեզուով այս գիրքը։ Այս հատորը մեզի համար նորութիւն մը չէր, քանի որ 1983-ին արդէն քիչ մը տարբեր խորագրով եւ թրքերէն լեզուով, Անգարայի թուրք պատմագիտական կաճառի հրատարակչատունէն լոյս տեսած էր։ Թրքերէն օրինակին խորագիրն էր «Հա-մար կողմէ Թալէաթ Փաշայի վերադը-ւած հեռագիրներուն իսկական երեւոյթը»։ Թուրք կառավարութիւնը մօտ երկու տասնեակ տարիներէ ի վեր ամէն ճիգ կը կատարէ ամէն միջոցներու գի-մելով, որպէսզի նախ իր ժողովուրդը խաբէ, եւ յետոյ, օտարներէ հայկական եղեռնին իսկական պատճառները եւ ներ-քին ծալքերը ծածկելու նենգափոխելու հա-մար սրբնթաց կը շարունակէ իր արշաւը։ Դեռ վերջերս «Յաւաջը»ի մէջ կարդա-ցած էինք որ «Հայկական եղեռնին իս-կական պատկերը ներկայացնող» հեռա-տեսիլի ժապաւէն մը թրքական կառա-վարութեան հովանաւորութեամբ նախ Թուրքիոյ մէջ, ապա արտասահմանի մէջ, պիտի ներկայացուէր։ Որքան որ տեղե-կացանք, արդէն այս «սիրագործութիւնը» թրքական հեռատեսիլէն սկսեք են ցոյց տալ։ Չայն դիտողները սահմուկեր մնա-ցեւ են հաստատուել, թէ հլու հնազանդ Հայերը ինչպէ՛ս զառնուկի մորթ Հագած դայլեր – եթէ ոչ բորենիներ – են եղեր, որոնք 1915-ին «մարդասէր եւ իրենց պաշտպան» բարեխնամ Օսմանեան կառա-վարութիւնը կոնակէն հարուածելու իսկ չեն վարաներ...

Պուլէն դեռ նոր Փարիզ հա-տած, ճամբորդ խեղճ կին մը, անցեալ օր մեղի կը պատէր, թէ Պոլսոյ մէկ ար-ուարձանին մէջ, հեռատեսիլի ժապաւէ-նին ազդեցութեանէն բորբոքած ու կառ-դած իր գրացիները ահուայ կը կհրաշխ-քաղաքին մէջ հաղիւ ափ մը մնացած Հայոց դէմ։ Այս խեղճ կինը ինքզինքը Ծրանոսա նետած էր, մինչեւ Գանատա իր հեռուոր ազգակականներուն մօտ երթալ ու հաստատուելու համար։ Բայց փոր-ձով դիտենք, թէ թուրք ժողովուրդը ա-ռանց հրահանգի, քաղաքական հետեւանք ունեցող որեւէ քայլ չառնէր։ Եթէ 1894 – 96-ի դէպքերուն եւ կոտորածներուն մի-ջոցին ան իր մասնակցութիւնը բերաւ, որովհետեւ Բ. դուռը հրահանգ տուած, արտօնած էր։ Եթէ 1915 – 16-ի Մեծ-եղեռնին թուրք ժողովուրդին ստուար մեծամասնութիւնը Հայերու կոտորածին եւ մանաւանդ կողոպուտին մասնակցե-ցաւ, կրկին, կառավարութեան արտօնու-թիւնը կրէ։ Եթէ մեր ժամանակներուն հանրապետական Թուրքիոյ մէջ 1955՝ Սեպտեմբեր 6 / 7-ին, մեծ մասով Պոլիս, եւ Թուրքիոյ ոչ – իսլամ բնակչութիւն ունեցող միւս քանի մը մեծ քաղաքներուն մէջ ան անվարան իր մասնակցութիւնը բերաւ ոչ – մահմետականներու խանութ-ները, գործատուները քարոքանդ ընե-լու եւ յաճախ ալ կողոպուտու գործին, կրկին, ստացած էր կառավարութեան արտօնութիւնը։ Այս վերջին եղելութիւն-ներուն իբր ահանատես վկայ, թերեւս ընթերցողները յիշեն քանի մը տարի ա-ռաջ «Յաւաջը»ի սիւնակներուն մէջ մեր վիպայութիւնները մանրամասնութեամբ գրի առած էինք։

Բայց հիմա թուրք կառավարութիւնը աւելի հեռուն երթալով կ'ուզէ շանթա-ծով, քաղաքական ճնշումներով եւ յառ-կապէս մամուլով եւ հրատարակութիւն-ներով Եւրոպայի գիւտանդէտներն ու հանրային կարծիքը լուսարանել ... պատմական եղելութիւնները չըջելով։

Օգտուելով Արեւմտեան տէրութիւննե-րու քաղաքական մրցակցութիւնէն եւ չա-հաղիտական նպատակներէն որոնք Թուր-քիոյ աշխարհագրական դիրքին պատճա-ռաւ աւելի կարեւոր հանգամանք մը կը ներկայացնեն, – եւ այս մօտ երկու դա-ներէ ի վեր, – թուրք Պետութեան գեկա-վարները՝ հետզհետէ աւելի պա – հանջկոտ, մամուլի միջոցով մեծ զարկ կուտան իրենց անհիմն վար-կածներուն զանոնք հրամցնելով, իբր

նշարիտ եւ անխաբդախ իրականութիւն։ Այս գիրքին ֆրանսերէն հրատարակու-թիւնը, որ օրերս լոյս տեսաւ վերոյիշե-ալ խորագրով, այս ընդարձակ ծրագր-րին մաս կը կազմէ։ Եթէ ըսենք թէ այս հրատարակութեան անգլերէն եւ գեր-մաներէն օրինակներն ալ լոյս տեսած են, կամ օրերս լոյս կը տեսնեն, ընթերցողը կրնայ գաղափար մը ունենալ թէ տէրու-թեան մը պատասխանատուները եւ գիտ-նականները բարոյապէս ինչ անկում կրնան ունեցած ըլլալ։

Թէ ինչ է գրքին նիւթը որ թրքական կառավարութիւնէն հովանաւորեալ Ան-գարայի «Պատմագիտական կաճառը» (Թիւրք Թարիք Բուրսաւու) ծրագրած է այս անգամ իր քարոզչական ընդարձակ գործունէութեան առաքելայ ընել։ Իր գըլ-խաւոր եւ անշեղ մտահոգութիւնն է, ինչ-պէս կարգ մը օտար վարձկան պատմա-բաններ կամ լրագրողներ, միջազգային հանրային կարծիքը «լուսարանել», հայ-կական զրպարտութիւնները (°) հերքե-լով որոնք դժբախտաբար, ըստ իրենց, միշտ միամիտ հաւատացողներ գտած են։

×

Վերոյիշեալ գրքին հեղինակները Շինա-սի Օրէլ եւ Միւրէյյա Եուճա թուրք գաղտնի սպասարկութեան (Միթ) գրա-սենեակներուն մէջ պատրաստուած «Իս-կական» փաստաթուղթերով կը ճզնին համոզել թէ 1915 – 16-ին կանխամտած-ուած ցեղասպանութիւն մը տեղի չէ ու-նեցած եւ Արամ Անտոնեանի 1920-ին Փը-րանսերէն, անգլերէն ու նաեւ հայերէն լեզուներով հրատարակած՝ Նախմ Պէյի յուշերը խորագրով երիտ թուրք ղեկավար Թալէաթ փաշայի Մեծ եղեռնի վերա-բերեալ հեռագիրները կեղծ են։ Անոնք նոյնիսկ առաջ կ'երթան ու կը յանդգնին ըսելու թէ Նախմ Պէյի յուշերը խորագիրը կրող այս գիրքը, Հայ Ազգային Պատ-ուիրակութեան նախագահ Պօղոս Նուպար Փաշայի հրահանգով գրուած, եւ, ուեւէ հիմ չունեցող զրպարտութիւններու հա-ւաքածոյ մըն է։

Թուրք գիտնականները իրենց վար-կածը փաստելու համար կը դիմեն կարգ մը չիտիթեցուցիչ հարցումներու որոնք կ'արժէ հոս յիշել մեր մերկացումները կատարելէ եւ մեր եզրակացութեան յան-դելէ առաջ։

Ա. – Անոնք նախ կը յիշեն թէ, քանի որ Արամ Անտոնեանի յիշած վաւերագը-րերուն բնագիրները չկան, կը նշանակէ թէ անոնք կեղծ են։

Բ. – Կը յիշեն նաեւ թէ Անտոնեան Նախմ Պէյը 1920-ին կը ներկայացնէ իբր բա-րեպաշտ, ազնիւ եւ խղճամիտ անձնաւո-րութիւն մը որ այդ վաւերագրերը իրեն յանձնած էր առանց նիւթական ուեւ աղբն-կալութեան։ Իսկ, 1937-ին, կը գրեն Թուրք հեղինակները, Անտոնեանի կողմէ գրուած անձնական նամակի մը մէջ ան կը յիշէ թէ «Նախմ Պէյ արծաթասէր, խա-ղամու եւ կաշառակեր պաշտօնեայ մըն է»։ Հետեւաբար, կ'եզրակացնեն անոնք, այդ փաստաթուղթերը կեղծ են։

Գ. – Թուրք հեղինակները աւելի առաջ երթալով «մեծ գիւտ» մըն ալ կը կատա-րեն շեշտելով թէ Արամ Անտոնեանի հե-ռագիրներուն մէջ մի միայն քանի մը հատը պաշտօնական թուղթի վրայ գըր-ուած է (որոնք եւս ունին կարգ մը թե-րութիւններ ինչ որ կը փաստէ թէ անոնք չինձու են) իսկ միւսները պարզ թուղթի վրայ գրուած են, հետեւաբար իրենց պաշտօնական հանգամանք ունենալը կասկածելի է։

Ի վերջոյ անոնք, ինչպէս վերեւ ըսինք, թուրք գաղտնի սպասարկութեան գրա-սենեակներուն մէջ պատրաստուած վա-ւերագրերով «բարեխնամ» Օսմանեան կառավարութեան ղեկավարներուն հայ ժողովուրդին հանդէպ տածած «մարդա-սիրական» զգացումները կը կարծեն փա-տել որոնք այսօր զրպարտիչներու կողմէ «իբր դարուս Ա. ցեղասպանութիւնը ո-րակելով», բովանդակ թուրք ազնուա-կան ազգին «անբիծ» անցեալը կը ձգտին սեւցնել։

(Մնացեալը յաջորդով)

* Editions Triangle, 1986, 75 Francs.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԳԻՐՔԻՆ ԱՊԱԳԱՆ

×

Մօտիկ ապագայի մէջ գիրք ըսուածը աշխարհէն պիտի վերնայ, ըսել սկսած են ապագայագէտներ, ապագայի մասին կարծիք յառաջ քաշողներ։ Գոմփիւթէր-ները գիրքը պիտի անհետացնեն, քսակթ մը ամբողջ գրադարան մը պիտի բովան-դակէ, եւ դեռ այսպիսի բաներ։ Սիրտս կը ծակի ամէն անգամ որ կը լսեմ նմանօ-րինակ ենթադրութիւններ։ Կարելի՞ է որ գիրքը մէջտեղէն վերնայ։ Մարդիկ պիտի արտօնե՞ն որ գիրքը երկրագունտի վրայէն սրբուի։ Ապագայ մարդը ինչո՞ւ գրկուի բաղկաթող մը մէջ նստելով գիրք մը թղթատել սկսելու անպատմելի եր – չանկութեանէն։ Եթէ մատը չուպչի թուր-թի մը, եւ եթէ քիթը չառնէ մէլանի մը հոտը, անկէ վերջ կարելի՞ է խօսիլ գիրքի ու գրականութեան մասին։

×

Սիրտս իսկապէս կը ծակի, երբ կը մը-տածեմ որ գիրքը օր մը կրնայ մէջտեղէն վերնալ։ Ինչո՞ւ ծակի սակայն։ Զէ՞ որ ես երբեք պիտի չտեսնեմ այդ օրը։ Նոյնիսկ եթէ դոմփիւթէր կոչուած հրէշը այսօր-ւընէ սկսի չորցնել գիրք կոչուածին արմատը, այդ գիրքը դեռ կը տոկայ ու կ'ապրի առնուազն քառասուն, յետուն, վաթսուն տարի։ Եւ ատկեա շատ երկար ժամանակ է ինծի համար։ Ուրեմն ես չեմ տեսներ գիրքին վախճանը եւ պէտք է ըսեմ՝ ինծի ի՞նչ։

Բայց զարմանալի՞ է որ չեմ կրնար ը-սել այդ ինծի ինչը։ Գիրքը այնքան սի-րելի բան մը ըլլալ կը թուի ինծի որ կը խորժեմ թէ եմ յաջողութեամբ ալ, ինձմէ յետոյ, հարկւր, երկու հարիւր տարի վերջ աշխարհ գալիք մարդիկն ալ պէտք չէ գրկուին առկէ։ Պէտք չէ աշխարհէն վերնայ գիրքը, ինչպէս որ պէտք չէ աշ-խարհէն վերնան բոլոր այն նիւթական ու բարոյական արժէքները, որոնց մենք կը հաւատանք, որոնցմով կ'երջանկա-նանք։ Կրնա՞ք «ինձմէ վերջ թող ջրհե-ղեղ ըլլայ, հոգս չէ» ըսել, մանաւանդ եթէ մտածենք թէ այդ ջրհեղեղէն կրնան տուժել մեր անմիջական յաջորդներն ալ, մեր ընտանիքին յաջորդ սերունդներն ալ, որքան որ ալ անոնք տակաւին գոյութիւն չունին այսօր։

Կ'ենթադրեմ որ մէկը կրնայ սա պա – հուն աչքերուս մէջ նայիլ եւ ինծի ըսել. մարդ Աստուծոյ, միամիտ ես։ Եթէ քեզի այնքան սիրելի գիրքը մէջտեղէն պիտի վերնայ, ատկեա պիտի ըլլայ պարզապէս անոր համար որ մարդիկ գիրքէն աւելի զեղեցիկ, աւելի հաճելի բան մը գտած պիտի ըլլան։ Այն ատեն ոչ ոք գիրքի կարօտը պիտի զգայ, ոչ ոք պիտի ափա-սայ գիրքին մէջտեղէն վերցած ըլլալուն համար, նոյնիսկ ոչ ոք լուր պիտի ունե-նայ թէ ատենօք գիրք ըսուած բան մը կար, որու վրայ մարդիկ կը հակէին եր-կար օրեր, մէկ ծայրէն մինչեւ միւրը կարողալ կարենալու համար։ Ինչո՞ւ չեն հասկնար, որ աշխարհ վրայ բան մը մէջտեղէն կը վերցուի միմիայն անոր աւելի զեղեցիկին կողմէ։ Անոնք որ, տը-պազրական գործիքին զիւտէն առաջ ըն-տիւր ձեռագիրով ու սքանչելի մանրանր-կարներով գիրքեր կը գրէին, ո՞վ դիտէ որքան տառապած էին երբ լսած էին, որ պապազրական գործիք մը ստեղծուած էր եւ ապագային այլեւս ոչ ոք ձեռագիր գիրք պիտի կարդար, ձեռագիր մատ-եան պիտի գրէր։

×

Ասկէ քսան, երեսուն տարի առաջ հրա-տարակուած գիրքերը ընդհանրապէս տարբեր թէքնիքով մը կազմուած կ'ը-լային։ Պրակներու քովի եւ վերի մասե-րը կտրուած էին։ Գիրքը գնելէ վերջ, գանձակով մը, կամ միւրառով մը կը սկը-սէինք կտրել պրակներուն ծալքերը։ Այն ատեն է որ գիրքը իրական գիրք մը կը դառնար, ընթեռնի կ'ըլլար։

Ոմանք, գիրքը գնելէ վերջ, նախ առա-ջինէն մինչեւ վերջին պրակը կը կտրէին, անկէ վերջ է որ կարդալ կը սկսէին։ Եւ այդպէս չէին ընել։ Նախ պրակ մը կը կտրէին, կը սկսէին կարդալ։ Երբ կը վեր-ջացէի, երկրորդը կը կտրէի եւ այդպէս կը շարունակէի ընթերցումս։ Այս կեր-պով կը կրկնապատկուէր պրակին ծալ-քերը կտրելու հաճոյքը։

Այսօր գրադարանիս մէջ մեծ թիւով

ԼԻՈՆ

ՁԵՌՆԱՐԿ՝

Ի ՆՊԱՍՏ Ս. ՂԱԶԱՐԻ

o

Լիոնի եւ շրջանի Հանգանակիչ Մար-մինի ձեռնարկած ճաշ – երեկոյթը՝ հո-վանաւորութեամբ երեք յարանուանու-թեանց պետերու՝ օգնելու, փրկելու հա-մար Ս. Ղազարը, տեղի ունեցաւ Սօֆի-թեյ պանդոկի սրահին մէջ, Ձո-րեքարթի, Հոկտեմբեր 29-ին։ Այս ձեռ-նարկին ներկայ գտնուելու համար՝ փա-րիզէն յատկապէս ժամանած էին՝ Միլի – թարեան Վարժարաններու Միջազգային Կոմիտէի ներկայացուցիչներ։ Վենետիկի միարանութիւնն ալ ներկայացուած էր՝ Հ. Վրթանէս Ուլուհոճեանի ներկայու-թեամբ։

Պատուոյ սեղաններու շուրջ՝ կը նշմար-ւէր ներկայութիւնը Ազգային Միութեան ատենապետին, ինչպէս նաեւ Լիոնի Հայ Տիկնանց Միութեան նախագահուհիին եւ ասոնց վարչութեան անդամներուն, որոնք մասնակցած էին Հանգանակիչ Մարմնի կազմակերպչական աշխատանքին։

Անձնաւորութիւններու շարքին՝ կարե-լի էր մատնանշել ներկայութիւնը՝ Նոր-վան Եպիսկոպոս Զաքարեանի, Հայ կա-թողիկէ Ժողովրդապետ՝ Կղեմէս վար – դապետ Մալճեանի, զօրավար Սեփիթ-ճեանի եւ գաղուժիս ծառիթ գէմքերուն։

Օրուան երեկոյթը կազմակերպելու նա-խաձեռնող եւ աշխատանքները ժրջան կերպով յառաջ տանողը՝ եղաւ գաղու-թիս ծառիթ՝ Պր. Սեդրակ Սանճեան, ան-դամ Միլիթարեան Վարժարաններու մի-ջազգային Կոմիտէի եւ Լիոնի շրջանի Հանգանակիչ Մարմնի պատասխանա-տուն։ Ինքն էր նաեւ որ բացման խօսքը կատարեց օրուան հաւաքոյթին եւ ինձ հրաւիրեց բանախօսները, զանոնք ներ-կայացնելով։

Առաջին խօսք առնողը եղաւ՝ Պր. Դա-տաւորեանը, որուն խանդավառ եւ հայ-րենաշունչ խօսքերը խոր տպաւորութիւն գործեցին ներկաներուն վրայ։ Ան յառ-կապէս շեշտեց թէ Ս. Ղազարը փրկելու հարցը միարանութեան մը կամ յարան-ուանութեան մը հայող աշխատանք մը չէ. ալ ամբողջ Հայութեան պատկանող նուիրական պարտականութիւն մըն է։ Ուրվհետեւ՝ Միլիթարեան Միարանութեան ունեցած վաստակը հայ մշակոյթի, հայ լեզուի ու գրականութեան մէջ՝ արժանի է ամբողջ հայ ազգի զնահատանքին՝ եւ երախտագիտութեան։

Երկրորդ խօսողը եղաւ Կոմիտէի քար-

գիրքեր կան, որոնց էջերը կտրուած են հագել մինչեւ կէսը։ Կը նշանակէ որ ա-նոնց մնացեալ կէսը չեմ կարդացած։ Կը նայիմ անոնք եւ կը հաւատամ որ օր մը պիտի կարդամ։

Բայց վստահ դիտեմ որ գիրքերը մեծ հմայք մը կորանցուցին, երբ հրատա – րակէնները սկսան զանոնք հրապարակ հանել պրակները երեք կողմէն կտրելէ վերջ։ Իրենց կարծիքով, ատրիալ դիւ-րութիւն կ'ընծայէր ընթերցողին, զայն իր փրկէր էջերը կտրելու տաղտուկէն։ Բայց իմ կարծիքով, մեծ հաճոյք մը կը պահանջէր գիրքի ընթերցումէն։ Կար-ծես գիրքը կը մերկանար, իր բոլոր գաղտնիքները փողոց կը թափէր։ Շատ ճիգ վատնեցի, վարժուելու համար գիրքերու այդ նոր տարազին։

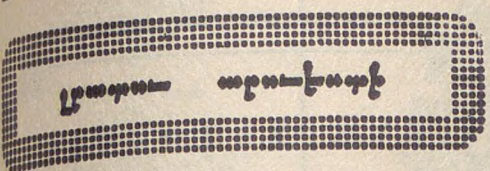
×

Արժանթինցի ահաւոր գրադէտ իտրիէ Լուիս Պրիկես, երբ կը խօսէր իր առա-ջին ընթերցանութիւններուն մասին, ը-սած էր որ իր կեանքին առաջին ամենա-կարեւոր դէպքը եղած էր հօրը գրադա-րանը։

Գիրքի, գրադարանի մը հետ առաջին հանդիպումը մեզմէ շատերուն համար այդպիսի դէպք մը, ցնցող հանդիպում մը եղած է։ Եւ ատկէ վերջ մենք եզրա-րացած ենք գիրքին հետ, չենք կրցած ապրիլ առանց գիրքի։

Բայց կ'երեւի թէ օր մը մարդիկ պի-տի վարժուին ապրելու առանց գրքի։ Եւ այս մտածումը տխուր է մեզի հա-մար։

Ի. Հ.

կուսակալութեան ամսուան առթիւ, Արամ Տէրվէնթ կը ներկայացնէ իր գործերը զանազան վայրեր: Ափրիկէ ծնած է այս արուեստագէտը, Ֆրանսա եկած է 1967-ին (Պիւրիւնտիէն): 1977-էն ի վեր իր գործերը կը ցուցադրէ Փարիզ, Նիս, Միլան եւ մասնակցած է հրատարակչական բաղմաթիւ գործերու: Եստ զնա-հասուած մասնագէտներէ, շատ զգա-լուն է աշխարհէն բխող Ֆիդիքական թէ հոգեւոր ուժերուն: Կը մեկնի իրականու-թեան ու իր նկարահանումը կը քաղէ ինքնակամը՝ իր ճշմարտութիւնը: Իր գործերը կարելի է տեսնել Նոյեմբեր 19-ին, 9 ռիւ տէ Ֆիլ տիւ Քալվէտ, Փա-րիզ:

տողարը՝ Ալէն Մարսըրու, որ մանրա - ժամ տեղեկացուց յանձնախումբին տա-րած աշխատանքներուն մասին, ցոյց տալով ձեռք բերուած զնահատելի ար-դիւնքը, որու չնորհիւ կարելի պիտի ըլ-լայ՝ հայ ժողովուրդի հասկացողու-թեամբ եւ առատաձեռնութեամբ՝ փրկել Ս. Դադարի վանքը իր ծանր տաղանայի վիճակէն: Ապա պատասխանեց ներկա - ներու հարցումներուն, լուսարանելով ա-նոնց միտքերը եւ դահացում տալով ա-նոնց հետաքրքրութեան, հաստատելով վաղամայն թէ ապագային նման վը-տանայի մը առաջըր առնելու համար ա-պահով միջոցներ պիտի կրկնաթիւնի տնտեսական վարչութեան մէջ:

Հաւաքոյթը՝ կարճ ժամանակամիջոցի մէջ կազմակերպուած ըլլալով՝ համա-խմբած է՛ր զաղութի բոլոր խաւե-րու ընտանիքներու ներկայացուցիչները: Հսկողակ անոր, երեկոյթի ներկայ ե-րոջներու նուիրատուութիւններով գո-րացաւ կոկիկ դուամը մը 250.000 Փր.ի: Հանդանակիչ Մարմինը համոզուած է թէ զաղութի մնացեալ բարեկեցիկ ընտա-նիքները որոնք կարող են իրենց մաս-նակցութիւնը բերել, սիրով պիտի կա-տարեն այս նուիրական պարտականու-թիւնը (*):

Հաւաքոյթը փակելէ առաջ, Կղեմէս վարդապետ Մայճեան շնորհակալութիւն լայտեց օրուան ընդունելութեան ծախ-քերը սիրալոթար հոգացող՝ Պր. Սեդրակ Սանճեանի կատարած առատաձեռնու-թեան:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

(*) Անոնք որոնք կը փափաքին նուէր-ներ ընել, պարտին զրամական առաքում-ները կատարել՝

C.I.C.A.M.-ի

անունով եւ զրկել՝
M. S. Sandjian
21, rue de la Barre, 69400 LIMAS

ՄԱՐՍԵՅԻ ՄԷՋ ԱՍԵՓԱՆ ԱՔԵԱՆԻ ՍԱՆԹՈՒՐԻ ԵՒ ԳԵՂԱՄ ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՔՆԵՐՈՒ ՀԱՄՈՑԹԸ

Նոյեմբեր 2, Կիրակի օրը աւելի քան 250 հոգիներ փոխանակ օգտուելու աշնան վերջին տաքուկ ճառագայթներէն, նա-խընտրած էին փակուիլ Մարսէյլի Մայր Եկեղեցւոյ Ա. Ջրբաշեան սրահին մէջ, ունկնդրելու համար գեղարուեստական ելոյթը՝ կազմակերպուած Ս. Սալ Դըպ-րեմանքի Գոյութիւնը Տեսականացնելու եւ Համագործակցութեան Միութեան կողմէ:

Ժամը 15:30-ին դրաւուած էին արդէն իսկ սրահին բոլոր աթոռները նախատես-ուածէն աւելի եւ նոր դէմքերով, որոնք փութացած էին ունկնդրելու հայկական երաժշտութիւնը հայկական նուագարան-ներէն:

Հանդիսութեան առաջին մասը յատ-կացուած էր Ստեփան Աքեանի, Փարի-զէն, որ խլեց բուն ծափահարութիւն-ներ շնորհիւ այն մուրճիկներուն, որոնք գիտակցութեամբ կ'իջնէին սանթուրի թիւերուն վրայ, սրահին մէջ տարածե-լով ալիքներ Կոմիտասէն, Պատարագէն եւ ժողովրդային այլ մեղեդիներէ:

Դադարէն անմիջապէս ետք կազմակեր-պիչ միութեան ատենապետը՝ Պր. Սալիկ Երվանդեան բեմ հրաւիրեց Միութեան ատենապետը Գարեգին Վրդ. Պէճեան, յայտարարելով թէ Ս. Սալ Դըպմանքի նախկին սաներու միութիւնը այժմ պիտի կատարէ քաղցր պարտականութիւն մը, այն չըջանաւարտներու նկատմամբ, որոնք այս տարի լրացուցած են իրենց չըջա-նաւարտութեան 25-ամեակը:

Գարեգին Վրդ. բեմ բարձրանալով հաղորդեց ներկաներուն, թէ այժմ սրա-հին մէջ կը դառնան իրենց չըջանաւար-տութեան 25-ամեակը լրացուցած նախկին աշակերտներ, Փարիզէն եւ Մարսէյլէն, որոնք պիտի պարգեւատրուին Ս. Սալ Դըպմանքի արծաթեայ դերերով, այս տարի իսկ Դըպմանքի ներկայ խնամա-կալութեան կողմէ հաստատուած աւան-դութեան մը համաձայն: Ապա բեմ հրա-ւիրեց Պ.Պ. Սարգիս Տուրուս, Գրիգոր Տիւլիէրեան ու Նշան Գալան: Նոյնպէս զարգարեց կուրծքը Պ. Վահան Աճէմեա-նի, որ եղած էր մինչեւ անցեալ տարի Ս. Սալ Դըպմանքին անցնող բոլոր սե-րունդներուն բնագիտութեան եւ քիմիայի ուսուցիչը:

Գարեգին Վրդ. Պէճեան այս արարո-ղութեան մասին յայտնեց հետեւեալը. - «Ս. Սալ Դըպմանքի Գոյութիւնը Տեսա-կանացնելու եւ Համագործակցութեան

Միութեան կեդրոնական վարչութեան բոլոր ընկերներու անունով կուգամ կուրծքերը զարգարել մեր երէց եղբայր-ներուն եւ այս միջոցաւ Ս. Սալ Դըպմե-վանքի ներկայ խնամակալութեան կողմէ հրահանգուած պարտականութիւն մը կը կատարեմ: Եթանշաններու բաշխումով մենք կը փափաքինք հանրութեան ուշադ-րութեան յանձնել նախ եւ առաջ թէ, երէցներու նկատմամբ յարգանքը պար-տականութիւն մըն է, յետոյ ընկերային անհրաժեշտութիւն՝ երէց եւ փոքրերու միջեւ անխզելի կապ հաստատելու եւ այդ կապը սրտակից փոխ - յարաբերու-թեան մը վերածելու: Երկրորդ՝ շքանը-շան ներու բաշխումը մեր միութիւնը կը հասկնայ իր կրած անունին ընդմէջէն: Եթէ մենք ըսինք ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒ-ԹԵԱՆ Միութիւն, պատահական ընտրու-թիւն մը է՛ր այս: Այլ մեր զգացումնե-րուն իրական արտայայտութիւնը: Մենք կուգենք գործակցիլ եւ ստեղծել հա-մագործակցութեան ճշմարիտ ոգի մը բո-լոր հին ու նոր մեր աշակերտներուն միջեւ եւ անոր զուգահեռ այ եղբայրական հա-մագործակցութիւն մը զաղութիս մէջ գործող բոլոր միութիւններուն միջեւ այնքանով որքանով որ հնաւոր է եւ այն-չափով որ մեր գործակցութիւնը կը ծա-ռայէ զաղութիս մէջ ստեղծելու ազդա-յին խանգարումութեան նոր տեսակ մը: Այս իմաստով մեր երէցներուն պարզե-ւատումը զիրենք պատուելէ աւելի կը ղենէ նոր պատասխանատուութեան ու պարտականութեանց առջեւ: Մեր սիրե-լի ժողովուրդին ծառայելու ժամկէտ գո-յութիւն չունի մեզի համար: Մենք պէտք է միշտ պատրաստ ըլլանք անոր ծառա - յելու, երբ որ ան պէտք ունի մեզից»:

Համերգի երկրորդ մասը յատկաց-ուած էր Գեղամ Պաղտասարեան հայերէն լեզուի միօրեայ դպրոցին կողմէ հիմ-նադրուած ժողովրդական գործիքներու նուագախումբի ելոյթին, որուն ղեկա - վարն է զաղութիս արժէքաւոր ու երի-տասարդ քամանչիստը՝ Սերժ Էօրտէ-եան:

Դպրոցի այս նուագախումբը իր 13 նը-ւագողներով ներկաներուն հրամցուց ժո-ղովրդական պարերէ ու երգերէ բաղ - կացած իր յայտագիրը, որուն վերջա-ւորութեան իր մասնակցութիւնը բերաւ կրկին Ստեփան Աքեան իր սանթուրով:

Հրաւիրեալները որքան դժուարակ, նոյնքան յուզուած կը բաժնուէին սրա - հէն, առանց փափաքելու լքել այս ջեր-միկ միջոցաւոր ստեղծուած մեր երի-տասարդ արուեստագէտներու կողմէ, զորս կը շնորհաւորենք եւ կը մաղթենք նորանոր յաղորդութիւններ:

Ս. Սալ Դըպմանքի նախկին սաներու միութեան կ'երթայ շնորհակալութեան բաժին մըն ալ, որը իսկական համագոր-ծակցութեան ոգիով մը կազմակերպած էր այս համոյթը: Կը մաղթենք որ սոյն ոգին ընդարձակուի ու տարածուի զաղու-թէս ներս բոլոր միութիւններուն վրայ:

ԱՆԻ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

Հ.Մ.Մ.ի ձեռնարկը

Երկուշաբթի, Նոյեմբեր 10-ի իրիկու-նը, Այֆորվիլի Քափատոս ճաշարանին մէջ նշուեցաւ Ֆրանսայի մէջ Հայ Մար-զական Միութեան (Հ. Մ. Մ.) ծնունդը, որ կը զուգադիպէր նոյն անունով ծանօթ կազմակերպութեան հիմնադրութեան 65-ամեակին: Որոշներամ բազմութիւն մը ներկայ էր ճաշ - պարահանդէսին:

Մարզանքի նախարարութեան ներկա-յացուցչին, կոփամարտի Եւրոպայի նախ-կին ախոյեան Ժաք Հայրապետեանի, պատուոյ հիւրերու եւ բոլոր ներկաներուն ուղղուած ողջոյնի խօսք կ'արտասանէր հանդիսավար Ժիրայր Մահտեսեան:

Յանուն նորակազմ Միութեան ուղերձ մը կը կարգար Յասմիկ Յովհաննէսեան, ի մէջ այլոց նշելով. - «Հաւաքուած ենք ոգեկոչելու Հ. Մ. Մ.ի ծնունդը Ֆրան-սայի մէջ, որ կը զուգադիպէր սոյն կազ-մակերպութեան 65-ամեակին: Միութիւն մը՝ որ հիմնուած է 1921-ին Միջին - Ա-րեւելքի մէջ եւ ժամանակի ընթացքին ճիւղաւորուած աշխարհի զանազան կող-մերը: Արտասահմանի կարգ մը զաղութ-ներու վերիվայրումին հետեւանքով Ֆր-րանսա հաստատուած երիտասարդ աշ-խոյժ տարրերու գործակցութեամբ Փա-րիզի մէջ եւս Հ. Մ. Մ. ը ծնունդ կ'առնէր եւ կը սկսէր իր աշխատանքները, առա-ջին առիթով Փուլպուլի խումբով մը, որ ներկայիս կը մասնակցի Ֆրանսայի Լի-կայի ախոյեանական եւ բաժակի խաղե-րունք»: Այնուհետեւ Յասմիկ Յովհաննէս-եան կ'եղբարկացնէր՝ «Հ. Մ. Մ. «Առողջ միտք, առողջ մարմնի մէջ» լոզունգին հետ, մէկ նպատակ կը հետապնդէ, այն է՝ արեւմտեան եւրոպական դժուարա-հաճ, հեւ ի հեւ վազքի եւ աւելին՝ ձուլ-ման հոսանքին ենթակայ հայ պատանին ու հայ երիտասարդը Հայ պահել»:

Ու կը սկսէր նուագախումբի հնչեցու-ցած պարեղանակներուն հետ պարի հը-րապարակին գրաւումը: Մինչեւ առա -ւօտ գրաւուած կը մնար հրապարակը, դառնալով առաւելաբար «արեւելաբայ» մեղեդիներու կշիռներուն ծանօթ պա-րողներու վայրը:

Կազմակերպուած վիճակահանութիւնը կուտար արդիւնքներ, ապահովելով կո-կիկ դուամը մը Միութեան եւ կարելիու-թիւն կը ստեղծուէր Փուլպուլի խում-բին մասնակցութեան Լոնտոնի մէջ, Դեկտեմբեր 7-ին տեղի ունենալիք բարե-կամական հանդիպումին, տեղւոյն Հ. Մ. Մ.ի խումբին հետ:

ՀԱՅՐԱ
ԻՆՁ ՄԻ ԲԱՆ
ՊԻՏԻ ԱՍԷՐ
ՅԱԿՈԲ ԿԱՐԱՊԵՆՏ

Այս պարզ, նոյնիսկ տարրական բա-ցատրութիւնը, անշուշտ, ամբողջու - թիւնը չէ, երբ ամբողջութիւնը կուտա-կումն է հազար ու մի ազգակիների, որոնց քաղաքագործութիւնը երբեմն անծանօթ է նոյնիսկ գերակատարներին: Ամէն պարագայի սակայն, մի սկիզբ է, մի փորձ հասնելու իմ հօրն ու որդուն եւ նրանց միջոցով՝ ինձ: Երբ Սարգիսը իր ճառասուն հատորներով չի հասել իր որդուն, հապա ես ինչպէ՞ս հասնեմ իմ հօրը, որը ոչ մի հատոր չի թողել:

Մի օր Թաւրիզի մեր տան թիւնու եւ նշնու ճիւղերի միջեւ պարան էի կապել եւ փորձում էի քայլել պարանի

վրայ, ինչպէս արել էր Թարգանը երէկ գիշեր շարժանկարի անտառում: Հասել էի կէսին երբ յանկարծ պարանը կտրե-ւեց: Վայր ընկայ մի խոշոր, լեւկ քարի վրայ: Կուրծքս խորտակուել էր: Երն-չել չէի կարողանում: Բերանս բաց՝ գալարում էի վերագնելու շունչս, որը չէր դալիս: Յերեկը մթաղնեց: Եթէ առաջին շունչը դար, մնացեալը գիւրին կը լինէր: Հայրս, ըստ երևոյթին լսել էր իմ անկման դոփիւնը եւ բախ շտա-պել իր աշխատանքից: Յիշում եմ հօրս սարսափահար դէմքը, իմ ցաւը, որ իր ցաւն էր, իր որդու անկման պատճառած խուճապը, իր միտումնաւ սէրը, որը ձեռքից զնում էր առանց որեւէ հիմ-նական պատճառի, յուլիսեան յետ - մի-ջօրէին, դէմքը կապտած, աչքերը չըռ-ւած:

- Գետինը չմտնեմ, - բղաւեց հայրս, եւ անելիքը չիմանալով մի շառաւուն ապ-տակ իջեցրեց երեսիս:

Չգիտեմ ինչի վերագրել, սակայն յա-ջորդ պահին վերագտայ շունչս, նստեցի պատի տակ ու լաց եղայ: Մոռացել էի մէջքիս ու կրծքիս ցաւը: Միտում էր միւս մէջքիս ու կրծքիս ցաւը: Երանի մեռնէի ցաւը, ապտակի ցաւը: Երանի մեռնէի եւ հօրիցս չապտակուելի: Հայրս անմի-ջապէս զգաց որբերգութեան տարողու-թիւնը, ինձ իր գերկին առաւ, շոյեց, համբուրեց, ներողութիւն խնդրեց:

- Քեզ անչափ սիրելիս էր պատճառը, - ասաց հայրս:

Ես չհասկացայ: Հետզհետէ հասկա-ցայ: Յետագային երբ հայր դարձայ, աւելի հասկացայ: Սիրոյ ուժգնութիւ-նից մարդ երբեմն ուզում է ոչնչացնել սիրոյ կրողատի դրդապատճառը, յատ-կապէս երբ ենթական իր սիրոյ առարկան է:

Հարցը լուծուեց: Ոչ, չլուծուեց: Հար-ցերը չեն լուծուում, այլ կերպարանա - փոխում: Եւ հէնց այդպէս, հայրս մեկնեց առանց ասելու իր ասելիքը եւ որ սակայն, վերջին հաշուով, ասելու բնաւ պէտք չկայ, երբ իր կեանքով ու մահով հայրս արդէն իսկ ասել է իր ասելիքը, ասել է՝ ցերեկների ու գի - շերների միջից, իր երիտասարդութեան ու ծերութեան օրերի միջից, քաղցր ու դառն առաւօտների միջից, ասել է Թաւրիզում ու Թեհրանում, ասել է ինձ անծանօթ, սակայն իր ապրած այլ քա-ղաքներում, ասել է իր մանկութեան ու երիտասարդութեան սէրերի միջից, ա-սել է իր տաղնապանների միջից եւ այն օրերի միջից, երբ ես դեռ չէի ծնուել, սակայն գիտէի, թէ ով պիտի լինէր իմ հայրը, որովհետեւ երբ աշխարհ եկայ, հայրս արդէն անմահ էր, հոգ չէ թէ նա վախճանուեց Թեհրանում, 1967 թուի

Յունուար 12-ին, ձիւն ու սառնամա-նիքի ժամանակ, թողը կարապետի, որ-դին Յակոբի:

Ես հիմա փորձում եմ գրքերի միջոցով ասել այն, ինչ հայրս ասել էր մի ակ-նարկով, անճիգ ու անսեթեւեթ եւ որ-քան կուտակուում են բառերը, այնքան զգում եմ բառերի սնանկութիւնը, այն-քան դիտակցում, թէ ինչու նա խու - սափում էր բառերից, չլինի՞ թէ ասե-լուց յետոյ խօսքերը կորցնեն իրենց իմաստը եւ աղաւաղեն իրականութիւ-նը, որը որեւէ առեւտութիւն չունի բուն իրականութեան հետ, այն ինչ ընկալում ենք սովորոյթի ճամբով եւ որը սա - կայն որեւէ յարակցութիւն չունի այսպէս ասած էական ճշմարտութեան հետ:

Ես այն եմ, ինչ որ նա էր: Ես այն եմ, ինչ որ դուք էք:

Ես հիմա եմ հասկանում հօրս:

Մարտ, 1985, Քրեմիոլիքը

(Շար. 6 եւ վերջ)

Ս. ՅՈՒԼԻԱՆՆԵՍ-ՄԱՐՏԻՉ ՓԱՐԻՉ

Կիրակի, Նոյեմբեր 23-ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր Պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ Առաջնորդ Հայոց Փարիզի Պատարագը կ'երգուի քառամայն՝ Մարտէյի Սրբոց Թարգմանչաց Սահակ - Մեսրոպ Մայր Եկեղեցւոյ երգչախումբին կողմէ, զեկավարութեամբ Սաշիկ Երլմազեանի:

CONFÉRENCES D'ARMÉNIEN CLASSIQUE

Les conférences ont lieu, comme les années précédentes, les premier et troisième mercredis du mois de l'année universitaire, de 10h à 12h, à partir du mercredi 19 novembre, à la Sorbonne, escalier E, 1er étage. Aucun titre n'est exigé des auditeurs, la seule chose qui est demandée est de s'inscrire au secrétariat de la Section (inscription gratuite).

ԵՄԻՆԱԿԱՆԻ

Կապույտ Սաշի Իսիլ մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 100. Ֆ. Այրի Տիկին Մանուկեանի իր ամուսնոյն Հայկազ Մանուկեանի մահուան 14-րդ տարեելիցին առթիւ:

×

Սէն - Լուի Ս. Գեորգ Եկեղեցւոյ թաղականութիւնը ստացած է հետեւեալ նըւէրները. -

Մարթա Եղիկեանի մահուան առթիւ՝ Եղիկեան ընտանիք 750 Ֆ., Համբարձումեան ընտանիք, Արսէն Տէր - Զաքարեան 100-ական Ֆ.:

Լիւսի Կարապետեանի մահուան առթիւ՝ Տիկին Մօզեան (Նիւա) 200, Շաքէ Պէյլէրեան, Սաթենիկ Թիւթէլեան, Մուշեղ Պետրոսեան, Մէհլէմեան 100-ական, Միսաք Աւետեան, Կարապետ Տէրաթեան, Կրիզանթի, Ճամուզեան, Տէր Գասպարեան, Հայկ Թրէնկեան 50-ական Ֆ., հանդուցեալին ընտանիքը 1000 Ֆ.:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՎԻՔՆԻ մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամ - անդամուհիները, դաւաթ մը թէյի շուրջ. Նոյեմբեր 21, Ուրբաթ, Երեկոյեան ժամը 8-ին, Մշակույթի Տուն:

ՀՈԴԵՀԱՆԳԻՍ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Կեդր. վարչական ժողովը եւ 80-ամեակի Կազմակերպիչ Յանձնախումբը կը ծանուցանեն թէ՝ Կիրակի, Նոյեմբեր 23-ին առաւօտեան, յաւարտ պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, 15, Ժամ - Կուժոն փողոց, Միութեան հիմնադիր՝

ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱՅԻ

Միութեան նախագահներ՝

ԳԱԼՈՒՍ ԿԻԼՊԷՆԿԵԱՆԻ, ԶԱՐԵՀ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐԻ

ԵՒ ԱՐՇԱԿ ԳԱՐԱԿԵՕԶԵԱՆԻ

ինչպէս նաեւ՝ Միութեան համայն ողբացեալ նուիրատուներու, կտակարարներու, վարչականներու, գործիչներու եւ անդամներու յիշատակին:

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ Մարտէյի՝ ՍԱՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ երգչախումբը, զեկավարութեամբ՝ Սաշիկ Երլմազեանի:

Հոգեհանգիստէն ետք, խմբական ուխտագնացութիւն Փէն - Լաշէզի գերեզմանատունը՝ Պօղոս Նուպար Փաշայի շիրիմին: Աղօթք եւ ոգեկոչումի խօսք: Եկեղեցիէն զերեզմանատուն երթուարը ապահովուած է յատուկ օթօքարերով:

Սոյն արարողութեանց կը հրաւիրուին Փարիզի Աղղ. Մարմինները, Հայկական Միութեանց ներկայացուցիչները, Հ. Բ. Ը. Միութեան անդամները եւ հայ ժողովուրդը անխտիր:

La Maison de la Culture Arménienne d'Issy-les-Moulineaux

a le plaisir de vous convier

à la présentation et à la signature du livre de JACQUES DEROGY

« OPERATION NEMESIS »

le Vendredi 21 Novembre, à 20h30

Vin d'honneur

45, rue de la Défense
92130 Issy-les-Moulineaux

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՄԱԼ

Հայկական Ծնունդի ընտանեկան երեկոյթ Յունուար 10, կազմակերպուած՝ Կապույտ Սաշի Ալֆորվիլի մասնաճիւղի կողմէ:

Կ ի Ղ ի Կ ի Ս

— CONFERENCE ET PROJECTION —
de
Claude MUTAFIAN

La Cilicie Arménienne

le Samedi 22 Novembre à 20 heures 45
EGLISE ARMÉNIENNE
Salle S. Balabanian
6, rue Père Komitas — 92370 Chaville
Entrée libre

MAISON DE LA CULTURE ARMÉNIENNE
D'ALFORTVILLE
organise

STAGE de DANSE

direction : HAGOP KALFAYAN

Thème : DANSE GEORGIENNE

Dimanche 23 Novembre

toute la journée

Débutants - moyens - avancés

participation

Inscriptions : 9, rue de Madrid

Tél. : 43 76 55 89

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԱԿԱՆ

ԵՐԵԿՈՅԹ

ՆՈՒՐՈՒԱԾ

ՄԻՍԸՔ ՄԵԾԱՐԵՆՅԻ

ծննդեան 100-ամեակին

Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Տիկին Նոյեմիկ Իսէֆի - Քերթեշեան, Վիլմա Պէօրէֆեան, Կարապետ Տագէսեան, Ժամ Թապալեան եւ՝

ԶՈՒՂԱԼ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

Ուրբաթ, Նոյ. 28, ժամը 20.30-ին,
YAN'S CLUB

5, avenue Reille, 75014 Paris

Կազմակերպութեամբ՝

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ

100-ԱՄԵԱԿԻ ՅԱՆԶՆԱԽՈՒՄԻՆ

ԵՒ ԵԱՆՅ ԱԿՈՒՄԻՆ

Հանդիսութեան աւարտին՝ ճաշ, ապա՝ կուրթին մէջ:

ՄՈՒՏԲԸ ԱԶՍՏ Է

Ճաշին մասնակցելու համար տեղերը ապահովել հեռաձայնելով հետեւեալ թիւերուն՝

48 78 22 79 - 43 81 80 82 - 45 89 20 48

U.G.A.B. 80 PARIS

Յ.Բ.Ը.Ս. 80 ՓՆՐԻՉ

UNION GENERALE ARMÉNIENNE DE BIENFAISANCE

TROIS SOIREEES EXCEPTIONNELLES A L'OCCASION DE SON 80e ANNIVERSAIRE

ԲԱՑԱՌԻԿ 3 ԵՐԵԿՈՅԹ

JEUDI 20 NOVEMBRE

RECEPTION OFFICIELLE
sur invitation

VENDREDI 21 NOVEMBRE

CONCERT DE GALA

Salle Gaveau

à 20 heures 30 précises

avec la participation de :

ANI KAVAFIAN — IDA KAVAFIAN — COSIMA JOUBERT —
SUSANNA MILDONIAN — AIDA MOURADIAN —

ANI PETROSSIAN — RAFFI PETROSSIAN — BERNARD SOUSTROT

JEAN TER-MERGUERIAN

LA CHORALE SAHAK - MESROP

Direction

KHATCHIG YILMAZIAN

L'ORCHESTRE JEUNE PHILHARMONIE

Direction

JEAN-JACQUES WERNER

Œuvres de : Mozart — Debussy — Saint Saëns — Komitas —
Ekmalian — Haroutiunian — Babadjanian — Khatchadourian —
Tjeknavorian

SAMEDI 22 NOVEMBRE

DiNER — BAL

Dans les Salons de l'Hôtel Intercontinental

Location : UGAB : 11, square Alboni - 75016 Paris - Tél: 45.20.03.18
Prix des places :

— CONCERT du 21 Novembre
de 80 F à 500 F — Etudiants : 50 F
— DiNER — BAL du 22 Novembre
1000 F par personne

FESTIVAL D'ART SACRÉ DE LA VILLE DE CANNES

SAMEDI 29 NOVEMBRE A 20 H 30

GRAND AUDITORIUM

Palais des Festivals et des Congrès de Cannes

CHŒUR MIXTE ARMÉNIEN DE PARIS

SIPAN-KOMITAS

ORCHESTRE REGIONAL DE CANNES

sous la direction de

GARBIS APRIKIAN

avec

Sonia NIGOGHOSSIAN (mezzo) — Lucile DABOS (harpe)

Janette MENEVISIAN (soprano) — Mario HANIOTIS (basse)

Meguerditch BOGHOSSIAN et René MARTAYAN (ténors)

KOMITAS Extraits de la Messe

KOMITAS Chants Profanes d'inspiration liturgiques

AVEDISSIAN Chants rustiques

GANATCHIAN Nanor Pelerinage

Le Festival d'Art Sacré de la Ville de Cannes est organisé par l'OMACC et l'Orchestre Régional de Cannes Provence Alpes Côte d'Azur avec le concours du MINISTÈRE DE LA CULTURE ET DE LA COMMUNICATION

Prix des places : 130 F — 110 F — 80 F — 60 F

Réductions Collectivités 110 F — 90 F — 70 F — 50 F

Renseignements / Locations :

CANNES : Billeterie du Palais des Festivals et des Congrès

Tél. : 93 - 39 - 44 - 44 du lundi au samedi de 10h à 18h

OMACC : 93 - 38 - 62 - 00

CE CONCERT EST ORGANISÉ AVEC LE CONCOURS
DU CLUB SEVAN DE CANNES

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՅԵՐԸ

ԱՔՍԻՈՆ ՏԻՌԷՔԹ ՏԵՂԱԻ ՄԱՀԱՓՈՐՁԻՆ

ԵՐԿՈՒ ԿԻՆԵՐ ԳՈՐԾԱԾ ԵՆ
Ժ. ՊԵՍ-Ի ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ազնաւոս մը կըրցած է բաւական ճշգրիտ տեղեկութիւններ տալ Ժորժ Պէս-ի նախորդին մասին: Դրացի կին մըն է, որ հանդիպած է երկու կիներու, մէկը կըրկէր, հաստատելէ ետք թէ՛ «Ան ճիշդ է», մինչ միւսը փախուտը կը պարզադէր: Թուոյցիկներով է, որ Աքսիոն Տիրէքթ տէր եղած արարքին, յաւանքով Օվէրնէ դունդ»ի մը: Արդ, ինչպէս Պրոնտար ձախին մէկ անգամն էր, որ սպանուած է 1972-ին, Ռընօ դորմանս դրան առջեւ պահակի մը կողմէ, որ կարգին կը սպաննուէր, երբ հինգ տարի ետք ազատ կ'արձակուէր եւ բանտէն կ'ելլէր: Թուոյցիկը կ'ըսէ նաեւ թէ պատանի է. — Համայնապար կազմակերպութիւնը կառուցանեն մեկնելով դործանքներէն եւ թաղերէն եւ օգնել միջազգային պրոլետարիային պայքարելու համար աշխարհակալ քաղաքներէն դէմ»: Ըստ, ուրեմն, Ա. Տ. ի, սպաննել մարդը զոր ձախը դրած է ազգայնացած հասարակական մը զուլիւր, դայն փրկելու ինքնակամքներէն համար, կ'օժանդակէ պրոլետարիայի տարած պայքարին դրամատիք քաղաքներէն դէմ: Ինչպէս — ինչպէս, սակայն, այն համոզումն է, թէ այս մահափորձը դործն է եւ պատանի (դերմանական մանաւանդ) աշխարհակալական Փրանսական ճիւղին: Արդ, կիներու կողմէ դործուած ըլլալը պատանի խորհրդածութեանց տուն կուտայ: Մարդիկ նուազ կը կասկածին կիներէն եւ սակայն... Ամէն պարագայի ըստը կը շարունակեն դատապարտել եւ ամէնէն յետին դատապարտողները թրնոյի բանուորները, որոնք միապետին կ'ըսեն. — «Ապուշ բան է եւ բան չի կրնար»: Մնաց որ մարդը բոլորին կողմէն հաստատուած եւ յարգուած անձ մըն էր, որ բնաւ չի համապատասխաներ «դրամատիքական քաղաքներէն կեղեքող կեղտոտ տիպարին»: Պարզ մարդ էր, որ որեւէ նախադուշական միջոց ալ չէր օգտագործել ամէնէն տարրական-պատանի ինչպէս՝ ուղեգրի միտել, կամ քաղաքի ժամերու երթալ — գալ:

ՍԵՆՈՒՄԸ

ՊԱՍՏԻՐ, Տնտեսութեան եւ Գյուղատնտեսական նախարարը նոր դիւրութիւններ կ'ուտայ Փրանսացիներուն, ինչ կը պարզէր դրամական արտածումներուն: Պատանի վճարումի քաղաքներով կարելի պատահէր զնուծ ընել առանց սահմանափակումի: Կարելի է տուն ալ զնուծ կամ արտական ներդրումներ ընել արտասահմանէ:

ՓԻՆԵՐԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ բացը կ'աւելցնել համար, նախարարը կարգ չ'առնելով կը նախատեսէ, որոնց շնորհիւ կ'ընայ 9-4 միլիառ խնայողութիւն պարտական մէջ: Ծրագրին համար — ինչպէս ընտել — 26-րդ հիւանդութիւնը կը կարողութիւնը իւրացնելու եւրոպական դեմոկրատ կանոնները երկու կէտի վրայ՝ մարդկային իրաւունք եւ Կիւրոս:

ԹՈՒՐԲ ՄԱՄՈՒԼ ԵՐԲ ԹՈՒՐԲԵՐԸ ԳՈՀ ԶԵՆ... ԹՈՒՐԲԵՐԻՆ

ՈՒՋԵՐ ԵՆ ՅՈՒՔ ՇԻՆԵԼ
ՈՒ
ԱԶՔ ՀԱՆԵՐ ԵՆ ...

Թրքական հեռատեսիլէն, առջի օր ներկայացուեց է «Պատին վրայի արիւնը» քերթօն — ժապաւէնին վեցերորդ ու վերջին մասը: Այս առթիւ, կը հաստատուին թուրքերու բացասական տպաւորութիւնները, որոնք մալ կը վերաբերէին Թալաթի կենսագրութեան եւ բուռն բանավեճներու տուն տուած էին մամուլին մէջ, իսկ հիմա կը վերաբերին ամբողջութեամբ: Գնահատութիւնները այնքան խիստ են, որ մեզի կը մնայ ոչ թէ մտաւորական միտքի զննարկներէ, այլ ընդհանրապէս՝ քաղաքները ու երախտապարտ ըլլալ:

Ստորեւ իլիամի Սոյսալի «Իմ անկիւնի» խորհրդածութիւնները «Միլլիէթ»ի մէջ. —

«Այս շաբաթը ըստ ոմանց պատմական տրամա մըն է: Եթէ մեզի հարցուի, իսկական տրամ մըն է: Պէթթալին անգամ մը կուտ մը գինի բերնին տարեր է, յետոյ խմածը դուրս հաներ է դէմքը ծամածռելով: Ուրիշ կուտ մը ցոյց տուեր է եւ ըսեր է՝ «Սա մէկը աւելի լաւ է»: «Բայց ո՞րքէն դիտես, դեռ չ'ըմբռնիր որ» հարցուցեր են: «Ասկէ աւելի գէշը չի կրնար ըլլալ» պատասխաներ է: Հեռատեսիլի «Պատին վրայի արիւնը» շաբաթ ալ այդ գինիին կը նմանի: Ասկէ աւելի գէշը ասկէ քսան տարի առաջ Ելիւշամի մէջ անգամ դարձնել կարելի չէր:

Յօդուածագիրը կը շարունակէ. — «Մենք առաջին հինգ — տասը վայրկեանէն անդին չ'ըրցանք հանդուրժել այս ժապաւէնին: Աւելի վերջ ալ չ'ըմբռնեցինք եւ սակայն աչք մը նետեցինք: Բայց թուրքերը մէջ ժամանակ եւ համբերութիւն ունեցող մարդ չ'առ կայ: Անոնք կը պատմեն հիմա մեզի. — Թալաթ

նալ, երբ իր վրայ մնացած ծախքերը, ամսական 80 Փրանքէն աւելի ըլլան: Ասոր փոխարէն, «Երկարատեւ եւ սուղ հիւանդութիւններու» ցանկը 25-էն 30-ի կ'անցնի, ասոնց կարգին՝ ՍԻՏԱՆ եւ լեարդի չիկուցը (սիռոնո): 100%-ի հաստուցումը կը սահմանափակուի այլեւս երկարատեւ եւ սուղ հիւանդութիւններուն: Օրինակ շաքարախտաւոր մը, որ ցարդ, 100% կը վճարուէր թէ իր շաքարին եւ թէ իր հարբութիւն համար: Հիւանդանոցներու օրական բաժինը (հիւանդին) 23-էն 25 Փրանքի կ'անցնի: Կը ջնջուին նաեւ «ձրի» թղթակցութիւնները: Այսինքն հարկ է դրոշմաթուղթ դործածել այլեւս: Յարկ ընկերային ապահովութիւնը տարեկան 900 միլիոն կը վճարէր թղթատարին:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ նախագահութիւնը պիտի վարէ Թուրքիա, Ուրբաթ, Նոյեմբեր 21-էն սկսեալ, առաջին անգամ ըլլալով, զինուորական պետական հարուածէն ի վեր: Վեց ամսուան ընթացքին, Թուրքիա պիտի է յաջողի «Իր քրոնիկները»: Պէտք է կարենայ ցոյց տալ իր կարողութիւնը իւրացնելու եւրոպական դեմոկրատ կանոնները երկու կէտի վրայ՝ մարդկային իրաւունք եւ Կիւրոս:

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

ՀԱՅ ՆԱՀԱՏԱԿ ՄԸ ԵՒ Ս
ԱՀՈՒԱԶԵՆ

Իրան — Իրաք պատերազմին նահատակուած է Ահուաղէն հայ երիտասարդ մը եւս, յանձին Մկրտիչ Թովմասեանի: Սուրճարի ռազմաճակատին վրայ, 23-ամեայ հայ զինուոր, անձրեւի տարափին տակ մարտնչումի ընթացքին՝ կայծակի հետեւանքով շանթահար եղած է Նոյեմբեր 3-ին: Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Ահուաղ, Նոյեմբեր 14-ին: Ներկայ եղած են երեսփոխան Արտաւազդ Բաղումեան, պարսիկ պաշտօնատարներ եւ զինուորականներ: Դամբանական մը խօսած է (հայերէն եւ պարսկերէն) հայ երեսփոխանը: Մկրտիչ (Մուկուչ) Թովմասեան ծնած էր Մասնէթ Սոլէյման եւ յաճախած Ահուաղի հայկական վարժարանը:

Փաշան սանկ զարնուեցաւ, գերման դատախազը Թուրքէ մը աւելի Թուրք ելաւ, այսինչը սանկ ըրաւ եւսայն: Կարծես թէ Մայք Համմէրի կամ ձէյմա Պոտի շարժանկար մըն է դարձուած: Պատմութեան հանդէպ յարգանք եւսայն ամէն ինչ մոռցուեց է:

Վատահիլի բարեկամ մը վերջին բաժինը դիտելէ վերջ սապէս խօսեցաւ.

— Ասկէ աւելի նախնական եւ կոշտ քարոզական ժապաւէն մը դարձնել անկարելի է: Յօնք չ'ընելու ատեն աչք կը հանեն ատենը: Տեղահանութեան եւ ցեղասպանութեան ենթարկուած ըլլալու քարոզչութիւնը ընող Հայերուն դատը ամեն նախատարեալ կերպով կը պատմուի ժապաւէնին մէջ, իսկ պաշտպանութիւնը անհաւատալիորէն տկար կերպով կը կատարուի: Ասոր փոխարէն անդիական բանակաւորները վրայ յարձակող եւ հայ կոմիտէներուն ձեռքէն մարդ առեւանդող դիմադրականները կը ցուցաբերեն իրեն անհաւատալի յաջողութիւններ արձանագրած մարդիկ: Ասոնցմէ ո՞ր մէկուն մէջ պատմական ճշմարտութիւն կայ: Այդ ինչ յերկրածոյ, կեղծ մէջոտրամաթիք ժապաւէն մըն է ասիկա: Այսպիսի բան մը հեռատեսիլէն ինչպէս ցոյց կը տրուի:

Թալաթ փաշայի կնոջ կողմէ դատախազին տունը տրուած շնորհակալութեան այցելութիւնն ալ անհաւատալի է: Ելելու ժամի ամէնէն վատորակ ժապաւէնին մէջ անգամ այսպիսի տեսարան մը չի կրնար գտնուիլ: Կարծես թէ Պօհաճը Այլէ հանրաւիր դրացին Փատիմէ հանրմին այցելութեան զացած է եւ աչքերը քով — քով փախցնելով կ'աւաղէ որ Թալաթ փաշա իրեն զաւակ մը անգամ չէ տուած: Ասիկա ո՞ր հանճարեղ սէնարիսթին գլուխ — գործոցն է, ԹՈՒ-ի վարիչները այսքան խեղճ կը կարծեն թուրք հանդիսատեսը: Հապա այդ նրբանցքները եւ «ոսփ — ոսփ» ոտնաճայնները:

Պարագլուխներ լեցնելու համար երկար վայրկեաններ նրբանցքներու մէջ քայլող մարդիկ ցոյց տալով ինչ շահեցնել կ'ուզեն արտադրիչները:

Ասոնք քանի մը շաբաթ է ի վեր առնուած քառասուն հոգիէ լրուած զանգատներուն ամէնէն թեթեւներն են: Ամէն մարդ համակարծիք է որ «Պատին վրայի արիւնը» ԹՈՒ-ի մինչեւ այսօր դարձուցած բոլոր խեղճութիւններուն վրայ լեմոն քամած է:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՓՈԽԹՊՈՂ

ՖԻՆԱՆՍԱՅԻ ԲԱԺԱԿ

Հ.Մ.Ը.Մ. Լիոն-Տէսինի յաջորդ հակառակորդը՝ Աննրսի

Ինչպէս անցեալ տարի, այս անգամ եւս Հ.Մ.Ը.Մ. Լիոն — Տէսին կը մնայ հայ յանուն միակ ահուածը՝ որ կը հանի Փրանսայի բաժակին Երդ հանդուրժանին: Իր յաղթանակը, Կիրակի, Տէսինի դաշտին վրայ, Լուար նահանգի լաւ խումբերէն մէկուն, Լա Թալուէրի դէմ, դրժուարութեամբ ձեռք բերուեցաւ, ազատ հարուածներու տարբերութեամբ միայն, բայց կարեւորը չ'ընկրկին էր: Արդիւնք՝ 1 — 1, 4 — 2:

Մարտէյի Արծիւր եւ Սէն — Թ'Անթուանը՝ որոնք կը խաղային դուրսը, նուազ բախտաւոր, չեն կըրցած իրենց լաւագոյն արդիւնաւետութիւնը ցոյց տալ: Յաճախ պաշտպանողականի վրայ եղած են: Ինչպէս դիւրին էր նախատեսել, Հ.Մ.Ը.Մ. Արծիւր տեղի տուած է Սէն — Սիւրի մէջ լայն տարբերութեամբ մը (3 — 0): Սէն — Թ'Անթուան ալ չէ յաջողած զսպել Անտուանի յառաջապահները երկրորդ կիսախաղին եւ պարտուած 2 — 0-ով, կուէրուն մէկը՝ արդիւնք փչնալթիի մը:

Փրանսայի բաժակի Երդ շրջանի մեր ցումները տեղի կ'ունենան Նոյեմբեր 30-ին: Լիոն — Տէսինի մրցակիցը յայտնի է արդէն: Վիճակահանութիւնը կատարուեցաւ Երկուշաբթի իրիկուն, ձեռամբ Սէն — Թ'Անթուանի եւ Լիոնի արհեստավարականութեան նախագահներուն: Ծանօթ է որ վերջնոյն նախագահը Հայ մըն է, Շարլ Միլերան: Վիճակահանութիւնը նըպաստաւոր չէ եղած Հ.Մ.Ը.Մ. ի: Պիտի խաղայ դուրսը, Աննրսի՝ որուն ահուածը կը մասնակցի Փրանսայի առաջնութեան երրորդ բաժանումին: Երկու դասակարգի տարբերութիւն ուրեմն ինչպատ Փրանսական խումբին:

Մէկ շաբաթուան ընդմիջումէ վերջ, ախոյենական մրցաշարքերը կը վերսկսին: Վալանսի Հայ Մարզական իր համա — կիրներուն առջեւ, Իլի խումբին դէմ պիտի ջանայ պահել իր անպարտելի համբաւը, յառաջիկայ Կիրակի ալ:

Հ.Մ.Ը.Մ. Լիոն — Տէսին, առաջատար Ռոն — Ալիէ պատուոյ դասակարգին, կ'ընդունի Շամպէրի խումբը: Դժուար հանդիպում մը երկու խումբերուն համար ալ:

Միջերկրականի լիկին մէջ, Արծիւր եւ Սէն — Թ'Անթուան կը խաղան իրենց դաշտերուն վրայ, Հ.Մ.Ը.Մ. Փոնթոնի դէմ եւ Հայ Մարզական երիտասարդութիւնը՝ Մարթիկի: Կը կարծենք որ մեր երկու ահուածներն ալ յաղթանակի կաշիներէն են:

Անցեալ Կիրակի տեղի ունեցան նաեւ ախոյենական քանի մը մրցումներ փոքր դասակարգերու մէջ: Լիոն — Տէսինի պահեստին յաջող մրցում մը խաղաց Շապի մէջ (2 — 1) եւ Վիէնի մեր ահուածը լայն յաղթանակ մը (4 — 0) տարաւ Պէսնէի մէջ, ինչ որ իրեն կ'ապահովէ տեղ մը դասաւորումին առաջին մասին վրայ:

Յաջողութիւն նաեւ Նիսի Հայ Մարզականի երկրորդ կազմին համար՝ 3 — 2. Նիսի պահեստին լաւ արդիւնքներ ձեռք կը բերէ այս տարի:

Վ. Մ.

ԳՐԱՆՕՍԱԿԱՆ

Sinasi OREL, Süreyya YUCA

AFFAIRES ARMÉNIENNES

Les «Télégrammes» de Talât Pacha

Fait historique ou factice?

ԹԷ ԹՈՒՐԿԵՐԸ ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ՅՈՐԻՆԵՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Գրեց՝ Ա. ՊԵՏԼԵՐԵԱՆ
(Պատմ. Գիտ. Տնփրթոթ)

(Բ. Է. Վերջ)

Հոս քննականաբար կամովին մոռցուած են ժԹ. դարուն Պալքաններու մէջ տեղի ունեցած անվերջանալի սպանդները օրոնց պատճառաւ հազարներով Յոյներ, Սերպեր, Ռումէններ եւ Պուլկարներ իրենց կեանքովը վճարեցին, եւ եթէ ուսական սուրը չըլլար — պատմական անժելտելի փաստերը վկայ — Արեւմուտքի քրիստոնէայ Պետութիւններու աչքին առջեւ Օսմանեան «բարեխնամ» կառավարութիւնը 1876-ին վճռած էր, եւ չէր ալ վարաներ մինչեւ վերջին Պուլկարը ջարդել:

Թուրք հեղինակները՝ Եուճա եւ Օրէլ երբ այսօր այսքան կը ծանրանան Արամ Անտոնեանի գրքին վաւերագրերուն իսկական հանգամանքը ջրելու վրայ, գըլ-խաւոր պատճառը այն է որ այսօր այդ վաւերագրերը կորսուած են: Անոնք այս հրատարակուած փաստաթուղթերը չինծու եւ երեւակայական կը նկատեն: Եւ կը յաւակնին կրկին թէ, եթէ այսօր հայական երեւակայական ցեղասպանութեան մը մասին կը խօսուի, միակ աղբիւրը Անտոնեանի այս աւտի վրայ իմնուած գիրքն է: Հետեւաբար պէտք է թուրքիան դահիճի աթոռին վրայ նստեցնել:

Պարզ է թէ պատմագիտական աշխարհը այսքան անհետեւ, եթէ ոչ լիբր, նախաձեռնութիւն մը դեռ չէ արձանագրած: Այս խեղդատակ հեղինակները նոյնիսկ այնքան առաջ կերթան որ կը գրեն թէ չիլիլէրի յուշերուն կեղծ ըլլալը հաստատուեցաւ անցեալ տարի, եւ իրենք ալ այս գրքով Անտոնեանի գրքին մէջ յիշուած փաստաթուղթերուն չինծու ըլլալը եւ չգոյութիւնը հաստատելով, «հայկական ցեղասպանութեան չգոյութիւնը» ապացուցանած են:

Թերեւս ընթերցողները յիշեն որ ատենօք «Յաւաթ»ի սիւնակներուն մէջ արդէն անդրադարձած էինք թէ «հետու չէ այն օրը երբ թուրք իշխանութիւնները, հայ թէ օտար պատմաբանները պիտի հրաւիրեն, անոնց ցոյց տալու համար իրենց դադոնի սպասարկութեան գրասենեակներուն մէջ պատրաստուած «խակական» վաւերագրերը ու անոնց ըսին. — «Եկէ՛ք միասին պրպտենք ու ուսումնասիրենք ձեր հայկական ցեղասպանութիւն կոչած մեծ ոճիրը», որ իրականութեան մէջ թրքական ցեղասպանութիւն մըն է»: Եւ այսօր մեր գուշակութիւնը իրականացած է: Բայց նոյնիսկ եթէ բոլոր քուրք պատմաբանները օրն ի բուն քով — քովի գան ու աշխատին նեմգափոխել պատուութիւնը կարելիութիւն չունին, եւ ոչ ալ կրնան պատմութիւնը վերայօրինել:

Անտոնեանի յիշած փաստաթուղթերը կորսուած են եւ թուրքիա ալ պարզ է որ պիտի ցոյց չտայ իսկական վաւերագրութիւնը, այս ալ գիտենք: Բայց կայ ուրիշ պարագայ մը որ չի կրնար ոչ փոխուիլ եւ ոչ ալ ոչնչացուիլ: Եթէ պատմական փաստաբանը յիշել պէտք է, առաջին հերթին անտարակոյս պէտք է յիշել երեք հատորներ, որոնք պաշտօնական հանգամանք կը կրեն: Երկրորդը Լեւոնտի Տօյլանտ ունա Արմէնիւն 1914 — 1918 (Փոքտամ 1919) խորագիրը կրող գերմաներէն գիրքը որ վերջերս համառօտ կերպով Գրանսերէնի ալ թարգմանուեցաւ: (*) :

Իբր կարեւոր եւ անհրաժեշտ աղբիւր կարելի է նկատել, Միացեալ — Նահանգներու Արտաքին Գործոց նախարարութեան կողմէ հրատարակուած Միացեալ — Նահանգներու պաշտօնական հրատարակուած թիւներու շարքին լոյս տեսած փաստաթուղթերու հաւաքածոները: Անոնցմէ ուսմանը 1915-ի հայկական ցեղասպանութիւնը ապացուցանող անհրաժեշտ վկայութիւններ կը պարունակեն: Ուեէ պատմաբան կամ պրպտող արտօնութեամբ այդ վաւերագրութիւններուն բնագիրները Ամերիկայի պետական գրառներուն մէջ կրնայ տեսնել:

Գ. կարեւոր եւ անհրաժեշտ աղբիւր ըլլալով թոյլ տրուի մեզ հոս յիշել 1983-ին Սորպոնի հրատարակչատան կողմէ լոյս տեսնող Les Grandes Puissances, l'Empire Ottoman et les Arméniens dans les archives françaises (1914 — 1918) խորագիրը կրող մեր ստուարածաւալ հատորը որ ֆրանսական Պետական գրառներուն մէջ պահուող Եղեռնի վերաբերեալ բոլոր անտիպ վաւերագրերը կը պարունակէ: Մենք հարցին կարեւորութիւնը նկատի առնելով, բժախնդրօրէն իւրաքանչիւր վաւերագրութիւն յետին մանրամասնութեամբ ներկայացնելէ յետոյ, մի առ մի իրենց աղբիւրներն ալ յիշած ենք այդ հատորին մէջ:

Հետեւաբար, երբ այսօր թուրք պատմաբանները այդքան պահանջկոտ կ'երեւին Արամ Անտոնեանի փաստաթուղթերուն մասին, եւ գրեմք չենք կրնար ալ մեղադրել այդ առթիւ բնաւ դժուարութիւն պիտի չունենան վերեւ յիշուած այս երեք գրքերուն մէջ Եղեռնի վերաբերեալ վաւերագրերու բնագիրները գտնելու:

Մենք իրենց կը թելադրենք այս երեք հաւաքածոները թղթատել ուշի ուշով, որու հետեւանքով իրենց յանգելիք եղբակացութիւնը սա միայն կրնայ ըլլալ:

Ա. — Անոնք նախ պիտի հաստատեն թէ այս երեք երկրներէն ուղեւորներու հաւաքածոներուն պաշտօնական փաստաթուղթերը — այսինքն Օսմանեան կայսրութեան դաշնակից Գերմանիայի, Ա. Ալաբախի համարտին երեք տարի չէզոք մնացող Ամերիկայի, եւ թուրքիոյ թշնամի Պետութեան մը՝ Ֆրանսայի — նոյն ձեւով կ'արտայայտուին հայկական Եղեռնին, տարագրութիւններուն սահմանուած բնաշին — ջուռի քաղաքականութեան մասին, եւ երբեք հայկական ըմբոստութեան մը խօսքը անգամ չեն ընկր:

Բ. — Թուրք պատմաբանները փոխանակ իրենց գլուխը ջալլամի նման աւաղին մէջ խրելով ճշմարտութիւնները ուրանալու, պէտք է մոռնան որ այս երեք տէրութիւնները գրառներու փաստաթուղթերուն հաւաքածոները պարունակող հաստատութիւնները ըզնուակալութիւնը Արամ Անտոնեանի գրքին վաւերագրութիւնը ուղեւորներու յիշելու են ու ուղիղ կը համեմատին, եւ լայնօրէն բաւարար են գիրքն անարգութեան սիւնին գամելու:

Եւ դեռ ուրանալ պատմական անխախտելի ճշմարտութիւնը ու ըսել թէ Հայերը Արամ Անտոնեանի փաստաթուղթերուն միջոցաւ է միայն որ մեզ կ'ամբաստանեն, այս միայն իրենց ժողովուրդին խաւարածիւր ու տղէտ դասակարգը խաբելու կը ծառայէ:

Այսօր երբ վերապրողներու թիւը հետեւեալ կը նուազի ու սերունդէ մը հաւանաբար այլեւս կենդանի վկայ չմնայ, լուրջ հանգամանք ունեցող, կշիռ ներկայացնող հրատարակութիւնները պիտի մնան, ու պահանջատէր Հայը միշտ պիտի ունենայ իր դատին անհրաժեշտ փաստերը, արդարութիւնը փաստելով ի վերջոյ իր ծրագրած ցանկութիւնները իրականացնելու համար:

Հայ դատով հետաքրքրուող մեր կազմակերպութիւնները պարտին թրքական պաշտօնական տեսակէտը պարզող այս հատորէն օրինակ մը ունենալ զայն մեր վերոյիշած կերպով ջրելու եւ չէզոքացընելու համար: Պէտք է նեղամիտ հակառակորդին գիմադրել փութով, ու պատասխանել մանաւանդ իր իսկ գէշքով:

Երկու թուրք հեղինակները Արամ Անտոնեանի հրատարակած վաւերագրերը մի առ մի կը զննեն ու իբր թէ կը փաստեն թէ բոլորն ալ կեղծ են: Գրքին երկրորդ բաժինն մէջ իրենց պատրաստած կեղծ վաւերագրերուն նկարներն ալ կը ներկայացնեն իբր անտարակելի ապացոյց, բայց լարախաղաց գիտնականները, ըստ իրենց

Հ.Բ.Ը.Մ.Ի 80ԱՄԵԱԿԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆՑ ԱՌԹԻԻ ՀԱԿԻՐՃ ՊԱՏՄԱԿԱՆ

Հ. Բ. Ը. Մ. ը հիմնուեցաւ 1906, Ապրիլ 15-ին Գահիրէի մէջ:

Պօղոս Նուպար Փաշա իր ապարանքը հրաւիրած էր քանի մը զաղափարակից բարեկամներ, ինչպէս՝ Եազուպ Արթին Փաշա, Գրիգոր Եղիայեան եւ Տօքթ. Ն. Տաղաւարեան ինչպէս նաեւ Ե. Աղաթօն պէյ եւ Մկրտիչ Անդրանիկեան:

Անոնք արդէն նախապէս քննած էին Պօղոս Նուպար Փաշայի մշակած ծրագրերը ու ստորագրեցին առաջին ատենագրութիւնը, յայտարարելով, թէ «Ընկերութեան վարչական Ա. Ժողովը բազմապէս անհամաձայն էր ու ալը օրուրէն սկսեալ ընկերութիւնը կազմակերպեալ հոգակուած է»:

Անդրանիկ կեղը. վարչ. Ժողովի գիտանք կազմուած էր հետեւեալ կերպով. Պօղոս Նուպար Փաշա՝ ատենապետ, Եազուպ Արթին Փաշա եւ Երուանդ Աղաթօն պէյ՝ փոխ — ատենապետ, Տ. Մ. Անդրանիկեան՝ դանձապետ, Տօքթ. Տաղաւարեան՝ ատենադպիր, իսկ անդամներ՝ Գրիգոր Եղիայեան, Կարապետ պէյ Շէրտեան, Մկրտիչ Մարկոսոֆ, Առաքել պէյ Նուպար եւ Յովհ. Յակոբեան:

Իր կազմութեան անմիջապէս ետք Միութիւնը ընդհանուր կոչ մը ուղղեց բարեկենդաններու, պարզելով իր ծրագրերը, որ էր՝ աշխատիլ Ժողովուրդին բարոյական, Փիլիքական ու մտաւոր, նաեւ տրեստական վիճակին բարուղումին:

Հազիւ հիմնուած ան ինքզինքը դառաւ կոմկասի աղէտեաններուն ու Հայաստանի սովեաններուն առջեւ, ու փութացուց իր առաջին օգնութիւնները: Կը ստատրէր նաեւ Մուշի Ս. Կարապետ, Առաքելոյ վանքի, Վանի Ս. Գէորգ եւ Սարգիսի ամերիկեան որբանոցներուն: Ապա 1908-ի Օսմանեան Սահմանադրութեան անմիջապէս ետք, որ յոյսի դռներ բացած էր, հասաւ Կիլիկիոյ աղէտը: Հ. Բ. Ը. Մ. փութաց իր պաշտօնականութիւնը տարածելու Ատանայի դեռ միացող փլատակներուն շուրջ, եւ հազարաւոր վերապրողներու վրայ:

1906 — Հ. Բ. Ը. Մ. Ի ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱԿԻՐՃՆԵՐԸ — ԳԱԶԻՐԷ
(Հ. Բ. Ը. Մ. Ի յիսնամեակին առթիւ)

Պօղոս Նուպար Փաշա, Կ. Շէրտեան պէյ, Եազուպ Արթին Փաշա, Մ. Մարկոսոֆ պէյ, Հր. Եղիայեան, Եր. Աղաթօն պէյ, Մ. Անդրանիկեան, Առաքել Նուպար պէյ, Տօքթ. Ն. Տաղաւարեան, Յ. Յակոբեան:

սովորութեան, միշտ կ'անդիտանան օտար, բայց պաշտօնական հանգամանք կրող աղբիւրները, որոնց երեք գլխաւորները վերեւ յիշեցինք:

Թուրք պատմաբանները նոր «գտնուած» եւ դեռ անտիպ վաւերագրութիւնով իբր թէ կը փաստեն թէ հայ Ժողովուրդի դահաւարութեան մարդասէր զեկավար մըն էր որ աքսորի հրամանը տուած ժամանակ ամէն անհրաժեշտ միջոցներն ալ մտածելու ձեռք առել է, եւ այս նոյնիսկ պատեւաբար ժամանակ, որպէսզի տարագիր —

Ստալին երեք տարիներու ընթացքին Միութեան անդամներու թիւը յանգած էր 718-ի, եւ Ա. աշխարհամարտի նախօրեակին արդէն բարձրացած 8500-ի. իսկ մասնաճիւղերը Աղեքսանդրիայէն եւ Պոսթընէն ետք 152 հատ եղած էին:

Հայկական նահանգներու «Բարենորոգման» ծրագրերը հազիւ ընդունուած Պօղոս Նուպար Փաշա Յայտարարութեամբ մը կը պատկերացնէր Հ. Բ. Ը. Մ. եւ նոր ծրագրերը, որ կը կայանար յատուկ օժանդակութիւն տանելու մէջ մեր դիւզայիններուն, անոնց սերմնացու, երկրագործական գործիքներ, հող, եւայլն, եւայլն հայթայթելով: Նոյնպէս Միութիւնը աւելի եւս պիտի ընդարձակէր իր մասնակցութիւնը գաղութական ձեռնարկներու մէջ:

Սակայն վերահաս պատերազմը կը յեղաշրջէ ամէն բան. մեծ մասով Թուրքիոյ եւ Պալքաններու մէջ շուրջ 80 մասնաճիւղեր իրենց աւելի քան 5000 անդամներով, կը քաշքայուին: Անոնց պակասը կը լրացնեն Ամերիկայի ու Եգիպտոսի մասնաճիւղերը:

Նախ Փորթ Սայիտի հայկական դաղթալվայրին մէջ, ուր փոխադրուած էին 5000-ի չափ քաջարի Մուսալեռցիներ, միութիւնը բացաւ ու վարեց «Սիւտան» մանկապարտէզն ու վարժարանը, ապա արհեստանոց մը, որբանոց մը, այրիանոց մը, հանդերձատուն մը:

Փորթ Սայիտէն դուրս Հ. Բ. Ը. Մ. հիմնեց ու մատակարարեց զխաւորապէս հետեւեալ հաստատութիւնները. — Կեղ. հանդերձատուն եւ մթերանոց (Գահիրէ), Որբանոց, հիւանդանոց եւ Ապաստանարան (Գամասկոս), Հիւանդանոց եւ «Քէլէկեան» ու «Սիւտան» Որբանոցներ (Տէօրթ Եօլ), Հիւանդանոց, Որբանոց եւ Հանդերձատուն (Մերսին), Հիւանդանոց եւ Որբանոց (Հաճըն), Այրիներու արհեստանոց (Ատանա), եւայլն: Սակայն 1921-ի վերջաւորութեան երբ տեղի ու-

(*) Les Archives du Génocide Arménien (Paris, 1986).

կիրթիկից պարզորոշ այս գեղեցիկ
կոթողները մի առ մի փակեցին իրենց
բաները:
Նոյն թուականներուն (1920) Միութիւն-
ը պիտի նաեւ Հայաստան:
Նոյն Հիմնուեցաւ զաղութաճայ առաջին
Հոն՝ Նոր - Եւգոնիա. ապա երեք վար-
դարաններ, Երեւանի մէջ ակնարուծա-
րան, կառաղարուծարան, մանկարարձա-
րան: Միութիւնը լայնօրէն օժանդակեց տի-
նաւ համալսարանին եւ ձեռնարկեց տի-
պար աւանի մը՝ Նուպարաշէնի կառու-
թումին:

×

Միութեան նախագահը եւ կեդր. վար-
չութեան ժողովը կարեւոր անդամներ
լինելով 1921, Փարիզ փոխադրուած ըլլալով 1921,
Մայիս 13-ին Գահիրէի ընդհանուր ժողո-
ւոր ժողովը կեդր. վարչութեան ժողովը
Փարիզ փոխադրել, իրենէ Գերագոյն
խորհուրդ:
1928 Մայիսին տարիքին ու առողջական
վիճակին բերմամբ Պօղոս Նուպար կը
հրաժարի գործօն նախագահութենէ՝ բայց
կեդր. վարչութեան ժողովը հանդիսաւոր
նիստով մը 1928 Յունիս 1-ին զայն կը
հռչակէ «Պատուակալ նախագահ եւ Մեծ
Բարերար»: Ան իր վերջին գործեան մէջ
(1930, Յունիս 18) Հ. Բ. Լ. Մ. - ան 25-րդ
տարեկարծին առթիւ կը գրէր. - «Մեր
ժողովուրդին համար մեծ սիրով մը տա-
րուած եւ քաղաքացիական պարտակա-
նութեան զգացումէն ներշնչուած՝ յո-
ծարակամ նուիրեցի կեանքիս վերջին
մասը հայկական դատին, իմ բոլոր ձե-
րքս գործադրելով յաջողութեանը այն
անուն աշխատանքին զոր ինքզինքիս
հարկադրած էի: ... Սեմին վրայ վախ-
ձանին որուն մերձեցումը կը զգամ առ
օր, կը միտնայիս արդարեւ գիտնալով
թէ կատարուած գործը ունայն եղած է
եւ թէ իմ յաջողութեանս կողմէ միեւնոյն
եռանդով յառաջ պիտի տարուի: Հ. Բ.
Լ. Մ. -ը հաւատարիմ իր աւանդութեանց,
պիտի շարունակէ ժողովուրդին ու հայ-
րենիքին մատուցանել այն ծառայութիւն-
ները զոր իր գերազանցապէս հայրենա-
պարկան նպատակը դժած է իրեն»:

Պօղոս Նուպար Փաշա իր մահկանացուն
կը կնքէ 1930 Յունիս 25-ին: Նոյն
տարուան Հոկտեմբեր 22-ին կեդր.
վարչ. ժողովը նախագահ՝ Կ. Երման
Պալատ կիւլայէնկեանը (1930 - 1932).
անոր կը յաջորդեն Զարեհ Պէյ Նուպար
(1932 - 1940), Բ. Պօղոս Քոյունեան
(1940 - 1942), Արշակ Գարակէօզեան
(1942 - 1953) եւ 1954-էն ի վեր Ալեք
Մանուկեան:

Կեդր. վարչութեան ժողովը 1942-ին
հաստատուած է Նիւ - Եորք: Միութեան
իրաւական կեդրոնը նախ Լօզան կը գտնու-
էր, ապա 1955-ին փոխադրուեցաւ ԱՄՆ,
իսկ 1970-ին Լօզանի մէջ վերահաստա-
ւեցաւ զուիցերական իրաւաւիճակը:

1977-ին Միութիւնը աշխարհի 20 հա-
մաշատ երկիրներուն մէջ ունէր 170 մա-
նաժող (20 հազար անդամներով)՝ 101-ը՝
ԱՄՆ, 24-ը՝ Եւրոպա, մնացեալը Լիբա-
նան, Սուրիա, Ուրուգուէյ, Արժանթին
եւ այլուր:

1960-ական թուականներու վերջերուն
Հ. Բ. Լ. Մ. հանդէս եկաւ զպրոցաշի-
նութեան լայն ծրագրով մը ու ԱՄՆ ու
Քանադա հիմնեց ամէնօրեայ վարժարան-
ներ:

Հայաշատ գաղութներու մէջ միութիւնը
ունի ակումբներ, գրադարաններ, պա-
րախումբներ, երիտասարդական մար-
զական, տիկնանց կազմակերպու-
թիւններ, մշակութային ու կրթա-
կան յանձնախումբներ: Ունի նաեւ հրա-
տարակազմական ու մամուլ. Նիւ - Եորքի
մէջ կը հրատարակուի իր պաշտօնա-
թերթը՝ «Յուշարար»ը, Փարիզ՝ նախ
«Շինարար» ապա՝ «Նոր շինարար»ը եւ-
այլն:

Հ. Բ. Լ. Մ. ունի նաեւ շարք մը յա-
տուկ հիմնադրամներ, որոնց մէջ առան-
ձին տեղ մը կը գրաւէ «Ալեք Մանուկեան
մշակութային հիմնադրամ»ը (1977-ին՝
5 միլիոն տոլար):

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՈՒՐԻ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ՝
ՍԱՍՈՒՆՅԻ ԴԱԻԻԹ

Նուրի Վարդանեան պիտի նկարահանուի
Սասունցի Դաւիթի դերին մէջ:

— Քանի մը տարի առաջ այս մասին
պարզապէս կը խօսուէր, — զորոյցի ժամա-
նակ ըսաւ ողիմպիական արտիստը, —
իսկ այսօր առիթը ներկայացած է եւ
եւ տուած եմ իմ համաձայնութիւնը նը-
կարահանուելու «Ճանապարհ դէպի Սա-
սունցի Դաւիթը» կարճ ժապաւէնի մէջ,
որ համամիութենական շարժանկարի
հիմնարկի շրջանաւարտ, բեմադիր Գրի-
գորի Գարգուշեանի առաջին գործն է
(բեմանիւթը՝ Արմէն Վաթեանի):

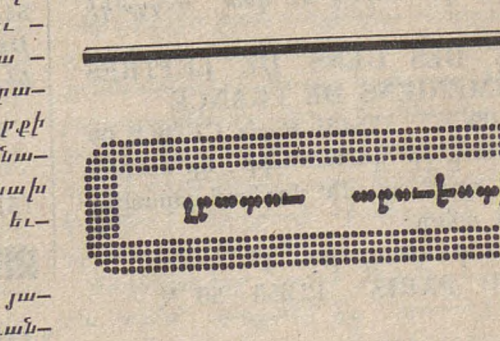
— Մանկութեան օրերէն անմոռանալի
յուշ մը կ'ուզեմ պատմել ձեզի, — կը շա-
րունակէ Նուրի Վարդանեան: — Երբ փոքր
էի, մայրս միշտ կը պատմէր Սասունցի
Դաւիթի մասին: Այդքան մանրամասն
լսած էի Դաւիթի ու Մարա Մելիքի ծա-
նօթ կուռի մասին, զոր գոց գիտէի: Ահա
թէ ինչու, երբ ինծի առաջարկեցին նը-
կարահանուիլ Սասունցի Դաւիթի դերին
մէջ, ուրախացայ, քանի կ'իրականանար
մանկութեան օրերու երազը:

Շարժանկարին գլխաւոր հերոսը՝ Դա-
ւիթ, զպրոցական է: Նուրիի նման ան ալ
անվերջ կ'երթայ հանդիպել մեր ազգա-
յին հերոսին: Այդ գորաւոր սէրն է պա-
ճառը, որ երկար ճամբայ կտրելով, պա-
տանի Դաւիթ վերջապէս կուգայ, կը
հասնի Երեւան, կայարանամերձ հրապա-
րակ: Ան կը տեսնէ փառահեղ իր Քուռիկ
Զաւարին հեծած Սասունցի Դաւիթը: Կար-
ծէք պատանի Դաւիթ երազը կ'իրականա-
նայ, տեղի կ'ունենայ անոր եւ սիրելի
հերոսի հանդիպումը: Սակայն Դաւիթ
կ'ուզէ աւելի մօտէն չիուիլ առասպելա-
կան իր անուանակիցին հետ, մտերմիկ
զորոյցի բռնուիլ, պատմել իր անսովոր
երազի մասին:

Ու երբ օրը կը մթնայ, պատանի Դա-
ւիթ կը բարձրանայ յուշարձանի պատ-
ւանդանը, կը տեղաւորուի Քուռիկի Զա-
ւարի գաւակին: Արդէն գիշեր է, քունը
կը յաղթէ պատանիի եւ ան իր սիրած հե-
րոսին գիրկը կը քնանայ: Երազին մէջ
Սասունցի Դաւիթ հետ միասին ան դարձ-
եալ կը կուռի թշնամիներու դէմ: Կը
յաղթէ անպարտելի թուացող Մարա Մե-
լիքի, նաեւ այն եօթըլիսանի դեւին, որ
նստած էր Զուրիկի ալը ու ծարաւի մատ-
նած ժողովուրդը: Յանկարծ երազին մէջ,
ուրիշ ուր պատանիին ականջը կը հա-
նին մօր եւ դասընկերներու կանչերը: Կը
սթափի երազէն, կը բանայ աչքերը եւ
յուշարձանին շուրջ հաւաքուած բազմու-
թեան մէջ կը տեսնէ մայրը եւ դասընկե-
րեան: Ոստիկանը մեծ դժուարութեամբ
կ'իջեցնէ պատանին արձանին վրայէն:

— Նկարահանման վայրը ընտրուած է
Ջանգեղուրի լեռնաշխարհը, Դաւիթ Բէկի
հուշակաւոր բերդը, — կը շարունակէ Նու-
րի Վարդանեան: — Առաջին անգամ պիտի
նկարահանուիմ ժայռաւանդի մէջ եւ այն
ալ, այսպիսի պատանիանաւոր դերով:
Այնպէս որ, նաեւ յանդիմանութիւն, մեծ
համարձակութիւն էր իմ կողմէ համա-
ձայնիլ մարմնաւորելու համար մեր դե-
ցագնաւէպի հերոսը:

Ս. ԳԵՈՂԱԿԵԱՆ

Կրօնական երաժշտութեան փառատօն-
ներու ազգային ընկերակցութիւնը կը
կազմակերպէ հին միջերկրականեան սըր-
բազան երաժշտութեան փառատօն մը,
ուր տեղ կը տրուի միաստուածեան երեք
մեծ կրօնքներուն՝ հրէութիւն, քրիստո-
նէութիւն եւ մահմետականութիւն: Փա-
ռատօնը սկսած է Նոյեմբեր 17-ին ու կը
տեւէ մինչեւ Դեկտեմբեր 2:

Այս շրջանակին մէջ Մեծ Պահլի ու Ա-
ւագ Շարթու երգեցողութեամբ ելոյթ
կ'ունենայ «Ակն» խմբակը, Նոյեմբեր 25
Երեւանի թատրոն, ժամը 20.30-ին, Մէն - Սէյ-
րէն Եկեղեցիին մէջ, զեկամարութեամբ
Արամ Քերովեանի:

Լ ՈՒՐԵՐ
Լ ԻՈՆԻ ՇՐՋԱՆԷՆ

ՊԻԼԻԻԲԵԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Լա Մարմէզոն, այս է անունը այն չէն-
քին, հսկայ պարտէզի մը մէջ՝ ուր կը
բնակէր Նափոլէոն Պոլիւքեան: Ճշդեւ
որ ինքը չէր որ այդպէս մկրտած էր իր
տունը:

Ծանօթ է որ Լիոնի հայ մեծահարուստ
իր հսկայ հարստութիւնը կտակեց Ֆոն-
տապիոն տը Ֆրանսի, պայման դնելով որ
անոր կարգադրութեամբ, կազմուի Նա-
փոլէոն եւ Լէա Պոլիւքեան հիմնարկը՝
որ նպատակ ունէր զիտութեան աշխա-
տողներու, արուեստի ծառայողներու եւ
նաեւ էջմիածնական հաստատութիւննե-
րու, միութիւններու:

Իսկ Մարմէզոնը վերածուած է թան-
գարանի՝ ուր ներկայիս կը ցուցադրուին
Նափոլէոն Պոլիւքեանի սիրած մէկ նը-
կարիչին, Մաքս Եֆօնտորֆի գործերը՝
բերուած հոն Լէօ Հալլի թանգարա-
նէն:

Մարմէզոնը (Շամփաներ - օ - Մոն -
տ'Օր, - 18 Թուրք փողոց) բաց է հան-
րութեան, Զորեքարթիէն Կիրակի, ժամը
14-էն 18:

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ ՄԸ
Հ. Մ. Բ. Մ. - Ի ՀԱՄԱՐ

Մինչեւ այսօր, Հ. Մ. Բ. Մ. Լիոն -
Տէսին չունի սեփական կեդրոնատեղի
մը իր զիւանին եւ ժողովներուն հա-
մար:

Ակումբի մը համար՝ որ կը հաշուէ մօտ
երկու հարիւր գործօն անդամներ, այդ
պակաս մըն է զոր վարչութիւնը կը փա-
փաքի ի վերջոյ վերջին: Նոր նախագա-

ԹՈՐՈՆԹՈՅԻ ԹԵՔԵԿԵԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ

ՄՈՆԻՏՈՐԻ ԹԵՔԵԿԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԻՆ ՄԵՋ,

Հոկտեմբեր 24-ին, բացումը կատարուած
է նկարիչ Պերճ Միսաքեանի գործերու
ցուցահանդէսին: Բնանկարիչ մըն է Մի-
սաքեան, որուն ներշնչման աղբիւր են
Քէյպի ընտելեան պատկերները, դիւ-
ղական տեսարաններ, բուսական աշխար-
հը, հոսող ջուրերը եւայլն: Իր գործերէն
շատեր կը գտնուին քանատական ցուցա-
սրահներուն մէջ, նոյնիսկ Էօ - Քանա-
տայի օդանաւներուն մէջ, որպէս նմոյշ
քանատական նկարչութեան:

ԼՈՍ - ԱՆՃԵՂԸՍԻ ՖԵՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱ-

րանի «Աւետիսեան» սրահին մէջ, Հոկ-
տեմբեր 26-ին, տօնուած է հայ Մշակու-
թի Օրը: Բացումը կատարած է յանուն
Համազգայինի Շրջանային Վարչութեան
Գորդէն Գառապեան: Բանախօսած է
Փրոֆ. Շաւարշ Թորիկեան, որ շեշտել
եաւ հայ մշակութիւնը դերը մեր պատմու-
թեան մէջ եւ անդամաւորուելով այն իրո-
ղութեան որ «Սփիւռքի ցրուած հայկա-

ԱՂԵՔԱՆԴՐԻՈՅ ՏԻԳՐԱՆ ԵՐԿԱԹ ՄԸ-

շակ. Միութեան վերանորոգուած «Տ.
Ալեքսանեան» սրահին մէջ, Հոկտեմբեր
12-ին, նշուած է Թարգմանչաց Տօնը: Բա-
ցումը կատարած է Պերճ Փալանճեան:
Գեղարուեստական յայտարարին մասնակ-
ցած են Միութեան հիմնած երաժշտական
նուագարաններու եւ բեմադրող դա-
սընթացիներու հետեւող աշակերտները:
Բանախօսած է Գահիրէի Գալուստեան
վարժարանի փոխ - տեսուչ Յակոբ Համ-
րիկեան, որ անդրադառնալէ ետք Տիգ-
րան Երկաթի 80-ամեայ գործունէու-
թեան, պատմականը բրած է հայ մատե-
նագրութեան եւ շնչած թարգմանչաց
արժէքը: Փակման խօսքը արտասանած է
Գրիգոր Քչնյ. Օհանեան:

հը, Սերժ Մարճեան անհրաժեշտ կը նը-
կատէ սեփական հաւաքատեղի մը ունե-
նալը: Ծրագիր կայ գնելու Տէսինի Հա-
յոց թաղին մէջ տուն մը՝ որ կը պատ-
կանի Բարեգործականին: Կը փնտռուին
բնականաբար մեկենասներ:

ՎԻԳԷՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ծանօթ երգիչ Վիգէն պիտի ներկա-
յանայ Լիոնցիներուն Կիրակի, Նոյեմբեր
23, Ազգային Տան սրահին մէջ, 40, Ար-
մէնի փողոց, ուր Հ. Յ. Գ. Կ. Կ. տեղական
կազմակերպութիւնները կը սարքեն ճաշ
մը, կուսակցութեան 96-րդ տարե -
գարծին առթիւ:

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի Հայ Մշակութային Ընկերակցու-
թիւնը՝ որուն գլխաւոր վարիչն է Պր.
Գեղամ Կաննեան, շրջապատուած քանի
մը անձնուէր ընկերներով, 86 - 87-ի տա-
րեկընթացին պիտի բանայ նուագահանդէ-
սով մը՝ որ առիթ պիտի տայ ծանօթա -
նալու լիբանանահայ Պօղոս ձէլալեանի
ստեղծագործութիւններուն: Պր. Ալեք
Սիրանոսեան, տնօրէն Ռոմանի երաժշ-
տանոցին պիտի ներկայացնէ անոր գոր-
ծերուն նուիրուած առաջին ձայնապը-
նակը:

Բայց երկույթին գլխաւոր դերակա-
տարները պիտի ըլլան Յամիկ Սիւրմէլ-
եան (դաշնակ) եւ Ֆրանք Աթիէ (ջու-
թակ): Յայտարարին մէջն են Մոցարթ,
Շոպեն եւ նաեւ՝ Սարեան, Մանուրեան
եւ, բնականաբար, ձէլալեան:

Երկույթը տեղի կ'ունենայ Ազգային
Տան սրահին մէջ, Ուրբաթ, Նոյեմբեր
28, ժամը 20.30-ին: Տոմարի վաճառում
չկայ: Պիտի խնդրուի միայն, մուտքին,
ծախքերու մասնակցութիւն մը:

ՎԱՂԻՆԱԿ ՄԻՍՔՃԵԱՆ

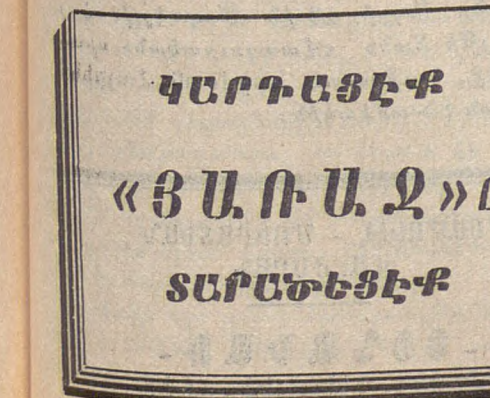
ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԹՈՐՈՆԹՈՅԻ ԹԵՔԵԿԵԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ

Կան մեր փոքրամասնութիւնները կը վե-
րածուին կրօնական համայնքներու, եթէ
կրօնացիներ իրենց մշակույթը, աւելցու-
ցած է. - «Պէտք է մտածել Լոս - Անճելըս-
սը վերածել Նոր Լիբանանի: Այս եր-
բեք չի նշանակեր թէ կ'ուզենք պարպել
Լիբանանը: Պէտք է հոն, Միջին - Արեւել-
քի հայութիւնը կառնած մնայ հայրենա-
մերձ հողերուն: Լոս - Անճելըսը դառ-
նալով հանդերձ Սփիւռքի մեծագոյն
մեր գաղութը իրեն թիւ, կը պակսի ա-
նոր՝ նկարագիր: 30-ական թուականներու
Լիբանանն է այստեղ, իր Հայրենակցա-
կան Միութիւններով, վէճերով, կռիւնե-
րով: Լիբանանը անկէ առիւն հասուն-
ցաւ»: Հանդիմանութեան աւարտին ներկա-
ները այցելած են հայ գիւրբերու ցու-
ցահանդէս - վաճառքը, որուն մասնակ-
ցած են հայկական չորս հրատարակ-
չատուներ:

ԱՂԵՔԱՆԴՐԻՈՅ ՏԻԳՐԱՆ ԵՐԿԱԹ ՄԸ-

շակ. Միութեան վերանորոգուած «Տ.
Ալեքսանեան» սրահին մէջ, Հոկտեմբեր
12-ին, նշուած է Թարգմանչաց Տօնը: Բա-
ցումը կատարած է Պերճ Փալանճեան:
Գեղարուեստական յայտարարին մասնակ-
ցած են Միութեան հիմնած երաժշտական
նուագարաններու եւ բեմադրող դա-
սընթացիներու հետեւող աշակերտները:
Բանախօսած է Գահիրէի Գալուստեան
վարժարանի փոխ - տեսուչ Յակոբ Համ-
րիկեան, որ անդրադառնալէ ետք Տիգ-
րան Երկաթի 80-ամեայ գործունէու-
թեան, պատմականը բրած է հայ մատե-
նագրութեան եւ շնչած թարգմանչաց
արժէքը: Փակման խօսքը արտասանած է
Գրիգոր Քչնյ. Օհանեան:

ՇՆՈՐՀԱՎԱԽԻ

Տիկին Էլիզա Տարոնեան, զաւակներն ու թոռը իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք փութան ծաղիկի նուէրներով, անձամբ թէ գրաւոր մասնակից եղան իրենց սուգին՝ **ԳՐԻԳՈՐ ՏԱՐՕՆԵԱՆԻ** զառնակակիծ մահուան առթիւ:

ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՎՕ - ԱՆ - ՎԼԼԷՆ. - Այլի Տիկին Վարդան Խրիմեան եւ զաւակները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը ներկայացնեն Տէր եւ Տիկին Ֆիլիփ Պօյաճեանի եւ ընտանիքին իրենց կրած ծանր կորուստին առթիւ:

Ի ՅԵՇԱՏԱԿ

Այլի Տիկին Վարդան Խրիմեան 500 Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ին իր ամուսնոյն վարդան Խրիմեանի յիշատակին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱԿԻ

Տիկին Մարկրիթ Ինճեան, Հայկակ Ծատուրեանի մահուան առթիւ՝ փոխան ծաղկեպսակի 200 Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE
organise
S T A G E de D A N S E
direction : HAGOP KALFAYAN
Thème : DANSE GEORGIENNE
Dimanche 23 Novembre
toute la journée
Débutants - moyens - avancés
participation
Inscriptions : 9, rue de Madrid
Tél. : 43 76 55 89

ՇՆՈՐՀԱՎԱԽԻ

Տէր եւ Տիկին Ժաք Սահեան իրենց զաւակին՝ Մարք Սահեանի եւ Օրիորդ Սոնիա Պօղոսեանի ամուսնութեան ուրախ առթիւ Սէն - Ժերմի կապ. Խաչի մասնաճիւղին 500 Ֆ. նուիրած են:

COMMUNIQUÉ

L'Association «ARTISTES PLASTICIENS ARMÉNIENS DE FRANCE» régie par la loi du 1er Juillet 1901 paru au Journal Officiel du 30 Juillet 1986) vient de se constituer.

Cette Association a pour but de :
— Rassembler les artistes plasticiens d'origine arménienne de France, sans distinction de tendance esthétique, politique, idéologique ou philosophique.

— Faire connaître au grand public, les œuvres de ses artistes en France et hors de France.

— Faire connaître en France, les œuvres des artistes d'origine arménienne vivant et créant hors de France.

— Favoriser les échanges mutuellement enrichissants entre les cultures française et arménienne.

Elle invite tous les artistes plasticiens d'origine arménienne de France, à se faire connaître, ainsi que les associations et centres culturels, en vue d'expositions.

Le siège social est fixé au 16 bis, avenue de la Motte Piquet, 75007 Paris.

Pour tous renseignements, contactez le Président de l'Association : Khatchig KAZANDJIAN au 43 84 31 22

X

L'Association «ARTISTES PLASTICIENS ARMÉNIENS DE FRANCE» présente les œuvres de ses membres pour leur première exposition collective

au Centre Culturel ALEX MANOOGIAN 118, rue de Courcelles — 75017 PARIS

Cocktail d'inauguration le mardi 25 Novembre à partir de 18h 30.

Exposition du mercredi 26 Novembre au samedi 6 Décembre
Tous les jours de 18 à 21 heures, sauf le dimanche

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

Ա Ր Ա Ն Ե Տ

Յրանսահայ Գրողներու Ընկերակցութեան ԳՐԱԿԱՆ - ԳԵՂԱՐՈՒԵՍԱԿԱՆ պարբերականի թիւ 11-ը, 52 էջ :

ԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՈՒՆԻՒՆ՝

Առատուրեան Յ. Յակոբ, Բիւզանդ - Վաղինակ, Գալուստ Խանենց, Գալուստեան Հերմինէ, Գալֆաեան - Փանոսեան Հիւսա, Զանգու Ս. Ք., Թորանեան Թորոս, Թօփալեան Նաչարէթ, Կարապետեան Յակոբ, Մարգարեան Մարօ, Մըխիթարեան Սերովբէ, Մովսէսեան Յակոբ, Պարիկեան Հայկ, Պալեան Տիգրան, Զըրբաշեան Եղուարդ, Սարինեան Սերկէյ, Սովոկլեան Լեւոն, Տատրեան Ատրինէ, Փիլիկեան Յովհաննէս :

Փափաքողները կրնան ստանալ վարչութեան անդամներէն եւ կամ՝ ուղղակի գրելով՝

SOCIETE DES GENS DE LETTRES ARMÉNIENS DE FRANCE

B. P. 98.09 75421 Paris CEDEX 09
«Արախետ»ը չի՝ վաճառուիր, կը մուկուի միայն՝ դուրս ալ, մի՛ մոռնա՛ք գորակից կանգնելու անոր:

Մեր չէք փոսթալի թիւ է՝ C.C.P. PARIS 12 360 50 N

ԿԱՍՏ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայկական Ծնունդի ընտանեկան երեկոյթ Յունուար 10, կազմակերպուած՝ Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղի կողմէ:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

Ս. ԵՐԼԱՆՆԵՍ-ՄԱՐՏԻՉ ՓԱՐԻՋ

Կիրակի, Նոյեմբեր 23-ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մարտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր Պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ Առաջնորդ Հայոց Փարիզի Պատարագը կ'երգուի քառամայն՝ Մարտիչ Սրբոց Թարգմանչաց Սահակ - Մեսրոպ Մայր Եկեղեցւոյ երգչախումբին կողմէ, շեկավարութեամբ Խաչիկ Երմազեանի:

— Կ Ո Չ —

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷԼ. - Վասպուրականի, - Յաղթական, - Հերոսամարտի 72-րդ տարեդարձը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 12, Մարտիչի Հայ Մշակոյթի Տան «Վասպուրական» սրահին մէջ:

Հերոսամարտի տօնակատարութիւնը նուիրուած է մեծ հոգեւորական Խրիմեան Հայրիկի մահուան 80-ամեակին:

Կեդրոնական վարչութիւնս որոշած է «Խրիմեան Հայրիկի յիշատակը յաւերժացնելու համար հիմնել «Խրիմեան հիմնադրամ ֆոնտ» որուն միջոցաւ պիտի պահուին հայկական դպրոցներու մէջ սաներ, եւ միեւնոյն ժամանակ օգնութիւն պիտի կատարուի կրթական եւ դրական ձեռնարկներու:

Ուստի, կոչ կ'ընենք Քրանսահայ դաշութի բոլոր մեր հայրենակիցներուն, զօրավիդ կենալու այս պատուաբեր եւ օգտակար ձեռնարկին իրենց նիւթական սրտաբոխ նուէրներով: Նուիրատուներու ցանկը կը յայտարարուի «Յառաջ»ով:

Դրամական առաքումները պէտք է ըլլան հետեւեալ հասցէին. -

UNION DE VAN
Mr Gracian
40, ave. de la Petite Suisse
13012 Marseille France
Կանխադր շնորհակալութիւններով՝

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԿԵՆԴ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ (ԿԵԻԲ)

ԿԱՍՏ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ 56-Դ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿԱՅԹԸ

Կիրակի, Մարտ 1-ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2:30-ին:

Սալ Տը Լա Շիմի

Կ. Ս. Մ.

ԿՐԹԱԹՈՇԱԿԻ ՅԱՆՉԵԱՆՈՒՄԻ

1986 - 1987 տարեշրջանի հարցարանները ստանալու համար կրթաթոշակի թեկնածուներէն կը խնդրուի դրաւոր կերպով դիմել մինչեւ Նոյեմբեր 30:

LES ANCIENS DU LYCEE GUETRONAGAN

151, rue Montmartre - 75002 PARIS

ԿԱՍՏ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վասպուրականի Յաղթական Հերոսամարտի 72-րդ տարեդարձի տօնակատարութիւնը Ապրիլ 12-ին «Մարտիչի Հայ Մշակոյթի Տան» «Վասպուրական» սրահին մէջ, նուիրուած Խրիմեան Հայրիկի մահուան 80-ամեակին:

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

- Տ Օ Ն Ա Մ Ա Ռ -
Կիրակի, Գեղտեմբեր 14-ին

OPTIMA TOURS
VOYAGE
EN ARMÉNIE

Au départ de PARIS via Moscou : 5.800 Frs.
du 27.12.86 au 10.01.87

Renseignements et inscriptions :
OPTIMA TOURS — 12, RUE VIGNON — 75009 PARIS
Tél. : 47 - 42 - 10 - 35

Au départ de MARSEILLE via Moscou : 5.970 Frs.
du 27. 12. 86 au 09. 01. 87

Renseignements et inscriptions :
Monsieur ALEXANIAN
11, RUE DU BASSIN — 13012 MARSEILLE
Tél. : 42 - 83 - 31 - 55 / 91 - 93 - 04 - 90

« Յ Ա Ռ Ա Ջ » Ի
ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ
ՍԱԿԱԳԻՆԸ
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1ԷՆ

Մահադդ	350	(415,10)
Հոգեհանգիստ	250	(296,50)
Շնորհակալիք	250	(296,50)
Հարսնիք, նշանաւուք	300	(355,80)
Մնումը	300	(355,80)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 18,60% ԹԷՎԷԱ. (տե՛ս փակագծի մէջ ընդհ. դումարը): Այս դիւնը կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, մինչեւ մէկ քառորդ սիւնակ (25 տող) մահազդերու պարագային եւ 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին:

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել թերթին վարչութեան:

Կ ի Ղ ի Կ ի Ս

— CONFERENCE ET PROJECTION —
de
Claude MUTAFIAN

La Cilicie Arménienne

le Samedi 22 Novembre à 20 heures 45

EGLISE ARMENIENNE
Salle S. Balabanian
6, rue Père Komitas — 92370 Chaville
— Entrée libre —

ՅՈՒՇԱՏԵՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ ՎԻՃԻՒՄԻ մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամ - անդամուհիները, զաւաթ մը թէյի չուրջ. Նոյեմբեր 21, Ուրբաթ, երեկոյան ժամը 8-ին, Մշակոյթի Տուն:

ՈՐՈՇՄԱՅԻ ՀՈՎԸ ՉԱՌՆԵ ՉՏԱՆԻ

1986-ի սկզբնական ամիսներին ի վեր, Հայ Բարեգործական Ընդհ. Միությունը, զարգույթի գաղութ, կը նշէ իր ութսունամեակը, զանազան հանդիսութիւններով, ի ժամանակորի ճաշ — պարահանդէսներով:

Փարիզը ընտրուած էր որպէս հանդիսակայանը, ոչ միայն գլխաւոր տօնակատարութեանց, զեղարուեստական որակաւոր երկիւղով մը, այլեւ տարեկան ընդհ. հոգովին, ինչ որ առիթ կուտար նաեւ որ ծրարած ժամանակն տարրեր երկիրներէ պատգամաւորներ, լիազօր անդամներ եւ խորհրդ:

Անկասկած, Բարեգործականը, համա — զարգութեային մեր կարեւորագոյն կազմակերպութիւնն է, որու ուսին բեռը, տարւել տարի կը ծանրանայ, համապատասխան ակիւնքեան մեր հոգեբու ծաւալման, իրեն հետեւանք նաեւ Լիբանանի եւ Պարակաւտանի մեր զարգութիւններուն ապրած տալանային:

Համագաղութային, բայց ոչ, դժբախտաբար, համազգային՝ հակառակ իր կոչումին, Բարեգործականը Հայժողովեաց, սահման, ժողովրդական կազմակերպութիւնն էր ըլլալ — թերեւս ալ չուզեց — ու միշտ այն տպաւորութիւնը թողուց, որ կը մընայ դասակարգի մը մենաշնորհը եւ որոշ ժապնութեան մը խորհրդանիշը: Ասիկա պատճառ եղած է, որ շատեր խորշին աստոր մօտենալէ եւ միշտ վերապահ մնան, երբեք, երբ վերջին տարիներուն, Պ. Ալեք Մանուկեանի հովանիին ներքեւ, ժողովները աւելի լայնախոս ընթացք բռնեց եւ հրէի ու հեթանոսի նուազ հարցեր դրաւ նպաստներու եւ յատկացումներու իր գործունէութեան մէջ:

Մը նպատակը չէ, այսօր, քննադատական ոգիով մօտենալ ութսունամեայ իր հաշուեկշիռին, ոչ ալ քրքրել անցեալը: Կարեւորը այսօրն է, եւ մանաւանդ վաղը:

Ճարեգործները կուզան ու կ'անցնին եւ չենք հանդիսութիւնները, ճիւղները, ճիւղները մտնումները չեն արդարացուիք, եթէ նման առիթներով, մնայուն գործ մը չտեսնուի:

Բարեգործականը իր ութսունամեակին հետքը պէտք է թողու նոր ու կենսական շնորթ ունեցող ձեռնարկով մը: Այս աստիճանական, յիշեցնիք Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ի պատիւ տրուած ճաշից, Փարիզ (1984, Յունիս 12), որու ներկայ էր նաեւ Պ. Ալեք Մանուկեան: Հայրապետը կուգար Հարաւային — Ամերիկային, խանդավառուած իր տեսած դրաւորացիներով ու աշակերտութեամբ: Իր ելոյթին ընթացքին, հաստատելով այն դառն իրողութիւնը, թէ որքան ալ ցանկալի չկատուի զգացական տեսակէտէն, պէտք է իրատես եւ պայծառատես ըլլալ զէպի տաղան եւ զերտակցիլ թէ զարգութեային մեր հայկական կեանքը մնայուն երեւոյթ պէտք է ընդունիլ, Կաթողիկոսը կը թեւադրէր ուսուցիչ պատաստող հիմնարկ մը տեղեկութիւն ու խօսքն ուղղելով Պ. Մանուկեանի, կ'աւելցնէր թէ Բարեգործականը կրնար նման նախաձեռնութիւն մը տեսնան:

Արդարեւ, այսօր շատ կը խօսուի դպրոցայինութեան մասին ու կը թուի որ ոչ ոք կը խորհի թէ ո՞վ պիտի դասաւանդէ այդ դպրոցներուն մէջ: Ուսուցիչի տաղանով մեծ է, ու եթէ ասոր ճարը չըլտնուի, անլաւաղ, աւելորդ կը դառնան եղած եւ ծրագրուած դպրոցները: Հարկ է իրատես ըլլալ, անդադադադադ որ լեզուն կը նախապէջ նաեւ որակաւոր ուսուցիչներու պակասէ: Կը խորհինք թէ Բարեգործականը լաւագոյնս նշած էր ըլլայ իր 80-ամեակը, նման ծրագրած կը իրագործուումով:

Որպէսզի այս բոլոր հանդիսութիւնները խնայատեսն: Որպէսզի հովը չառնէ շտանի:

«ՅԱՌԱՋ»

ԹՈՒՐԿԻԱ ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԵ ԵԻՐՈՊԱՅԻ ԽՈՐՀՈՒՐԻՒՆ

Եւրոպայի խորհուրդին 79-րդ նստաւերջը կը գումարուէր Նոյեմբեր 19 — 20 թուականներուն Սթրասպուրկի մէջ. այս նստաւերջին նախագահութիւնը կը վարէ Թուրքիա: 1980ի պետական հարուածէն ի վեր առաջին անգամն է այս, ուր Թուրքիա կը կոչուի պատասխանատու պաշտօնի մը միջոցաւ իր կազմակերպութեան մը մէջ:

Եւրոպայի խորհուրդը հիմնուած է 1949-ին Ու. Չորջիլի նախաձեռնութեամբ. այսօր ունի, բոլորն ալ Արեւմտեան Եւրոպայէն, 21 անդամ երկիրներ: Համադրածակցութիւնը, կազմակերպուած միջկառավարական հիման մը վրայ, երկու մակարդակ կը ներկայացնէ հոն. նախաբարական եւ խորհրդարանական: Այս խորհուրդին հիմնական ձեռնարկը եւ իր վարկին խորհրդանիշը կը մնան 1950-ին ընդունուած, Մարդկային իրաւանց եւրոպական պայմանագրութիւնը: 1967ին զերեւակետներու Յունաստանը, հարկադրուած էր հեռանալ անդամակցութենէ, այն առարկութեամբ, որ երկրին ներկայացուցած պայմանները հաշտ չէին վերոյիշեալ պայմանագրութեան: Իսկ 1980 Սեպտեմբերին խորհուրդը աւելի մեղմ վարուեց Թուրքիոյ հանդէպ: Հակառակ զանդաւանդին ձեռնարկութիւններու, դաւադրութիւններու, չարհարանքին, ըստ պատմութիւններու, Անգարա երբեք չվրտարուեցաւ Սթրասպուրկէն ոչ ալ հիւսիսային — Կիպրոսի դրաւումին պատճառաւ: 1984-ի ընտրութիւններէն ետք զոր. իլիքին համաժողովները վարչապետ Թ. Էօզալ իր երկիրը բաւականաչափ ժողովրդավար դարձած նկատեց ու պահանջեց Եւրոպայի խորհուրդին նախագահութիւնը: Ու շնորհիւ բարեկամ մայրաքաղաքներու բանեցուցած ճնշումին — Ուստիսկիթն, Պոն, Լոնտոն եւ ապա, 1986 Մայիսէն ետք նաեւ Փարիզ — Անգարայի փոփոքին գոհացում տրուեցաւ:

1984-ին խորհուրդի նախագահութիւնը, կէս — զինուորական թուրք զեկավարներուն համար կը նշանակէր իրենց վիճակին վերջնական նուիրագործումը Եւրոպայի կողմէ: Այսօր, յայտնապէս տարբեր է կացութիւնը: Անգարա կը շարունակէ որպէս թիրախ մնալ, մարդասիրական ընկերակցութիւններու, յատկապէս Խմբակի ինթերնէշնալի համար: Հոն կը շարունակուին քաղաքական դատերը, քաղաքացիական իրաւունքներու սահմանափակումը, եւ սպանութիւններ:

Այս տեսանկիւնով Թուրքիոյ նախադասութիւնը փշոտ ինքի մըն է խորհուրդին համար: Անդամներ գոհ չեն, յատկապէս անոնք, որոնք դիւրագլուխ են մարդկային իրաւունքներու հարցին: Յառաջիկայ Յունուարին Նախարարաց յանձնախումբը թուրք նախագահին դըրժաւորութեամբ պէտք է քննարկէ Մարդկային իրաւունքներու եւրոպական յանձնախումբին կողմէ պատրաստուած տեղեկագիրը, Կիպրոսի հիւսիսային շրջանին դրաւումին մասին:

Տեղեկագիրը, որուն բովանդակութիւնը առ այժմ դադունի կը պահուի, շատ խիստ կը թուի ըլլալ թուրք դրաւումի թերու եւ Թուրքիոյ վարչաձեւին հանդէպ: Թուրքիոյ նախագահութիւնը Եւրոպայի խորհուրդին, Անգարան կը զնէ դժուարին դրաւ մը դիմաց: Ինչպէս կը գրէ «Էֆեմիլիս» թերթը, Անգարա վեց ամիս ունի ցոյց տալու թէ կարող է իւրացնել Եւրոպական ժողովրդավարութեան չափանիշները երկու կարեւոր մարդերէ ներս. Մարդկային իրաւունքները ան Կիպրոսի հարցը: Զայնդուելու պատգային Թուրքիա կը կորսնցնէ «21» երուրդէ մը պաշտպանած վստահութեան դրաւը: Ինչ որ շատ ծանր հարուած մը կ'ըլլայ Եւրոպայի խորհրդարանին «Մարդկային իրաւունքներ» ու յանձնախումբին մօտ ձգելու դաւ իր տպաւորութեան տեսակէտէն:

ՆԱԽԱՐԱՐ ՇԱԽԱՐՏՈՒՆԻ ծրագրերը բանտերու վերաբերեալ ընդունուեցաւ նախարարաց խորհուրդին կողմէ, հակառակ կարգ մը ընդդիմութիւններու, ոչ միայն ձախիւն այլեւ մեծամասնութեան մէջ: Շախարան կ'ուզէ անհատական ձեռնարկութիւններու յանձնել նոր բանտերու շինութիւնն ու մատակարարութիւնը: Նախագահ Միթերան, իրաւացի կերպով, դէմ արտայայտուեցաւ, անընդունելի դառնելով որ պատժական դրութեան կիրարկում մը պետական իշխանութիւններուն ձեռքը չըլլայ: Շախարանին պատճառաբանութիւնն այն է, թէ ներկայիս բանտերը այնքան խնդրուած են, որ կարելի չէ այս ձեւով շարունակել եւ որովհետեւ Պետութիւնը դրամ չունի, արագօրէն բանտեր շինելու, ուրեմն հարկ է անհատական հաստատութեանց գիմել: Պետութեան խորհուրդն ալ հակասահմանադրական դուռ:

ՆԵՐՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ընակչութեան կը դիմէ, մատուցած հրաւեր կարգաւոր: Ֆրանսայի պատերը պիտի դարձաւորին Աքսիոն Տիւնէթի անդամ 2 կիներու նըկարներով եւ մէկ միլիոն Փրանք ալ պարգեւ կը շնորհուի ունէ մէկուն, որ տեղեկութիւններ տալ թոյլ տալով անոնց ձեռնարկութիւնը:

ԹԵՀՐԱՆԻ ձայնասփիւռը Նոյեմբեր 17, երկուշաբթի իրիկուն թրքերէն լեզուով հաղորդումի մը ընթացքին ԱՄՆ կողմէ «սատանայ» մը, իսկ Թուրքիան ու եղիպտոսը՝ սատանային ծառաները: Թեհրանի ձայնասփիւռը աւելցուցած է, որ զերպետութիւններու դէմ կ'անդնող միակ երկիրն է Իրան, եւ եթէ նոյն քաղութեան տէր մէկ քանի ալ երկիրներ ալ գտնուին, աշխարհակալ Պետութիւնները կը հարկադրուին այդ շրջանէն իրենց ձեռքը քաշելու:

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ոսկին երկու վերջին շաբաթներուն, 40% եւս կորսնցուցած է իր արծէգէն, երկրին տնտեսական վիճակը քիչ մը աւելի ծանրակշիւ դարձնելով: Ըստ օտար գէտերու, ներկայիս, Լիբանանի մէջ, ամսական նուազագոյն աշխատավարձը թոյլ կուտայ օրական 2 ծրար դրանիկ եւ 2 դաւաթ սուրճ վճարել: 12 տարի ետք, աղքատութիւնը տարածուեցաւ Լիբանանի մէջ: Համարայի պէս տեղ մը, որ նախապատերազմեան Շան — զէլիզէն էր Պէյրութի, ոմանք գիշերուան կը սպասեն, որպէսզի աղքատներէն ուսուցիչ ժողովին: Հիւսիսային — Լիբանանի մէջ, յուսահատ հայր մը ծախու հանած էր իր ութ զաւակները (Սաուտ — Արաբիայէն մէկը գնած է): Գիշերը այնքան լաւելում կ'ըսէ են, որ Լիբանանցիներու մեծ մասը ստիպուած տեղական — խարդախուած — ուխտին կը խմէ: Մէկ շիշը 355 լիբանանեան ոսկի հասած է:

ՄԱՐՏԻՆԻ (հարաւ — արեւելեան Թուրքիա) նահանգապետը հերքած է Թեհրանի ձայնասփիւռին լուրը, ըստ որուն իրաւ — Թուրքիա ճամբան կարուած է: Շեշտած է թէ երկու երկիրներու միջեւ երթեւեկը բնականոն վիճակի մէջ է, հակառակ քիւրա «ապստամբներու» յարձակումներուն թրքական բեռնատար կառքերուն վրայ: Պարսկները ըսած էին թէ իրանեան ուժերը եւ Պաղատար ընդդիմադիր Բիւրտերը յաջողած էին տէր դառնալ այդ ճամբուն, արդիւնքով երթեւեկը:

ՊԵՐՏԻՆԻ արեւմտեան շրջանը, յարձակում մը գործուած է լիբանանեան կեդրոնական դրամատան վրայ: Արարքին տէր եղած է զաղտնի խմորի մը՝ «Սեւ լուսաններ (Լեմբա), ժողովուրդին ուժերը», որ կ'ուզէ հաշիւը մաքրել շահագործողներուն, որոնք հոս հասցուցած են լիբանանեան դրամը:

ՊԱՊԸ նորէն ճամբայ ելաւ, ամէնէն երկար շրջապատյոյր կատարելու համար: Սկսելով Պանկլատէշէն, Յովհ. Պօղոս Բ. պիտի այցելէ — Սիւկափուր, Ֆիճի, Նոր-Զելանդա, հուսկ՝ Աւստրալիա, ընդհանուր ձեւով 17 քաղաք պիտի հանդիպի,

LA FORCE DES FAIBLES *

Լարուս հրատարակչականը լոյս ընծաւած է այս խիստ շահեկան հատորը, որ կը վերաբերի փոքրամասնութեանց:

Հոն, հակիրճ պատմական կայ բաղմաթիւ փոքրամասնութեանց, ինչպէս՝ Ապրիլիէները, Հայերը, Պասքերը, Պըրթոնները, Քաթալանները, Շիխները, Կիպրացիները, Քուրդացիները, Տիւրքները, Հրեաները, Քանաքները, Քիւրտերը, եւ այլն, եւ այլն:

Հայոց բաժինը կ'ընդգրկէ ինը էջ եւ հեղինակը Ռոժէ Քարաթիւնի, լաւագոյնս կը ներկայացնէ մեր պատմութիւնը: Կ'անդրադառնայ աշխարհագրութեան, պատմութեան, քրիստոնեայ առաջին Պետութեան իր հանգամանքին, առաջին ջարդերուն ապա՝ ցեղասպանութեան եւ Հայութեան պարզած այսօրուան պատկերին, խորհրդային Հայաստանի թէ Սփիւռքի մէջ:

Քարաթիւնի խոր համակրանքով կ'արտայայտուի եւ առարկայական մօտեցումով կ'անդրադառնայ նաեւ հայ դատին, հայկական պահանջներու, ահաբեկչական արարքներուն եւ այլն:

Ի դէպ, հատորը, ընդհանուր ձեւով իրեն վաւերական աղբիւր կրնայ ծառայել, նաեւ այլ փոքրամասնութիւններու համար, քանի որ հոն հեղինակը կը բացատրէ նաեւ փոքրամասնութեան ըմբռնումը, ժողովուրդներու իրաւունքը: Եւրոպէս բաժինը յատկացուած է աշխարհագրական համայնապատկերին:

Պարբերաբար կուտանք մասեր, սկսելով Հայերէն:

* Ed. Larousse, 17 rue du Montparnasse Paris 6^e.

վերահաստատելու նպատակաւ քրիստոնեաներու խօսակցութիւնը մահմետականներուն հետ: Տաքա ժամանեց, առջի օր, մայրաքաղաքը երկրի մը, ուր կ'ապրին 174 հազար կաթողիկէներ եւ ութսուն միլիոն մահմետական:

ՓԱԹՐԻԻԻ ՏԷՎԷՃԵԱՆ պաշտպան փաստարանն էր Ներքին նախարարին, Փարիզի քաղաքային դատարանին առջեւ, ընդդէմ Միշէլ Փոլաքի, որ իր մէկ երկույթին ընթացքին, երբ Փասքուս նոր նշանակուած էր, հատուած մը կարդացած էր «Տ քոմ տոռի» գիրքին, ուր ակնարկութիւն կար Փասքուսի անցեալի յարաբերութիւններուն Մարտիլի ոչ յանձնարարելի մարդոց հետ, երբ Առեւտրական նախկին տնօրէն էր Ռիքառտի մօտ: Գիրքը 73-ին լոյս տեսած է եւ ըստ ՏԷՎԷՃԵԱՆԻ, եթէ անուանարկութեան դատ չէ բացած, պատճառն այն է որ 3 ամսուան պայմանաժամէն ետք է, որ զիրքին գոյութեան տեղեկացած է: Փոլաքի փաստարանն է իմ Գուրնո: Վճիռը՝ Յունուար 7-ին:

ՍԻՏԱՆ շատ մեծ համեմատութիւններ կ'առնէ եւ համաճարակի բնոյթ ստացած է արդէն: Ֆրանսայի մասնադէպը՝ տղթ. Մոնթիէնէն ահապաղէ կը հնչեցնէ եւ կոչ կ'ընէ հայրապետին իշխանութեանց, որպէսզի ժամ առաջ ձեռնարկեն հետազոտութեան կեդրոնի հաստատման, այլապէս շատ ծանր են հետեւանքները: Արդէն իսկ որոշ է, որ Միացեալ — Նահանգներու մէջ 1987-ին հարիւր հազարաւորներ պիտի մեռնին սիւտայէն, այսինքն սիւտային դոհերը շատ աւելի պիտի ըլլան քան կառքի արկածներու: Բժիշկը կը զգուշացնէ մահաւանդ անոր համար, որ այլեւս միասեռականներու կամ թմրեցուցիչի մօլլի — ներու մենաշնորհը չէ:

ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՀԱՅՈՑ ԵՎԵՂԵՑԻՈՑ
ՀԻՄՆԱՐԿԵՔԻ ՆԱԽՈՐԵԱԿԻՆ

Ճ Ա Շ՝ Ի ՊԱՏԻ ՀԻՒՐԵՐՈՒՆ

Ինչպէս գրած էինք առջի օր («Յառաջ» Նոյեմբեր 18), Կիրակի, Նոյեմբեր 16-ին, Պրիւսելի մէջ կառարուեցաւ Հայոց Եկեղեցւոյ հիմնարկէն արարողութիւնը: Նախորդ իրիկունը, Շաբաթ, Նոյեմբեր 15-ին, Հայ Տան մէջ ձաշ մը կազմակերպուած էր ի պատիւ արտասահմանէն ժամանած հիւրերուն, կրօնական թէ աշխարհական: Յիւնք Փարիզի Հայոց առաջ - արք. Գիւտ Եպիսկոպոս, Գանատայի Էջմիածնական թեմի առաջնորդ՝ Վազգէն Եպիսկոպոս, Պր. Ալեք Մանուկեան եւ ընտանեկանը, Եղեկատուն, Փարիզէն եւ այլ վայրերէ ինչպէս նաեւ գաղութէն զանազան անձնաւորութիւններ:

Ճաշի աւարտին, եկեղեցւոյ մարմնի նախագահը՝ մէթր Խոսեար Ժախեան խոսքը սկսաւ պուրաւորով մը: Պատմեց թէ օր մը մէկը խօսք առեր է, ու խօսեր, խօսեր, այնքան երկար, որ ոմանք քնանալ սկսեան, ուրիշներ տրտնջալ ու քանալով անդրադարձանով ըսեր է. - Կը ներքէ քիչ մը երկար խօսեցայ, ժամացոյց չունէի: Ու հանդիմանեալն էր մէկը ըսելով տուեր է. - «Լաւ, ժամացոյց չունէի, ձեր դիմացը եղած օրացոյցն ալ չտեսաք»: Խոսեար Ժախեան յայտնելէ ետք թէ չուզէր այդ օրուան հերոսին նման լինել ըսաւ թէ հայութիւնը նախորդ օրը ապրած էր պատմական օր մը, ոչ թէ Պրիւսելի այլ՝ Ամսթերտամի մէջ, վերափոխանով հայութեան պատկանող շէնքի մը, 1717-ին: Այսպէս, անցնելով Պիլիպոս, քանի մը հակիրճ խօսքերով արտասահմանէն եկած հիւրերուն ըրաւ Պիլիպոս Հայ գաղութի պատմականը: Առաջին Հայերը եկած են Ծ-րդ, Ե-րդ դարերուն, խոյն միջնադարուն, բայց առաւելաբար անցեալ դարու վերջաւորութեան է, որ Հայ ընտանիքները սկսած են հաստատուիլ Պիլիպոս մէջ: Հարկ է յիշել նաեւ որ Պոզոս Նուպար Փաշա ուսանողներու խումբ մը հիմնած է Պիլիպոս մէջ եւ թէ Ա. աշխարհամարտէն առաջ Դանիէլ Վարսեմեան եկած է ուսանելու Կանտ: Այս ամբողջը ըսելու համար, որ Պիլիպոս Հայ գաղութը երկար տեւեմէ պէտք է ունենար իր եկեղեցին, բայց, դժբախտաբար պէտք եղաւ սպասել մինչեւ 1986 որպէսզի ձեռնարկուի այդ եկեղեցիին շինութեան:

Ոսքն ուղղելով Պր. Ալեք Մանուկեանի, ինչեց 1983 Յունիսի այն օրը, երբ Հայի մը ընթացքին եկեղեցիի մը դարձաւ Կարմիր ծնունդ առած էր, շնորհով թէ Պր. Մանուկեան օրինակը չէ տուած այլ օրինակը՝ եղած է: Պէտք չէ մոռնալ, անուշտ, թէ եթէ այդ դարձումը մարմին առաւ, այն ալ եղաւ շնորհիւ Պր. Սա- լիկոֆի:

Երբեք անցնելով իր խօսքը մէթր Ժախեան ինչեց որ 1978-ին էր, որ ըսած էր թէ այս գաղութը տունի մը պէտք ունի, քանի մը տարի ետք, աւելցուցած էր թէ այս գաղութը եկեղեցիի մը պէտք ունի, ու այսօր կ'ըսէ՝ այս գաղութը դպրոցի մը պէտք ունի: Նոյն օրը, Պր. Մանուկեանի հետ այցելած էին այն դպրոցը, ուր 70 - 80 տղաք թուրքերէն եկած հայերէն կը սորվէին Օր. Գարապէտեանի եւ իր օգնականներուն շնորհիւ եւ Պր. Մանուկեան խորապէս յուզուած էր: Ուրեմն անհրաժեշտ է, որ գնուի նաեւ եկեղեցւոյ կից հողը, որպէսզի դպրոցը շինուի, վասնզի Պիլիպոս մէջ դժուար է հայ մնալը, ու այսօր ինչ որ գիտենք մեր ծնողքին կը պատրինք:

Պիլիպոս տրուեցաւ Պր. Ալեք Մանուկեանի, որ յայտնեց թէ որոշ տարիքէ մը ետք, նախընտրելի է գրաւոր արտայայտուիլ: Ստորեւ իր խօսքին զխաւոր մասերը (ընդգծումները) Պր. Մանուկեանի կողմէ եղած են). -

«Պիլիպոս Հայութիւնը ջերմ անկիւն մը ունեցած է միւտ սրտի մէջ, որովհետեւ աղքատէն եւ հիւրասէր ազգայիններէ կազմուած է ան: Հակառակ իր փոքր թիւին՝ Պիլիպոս Հայութեան անունը տա- բաժնուած է Հայաստանէն մինչեւ հեռաւոր գաղութներ, շնորհիւ մասնաւորաբար բարեբախտներու կատարած գործե- րուն:»

«Չենք մոռնար միեւնոյն ատեն որ Պիլի- Ժախեանի դարբնոցը հանդիսացած է մեր բանաստեղծութեան ամէնէն հզօր ազդեցութիւնը Դանիէլ Վարսեմեանի, որ

իր ընկերային գիտակցութիւնը զարգա- ցուցած է այս երկրին մէջ:

«Սակայն, ամէնէն աւելի վառ յիշա- տակները պահած եմ այն հաճելի հանդի- պումներէն զորս ունեցած եմ այստեղ եւ այն սրտաց հիւրասիրութիւններէն ու- ռոնց առարկան դարձած եմ միշտ: Եւ այս համայնքը, իր աւանդութեան հաւա- տարիմ, հաւ դարձեալ կուզայ ջերմա- ցընել մեր հողերը իր ազնուութեամբ եւ իր հիւրընկալութեամբ: Ծնորհակալ ենք արտայայտուած ազնիւ զգացումնե- րուն ու մտածումներուն համար:

«Հայրենի անուանի բանաստեղծուհի Սիլվա Կապուտիկեան հայ ժողովուրդը կը նմանցնէ հսկայ ընկուզների մը, որ աճած է փոքրիկ հողի մը վրայ եւ իր պտուղները կը թափէ օտարներու հողին վրայ: Մեր ժողովուրդին կեանքը մեծ մասամբ անցած է օտար երկրներու մէջ, միշտ ձգտելով մայր հողին. եւ ամէն Հայ իր սիրտը թողուցած է քիչ մը ամէն հողի վրայ: Այսօր արեւմտեան երկրներուն մէջ բնակող զերթէ ամէն Հայ քիչ մը իր սիրտը ձգած է Հայաստանի մէջ, քիչ մը Միջին - Արեւելքի երկրներուն եւ հիմա քիչ մըն ալ՝ այն երկրներուն մէջ ուր կայք կը հաստատէ: Հայը աշխարհաբարձացի դարձած է իր կարեւոր մէկ գանդուածով. ան օտարացած է իր հայ- րենի հողին ու չի կրնար ալ ընտելանալ օտարի հողին: Սակայն, ամէն Հայ ունի հասարակաց գետին մը որուն հանգչի հարազատ կը զգայ ինքզինքը - առիկա հայ մշակոյթի եմքառնով է որ կը պարունա- կէ իր մէջ թէ՛ մեր նախահայրերուն ու- զին, թէ՛ մեր ժողովուրդին պատմութիւ- նը, թէ՛ մեր ձգտումները, թէ՛ մեր ճա- յակը եւ թէ ալ մեր սէրը. ուրեմն, հայ մշակոյթով է որ Հայը հայ կը գտայ ինք- զինք, մանաւանդ իր պապեանկան օճա- խէն հետ: Մեզ իրարու կապողը, իրար մօտեցնողը՝ հայ մշակոյթն է. հայ մշա- կոյթը՝ իր բուն ինքնութեամբ մէջ զոր կրնանք նաեւ հպարտութեամբ ներկայա- ցընել օտարներուն:

«Այսօր մեր երիտասարդութեան կարե- ւոր մէկ մասը եւս դարձած է անփոխարի- նելի գանձ մը հայ մշակոյթի մէջ եւ անով ինքզինք միացած կը զգայ այլ երկրներ բնակող Հայերու հետ եւ այդ մշակոյթը հպարտութեամբ կը ներկա- ցանք օտարներուն. եւ այդ կերպով հա- տատու իրենց անոց իր ինքնութիւնը:

«Մեր ազգային բոլոր հաստատու- թեանց նպատակը մեր մշակոյթին պահ- պանութիւնն է՝ ըլլայ եկեղեցիով, ըլլայ Բարեգործականով կամ որեւէ այլ հա- տատութեան միջոցով:

«Մենք Պրիւսելի հանդիպեցանք դէպի Փարիզ մեր ձա՞րու լրաց. ինչպէս դի- տէք այնտեղ պիտի կայանայ Բարեգոր- ծականի Ընդհանուր Ժողովը, 80-ամեակի եզրափակիչ հանդիսութեանց զուգահեռ: Բարեգործականը ունի համադարձութային ծաւալ եւ կը կիրարկէ համապարփակ դադափարական մը. ամէն Հայ իր տեղը ունի անոր մէջ. եւ ան, անխորակաւ կեր- պով կը սատարէ մեր ազգային բոլոր հատուածներուն: Ուրախ ենք որ Պիլիպոս փոքրիկ գաղութը եւս ունի Բարեգոր- ծականի աշխոյժ մասնաճիւղ մը: Բարե- գործականի գերադուր զաւանսքը ազ- գայականացումն է. եւ ան կը սատարէ բո- լոր այն կազմակերպութեանց որոնք կը ծառայեն ազգայնապաշտման նպատակին. Բարեգործականը բոլոր հայ կազմակեր- պութիւնները իրարու լրացուցիչ կը նը- կատէ. եւ արդէն միայն այդ կերպով կա- րելի է ամբողջացած տեսնել հայութեան համապարփակը:

«Ամէն հայ պարտաւորութիւն մը ժա- ռանգած է իր ունեւորուն. ան պատասխա- նատուութիւն մը ունի իր նախահայրե- րուն աւանդին նկատմամբ. պէտք է պաշտպանէ եւ յաւերժացնէ իր ազգային ժառանգութիւնը. եւ իրագործելու հա- մար այդ նպատակը, պէտք է իր նիւթա- կանը, ժամանակը, աշխատանքը, սիրտն ու միտքը նուիրաբերէ ազգային կազմա- կերպութեան մը - պիտի ըսեմ յոյսով՝ ազ- գային կազմակերպութեան. որովհետեւ կը հաւատանք թէ՛ բոլոր կազմակերպու- թիւններն ալ - առաւել կամ նուազ չա- փով - միեւնոյն մտահոգութիւնը ու- նին»:

Վերջացնելով իր խօսքը, Պր. Մանուկ- եան, իր կարգին ինչեց իր յուզումը ի տես հայերէն սորվող այդ տղոց ու չը- նորհաւորելով դպրոցի մը ծրագիրը, չեչտեց «Գի՛ն մի մոռնաք հրաւիրելու բացման, անպայման կ'ուզեմ ներկայ ըլ- լալ»:

Վերջին խօսքը արտասանեց Գիւտ Ե- պիսկոպոս, որ յիշելով թորեանցին, չեչ- տեց թէ մենք՝ ածու փոքր ենք, բայց արիւթեան գործերով՝ մեծ: Այս բա- նաճեւումը վստահաբար, կարելի է պատ-

ՅՐԱՆՍՍԱՅԻ ԳՐԱՂՆԵՐՈՒ

ԸՆԿԵՐԱՅՈՒԹԵԱՆ

«ՅՈՒՂԻ ՕՐ»

o

Նոյեմբեր 9, Կիրակի օր, ժամը 16-ին, դրողներ ու դրասէրներ փութացած էին, Հ. Բ. Ը. Միութեան Ալեք Մանուկեան Մշակութային կեդրոնը, ներկայ գտնու- ւելու համար «Յուշի Օր»-ուան:

Ընկերակցութեան եւ օրուան նախա- դահ Ս. Ք. Ջանգու, իր բացման խօսքե- րուն մէջ, ի մէջ այլոց ըսաւ.

«1986-ը, իրապէս սուգի տարի մը եղաւ մեզի համար, իրարու ետեւէ կորսնցու- ցինք մեր ընկերակցութեան պատուոյ նա- խագահներէն, գրագէտներ՝ Պետրոս Զա- րոյեանը, Հրաչ Զարգարեանը, անդամ- ներէն՝ Բիւզանդ Վաղինալը:

Անոնք եղեւնի յաջորդող տարիներուն Սփիւռքահայ Գրականութեան տիրական ղէմքերն էին, որոնք յիշուին աւելի տա- րականութեան զարգացումին ու մեր պաշտամունքին առարկայ դարձուցին զայն: Անոնք իրենց հողին է որ այրեցին ու դոհաբերուեցան հայ գրին ու գրա - կանութեան համար, որուն կը հաւատա- յին խորունկ սիրով ու ջերմեանով: Թեմը: Սակայն դժբախտաբար վերջին տարիներուն, զերթէ յուսախաբան էին դարձած, ընկճուածներ՝ որոնք չէին ուզեր զրիչը ձեռք առնել այլեւս: Գրել, որո՞ւ համար, հարց կուտային յամախ, երբ կը տեսնէին որ կարդացող չէր մը- նացած»:

×

Բեմին վրայ է բանախօսը, Լեւոն Սո- փիկեան որ կը ներկայացնէ 1986-ին մեզմէ անդարձ մեկնող երեք գրողները:

Ա. Բիւզանդ Վաղինալ. - Այս գրողին հետ հանդիպում չեմ ունեցած: Ձեռքի սեղ- մումի ջերմութիւն չեմ փոխանակած, սա- կայն մեր բարեկամութիւնը անցած է բա- րեկամութեան սահմաններէն քիչ մըն ալ անդին, դէպի ջերմութիւն ու եղբայրու- թիւն: Որքի եւ որքանոցային ճակատագրի համանմանութիւնը միացուցած էր մեզ ջերմութիւն զգացումներով:

Շնորհիւ ընթերցանութեան, անհատա- կան բացառիկ ձիրքերու, Բիւզանդ Վա- ղինալի մտային աշխոյժութիւնը, դուրս հանած էր զինք նախնական ուսման մը աստիճանէն վեր, հասարակէն անդին մակարդակի մը:

Եթէ ամբողջական իմաստով գրակա- նագէտի տիտղոսին չարժանացաւ, եղաւ սակայն լաւ լրագրող մը, թերեւս քիչ մըն ալ աւելին, շնորհիւ գրական հա- կումներուն եւ ոճին: Իր բոլոր գրութիւն- ներն ալ գերծ չեն արուեստի մօտեցող յուզումներով եւ մտածումներով: Ասոր համար ալ վայելք էր կարգալ զինք:

Աշխատակցեցաւ զանազան թերթերու. «Յառաջ», «Ժողովուրդ», «Աշխարհ», «Զարթոնք», «Պայքար», «Արարատ», եւ այլն:

Պաշտումի հասցուց իր սէրը Հայաստա- նի հանդէպ: Ծնէց որ ապրեցաւ անոր պայծառ իրականութեամբ, սիրտը վա- ռեց անոր ջահերով:

Սփիւռքի կարգալ կարգ մը նամակ- ներ իրեն ուղղուած, ասոնցմէ մէկուն մէջ կը գրէ. - «Հաւատա՛ անկեղծու- թեանս, հաւատա՛ որքանոցներու մէջ կերած կտոր մը չոր հացին, եթէ ըսեմ թէ՛ այլեւս ոչ մէկ բանի կը հաւատամ, ո՛չ

չաճեցնել նաեւ այս փոքրիկ համայնքին, Պիլիպոս համայնքին, համայնք բառը խակապէս կը յարմարի անոց, որովհե- տե զայն բազմացնողները ընտանեկան կեանքով է որ կ'ապրին, ձեռք ձեռքի, սիրտ սիրտի: Ամէն մէկը միւսին բաժնե- կից է իր ցախին մէջ, իր ուրախութեան մէջ: Ասոր համար է, որ այս գաղութը արիւթեան գործեր կը տեսնէ: Բոլոր արիւթեան ձեռք ձեռքի որպէսզի ալ աշխատեցան ձեռք ձեռքի որպէսզի իրենց Մշակոյթի Տան կողքին, ունենան նաեւ իրենց հայրերուն հոգեւոր տունը: Գիւտ Եպիսկոպոս աւելցուց. - Մեր ա- տենապետը, Պր. Ժախեան, լաւ ընդու- չեց, դործ մը ուրիշ պահանջի մը նոր թոնիչ կուտայ, առեկալ գարցնէ: Յի- չեց նաեւ թէ այս գաղութի զաւակներէն է որ պիտի առաւ Մարտիկ Մայր Եկե- ղեցոյ շինութիւնը (Գիւտ Եպիսկոպոս կ'անարկէ Վահան թորասանեանի): Ու եղբայրացուց թէ հայ ժողովուրդը, ուր որ ալ տարածուած ըլլայ՝ մէկ է:

Ճաշը վերջ գտաւ ջերմ մթնոլորտի մը մէջ:

Ա. Մ.

երկինքին զօրութեան եւ ոչ ալ մարդ - կային բարոյութեան: Ձիւս կեանքի կապող ո՛չ մէկ բան կայ: Բարեբախտա- բար, միակ միութարութիւնն այն է, որ երեք զաւակներս ալ հայ մեծցուցի, պորտոս կապուած է շօշափելի իրականու- թեան մը, որ կը կոչուի Հայաստան: Եթէ ասոնք ալ չըլլային, Ֆիլիքապէս ապրի- լը անհնար պիտի ըլլար...»:

Բիւզանդ Վաղինալի մշակած գրակա - նութեան մասին գաղափար մը տալու համար Տիկին Ա. Բալուեան մեղի կար- դաց՝ «Հայրենի հողին վրայ» անուն յօդուածը:

×

Բ. - Հրաչ Զարգարեան. - Ծնած է 1897- ին Սարգիս, տարի մը եղած է Իգմիր, ուրկէ փոխադրուած է Պուլիարի, յետոյ Պուլի: Յաճախած է Կեդրոնական, որ կազմաւորած է իր նկարագիրը: Եղբայրը Ծովասար կը յայտնէ թէ 1911 - 1913, էրզրումի Սանասարեան վարժարանին մէջ ուսանած է իրրեւ գիւրծութիւ աշա- կերտ:

Փարիզի մէջ ստացած է եւրոպական կրթութիւն. յաճախած է Սէն - Լուի լի- սէն: Իրրեւ ազատ ունկնդիր հետեւած է նաեւ Սորպոնի գրականութեան դասըն- թացներուն եւ ստացած վկայական:

Արուեստագէտ գրագէտ մըն էր Հրաչ Զարգարեան, տոհմային աւանդութիւն- ներով եւ ստացած դաստիարակութեամբ, ամէնէն առաջ էութեամբ եւ զգացողու - թեամբ Հայ մըն էր, օժտուած նաեւ բարձր առաքինութիւններով:

Բեմական լեզուի ճարտարութիւնը, չինիչ ու յստակ խօսքերը զինքը դար- ձուցած էին հանրութեան սիրելի բանա- խօսը:

Գրական կեանքէն ներս իր մուտքը կը սկսի Թիֆլիզի մէջ 1915-ին, երբ Վահան Թոթովեցիի հետ, կ'աշխատի «Հայաս- տան» թերթին մէջ, ստանձնելով գրա- խօսականներ գրելու պաշտօնը:

Առանձին հատորներով լոյս ընծայած է «Մեր կեանք», «Որբացող մարդիկ», «Ժամանակ եւ խորհուրդ իւր»: Սակայն տարիներու ընթացքին բազմաթիւ հա- ղէսներու եւ թերթերու մէջ գրած դը- րութիւններով կարելի է նոր հատորներ հրատարակել:

Հ. Զարգարեան, երկար ատեն վարեց Փրանսահայ գրողներու ընկերակցութեան նախագահի պաշտօնը: Ընկերակցութիւ- նը 1964-ին տօնեց գրական գործունէու - թեան յիսնամեակը, իսկ 1979-ին պար- դեւատրեց «Հարեց» գրական մրցանա- կով:

Աւա՛ղ սակայն, ան եղաւ մեր դժբախտ գրագէտներէն միւս. դժբախտ ընտանե- կան կեանքով, դժբախտ վերջին տարի- ներու հիւանդութեամբ, դժբախտ մահ- ուան մէջն իսկ: Ֆրանսահայ գրականու - թեան ամէնէն տիրական գէմքերէն եւ մեր գաղութին երանգաւորման լաւագոյն ներ- կայացուցիչներէն մէկն էր Հրաչ Զար- գարեան, յարգա՛նք իր յիշատակին:

Դերասան Նազարէթ Պալիկեան հեղի- նակէն կարգաց նորովէպ մը «Մամն ու քոռը»:

×

Գ. - Պետրոս Զարգարեան. - «Ապագայ» թերթին զխաւոր աշխատակիցներէն մէկն էր: Համակ եռանդ, գրագէտի յատկութիւններով օժտուած, կը գրէր քրոնիկներ. կը թարգմանէր Փրանսական վէպեր, զոր կը տպէին իրրեւ թերթին:

Իր մասնադիտութիւնն էր սակայն, ու- սումնասիրութիւն, գրականագետու - թիւն:

Արջախոհութիւնն եւ անաչառ ոգին, պատճառ կ'ըլլայ, որ չներէ բարեկամի եւ անձնօթի մտային նուազագոյն սալ- թաքումին:

Ինչպէս մեր գրագէտներէն շատեր, Պետրոս Զարգարեան ալ, կեանքի դաժան պայմաններու բերումով, չկրցաւ տալ, այն ինչ որ կրնար տալ:

Հազուադէպօրէն գրեց պատմուածք - ներ, ինչ որ տուաւ սակայն, ուժեղ դը- րէշի մը որակաւոր արտադրութիւնը ըլլալով, միշտ ալ զինք պիտի դասէ Փը- րանսահայ լաւագոյն գրագէտներու շար- քին: Զարգարեան 1954-ին մէթր Շ. Սեւ- յոնքեանի եւ Յովհ. Պողոսեանի գործակ- ցութեամբ հրատարակեց «Հայ Միտք»ը իր շուրջը համախմբելով հայ գրողներու ամբողջ հոլ մը: Մեղը որ արժէքաւոր այս պարբերականը միայն 11 թիւ լոյս տեսաւ եւ ինք քաշուեցաւ Մարտիկ, ու ալ գրեթէ ոչինչ արտադրեց:

Տ. Պ. Կարգաց Զարգարեանի «Մտաւո- րական պարկեշտութիւնը եւ մեր դպիւր- ները» գրութիւնը: Նախագահին փակման խօսքերով վերջ գտաւ հաւաքոյթը:

ՏԻԳՐԱՆ ՊԱՆԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՅՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԵ ՆՈՒԻՐԵՆ

Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ միջոցաւ. —

Էտկար Պոյաճեանի մահուան քառասունքին առթիւ՝ Պոյաճեան եւ Պանէիս ընտանիքները 1000 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Ելքովանեան 300 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Կարօ Յովսէփեան 100 Ֆ.:

Յովսէփ Օհանեանի մահուան առթիւ՝ Տիրան Ներսէսեան 100 Ֆ.:

ՑԱԿԱՅՈՒԹԻՒՆ

Կապույտ Խաչի Պոմոնի Կարինէ մասնաճիւղը խորին ցաւակցութիւններ կը յայտնէ Սարաճեան ընտանիքի, եւ նաեւ ընտանեկան պարագաներուն, իրենց հօր, մեծ — հօր եւ աներօր՝ Վրթանէս Ներսէսեանի մահուան առթիւ:

ՇՈՐՀԱԿԱԽԻ

Կապույտ Խաչի Սէն — Ժերմի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է. — Տէր եւ Տիկին Շարլի Դաւիթեանէ իրենց ծնողներու եւ իրենց համայն ննջեցեալ — ներուն յիշատակին 500 Ֆ., Տիկին Մարի Անտոնեանի մահուան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Պայանցեանէ 100 Ֆ., եւ Տիկին Յուսիկեանէ 50 Ֆ.:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Կեդր. Վարչական Ժողովը եւ 80-ամեակի Կազմակերպիչ Յանձնախումբը կը ծանուցանեն թէ՛ Կիրակի, Նոյեմբեր 23-ի առաւօտեան, յաւարտ պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Փարիզի Ս. Յովհաննէս — Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, 15, Ժամ — Կուժոն փողոց, Միութեան հիմնադիր՝

ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱՅԻ

Միութեան նախագահներ՝

ԳԱԼՈՒՍ ԿԻԻԼՊԵՆԿԵԱՆԻ, ԶԱՐԵՀ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐԻ ԵՒ ԱՐՇԱԿ ԳԱՐԱԿԵՕԶԵԱՆԻ

Ինչպէս նաեւ՝ Միութեան համայն ողբացեալ նուիրատուներու, կտակարարներու, վարչականներու, գործիչներու եւ անդամներու յիշատակին:

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ Մարտէյի՝ ՍՍՀԱԿ — ՄԵՍՐՈՊ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ Խաչիկ Ելմազեանի:

Հոգեհանգստէն ետք, խմբական ուխտագնացութիւն Փէռ — Լաշէլի դերեգմանատունը՝ Պոլոս Նուպար Փաշայի շիրմին: Աղօթք եւ ողբերգութիւն խօսք: Եկեղեցիէն դերեգմանատուն երթուղարձը ապահովուած է յատուկ օթօքարերով:

Սոյն արարողութեանց կը հրաւիրուին Փարիզի Ազգ. Մարմինները, Հայկական Միութեանց ներկայացուցիչները, Հ. Բ. Ը. Միութեան անդամները եւ հայ ժողովուրդը անխտիր:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՀԱՄԻԼ

Կիրակի, Նոյեմբեր 23, յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Եկեղեցւոյ երաժշտապետ՝ ՆՇԱՆ ՍԵՐԳՈՅԱՆԻ

մահուան չորրորդ տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ Եկեղեցւոյ հանգուցեալ — դպիրներուն՝ Համբարձում Ֆրէճեանի, Փիլիպպոս Օհանեանի, Գրիգոր Աւագեանի, Փանոս Փանոսեանի, Միսաֆ Նրանեանի, Լեւոն Համբարձումեանի եւ Յարութիւն Փափագեանի հոգիներուն հանգրտեան համար:

Ի գիտութիւն անոնց յիշատակը յարգողներուն:

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE

organise

STAGE de DANSE

direction : HAGOP KALFAYAN

Thème : DANSE GEORGIENNE

Dimanche 23 Novembre

toute la journée

Débutants - moyens - avancés

participation

Inscriptions : 9, rue de Madrid

Tél. : 43 76 55 89

Կ ի չ ի կ ի ա

— CONFERENCE ET PROJECTION —
de
Claude MUTAFIAN

La Cilicie Arménienne

le Samedi 22 Novembre à 20 heures 45

EGLISE ARMENIENNE
Salle S. Balabanian
6, rue Père Komitas — 92370 Chaville
Entrée libre

Կ. Ս. Մ.

Կրթութեան ԳԱՆՁՆԱԽՈՒՄԻ

1986 — 1987 տարեշրջանի հարցարանները ստանալու համար կրթաթոշակի թեկնածուներէն կը խնդրուի գրաւոր կերպով դիմել մինչեւ Նոյեմբեր 30:

LES ANCIENS DU LYCEE
GUETRONAGAN
151, rue Montmartre - 75002 PARIS

4.000 m² de mobiliers
présentés en ambiance
Meubles Ghazarian
Z.I. Vitrolles tél. 42. 89. 27. 47
à 20km de Marseille.

“Բացառիկ զեղջ «Յառաջ»ի քաճակորդներուն”

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆԸ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1ԷՆ

Մահադդ	350	(415,10)
Հոգեհանգիստ	250	(296,50)
Շնորհակալիք	250	(296,50)
Հարսնիք, նշանուիք	300	(355,80)
Մեղմուք	300	(355,80)

Բոլոր ազգերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 18,60% ԹԷՎԷԱ. (տե՛ս փակագծի մէջ ընդհ. գումարը):

Այս գինները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազգերու, մինչեւ մէկ քառորդ սինակ (25 տոդ) մահազոյներու պարագային եւ 1/8րդ (12-13 տոդ) մնացեալին:

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել թերթին վարչութեան:

Հ Ա Յ Տ Ի Ս Ք

Կը կազմակերպէ

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԵՍ - ՎԱՃԱՌՔ

Ի ՆՊԱՍ

ԻՍԻԻ

ՀԱՅԿ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԿԱՌՈՒՑՄԱՆ

ԻՍԻԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՍՐԱՀԸ

6, ave. Bourgain — Issy-les-Moulineaux

ՎԱՃԱՌՔԻ ԿԸ ԴՐՈՒԻՆ

Փարիզի տօնավաճառին Հայաստանի ցուցադրած բոլոր առարկաները՝ բերդապակի, յախճապակի, ձեռային աշխատանքներ, ձայնապնակ, ձայնաբլի, գերք, հայկ. վիտեօֆիլմեր եւ հայկական զանազան նուէրներ:

Շարք եւ Կիրակի, Նոյեմբեր 29 30, ժամը 14 — 19:

ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼՍԻԱԳՈՅՆ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Մ Ե Ծ Ա Ր Ա Ն Ք Ի Ը Ն Դ ՈՒ Ն Ե Լ ՈՒ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

Ի պատիւ հիւրաբար Ֆրանսա գտնուող Ա. Մանուկեան Մշակ. Հիմնադրամի Գործադիր Մարմնի Ատենապետ ԵՐՈՒԱՆԻ ԱԶԱՏԵԱՆԻ
Եւ Տիկ. ՆՈՐԱ ԱԶԱՏԵԱՆԻ

Լ Ի Ո Ն

Երկուշաբթի, Նոյեմբեր 24, ժամը 20-ին

ՃԱՇ՝ Օթէլ ՄԵՐՔԻՐԻ-ի սրահին մէջ

Կազմակերպութեամբ՝ Հ.Բ.Ը.Մ.Ի եւ Թ.Մ.Մ.Ի

Վ Ա Լ Ա Ն Ս

Երեքշաբթի, Նոյեմբեր 25, ժամը 19-15-ին սկսեալ

ԱՆԴԱՄԱՀԱՍԱԿՐԱԿԱՆ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

Եւ Հիւսիսեան սրահին մէջ

Ժամը 20-ին ՃԱՇ՝ ՆՈՎՈԹԷԼ պանդոկի սրահին մէջ

Կազմակերպութեամբ՝ Հ.Բ.Ը.Մ.Ի

Մ Ա Ր Ս Է Յ Լ

Չորեքշաբթի, Նոյեմբեր 26, ժամը 20-ին

ՃԱՇ՝ ՍՕՖԻԹԷԼ պանդոկի սրահին մէջ

Կազմակերպութեամբ՝ Հ.Բ.Ը.Մ.Ի

Մասնակցութեան համար կը խնդրուի արձանագրուիլ կազմակերպիչ Միութիւններու վարչութեանց մօտ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
56-ԲԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՑԹԸ

Կիրակի, Մարտ 1-ին, կէսօրէ վերջ
Ժամը 2-30-ին:

Սալ Տը Լա Շիմի

ՍԱՄՈՒԷԼ — ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆ

— ՏՕՆԱԾԱՌ —
Կիրակի, Դեկտեմբեր 14-ին

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայկական Ծնունդի Ընտանեկան Երեկոյթ Յունուար 10, Կազմակերպութեամբ՝ Կապույտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղի կողմէ:

×

Վասպուրականի Յաղթական Հերոսա-մարտի 72-րդ տարեդարձի տօնակատարութիւնը Ապրիլ 12-ին «Մարտէյի Հայ Մշակոյթի Տան» «Վասպուրական» սրահին մէջ, նուիրուած խորհրդանշան Հայրիկի մահուան 80-ամեակին:

LE NUMERO : 4,00 F

ՕՐԱՐԵՐԸ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՀԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆ ր ա ճ ա : Տար. 600 ֆ. — Վեցամսեայ : 310 ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 ֆ. — Հատը : 4,00 ֆ.

ՀԱՐԱՇ — ԹԻՒ 16363

Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN

61e ANNÉE — No 16363

ՕՐՈՒՆ ԽՕՍԳԸ

ՕՐՈՒՆ ԴԵՊՓԵՐԸ

ՅԱԶՈՂԵԼԵ ԵՏՔ՝ ՀԱՐԿ Ե ՏԵԻԵԼ

Ֆրանսայի ընկերային կեանքին մէջ, ֆրանսական վերջին վերամուտը՝ դրական վերամուտն է: Մրցանակներու եղանակով աշխարհային տեղը որակուած որակուած է Ֆրանսայի:

Ըստ աւանդութեան, Նոյեմբերի երկուշաբթիէն մինչեւ Դեկտեմբերի տարեկան հաշիւները մրցանակներ կը բաշխուին:

Կոնքուրսը, ամէնէն հանրածանօթը, ամէնէն մեծ վարկ եւ համբաւ վայելողը, այս տարի վարձատրեց Միշլէ Հոսթիսի մը «Նիւ-Յիթ» վէպը լոյս տեսած իր արտայայտչականութեամբ: Վէպ մը ունի հերոսը, քառասուն տարեկան մարդ էր, կը խորհրդածէ իր անցեալին վրայ եւ վերջապէս իր արժանիքներու փնտռումը: Նոյն օրը, նոյն վայրին մէջ, Տրուան Կարապետ, առանց անակնկալ մը ըլլալով, Որնոստո մրցանակը գնաց Գրիսթիան Սթիւարտի «Սթիւարտի Պարնէյ» գործին: Շարաթ մը յետոյ, կարգը կուգայ Ֆրանսայի եւ Միտիսիին, որոնք նաեւ կը պակեն ոչ — Ֆրանսացի հեղինակներ: Դեկտեմբեր 4-ին, փակումը կը կատարուի Ֆրանսայի մէջ:

Սերի ոչ մէկ երկիր ունի նման մրցանակ: Մրցանակ մը որ հեղինակը այժմեայ արժանութեան լուսարձակներուն տակ կը լինի եւ կ'առաջնորդէ մեծ տիպերու փնտռումը: Կարմիր երկը մը «Կոնքուրս» բառով կ'ընթացնէ սպասումը կը բարձրացնէ հարիւր հազարներու: 1984-ին, Մարկիսի Տիւրա-Միշլէ «Միշլէ»-ն ծախուած է մէկ ու կէս միլիոն օրինակ: Եան Բէֆֆէյէ, Կոնքուրս 1985, անցաւ հինգ հարիւր հազարը: Միշլէ մը, որ բաղադրուած էր Ֆրանսական ժամանակակից վէպերու տպագրական միջին թիւին՝ քսան հազար, քիչ մը արագիւ կուտայ:

Սակայն, դրական մրցանակներու պատճառով փառքը միշտ տեսական է: Ո՞վ էր ինչ 1958-ի Կոնքուրս մրցանակաւորը՝ Ֆրանսիս Ուալտէն «Մէն Ժերմէն ու լա Կոնքուրսի» իր գործով, կամ Միշլէ Հոսթիսի, 1976-ի Որնոստոյի պատկաւով:

Թանձիկը կը պատահի որ դրական մրցանակներ ստացած զերեքը մոռցուին ժամանակին հետ: Անոնց անմիջական յաջորդութիւնը երաշխիք մը չէ տեսողութեան: Անոնք պարագայական է: Գրական գործի մը յաջողութիւնը լրիւ է երբ ան ունի անսկիւն հետ տեսողութիւնը եւ ազդեցութիւնը: Ասոր համար մրցանակ ստանալը, շատ անգամ օրուան վարձատրութեան մը, փառք մըն է ոչ թէ ապահովութիւն մ'անելու դրականութեան մէջ որպէս դասական մը: Շատ մը գործեր, զբոսական թէ այլ արուեստի, կը յայտնուին հեղինակին մահէն յետոյ:

Ժամանակն է որ կը նուիրագործէ զբոսական գործ մը: Սատարող ազդակները զարգացնել են: Նիւթը պէտք է ըլլայ անհրաժեշտական եւ չօգտփէ մնալուն արժէք: Նոյն օրը կը հետաքրքրեն մարդը, այսօր կը վաղը: Գործը պէտք է ստեղծէ տիպար մը կամ տիպարներ որոնց մէջ մարդիկ զինքն զինքն վերագտնեն:

Ուստի, դրական մրցանակները կրնան լինել հանել հեղինակ մը, ճանչցնել գործ մը, շահաբեր չուկաներ բանալ չընտարակէական տուններուն, դրամական տուններուն համար բայց անպայման չեն ապահովել արագան: Գործը պէտք է զինքն ազդեցութեամբ ժամանակին փորձութիւնը: Այս գինով միայն կարելի է մտնել գերբնական յաջողական կամարէն ներս:

Կ. Յ.

ՎԱՐԸ՝ ՆՈՐ ԵՐՐՈՊԱ ՄԸ

Միտնական Երրորդայի ճամբուն վրայ, նոր հանգրուան մըն է, այն «միակ ուսուց» որ քուէարկուեցաւ առջի զիշեր, երկար վիճարանութիւններէ ետք (10 ժամ), Ազգ. Ժողովին կողմէ:

Ասիկա թոյլ պիտի տայ որ հետզհետէ բոլորովին վերան սահմանադրուեն եւ վաղը, 90-ական թուականներէն սկսեալ, Երրորդան դառնայ մէկ հսկայ երկիր 320 միլիոն բնակիչներով: Այս ուսուցին դէմ քուէարկուեցին միայն համայնավարները, Ազգ. ժողովը եւ մեծա-մասնութեան ութ երեսփոխաններ, միւր-տուած «պատմական կողմեր»ներ, ինչպէս Միշլէ Տրուան, Ֆուսի, Կենա, եւ այլն, ձեռնպահ մնացին, հակառակ Շիւրաքի տուած ապահովութիւններուն: Կը մնայ, անշուշտ, Երրորդային ալ վաւերացումը, որպէսզի վերջնական բնոյթ ստանայ: Եթէ, ամէն ինչ լաւ ընթանայ, քանի մը տարիէն, ապրանքի թէ անձի երթեւեկի բացարձակ ազատ կը դառնայ, որեւէ անձաթուղթի կամ անցագրի հարկ չըլլար մէկ երկրէն միւսը, եւայլն, եւայլն:

Կողմի ութ «ժողովուրդներ» մտահոգ են որ Ֆրանսա իր անկախութենէն բան մը կը կորսնցնէ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԱՐԱՅԻՆ մէջ, Սուրբոյ դեսպանատան Բ. քարտուղարը՝ Պալատի, մեղադրանքի տակ պիտի առնուի, որպէս մեղաւորից Երրորդանի դեսպանատան Ա. քարտուղարի մահափորձին: Ասիկա հացին իւր կը քսէ, անոնց որոնք Սուրբան կը տեսնեն ահաբեկչութեան ետին, նոյն-իսկ եթէ Սուրբոյ դեսպանատունը կը հերքէ:

ՎԵՆԵՏԻԿԸ պիտի փրկուի շնորհիւ նոր ծրագրի մը: 1966 Նոյեմբերի աղէտալի ողորմամբներէն քսան տարի ետք, Իտալացիք տասը տարուան վրայ երկարող աշխատանքներ կը նախատեսեն, որոնք կը սկսին Շարաթ եւ որոնց առաջին մասը 7 միլիոն սանթիմ պիտի արժէ:

ՌԵԿԸՆ բաւական դժուարութիւններու կը բախի, մասնաւոր իրանի ծախած զէնքերուն համար: Հերթական իր մամուլի ասուլիսին ընթացքին, լրագրողները նկողմ գրին Նախագահը, մինչ ինք կը պնդէր որ առանձին կը ստանձնէ պատասխանատուութիւնը, թէ առիկա էր ձգտել պատանդ փոխանակելու թնդանութիւն հետ, բայց շատ համոզուող ալ չկայ:

ՆՈՐ ՏԱՍԸ ՖՐԱՆՔՆՈՅԸ բոլորը դժգոհ կը ձգէ, քանի որ շատ դիւրութեամբ կարելի է չփոխել 50 սանթիմնոցին հետ: Երեսփոխան Շվարցշտեյնի նոյնիսկ դիմած է Տեսնական նախարարութեան որ հրապարակէ վերնայ, բայց նախարարութիւնը հաշտութիւն չէ եւ կ'ըսէ՝ հոգ չէ, ժամանակի հարց է, կը վարժուին:

ՀԱՆԳԻՍ Հ. ՆԻԿՈՂՈՍ ՎՐԴ. ՔԵՀԵԱՅԵԱՆԻ

Յառով տեղեկացանք մահուան դոյժին՝ միտնական վաստակաւոր մշակ՝ Հ. Նիկողոս Մ. Վ. Քեհեայեանի, որ իր աչքերը փակեց, Հինգշաբթի, Նոյեմբեր 20, յետ միջօրէին, Փարիզի Թընոն հիւանդանոցը, ուր փոխադրուած էր երկուշաբթի է, անողոր հիւանդութեան հետեւանքով:

Հայր Նիկողոս ծնած էր Պոլիս, 1920, Հոկտեմբեր 4-ին, Պարտիզանցի ծնողքէ, ազգական էր Հայր Վարդան Հացունիի:

Վանք կը մտնէր 1930, Հոկ. 19-ին, միաբանութեան կ'անդամակցէր ուստերով, 1941 Դեկտեմբեր 8-ին: 1937-էն 44, կը յաճախէր Հոռոմի Գրիգորեան համալսարանը, հետեւելով փիլիսոփայութեան եւ աստուածաբանութեան: Քահանայական օժուած կը կատարուէր Հոռոմ, 1944, Մայիս 28-ին: 1944-էն 47, Հոռոմի մէջ, կը հետեւէր եկեղեցական եւ քաղաքական իրաւաբանութեան Լաթերանո համալսարանը: 1947-էն 50, կը վերադառնար Ս. Ղազար, ուր անձնական քարտուղարութիւնը կը վարէր Արքայօր, միաժամ մանաւ մատակարարի օգնականի պաշտօնը:

1950 — 53 ուսումնապետ է Վենետիկի Մուրատ — Ռափայէլեան վարժարանը, որ նոր կը բանար իր դռները, պատերազմէն ետք: 1954 Յունուար 14-ին կը ստանար վարդապետական դասազան եւ կը մեկնէր Պոլիս զինուորական ծառայութիւնը կատարելու, որպէս սպայ:

1956 — 59 ուսուցչական պաշտօն կը վարէր Պոլիս, ապա՝ 59 — 60, կրկին ուսումնապետ է Վենետիկի Մուրատ — Ռափայէլեան վարժարանը, որու տեսչութիւնը կը ստանձնէր 1960 — 64 տարիներուն: 1964-էն 67, տեսուչ է Սեւրի Սամուէլ — Մուրատեան վարժարանը: Իր շրջանին է որ կը հաստատուէին նոր դասարաններ: 1967 — 70 օգնական է հայ կաթողիկէ էկզարքութեան, 70 — 77 փոխանորդ եւ առաքելական կառավարիչ հայ կաթողիկէ էկզարքութեան, եւ կը դառնայ թաղապետ Մ. վարդապետ: 77 — 78 կրկին տեսուչ է Վենետիկի Մուրատ — Ռափայէլեան վարժարանը, 78-ին կը մեկնի Պոլիս, ուր մինչեւ 1981 մեծաւոր է Միտնական

ԼԱՅ, ՍԻՈՆ, ԼԱՅ ՀԱՅԻ ԱՐՔ. ԶԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

Երուսաղէմ — մեր Երուսաղէմ — նոր դարձակութեան մը առջեւ կը զննէ մեզ: Այլեւս հրաժարած էինք քրիստոնէական ինքնութեան հակամարտութիւններու, մէկէն միւսին դէմ, միւսէն մէկուն դէմ դրութիւններու, որոնց «պատկերալից» ոճը կ'աւելցնէր իր անհրաժեշտութիւնը: Երեւել հրէշ, քաղ զիտակից որ հանրային կարծիքի ալ շատ կարեւորութիւն տուող չըլլալով Ս. Յակոբայ վանքը, սկսելով պատրիարքէն, աւելորդ է որ մենք միտք ու սիրտ հառցենք:

Երկուշաբթի է, նոր տեսակի լուրեր կը շրջեն թէ՛ «Հայ բարձրագոյն իշխանութեան մը» (Իսրայէլեան մամուլը անուն չէր տար, բայց գուշակին ալ շատ բարդ հանելուկ մը չէր) բանտարկուած է: Հոս ալ նախընտրած էինք չաճապարել, «զգայացող» մամուլը ծարաւ չըլլալով, բայց այժմ, անունով — հացէով ամէն բան կը հրապարակուի Ռոյթթերի մէկ հեռագրով, զոր կուտանք ստորեւ, այլ խորհրդածութիւններ անհրաժեշտ չըլլան:

ԼԻՆՏՈՆ, 11 (ՌՅԵԹԸՐ), — Բրիտանական «Յայնէնշըլ Թայմզ» օրաթերթը, երեքշաբթի օրուան իր համարով, հաղորդէ, թէ Ս. Յակոբայ վանքի տեսչութիւնը եւս հաւանական է:

վարժարանի վանատան եւ կայաններու մատակարար: 1981 — 1982-ին, կը վերադառնայ Ս. Ղազար, ապա 1982 — 84-ին Փարիզ, 84 / 85-ին մեծաւոր է Սեւրի Սամուէլ — Մուրատեան վարժարանը: 1985 — 86 կը մեկնէր Հոռոմ, որպէս մեծաւոր վերակացու միտնական ուստեալ համալսարանական ժողովուրդներու: 1983-ին լոյս տեսած էր իր առձեռն բանարանը՝ հայերէն — իտալերէն եւ իտալերէն — հայերէն:

1986-ի դարձան ամիսներէն սկսեալ, իր առողջական վիճակը հետզհետէ պիտի քայքայուէր, մինչեւ որ անողոր հիւանդութիւնը իր աւերը գործէր վերջնապէս: Քանի մը շաբաթ առաջ, Փարիզ եկած էր մասնագէտ բժիշկներ տեսնելու համար, բայց հիւանդութեան յանկարծակի վատթարացումը պատճառ պիտի ըլլար, որ հիւանդանոց փոխադրուի:

Հայր Նիկողոսի մարմինը Ս. Ղազար կը փոխադրուի շաբթուա սկիզբը, յետարարողութեան մը Երկուշաբթի օր, Նոյեմբեր 24, ժամը 14-ին, Փարիզի Հայ կաթողիկէ Ս. Խաչ — Ս. Յովհաննէս Մայր Եկեղեցին:

Հայր Նիկողոս Քեհեայեան ծանօթ դէմք մըն էր Ֆրանսայի զաղութին, թէ Սամուէլ — Մուրատեան վարժարանը վաւերած պաշտօններով եւ թէ հայ կաթողիկէ եկեղեցւոյ գլուխը: Իր շրջանին է, որ հայ կաթողիկէ համայնքը օժտուած է ուր Շառլոյի աթոռանիստ եկեղեցիով:

Հայր Նիկողոս Վ. Քեհեայեանի մահով, միտնական միաբանութիւնը կը կորսնցնէ իր արժէքաւոր մշակներէն մէկը, որ տասնեակ տարիներով ծառայած է իր միաբանութեան, մշակութային թէ կրթութեան դեմքի վրայ:

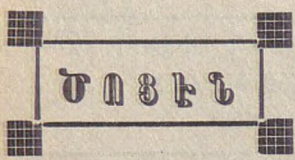
Մեր ցաւակցութիւնները Վենետիկի միտնական միաբանութեան եւ ողբացեալ վարդապետին եղբոր ու ընտանիքին, ի Փարիզ:

Երեքշաբթի օրուան իր համարով, հաղորդեց, թէ Երուսաղէմի պատասխանատուներէն Ռաֆի Լեւի եւ Հայոց Ս. Յակոբայ միաբանութեան անդամներէն Շահէ Արքեպիսկոպոս Աճէմեան ձերբակալուած են, կաշառակերութեան եւ ապօրինի կերպով գէնք կրած ըլլալու յանցանքով: Հայկական աղբիւրները քաղելով իր տեղեկութիւնները, օրաթերթը յայտնեց, թէ Շահէ Արքեպիսկոպոս մեծահարուստ եւ ազդեցիկ է եւ մօտիկ՝ Երուսաղէմի քաղաքապետ Թեոփիլ Գոլդէի:

«Յայնէնշըլ Թայմզ» ընդգծեց, թէ Լեւի Արքեպիսկոպոս Ասիին մէջ բնակող իր եւ Շահէ Արք.ի արտաքինականներուն կեղծ անցագրերը, զէնք կրելու կեղծ արտօնագրերն եւ թանկարժէք ինքնաշարժներու սեփականութեան կեղծ թուղթեր տրամադրած են:

Իսրայէլի զաղտնի ոստիկանութեան (Շին Պէթ) աղբիւրներէն քաղելով իր տեղեկութիւնները, օրաթերթը մատնանշեց, թէ Շին Պէթ այս ձերբակալութեանց պատճառով խորապէս վրդոված է եւ տարակարծութիւն ունի ոստիկանութեան հետ, ըսելով, որ ոստիկանութիւնը այս ձերբակալութեամբ, խափանած է զրաւ — եալ հոգեբու մէջ երկար ժամանակէ ի վեր իր վարած գործողութիւնները:

Օրաթերթը կ'աւելցնէ, թէ այս ձերբակալութիւններ եւս հաւանական են:

ՏԻԶԲՈՆ՝ ՓՈԹՈՍԱՔԻ ՎՐԱՅ

Մշուշի ամպերը անորոշութեան լուծին տակ առած էին ամէն բան: Ուռլ, բայց բարձր աղմուկ մը, առանց յայտնի աղբիւրի, մշուշին խառնուած կը թաւալէր ամէն ուղղութեամբ, երբեմն զօրանալով, ուրիշ տեղեր կորսուելով սեւ ու խորհրդաւոր պարապուծութիւններու մէջ: Յորձանքները իրենց քմահաճոյքին մէջ պարբերաբար մարդկային ձեւեր կը մերկացնէին, դէմքեր՝ անընդհատ խօսող անձանաչելի բարբառներով, բերաններ՝ անակնկալ քրքիջներով պայթող, ուրիշներ դոց ու լուռ՝ մտածկոտ աչքերու տակ: Պարապուծեան մէջ ծփացող յախճապակիէ ջահեր անխախտ հզօրութեամբ մը կուգային երբեմն փշրել մշուշի ամպերը զանոնք կծելով իրենց դեղին, ճերմակ ու մանրշակագոյն ճաճանչներով:

Ամբողջ աղմուկը կը թուէր մարդկային խօսակցութիւններէ զալ. վանկերու, գիւրերու միապաղաղ հոսանք մըն էր, որմէ սակայն ոչ մէկ յոտակ բառ, իմաստ կարելի էր գտնել ու երրակացնել: Ստուեր - ներն ու դէմքերը բազմաթիւ էին, հաւաքօթիւր մեծ պէտք է ըլլար:

Պարապուծեան մէջ երբեմն խոյակ մը կը դնուէր, հսկայ սիւնի մը դադաթը, յետոյ կը կերպարանափոխուէր, կը կանաչար ու կոտորաւոր սառնամայի քմիւր ծաղ մը կը փայլատակէր, երկվայրկեանի մը համար, անոր քանդակներուն ընդմէջէն:

Մուրճի զօրաւոր հարուած մը՝ կըտուէր ու տրեւան, եկաւ յանկարծ վերջ դնել այս անորոշ ու լարծուն մթնոլորտին: Ընդհանուր ժխորը թեթեւացած էր երբ մուրճի երկրորդ հարուածը արձագանդեց ամէն ուղղութեամբ: Երբորդը հրաշքի մը պէս զգետնած էր արդէն ամէն բան, պարապուծեան մէջ չլուկ միւսկ չէր լսուէր:

Մեռելային լուծեան մէջ մշուշի յորձանքները իրենց խաղաղութիւնն ու հանդարտութիւնը կը վերագտնէին աստիճանաբար, մթնոլորտը կը յոտականար, բազմաստանեակ մարդկային ստուերներ մարմին կ'առնէին՝ մշուշը կը նահանջէր ու հաւաքափայլի խորքին տեղաւորուած դատաւորին ամպիւտը իր տրեւան ներկայութիւնը կը պարտադրէր մեծածաւալ այս համախմբումին:

Տարօրինակ դուռնի մը դետեղուած էր դատաւորին հաստանիստ, սեւ պատմունձանին վրայ. երկու կամ երեք կզակ ունէր, անորոշ քիթ ու բերան, կէս շրջանակով անկոցներու ետեւ կորսուած աչքեր: Մուրճի վերջին հարուածէն ետք դուռնին ու զգեստը սահուն շարժումով մը վեր բարձրացան:

Բազմութիւնը, մակընթացութեան մէջ եղող ծովու մը պէս, հետեւեցաւ: Սրահը, բարձր ու անծայրածիր, կը մնար բոլորովին անտարբեր: Զերմակ, վիթխարի սիւներ էին ամէն կողմ, կորնթոսեան խոյակներով, որոնց վրայ առաստաղը անտեսանելի էր մշուշի բարձրադիր ամպերուն ետին թաքնուած: Բազմութեան տարածքէն անդին սիւներու շարքերը կը կրկնուէին ամէն ուղղութեամբ ի վերջոյ կորսուելու համար դորշ լուսաւորութեամբ անորոշ խորքի մը մէջ:

Դատաւորի սեւ պատմունձանին մէկ կողմէն ձեռքը վեր բարձրացաւ վեհա - փառ շարժումով մը ու իր տարօրինակ դէմքին վրայ վերջապէս բերնի խոռոչը յայտնուեցաւ. -

- Կ'երգնում նուիրուիլ...
- Կ'երգնում նուիրուիլ... - կրկնեցին ներկաները, սրահին մէջ արձագանդող ձայնով մը, որ բառերուն սկիզբն ու վերջը կը հակնցնէր միապաղաղ աղմուկին մէջ:
- Ամերիկայի Միացեալ - Նահանգներու դրօշակին...
- Ամերիկայի Միացեալ - Նահանգներու դրօշակին...
- «Եւ Հանրապետութեան, որ ան կը ներկայացնէ...»
- «Եւ Հանրապետութեան, որ ան կը ներկայացնէ...»
- «Մէկ ազգ Աստուծոյ հովանիին տակ...»

- «Մէկ ազգ Աստուծոյ հովանիին տակ...»
- «Անբաժանելի...»
- «Անբաժանելի...»
- «Պարզեւոք ազատութիւն եւ արդարութիւն բոլորին...»
- «Պարզեւոք ազատութիւն եւ արդարութիւն բոլորին...»

Ուռլ աղմուկը, հեռունեքէն փշող հովի մը պէս, վերակաւ մարմին առնել ու ինքնավստահ սողալ սրահի տարածքին վրայ:

- Վերջապէս... տարիներու մեր երազածը վերջապէս իրականութիւն է. սա վկայագիրը անգամ մը եւս կարգաւ... աչքերուս չեմ հաւատար... - դուքեց Վարանդ՝ սրտի դոճունակ տոտիւնով:

- Վերջապէս գնա՛ց... անցեալին վերայէն աղուոր գիծ մը կրնանք քաշել. հիմա բոլորս ալ «խալիս - խուլիս» Ամերիկացի ենք, - վճռեց Սահակ՝ քաղաքացիութեան թարմ վկայագիրը օգին մէջ ձօնելով:

- Երթանք դաւաթ մը առնենք միասին. մարդուս կեանքին մէջ մէկ անգամ կուգայ ասանկ առն. ես կը հրաւիրեմ, - մէջտեղ նետուեցաւ Գրիգոր ձեռքը դրուանին մէջ միւրճներով:

- Ես ձեզի բան մը ըսեմ, տօնելէ առաջ ես կ'առաջարկեմ, որ աղուոր խորոյկ մը սարքենք դուրսը, մեծ հրապարակին վերայ եւ սա մեր նախկին տեսակ - տեսակ, «ուղեւորուող» անցադրերը, անձնագրերը, աշխատանքի արտօնութիւնները, զինուորական տետրակները հրոյ - ճարակ դարձնենք, - թող սիրտերնիս վերջնապէս պաղի, - միջամտեց Տիգրան՝ ինքնատիպ դադափար մը յղացած ըլլալու դո - հունակութեամբ:

- Ոսքը մէջերնիս, այս մեր նոր հայրենակիցներուն երեսներն ալ հին երկիրներու մարդոց երեսներէն շատ տարբեր չեն. մեքսիկացի, չինացի, ճափոնցի, Ֆիլիպինո, արաբ... ամէն տեսակէն մարդ կայ նկատի առի՞ք, - հարց տուաւ Սահակ:

- Երդում բրած ատենս քիչ մը գլուխները դիտեցի... մէկ հատ Գլինթ Իսթուուտին «Թիփ»ով նմոյշ չկար... բայց մեզի ինչ, - վճռեց Տիգրան միւրթարական շեշտով մը:

- Եկէք ամէն բանէ առաջ այս մեր նոր «վկայական»ներով խմբական նկար մը առնենք. վարը, չէնքի մուտքի փառա - ւոր աստիճաններուն վրայ լաւ կ'ըլլայ, լուսաւորութիւնն ալ առատ կ'ըլլայ. մեքենան մասնաւոր բերած եմ, - ձեռքը դրաւ Վարանդ իր լուսանկարի մեքենային վրայ եւ քայլերը ուղղեց դէպի սրահէն վար վազող աստիճանները:

Վայնանիստ աստիճաններ էին, կոփուած մութ սրճագոյն մարմարէ, որուն ողորկ երեսին վրայէն մշուշի ամպը կը սահէր հանգիստով, անփոյթ, երբեմն փոփրելով, ծալուելով՝ մագլցելու համար կրկին աստիճաններն ի վեր:

Գրիգոր, Վարանդ, Սահակ եւ Տիգրան գոհունակ ու հանգարտ կը շարունակէին իջնել հանգստակէտ ու սահուն աստիճաններէն վար:

- Մայր դրան դեռ չմօտեցանք կարծես, - ըսաւ Սահակ թեթեւ մտահոգութեամբ մը:

- Ահա՛, ահա՛, վարը լուսաւոր շրջանը կը տեսնե՞ս, մայր դռնէն մտնող լոյս է, հիմա դուրս կ'ըլլենք, - հաստատեց Վարանդ մտահոգութիւնները փառա - տելով:

- Եթէ չեմ սխալիւր դուռը ձախն պէտք է ըլլայ. այս լոյսը ալ կողմէն կուգայ, - կասկածները կրկին արթնացան Գրիգոր:

- Համբերեցէ՛ք, հիմա դուրս կ'ըլլենք ու կը նկարուինք. մի՛ մտահոգուիք, - միջամտեց Սահակ, - գիտէք այս նկարը մեր նախկին թարմի վկայականի նկարին պէս բան մը պիտի ըլլայ. եթէ խելք ընէինք մէկ քանի հոգի ալ կանչելու... - Հա՛, ամէնքն ալ հոս են, լուր ընէինք կ'ըլլար... «Ճըղը»ը, «Զիւն»ը, «Քրտիկ»ը, «Տարիւն»ը, Յակոբը... - «Ճըղը»ը ո՞վ էր, «Ճըղը»ը... - Զե՛ս յիշեր, Կիրիւնցիներու «քէմք»ը կը բնակէր... դեռ «Կիւզէ»ը, «Տըռնոն», «Արոշ»ը...

- Արմէն Անոյշն ալ պէտք է հրաւիրենք, որ առաջին շարքի վրայ իր տնօրէնի աթոռը դրաւէ կրկին այս վկայականներու բուրդին ետեւ... - Արմէն Անոյշը Ամերիկա... ուրկէ՞ ուր, անիկա Հայկա՛ մնաց... Նախկին թարմի յիշատակներով տարուած, չորս տղաք հազիւ անդադարձան, որ վերէն տեսնուած աստիճանն -

- ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ -

ՊՈՒԼԵՆՈՍ - ԱՅՐԻՍԻ Արծրունի ազգային վարժարանի սրահին մէջ, Հոկտեմբեր 31-ին, տեղի ունեցած է երգչախմբի ելուստեղծ Պուլենոս Եւանկելեանի «Ժամ դպացած Հայաստան» բանաստեղծական, տեսողական ու երաժշտական ներկայացումը: Եւանկելեան յորինուած դասընթացքի հետեւած է Պուլենոս - Այրէսի Կաթողիկէ համալսարանի երաժշտագիտական բաժնին մէջ, ապա իր գիտելիքները կատարելագործած Հայաստան, հետեւելով նաեւ բանասիրութեան: Հեղինակն է գրական գործերու (հայերէն եւ սլոնիէն): Յուցարուած լուսապատկերներով ներկայացուած է Հայաստանը՝ առօրեայ իր կեանքով եւ տեսարաններով:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ Հայագիտական Ուսման Հիմնարկի նախաձեռնութեամբ եւ Պուլենոս - Այրէսի Կաթողիկէ Համալսարանի կազմակերպութեամբ, Հոկտեմբեր 7-ին, դասախօսութիւն մը տրուած է յիշեալ Համալսարանին մէջ՝ երաժշտագի-

րու լուսաւոր շրջանը հասած էին արդէն:

- Բայց ասիկա մայր դուռը չէ, - ցած ու խորհրդաւոր ձայնով բացականչեց Վարանդ:

- Ուր որ ալ ըլլայ, բաւական լուսաւոր կ'ըլլի. թերեւս այս նկարը կարենանք առնել վերջապէս, - պատասխանեց Գրիգոր ու խումբին գլուխը անցաւ՝ լայն ու պատկառազու դռնէն ներս մտնելով:

Նարնջագոյն զօրաւոր լուսաւորութիւն մը ողողած էր ամէն կողմ, բայց, հակառակ իր ուժգնութեան, գիծերու յոսակոտութիւնը երբեմն կը կորսուէր օդին մէջ լողացող դաղջ մշուշի մը պատճառաւ:

Տղոց խումբը, սեղմուած, կը յառաջանար դանդաղ ու ապշած:

Անսահման սրահ մըն էր կրկին, բարձր լայնանիստ սիւններով, որոնց շարքերը կը մեկնէին ամէն ուղղութեամբ, կը բազմապատկուէին, ի վերջոյ կծկուէր եւ ձուլուելու համար դոյութիւն չունեցող հորիզոնի մը մէջ: Կարմիր թաւիչ վարագոյններ, ոսկեզօծ ծոպերով ու չուաններով, կը բարձրանային վեր, վիթխարի պատասխաններու նման, ի վերջոյ կորսուելու համար սիւններէն վեր՝ առաստաղի մթութեան մէջ:

- Կրկին վերի սրահը եկանք, - հարց տուաւ Սահակ, հազիւ լսելի ձայնով մը:

- Զէ՛, չի կրնար ըլլալ, - հաստատեց Գրիգոր՝ իր շնչառութեան ձայնին ներքեւ կորսուած շշուկով մը, - այդքան աստիճան իջնելէ ետք:

Պարապուծեան մէջ ցրուած պրոնզեայ ջահեր ու աշտանակներ իրենց առատ, նարնջագոյն կրակով ջերմ գոյն մը կուտային տղոց այլապէս տփոյն ու սարսափահար դէմքերուն: Աշտանակներուն ու մոմակալներուն վրայ հալած մոմը, գոյացուցած էր արդէն տարօրինակ երեւոյթով բլուրներ, ձորեր, արձաններ, որոնց միջեւ սարդոստայններ նետած էին իրենց կամուրջները՝ երկար ատենէ ի վեր:

Յանկարծ Գրիգոր կանգ առաւ ու ձեռքերը ալ ու ձախ բանալով ընդհատեց խումբին ընթացքը: Կողմնակի սիւնի մը ետեւէն տարօրինակ կերպարանքով էակ մը իրենց ուղղութեամբ կը յառաջանար հանդարտ, բայց ինքնավստահ քայլերով: Լայն թիկունքով, մկանուտ բազուկներով զինուորականի տիպար մըն էր: Զահերու լոյսերուն տակ իր ոսկեզօծ, անարատ դրահները շողերու պէս սակով մը կը շրջապատէին իր յաղթանակաւ կառուցող: Ոսկեզօյն սաղաւարտին, անոր կատարը զարդարող բաղբու տեսքին վրայ, «Հայոց պատմութեան» գրքերէն հեռաւոր յիշատակներ փայլատա - կեցին յանկարծ Գրիգորի ուղեղին մէջ:

- Սպարապետ... Մամիկոնեան... Վարդապէտ... - չչնչացան հազիւ ընկերներուն լսելի ձայնով մը:

- Դուք հա՛յ էք, - հարց տուաւ զինուորականը, ձախ ձեռքը մէջքէն կախուած սուրին կոթնցներով:

- Այո՛, այո՛, - պատասխանեցին տղաքը սիրտ առած, միաբերան:

- Սպարապետ արարող... - հարց տուաւ զինուորականը կասկածաւ քննութենէ մը

տութեան դասախօսներու եւ ուսանողներու համար: Հիմնարկի անդամ Զաւէն Կնեաղեան ներկայացուցած է Հայկական Ժողովրդական 12 նուագարաններու ծագումը, դարգացումը եւ յատկանիշները: Ներկաները առիթ ունեցած են տեսնելու Հայկական տասնեակ մը նուագարաններ եւ ունկնդրելու Հայկական Ժողովրդական մեղեդիներ, մեկնարանութեամբ Տիգրան Արմենուհի Թեքեանի (քանոն) եւ Ռուբեն Կնեաղեանի (դուդուկ, շվի, դժոյ, դուռնա եւ պլուլ): Յուցարուած են օրուան նիւթին առնչուող լուսապատկերներ:

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ «Լաւ Պոթ» ճաշարանին մէջ, Հոկտեմբեր 25-ին, տօնուած է «Արեւ» օրաթերթի եօթնասունամեակը: Հանդիսութիւնը վարած է Նորայր Տէօփլէթեան: Ոսք առած են մէկ Ստեփան Ծահպազ եւ Կարպիս Եղերճեան, անդադատաւոր «Արեւ» օրաթերթի հիմնադր - րութեան, անոր խմբագրիներուն եւ աշխատակիցներուն, շնորհով նաեւ անոր

անցընելով տղոց կերպարանքը, - ո՛չ դրահ, ո՛չ սուր, ո՛չ սաղաւարտ...

- Հիմա այդպիսի միջոցներու պէտք չունինք, - միջամտեց Սահակ, - եթէ վրտանդ մը սպառնայ Պետութիւնը կը պաշտպանէ իր քաղաքացիները:

- Ո՞ր Պետութիւնը, - հարց տուաւ զինուորականը կէս հեղինական:

- Ամերիկեան Պետութիւնը, - միաբերան հաստատեցին տղաքը, - մենք հայ ենք բայց հիմա աշխարհի ամէնէն հզօր ազգին մաս կը կազմենք դեռ թարմ, երդումի արարողութենէն կուգանք:

- Ամերիկեան... - լուսարանութիւն պահանջեց զինուորականը:

- Օհ, - կը հասկնանք, բայց այդ մէկը շատ երկար պատմութիւն է, - ըսաւ Վարանդ, խուսափողական շեշտով մը:

- Բայց հոս Յաղկերտի պալատն է... Հոս ի՞նչ կ'ընէք:

- Սպարապետ, - նոյնինքն, Վարդան Մամիկոնեան, - բացականչեցին տղաքը ու առաջ նետուեցան սպարապետին բազուկներուն կառչելու:

- Պէտք է մեկնել, - ճակատադրական որոշումներ կան, - ետ քաշուեցաւ սպարապետը անհանդարտ, - Յաղկերտ մեկ դժուար նախընտրութիւններու առջեւ էր: Եւ այլեւս պէտք է մտնեմ մեր դիրքը պարզելու:

- Ընդդէմ դիրքը կ'առնէք, գիտե՞ք, - մրմնաց Գրիգոր, տկար ու մարող ձայնով մը, աչքերը Վարդանի հեռացող ուրուագծին յառած:

Թաց աչքերն ու սարդոստայնի թիկը սրբելով տղաքը դուրս նետուեցան սրահի կոթողական դռնէն ու նոյն մարմարեայ աստիճաններուն վրայ, տաղանապահար, շարունակեցին փնտռել մարդը լուսաւորութիւնը, որ իրենցմէ խոյ կուտար կարծես, նոյն արագութեամբ:

- «...Եւ աղօթքը աւելի բարի է քուսնէն», - եղբակացուց մօտակայ մզկիթի «մուէզդին»ը, փակելով արեւածաղի աղօթքի իր հրաւերը:

Բարձրախօսներու յարուցած փոթորիկէն ետք առաւօտեան օդը կը զսնէր կըրկին իր մեղմ ու զուռող հանդարտութիւն:

«Ծաբար անոյշ է Մեղրը անոյշ է շաբարէն Գունը անոյշ է մեղրէն ու շաբարէն...»

Տողերը արձագանգեցին Վարանդի մտքին մէջ՝ անհոգ ու անփոյթ:

- Թոյլ տուէք չէ՞ք - շնորհ է եկեղեցի մը ունենանք, կէս գիշերին ալ կ'ուզէք մը կ'աղօթենք, - մըթմթեաց ան միշտ իր փա՛ռ աչքերով ու գլուխը թիմեց բարձր տակ քունը շարունակելու՝ մինչեւ գործի ժամ:

ԴԱՆԻԷԼ ԹԻԻԹԷՆՔՉԵԱՆ

Յ. Գ. - Գրաւածքին բոլոր տիպարներն ու դէպքերն երեւակայական են. որեւէ մտածողութիւն, ներկայ կամ անցեալ դէպքեր, բոլոր տիպարներն, միայն գուցադիպուքեան պիտի չվերագրեն:

զերը զաղութին մէջ: Գործադրուած է զեղարուեստական յայտագիր մը:

×

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ Երրայական Ընկերութեան սրահին մէջ, Հոկտեմբեր 31-ին, նշուած է հաստատութեան 60-ամեակը: Այս առթիւ կազմակերպուած երգի ու պարի հանդիսութեան մասնակցած են նաեւ «Արաքս» երգչախումբը եւ «Գայեանէ» պարախումբը, արժանանալով ներկայ հոծ բաղմութեան զնահատանքին:

×

ՊՈՒՆՆՈՍ - ԱՅՐԻՍԻ Համազգայինի նախաձեռնութեամբ, Հոկտեմբեր 23-ին, «Տաղիւն» զբոսայգիին մէջ տեղի ունեցած է Մարթին Քեմպիսեանի լատեւոսլոնական երկու շարքերու ցուցադրութիւնը «Երկիր Հայաստան» եւ «Հայաստան երէկ, Հայաստան այսօր» խորագիրներու տակ: Հեղինակը կատարած է նկարներու դասաւորումը, համապատասխան բնագիրներու խմբագրումը եւ ձայնագրումը, ինչպէս նաեւ երաժշտութեան քննարկները: Շարքին առաջին ներկայացուցած է Հայաստանի իրազդրումները, իսկ երկրորդը՝ Հայաստանի հին թէ՛ նոր պատմութենէն զրուակներ:

×

ՕՐԻՆՃ ՔԱՌԻՆԹԻԻ (Քալիֆօրնիա) «Հայկ եւ Վարդուհի Ղուկասեան» սրահի պաշտօնական բացումը կատարուած է Հոկտեմբեր 25-ին, ճաշով մը, որուն մասնակցած են 400 հոգի: Բացումը կատարած է տղթ. Պետրոս Գոնեան: Հանդիսութիւնը վարած է Րաֆֆի Իսրայէլեան, խօսք առած են հոգաբարձութեան ատենապետ Յակոբ Մեքրնեան եւ իրաւաբան Լեւոն Կիրակոսեան, կարգացուած է Գարեգին Բ. Կաթողիկոսի օրհնութեան զերէր: Գնահատանքի խօսք արտասանած է առաջնորդը՝ Տաթև Արք. Սարգիսեան: Սրահը մաս կը կազմէ չըմանի եւ կեղեցի - զարդ - սրահ համադրութիւն, որուն իրականացման համար եղած նըւէրներէ դոյացած է 175 հազար տոլար:

×

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏԻ Քառասնից Մանկանց Վարժարանի սրահին մէջ, Նոյեմբեր 1-ին եւ 2-ին, տեղի ունեցած է Լ. Օ. Սալի «Ալիսէն» մասնաճիւղի կազմակերպած նկարչութեան եւ ձեւագիտութեան դասընթացներու հետեւած երիտասարդուհիներու աշխատանքներուն ցուցադրութիւնը: Ներկայացուած են սեղանի ծածկոյցներ, բարձիկներ, անձնոցներ, զոգնոցներ՝ զծուած եւ զոյնզոյն ներկերով ծաղկաւորուած:

×

ԱԹԵՆՔԻ մէջ, Նոյեմբեր 7 - 11, տեղի ունեցած է միջազգային համագումար մը, որուն մասնակցած են քաղաքական, դիւանական դէմքեր, իրաւաբաններ, պատմաբաններ, եւայլն: Ներկայ եղած են հայկական յանձնախումբեր եւ հաստատութեանց ներկայացուցիչներ՝ Հ. Յ. Դ. Հայ Դատի Կեդր. Գրասենեակ, Հ. Յ. Դ. Հայ Դատի Յանձնապետի Յանձնախումբ, «Զօրեան» Հիմնարկի Միացեալ - Նահանգներու եւ Քանադայի ներկայացուցիչներ: Հայ Դատի կեդր. գրասենեակի անունով խօսք առնելով Շահան Փարսեան ներկայացուցած է Հայկական Հարցը:

×

ՊԱՐԻՐԳԻՆԻՆԻ Ծնունդ Ս. Աստուածածին Եկեղեցւոյ տօնակատարութիւնը կատարուած է Նոյեմբեր 9-ին, նախագահութեամբ Շնորհ Պատրիարքին: Պատարագած է Շահան Եպիսկոպոս Սիւսեան: Քարոզած է Շնորհ Պատրիարք հաւատքի ու հաւատարմութեան մասին, ծանօթեցնելով մաքուր ընտանիք կազմելու կարեւորութեան վրայ: Յաւարտ արարձակութեան ճաշ մը տրուած է: Սեղանը վարած է Պարոն Նալպանտ: Թաղական խորհուրդի ատենապետը՝ իրենց Մանկան կարգացած է տարեկան տեղեկագիրներ, որմէ կը պարգուի որ Տատեան վարժարանին մէջ կրօնանին աւելի քան 600 աշակերտներ: Գեղարուեստական յայտագրին մասնակցած են արտասանող Սիւսեան Կոմիտեան, օփերայի երգիչ Նուպար Պալմէրեան եւ վարժարանի աշակերտներ: Հուսկ բանքը արտասանած է Շնորհ Պատրիարք:

ԼՍԱՐԱՆԻ ՄԸ ԺՊԻՏՆ ՈՒ ՏԱՌԱՊԱՆՔԸ

Դիտելով աթոռներու մերկութիւնը, ու մանք սկսած էին տրտնջալ, ուրիշներ յուսահատութեան մատնուիլ: Մինչ ես համոզուած էի, որ պիտի դան. պիտի դան քաղաքէն ու չըմաննէրէ. վստահ էի, որ հոգիներու մէջ պահուած մեղքերը պիտի վերադարձնէր այդ օր: Գիտէի որ ժողովուրդի յիշողութեան մէջ կ'ապրէին հայ հեղինակները եւ պիտի դային՝ ժամ մը եւս միասնաբար ապրելու անցեալ հայ կեանքը երանգաւորողներու յարգանքին նուիրուած օրը:

Ու եկաւ սիրելի դիտող ժողովուրդը: Աթոռները զբաւեցան, սրահը լեցունեցաւ ունկնդիրներով: Այս անգամ եպիսկոպոսի եւ վարդապետներու ներկայութիւնը չէր ժողովուրդը հաւաքողը, այլ Հրաչ Զարգարեանի, Բիւզանդ Վաղինա-կի, Պետրոս Զարոյեանի՝ կրօնաւորի անունէն աւելի բարձր հնչող, հայկ. եռուն կեանք ստեղծած, փարիզեան անցեալ խորհրդանշող անունները:

Լակոնական բառերով, մէկ ժամուան մէջ ամփոփած էի երեք զբաղեցնելու ու լրագրողներու կեանքն ու գործը եւ իրենց անուշապաւ զբաղեցնող հանրութեան, առանց վստահ ըլլալու թէ՛ իւրաքանչիւր ճաշակի յարմարող ապուր էր այդ:

Ասուլիսը վերջացած, ոտքի են բոլորը: Գոհունակութեան ժպիտի մէջէն սկսած է տարբեր ասուիլս. կարծիքներու եւ բարեկամական տեսակցութիւններու ասուիլս: Զէի մտածելի թէ սրահը պիտի համակուէր այնքան յուզումով, որ յորդէր ան. որ դար հոսէր ու կուտակուէր իմ սրտի մէջ եւ անոր ապրումը պարզեւէր նաեւ ինծի:

Երախտագիտութիւնս տարածուեցաւ անոր, որ «Յառաջ» ի նետած կամուրջին վրայէն եկած դուռէն զիս՝ խօսքի ջերմութեամբ սիրտ տաքցնելու. «Աստուած երկա՛ր կեանք եւ ուժ տայ քեզի»: Երախտագիտութիւնս այն կնոջ, որ Բիւզանդ Վաղինայով լեցուած՝ եկած էր Բիւզանդ Վաղինայի ապրելու: Այն զբաղեւ ու ընթերցողներուն, - որոնք իրենց հիացումն ու սէրը կը յայտնէին Հրաչ Զարգար - եանի զբաղանքութեան: Բազմաթիւ այն ունկնդիրներուն, որոնց մէջ ներկայ էր ու կ'ապրէր տակաւին Պետրոս Զարոյեան:

Երբ արժէքաւոր հայ հեղինակներու հանդէպ իրենց բովանդակ սէրը կը բացատրէին Պէյրութէն եկած օրիորդը եւ Պէյրութի ամբողջ ողբերգութիւնը ապրած նախկին Փրանսահայ իմ միւս բարեկամը, չէին գիտեր, որ իրենց հետ զիս կը տանէին դէպի մանկութեան իմ Պէյրութը՝ Պարսպէն էլքէֆիէ, Ռաս - Պէյրութէն, Նահա, Պուրճէն՝ արդէն անունը մոռցուած թաղեր: Երէկուան շքեղ, այսօրուան չարաբուած, տառապած, գիշակներներու ակորթակով բղիկ - բղիկ եղած, մանկութեան օրրան իմ Պէյրութը, մահմետական ու քրիստոնէայ արար իմ եղբայրներու հայրենիքը:

Ու հոգիս սկսաւ աղաղակել. - Թո՛ղ կոտորւին բոլոր բազուկները, որ ձեռք վերցուցին Լիբանանի վրայ, արեւելեցին անոր երեսը, բղիկներին անոր սիրտը: Թո՛ղ փչրուին բոլոր զէնքերը, որ կը պայթին տակաւին Միջերկրականի արեւելեան նախկին գեղեցկութիւնը:

Զայնք ու ժպիտներ կը վերադարձնեն զիս սրահի իրականութեան, մինչեւ որ անդապելի ցաւ մը կը սկսի կրծքի կուրծքս: Շատ էին եղած այդ բոլորը:

Երեք զբաղեցնելու կորուստը ողբացող իմ խօսքերը, գուցէ աւելի աղղած էին իմ վրայ քան ունկնդիրին: Ծանր էր եղած ողբերգիկ այդ երեք միաժամանակ, մանկ անոնց իւրաքանչիւրի կեանքին մէջ, պեղել անոնց հոգիներու գեղեցկութիւնը, վերածել զանոնք բառերու, նախադասութեանց, խօսքի եւ ապրիլ անոնց անցեալը, ողբալ անոնց մահները: Ծանր, շատ ծանր էր եղած զգացական բոլոր ջիւղերով տառապելու ու զգալի արցունքը եւ ահա՛, այդ տառապելին վրայ կուգար աւելնալ Պէյրութի ողբերգութեան տառապեցնող յիշատակը:

Ծայրագոյն աստիճան լարուած զսպանակը կը քակուէր յանկարծ ու տարինե-

ՅՈՎՍԷՓ ՕՀԱՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ապրիլեան սերունդի վերջին բեկորները, պլուրացող ճրագները, այլեւս ոչ թէ տարուէ տարի, այլ օրէ օր, կը մարին ու կ'անհետանան: Յաճախ կը մեկնին առանց աղմուկի, ընդհանուր անտարբերութեան մէջ, մոռցուած ընկերներէն ու բարեկամներէն, եթէ դեռ կան, եւ մանաւանդ բոլորովին անգիտացած նորերէն: Եւ սակայն երկրի այս սերունդն է, հոգը տեսած, անով սնած, հոն պայքարած որ կուտայ մեզի անիրիւարներէն ողբելաւորութիւն մը, հայկականութիւն մը որուն կարեւորութիւնը պիտի զգանք ու հասկընանք այն ատեն երբ վերջին ճրագն ալ մարի, ու անոնք բոլորովին բացակային այս աշխարհէն: Յովսէփ Օհանեան պըլ-պըլացող ճրագ մըն էր որ մարեցաւ աշխարհն առաջին հովի շունչին հետ:

Ծնած էր Բալու, Թիւ դիւրը, 1905-ին: Իր հայրենակիցներուն նման ճանչցաւ ահաւոր եղբուն եւ իր տարագրութեան ճամբան եղաւ երկար, մղձաւանջային եւ արիւնոտ: Անցաւ ինքնաբերական, անցաւ Ռաս Իւլ - Այն-Քէ, Տէր Զօրէն եւ բախտով ու հրաշքով հասաւ Հայէպ, 1923-ին: Հոն որբանոցէ - արհեստանոց թափառեցաւ երգիք մը եւ չոր հաց մը ճարելու համար: Եւ օրին մէկը որոշեց, աւելի ճիշդ իրեն համար որոշեցին եւ զինքը դըրին նաւը, ձեռքը տուին աշխատանքի պայմանագիր մը եւ ինքզինքը դուռ Միջերկրականի միւս ափերը, Մարտէյ, 1926-ին:

Առաջին մէկ օրէն իսկ, Յովսէփ Օհանեան մտաւ հանրային կեանքին մէջ: Ուղեց իր երիտասարդ ուժերը, հաւատքը եւ խանդավառութիւնը դնել Հ. Յ. Դաշնակցութեան դադարաւարանութեան ի սպաս եւ ծառայել իր ժողովուրդին: Կը պատկանէր Հ. Յ. Դաշնակցութեան Վարանդեան խումբին, Պուս Լիւզի, որուն հաւանաբար վերջին մնացողացն էր: Իր ընկերները շատոնց մեկնած են եւ իր խումբը շատոնց լուծուած:

Յովսէփ Օհանեան մտաւորական համեստ կարողութիւններ ունէր, բայց դիտել գնահատել արժէքները, քաջալեւել երիտասարդները: Իրեն համար հայ զիւրը, հայ խօսքը եղան միշտ ապրում մը, հոգեկան վայելք մը որ ամէն օր կ'ըմբռնէր «Յառաջ»ի սխանակներէն, տանաւեակներէ ի վեր: Վեհանքն էր բառին բարոյական եւ նիւթական իմաստով:

Յովսէփ Օհանեանի յուզարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Հոկտեմբեր 20-ին, Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ մէջ: Դամբանական խօսեցաւ Շահան իշկը. Քհնյ. Տէտէան որ վեր առաւ իր հայ մարդու արժանիքները, ընդգծեց մատուցած ծառայութիւնները, ծանրացաւ իր նկարագրի գեղեցիկ գիծերուն վրայ մանաւանդ շեշտեց իր սէրը հանդէպ աւանդական արժէքներուն:

Յովսէփ Օհանեան կը ձգէ ազնիւ, ուղիղ, զաղափարապաշտ մարդու մը յիշատակը:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

Եւ ի վեր քուն մտած իւսերը կը զարթնէր, կը ցնցէր ամբողջ մարմինս:

×

Գիշերը յառաջացած է. յառաջացած է աշխարհ, որ կ'ապրի աչքերս ու չեմ կրնար քնանալ: Դեղ, դեղ պէտք է, որ «Աստուած երկար կեանք տայ»: Գաւաթը կ'իյնայ, կը փչրուի՝ պատառ - պատառ եղող ստամոքսի նման: Պէյրութէ հոսող արեան նման, արիւն կը վազէ մատնէն: Ֆիզիքական ու հոգեկան ցաւ նոյննացած են. մին աշխարհ կը ցնցէ, որքան միւսը: Այս խորհրդածութիւնները նոյն - ժամանակ պահուա իսկ, կը շարունակուի այդ յարձակումը:

Կը մխիթարուիմ մտածելով թէ՛ արդեւ օք իրենց երջանիկ ժամերուն իսկ, ինչպիսի՛ ցաւերով կը տառապին սրահէ մեկնող ուրիշներ: Ամէն սիրտ զաղտնիք մը ունի. ամէն տուն իր պատմութիւնը. ամէն փողոց՝ իր լոյսն ու շուքը եւ մենք կը տապալուինք այդ լոյսերու ու շուքերու խաղերուն մէջ:

ԼԵՒՈՆ ՍՈՓՈԿԼԵԱՆ

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԵՆ

ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԱԻԱՔՈՑԹԸ

Քառասուն տարիներու վառապառ ունի Կրէնոպլի եւ Տօֆինէի Ֆրանսական Բանակի Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը՝ որ, անկասկած, չըմանին հայ ամէնէն աւելի ճանաչուած կազմակերպութիւնն է Ֆրանսացիներուն մօտ: Կը հրաւիրուի մասնակցելու քաղաքին մէջ կատարուող պաշտօնական արարողութեանց, իր գրօշակը միշտ ներկայ է տեղական նախկին ռազմիկներու միութեանց զբօսանքներու կողքին:

Կիրակի, Նոյեմբեր 16-ին, կազմակերպած էր իր տարեկան ճաշ - հաւաքոյթը, Մշակոյթի Տան սրահին մէջ: Նոյն օրը, Հ. Յ. Դաշնակցութեան կոմիտէն կը տօնէր կուսակցութեան տարեդարձը: Զուգադիպութիւն, թէեւ ոչ խաչաձեւելու դիտումով, ինչպէս որ հաւաստեց մեզի Պր. Արապեան:

Տեղին է նշել որ Ժիրայր Արապեան, Կրէնոպլի մէջ, այն շատ ցանցաւ Հայերէն է՝ որոնք կ'աշխատեն ի սպաս ժողովուրդին, թէ՛ Մշակոյթի Տան եւ անոր շուրջի կազմակերպութիւններուն մէջ եւ թէ՛ Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ անոր հովանիին տակ գտնուող ձեռնարկներուն մէջ, ինչ որ կը պարտադրէ դիւանագիտական ճիւղեր, անձնագոհու - թեան ողբին կողքին...

Դիտումաւոր կամ ոչ, Կրէնոպլի մէջ միեւնոյն օրը երկու հաւաքոյթ ըլլալը վնասեց հաւանաբար թէ՛ մէկուն եւ թէ՛ միւսին: Շուրջ 70 սեղանակից - ներ միայն մաս առին նախկին ռազմիկներու միութեան ճաշին: Կը յուսացուէր հարիւր:

Շնորհիւ բազմամեայ, բայց միշտ աշխոյժ նախագահ Կարապետ Մառանձեանի, իր գործակիցներուն եւ մանաւանդ Վարդան Կարապետեանի եւ անձնուիրաբար սպասարկող տիկիներուն աշխատանքին, ներկաները հաճելի օր մը անցուցին, ձուկ սեղաններու շուրջ:

Հայաստանի պետական պարախումբին ներկայացուցիչներէն մէկուն ցուցադրութիւնը, հեռաւեցիի գործիքին վրայէն, ամբողջացուց օրուան յայտագիրը՝ ուր, Ալպըր Գալաճեանի հանդիսատեարութեան տակ, բնականաբար, խօսք եւ երգ իրարու յաջորդեցին, ինչպէս սովոր է մեր ճաշ - հաւաքոյթներու ընթացքին:

ՎԱՂԻՆԱԿ ՄԻՍՔՅԵԱՆ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԵՈՐԳ ՄԵԼԻՏԻՆԵՑԻ ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԻ ԴԱՏԱԿԱԶՄԻՆ

Գէորգ Մելիտինեցի Գրական Մրցանակի Դատակազմը 1986 Հոկտեմբեր 29-ի իր նիստին որոշեց հայ հասարակութեան հաղորդել հետեւեալ տեղեկութիւնները -

Ա) Ընդառաջելով Հիմնադիր - Բարբար Գէորգ Թօփալեանի (այժմ հանգուցեալ) ջերմ փափաքին, հրատարակեց Ս. ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՅԻ-ի «Մատենա Ողբերգութեան» գործը զբարբար բնագրով, Գ. Մ. Գ. Մ. Վերահրատարակութեան Ֆոնտի հաշւոյն, 1985 տարւոյն համար:

Բ) 1985-ի համար, Հրատարակութեան Ֆոնտի հաշւոյն որոշուեցաւ հրատարակութեան տալ ՍՄԲԱՏ ՓԱՆՈՍԵԱՆԻ «Զամնն իմ փառաւորեալ» մեծածաւալ վէպը:

Գ) 1986-ի համար, Հրատարակութեան Ֆոնտի հաշւոյն որոշուեցաւ լոյս ընծայել ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆԻ Պատմութեան հատորը:

Դ) Դարձեալ 1986 տարուան համար վերահրատարակութեան Ֆոնտի հաշւոյն որոշուեցաւ հրատարակել ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ-ի «Բանկոյթ եւ Մատենա Ողբերգութեան» մեծածաւալ վէպը:

Վերջին երեք գործերու հրատարակութեան աշխատանքները արդէն սկիւսած են: Իր առեւին հասարակութիւնը տեղեկ պիտի պահուի այդ հատորներէն իւրաքանչիւրի լոյս ընծայումին:

Գ. Մ. Գ. Մ. -ի ԴԱՏԱԿԱԶՄ

1986, Նոյեմբեր 3
Անթիլիաս

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ՆիՍ-էն Տիկին Արշակունի Մանուկեան իր ամուսնոյն՝ Յարութիւն Մանուկեանի մահուան տարելիցին ի յիշատակ 500 Թ. կը նուիրէ «Յառաջ»-ի բարեգումաման։ Նոյն տխուր առիթով քոյրը Տիկին Եղիսարէթ Նաճարեան 100 Թ. կը նուիրէ «Յառաջ»-ին։

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՎԱՆԱՆՍ

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցին կը տօնէ իր 33-րդ տարեգարձը, Կիրակի, Նոյեմբեր 30-ին։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ ՆԱՐԵԿ ՔԶՆՅ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը։

ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Սաչի Պանէօ - Գաշանի մասնաձիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տիկին Արիին՝ Փափազեանի եւ ընտանիքին Պր. Պապիկեանի մահուան առթիւ։ Ցաւակցութիւններ կը ներկայացնէ նաեւ Զորմիսեան ընտանիքին Տիկին Շաքէ Զորմիսեանի կսկծալի մահուան առթիւ։

ՇՈՐՀԱԿԱԼԻԲ

Կապ. Սաչի Պանէօ - Գաշանի մասնաձիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 250 Թ. Պր. Ժան Հանչերեանէ եւ Տիկին Մարգրիտ Գուլումեանէ Շաքէ Զորմիսեանի դաւանակիւծ մահուան առթիւ։

ՍԷՆՔ՝ ԱՆՔՈՒԱՆ Ս. ԹԱԴԵՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՄԱՏԱՂՈՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

ԵՒ

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

Սէն - Թ'Անթուանի Ս. Թադէոս - Բարթողիմէոս թաղականութիւնը ներկայիս կը տեղեկացնէ իր թաղի եւ Շրջակայց հաւատացեալ բարեպաշտ ժողովուրդին թէ՛ Կիրակի, Նոյեմբեր 30. Ս. Թադէոս - Բարթողիմէոս Առաքելոց տօնին եւ եկեղեցւոյս անուանակոչութեան - ուխտի տօնին առթիւ կը կատարուի եպիսկոպոս - սական հանդիսաւոր պատարագ։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ ՅԱՅՈՐԵՊ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Պատարագի ընթացքին, Յակոբ Եպիսկոպոսի օծումը կը կատարէ, նուէր եւ դործ՝ Սաղիմացի Պր. Յակոբ Անդրէասեանի։

Առաւօտեան ժամերգութիւն 8-ին։

Պատարագ 9.45-ին։

Քարոզ 11-ին։

Հողեհանդիս 11.45-ին։

Մասնաւոր բոլոր անոնց համար, որոնք ծառայցին բարոյական եւ նիւթական օժանդակութեամբ եկեղեցւոյս պայծա - ութեան համար։

Մատաղօրհնութիւն 12-ին։

Կրօնական հանդիսութեանց կը յաջորդէ ճաշ մը ի պատիւ Յակոբ Եպիսկոպոսի եւ մեր յարգելի հիւրերուն եւ ժողովուրդին։

Սանթրը Սօսիալ - Լա Մարթինը, Փալանք, Սէն - Թ'Անթուան, 13015, Մարսէլ։

ՎՐԻՊԱԿ

Տպագրական ցաւալի վրիպակի մը հետեանքով, Շաքէ Զորմիսեանի մահազգին մէջ («Յառաջ», Նոյեմբեր 18) Տէր եւ Տիկին ԱՐՍ. ՊԻՊԵՐԵԱՆԻ անունը տրուած էր՝ Պէրպէրեան։ Ներողամտութիւնը կը խնդրենք ենթակային եւ մեր ընթերցողներուն։

- ՌԱՏԻՑ ԱԶԳ -

98,5 MHz

Նոյեմբեր 23, ժամը 14-ին՝ հաղորդում

նուիրում՝ Արա Պարթեւեանի

Կ. Ս. Մ.

ԿԻԹԱԹՈՇԱԿԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

1986 - 1987 տարեշրջանի հարցարանները ստանալու համար կը թափանցան թեկնածուներէն կը խնդրուի դրաւոր կերպով դիմել մինչեւ Նոյեմբեր 30։

LES ANCIENS DU LYCEE
GUETRONAGAN

151, rue Montmartre - 75002 PARIS

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԱԿԱՆ

ԵՐԵՎԱՆԻ

ՆՈՒՐՈՒԱԾ

ՄԻՍԵՔ ՄԵԾԱՐԵՆՅԻ

ծննդեան 100-ամեակին

Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Տիկին Նոյեմիկ Խուֆի - Քերքբէշեան, Վիլմա Պէօրէֆեան, Կարապետ Տագեան, Ժան Թապալեան եւ՝

ՉՈՒՂԱՂ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

Ուրբաթ, Նոյ. 28, Ժամը 20.30-ին, YAN'S CLUB

5, avenue Reille, 75014 Paris

Կազմակերպութեամբ՝ ԿԵՂԻՈՆԱԿԱՆԻ

100-ԱՄԵԱԿԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ ԵՒ ԵԱՆՅ ԱԿՈՒՄԲԻ

Հանդիսութեան աւարտին՝ ճաշ, աղուբին մէջ։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է

Ճաշին մասնակցելու համար տեղերը ապահովել հեռաձայնելով հետեւեալ թիւերուն՝
48 78 22 79 - 43 81 80 82 - 45 89 20 48

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauterville - 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

JOUE DE L'AN ET NOËL ARMÉNIEN EN ARMÉNIE

du 27 Décembre 1986
au 09 Janvier 1987

Lic. A. 1037

RENSEIGNEMENTS ET INSCRIPTIONS :

Levon BAGHDASSARIAN
SABERATOURS

31, rue d'Argenteuil
75001 PARIS
Tél. 42 - 61 - 51 - 13

Varoujan SARKISSIAN
SEVAN VOYAGES

48, Cours de la Liberté
69003 LYON
Tél. 78 - 60 - 13 - 66

Jacques CHELEKIAN
VOCA TOURS

10, ave. du Prado
13006 MARSEILLE
Tél. 91 - 37 - 58 - 58

FESTIVAL D'ART SACRÉ DE LA VILLE DE CANNES

SAMEDI 29 NOVEMBRE A 20 H 30

GRAND AUDITORIUM

Palais des Festivals et des Congrès de Cannes
CHEUR MIXTE ARMÉNIEN DE PARIS

SIPAN-KOMITAS

ORCHESTRE REGIONAL DE CANNES

sous la direction de

GARBIS APRIKIAN

avec

Sonia NIGOGHOSSIAN (mezzo) — Lucile DABOS (harpe)

Janette MENEVISIAN (soprano) — Mario HANIOTIS (basse)

Meguerditch BOGHOSSIAN et René MARTAYAN (ténors)

KOMITAS Extraits de la Messe

KOMITAS Chants Profanes d'inspiration liturgiques

AVEDISSIAN Chants rustiques

GANATCHIAN Nanor Pelerinage

Le Festival d'Art Sacré de la Ville de Cannes est organisé par l'OMACC et l'Orchestre Régional de Cannes Provence Alpes Côte d'Azur avec le concours du MINISTÈRE DE LA CULTURE ET DE LA COMMUNICATION

Prix des places : 130 F — 110 F — 80 F — 60 F

Réductions Collectivités 110 F — 90 F — 70 F — 50 F

Renseignements / Locations :

CANNES : Billeterie du Palais des Festivals et des Congrès

Tél. : 93 - 39 - 44 - 44 du lundi au samedi de 10h à 18h

OMACC : 93 - 38 - 62 - 00

CE CONCERT EST ORGANISÉ AVEC LE CONCOURS
DU CLUB SEVAN DE CANNES

OPTIMA TOURS

VOYAGE EN ARMÉNIE

Au départ de PARIS via Moscou : 5.800 Frs.
du 27.12.86 au 10.01.87

Renseignements et inscriptions :
OPTIMA TOURS — 12, RUE VIGNON — 75009 PARIS
Tél. : 47 - 42 - 10 - 35

Au départ de MARSEILLE via Moscou : 5.970 Frs.
du 27. 12. 86 au 09. 01. 87

Renseignements et inscriptions :
Monsieur ALEXANIAN
11, RUE DU BASSIN — 13012 MARSEILLE
Tél. : 42 - 83 - 31 - 55 / 91 - 93 - 04 - 90

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ի պատիւ հիւրաբար Ֆրանսա գտնուող
Ա. Մանուկեան Մշակ. Հիմնադրամի Գործադիր Մարմնի Ատենայետ
ԵՐՈՒԱՆԴՈՒ ԱԶԱՏԵԱՆԻ
Եւ Տիկ. ՆՈՐԱ ԱԶԱՏԵԱՆԻ

ԼԻՈՆ

Երկուշաբթի, Նոյեմբեր 24, ժամը 20-ին
ՃԱՇ՝ Օթէլ ՄԵՐՔԻՒՐ-ի սրահին մէջ
Կազմակերպութեամբ՝ Հ.Բ.Ը.Մ.Ի եւ Թ.Մ.Մ.Ի

ՎԱԼԱՆՍ

Երեքշաբթի, Նոյեմբեր 25, ժամը 19.15-ին սկսեալ
ԱՆԴԱՄԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ
Եւ Հիւսիսեան սրահին մէջ
Ժամը 20-ին ՃԱՇ՝ ՆՈՎՈԹԵԼ պանդոկի սրահին մէջ
Կազմակերպութեամբ՝ Հ.Բ.Ը.Մ.Ի

ՄԱՐՍԷԼ

Զորեքշաբթի, Նոյեմբեր 26, ժամը 20-ին
ՃԱՇ՝ ՍՕՖԻԹԵԼ պանդոկի սրահին մէջ
Կազմակերպութեամբ՝ Հ.Բ.Ը.Մ.Ի

Մասնակցութեան համար կը խնդրուի արձանագրուի
կազմակերպիչ Միութիւններու վարչութեանց մօտ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ՓԱՐԻՋ

ԿՐԹԱԿԱՆԷՆ՝ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԸՆԴՈՒՄՈՒԹԻՒՆԸ ՓՈՂՈՑ ԻՋԱԿ
ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ

×

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԻԼԻՊՊԵԱՆՆԵՐՈՒ ՄԵՋ, Գորի Աբուխո
ծայրը ծայրին փրկեց իր իշխանությունը,
պետական հարուստի մը առաջին առնե-
լով: Ինը ամսուան նախադասություններ
կրցաւ հաստատել թէ իշխանութեան զը-
լուին ըլլալ այնքան ալ դիւրին դոքմ
մը չէ: Արդէն, հրապարակային ելոյթով
մը դժգոհած էր, որ համայնավարներու
հետ բանակցութիւնները տեղ քայլ կ'ընեն
եւ մինչեւ ամսուս վերջ պայմանագրով
տուած ապստամբներուն, որ յանձնուին:
Մեղադրեց նաեւ Պաշտպանութեան նա-
խարարը, որ անմիջապէս իր հրաժարու-
կանը տուաւ: Քանի մը ժամուան մէջ
արդէն, Շարաթ իրիկուն դէպքերը իրա-
րու յաջորդեցին արագընթաց, եւ Կիրակի
Տիկին Աբուխո կը յայտնէր թէ լուծած
է կառավարութիւնը, առաջին առած է
զաւի մը: Խորքին մէջ, տեղի տուած էր
զինուորականներուն եւ հիմա, Փիլիպպու-
կաններու գլուխը երկու զեկավար կայ,
Տիկին Աբուխո, բայց նաեւ ու մանա-
ւա՛նդ զօր. Ռամոս:

ՍԷՆ — ԿՈՊԷՆ ազգայնացած առաջին
ձեռնարկն էր, որ ապագայնացաւ: Եր-
կուշարթի օր իսկ, Պետութիւնը շուկայ
հանեց իր բաժինը, 310 Ֆրանքի նշանակ-
ւած է արժեթուղթը: Նման ցած սակի մը
բուն նպատակն է շահագրգռել փոքր խմբ-
նայողները: Կառավարութեան ծրագիրը
լայնածաւալ է, այս մարդին մէջ, քանի
որ 65 հաստատութիւններ պիտի դադրին
պետական ըլլալէ (ընդհ. արժէք 200 մի-
լիա): Ուրեմն, ՍԷՆ — Կոպեն տեսակ
մը փորձաքար է իշխանութեան համար,
այլ խօսքով՝ տնտեսական հանրաժող-
ւած: Այս ամբողջը կը ձգտի տնտեսու-
թիւնը ժողովուրդին ձեռքն անցընել,
կոյնան ծրագիր մը, երկիրը վերածելու
փոքր բաժնետէրերու:

ՅՐԱՆՍԱՆՈՍՈՒԹԵԱՆ մեծ մրցանակը
(Ֆրանսական Ակադեմիայի) առաջին
անգամ ըլլալով տրուեցաւ Ժորժ Շեհա-
տէի, լիբանանցի թատերագիր — բանաս-
տեղծ: Մրցանակը ծնած է շնորհիւ քա-
նատական կառավարութեան 400 հազար
տոլարի նուէրին եւ նպատակն է «պար-
գեւատել Ֆրանսախոս անձ մը, որ իր
երկրին մէջ, կամ միջազգային չափանի-
շով օժանդակած է աշխարհը կերպով Փը-
րանսերէնի պահպանման»: Շեհատէ հին
սիրահար մըն է Ֆրանսերէնի: Դեռ պա-
տանի, շատ կարգացած է Ռէնուո, Արի-
լինը, Գոթթո, հետաքրքրուած է զերի-
րապաշտութեամբ: Իր անունը, առաւել —
լարար ծանօթ դարձած է շնորհիւ իր
թատերին: Իր մասին ըսուած է թէ
բեմի բարենորոգիչներէն էր Իոնէսթոյի
եւ Աղամովի հետ: Եթէ թատերգութիւն
զրած է: «Վաստէյի պատմութիւնը» 20
լեզուներով խաղացուած է, մէջն ըլլալով
հայերէնը:

ՄԵԼՊՈՒՐՆԻ թրքական հիւպատոսարա-
նին կառատան մէջ առջի իրիկուն պա-
թում մը անձի մը թեթեւկի վիրաւոր-
ւելուն պատճառ դարձած է: Քննութիւն
կատարող ոստիկանները ըսած են, թէ
վիրաւորուողը կրնայ նոյնինքն ուսմը
զետեղողը ըլլալ: Յաջորդ օրը անձնօթ
մը հետաձայնելով մամուլի Ֆրանսական
զործակալութեան Սիւնիի գրասենեակը,
յայտնած է թէ արարքը գործն է «Յոյն —
Պուլկար — Հայ ճակատ»-ին: Անձանօթը
տեղեցուցած է նաեւ, թէ այս կազմակեր-
պութիւնը պիտի շարունակէ իր գործու-
նէութիւնը:

LA LIBRE BELGIQUE

ՀԱՆԵՑՈՂԼՈՒ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Եւրոպայի Խորհուրդին նախագահու-
թեան ստանձնումին առթիւ, Թուրքիոյ
կողմէ, Արտաքին նախարարը պատասխա-
նած է Լիպր Գելթիքի (Նոյեմբեր 22)
աշխատակցութիւն (Ֆրանսուազ Շէօլէր)
կարգ մը հարցումներուն: Ինչ կը վերա-
բերի նախագահութեան, Հալեֆօղլու
կըսէ թէ բարոյական շատ մեծ կարեւո-
րութիւն ունի Թուրքիոյ համար, թէ 21-ին
հոգ 12-ի ճամբան աւելի կը բացուի,
քանի որ Թուրքիա ինքզինքը ամբողջական
մասնիկը կը նկատէ Եւրոպայի: Գա-
լով մարդկային իրաւանց, իր եւ
ուրիշ երկիրներու՝ մէջ, կ'ընդունի
որ. — «Դեռ պղտիկ բաներ մը կան ընե-
լիք»: Չուզելով հանդերձ «Հայկական ցե-
ղասպանութեան բանավէճին մէջ մտնել»,
Ֆրանսուազ Շէօլէր դիտել կուտայ թէ
բոլոր Հայերը ապագայ ահաբեկիչներ
նկատելը վտանգաւոր խառնաշփոթութիւն
մը չէ՞, ու Արտաքին նախարարը կը պա-
տասխանէ. —

«Բոլոր Հայերը ահաբեկիչներ չեն:
Թուրք եւ Հայ միշտ լաւ յարաբերու-
թիւններ ունեցած են եւ միասին ապրած
են դարերով: Դժբախտաբար, դարուս
սկիզբը, արտաքին ազդեցութիւններու
ներքեւ, Հայերը դաւաճանեցին իրենց
հարազատ երկրին եւ երկու կողմն ալ
շատ զոհեր եղան: Այսօր, աւելի քան
60 տարի հետ, վերապրեցնել այդ առե-
լութիւնները բանի չի ծառայեր: Այդ
պատճառաւ, կ'ըսենք որ Հայերու մեծ
մասը ահաբեկիչ չէ, բայց փոքրիկ խմբ-
րակ մը կայ սա կամ նա ձեռով այլ դա-
շակիւններու ենթարկուած այս անիմաստ
պայքարը շարունակելու համար»:

Գալով Քիւրտերուն, «զերթէ նոյն
բանն է, կ'աւելցնէ Հալեֆօղլու, պղտիկ
խումբ մը ենթակայ է ծայրայեղ շրջա-
նակներու, խախտելու համար Թուրքիոյ
կայունութիւնը»:

Ինչպէս կը տեսնուի, նոյն երգն է որ
կ'երգուի:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՓՈՒԹՊՈՒ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ 49-ՐԴ ԱՆՈՅՆՈՒԹԻՒՆ

«ԱՐԱՐԱՏ» ԾԱՆՐ ՊԱՐՏՈՒԹԵԱՄԲ
ԿԱԻԱՐՏԵ ՄՐՑԱՇԱՐՔԸ

ԲԱՅՑ ԿԸ ՄՆԱՑ ԼԻԿԱՅԻ ՄԵՋ

Նոյեմբեր 21-ի եւ 22-ի խաղերու ար-
դիւնքներն են. —

Դիւնաֆ Միլնսկ — Ժալգիրիս	7 — 2
Դիւնաֆ Կ. — Զէմիթ	5 — 3
Դիւնաֆ — Դիւնաֆ Թ.	2 — 3
Սպարտակ — Նեֆթչի	4 — 0
Կայրաթ — Մետալիստ	3 — 2
Դիւնաֆ Մ. — Արարատ	6 — 0
Զերմուրեց — Տրպիզո Գ.	3 — 0

×

Մինչեւ Դեկտեմբեր 7 տեղի կ'ունենան
յետաձգուած զանազան խաղեր, սակայն,
մինչ այդ՝ 30 եւ վերջին հանգրուանի
հանդիպումներէ հետ դասաւորուածը կը
ներկայացնէ հետեւեալ պատկերը. — Դի-
նաֆ Մ. 38 կէտ, Սպարտակ 37, Զէմիթ,
Դիւնաֆ Թ. 33-ական, Դիւնաֆ Կ. 32,
Շախտեօր 31, Տրպիզո Մ., Դիւնաֆ
Միլնսկ, Ժալգիրիս, Կայրաթ 28-ական,
Դիւնաֆ, Մետալիստ 27-ական, Նեֆթչի
եւ Արարատ 26-ական, Զերմուրեց 23 եւ
Տրպիզո Գ. 17 կէտերով:

ՊԱՏԱՐԱԳ — ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ Հ. ՆԻԿՈՂՈՍ Ծ. ՎՐԴ.

ՔԵՀԵԱՅԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

×

Մեր նախորդ թիւով, հաղորդելով հայր
Նիկողոսի վախճանումը, ըսած էինք թէ
պատարագ — հոգեհանգստեան պաշտօն մը
կը կատարուի, նախքան Վենետիկ փո-
խադրութիւնը:

Այդ պատարագը կը մատուցուի Երեւ-
շարթի, Նոյեմբեր 25, առաւօտեան 10.30-
ին Փարիզի Հայ Կաթողիկէ Մայր Եկեղե-
ցին (ռիւ Շառլօ):

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Մ Ա Հ ՎԱՅԷ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ

Երեւանի մէջ իր մահկանացուն կնքած
է թատերագիր եւ կրթական մշակ Վաչէ
(Վաչագան) Դեդոբի Յարութիւնեան, 87
տարեկանին: 1920-ին աւարտելով Երե-
ւանի թեմական դպրոցը, ան իր ուսումը
շարունակած է Համալսարանի պատմա-
գրական լսարանը, զոր աւարտած է
1925-ին: Տարիներ հայերէն լեզու եւ զը-
րականութիւն դասաւանդած է Երեւանի
զանազան դպրոցներու մէջ, ցուցաբերե-
լով նուիրում եւ պատասխանատուութիւն:
Իր անունը կապուած է առաւելաբար թա-
տերագրութեան: Երեւան եւ շրջաններ
բեմադրուած են իր թատերախաղերը,
որոնցմէ յիշենք՝ «Մաքառում», «Հրդեհ
Արագածում», «Հովուի աղբիկ», «Մո-
լորուածը», «Փառքի ճամբին», «Մեարո-
պաւնում» եւայլն: Վաչէ Յարութիւն —
եան գրած է նաեւ պատմութիւններ եւ
սկիւարկներու շարքեր:

Ուրեմն, ինչպէս նշած էինք նախալեր-
ջին հանդիպումներէ հետք, «Արարատ»
դասաւորման 14-րդ տեղը զբաւեւով,
այսինքն դասակարգ իջնելու վտանգի
փրկարար դերքին վրայ, կը մնայ բարձ-
րագոյն լիկայի մէջ, իսկ «Զերմուրեց»
եւ Քուրախի «Տրպիզո» 15 եւ 16-րդ
տեղերը զբաւեւով կ'իջնեն Ա. դասակարգ:

×

ՅՐԱՆՍԱՆՈՒՄ ԽՈՒՄԲԵՐ

Արժուրդի շայ Մարգարեան 3 — 0 ար-
դիւնքով յաղթեց Վիթրի, իսկ Իսիլի Հայ
Մարգարեան իր դաշտին վրայ 0-ի դէմ 1
կէտով պարտուեցաւ Սեւր — Պուլիսէի:

×

Ճ Ա Տ Ր Ա Կ

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԱՏԱՐԱԿԻ
ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎ
ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԵՋ

Մոսկուայի մէջ գումարուած է Խորհ. Միութեան
ժողովը, որուն մասնակցած է նաեւ աշ-
խարհի արեւմտեան Գարի Կասպարով:
Խորհ. հրդային Միութեան մէջ 4,5 միլիոն հո-
գի ճատրակ կը խաղայ. կան 200 հազար
ճատրակի խումբեր, քանի մը հազար ար-
հեստավարժ մարզիչներ, 76 կրոնայա-
թէս եւ 945 վարպետ: Զեկուցումով հան-
դէս եկած է Գարի Կասպարով:

ԹՐԻԲՆԱԿԻՏԱԿԱՆ ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ռ. ԿՈՆԴԱԿՉԵԱՆ

ՀԱՅ ԴՊՐՈՑԸ ԵՒ ԻՐ ԴԵՐԸ

Հայաստան թրքերէն զբաղակալութիւնը, ինչպէս հայկական ու թրքական, այնպէս ալ Օսմանեան կայսրութեան միւս ժողովուրդներու մշակոյթին կարեւոր եւ հետաքրքրական մէկ մասն է։ Այս զբաղակալութեան ծնունդը հայ ժողովուրդի նրկատմամբ Օսմանեան Թուրքիոյ ռազմա-աւատական եւ կրօնական բռնապետական վարչակարգի հինգ հարիւր տարուան տիրապետութեան հետեւանքն է։ Ան սկզբնաւորուած է ԺԳ. դարուն եւ զոյատեւած մօտ 600 տարի, հասնելով մեր դարը շրջանի 70-ական թուականները։ Ան ստեղծուած է ինչպէս ձեռագիր, (ԺԳ. դարէն), նոյնպէս ալ տպագիր եւ կ'ընդգրկէ աշուղներու տաղեր ու երգեր, բանասիրական, թարգմանական, գեղարուեստական եւ պատմագիտական գրականութիւն, աշխատանքներ թուարա-նութեան, քիմիայի, բժշկութեան եւ անասնապահութեան, ինչպէս նաեւ կրօնագիտական հարցերու մասին. այս վերջինները հիմնականին մէջ թարգման-ուած են արեւելեան եւ եւրոպական լեզուներէ։ Կան նաեւ մեծ քանակութեամբ ձեռագրեր, որ չափազանց արժէքաւոր աղբիւրներ են Հայաստանի եւ Օսմանեան կայսրութեան տնտեսական եւ քաղաքական իրավիճակի ուսումնասիրութեան համար։ Զեռագրերէն մօտ 300-ը կը գտնուին Մաշտոց մատենադարանը, իսկ մնացածը Սփիւռքի մէջ։ Ի դէպ, պէտք է ցաւով նշել, որ այդ ձեռագրերու մեծ մասը մինչեւ այսօր չէ օգտագործուած հայագէտներու եւ արեւալագէտներու կողմէ։

Հայաստան թրքերէնով առաջին տպագիր գիրքը «Հայոց լեզուի քերականութիւն»ն է, որ լոյս տեսած է 1727-ին Վենետիկ, հեղինակը Միխիթար Սերաստացին է։

Բացի գիրքերէն լոյս տեսած են նաեւ բազմաթիւ թերթեր՝ մօտ 40 անուն, իսկ շարք մը հայկական թերթեր ունին թրքերէն յատուկ բաժիններ։ Հայաստան թրքերէն մամուլը, նոյնիսկ թուրք հեղինակներու վկայութեամբ, իր ժամանակին աւելի լայն տարածում ունեցած է, քան թրքականը։

Հայաստան թրքերէնով թարգմանուած են եւրոպական, յատկապէս Ֆրանսացի լուսաւորիչներու ու դասականներու շատ ստեղծագործութիւններ որոնք աւելի մատչելի էին ընթերցող, այդ կարգին նաեւ թուրք ընթերցող հասարակութեան, քան օսմաներէն թարգմանութիւնները։

Հայաստան թրքերէն զբաղակալութեան մատենագիտութիւնը կազմուած է հայաստան թրքերէն, հայերէն, ռուսերէն եւ թրքերէն լեզուներով։ Ան կարեւոր մեկնարկ է այդ զբաղակալութիւնը զիտական շրջանառութեան մէջ զենելու ուղղութեամբ։

Ինչպէս յայտնի է, Օսմանեան կայսրութիւնը կը ներկայացնէ ռազմա-աւատական եւ կրօնական բռնապետութիւն։ Ան բազմազգ, բազմալեզու, բազմակրօն ու լայնածաւալ պետականութիւն մըն էր, որ, բնիկ, յատկապէս քրիստոնեայ ժողովուրդները կ'ենթարկուէին ընկերային, կրօնազգային ծանր շահագործումի, ինչ որ նաեւ կայսրութեան ընկերա-քաղաքական յետամնացութեան գլխաւոր պատճառներէն մէկն էր։ ԺԹ. դարու սկիզբէն սուլթանական իշխանութիւնները փորձեր կը կատարէին կանխելու կայսրութեան հոգային ամբողջականութեան փլուզումը եւ ամբապնդելու Թուրքերու, որպէս եկուոր, բայց պետականօրէն տիրապետող ազգութեան իշխանութիւնը հպատակ ժողովուրդներու վրայ։ Այս նպատակով անոնք փորձեցին իրագործել կարգ մը վարչական բարեփոխումներ։

Մ. Բոշոյեանի աշխատութիւնը նուիրուած է Օսմանեան կայսրութեան ԺԹ. դարու առաջին քառասնամեակի քաղաքական եւ ընկերային կարեւոր խնդիրներուն։ Յիշեալ ժամանակահատուածին մէջ կայսրութեան ներքին քաղաքական կեանքին մէջ կատարուած տեղաշարժները սկիզբ դրին խմորումի մը, որ հայրենական եւ արտասահմանեան արեւելագիտութեան մէջ յայտնի է «արեւմը-

տականացում» կամ «եւրոպականացում» եզրերով։

Օսմանեան կայսրութեան մէջ դրամատիրական յարաբերութիւններու ծագումն ու զարգացումը տեղի կ'ունենար չափազանց բարդ պայմաններու մէջ, այսինքն երկրի տարբեր շրջաններուն մէջ անհամաչափ ընթացք ունէր ան։ Պայմանաւորուած էր ոչ միայն պատմական առանձնաշատկութիւններով, այլ նաեւ անով որ, Օսմանեան Պետութիւնը զարգացած Ֆէոտալիզմի շրջանը թեւակոխեց այն ժամանակ, երբ դրամատիրութիւնը եւրոպական շատ երկիրներու մէջ հասած էր զգալի մակարդակի եւ կը վերածուէր համաշխարհային զարգացման ընդհանուր օրինաչափութեան։

Այս բոլորը իրենց կնիքը դրին Օսմանեան կայսրութեան զարգացման վրայ։ Յատկապէս ասով կը բացատրուի գոյութիւն ունեցող ընկերա-քաղաքական կարգերը վերափոխելու ուղղութեամբ պետութեան գործադրած միջոցները։

Գիտական մեծ հետաքրքրութիւն ներկայացնող այս գիրքին մէջ ԺԹ. դարու 20-30-ական թուականներու կամ նախաթանգիստութեան բարեփոխումները ուսումնասիրութեան առարկայ դարձած են առաջին անգամ։

Իր հիմնական հարցադրումներուն կարելի չափով ամբողջական ու բազմակողմանի պատասխան տալու նպատակով հեղինակը օգտուած է բազմաթիւ եւ բազմապիսի արխիւային եւ այլ բնոյթի աղբիւրներէ, պատմագիտական աշխատու-թիւններէ, որոնք մեծ մասը օսմաներէն է։ Յատկապէս ուշադրութեան արժանի է այն կարեւոր հանգամանքը, որ ան բարեկէսօրէն թարգմանած, մշակած ու ներկայացուցած է թրքական աղբիւրներէ քաղաքական այնպիսի նիւթեր, որոնց զգալի մասը զիտական շրջանառութեան մէջ կը գրուի առաջին անգամ։

Այս հանգամանքը, ինչպէս նաեւ ժամանակակից թրքական ընկերային բնոյթի հետազոտութիւններու քաջատեղեակ ըլլալը հեղինակին հնարաւորութիւն տըւած է հետաքրքրական պատմագիտական վերլուծութիւններ կատարելու։

Մենադրութեան մէջ մանրանքին քննարկուած են կարգ մը քիչ ուսումնա-սիրուած հարցեր։ Ոտքը առաջին հերթին կը վերաբերի «այալըք» եւ «տէրէ-պէլըք» աւատական ինստիտուտներին, կեդրոնական կառավարութեան Անատոլի, Արեւմտեան եւ Հարաւային Հայաստանի թրքական, թիւրքմէն եւ քուրտ տէրէպէյներու կեդրոնակայ ձգտումներու դէմ մղած պայքարին եւայն։ Յատկապէս հետաքրքրական է համեմատական վերլուծութեան օգնութեամբ այսինքնու եւ տէրէպէյներու ընկերային կուսութեան եւ պատմական տեղի ճշգրտել փորձը։ Մանրակրկիտ ուսումնասիրութիւնէն յետոյ հեղինակը կը յանգի այն ճիշդ եզրակացութեան որ «այալըք» եւ «տէրէպէյ-ըք» ինստիտուտները երկու հակադիր բեւեռներ կը ներկայացնէին օսմանեան հասարակութեան զարգացման պատմութեան մէջ։ Այսինքնը նոր, ապրանքադրամային յարաբերութիւններու արգասիք էին եւ յետագային պէտք է վերածուէին եւ մասամբ վերածուեցան դրամատիրական տիպի մեծ հողատէրերու։ Տէրէպէյները ընդհակառակն, բնատնտեսական յարաբերութիւններու եւ ընդհանրապէս իր դարը վերապրած Ֆէոտալական կացութեան պահպանման եւ յաւերժացման կողմնակիցներն էին։ Մահմուդ Բ. սուլթանի (1808-1839) վարած կեդրոնացման քաղաքականութիւնը վերջ տուաւ տէրէպէյներու քաղաքական ինքնուրոյնութեան, սակայն անոնց տնտեսական դրոյթները պահպանուեցաւ նաեւ յետագային։ Այս հակադիր միտումներու դոյալկոյթիւնը բերաւ այն բանին, որ զարգացման դրամատիրական ուղին թեւակոխելէ յետոյ ալ Օսմանեան կայսրութիւնը երկար ժամանակ կը շարունակէր մնալ կէս Ֆէոտալական երկիր։

Հեղինակին եղբայրացութիւնները կը յենին փաստական հարուստ նիւթերու։ Մասնաւորապէս ուշադրութեան արժանի են հետեւեալները. յիշեալ տարիներուն սուլթանական կառավարութեան

Հայ եկեղեցին ու Հայ Դպրոցը դարեւրով հանդիսացած են մեր Ազգի գոյութեան եւ միասնականութեան անսասան կոռուանները եւ տակաւին այսօր կը շարունակեն ըլլալ գոյ «օճախները» մեր ազգային դիմագիծն ու ինքնուրոյնութիւնը վառ պահող որոնք մեր նախնիներէն մեզի ժառանգ ձգուած են որպէս «ՍՐԲՈՒԹԻՒՆ - ՍՐԲՈՑ»ներ։

Եկեղեցի եւ անոր հովանիին տակ ծաղկուն Դպրոցը. մեր ժողովուրդի հին, բայց յաւերժ նոր նաւը դարեւրո ընթացքին հասցուցած են ապահով նաւահանգիստներ։ Քանի Լուսաւորիչի սուրբ հատուցով եւ Մեսրոպի գրերով դրահաւորուած է Հայ Ազգը դարեւր ընդմէջէն գիտակցօրէն պայքարեցաւ եւ մեր արեւնոտ անցեալն ու ժամանակաւոր պարտութիւնները կարողացան վերածել յաղթանակներու շնորհիւ մեր ցեղի Սրբազան Ոգին։

Այսօր արտասահմանի մեր պանդխտութեան մէջ առաւել քան երբեք պէտք ունի Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին ու Հայ Դպրոցին ու անոնցմէ բխող բոլոր բարիքներուն. մեզմէ հեռացնելու համար տխուր եւ մութ իրականութիւն մը որ բոլորին ծանօթ է ՍՊԻՍԱԿ ԶԱՐԴ անունով։ Որով պիտեա՞հայ յուսման համայն ջանք ու ճիգ չի խնայի գիտելով բոլոր միջոցներուն հայեցի դաստիարակութեան միջոցաւ հայ մանուկը հայ պահելու։ Եթէ որոշ դպրութիւններու մէջ պատկերը յուսադրող եւ խրախուսիչ է, պարագան նոյնը չէ բոլորովին ամէնուրեք։

Մեր պարագային՝ Ֆրանսահայ դպրութիւնը յուզող եւ մեծապէս մտահոգող կարեւորագոյն խնդիրներէն մին ՀԱՅ ԴՊՐՈՑԻ պակասն է։ Փառք Աստուծոյ կան մեծ թիւով եկեղեցիներ։ Դպրոց է պէտք։

Եթէ չենք ուզեր շատ մօտ ապագային - քանի դեռ ուշ չէ - ենթարկուիլ Լեհաստանի կամ Արեւելեան - Եւրոպայի հին հայ դպրութիւններու տխուր ճակատագրին, այլ կ'ուզենք հաւատարմ մնալ մեր նախնեաց հաւատքին ու մեզի ինքնուրոյնութիւն տուող ազգային դիմագրծին ու նկարագրին, ուրեմն պէտք է որ համախմբուինք մեր գոյութեան եւ միասնականութեան զոյգ խորհրդանշաններուն՝ Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցիին եւ Հայ Դպրոցի շուրջ։

Ուրեմն պակասը լրացնելու համար եւ տարիներու երազը իրականացնելու, մեր բոլոր պէտքերուն լուծում տալու միտումով, պէտք է ինք առնել շինիչ ու դրական քայլեր, անհրաժեշտ է որ ապագայ մեզի վստահուած առաքելութեան խորունկ զիտակցութեամբ եւ կասկածի մէջ չզոռնուինք նոյնիսկ վայրկեան մը։

Առաւել քան երբեք այսօր խիստ կարեւոր է համագործակցութիւնը ստեղծել բոլոր պայմանները՝ նախ դպրոցի շինքը, մեր մանուկներուն տալ հայեցի անհրաժեշտ գիտելիքները՝ ուսուցչական պատրաստուած կազմ եւ աղա մտածել

ներքին քաղաքականութեան մէջ կը ներկատուի երկու հիմնական ուղղութիւն՝ պետական եւ վարչական կառավարման խիստ կեդրոնացում, որու նպատակն էր ամբապնդել աւատական - միասնական վարչակարգը եւ հողային ամբողջականութիւնը, բարեփոխումներու քաղաքականութիւն, որ կ'ընդգրկէ պետական - իրաւական, ռազմական եւ վարչական մարմինները։ Կայսրութեան կառավարող վերնախաւը կը ջանար մասնակի զիջումներու միջոցով նախկին Ֆէոտալական ինստիտուտները յարմարեցնել նոր ժամանակներուն եւ պայմաններուն եւ ատով կանխել կայսրութեան փլուզումը։ Կայսրութեան կեդրոնացման քաղաքականութիւնը անհաշտ պայքարի մէջ մտաւ հպատակ յատկապէս քրիստոնեայ ժողովուրդներու ազգային - ազատագրական շարժումներու հետ եւ այդ պատճառով չկրցաւ կայսրութիւնը դուրս բերել ընդհանուր ճշմարտամէն, կանխել անոր կիսազաղութի վերածուելու հողովոյթ եւ վերջին հաշուով, փրկել զայն վերջնական կործանումէ։

(Մնացեալը յաջորդով)

աւելի հեռուն եւ ստեղծել միջոցներն ու պայմանները անոնց պահպանումին ու զարգացումին համար։

Հաւանաբար մի քանի տարիներ առաջ բոլորովին անկարելի պիտի ըլլար նման ձեռնարկի մը իրականացումը։ Սակայն այսօր նիւթական բարեկեցութեան այս օրերուն, երբ մեզմէ իւրաքանչիւրիս կեանքը համեմատաբար կանոնաւոր է ու ապահով, երբեք ալ դժուար պիտի չըլլայ նման մեծ, ծախսալից բայց միաժամանակ չափէն աւելի կարեւոր եւ անփոխարինելի ձեռնարկի մը իրականացումը։ ԴՊՐՈՑՈՎ ԵՒ ՀԱՅԵՑԻ ԴԱՍԻՍԱՐԹԵՆԱՐԻ ՇԱՏ ԱՆԵՒԻ ՊԱՅՄԱՆՈՒ ՊԻՏԻ ՏԵՄԵՆՔԻ ՀԱՅ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՊԱՅՄԱՆ։

Հայ գիրքերու դուռնին անմիջապէս վերջ թարգմանուեցաւ Աստուածաշունչը եւ ապա բացուեցան առաջին հայ դպրոցները, որոնք շարունակեցին բաց մնալ ու գործել նոյնիսկ մեր պատմութեան ամենադժուարին ու ճակատադրական պահերուն, երբ ոչ միայն Ֆիդէլապէս, այլեւ հոգեպէս ու բարոյապէս վտանգուած էինք ազգովին։ Սուրբ Սահակն ու Մեսրոպը պատգամ եւ ժառանգ մը ձգած են մեզի, ու մենք պարտաւոր ենք շարունակելու անոնց գործունէութիւնը։

Հաւատարմ մնալու համար այդ Ոգին, Իսի Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը աւելի քան վեց տարիներու մանրազնին աշխատանքէ, եւ միօրեայ վարժարանի յաջողութիւններէ ոգեւորուած ու փորձառութիւն ձեռք ձգած, որոշած է ամէնօրեայ դպրոցի մը շինութիւնը, որ միաժամանակ պիտի ըլլայ կրթական եւ մշակութային օրինակելի կառուցումը մը Իսի քաղաքի Ուլու լիւր լիւր լիւր, 24-30 թիւերուն, եւ որ պիտի բաղկանայ հետեւեալ բաժանումներէ.

- 1.- Մանկապարտէզի 4 դասարաններ,
- 2.- Նախաընթացի 5 դասարաններ,
- 3.- Ցուցադրութեան սրահ մը եւ 4.- Հանգիստարան մը 500 հոգիի համար։ Վերջինիս բոլոր բաժինները պիտի կառուցուին 3500 քառ. մեթր տարածութեան վրայ, ունենալով 2780 քառ. մեթր ընդհանուր շինուածք, գրաւելով տարածութեան 800 քառ. մեթր եւ տակաւն ունենալով 2500 քառ. մեթր կանաչապատ եւ ազատ շրջապատ մը։ Աշխատանքներու սկիզբը նախատեսուած է 1987 թ. Մայիսին եւ մանկապարտէզի բացումը 1989 թ. Սեպտեմբերին։ Ընդհանուր աշխատանքները պիտի տեսնեն մօտաւորապէս 4 տարի։

Հանգանակութիւնը արդէն սկսած է Փարիզի Եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկե-կանցութեան Վարչական Որոհման եւ ներկայացուցչական Մարմին արքանութեամբ ու հովանաւորութեամբ։ Պարտականութիւն յանձնուած է Իսի Եկեղեցւոյ հովիւին՝ Միւսոն վարդապետի, Հոգաբարձութեան, Դպրոցի Շինութեան Յանձնախումբի անդամներուն՝ Առնապետ Պ. Պ. Սայրիսի, Փոխ - առնապետ Պ. Ժ. Թիւթիւնեանի, քարտուղար Տոքթ. Վ. Կարապետեանի ու անդամ Պ. Զ. Ասլանեանի, յաւաքոյն պայմաններուն մէջ կազմակերպելու աշխատանքը եւ իրագործել հանգանակութեան առաջին ձեռնարկումը։

Ուստի այս առիթով պաշտօնական հիւրիւիտի մը անմիջական հրաւիրութեամբ տպուած են 150 հաշուետետու - քառուկ - ՍԵՐՈՒՆ. պարունակելով 1-է 7500 թիւ. կողքին ունենալով Մալք Աթոռ Ս. Էմիլիանի եւ դպրոցի շինքի պատկերները՝ արժողութեամբ 100-է 10.000 Ֆրանքի միջեւ։

Այս պարագային կարեւոր է եւ յիշել թէ այս անդուգական ստեղծագործութեան հեղինակն է հայ ազգի ճարտարապետ Պր. Պերճ Յակոբեանը որ 25 տարիներու փորձառութիւն ունեցող, Ֆրանսայի մէջ թէ ալ ուր հանրածանօթ եւ անուանի հեղինակութիւն մըն է միանգամայն։ Ծարտարապետ Պ. Յակոբեանի այս յղացումի առանձնաշատկութիւններէն մին այն է որ գեղեցիկօրէն կարողացած է չաղկապել ու համադրել Կրթական ու Մշակութային զոյգ կառույցներ, որ իրականութեան մէջ ամբողջութիւն մը կը կազմեն ուր հայ մանուկն ու տարեցը իրենք գիրենք պիտի գլան հայեցի եւ տաքուկ ճարտարապետական գոյութիւն շինուածքի մէջ։

Եթէ այսօր Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը վստահօրէն կը դիմէ սոյն քայլին, որով կ'անսայ շրջանի հայութեան պահանջներն եւ բոլորովին ալ պատահականութեան արդիւնք չէ եւ ոչ ալ ձեւականութիւն։ Այս քայլը կ'առնուի խրկանութիւն։ Այս քայլը կ'առնուի խորհրդունի գիտակցութեամբ, երկար խորհրդունի գործութեան եւ զանազան ամբիւններու

երկար եւ խզճալից աշխատանքէ վերջ: Եւ այժմ երբ հանրաճանաչուած մարմինը կ'աշխատէ մէկ առ մէկ շրջանի հայութեան ցեղէն մէկ առ մէկ շրջանի հայութեան տունները, անոնց նուիրատուութիւններն ու սրտարայքը ընդունելութիւնները, ուրախութեան արցունքներն ու ապաղաչի վատահոգութիւնները նոր եռանդ, ուժ եւ կորով կուտան այս խիստ կարեւոր դրոժի ձեռնարկման ու մանաւանդ անոր լաւոյութեան համար:

Այն ժողովուրդը որ իր պատմութեան ծանր ու տաժանալից շրջաններուն կարողացած է եկեղեցի թէ դպրոց վառ եւ կանգուն պահել, դարեր վերջը նոյն ժողովուրդի ժառանգները օրինակ առնելով մեր նախնիներէն կարող ենք հետեւիլ աւանդ ըսելի օրինակին:

Խիստ կարեւոր նախապայման է որ Ֆրանսայի հողին վրայ ապրող հայ մանուկը իր մատուց տարիքէն մինչեւ երկրորդական վարժարան, ստանայ հայեցի եւ տոհմիկ դաստիարակութիւն: որպէսզի կարողանայ պայքարել ու մանաւանդ դիմաւոր օտար ազդեցութիւններուն: Քանի հայ դպրոցը հայ մանուկին կրթութիւն տալով, կը վառէ անոր մէջ ինքնավար - տաճարեան բոցը, հաւատք կ'ընծայէ աւանդ ըսելի օրինակին: Երկրորդական վարժարան, ստանայ հայեցի եւ տոհմիկ դաստիարակութիւն: որպէսզի կարողանայ պայքարել ու մանաւանդ դիմաւոր օտար ազդեցութիւններուն: Քանի հայ դպրոցը հայ մանուկին կրթութիւն տալով, կը վառէ անոր մէջ ինքնավար - տաճարեան բոցը, հաւատք կ'ընծայէ աւանդ ըսելի օրինակին:

Հայեր սիրեցէք հայ լեզուն եւ հայ մշակութիւնը:

Իսկ եւ շրջանի Հայեր, շինեցէք եւ վառ պահեցէք ձեր ազգային վարժարանները, շինեցէք նախնական եւ բարձրական ոչ մէկ զոհողութիւն, քանի դա՛ւք սերունդները միշտ երախտապարտ պիտի ըլլան՝ որով սրբութեամբ կատարած պիտի ըլլաք ձեզի վստահութեամբ առաքելութիւնը:

Փառք միշտ ստեղծագործող հայ ժողովուրդին:

ՀՈԳԱՐԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԻՍԻԻ Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ՀԱՅ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

LIVRES REÇUS

LES ARMENIENS

ADRIANO ALPAGO NOVELLO, GUILIO IENI, AGOPIK MANOUKIAN, ALBERTO PENZA, GABRIELLA ULUHOGIAN, B. LEVON ZEKIYAN.

×

Ed. Jaca Book
(Կիւնի) Հրապարակ - Սամուէլ գրատունը,
51, rue Mr. Le Prince, 75006 Paris).

ԱՅՆԱՐԿ

ՈՒՐ ԳԱՅԻՆ, ԻՆՉ ԵՂԱՆ
1960-70 ԹՈՒԱԿԱՆՆԵՐՈՒ
ԼԻՔԱՆԱՅԱՑ ԴԱՍԱԿԱՆ
ԵՐԳԻՉ-ԵՐԳՉՈՒՅԻՆՆԵՐԸ

1960-ական թուականներէն մինչեւ 1970-ական թուականներուն կէսը, այսինքն՝ մինչեւ 1975-ի նախապատերազմեան տարիները լիբանանայ դադուր ունեցած է դասական երաժշտութեան բեմը: Գործունէութիւն, շնորհիւ իր շնորհալի զաւակներուն: Լիբանանի պետական երաժշտանոցը յաճախող աշակերտութեան մեծ տոկոսը Հայեր էին: Անոնք լըժուեամբ կը հետեւէին օտար թէ տեղացի երաժշտագէտ ուսուցիչներու դասերուն: Ոմանք բացառիկ յատկութիւններով օժտուած՝ կը ստանային կրթութիւնը (պարս) կամ համապատասխան քաղաքներէ, երթալու համար արտասահման, մասնաւորաբար Իտալիա, կատարելագործուելու եւ վերադառնալու Լիբանան: Աւելի քան 15 տարի այս եղաւ երգի ու երաժշտութեան մթնոլորտը Լիբանանի մէջ: Լիբանանի պետական երաժշտանոցն շրջանաւարտ - կամ թերաւարտ - աշակերտներէն ոմանք ալ բախտը կ'ունենային մեկնելու Երեւան, հոն հետեւելու երաժշտական դպրոցներու դասընթացներուն:

Այս սերունդը զարգը եղաւ մեր հրապարակային ձեռնարկներուն, հանդիսութիւններուն, եւ առանձին երգահանդէսներով հանդէս եկան, ուրախացնելով երաժշտասէր հասարակութիւնը:

LE COIN DU JURISTE

COMMENT FAIRE
POUR ACHETER OU VENDRE

—X—

Beaucoup de personnes se trouvent désarmées lorsqu'elles se trouvent en situation de vendre ou acheter un bien immobilier.

Il faut préciser que les formalités diffèrent, s'il s'agit d'un appartement ou d'une villa.

Tout d'abord dans tous les cas, la vente est précédée d'une promesse de vente ou «Compromis» suivant les régions où l'on demeure.

Quelle que soit l'appellation il s'agit d'un avant-contrat qui règle tous les rapports entre vendeur et acquéreur, avant même la signature de la vente.

Ce compromis doit être établi avec beaucoup de soin car s'il y a litige, c'est à cette pièce que l'on se référerait pour déterminer les droits de chacun tant que la vente ne sera pas signée.

Ce compromis s'accompagne par le versement par le candidat acquéreur d'un dépôt de garantie de l'ordre de 10% qui restera bloqué chez le notaire jusqu'à la signature de la vente.

Au cas où l'acquéreur voudra emprunter, ce compromis sera rédigé sous la condition suspensive de l'obtention d'un prêt avec les modalités de cet emprunt. En effet la loi actuelle permet à l'acquéreur emprunteur de récupérer la totalité de son dépôt de garantie si la condition suspensive a bien été rédigée.

Ce compromis sera également fait sous la condition suspensive de l'obtention d'un certificat d'urbanisme attestant que l'immeuble n'est frappé d'aucune servitude pouvant entraîner son expropriation ou sa démolition.

Dans le cas de la vente d'un appartement il y aura lieu de préciser qui supportera les charges de copropriété, en effet la loi du 10 Juillet 1965, édicte que tous travaux votés même s'ils n'ont pas été exécutés resteront à la charge du vendeur. Cette disposition est très souvent la source de discussions quand rien n'est précisé à son sujet.

Il est nécessaire de prévoir au compro-

mis, qui prendra ces travaux à sa charge, car il est possible, si les parties sont d'accord, de déroger au principe édicté par la Loi.

Lorsque le compromis ou la promesse de vente sont signés, en général chez un notaire, celui-ci demandera les pièces préalables: l'état civil des parties, le cadastre de l'état hypothécaire pour savoir si le bien vendu est grevé ainsi que le certificat d'urbanisme.

Ce n'est que lorsque toutes ces pièces sont réunies et ne laissent apparaître aucune anomalie, que la vente peut avoir lieu. Ces demandes peuvent durer jusqu'à trois mois, car l'administration a parfois du mal à suivre les demandes.

Il faudra que l'acquéreur se préoccupe entre-temps de l'obtention de son prêt, et dès que la banque a débloqué les fonds la signature pourra intervenir.

Le jour où le notaire convoque les parties, il faudra que le vendeur remette les clefs à l'acquéreur, et que ce dernier verse la totalité du prix entre les mains du notaire, pour que celui-ci veille à payer les créanciers du vendeur, de manière que le successeur ne soit inquiété en rien.

L'acte sera par les soins du notaire déposé au bureau des hypothèques, et ce n'est qu'après, que l'acheteur pourra avoir son titre.

Mais la signature seule de l'acte lui confère le droit de propriété.

Cet acte peut comporter certaines particularités pour le cas où le vendeur ne libérerait pas les lieux le jour de la signature; dans ce cas l'acquéreur se protégera en séquestrant entre les mains du notaire une partie importante du prix jusqu'au départ du vendeur, dont la date doit être fixée dans l'acte, avec paiement d'une astreinte par jour de retard qui doit être plus importante que les prix pratiqués en hôtellerie, ceci pour inciter le vendeur à partir.

D'autres précisions peuvent être apportées aux actes. Mais leur rappel rendrait cet article trop long et fastidieux.

Si nos lecteurs suivent les prescriptions qui précèdent, ils auront en tout cas de bonnes chances de ne pas se faire gruger. En tout état de cause qu'ils sachent bien qu'une vente se négocie au compromis, et que celui-ci ne se signe pas sur un coin de table, sans être lu point par point. La vente elle-même ne pouvant rien changer aux conventions établies dans ce pré-contrat.

LEVON DJOLAKIAN

ԳԱՂՈՒԲԵ

ԳԱՂՈՒԲ

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏԻ «Յակոբ Տէր - Մեղքոնեան» սրահին մէջ, Նոյեմբեր 2-ին, երգի ունեցած է հանդիսութիւն մը, նըւիրում Պարոյր Սեւակի, կազմակերպութեամբ Համազգայինի: «Բարեւ» բանաստեղծութեան արտասանութեամբ Յ. Գարրիէլեան բացած է ցերեկոյթը: Բանաստեղծ է Անահիտ Սուքիասեան ներկայացնելով Պարոյր Սեւակի կեանքն ու գրականութիւնը: Գեղարուեստական յայտագրին մասնակցած են Իրմա Գապալեան, Յարութիւն Գարրիէլեան (արտասանութիւն), Կարո Զատրեան (երգ), Ալեքսանտրա Զատրեան (թաղութակ) եւ Սոնա Քիւրիէլեան (դաշնակ):

×

Աթէնքի մէջ, Նոյեմբեր 8-ին, Ազգային վարչութիւնը ընդունելութիւն մը տուած է ի պատիւ զոյգ վարժարաններու հանգանակութեան մասնակցած հայրենակիցներուն: Ներկայ եղած են 200 հոգի, որոնց մէջ՝ կրթական նախկին նախարար եւ այժմ Արդարութեան նախարար Արմաթուր Գաբրիէլեան: Բացումը կատարած է Ազգային վարչութեան աւանդ Օննիկ Օննիկեան: Թեմին առաջնորդը՝ Սահակ Արք. Ալվազեան, շեշտած է հայ դիրքի ու դպրոցի կարեւորութիւնը մեր կեանքին մէջ: Արա Զուլաբեան շնորհակալութիւն յայտնած է (յունարէն) կառավարութեան՝ հայկական վարժարաններուն ընձեռած օժանդակութեան համար: Ի պատասխան իր խօսքին մէջ նախարար Գաբրիէլեան շեշտած է, թէ «կառավարութիւնը ջանք պաշտպան է հայ ժողովուրդին ու պիտի օժանդակէ ասկէ ետք ալ անոր բոլոր կարիքներուն»:

×

ԼՈՍ - ԱՆՃԵՐԼՈՍԻ «Աւետիսեան» սրահին մէջ, Հոկտեմբեր 24-ին, դասախօսութիւն մը տուած է Վաչէ Պարսումեան, նիւթ ունենալով «Երգչախմբային արուեստը»: Յանուն Համազգայինի Ստիկ Ապտիւլեան բացումը կատարելով ներկայացուցած է դասախօսը: Վաչէ Պարսումեան անդրադառնալէ ետք երգչախմբային արուեստի ծագման, անցեալ դարուն մեր մէջ արմատաւորման, խօսած է Կարա Մուրզայի, Եկմալեանի, Կոմիտասի եւ այս վերջնոյն սաներու տալիս աշխատանքին մասին:

Նուաճելով երաժշտական որոշ մակարդակ, անոնցմէ շատեր «նեղ» կը նկատէին Լիբանանի երաժշտական շրջանակը, միջազգային անուն դառնալու փառասիրութիւնէ մզուած (հաւանաբար՝ արդար փառասիրութիւն մը) փափաքեցան մնալ եւրոպական կամ ամերիկեան քաղաքներէ մէջ, մաս կազմելով տեղւոյն օփերաներու անձնակազմին: Այս վերջին դասակարգի պատկանողները, իրենց երգահանդէսներուն ընթացքին, օտար բեմերու վրայ, երգեցին նաեւ Կոմիտասէն կամ մեր անուանի երգահաններու գործերէն, հայ երգը օտարին ծանօթացնելու յանձնառութեամբ:

Այս շատ ամփոփ ու հակիրճ ծանօթութիւնէն ետք, պիտի ջանանք ներկայացնել վերոյիշեալ թուականներուն Լիբանանի մէջ «ձայն ունեցող» մեր տաղանդաւոր ու շնորհալի արուեստագէտները: Մեր սիւնակները չեն թողաւորեր տարածուելու իւրաքանչիւր երգիչի արուեստին կամ կատարողական գործունէութեան անդրադառնալու: Կը բաւականանանք ուրուագծումով մը յիշել անոնց անունները:

×

Նախքան 1960ական թուականներ մուտք գործելը, կ'ուզենք յիշել 1950-ական թուականներուն (եւ անկէ առաջ) լիբանանահայ կեանքին մէջ երաժշտական գործունէութիւն ունեցած անունները, որոնք երաժշտական իրենց զիտութիւնը իւրապէս դրին մեր գաղութին մշակութային կեանքի բարգաւաճման:

ՏՈՔԹ. Է. ԷԼՄԱՃԵԱՆ (թենոր). - Երգիչ, խմբավար, աւելի քան 50 տարի ծառայած է լիբանանահայ դպրոցին: Ունէր փայլուն ձայն եւ մեկնաբանական ու-

րոյն ոճ: Վարած է երգչախումբեր, երգած է նաեւ Բարսեղ Կանաչեանի «Գուսան»-ին հետ: Մահացած՝ 1986-ին:

ԱՂԱՆԻ ՊԵՏՈՅԵԱՆ (սոփրանո). - Երգած է մեր բեմերուն վրայ, բայց Լիբանանէն մեկնած է 1960-ական թուականներուն, հաստատուած՝ Իտալիա, առաւել փայլուն ասպարէզի մը հետանըկարով, սակայն իր մասին «չէ խօսուած» իբրեւ երգչուհի: Կ'ենթադրենք, որ իր յոյսերը չեն իրականացած:

ՄԱՐԻ ԱԻՏԵԱՆ. - Որոշ շրջան մը երգած է, սակայն յետագային դարձած է ձայնամարդութեան ուսուցչուհի: Այժմ կը գտնուի Ամերիկա:

ԿԱՐՊԻՍ ԿԱՐԵԱՆ (թենոր). - Փայլուն ձայնով, տպաւորիչ մեկնաբանութեամբ երգիչ մը: Ունէր նաեւ խմբավարական շնորհ:

ՍԵՂԱ. ԲԱՆՈՒԼԵԱՆ. - 1960-ական թուականներու սկիզբը անուն մըն էր ան երգի ասպարէզին մէջ: Համարուած՝ Եւրոպայի ընձեռած բարիքներէն, գնաց Իտալիա, բայց չվերադարձաւ: Ներկայիս ան կը մնայ երգի կալուածին մէջ:

×

Այս խմբակէն քիչ մը հեռու կը մնայ (ժամանակագրական կարգով) Անայիս - Լուիզա Պօզապիան (արամաթիք սոփրանո), որ աստղի մը պէս փայլեցաւ Լիբանանի երկնակամարին վրայ, երգեց «Գուսան»-ին հետ, տուաւ երաժշտահանդէսներ, արժանացաւ լիբանանեան չքանքանի, սակայն Լիբանանի երաժշտական մթնոլորտը բաւարար չնկատելով՝ մեկնեցաւ Իտալիա, այսպէս Գեորգիան, ուր կատարելագործելէ ետք երաժշտական

իր շնորհները, մաս կազմեց գերմանական ծանօթ օփերաներու: Իր անունը լուսեցաւ միջազգային բեմերու վրայ: Զվերադարձաւ Լիբանան: Աւելի քան 20 տարի է ի վեր կ'երգէ օտար բեմերու վրայ:

ԱՐՓԻՆԵ ՓԵՂԻՎԱՆԵԱՆ (սոփրանո քորորաթուրա). - Արդէն իսկ ծանօթ անուն մը լիբանանահայութեան եւ լիբանանեան շրջանակներու մէջ՝ ընդհանրապէս: 1960 - 1975 երգած է Լիբանանի բեմերուն վրայ: Երաժշտական կատարելագործումը թէեւ ստացած է Իտալիոյ երաժշտական ուստաններուն մէջ, սակայն նախընտրած է վերադառնալ Լիբանան: Լիբանանի պատերազմը պատճառ եղաւ, որ ինք եւս բազմաթիւ ուրիշներու պէս մեկնի Միացեալ - Նահանգներ: Երկար տարիներ ձայնամարդութեան դասեր տըւած է Լիբանանի երաժշտանոցին մէջ: Համբարներով հանդէս եկած է Հայաստանի եւ մեր բոլոր գաղութներուն մէջ:

ԺԱՆԵԹ ԻԱՆՃԵԱՆ. - Միեւնոյն սերունդի երգչուհիներէն, սոփրանո ձայնով, ինք եւս եռուն գործունէութիւն ունեցած է երաժշտական ասպարէզէն ներս: Եղած է ձայնամարդութեան դասատու Լիբանանի երաժշտանոցին մէջ, մասնակցած է երգչախումբերու՝ իբրեւ մենակատար: Իր արուեստը կատարելագործած է Իտալիա, վերադարձած է Լիբանան, ուր կազմած է ընտանիք: Մինչեւ այսօր կապրի Լիբանանի մէջ, շարունակելով երգարուեստը: Ինք եւս համերգային շրջապտոյտներ կատարած է մեր գաղութներուն մէջ: Երգած է նաեւ Երեւանի մէջ:

ՀԱՀԱՆԳՈՒԹՅՈՒՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀՊԳԵԼԱՆԳԻՍ

Այլը Տիկին Հերմինէ Արապեան
Եւ զաւակները,
Տէր Է. Տիկին Ժիրայր Տօղրամաճեան
Եւ զաւակները,
Այլը Տիկին Լուսին Ստեփանեան
Եւ զաւակները,
Տէր Է. Տիկին ԺողէՖ Մերազեան
Եւ զաւակները,
Տէր Է. Տիկին Յովնանեան
Եւ զաւակները,
Տէր Է. Տիկին Ժորժ Յովնանեան
Եւ զաւակները,

Եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր
ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր Է.
մեծ - մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻ ՅՈՎՆԱՆԵԱՆԻ
(Ծնեալ՝ Մարգարեան)

մահը, որ պատահեցաւ Նոյեմբեր 21-ին,
76 տարեկանին:

Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի,
Երեւանի, Նոյեմբեր 25, ժամը 15.15ին
Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս - Պետրոս Եկեղե-
ցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Վիլ-
թիլֆի գերեզմանատունը, ամփոփուելու
համար ընտանեկան դամբարանը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի
ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՄԱՐՍԷՅԷ. - Այլը Տիկին Պատարխան
Օհանեան, զաւակներն ու թոռները, հո-
գեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան
Կիրակի, Նոյեմբեր 30-ին, Պօմօնի Սուրբ
Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցին, իրենց ա-
մուսնոյն, հօր Է. մեծ - հօր՝

ՅՈՎՍԷՓ ՕՀԱՆԵԱՆԻ

մահուն քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացելուն յիշատակը
յարգողներուն:

ՀՊԳԵԼԱՆԳԻՍ

Սէն - Լու Կրան - Փէնի Ս. Գեորգ Ե-
կեղեցւոյ թաղ. Ողորհուրդը առ ի երախ-
տագիտութիւն մեզմէ յաւէտ բամբուած
նախկին առաջնորդ հայրերու, Եկեղեց-
ւոյ շինութեան նիւթապէս եւ բարոյապէս
ծառայող թաղական բոլոր անդամներու,
նուիրատուներու եւ որեւէ ձեռով Եկեղեց-
ւոյ պայծառութեան նպաստողներու եւ
համայն թաղեցիներու ննջեցեալներուն
համար հոգեհանգստեան պաշտօն կատա-
րել կուտայ, Կիրակի, Նոյեմբեր 30-ին:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՇԱՀԱՆ ՈՉԿՐ. ՔՀՆՅ. ՏԷՏԷԱՆ

Պատարագ 10:

Հոգեհանգիստ 11.30:

FESTIVAL D'ART SACRÉ
DE LA VILLE DE CANNES

SAMEDI 29 NOVEMBRE A 20 H 30

GRAND AUDITORIUM

Palais des Festivals et des Congrès de Cannes

CHŒUR MIXTE ARMÉNIEN DE PARIS

SIPAN-KOMITAS

ORCHESTRE REGIONAL DE CANNES

sous la direction de

GARBIS APRIKIAN

avec

Sonia NIGOGHOSSIAN (mezzo) — Lucile DABOS (harpe)

Janette MENEVISIAN (soprano) — Mario HANIOTIS (basse)

Meguerditch BOGHOSSIAN et René MARTAYAN (ténors)

KOMITAS Extraits de la Messe

KOMITAS Chants Profanes d'inspiration liturgiques

AVEDISSIAN Chants rustiques

GANATCHIAN Nanor Pelerinage

Le Festival d'Art Sacré de la Ville de Cannes est organisé par
l'OMACC et l'Orchestre Régional de Cannes Provence Alpes Côte
d'Azur avec le concours du MINISTÈRE DE LA CULTURE ET DE
LA COMMUNICATION

Prix des places : 130 F — 110 F — 80 F — 60 F

Réductions Collectivités 110 F — 90 F — 70 F — 50 F

Renseignements / Locations :

CANNES : Billetterie du Palais des Festivals et des Congrès

Tél. : 93 - 39 - 44 - 44 du lundi au samedi de 10h à 18h

OMACC : 93 - 38 - 62 - 00

CE CONCERT EST ORGANISÉ AVEC LE CONCOURS
DU CLUB SEVAN DE CANNES

ՇՆՈՐՀԱԿԱԽ

Ֆրանսահայ Կապ. Ուաչի Առնուվիլ -
Սարսէլի մասնաճիւղը շնորհակալու-
թեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատու-
ութիւնները. - Ումն (իր զաւակին ամուս-
նութեան առթիւ) 3000 Ֆ., Ոմն 500 Ֆ.,
Տիկին Վ. Փրոսպէիքեան (իր հօր մահ-
ւան 20-րդ տարեկիցին ի յիշատակ) 500,
Տիկին Ս. Թուֆանեան 250 Ֆ. եւ Տէր Է.
Տիկին Օ. Թուֆանեան իրենց հօրեղբոր
հոգեհանգստեան առթիւ 250 Ֆ.:

Իսկ թէյյանեանի օրը ստացած է հե-
տեւեալ նուիրատուութիւնները. - Մերոպ
Քհնյ. Ժամկուտեան 200 Ֆ., Առնուվիլի
Եկեղեցւոյ թաղական խորհուրդ 300 Ֆ.,
Տէր Է. Տիկին Սինանեան 500 Ֆ., Տիկին
Սողաքեան 100 Ֆ., Տիկին Աճէմեան 100,
Տիկին Ա. Աճէմեան 200 Ֆ., Տիկին Ա.
Նիկողոսեան 100 Ֆ., Օր. Նատիա Սինան-
եան 50 Ֆ., Տիկին Թէրիշեան 100 Ֆ.,
Տիկին Զ. Թէրիշեան, Տիկին Օսման-
եան, Տիկին Ա. Տիւսէն, Տիկին Արզու-
մանեան, Տիկին Ռէշէլ, Պր. Պէդճեան,
Պր. Պալլար, Տիկին Տէմիր, Տիկին Է.
Աւետիսեան, Տիկին Ժ. Թաթարեան, Տի-
կին Աքեան 100-ական Ֆ., Տիկին Պաք-
ջալոյրու 50 Ֆ., Տիկին Ա. Արապեան
200 Ֆ., Տիկին Ազմեան 50 Ֆ., Պր. Ե.
Իզիք 100 Ֆ., Տիկին Ֆ. Սիքարսեան 100,
Տիկին Գանտարճեան 50 Ֆ., Տիկին Ֆէս-
ճեան, Պր. Զատիկեան, Տիկին Ուազէն
100-ական Ֆ., Պր. Քրիստիան Զատիկեան
200 Ֆ., Տիկին Շերոյեան, Տիկին Պուր-
մանեան, Տիկին Քէլէք, Տիկին Յակոբեան
եւ Տիկին Հէքիմեան 100-ական Ֆ.:

HAY DISC

organise une

EXPOSITION -

VENTE

dans la Salle de l'Eglise Arménienne d'Issy
6, ave. Bourgain — 92130 Issy-les-Mlnx.

de tous les produits du Stand d'Arménie
de la Foire de Paris

cristaux, artisanat, céramiques, disques,
cassettes, vidéofilms, livres, cartes de Noël
etc...

AU PROFIT DE LA CONSTRUCTION
DE L'ECOLE ARMÉNIENNE
D'ISSY-LES-MOULINEAUX

Samedi et Dimanche
les 29 et 30 Novembre
de 14h à 19h

PENSEZ A VOS CADEAUX DE NOËL

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԱԿԱՆ

ԵՐԵԿՈՅԹ

ՆՈՒՐՈՒՄ

ՄԻՍԸՔ ՄԵԾԱՐԵՆՅԻ

ճննդեան 100-ամեակին

Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն
Տիկին Նոյեմիկ Խաչֆի - Քերէքշեան,
Վիլմա Պէօրէքեան, Կարապետ Տա-
գէսեան, Ժան Թալալեան եւ՝

ՀՈՒՂԱՂ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

Ուրբաթ, Նոյ. 28, ժամը 20.30-ին,

YAN'S CLUB

5, avenue Reille, 75014 Paris

Կազմակերպութեամբ՝

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ

100-ԱՄԵԱԿԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԻՆ

ԵՒ ԵԱՆՅԱՆԱԿԱՆԻ

Հանդիսութեան աւարտին՝ ճաշ, ա-
կումբին մէջ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ձաշին մասնակցելու համար տեղերը
ապահովել հեռաձայնելով հետեւեալ

թիւերուն՝
48 78 22 79 - 43 81 80 82 - 45 89 20 48

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՆՈՐԻՑ
ՎԱՆԱՅ

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցին կը
աօնէ իր 33-րդ տարեդարձը, Կիրակի,
Նոյեմբեր 30-ին:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՆԱՐԵԿ ՔՀՆՅ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողո-
ւորդը:

ՓԱՐԶԱՆՑ ՏԻՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ
ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԵԱՆ

Կիրակի, Դեկտեմբեր 7, ժամը 17-էն կէս գիշեր

Dans les Salons de l'Hôtel George V
avenue George V, Paris 8^e

Orchestre G A I D Z A G ' S

Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով՝

47 - 63 - 38 - 54 թիւին:

Մուտք՝ 50 Ֆ.

Ուսանողներուն՝ կէս գին

NOUVEL AN
A BELLEFONTAINE

UN SEJOUR D'HIVER EST ORGANISÉ A BELLEFONTAINE

DANS LES LOCAUX DE LA CROIX BLEUE

DU 26 DECEMBRE AU 4 JANVIER

— FRAIS DE PARTICIPATION : 1200 F / personne pour le séjour

complet

+ Pour les enfants accompagnés, âgés de 2 à 8 ans : 400 F

+ Pour les enfants accompagnés, âgés de 9 à 14 ans : 600 F.

+ De 14 à 18 ans accompagnés : 1200 F.

Pour les personnes désirant séjourner quelques jours, les frais de par-

ticipation seront de :

— 150 F. d'inscription

— 125 F. par jour

— 50 F. supplément réveillon.

— VENEZ NOMBREUX

Pour tous renseignements :

OHAN : Tél. : 46 - 64 - 93 - 23 entre 19h et 21h

ԵԿԵՂԵՑԻ - ԴՊՐՈՑ

Մեր դոյութեան բերքը դարերով կրած այս անբաժանելի դոյութեամբ առած է մեր մշակութի մեծնէն կանուխ շրջաններէն: Եւ դարուն եկեղեցական մը մեզի դէր ու դրականութիւն առաւ. եւ կեղեցիին հովանիին տակ հասակ առին առաջին դպրոցները, կամ դպրատունները: Տէր թողիկեան նախնական «դպրոց»էն մինչեւ յետագայ շրջաններու արդիական սարքերով օժտուած մեր վարժարանները, մինչեւ Սփիւռքի մեր այսօրուան միօրեայ դպրոցները ծուարած են միշտ եկեղեցիի մը թեւին տակ:

Երկար դարեր եկեղեցի — դպրոց զոյգը պահեց իրեն հասած հոգեւոր թէ՛ մըր տաւոր աւանդը ու փոխանցեց դայն յաջորդական սերունդներու:

Այս համագործակցութեան մէջ եկեղեցին Հայուն հոգեւոր սնունդը ջամբելէ զատ եղաւ նաեւ դպրոցը ներթափանցեց իրեն պահուած: Անոր դերն էր նաեւ հայկաթիւնը դպրոցին մատակարարման անհրաժեշտ դրամարը: Ու ժամանակի, դարերու ընթացքին, յատկապէս վերջին շրջանին, մինչ հետզհետէ տկարացաւ եւ կեղեցիին ազդեցութիւնը ժողովուրդին վրայ, շարական ու քարոզ աւելի ստեղծագին ըսելով պարագայութեան, եկեղեցին դպրոցը պահողն իր դերով, մնաց միշտ մեր ընկերային կեանքին կարեւորագոյն մէկ ազդակը, այնուհետեւ աւելի աշխարհական առաքելութեամբ մը: Այս առաքելութեան մաս կը կազմեն այսօր, նաեւ հրատարակութիւններ, որոնք կըլին եկեղեցական իշխանութեան կողմէ: հրատարակութիւններ՝ ոչ — կրօնական, դրական այլեւայլ հատորներու: Ինչ որ ակներեւ կը դարձնէ այն իրողութեամբ, թէ եկեղեցին պարագայներու բերումով, սկսած է այլ դեր մը ստանձնել:

Միւս կողմէ սակայն ականատես կ'ըլլա՞նք բոլորովին տարբեր ուղղութեամբ երեւոյթի մը: Հայկական նոր եկեղեցիներու կառուցումին: Վերջերս նոր հիմնադրութեամբ մըն ալ կատարուեցաւ: Եւ այս, ժամանակի մը մէջ, ուր այլ դաւանանքներու պատկանող բազմաթիւ եկեղեցիներու հաւատացեալ զանգուածներէ դատարկութեամբ, լեւալ գոյքերու վերածուած, տէր կը փնտռեն, վարձու կը տրուին, կը փակուին, կամ կը ծառայեն այլ նպատակներու: Ժամանակի մը մէջ տակաւին, ուր ասոնական օրերու, ի հարկին, եկեղեցիներ «փոխ կը տրուին» նոյնիսկ մահմեդական հաւատացեալներու: Այնքան առաձգական են այլեւս կրօնները իրարմէ՛ք բաժնող պատճառները:

Ինչ է ուրեմն, Հայր եկեղեցի կառուցանելու մղող բուն ազդակը, կամ ազդակները: Հայանպաստ գործունէութիւն կատարել. բայց ներկայի տուեալ պայմաններով, աւելի ազդու միջոցներ չկային: Կամ ըսեմք՝ աւելի չհշտուած կարելով բնադաւաններ: Թէ՛ ինչպէս կ'ըսուի յաճախ, մեր մօտ ամէնէն դիւրին դաժնածը դրամն է, ու մնացեալին մասին երկար մտածելու հարկ չենք տեսներ:

Երա՞ծ դրամով կարելի էր օրինակի համար դպրոց մը կառուցանելու մասին ալ մտածել. բարեբարներու նուիրապետութեան մէջ եկեղեցաշէնէն աւելի ցած աստիճանի մը վրայ չի գտնուիր դպրոցաշէնը: Եւ ասկէ զատ, եթէ անհրաժեշտ դիտակցութեամբ ձեռք առնուի գործը, դպրոցը վաղուան համար աւելի ինտուքսքիւր ներդրում մըն է, քան՝ եւ կեղեցին: Հաստատութիւն մըն է ան, որ սակայն ապրելու համար պէտք ունի տեսական հոգատարութեան: Ան կենդանի գոյութիւն մըն է, ինչպէս ամէն արա-

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԵԼՊՈՒՐՆԻ ոճրափորձին հետեւանքով մէկ հոգի մեռած է, մինչ մեր նախորդ թիւով միայն մէկ վերադարձ մասին արձագանգած էինք: Ըստ հասած լուրերուն, կարելի չէ եղած գոհանալ ինքնութիւնը ճշդեւ, այնքան բղբ — բղբ եղած էր մարմինը: Այս լուրին արձագանգած էր Մանուէլ ինք ալ հիմնուելով օտարականացի աղբիւրներուն վրայ, կ'ըսէր թէ մեռնողը, հաւանաբար, նոյնինքն ունի գետնադուռն էր: Թուրք մամուլին համաձայն, տեղւոյն հայ ազգային կուսակցին յայտնած է թէ բնաւ չէ լսած ըստանձնող շարժումին անունը (յոյն — պուլկար — հայ ճակատ) եւ թէ կը դատարարէր արարքը:

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ համաշխարհային կազմակերպութեան տնօրէնը շատ մը տահադէշ ելույթ մը ունեցած է ՄԻՏՏԱ-ի վերաբերեալ, խոսողականութիւնով թէ ան բոլոր յատկանիւններն ունի տարածուն համաճարակի մը (փառաւոր, որ կը նըշանակէ թէ համաճարակը կրնայ տարածուիլ ամբողջ մարդկութեան, առանց աշխարհադրական սահմանափակումի): Ըստ տնօրէնին, շուրջ մէկ միլիոն անձեր ՄԻՏԱ-ի նշաններ ունին եւ տարբեր լինելով, առանց տակաւին հիւանդ ըլլալու, վարակուած են վիրիւսէն: Ծառիւն, միշտ ըստ տղթ. Մայհէրի, հարկւր միլիոնի պիտի հասնի վարակուածներու թիւը: Այս աղէտին դիմաց, առողջապահութեան կազմակերպութիւնը 200 միլիոն տոլար պիտի յատկացնէ, զալ տարի, պայքարելու համար հիւանդութեան դէմ:

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՌՈՒՆԻԸ կը ծաւալի: Փարիզի մէջ արդէն, համալսարանէ համալսարան, շարժումը կը տարածուի: Փարիզ — Օրսէ, Փարիզ 4 (Սոսլոն), Փարիզ 5 (Տէգաթ), Երկուշաբթի օր իսկ գործադուլի մէջ էին: Ծարժումը նոյն ծաւալը չունէր գաւառի մէջ, բայց, պարզ է որ դժուար է իշխանութեանց համար առաջին առնել: Ներկայ ընդդիմութիւնը կը փորձէ վրէժ մը լուծել, յիշելով թէ նախկին ընդդիմութիւնն ալ մէկ միլիոն ցուցարարներով է, որ պաշտպանեց կրթական իր ըմբռնումը, ստիպելով ձախը որ հրաժարի իր ծրարքէն: Համալսարաններու պատասխանատու նախարարը կ'առարկէ թէ շատ բան չէ փոխուած եւ այս իրարանցումը, հետեւանք է սխալ եւ թերի լրատուութեան:

ԿԱՌՔԵՐՈՒՄԻ սակազդողները (ՎԻՆԵՔ) ծախու են ծխախոտներուն մօտ: Պարտադրարար պէտք է գնել կառքին արձանագրութեան համապատասխան նահանգին մէջ: Գնման պայմանաժամն է՝ Դեկ. 1:

ԳՐԱԿԱՆ ՖԵՄԻՆԱՆ ԵՒ ՄԵՏԻՍԻՍ մըրցանակներն ալ շնորհուեցան: Առաջինին արժանացաւ Ռոնէ Պելլեթո «Դժոխքը» գործին համար, զոր լոյս ընծայած է «Կոքը» հատարակիչ մը, որ չի վախճար դժուար գործեր հրատարակել: Երկրորդը տրուեցաւ — եւ հոս անակնկալ

րած, եւ ունի կենսական ամէնօրեայ պահանջներ. ուսուցիչ, տնօրէն, հսկիչ, աշակերտ, տնտես, խոհարար, գրադարան, պարտէզ, մարզադաշտ ու տակաւին հազարումէկ բան:

Պահանջներու յարաճուն այս բազմազանութիւնը, եւ ապրող, չնչոյ «արարած» մը պատասխանատուութիւնը ըստանձնելու հեռանկարն է, որ վախ կը պատճառէ արեւօք, եւ ընտրութիւնը կ'երթայ եկեղեցիին:

Թէ՛ ոչ, —ինչպէս յոյսեր յայտնուեցան, մաղթանքներ եղան — այս եկեղեցիին հիմնարկէքին վրայ պիտի բարձրանայ նաեւ դպրոցի մը շէնքը, անխախտ պահելով մեր աւանդական գոյգին պատկերը:

Ա. Թ.

չկար — փէր Գոմպէսքոյի «Սառսինին յուզարկաւորութիւնը» հատորին համար:

ՕՐԱԹԵՐԹԵՐԹԸ, հաւանաբար, լոյս չըտեսնեն Հինդլարթի օր, Նոյ. 27-ին, գոնէ անոնք որոնց բանուորները Սէ — Ժէ — Թէ — ին կը պատկանին, քանի որ գործադուլի որոշում տուած է այդ սենտիքան, որու ձեռքն է մամուլին 95 %ը: Գիւրքի բանուորներու փարիզեան մարմինը այս շարժումով կ'ուզէ պաշտպանել ընկերային ապահովութիւնը եւ ընդհանուր ձեռով ընկերային պաշտպանութիւնը:

ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ (Երբայեղն՝ խաղաղութեան քաղաք...) մէջ շատ բուն կուսներ եղած են. ծայրայեղ խորայեղները «մահ արարներուն» պոռաւով տողանցած են փողոցները: Մոլեռանդութիւնը բոլոր սահմանները անցած է: Այս ամբողջը հետեւանք էր հրեայ ուսանողի մը դաշունահարման, որու տէր եղած էին պաղեստինեան քանի մը կազմակերպութիւններ: Ուսանողը Թաւրուտեան վարժարանը կը յաճախէր, ուր աշակերտները զէնք կրելու իրաւունք ունին եւ ընդհանրապէս ալ շատ թշնամական վերաբերում արարներու դէմ:

ԼՈՆՏՈՆԻ Սոթլի անուրդի սրահին մէջ, անցեալ օր, ծախուած են օսմանեան թագաւորներու ֆէրմաներէն երկուքը, որոնց մէջ կայսրութեան հայ հպատակներուն մասին կարգ մը տրամադրութիւններ կը գտնուէին: Անոնցմէ առաջինը կը պատկանէր սուլթան Մուսթաֆա Դ-ի, կը կրէր 1807, Յուլիս 2 թուականը: Հոն, կը պահանջուէր Անատոլի եւ Ռումէլի կառավարիչներէն, որ կայսրութեան սահմաններուն մէջ ապրող հայ ժողովուրդին կեանքի ու ինչքի ապահովութիւնը երաշխաւորուի եւ Հայերու եւ ցոյց տրուի թուրք բնակչութեան հաւասար վերաբերում: Ֆէրմանին կ'ընկերանայ թագաւորական այլ գրութիւն մըն ալ, որ Պոլսոյ պատրիարքն ու ընտանիքը, ծառաները, նաեւ բոլոր հայ կրօնաւորները գերծ կը կացուցանէ տուրք վճարելու պարտաւորութենէն: Այս ֆէրմանը ծախուած է 13 հազար անգլիական ոսկի: Զէ հրապարակուած դայն գնողին ինքնութիւնը: Նոյն անուրդին ծախուած երկրորդ ֆէրմանը կը պատկանի Սուլթան Մահմուտ Բ-ի եւ կը կրէ 1809, Դեկտեմբեր 16 թուականը: Ան եւս կը պահանջէ որ զեկավար տարրը ուշադիր ըլլայ Անատոլի եւ Ռումէլի հայ բնակչութեան իրաւունքներուն: Այս մէկն ալ 4.200 անգլ. ոսկի յաճախորդ գտած է:

ՏԵՐՈՒՆԻ

ՀՐԱԶ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Յաւով իմացանք որ Կիրակի իրիկուն, Նոյեմբեր 23-ին իր մահանապետին կընթած է Հրազ Հանտալեան:

Ողբացեալը, ապրիլեան սերունդէն, բընիկ Կիրակցի, նման իր անընդակցներուն, ճաշակած էր աքսորի եւ որբանոցներու լեղին: Աքսորուած իր եղբոր Միհրանի հետ մինչեւ Տէր — Չօր, ապա անցած է ձըպէյլի որբանոցը, հուսկ վերջնական կայք հաստատուելու համար Ֆրանսա:

Կանուխէն մտած է Հ. Յ. Դ. շարքերը, քանիցս եղած է Փարիզի Շըլ. Կոմիտէի թէ արեւմտեան Եւրոպայի Կեղր. Կոմիտէին անգամ: Բանխոսած է Դաշնակցութեան օրուան տօնակատարութեանց թէ կուսակցական այլ ձեռնարկներու: Աշխատակցած է «Յաւաջ»-ի, անդամ եղած ԶՈՄ-ի:

Հրազ Հանտալեան մաս կազմած է դաշնակցական շարքայիններու այն համաժողովին, որոնք առաւելաբար նախընտրած են աշխատել չուքին մէջ, հան-

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՓՈԽԳՈՒ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱՆՈՅԵՆՈՒԹԻՒՆ

«ԿՈՏԱՅԳ» ԿԸ ՄՆԱՅ

Ա. ԴԱՍԱԿԱՐԳԻ ՄԷՋ

Խորհրդային ախոյեանութեան Ա. դասակարգի խաղերը եւս վերջ գտան: Վերջին քանի մը հանգիստներուն Արոյեանի «Կոտայք»-ը լաւ արդիւնքներ ձեռք ձգելով յաջողեցաւ փրկուիլ Բ. դասակարգ իջնելու վտանգէն:

Այսպէս, Նոյ. 2-ին, «Կոտայք» իր դաշտին վրայ 1-ի դէմ 2 կէտով յաղթած է Ստաւրոպոլի «Ինիամ»-ին: Երեք օր ետք, Արոյեանցիները գարձեալ իրենց դաշտին վրայ, 3 — 2 արդիւնքով յաղթած են «Ռոստոսլաւ»-ի, այդպէսով դրեթէ փրկուելով դասակարգ իջնելու վտանգէն: Այնուհետեւ, Նոյ. 9-ին, Վոլգոգրադի մէջ «Կոտայք» 1-ի դէմ 3 կէտով յաղթելով տեղւոյն «Ռոստոսլաւ»-ին, ամբողջած է իր դերքը դասաւորման մէջ եւ վերջին հանգիստին՝ Մոսկուայի մէջ ԲԿՄԱ-էն պարտուելով (1 — 0) հանգերձ մնացած է Ա. դասակարգին մէջ:

Արդ, յաջորդ ախոյեանութեան բարձրագոյն լիկայէն հանդէս կու գան «Գուրիա» եւ ԲԿՄԱ. իսկ Ա. դասակարգէն Բ. դասակարգ կ'իջնեն Կրասնոդարի «Կուրան»-ը, Խարաբովսկի ԲՄԱ-ն, Սմոլենսկի «Իսկրա»-ն, Կլայպեդայի «Ատլանտաս»-ը եւ Քիշինեւի «Նիստրու»-ն, որոնց փոխանքն Բ. դասակարգէն Ա. դասակարգ կը բարձրանան Վորոշիլովգրադի «Ջարիա»-ն, Կոլրիշեւի «Կոլրիշ Սովետով»-ը եւ Տիւմէնի «Գէորգ»-ը:

«ԴԵՊՐ»

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԲԱԺԱԿԱԿԻՐ

Քիշնեւ տեղի ունեցած է Խորհ. Միութեան Դաշնակցութեան բաժակի աւարտական հանդիպումը «Դեպր»-ի եւ «Ջէնիթ»-ի միջեւ: Առաջին կիսախաղին ոչ մէկ կու արձանագրուած է: Երկրորդ կիսախաղին Լիտուիէնկո եւ Լիւտի մէկական կոլ նշանակելով ապահոված են իրենց խումբին՝ «Դեպր»-ի յաղթանակը եւ տիրացած բաժակին:

«ԱՆԻ» ԽՈՒՄԲԸ

ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՆՈՅԵԱՆ

Երեւանի մէջ վերջ գտած են ոտնաղընդակի մայրաքաղաքի ախոյեանութեան մրցումները: Ա. դասակարգի խումբներն Երեւանի ախոյեան դարձած է «Անի» մարզական ակումբի խումբը (մարզիչ՝ Ռ. Մուրադեան): 2-րդ եւ 3-րդ տեղերը գրաւած են «Կոմունալիստ» եւ «Ոսկերիչ» խումբերը: Ախոյեանութեան մասնակցած են 22 խումբեր:

Բ. դասակարգի ախոյեանութեան մասնակցած են 16 խումբեր, որոնցմէ «Կաթ» սպորտընտըն ու «Փարոս»-ը հաւասար կէտերով, գրաւած են 1 — 2-րդ տեղերը: Այս երկու խումբերը դալ տարի հանդէս կու գան Ա. դասակարգէն:

դէսներ կազմակերպելով, սեւ աշխատանք տանելով:

Դժուար է խուսափիլ կրկնութիւններէ, երբ դրեթէ մէկ օր, հոս թէ այլուր, կը թաղենք ոչ միայն իրենց ժողովուրդին ու զաղափարականին ծառայած անձեր, այլեւ ամբողջ սերունդ մը՝ ապրիլեան սերունդը: Անոնցմէ մէկն էր Հրազ Հանտալեան, որ այս ամբողջ եկած օրէն, կարելի ըրաւ օգտակար ըլլալու համար զաղութիւն հանրային կեանքին: Մեր ցուակցութիւնները իր եղբոր՝ Միհրան Հանտալեանի եւ զաւակներուն:

...ը, եւ անհրաժեշտ է հոն ներկայանալ հոն թիւով աշակերտ, ծնողք եւ ուսուցիչներ: Միջանկեալ նաեւ պատասխանուեալներ: Միջանկեալ նաեւ պատասխանուեալներ: Միջանկեալ նաեւ պատասխանուեալներ:

Ժամանակը սահման չունի, Ինքնուրուշ Գործունէական արագ կերպով բաժանուի, տարւոյ մասնակաւորական զանազան եղանակներու գոյութիւնը, առաջին մանրամասնութիւն (այս կէտին շուրջ լինող զանազան յետադարձ յարաբերութիւնները):

Իսկ, Երբեք, Երբեք Արդարեւնեան թաւ թէ տարբեր չկայ հայերէն տարբերութիւններ: Բայց արդեօք կան համապատասխան կառուցները մասնաւոր չափաւորութիւններ: Հարցը չընդլայնեցաւ որովհետեւ դեռ վիճարարութեան կը կապուի կարեւոր հարց մը՝ ՀԱՅԵՐԵԱՆԻ ՊԵՐՍՈՆԱԼԻՆ: Ու. Տէր - Մերկերեան հաշուելիք մը ըրաւ անցեալ դարոցական տարեկաններին, ներկայացուց քննութեան ծրագիրը եւ տրուած նիւթերուն մակարդակը, մասնաւոր հայերէնը որպէս Ա. կողմ: Գլխաւոր Գործունէական տուեալ փառքեան շրջանի համառօտ պատկերը, Փարսկէն Մարտէլ փոխ - յարաբերութիւններու անհրաժեշտութեան մասին խոսեցաւ եւ այսպէսով փակուեցաւ զընթացը առանց աւարտած ըլլալու կամ ընդլայնած ըլլալու բոլոր հարցերը: Մասնաւոր չխօսուեցաւ հայերէնի վկայականի արժէքի մասին եւ ապագայ հետազոտութիւններուն, համալսարանին մէջ:

Այս կտոր սեղանը յաւակնութիւնը չուէր բոլոր հարցերուն լուծումները բերել, բոլոր մտահոգութիւններուն պատասխանները Կարօ Յովսէփեան իր եղբակալութեան մէջ ու աւելցուց թէ, եթէ այս զբոյժը ստեղծեց հետաքրքրութիւն մը, առաջնորդեց խորհրդածութեան, պատճառեալ խանգարումներուն մը ղեկի հանդէս լեզուի աշակերտութեան եւ ուսուցման, արդէն լաւ գործ մը եղած կ'ըլլայ, այս երեկոյ:

Յակոբ Եպիսկոպոս Վարդանեան, որ ներկայ էր ձեռնարկին իր շուրջը ունենալով այլ եկեղեցականներ, յայտնեց իր գոհունակութիւնը ըսելով թէ՝ «հայերէնի ուսուցումը այսօր» լուրջ հարց մըն է որ մեզ փոխադրեց առօրեայ միջակայութիւններէն վեր:

Նման նիւթ մը ոչ նոր է, եւ ոչ ալ հինացած, որովհետեւ լեզուն առօրեայ պարում է, որուն մէջ անցեալը կը ցոլայ եւ ապագան կը կերտուի: Սակայն, միշտ առաւարտ համ կը ձգէ, որովհետեւ մեր հարցերուն հրաշք - լուծումներ չկան: Կարելի է որոշումներ տալ, երբ դադու-

ՀԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՓԱՐԻԶԱՆԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան, Որբերու Օգնութեան Մարմինը, կը փափաքի տեղեկատուութիւն մը ընել իր ազգակիցներուն, որոնք բնաւ չեն զննար իրենց բարոյական թէ նիւթերուն աշակցութիւնը բերել իր բարենպաստ, մասնաւորաբար կը թանուէր ձեռնարկներուն:

Միութիւնն որ հիմնուած է 1913 թուականներուն, խումբ մը փարիզաբնակ հայ տիկիներու կողմէ, դատած է խանգարում ընդունելութիւն:

Այս տարի եւս, Միութիւնն կը կատարէ իր տարեկան ցերեկայ զարահանողներ ի նպատակ հայ վարժարաններու Դեկտեմբեր 7, Կիրակի օր, ժամը 17-էն, կէս դէշեր, Ժորժ Ե-ի սրահներուն մէջ:

Որբերու Օգնութեան Մարմինը նպատակն է իր պաշտպանութեան տակ առնել հայ մանուկներ, տալ անոնց հայեցի դաստիարակութիւն, Դպրոցատէր Տիկնանց վարժարանի մէջ, եւ Միութեան հայերու մօտ:

Այս առթիւ, պարտք կը համարենք յիշատակել, տիկիներ՝ Հէրիքա Ներսէսեան, եւ նորոգ հանգուցեալ՝ Արմինէ Գեորգեան, որոնք հոգիի բարձր անձնութեամբ բերած են իրենց գործակցութիւնը, եւ մեծ ձեռնհասութեամբ վարած են երկար տարիներ, մինչեւ իրենց կեանքի վերջին օրերուն իսկ, նախագահու - թիւնը Միութեան:

Միութիւնն հրապարակաւ կը յայտնէ իր սրտաղին շնորհակալութիւնները, իր ազգակիցներուն, եւ թարգման կը հանդիսանայ իր պաշտպանեալ սան ու սանահիններուն երախտագիտական զգալունքներուն:

Վարչութիւն
ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄԻՆ

Թային գործադիր մարմին չկայ, երբ ետեւը կազմակերպուած ուժ չկայ: Ախտաճանաչում մըն է որ կ'ընենք եւ իւրաքանչիւր կը մեկնի, դարձեալ իր իւզին մէջ տալիս եւս համար, այսինքն ձգուած իր բախտին:

Հայերէնի ուսուցումը այսօր, հակառակ մեկուսի ճիւղերու, ձախողանք մըն է, բոլոր մակարդակներուն վրայ, բացի դուցէ մանկապարտէզէն, հասկնալի պատճառներով: Ձախողանք մը քանակով եւ որակով, եթէ կարելի է ըսել: Քանա - կով՝ որովհետեւ Մարտէլի մէջ, եւ պատ-

Թե ՀՐԱՆԻ «Կոմիտաս» սրահին մէջ, Նոյեմբեր 5-ին, Հայ Մշակութային «Արարատ» կազմակերպութեան «Արամայիս Աղամայեան» թատերախումբը, դեկա - վարութեամբ Տիկին Ելենա Աւետիսեանի ներկայացուցած է Գ. Սոնդուկեանի «Պե - սո» թատերախումբը: Ձեռնարկը կը կըն - ւած է տասը անգամ:

ՀՈՒՆՎՈՒՏԻ «Կարապետեան» սրահին մէջ, Հոկտեմբեր 30-ին, տեղի ունեցած է երեկոյթ մը, նուիրուած Ժաղ Յակոբեանի, իր «Կոնսիլը կը կանչէ» թատեր - դրութեան տպագրութեան առթիւ: Ներ - կայ եղած են 300 հոգի: Յանուն Համազ - գայինի բացումը կատարած է Յասմիկ Թաշեան տալով Ժաղ Յակոբեանի կեն - սաղրակներ: Խօսք առնելով Ժաղ Յա - կոբեան փոխանցած է իր ուղեղն ու սիր - տը փոթորկող մտածումները: Ունկն - դրուած է հատուած մը Ժորժ Սարգիս - եանի բեմադրութեամբ Պէյրուժ ներ - կայացուած «Կոնսիլը կը կանչէ» թատե - րախումբն՝ ձայներիցի վրայ: Գեղար - ուեստական յայտագրին մասնակցած են երգչուհի Արմինէ Փեհլիւսեան, արտա - սանող Յասմիկ Տէյրմէնեան:

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏԻ Համազգայինի կեդ - րոնատեղին, Նոյեմբեր 6-ին, քննարկը - ւած է «Կիներու դպրոցն սիրոյ միջնորդ - ներ» կատակերգութիւնը, զոր Հոկ - տեմբեր 3-էն Նոյեմբեր 9 բեմադ - րած է Յովհաննէս Հեղինակեան, դեկա - վարը «Կոմիտաս» թատերախումբին: Քննարկողը՝ Ռազմիկ Արապեան, կա - տակերգութիւնը նկատած է ձախող փորձ

կերը նոյնը պէտք է ըլլայ այլուր, կը հաշուուի շուրջ 5000 մանուկ դպրոցա - կան տարիքի, որուն հազիւ ութ առ հա - րիւրը կը հետեւի հայերէնի դասերու, կամ կը յաճախէ հայկական դպրոց, հոս ու հոն: Որակով՝ որովհետեւ կը պակ - սին մանկավարժներ, բառին բուն իմաս - տով հայերէն լեզուի ուսուցման ուսու - ցիչներ: Այս հարցն ալ նոր չէ, եւ այս հարցն ալ վաղը չէ որ պիտի լուծուի: Բայց ժամանակը կ'անցնի եւ այս պարա - վային մեր դէմ կ'աշխատի:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

մը՝ Սոլիէտի եւ Պարոնեանի երկու թա - տերախումբը միաձուլելու տեսակէտէն եւ կատարած է կարգ մը մասնանշումներ բեմադրութեան շուրջ, որոնց մասին լու - սաբանութիւններ տուած է բեմագիրը: Զրուցավար Սարգիս Տէր - խաչատուրե - ան խօսած է թատերական ըմբռնումներու մասին եւ ծանրացած բեմադրութիւն, կառոյց եւ կերպար գործօններուն վը - րայ:

ՊՈՍԹԸՆԻ Հայ Աւետարանական Ա. Ե - կեղեցեոյ սրահին մէջ, Նոյեմբեր 8-ին, բանաստեղծուհի Տայանա Տէր - Յովհ - աննէսեան եւ օփերայի երգիչ Մայքել Քրմոյեան ներկայացուցած են գեղար - ուեստական յայտագիր մը՝ «Վերապրու - մի գաղտնիք» խորագրին տակ: Բա - նաստեղծութիւններու եւ երգերու ընդ - մէջէն ներկայացուած է հայկական ողի - սականը, Հայոց վերապրումի գաղտ - նիքը:

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Քլօտ Ծամփաներ սրահին մէջ, Հոկտեմբեր 9-ին, նշուած է Թէքե - եան Մշակ. Միութեան Կեդրոնի Ա. առ - րեղարձը: Ներկայ եղած են 700 հոգի: Հանդէս եկած է «Մաժակ եւ իր ընկեր - ները» ձագի նուագախումբը, որ ղեկա - վարութեամբ Մաժակ Թաշիկեանի մեկ - նաբանած է մեծ մասով հայերէն երգ ու երաժշտութիւն:

ՓԱՍՏԱՏԻՆԱՅԻ Թէքեան Մշակ. Միութե - ան «Վահան եւ Նուարդ Պէշկէօթիւր - եան Կեդրոն»ին բացումը կատարուած է Երկօրեայ հանդիսութիւններով: Նոյեմ - բեր 8-ին, 400 հայ եւ օտար հրաւիրեալ - ներուն ներկայութեան, բարերարութիւն կտրած է Ժապաւէնը, որմէ ետք գոր - ծադրուած է յայտագիր մը, զոր վարած է Ասատուր Տէվլէթեան: Գեղարուեստա - կան բաժնին մասնակցած են Ելսա եւ Ար - փինէ Փեհլիւսեան, Գէորգ Սողոմոն - եան: Յաջորդ օր, «Աղաճանեան» սրահին մէջ տեղի ունեցած է ճաշ - պարահան - դէս մը: Խօսք առած է Ռիթա Պալեան: Հանդիսութիւնը վարած է Օշին Քէշիշ - եան: Հանդիսութիւնէ դուրսացած է ա -ւելի քան 40 հազար տղար:

ԱՎԱՐԿ

ՈՒՐ ԳԱՑԻՆ, ԻՆՉ ԵՂԱՆ 1960-70 ԹՈՒԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԼԻՐԱՆԱՅԱՅ ԴԱՍԱԿԱՆ ԵՐԳԻՉ-ԵՐԳՉՈՒՅԻՆԵՐԸ

(Բ. եւ վերջ)

ՍՍՍՐ ՄԻՆԱՍՏԵԱՆ (Մեցցօ սովբանօ) - Իր տեսակի մէջ միակ սովբանօն է, որ մինչեւ օրս կը մնայ Լիբանան: Ան համերգներ տուած է Երեւանի, Լիբա - նանի եւ արտասահմանի գաղութներուն մէջ: Յառաջիկայ տարի պիտի տօնէ իր ապարէզին 25-ամեակը: Այս առիթով երգելու հրաւերներ ստացած է արտա - սահմանէն: Չէ հեռացած Լիբանանէն:

ՏԻԳՐԱՆ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ (պարիթոն) - Որոշուած եւ յատկապէս երաժշտութիւ - նը հետապնդող արուեստագէտ մը եղաւ ան: Երաժշտական իր գործունէութիւնը կը սահմանափակուի մօտաւորապէս 1965-ի սկիզբներէն մինչեւ 1970-ի սկիզբները: Նախկին Լիբանանի պատերազմը մեկ - նած էր արտասահման: Ներկայիս պար - ղերարար կը լսենք իր անունը՝ իբրեւ երգիչ:

ՈՒՍԻԿ ԳԻՒԿԵԱՆ - Ծանօթ անուն մըն է, համեմատած իր սերունդի երգիչ - ներուն: Մեր երաժշտութեան ակունքնե - րը հետազոտող արուեստագէտն է ան,

թենոր ձայնով: Իր երգարուեստը մշա - կած է եւրօպական երգի ոստաններուն մէջ, յատկապէս Իտալիա, ապա՝ Լոն - տոն եւ Միացեալ - Նահանգներ ու Հա - յաստան: Բազմաթիւ համերգներ տուած է Լիբանանի, Երեւանի եւ արտա - սահմանի մէջ: Այժմ կ'ապրի Անգլիա:

ԱՐԱ ԿԻՐԱԿՈՍԵԱՆ - Զօրաւոր թենոր մը: 1960-ական թուականներէն մինչեւ 1977 երգած է Լիբանանի եւ արտասահ - մանի գաղութներուն մէջ: Այժմ կը զբո - նուի Ամերիկա: Ունի ազգային - յեղա - փոխական երգերու ձայնագրեր:

ԿԱՐՕ ՉԱՏԸՐԵԱՆ - Պարիթոն ձայնով փնտռուած երգիչ մը, որ ցարդ կ'ապրի Լիբանան, ուր յաճախ կը ներկայացնէ համերգներ: Կը մասնակցի հանդի - սութիւններու: Բացի Լիբանանի պետա - կան երաժշտանոցէն՝ ձայնամարդութեան հետեւած է Երեւանի երաժշտանոցներուն եւ Ռուսիայի մէջ: Քաջածաւաթ է գեր - մանական Լիբերու երգարուեստին: Կը ներկայացնէ երաժշտութեան շուրջ դա - սախօսութիւններ: Վերջերս կը կատարէ նաեւ խմբավարական գործունէութիւն:

ԳՐԻԳՈՐ ԶԱՆԿԵՉԵԱՆ (պարիթոն) - Դարձեալ փնտռուած ձայն մը: Չայնա - մարդութեան հետեւած է Լիբանանի պե - տական երաժշտանոցին մէջ: Կատարե - լագործուած է Երեւանի մէջ, ուր տուած է նաեւ համերգներ, արժանանալով հայրենի մամուլի գնահատանքին: Յա - ճախ կը մասնակցի հրապարակային հան - զիստութիւններու: Չէ հեռացած Լիբա - նանէն եւ միշտ կ'երգէ երգչախմբային համերգներու ընթացքին: Կուտայ նաեւ առանձին համերգներ:

ԳԻՈՐԳ ԿԱԿՈՍԵԱՆ - Տարաբախտ եր - գիչ մը, որ հազիւ փայլած ապարէզին մէջ, հեռացաւ այս աշխարհէն: Ունէր թաւ պատ ձայն մը: Տուած էր համերգ - ներ Պէյրութ, Երեւան եւ Երեւան, ուր կատարելագործած էր երգարուեստը, հե - տեւելէ ետք Լիբանանի պետական երա - ժշտանոցի դասընթացներուն: Իրմէ յիշատակ մնացած է արձանագրուած ձայնագրեր:

ԴԱԻԻԹ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ - Պարիթոն ձայնով երգիչ մը, որ հայրենիքի մէջ ստացաւ երաժշտական իր կրթութիւնը: Ունէր հաճելի ձայն մը: Բիշ անգամ ե - րեւցած է լիբանանահայ բեմերուն վը - րայ: Այժմ կ'ապրի Թորոնթօ:

ԿԱՐՊԻՍ ՊՅՅԱՃԵԱՆ - Իր սերունդի (1970-ական թուական) լաւագոյն ներ - կայացուցիչներէն մէկը: Հազիւ փայ - լած, արդէն մեկնած էր Իտալիա՝ երա - ժշտական կատարելագործման հետեւե - րու: Լիբանանի պետական երաժշտանո - ցին մէջ դուլիստով կ'արտայայտուէին իր մասին: Դժբախտաբար կարճ ժամանակ լսեցինք զինք: Մեկնեցաւ Լիբանանէն ու մնաց Եւրոպա:

ՄԱՐԻ ՓԵՆԹԵՔԵԱՆ (սովբանօ) - Հե - տեւած է Լիբանանի երաժշտանոցի դա - սընթացներուն: Տուած է համերգ - ներ: Երգած է ազգային հանդիսու - թիւններու ընթացքին:

ՍՈՆԱ ՂԱԶԱՐԵԱՆ - (սովբանօ քոլո - րաթուրա) - Երբ առաջին անգամ բեմ - բարձրացաւ իր առաջին - եւ միակ - եր - դահանդէսը տալու Պէյրութի մէջ, Լի - բանանի թերթերը «Աստղի մը յայտնու -

թիւնը» նկատեցին զինք: 70-ական թուա - կաններու սկիզբը անցաւ Իտալիա, ապա Վիեննա, ուր մնաց օփերայի շրջանակին մէջ եւ երգեց հոն: Պարբերաբար իր մա - սին կը լսուի միջազգային մամուլէն եւ պատկերասփիւնէն: Այժմ կ'ապրի Վիեննա:

ԹԱԳՈՒ ՀԻ ԹԵՔԵԱՆ (սովբանօ քոլո - րաթուրա) - Լիբանանի պետական երա - ժշտանոցի շրջանաւարտներէն, ջինջ ու զօրաւոր ձայնով սովբանօ մը, որ ձայ - նամարգութեան հետեւած է նաեւ արեւ - մբտեան երկիրներու եւ Երեւանի մէջ: Համերգներ տուած է Լիբանանի եւ ար - տասահմանի մէջ, Միջին - Արեւելքէն մինչեւ Եւրոպա եւ Հարաւային Ամերիկա:

ԳԻՈՐԳ ՊԵՊԵՃԵԱՆ (թենոր) - Լիբա - նանի երաժշտանոցէն վկայուած շնոր - հալի երգիչ մը, որ մեր գաղութին մէջ հանդէս եկած է մեծահամերգներով: Յա - ճախ կը մասնակցի հրապարակային հան - դիստութեանց: Ներկայիս խմբավարն է «Նարեկացի» երգչախումբին: Կ'ապրի Պէյրութ:

(Աւագայ մոտացումի պարագային կը խնդրուի ներող ըլլալ):

Գիտական հետազոտութիւն մը չէ մեր կատարածը, այլ առաւելաբար յիշողութե - թեան վրայ հիմնուած յետադարձ հայ - եայք մը՝ վերլիչելու համար երգի առ - պարէզին մէջ վաստակ ունեցող մեր ըր - նորհալի զաւակները, որոնք ցաւալի պատ - ճառներով լքեցին մեր գաղութը, անուշա - տելի լաւ ապագայի հեռանկարով, բայց բախտը չժպտեցաւ բոլորին...:

ՇԱՀԱՆԴՈՒԽՏ

(Պէյրութ)

«ՅԱՌԱՔ»-Ի ԲԱՐԳԱՒԱՅՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ԴՈՒՍԻՆ

ՎԻՃԵՆԱՅԻՆ, խմբագրատունն իր այցե-
լուծման առթիւ, Պ. Կարպիս փառապան
1.000 Ֆ.:

ՇՆՈՐՀԱՎԱԽԻ

Հայ Ազգատարնամ Ընկերակցութիւնը
շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ
նուիրատուութիւնները:

Տէր Ե. Տիկին Արման Երեւանի
Տէր Ե. Տիկին Ժաք Երեւանի
Տէր Ե. Տիկին Հրայր Պամաճեան,
Տէր Ե. Տիկին Ռեմի Զերէան Ե.
զաւակները՝ Օլիվիէ Ե. Սեպիլ,
Տէր Ե. Տիկին Կարապետ Երեւանի Ե.
իրենց զաւակը,
Պ. Վաղինակ Երեւանի,
Օր. Օր. Քաթրին Ե. Նաթալի Պամաճե-
անի,
Տիկին Զարուհի Զերէան Ե. զաւակ-
ները
ինչպէս նաեւ Մերտինեան, Գաբրիէան,
Սանթէլլի, Պաշէնեան, Գոստիկեան,
Էմմայեան ընտանիքները, զաւակները ու
թոռները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց
մօր, մեծ-մօր, ազգականին
Տիկին Շնորհի Զերէանի
(ծնեալ՝ Խաչերեան)
արկածալի մահը, որ պատահեցաւ Շա-
րաթ, Նոյեմբեր 22-ին:

ԿԱՊՈՑ ԽԱԶ

ԶԵՆՈՐԱԿՆԵՐ

Սէն - Ժերմին Կապ. խաչի վարչութիւ-
նը կը կազմակերպէ թղթախաղ «Երթ»
հետեւեալ օրերը, Դեկտեմբեր 14-ին, Կի-
րակի, կէսօրէ վերջ, Դեկտեմբեր 20-ին
Շարաթ գիշեր, Դեկտեմբեր 28-ին Կիրա-
կի, կէսօրէ վերջ:

Նոյնպէս 1987 Յունուար 10-ին, Շարաթ
գիշեր կը տօնուի հայկական Մոնէզը,
համեմատեալ զանազաններով պատրաստ-
ած վարչութեան անդամներու կողմէ:
Մանրամասնութիւններ յետագային:

ՍԷՆՔ՝ ԱՆԹՈՒԱՆ Ս. ԹԱԴԵՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՄԱՏԱՂՈՐ ՀՆՈՒԹԻՒՆ

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

Սէն - Թ'Անթուանի Ս. Թադէոս - Բար-
թողմէն թաղականութիւնը ներկայիւ
կը տեղեկացնէ իր թաղի Ե. Շրջակայ
հաւատացեալ բարեպաշտ ժողովուրդին
թէ՝ Կիրակի, Նոյեմբեր 30, Ս. Թադէոս
- Բարթողմէն Առաքելոց տօնին Ե. Ե-
կեղեցոյ անուանակոչութեան - ուխտի
տօնին առթիւ կը կատարուի եպիսկոպոս -
սական հանդիսաւոր պատարագ:

Կը պատարագէ Ե. կը քարոզէ՝
ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
Պատարագի ընթացքին, Յակոբ Եպիսկ.
Խաչքարի օծումը կը կատարէ, նուէր Ե.
գործ՝ Սաղիմացի Պր. Յակոբ Անդրէաս-
եանի:

Առաւօտեան ժամերգութիւն 8-ին:
Պատարագ 9.45-ին:
Քարոզ 11-ին:
Հոգեհանգիստ 11.45-ին:
Մանուկ բոլոր անոնց համար, որոնք
ծառայեցին բարոյական Ե. նիւթական
օժանդակութեամբ եկեղեցոյ պայծա -
ռութեան համար:

Մատաղօրհնութիւն 12-ին:
Կրօնական հանդիսութեանց կը յաջոր-
դէ ճաշ մը ի պատիւ Յակոբ Եպիսկոպոսի
Ե. մեր յարգելի հիւրերուն Ե. ժողովուր-
դին:

Սանթրը Սօսիալ - Լա Մարթինը, Փա-
լանք, Սէն - Թ'Անթուան, 13015, Մար-
սէյլ:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Մշտունէն Այրի Տիկին Մանուկեան 100
Քրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ին Պարոն Տո-
նիկին (Սէն - Մօրիս) մահուան առթիւ:

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԼՐԱՏՈՒ

Փարիզի մէջ, Սեպտեմբեր ամսուն լոյս
տեսած է սալ մը, նուիրուած Պօղոս
ձէլալեանի գործերուն, զաջնակահարու-
հի Յասմիկ Սիւրմէլեանի Ե. Քրանսացի
Նուրիակահար Ֆրանք Աթիէի մեկնարա-
նութեամբ:

Երկու երաժիշտները հրաւիրուած են
Լիոնի Մշակութային Միութեան կողմէ,
համերգ մը տալու Էպիստ Առմէնիէնի
մէջ, Ուրբաթ, Նոյեմբեր 28, որուն ըն-
թացքին խօսք կ'առնէ Ալեքսանդր Սիրա-
նուսեան, ներկայացնելով հայ երաժշտու-
թիւնը 20-րդ դարու, ինչպէս նաեւ Պօ-
ղոս ձէլալեանի նուիրուած սալը:

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԱԿԱՆ

ԵՐԵՎԱՆ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

ՄԻՍԸՔ ՄԵԾԱՐԵՆՅԻ

Ծննդեան 100-ամեակին

Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն
Տիկին Նոյեմիկ Խաչիկ - Քրքքեան,
Վիլմա Պօրթէֆեան, Կարապետ Տա-
գէսեան, Ժան Թալալեան Ե.
ԶՈՒԼԱԼ ԳԱԶԱՆԾԵԱՆ

Ուրբաթ, Նոյ. 28, ժամը 20.30-ին,
YAN'S CLUB
5, avenue Reille, 75014 Paris

Կազմակերպութեամբ՝
ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ

100-ՄՄԵԱԿԻ ՅԱՆԶԱՆՈՒՄԻՄԻՆ
ԵՒ ԵԱՆՅԱՆԱԿԱՆՈՒՄԻՄԻՆ

Հանդիսութեան աւարտին՝ ճաշ, ա-
կումբին մէջ:

ՄՈՒՏԳԸ ԱԶԱՏ է
Ճաշին մասնակցելու համար տեղերը
ապահովել հեռաձայնելով հետեւեալ
թիւերուն՝
48 78 22 79 - 43 81 80 82 - 45 89 20 48

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱԿՈՐԻԶ ՎԱՆԱՆ

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիզ եկեղեցին կը
տօնէ իր 33-րդ տարեդարձը, Կիրակի,
Նոյեմբեր 30-ին:

Կը պատարագէ Ե. կը քարոզէ՝
ՆԱՐԵԿ ՔԶՆՅ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողո-
վուրդը:

ՍԱՐՄԵՅԻ - ՍԱՐՄԵՅԻ - ՍԱՐՄԵՅԻ - ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՍԱՐՄԵՅԻ - ՍԱՐՄԵՅԻ - ՍԱՐՄԵՅԻ

Théâtre Gymnase
(rue du Théâtre Français - Marseille 1er)

Մարտէյի Հայ Մշակոյթի Տան
Թատերախումբը
կը ներկայացնէ՝

ՇՈՂՈՔՈՐԹԸ

ՅԱԿՈԲ ՊԱՐՈՆԵԱՆ-Ի 3 արար
Կիրակի, Դեկտեմբեր 7, ժամը 15.30-ին

Մուտք՝ 60 Ֆր.

Տոմարուն համար դիմել՝
— MCA : 12-14, rue St.Bazile
13001 Marseille
— MILTON : 29, rue Colbert
13002 Marseille
— BOTIPOP : 129, rue de Rome
13006 Marseille
— ARARAT : Centre Commercial
Sodim — 13012 Marseille

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

Ի պատիւ հիւրաբար Ֆրանսա գտնուող
Ա. Մանուկեան Մշակ. Հիմնադրամի Գործադիր Մարմնի Ատենայետ
ԵՐՈՒԱՆԻ ԱԶԱՏԵԱՆ-Ի
Ե. Տիկ. ՆՈՐԱ ԱԶԱՏԵԱՆ-Ի

ՆԻՍ

Հինգշաբթի, Նոյեմբեր 27, ժամը 20-էն սկսեալ
Hôtel Méridien

NOUVEL AN A BELLEFONTAINE

UN SEJOUR D'HIVER EST ORGANISE A BELLEFONTAINE
DANS LES LOCAUX DE LA CROIX BLEUE
DU 26 DECEMBRE AU 4 JANVIER

— FRAIS DE PARTICIPATION : 1200 F / personne pour le séjour complet

+ Pour les enfants accompagnés, âgés de 2 à 8 ans : 400 F
+ Pour les enfants accompagnés, âgés de 9 à 14 ans : 600 F.
+ De 14 à 18 ans accompagnés : 1200 F.
Pour les personnes désirant séjourner quelques jours, les frais de par-
ticipation seront de :
— 150 F. d'inscription
— 125 F. par jour
— 50 F. supplément réveillon.

— VENEZ NOMBREUX —

Pour tous renseignements :
OHAN : Tél. : 46 - 64 - 93 - 23 entre 19h et 21h

JOUR DE L'AN ET NOËL ARMÉNIEN EN ARMÉNIE

du 27 Décembre 1986
au 09 Janvier 1987

RENSEIGNEMENTS ET INSCRIPTIONS :

Lic. A. 1037

Levon BAGHDASSARIAN
SABERATOURS
31, rue d'Argenteuil
75001 PARIS
Tél. 42 - 61 - 51 - 13

Varoujan SARKISSIAN
SEVAN VOYAGES
48, Cours de la Liberté
69003 LYON
Tél. 78 - 60 - 13 - 66

Jacques CHELELEKIAN
VOCA TOURS
10, ave. du Prado
13006 MARSEILLE
Tél. 91 - 37 - 58 - 58

ՏԿԱՐՆԵՐՈՒ ԶՕՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՀԱՅԵՐԸ

ԽՍԲ. - Ինչպես գրած էինք, Ուրբաթ, Նոյ. 21-ի մեր թիւով, նոր լոյս տեսաւ շատ հետաքրքրական հատոր մը նուիր-

ած փոքրամասնութեան: Ստորեւ՝ Հայերու բաժնի ամփոփումը: Յետագային՝ Քիւրտերը, Պաղեստինցիները եւլն. եւլն.:

Հայերու պատմական հայրենիքը կ'ընդգրկէ մօտ 300 հազար քառակուսի մեթր տարածութիւն մը, որուն կեդրոնը կա-րելի է նկատել Վանը: Այս հողամասը այսօր կը գտնուի Թուրքիոյ, Սորհրդային Միութեան, Իրանի, եւ Իրաքի սահման-ներուն մէջ: Իսկ ներկայ Հայաստանը տէր է այս հողամասին միայն 10%-ին:

Հարախային բարձր լեռնային գօտի է Հայաստան, ու գետերով հարուստ: Գեղեցիկ ու արգասաբեր տարածութիւններ մզած են ոմանք այս երկիրը նկատելու Աստուածաշունչի «Եղեմական պարտեզ»ը: Ու հոն, Արարատ լեռան վրայ խա-րքոյնած է Նոյի տապանը, ջրհեղեղէն ետք:

Սակայն դրախտային այս համայնա-պատկերը մէկ քառորդով միայն իրա-կանութեան կը համապատասխանէ, քանի որ Հայաստանի մնացեալ մասը նոյն պատկերը չի պարզեր: Ձմեռը երկարա-տեւ է հոն ու խիստ: Թրքական սահմա-նին մօտ, Լենինականի ձմեռնային միջին աստիճանաչափը -11 աստիճան է: Յաճա-խակի են երկրաշարժերը: Երկիրը հա-րուստ է կարգ մը մետաղներով, որոնց չնորհիւ զարկ տրուած է ճարտարարուես-տական վերելքին:

Հին է, շատ հին Հայերու պատմու-թիւնը: Ք. Ա. Ժ. դարուն Հուրիներ կոչուած ասիացի ժողովուրդ մը կուգայ հոն հաստատուելու. ապա, Ք. Ա. Թ. դարուն Վանի շուրջ կը հիմնուի Ուրար-տուի թագաւորութիւնը, որ կ'ենթարկը-ւի զանազան ասորական ցեղերու արշա-ւանքին:

Յետոյ կեդրոնական Անատոլիոյն հընդ-եւրոպացի ժողովուրդ մը կու գայ հոն, որ ինքզինք կը կոչէ Հայասա: Անոնք չուով կը խառնուին տեղացիներու եւ կը կազմեն մէկ ժողովուրդ:

Հայաստան կ'ապրի զանազան շրջան-ներ. Մեծն Տիգրանի փայլուն այլ կար-ճատեւ շրջանը, հոռմէական - բիւզանդա-կան ու պարսիկ կայսրութիւններու միջեւ կուռնանք դարձաւ դարերը...:

Ան կ'ըլլայ աշխարհի առաջին քրիստոն-եայ ժողովուրդը (301), Տրդատ Թագա-ւորի օրով: Հայկական եկեղեցին մէկ բը-նութիւն կ'ընդունի Քրիստոսի անձին համար, որ միանգամայն աստուածա-յին է ու մարդկային: Այս բմբունմին պատճառով, որպէս Հերիտիկոս դատա-պարտուած է 451-ի Քաղկեդոնի տիեզե-րական ժողովին կողմէ:

Իսկ Ե. դարու սկիզբին, հայ կրօնաւոր մը՝ Մեսրոպ Մաշտոց կը հնարէ հայկա-կան այբուբենը:

Քրիստոնէութիւնը կը պարտադրէ Հա-յերը պայքարելու Պարսիկներու դէմ: Միւս կողմէ կրօնական հերձուածը պատ-րուակ բռնելով Բիւզանդիոն հազարաւոր Հայեր կ'աքորէ. այսուհանդերձ, Բիւ-զանդիոնի գահին վրայ կը բարձրանան ծագումով հայ կայսրեր: Յետոյ, 1064-ին երբ Սելջուկները կ'արշաւեն Անատոլիոս ու կը դրաւեն անոր գրեթէ ամբողջութիւնը, Հայերը կը ստիպուին հեռանալ իրենց 1500 տարուան պատմական հողերէն: Մեծ մասով կը գաղթեն դէպի Կիլիկիա, ուր կը հիմնեն Փոքր Հայքի թագաւորութիւ-նը, որ կը տեւէ մինչեւ 1375: Իսկ անոնք որ կը մնան իրենց հողերուն վրայ, կը դառնան օսմանեան հպատակներ:

ԺԹ. դարու կէսին, չուրջ երկու միլիոն 400 հազար Հայեր կ'ապրին Թուրքիոյ մէջ. գլխաւորաբար Պոլսոյ եւ Կարսի, Քիւրտիստանի շրջանները: 1882-ին Պոլսոյ պատրիարքարանին կողմէ կա-տարուած վիճակագրութիւն մը կուտայ երկու միլիոն 660 հազարի թիւը:

Տարբեր էր Հայերու կեանքի պայման-ները, ըստ իրենց քաղաքական կամ դա-ւադրական ըլլալուն: Առաջինները վա-ճառականական վերնախաւ մը կը ներ-կայացնէին, ունէին նախանձելի զերք մը եւ մեծ էր իրենց քաղաքական ուժը: Իսկ

երկրորդները, ցրուած դաւառային շըր-ջաններ, ենթակայ էին Քիւրտերու կե-ղեքումին. կողոպուտ, բռնարարում, առեւանգում, եւայլն:

ԺԹ. դարուն կը փոխուին Հայերու եւ Օսմանցիներու յարաբերութիւնները. Ռուսիոյ ծաւալումը ու կեդրոնական Ա-սիոյ թուրք փոքրամասնութիւններուն ներկայացուցած սպառնալիքը դէմ - յան-դիման կը բերեն Թուրքիոյ քրիստոնեայ փոքրամասնութիւններն ու թուրք բնակ - չութիւնը: Յետոյ, երբ Ռուսիա կ'ազա-տագրէ Պոլսկարիսն ու կը մօտենայ Պոլ-սոյ (1877 - 78), Հայերը կը կարծեն թէ իրենց համար եւս մօտ է մահմետական լուծէն փրկուելու ժամը: Նոյնիսկ պատ-ւիրակութիւն մը կը զրկեն Պետրիի վե-հաժողովին:

Սակայն ծանօթ է շարունակութիւնը, թէ Հայերու համար ոչ մէկ յոյս կ'իրա-կանանայ. անոնք զոհեր կը դառնան միջազգային հաւասարակշռութեան: Իսկ (1876 - 1909) Ապտիւլ Համիտ Բ. սուլ-թանին օրով, կը սկսին առաջին ջարդերը, կայսրութեան միութիւնը անխախտ պա-հելու մտահոգութեամբ:

Կը կազմուին հայկական առաջին դի-մադրական խումբերը, որոնք ծնունդ կու-տան քաղաքական առաջին կուսակցու-թիւններուն. Արմենական (1885, Վան), Հնչակեան (1887, Ժընև), եւ Դաշնակ-ցական (1890, Թիֆլիս):

1894-ին Հնչակեաններու կազմակերպած մէկ ապստամբութիւնը Սասունի մէջ, կը վերանայ 300 հազար Հայերու բնաջնջու-մով:

Մինչեւ 1914-ի պատերազմը ջարդերը կը շարունակուին պարբերաբար. (1909-ին 30 հազար զոհեր, Ատանա): Յետոյ, 1915-ին կը կիրարկուի Հայերու ցեղա-պանութիւնը. մէկ ու կէս միլիոն Հայեր կը բնաջնջուին, իսկ վերապրողները կը ցրուին Ռուսիոյ կամ արեւմտեան Եւրո-պայի մէջ:

Ո՛վքեր են այս ոճիրին պատասխանա-տուները. անվիճելիօրէն երկու թուրքերու կուսակցութիւնը որու հիմնական վար-դապետութիւնն էր պալմբուրբիսմը: Նաեւ թուրք կառավարութիւնը, որ կիրարկած է անոնց որոշումները: Այսօր, անկաս-կած, ո՛չ մէկ հայ ընտանիք դոյուլթիւն ունի աշխարհի վրայ, որ այս ոճիրէն յիշատակ մը պահած չըլլայ:

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ՝ ԱՅՍՈՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

1914 - 18-ի պատերազմը կ'արագացնէ Հայոց պատմութեան ընթացքը: Յեղա-պանութեան վերապրած Հայեր, որոնք ապստամբած են Ռուսիա, 1918 Մայիս 22 - 24-ին հերոսաբար ետ կը մղեն թուրք զօրք Սարգսիստայանի մէջ, ու Մայիս 28-ին կը հռչակուի Հայաստանի անկախ հանրապետութիւնը: Հայ ղեկավարներ կը յուսան վերականգնել միջնադարեան Հա-յաստանը: Սակայն քաղաքական իրակա-նութիւնը այլ կերպ կը ներկայանայ ու Հայաստան 1920 Դեկտեմբեր 2-ին կը վե-րածուի Սորհրդային Հանրապետութեան մը: Մայրաքաղաքը՝ Երևան կը վերակա-ռուցուի 1923-ին, ճարտարապետ Թա-մանեանի կողմէ. համալսարանը կը ծաղ-կի, կը կենդանանայ մշակութային կեան-քը: 1983-ին կատարուած մարդահամարը 3 միլիոն 220 հազար կը ներկայացնէ հան-րապետութեան բնակչութեան թիւը: Կա-րեւոր թիւ մըն ալ Հայերու, կ'ապրի դը-րացի հանրապետութիւններու մէջ: Ա-զըրբէջան՝ 500 հազար, Վրաստան՝ ա-ւելի քան 500 հազար:

Աշխարհի 6 միլիոնոց հայ բնակչու-թեան կէսը կ'ապրի Ամերիկայի, Եւրոպա-յի, Աւստրալիոյ, Ասիոյ զանազան երկիր-ներուն մէջ: Անոնց մէջ կան համաշխար-

հային չափանիշով ծանօթ առեւտրական-ներ:

Ամէն տեղ Հայերը կը պահեն իրենց մշակույթը եւ պատմութեան յիշատակը: Շատ կարեւոր է հայ եկեղեցիին եւ մտա-ւորականութեան դերը:

Կարեւոր դադու ժըն է Լիբանանինը. Հոն Հայերը երկրի բնակչութեան 7%-ը կը կազմեն: Բոլոր կրօնական հոսանք-ները հոն ունին իրենց ներկայացուցիչ-ները. կուսակցութիւնները կարեւոր դեր կը կատարեն: Առեւտրական զէմքեր ու վաճառականներ գործօն մասնակցութիւն կը բերեն երկրին գործի կեանքին: Սա-կայն պատերազմը շատ բան փոխած է ներկայիս:

Երկրորդ մասը էլ մըն է հայկական Սփիւռքին համար Խոմէյնիի Պարսկա-տանը: Շահի շրջանին Հայերը առեւտր-ական բարդաւաճ դասակարգ մը կը ներկայացնէին, սակայն այսօր շատ փա-փուկ է իրենց կացութիւնը, առանց որեւէ ակներեւ հալածանքի:

Մերձաւոր - Արեւելքի միւս երկիր-ներուն մէջ - Եգիպտոս, Սուրիա, Յորդա-նան, Իրաք - լաւ ընդունելութեան ար-ժանացած են հայկական դադութիւնը:

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՐՑԻՆ ՎԵՐԱԲՈՒՄԻՄԸ

1965-ին, ցեղասպանութեան յիսնամ-եակի ոգեկոչումները ամբողջ աշխարհի մէջ պատճառ դարձան բողոքի բուռն ցոյցերու: Դիմումներ զրկուեցան ՄԱԿ-ին ու մեծ Պետութիւններու կառավարու-թիւններուն: Հոն, պէտք է տեսնել դի-տակցութեան վերահաստատում մը Հա-յերու մօտ. ու այս երեւոյթը դաշնաւեղի է մեծապէս, արուած ըլլալով, որ այսօր-ւան Սփիւռքիներու մեծ մասը անկա-տես չէ 1915-ի դէպքերուն: Անոնց «հայ-կականութեան» զարթոնքը զանգուածային շարժումներով է միայն որ կ'արտայայ-տուի, այլ՝ նաեւ միջազգային դիւանագի-տական գործունէութեամբ մը, ուր դեր ունի նաեւ ահաբեկչութիւնը: Այս գոր-ծունէութեան առաջին դրական արդիւնք-ներն են Ռուսկոյէյի խորհրդարանին հայկական հարցը ՄԱԿ տանելու առա-ջարկը (1970, 1971), եւ ԱՄՆ-ու Ներկա-յացուցական Ժողովին մէկ բանաձեւը (1975), Օսմանեան կայսրութեան կողմէ գործադրուած ջարդերու մասին:

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ամէն դադութիւն ունի իր եկեղեցական ներկայացուցիչը, գործադիր կեդրոնա-կան յանձնախումբը: Իսկ կուսակցու-թիւնները առաւելաբար գործօն էին Լի-բանանի մէջ, պատերազմէն առաջ, Սորհ. Միութեան եւ Թուրքիոյ մէջ մասնաճիւղեր չուին: 1965-ին ստեղծուած է հայ դատի պաշտպան յանձնախումբ մը. 1975-ին Պէյ-րութի մէջ կազմուած է ԱՍՍԱՍ-ն, որուն նպատակն է ազատագրել Սորհ. Միութեան եւ Թուրքիոյ Հայերը ու ստեղծել ազատ, անկախ Հայաստան մը: Քանի մը ամիս ետք ստեղծուեցաւ «Հայկական Յեղափա-նութեան Արգարադատ Մարտիկները» եւ ապա, 1983-ին Հայ Յեղափոխական Բա-նակը:

Բոլոր կազմակերպութիւնները ունին տարբեր պահանջներ. պատմական Հա-յաստանին կարելի չափով մօտիկ երկրի մը պահանջէն, մինչեւ աւելի չափաւոր հոսանքներ: Բոլոր կազմակերպութիւն-ները կը պահանջեն որ Հայերու ցեղա-պանութեան իրողութիւնը պաշտօնապէս ընդունուի թէ՛ ՄԱԿ-ի, թէ՛ Թուրքիոյ կողմէ:

Իսկ այս վերջինս կ'ուրանայ ոճիրը: Կ'անդիմանայ, թէ կայ Թրքահայաստան մը: Թուրքիոյ մէջ թուրքեր կ'ապրին, ինչ որ ալ ըլլայ իրենց ծագումը: Հոն կան հայկական վարժարաններ, որոնք դժուարեւեղութեամբ կը կատարեն իրենց պարտականութիւնը: Հայերէնը արտօն-ւած է ուսուցանել, սակայն հայ ուսու-ցիչներ իրենց ուսումը գլխաւորաբար թրքերէնը ըրած ըլլալով, չեն տիրապե-տեր իրենց դասաւանդելիք լեզուին: Կարճ խօսքով Հայերը «թրքացնելու» ջանքերը նկատելի են:

Ներկայիս ոչ մէկ պետութիւն կ'ուզէ միջադատել ի նպատակ Հայաստանի: Սորհ. Միութիւնը տէր կը կանգնի Հայաստանի հանրապետութեան, իսկ արեւմտեան աշ-խարհը պէտք ունի թրքական նեցուկին: Ու այս պայմաններուն մէջ հետզհետէ ա-ւելի կը տփուրի անկախ հայկական Պե-տութեան մը յոյսը:

Վ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ ՊԱՏԱՆԻՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՐՀԻ ՄՐՑԱԿԱԼԸ

—X—

Ինչպէս արդէն գրուեցաւ, երեւոյցի 14-ամեայ դպրոցական Վլատիմիր Յա-կոբեան Արժանթինի ճառարակի մինչեւ 16 տարեկաններու աշխարհի տխրեցողութեան զրուեց առաջին տեղը եւ նուաճեց աշ-խարհի մրցակալի տիտղոսը:

Հինգ տարեկան էր Վլոդեան, երբ ըս-կրաւ ճառարակ խաղալ: Ան քայլերը ինք-նիւրեն սորված էր, զիտելով մեծերու խաղը: Հայրը՝ Փիլիքաթաթեմատիկական կառութիւններու թեկնածու Եղուարդ Յակոբեան, առաջին կարգային է, պար-բերաբար կը մասնակցի հեռուկայ մըր-ցախաղերու: Ի դէպ Յակոբեաններու ըն-տանիքը վերջերս Պաքոէն տեղափոխ-ուած է Երևան: Եղուարդ Յակոբեան այժմ կ'աշխատի Երևանի պոլիտեխնի-կական հիմնարկի արտասահմանեան ու-սանողներու Փաթիլթէն, որպէս տեսու-չի տեղակալ: Այնուամենայնիւ, Վլոդ-դեանի առաջին մարզիչը եղած է տատիկ եղբայրը՝ Սորհրդային Միութեան վա-սակաւոր մարզիչ Սուրէն Աբրահամեան, որ մարզած է նաեւ վարպետներ՝ Բողբ-րովն ու Զատուլովսկայան: Մարզիչին նուիրած «Ճանապարհորդութիւն» դէպի չախմատային թաղաւորութիւն» գիրքը փոքրիկ իսկապէս զրկեց ճառարակի հե-կաթային աշխարհը: Երկար սպասել չուէին առաջին մարզական յաջողու-թիւնները: Ութ տարեկանին մէկ տար-ւան ընթացքին Յակոբեան սկսնակի շարքէն անցաւ առաջին կարգ: Տարի մը ետք Լիւովիայի մէջ տեղի ունեցած «Յոյ-սերու մրցաշարք»ին, ուր հանդէս կուգա-յին երկրի մինչեւ 12 տարեկան խոտմը-նայի ճառարակորդները, Վլոդեան 8 հը-նարաւորէ նոյնքան միւսեր վատկե-լով, գրաւեց առաջին տեղը: 1982-ին Խատնիայի պատանիներու բաց առաջ-նութեան ան դարձեալ առաջինն էր: Վարպետութեան թեկնածուի աստիճանը դերպանցեց 11 տարեկանին: Անցեալ տարի Ազրբէջանի չափահաս ճառար-ակորդներու մրցաշարքին բաժնեց երկ-րորդ - երրորդ տեղերը: Ընդհանրապէս 1985 թուականը արդիւնաբեր էր Յակոբ-եանի համար:

Սորհ. Միութեան մէջ, Վլոդիկաւ տե-ղի ունեցած խմբային առաջնութեան անոր արդիւնքը մեծ անակնկալ էր: Պա-տանին 7 հանդիպումներէն ոչ մէկ պար-տութիւն կրէր: Մրցակիցներու կարգին էին Ճեզենի Վասիլիով, միջազգային վարպետներ, ուժեղագոյն վարպետներ:

Անգրկովկասի առաջնութեան Վ. Յա-կոբեան (14 տարեկանը բոլորեց մրցա-շարքի ընթացքին) 15 հանդիպումներէ չա-հեցաւ 10 միւսեր եւ լրացուց մարզական վարպետի նորմա-ն, ինչ որ հազուադէպ երեւոյթ է ճառարակի պատմութեան մէջ: Իր արագ վերելքին կը նպաստէ հիանալի յիշողութիւնը: Տակւին եօթը տարե-կանին փոքրիկ հարիւրէ աւելի ոտանա-ւորներ գիտէր: 1981-ին Մոսկուա միջադ-րային դրոսմայստէր Եւդենի Սվեճնիկովի վարած միաժամանակեայ խաղին Վլոդե-ան հաւասար արդիւնք ձեռք ձգեց: Մեծ էր Սվեճնիկովի զարմանքը, երբ խաղին ետք փոքրիկ յիշողութեամբ սկսաւ ար-ձանագրել բոլոր քայլերը: Դեռ աւելին, ան վերադառնալով վրայ ծաւալած իրադար-ձութիւնները:

Վլոդեան չուրջ երկու տարի ուսանած է աշխարհի նախկին մրցակալ Վասիլ Սմիլայովի հեռակայ դպրոցը, իսկ հիմա կը հետեւի Միխայիլ Բուտիլինիկի եւ Գա-րիկ Գրասպարովի դպրոցին:

Յակոբեան ճառարակին կը յատկացնէ օ-րական միջին հաշուով 4 - 5 ժամ, յաճախ նաեւ աւելի: Միայն մօր յորդորանքնե-րը կը ստիպեն թողել խաղախաղաւոր: Հանգստանալէն կ'ուսումնասիրէ աշխարհի մրցակալներու, յատկապէս Ֆիշլըրի ստեղծագործութիւնները: Ծանօթանալով Ռաֆայէլ Վահանեանի խաղին՝ Վլոդե-ան, ինչպէս ինքը կ'ըսէ, իրեն համար նոր, զարմանալի ճառարակի աշխարհ մը գտաւ:

Դիւրին ձեռք չձգուեցաւ աշխարհի ա-ռաջնութեան եղբայրակիցի ուղեգիրը:

ቅርንጫፍ
ቅርንጫፍ

ՏՈՒԹ. ԱՐԱՄ ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ

Որհանգյալին Միութեան մէջ չառնէն
խառնաժողովը պատահեալ ճատորդորդեն –
ըլ, որոնք արդէն հասուն խաղաղակար-
գիւղ ունին: Հասկնալի է, որ ուսեղա-
դոյնը որոշելի գիւրին գործ է: Նախ Սո-
վիէի մէջ իրենց ուսեղը չափեցին երկրի
տարբեր մրցաշարքերուն մէջ ուշագորու-
թիւնը դրամա՞, ուսեղագոյն պատահանի
ճատորդորդեբբ: Երկու շրջանով մրցա-
շարքին անդիմեմի էր Վլոյդեալի առա-
ւելութիւնը: Բայց անոր կը սպասէր
ուրջ փորձութիւն մը եւս: Վերջին տա-
րինբուն մարզական լուրջ յաղաղութեան
հաղած էր նաեւ 15-ամեայ Միւսայի Ու-
լիբին: Թէեւ ան ճամանակեցեալ Սոչիի
մրցաշարքին, սակայն լաւագոյնին ընտ-
րութեան հարցին մէջ բոլոր կասկած-
ները փարատելու համար Օսեան 6 խա-
ղով մրցամարտ տեղի ունեցաւ երկուքին
միջև: Առաջին հիւղը հանդիպումները
լաւառ ու անդիմնող պայքարէ հեռք խա-
ղաղ ելը երկուսեցան: Վերջին մրցաշէմին
105-րդ քաղին յաղթանակ տարաւ Յա-
կրեան:

Վերջին շրջանին պատանին կը մարզէ շախմատան վաստակաւոր մարդիչ, վարպետ Օլեկ Դեմիրաեւ, որ անշուշտ մեծ ծաղիկ նշանակած է անոր աճին: Դեմիրաեւին կարծիքով՝ Յակոբեանին խաղային կարողութիւնները շատ մեծ են, եւ մրցակցարէ մրցաշարը ան ի վիճակի է աւելլել իր խաղալու:

Քլաթարճի մրցակալի կոչումը պատուա-
ւոր է, բայց նաև խիստ պարտաւորեցը-
նող: Չէ՞ որ ան Ֆիդէլի վարպետի կո-
չումը կրելէ զատ, իրաւունք կը ստանա
մասնակցելու թէ՛ Հորանտա տեղի ու-
նենալիէ 20 տարեկան ճատրակորդներու
էլիտայի առաջնութեան եւ թէ՛ Խորճ
Միութեան չափահասներու առաջնութեան
ընտրական մրցակարգին: Մէկ լիսեքով
կրեանցի դպրոցականներ ժամանակէ
չոտ մտած է եւեւ ուղեծիր:

Երբ վաղվիմիրը արդեն վերադարձա-
ն էր Արթանթիէնէն, ալցելիցիներ անոր տո-
նը: Մայրը՝ Էրաթաուրթեան մասնապէ-
տարիս Լալաբեան, ինչպէս մեր զոր-
քէն տարուեցան, բաւական զուսպ ըն-
դունէ՛մ էր զաւելին յաջողութիւնը: Բան-
աւ չէ, որ Արթանթիէն մեկնելէ առաջ
տղան մայրը վատահեղուցած էր, որ ին-
չպոթանալով կը վերադառնայ: Ին-
չայրը կը հաւատար զաւելին եւ ամէն
մի զիտէր անոր հաստատակամութիւն-
նը:

Իսկ աս [Ժէ ինչ պատմեց ինք՝ Վլադիմիրը .

- Մոսկուայէն մեկնեցայ խոր աշնան Արժանութիւն հասոյ գարնան: Շուրջ Ժաման թոիջը, ինչ խօսք, յղին ցուցիչ էր: Ձիւ բազմաթիւ անդամներ, զգուշացուած էին կլիմայի փոփոխութեան աղքէնուած դժուարութիւնները: Դէմ, բայց եւ առանձնապէս չզգասայդ:

Աշխարհի նախկին արտյեան Միխայ
Բուրինինիկի խորհուրդով Էս շատ զու
կր խաղալի, ուժերս խնայելով վերջն

ՊՈԼՍՑԻ ՖԷԼ իր մահկանացուն կնքած է արուեստագիտուհի Օր․ Անահիտ Հանդեսան։ Պոլսյո Երաժշտանոցի դաշնակի ճիլդի դասընթացը բացառիկ յաջողությամբ աւարտելէ ետք դասաւանդած է Նոյն Երաժշտանոցին մէջ՝ 1955 – 1972, հասցնելով փայլուն աշակերտներ։ Քոյրն է ծանօթ Երաժիշտ Յարութիւն Հանդեսանին։ Անահիտ Հանդեսան եղած է նաեւ բաւերարդուհի Ս․ Փրկիչ Հիւանդանոցի մանկանք ղաժնին։

ԹՈՒՐԿՐՈՅ ՀԿՈՒՄԱՐՈՒԹ ԴԱՆԱԿԵՐՈՒ
Թեան կողմէ հրապարակ հանուած յու-
շագիրքի մը մէջ լայն տեղ տրուած է,
Թուրքիոյ նախկին արխոյեան Կարպիւս Զա-
քարեանի: Ծնած 1930-ին՝ Պոլիս, Կար-
պիւս Զաքարեան կոպիւմարոտ սկսած է
1943-ին, Պէյօղլուփոր խումբին մէջ,
այսպէս անցած Թաքսիմ, Կալաթասարայ եւ
Պոքս Իշթիսաս մարզական ակումբները:
Մարզական իր կեանքի ընթացքին հաջ-
կոպիւմարտիկը ունեցած է 200 մրցում-
ներ: 1948 - 1950 Թուականներուն երեք
անգամ եղած է Թուրքիոյ արխոյեան խախ-
1964-էն՝ Միջին - Արեւելքի արտիստ:

դըժի համար, կարելի է բռնել՝ հարա-
զատ չմոխրով իմ ոճին: Այդ պատճա-
ռով ալ խաղացած խաղերս երկար կ'ըլ-
լային: Առաջին հերթախաղին իսկ զա-
նառացի ձոնաբնի հետ հանդիպումս 95
քաջ տեսեց, որ մրցաչափին ամենէն եր-
կարն էր: Միայն երկու հանդիպում կ'ըլ-
լայս արագօրէն աւարտելի իմ օգտին՝ ըս-
կազմախաղերուն մրցակիցներուս թոյ
խաղադասութեան չնորհիւ:

Մրցաշարքին ոչ մի պարտութիւն չէր
բեցի, սակայն Արժանութիւնն առան-
պարտութեան չվերադարձաւ: Խանութ-
նեւէն մէկուէն մէջ խաղալով ճառարակ
մեքենայի մը հետ, եւ ուզելով ստուգ-
անոր հաշուողական կարողութիւններ
ու ճառարակի ուժը, եւ չափէն աւել-
կտրուկ խաղացի, դիմեցի բազմաթի-
զոհարերութիւններու: «Ճառակուսած
մեքենան, որ սկիզբին շատ երկար կ'
խորհէր, անսպասելիօրէն սկսած ուժե-
խաղալ, եւ ես ստիպուած էի տեղի տա-
նա՞նոր «երկաթեայ տրամաբանութեան
առջեւ:

Առաջին անգամ արտասահման գտնուելով, ես այս հիւրընկալ երկրին մէջ առիշխայէս զղացի տեղւոյն հայկական համայնքին ջերմ ուշադրութիւնը իմ յայտնեցու հանդէպ :

Ս . ԲԱՂԴԱՍԱՐԵԱՆ
Վ . ՓՐՏԵԱՆ

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

«Յատույն»-ի Նոյեմբեր 13-ի թիվին մէջ լոյս առեալ՝ վերջերս մեռած Տոքթ. Արամ Պաղտատարեանի մասին ծանօթագրութիւն մը, «Հայքեմիք»էն արտատպուած, «Մ. Ս.» ստորագրութեամբ: Հոն յիշուած էր, իբր օրինակ հանդուցեալին անձնուիրու-թեան, յաճախակի անցնիլը՝ Պէյրուէր երկուքի բաժնոց վտանգաւոր սահմանա-դէզէն, երբէլ խնամելու համար, Գարա-ժէգեան հաստատութեան մէջ, կարիք ունեցող հիւանդները: Սոյն հաստատու-թեան իբր նախկին վարիչները, եւ այդ հանգամանքին շնորհիւ պատեհութիւնն ունեցած տոքթ. Պաղտատարեանի հետ սերտօրէն գործակցելու, կը փափաքէիք, կիսն ու ես առանձնապէս, մեր վկայու-թիւնները եւս բերել «անոյշ» տոքթ.-ին հոգեւոր յիշատակին:

1941-ին արդէն, Տոքթ. Պաղտատաբեան, Պէշյուրթի Ամբերիկեան Համալսարանի Ականաբուժութեան դասախօս, կը դարձանէր Հայ դաղթական թաղերու վարժարաններուն աշակերտները, համալսարանին նախագահ՝ Տոքթ. Պալարտ Տօճի հովանաւորութեան տակ եւ Նիւ - Եորքի Գարակէօղեան հիմնադրկէն նիւթական օժանդակութեամբ: 1946ին, տոքթ. ք. Նանաիկուեցաւ անդամ եւ դանձապահ ունյ հիմնարկին՝ Լիբանանի պատասխանատու յանձնախումբին — պաշտօն մը որ իր բժիշկի դերին վրայ կու դար աւելցընելու վարչական պաշտօն մը: Աւելի քան 40 տարիներ, ուրեմն, տոքթ. Պաղտատաբեան ծառայեց հայ մանկուոյն եւ իրանպամայն իր կարեւոր բաժինը ընդունաւ Գարակէօղեան հաստատութեան առողջապահական դործունէութիւնը ձեւաւորելու:

Կինա եւ ես, Լի պաշտօնէ սերտ շփման մէջ էինք տղթէօտին հետ 25 երկար տարիներ, 1948-էն մինչեւ 1973: Կրցինք գնահատել իր մեղմ, համբերող բնաւորութիւնը եւ իր ծնողայնորոթիւնը: Ողորպէս նուիրում չէր ժողովուրդին վիճակին բարեկաման. ան միշտ կը հետապնդէր միջոցները եւս առաւել օգտակար դարձնելու այն ձեռնարկները որոնց մէջ գործօն դեր կրնար կատարել, կամ որոնց վրայ պղծութիւն կրնար բանցընել:

Իբր քիչիկ իրմէ պահած ամէնէն ցայտուն յիշատակս զայն կը պատկերացնէ անհուն համբերութեամբ երախայի մը աչքը փննելու վրայ, իր ցած եւ հանդարտ ձայնով հրահանող տալով որ զուլիւր աջ ձախ, վեր, վար շարժէ որպէսզի դիտակին լոյսը ճիշդ հարկ եղած կէտը լուսաւորէ: Իսկ իբր վարչական, կը տեսնես ղեկըր ժողովի ընթացքին պարզելու վրայ իր տեսակէտը, այնքան խորքէն բըխող եւ միտամտանակ մեղմ շեշտով ոչ հակաճառելու ամէն տրամադրութիւն կ'ընտելէր...

Յարգա՛նք իր սիրելի յիշատակին :

«Սրտցաւ հայրենակից» որակումը յարմարագոյնը կը տեսնեմ տողթ. Պաղտասարեանը նկարագրելու համար :

Պատկեր մը որ կը պարզուի յիշողութեանս առջեւ, մեր սիրելի տղերքէն է, բառին բուն առումովը «երկուքի ծալլւած», նստած սեղանին մը քով, բաց օդին, Լիբանանի արեւուն տակ, փոքր աշակերտի մը աչքերը քննելու վրայ, նշել տարլումօր տար նստող ՀիւանդապահՆՈՒՆԻՆ Հիւանդութեան բնոյթը եւ տարուելիք դարմանումը։ Այս քննութիւնները տղերքէն կը կատարէր առաւօտուն, ժամը 11-ին վաղեղով հազիւ հասած քաղաքին հիւանդանոց կողմը դռնուող Ամերիկեան համալսարանին։

Երբ կը կարգամ թերթերուն մէջ՝ Հիւսիսային – Ամերիկա անցած Լիբանանահայերու մասին, Լիանդրադաւնամ թորքան մեծ բարիք եղած է անոնցմէ շատերուն համար այն թրախօմայի դարմանումը որուն ենթարկուեցան երբ անոնք տակաւին զպրօցական էին, նկատելուն որ Միացեալ – Նահանգներու մօտաք կ'մերժուէր առնեօք այդ Հիւանդութենէ վարակուած ու չդարմանուած անձերուն: Զմոռնաք որ 1942-ին, Պէյրութ դաղթականական թաղերուն աշակերտութեան կէսէն աւելին կը տառապէր այցուէն, իսկ 1950ին գրեթէ բոլորովին չէր զոքացուած էր: Այդ ջրջանին, Տօթէճօնի նայած աշակերտներուն թիւը կ'հասնէր տարեկան մինչեւ 4000-ի:

Երբ նուազեցան թրախօմայի պարագաները, տոբթ. Պաղտատարենի մղումը Գարախեղոցան հաստատութիւնը ուշադրութիւնը դարձուց թերի տեսողութիւն ունեցող եւ չիլ մանուկներու քննութեան եւ դարմանութեան գործին:

Տոթթէօնի ջերմ փափաքն էր նա
որ հաստատութեան տարած ուրիշ մ
ձեռնարկը - դպրոցականներու ընդհ
նուր թշկական քննութիւն եւ հարկ
դած դարմանական միջոցներու կիրար
կում, որմէ կ'օգտուէին 1950-ին մէկ-երկ
հայ վարժարաններ - ընդլայնուի առաւ
լադոյն հասիով։ Տոթթէօնը կրցաւ համոզ
տնօրէնութիւնը, եւ 1980-ին կ'օգտուէ
յիշեալ ձեռնարկէն աւելի քան 20 հ
վարժարաններ - ազգային, յարանու
նական եւ անհատական անխտոր - աւե
քան 3000 աշակերտով։

Այս տողերս կ'ուզղեմ տաթխոն
տիկնոջ, մեր սիրելի բարեկամ ուհիին,
իրենց գաւակներուն :

ԱՆԱՀԻՏ Ն. ԴԱԴԻԹԵԱՆ

Փարիզ, նոյեմբեր 20

ԱՆԸՆԴՀԱՏ,
ԱՆՎԵՐՋ ՎԵՐԱԴԱՐՋ (*)
ՀՐԱՆՏ ՄԱԹԵՒՈՍԵԱՆ

Յակոբ Տէմիրճեանը ծնունդ է հարիւր տարի առաջ 1886-ի Հոկտեմբերին։ Մեկականջին մի քիչ տարօրինակ հնչող իր Մանուրի զրափան անունը փոխառութիւն է հայրենի Մանուր լեռներից, որ հոմանիշների բառարանը «խարկուած, խանձուած, մոխրած, մոճարած» է նշում։ Լեզու, իր պատմութեամբներից, որոնց իրենից «գետնակար» կամ «ղաշտանկար» են բնութագրուած, այդ հիանալի բնանկարներից յառնում են հէնց այդպիսի՝ խարկուած լեռներ, իր այլիկներում ծանրանում են հէնց չոր ու չոզ երկրի մրգեր եւ իր կանաչք. իր հարսնիկները խոտ բուս առ բուս մանաղաղում ու ժողովում են հէնց հին մշակուած, խարկուած, քարքարուտ լանջերից։

Իր կենդանութեամբ հրատարակու
մօտ հազար էջ ընդհանուր ծաւալի դեր
փերից մէկին անուն է տուել հայրեն
Արմատան գիւղը, որ «մեր թուականէն ա

ոսով երկրորդ Հազարամեակին խեթական պնակիրներուն մէջ յիշատակուած Սայ-եասայի կամ Հայեասայի Արմատաւանն է, Միճուրը՝ Մուզուրին՝ նոյնպէս նոյն պնակիրներուն մէջ յիշուածը։ Արեւ գրեթէ «Կապոյտ Լոյս» անունը մօտաւոր առնչութիւն անգամ չունի զրական – զեղարուեստական որեւէ հոսանքի զոյների ու խորհրդանշանների հետ, իրենց լերան անունն է։ Այդ պատկեր – պատմութեանը «Կոռունկ, Լուսա»⁶ կուգաս» երրորդ հաւաքածոյն արդէն ինքն է անմիջաբար նշում կարօտի ու պանդխտութեան երգերի բուն հայրենիքը՝ Քուչաղի, խոխովուն Հայոց բարբառի, հայրենիների, Մեծարենցի հայրենիքը։ «Խմ գաւառիս թուրքերէն անունը Գուռուշայ է, մենք Ղուրուշայ կըսենք։ Ղուրուշայը Եփրատի ձախ ափը Քեմախի եւ Ակնայ միջեւ խորունկ աւազուտ ձորերով դաւառակ մըն է, Յճ կտոր գիւղ ունի, ամէնէն անունանինքն երկու Արմատաններն են ... Հիմա Տիվրիկէն եկող չղօկկաղեքերու կառաչարկը Եփրատին վրայ կապուած կամուրջէն դէմի ափը կ'անցնին, հոնկէ ալ Մեծարենցին ծնած գիւղէն՝ Բինկեանին տակէն Լիճք այսինքն Իլիճ կ'երթան՝ որ իմ հայրենի բարձրաւանդակին դիմացը կ'իյնայ ու անոր կայարանն է։ Լիճքէն ալ Քեմախ, Երզնկա, Կարս կ'ուղարկին»։

Քաւառը բերքուրարիքի, մաքուր կեն-
ցաղի արեւոտ հովիտ է՝ եթէ զատելու
լինենք Հայոց գիւղերի նիստուկացով
այս ձորի եւ շրջակաների վրայ մինչեւ

անպամ գրի ու կրթութեան լոյսին է ծը-
փում, գառնարած երեխաների պայուսակ-
ներում հացի հետ նաեւ ալբրենարաններ
են դրուած։ Ծառաւի նախնեաց ու ապա-
վայ լոյսի, գրի եւ խմացութեան առաջ
մէջտ երկրպագուն՝ այս գիւղերը վերջին
դասարաններից ուղղակի պոկոտում են
էրզրումի դեռ խաղ սանասարեանցիկնե-
րին։ Եւ կկտի, մազարա - քարայրների,
անյառակ աղքատութեան ձոր է՝ եթէ
կենելու լինենք քուրդ ու զղլը՝ գիւղերի
պատկերից։ Նոյն արեւի մէջ նոյն բարի
գետահովտում յարադրուած այս պատ-
կերները Մնձուրին ի՞նքը չի հակադրում,
նրանք հակադրուած են պատմութեամբ,
եւ պատճառը ամենեւին էլ այն է, որ
բնիկները համայնքը ի սկզբանէ հիմնա-
ւորուել է բարեբար ճողերի վրայ՝ ան-
ջուր չորումները թողնելով գալիք հա-
րեաններին։ Այն է պատճառը, որ ռազ-
մաֆէտողալական տիրապետութեան իշ-
խող գաղափարախօսութիւնը բնիկները
համայնքին վերապահել է միայն չարքաշ
աշխատանքի իրաւունքը եւ թուրք հա-
մայնքին օժտել է բացառապէս հարուս-
տային ուժի՝ նուաճելու եւ իշխելու ար-
տօնութեամբ։ Այս խորականութիւնը
անպայման պիտի լինէր, որպէսզի ռազ-
միկ պետութիւնը կայուն հարկատու ու-
նենար եւ ունենար մշտական հարուստա-
յին ուժ։

Արտոնեաւներ չհամայնքը ի հարկէ
դեռ բռնակ չէ եւ բանակում էլ ի հարկէ
միայն փաշաները չեն, այդպիսիք չեն
մանաւանդ համայնքի ոչ - բուն - թուրք:

բորոք ու զգլբաշ խմբերը, բայց հպատակ համայնքի յարադեր ներկայությունը ներքին պարտադրում է հենց բանակի ու փաշայի վիճակը, սուլթանի ու փաշայի համալսարանի ամենահեռու գիւղի ետին համայնականն մէջ իսկ հենց փաշա է նստած, եւ այդ բոլոր փաշաները միասին՝ սուլթանի չգորակոչուած զորքն են, առաջին իսկ նշանով բանակ կը կապեն, որ եւ հարկէ երկրի աշխարհիկ տիրոջ բանակը չի լինի, այլ կը լինի հոգեւոր տիրոջ բանակը, բայց հոգեւոր ու աշխարհիկ տէրերը՝ խալիֆն ու սուլթանը՝ աշխատեց մարմատորուած են մէկ եւ նոյն թուրք միապետն, մէջ, խալիֆն իր համայնքը ոտքէ է հանում անհատաների վրայ, սուլթանը՝ «գապում»։ Սաշարածն աշատեղ ո՛չ թաքնուելու, իր բնոյթը ոչ թաքցնելու — տիրելու եւ իշխելու է կոչւել, եւ հաա արդիւնքը, հպատակ համայնքի մի մասում նոյն դետակը ջամգաների ջրանցք ու ջրտուքի ազդեցայ է դարձել, իշխող համայնքի մասում՝ կորել խորխորատների մէջ՝ մէկ եւ նոյն անդաատանը ազգի է դառնում գարուանդ առ գարուանդ, գոգնոց առ գոգնոց արտեր ծփում, եւ իշխողների սահմանների հետ դառնում միանգամից չբեր բարութարուա։

(Type 1)

(*) Այս խիստ շահեկան գրութիւնը լոյս տեսած է որպէս վերջաբան Յակոբ Մ'նճուրիի «Երկեր» հատորին, վերջերս լոյս տեսած կրեւան :

բաժնետնոցը, իր արուեստը կատարելագործած է Մոսկուայի Հայաստանի Մշակութային Տան արուեստանոցին մէջ: Հեղինակն է սէնֆոնիք եւ սենեկային երաժշտութեան տարբեր սեռերու գործերու: Իր ամէնէն նշանակալի երկը երաժիշտը կը համարէ «Թաւջուլի»-ն եւ նրա գաղափարները 2-րդ քննչութեան, որ ներկայումս է իր հօր յիշատակին:

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԻ
ԲԵՄԱՊԱՐԻ ԽՈՒՄԲԸ
ՊՈՒՔՐԵՇԻ ՄԵՋ

Պուրէշի օգերային մէջ հանդէս եկած է Հայաստանի հեռաւեպի բեմադրի խումբը, ներկայացնելով խորհրդային եւ օտարերկրեայ հեղինակներու երաժշտութեան թեմաներով բեմադրուած պարեր: Տեղական մամուլը գրումանքով արտայայտուած է արուեստագէտներու վարպետութեան մասին:

×

ՌՈՒՍ - ՀԱՅԿԱԿԱՆ
ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԵԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆ
ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԵՋ

Մոսկուայի մէջ կը հիմնուի ռուս-հայկական բարեկամութեան թանգարանը: Խորհրդային Միութեան Նախարարաց խորհուրդին առնթեր Հայաստանի մնայուն ներկայացուցչութեան շէնքին մէջ է, որ կը բացուի թանգարանը: Շէնքը նախկին Լազարեան ձեմարանն էր:

×

ԼԻԲԱՆԱՆԱՀԱՅ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԻՉԻՆ
ՑՈՒՑԱՀԱՆԳԻՍԸ
ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԵՋ

Սփիւռքահայութեան հետ մշակութային կապի կոմիտէի սրահին մէջ տեղի ունեցած է լիբանանահայ լուսանկարիչ Յովհաննէս ձեմարանի (Լուսանկարչատուն Շիրազ) լուսանկարչական ցուցահանդէսը: Ներկայացուած են պատմական Հայաստանէն առնուած բազմաթիւ լուսանկարներ:

×

ՀԱՅ ԳԻՏՆԱԿԱՆ ՄԸ
ՊԱՐԳԵՒԱՍՐՈՒԱԾ

Խորհրդային Միութեան ժողովրդական տնտեսութեան նուաճումներու ցուցահանդէսի պրոնզէ մետալին արժանացած է կենսաբան Վ. Գալոյեան, բժշկական նոր կազմածի մը ստեղծման համար:

ՅՈՒՇԱՏԵՐ

ԿԱՊ. ԽԱՅԻ ՇԵՐՆ. Վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան շրջանի մասնաճիւղերու բոլոր ընկերակիցները, Ուրբաթ, Նոյեմբեր 28, ժամը 20.30-ին Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը, 17, ռիւ Պլէյ, մեթրօ Բատէ:

Օր. Սիւլվա Հարիպեան, Պր. Յակոբ Հարիպեան եւ բոլոր ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն որ հոգեհանգիստեան պաշտօն կը կատարուի յառաջիկայ Կիրակի, Նոյեմբեր 30, իրենց մօր՝ ԱՅՐԻ ՏԻԳՐԻ ԱՂԱԽԻ ՀԱՐԻՊԵԱՆԻ մահուան առաջին տարեկիցին առթիւ Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, 15, Ժամ - Կուժօն փողոց:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

× Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Նուպար Թաշճեան 500 Ֆ. կը նուիրեն Ռատիօ - Ազգ-ին (ստանալ «Յառաջ»)էն:

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

ՄԱՐՍԻՑԻԼԵՆ. - Տէր եւ Տիկին Մոգեան իրենց շատ սիրելի կնքամօր՝ Լիւսի Կալապետեանի յիշատակին 500 Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱՆԻՔ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Մարտիշ քաղաքի վարչութիւնը խորապէս ազդուած, իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր փոխան ծաղկեպսակի մասնակից եղան իր սուգին, իր սիրեցեալ ընկերուհիին:

ԼԻՒՍԻ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

Այս տխուր առիթով Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Մարտիշ քաղաքի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները. - Տէր եւ Տիկին Մոգեան 1000 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Կիրակոսեան Յակոբիկ 100, Պատ. Յարութիւն Հէլվան 100, Այրի Տիկին Բէշէշեան 100, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Նաճարեան 200, Օր. Կեմամարեան եւ Յակոբեան 100 Ֆ., Տիկին Շաքէ Պէլեան 100, Աշխատչեան 100 Ֆ.:

ՇՆՈՐՀԱԿԱՆԻՔ

Ս. Մերոպ Կրթարանի յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է Բիւզանդ Խոսիկեանի մահուան առթիւ 200-ական Ֆրանք Տիկին Դուրեանէ եւ Պր. Յակոբ Պոյաճեանէ:

×

Ս. Մերոպ Կրթարանի Յանձնախումբը ի նպատակը պարզին տարեկան իր պարահանդէսին առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները. - Հայկանեան, Ալթունեան, Պէլեան 500-ական Ֆրանք, Պր. Թաշճեան 1000 Ֆ., Փիլիպեան ընտանիքէն 1000 Ֆ., Տիգրան Զէրեան 100 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Տէմիր եւ Տէր եւ Տիկին Էդիթաշէ 2.000 Ֆ.:

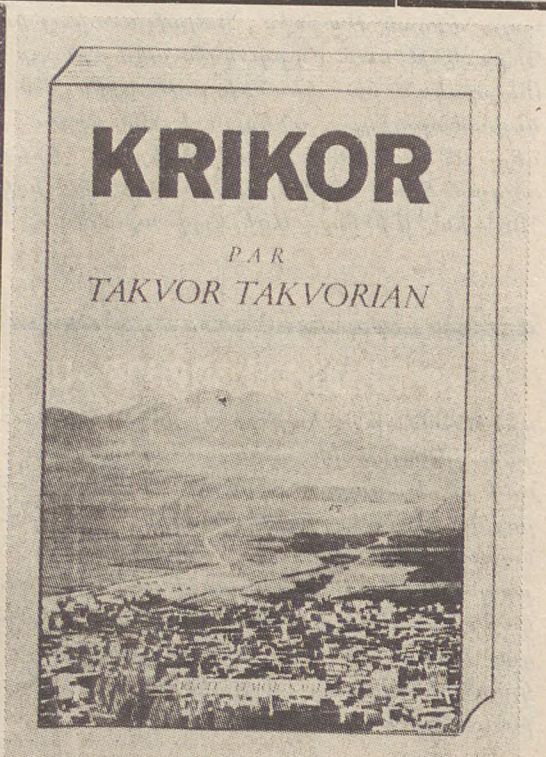
Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

Սէն - Լու Կրան - Փէնի Ս. Գէորգ Եկեղեցւոյ թաղ. Խորհուրդը առ ի երախտակցութիւն մեզմէ յաւատ բաժնուած նախկին առաջնորդ հայրերու, եկեղեցւոյ շինութեան նիւթապէս եւ բարոյապէս ծառայող թաղական բոլոր անդամներու, նուիրատուներու եւ որեւէ ձեռով եկեղեցւոյ պաշտօնութեան նպատակներու եւ համայն թաղեցիներու ննջեցեալներուն համար հոգեհանգիստեան պաշտօն կատարել կուտայ, Կիրակի, Նոյեմբեր 30-ին: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ ՇԱՀԱՆ ԽԱՅԻ. ՔՀՆՅ. ՏԵՏԵԱՆ Պատարագ 10 : Հոգեհանգիստ 11.30 :

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՆՈՐԻՉ ՎԱՄԱՆՍ

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցին կը տօնէ իր 33-րդ տարեդարձը, Կիրակի, Նոյեմբեր 30-ին:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ ՆԱՐԵԿ ՔՀՆՅ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը:

VIENT DE PARAÎTRE

Des témoignages accablants :

Comment en 1976 se réunirent devant un juge ture quelques hommes de bonne volonté pour établir la vérité sur les massacres des Arméniens de 1915.

Un périple à travers le pays arménien rayé de la carte.

Vente dans tous les F.N.A.C.,
Librairies ou chez l'auteur : 85 F
T. TAKVORIAN, 52, ave. Jean-Jaurès
05000 GAP. Tél. : 92 - 51 - 07 - 56

NOUVEL AN A BELLEFONTAINE

UN SEJOUR D'HIVER EST ORGANISE A BELLEFONTAINE
DANS LES LOCAUX DE LA CROIX BLEUE
DU 26 DECEMBRE AU 4 JANVIER

— FRAIS DE PARTICIPATION : 1200 F / personne pour le séjour complet

- + Pour les enfants accompagnés, âgés de 2 à 8 ans : 400 F
- + Pour les enfants accompagnés, âgés de 9 à 14 ans : 600 F.
- + De 14 à 18 ans accompagnés : 1200 F.

Pour les personnes désirant séjourner quelques jours, les frais de participation seront de :

- 150 F. d'inscription
- 125 F. par jour
- 50 F. supplément réveillon.

— VENEZ NOMBREUX —

Pour tous renseignements :
OHAN : Tél. : 46 - 64 - 93 - 23 entre 19h et 21h

FESTIVAL D'ART SACRÉ DE LA VILLE DE CANNES

SAMEDI 29 NOVEMBRE A 20 H 30
GRAND AUDITORIUM
Palais des Festivals et des Congrès de Cannes
CHŒUR MIXTE ARMENIEN DE PARIS

SIPAN-KOMITAS

ORCHESTRE REGIONAL DE CANNES
sous la direction de
GARBIS APRIKIAN
avec

Sonia NIGOGHOSSIAN (mezzo) — Lucile DABOS (harpe)
Janette MENEVISIAN (soprano) — Mario HANIOTIS (basse)
Meguerditch BOGHOSSIAN et René MARTAYAN (ténors)

KOMITAS Extraits de la Messe
KOMITAS Chants Profanes d'inspiration liturgiques
AVEDISSIAN Chants rustiques
GANATCHIAN Nanor Pelerinage

Le Festival d'Art Sacré de la Ville de Cannes est organisé par l'OMACC et l'Orchestre Régional de Cannes Provence Alpes Côte d'Azur avec le concours du MINISTÈRE DE LA CULTURE ET DE LA COMMUNICATION

Prix des places : 130 F — 110 F — 80 F — 60 F
Réductions Collectivités 110 F — 90 F — 70 F — 50 F
Renseignements / Locations :
CANNES : Billeterie du Palais des Festivals et des Congrès
Tél. : 93 - 39 - 44 - 44 du lundi au samedi de 10h à 18h
OMACC : 93 - 38 - 62 - 00

CE CONCERT EST ORGANISE AVEC LE CONCOURS
DU CLUB SEVAN DE CANNES

ՓԱՐԻՉԱՆՍ ՏՆՆԱՆՑ ՄԻՌՔԵԱՆ ՈՐԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒՐԵԱՆ ՄԱՐՄԻՐ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԵՍԸ

Կիրակի, Դեկտեմբեր 7, ժամը 17-էն կէս զիշեր

Dans les Salons de l'Hôtel George V
avenue George V, Paris 8^e

Orchestre G A I D Z A G' S

Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով՝
47 - 63 - 38 - 54 քիփն:

Մուտք՝ 50 Ֆ.
Ուսանողներուն՝ կէս զիմ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ՈՒՍԱՆՈՂՈՒԹԻՒՆ
ՆՈՐ ԺԱՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ՝
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 4-ԻՆ

ՓԱՐԻԶԷՆ՝ ԳԱՒԱՌ
ՔԱՆԻ ՄԸ ՀԱՐԻԻՐ ՀԱՋԱՐ
ՈՒՍԱՆՈՂ ՏՈՂԱՆՑԵՑԻՆ

Թիւրքիոյ մասին խօսել, կը նշանակէ կրկնութիւններու դիմել: Ամբողջ Յրանալի համար, կազմակերպիչները մինչեւ 400 հազար ցուցարարի խօսք կ'ընեն, Նա-հանգապետարանին համար՝ 92 հազար էին, «Մաքէն» աւելի քան՝ 200 հազար կ'ընէ, «Լիպերապոն» 500 հազարի կը հասնի, կը մնայ «Իւմամիթէ»ն առնել որ-պէսզի մէկ միլիոնի բարձրանանք:

ինչ որ ալ ըլլայ, անկասկած, չար-տումը մեծ ծաւալ առած է, եւ դեռ կը թուի, որ սկիզբն ենք երկանց: Արդա-րեւ, ուսանողները նոր ժամադրութիւն մը առած են, դալ Հինգէլարթի, Դեկտեմբեր 4-ին համար. ասկէ զատ ալ, երկուշաբ-թիին սկսեալ պիտի դաւան համալսարան-ները: Օրուան ցուցերուն զլիւսուրը - եւ միակ - թիւրքիոյ իր օրինադիմին շնորհիւ, հանրութեան համար ծանօթ անուն մը դարձաւ եւ դուրս ելաւ անանուններու փառանքէն, ուր էր ցարդ:

Ազգ. Ժողովը, Ուրբաթ օր միայն կը սկսէր օրինադիմին քննութիւնը: Նախա-պէս Մտնորի ճշգրէ թէ քան պիտի չփոխուի, ինչ որ աւելի լարեց մթնոլոր-տը, թէեւ պարզ է որ վիճաբանութիւն - ներքեւ պիտի ըլլան եւ բարեփոխու-թիւնները անխուսափելի են: Ամէն պա-րագլի մէջ, ուսանողներու ազգային համակարգումը (Փարիզեան համալսա-րաններ եւ գաւառի համալսարաններու ներկայացուցիչներ) որոշած է շարուն-նակել զօրծաղուր մինչեւ որ վերջայ օ-րինադիմը, որովհետեւ ըստ ուսանց, փո-փոխութիւնն իսկ չի բաւեր:

Փրանսական, երբեմն յաջող, երբեմն ձախող բառախաղեր ու լոգոնդներ կամ նոր բառերով հին երգեր կը գունատորէին այս բոլոր ցուցերը:

ՄՈՆԹԷ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻԻ

Հինգէլարթի առտու, ՀԱՅ-ը մամուլի առուլի մը կուտար, Մոնթէ Մեկընեանի եւ Զեփիւռ Գասպարեանի դատաւարու-թեան առթիւ: Ծանօթ է որ ԱՍԱԼԱ - յե-նի ետք, ԱՍԱԼԱ-էն անշատուած թեւը-դեկավար Մոնթէ Մեկընեան կը ձերբա-կալուէր 1985, Նոյեմբեր 28-ին: Ուրբաթ օր, կը դատուէր պատժական 14-րդ առ-նանին կողմէ, հետեւեալ մեղադրանքնե-րով. - Չարագործի միութիւն, կեղծ թուղթ, գէնք կրել, եւայլն: Կը դատուէր նաեւ Զեփիւռ Գասպարեան ապաստան տուած ըլլալուն համար:

Պաշտպան փաստաբանը՝ մէթը Անրի Լեքէր դիտել կուտայ թէ ոճային որեւէ արարքով կարելի չէ մեղադրել Մեկընե-անը, որ բոլորովին զէմ է կոյր ոճա-փորձերու:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂԱՆ

ՍԻՏԱՆ «ազգային մեծ դատ» հռչակ-ուեցաւ Առողջապահութեան նախարար -

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՀԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԵՐՐՈՊԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԱՐԱՆ

ՀԱՅԿ. ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՓՈՐՄԻԿՈՆԻԻ ԽԱՂԵՐԸ ՉԱԽՈՂԵՑԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԻՆ ԿԸ ՅԱՆՁՆՈՒԻ ԿՐԿԻՆ ՎԱՆՏԵՍԵՍՈՒՄՈՒՄԻ ՏԵՂԵՎԱԳԻՐԸ

Վերջին օրերը նոր խաղեր, չըսելու համար՝ դաւեր, կը սպառնային Ժ. Վան-տրմէյօլպրիւքի տեղեկագրին, այլ խօս-քով քաղաքական յանձնախումբի նախա-դասը՝ Պորմիկոնի զանազան ձեւերով կը փորձէր որ անպայման կանոնադրա-յին յանձնախումբին յանձնուի այս հար-ցը:

Ծանօթ է որ Յունիս 26-ին, քաղաքա-կան յանձնախումբը, Պորմիկոնիի դըր-դումով եւ 19-ի դէմ 20 ձայնով իր անձե-ղընհատութիւնը կը հռչակէր, ինչ կը վե-րաբերէր Վանտրմէյօլպրիւքի տեղեկագր-րի վերջնական վաւերացման, նախքան խորհրդարանի նիստին զրկել: Այս, Հոկտեմբեր 22-ին, խորհրդարանի ընդ-լայնուած Բիւրօն - կամ Դիւանը - (դե-ւանին միացած են խորհրդարանական խմբակցութեանց նախագահները) կը բե-կանէր այդ որոշումը եւ կրկին քաղաքա-կան յանձնախումբին կը յանձնէր տե-ղեկագրերը:

Բայց, դաւերը չէին վերջացած եւ առջի-օր, յանկարծ, Պորմիկոնի կրկին կը դե-մէր Բիւրօնին, որպէսզի անպայման կա-նոնադրային յանձնախումբին յանձնուի տեղեկագրերը: Ի վերջոյ, Նոյեմբեր 27-ին, Ընդլայնուած դիւանը բոլորովին զէմ կ'արտայայտուէր Պորմիկոնիի բռնած դիրքին, նախագահ Ֆլիմէն չէր վարաներ նոյնիսկ «անճարակ» որակել անոր ըն-թացքը: Կ'առարկուէր որ Պորմիկոնի շահագործած է իր իշխանութիւնը եւ ի-րար խառնած կանոնադրային եւ քաղա-քական հարցերը:

Նոր քուէարկութեամբ մը, ընդլայնը - ամբ Դիւանը կ'որոշէր որ տեղեկագրերը յանձնուի քաղաքական յանձնախումբ-ին: Մէկ հօդը - գերման դեմոկրատ Բլէխ - զէմ կը քուէարկէր, մինչ Տիկին Սիմօնն Վէյլ եւ Տր Լա Մալէն չէին մաս-նակցեր քուէարկութեան:

րութեան կողմէ: Տիկին Պարգաք յայտ-նեց թէ կարգ մը միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, պայքարելու համար համաճա-րակին տարածման դէմ: Այլեւս սահմա-նափակուած չէ միասնեակամեքունքն եւ թմրեցուցիչ զործածողներու մօտ, այլ մեծ ծաւալ առած է այլասեռականներու մօտ եւ խուճապի չտալով հանդերձ, պէտք է գիտակցել, թէ ամէն օր 2 նոր պարագայ կայ Փրանսայի մէջ, որ եւրո-պական մրցանիշը կը կտտէ: Հիւանդու-թենէն կը վարակուին սեռային յարա-բերութիւններու հետեւանքով, ուրեմն, առաջին նախազգուշութիւնը կը վերաբերի այր մարդոց, որ պարտին կանխարգելիչ զործածել: Կայ երկրորդ ելք մը՝ բնաւ յարաբերութիւն չունենալ...:

ԵՄՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ՝ Պալատիւր, ի վերջոյ տեղի տալով բուն զգոհու-թեանց, որոշեց զաղբեցնել նոր 10 ֆը-րանքնոցներու տարածումը, զոնէ 3 շա-բաթ: Ծանօթ է, որ վաճառորդ թէ զը-նորը կը բողոքեն այդ նոր զրամին հրա-պարկահանումէն ի վեր, առարկելով թէ 50 սանթիմոնցին հետ իր նմանութիւնը չփոխութիւն կը ստեղծէ:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԵՆՓՐԵՍ - ՆՈՅԵՄԲԵՐ 18 - 24)

ՊԱՏԱՆԻ ՀԱՅ ԾԱՆՐԱԲԱՐՁՆԵՐՈՒ
ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
ԽՈՐՀՐԱՐԱՆԻ ԱՆՈՑ ԵՆՈՒԹԵԱՆ

Կիրովականի մէջ տեղի ունեցած են ծանրարարձութեան խորհրդային պատա-նեկան ախոյեանութեան մրցումները, ո-րոնց մասնակցած են մարզական 12 ընկե-րութիւններ ներկայացնող 128 մարզիկ-ներ, այդ կարգին նաեւ Հայաստանի պա-տանի ծանրարարները: Ամէնէն մեծ նը-ւաճումը արձանագրած է Իսրայէլ Մի-լիտանեան, որ 67,5 քիլօ ծանրութեան դասակարգին մէջ անգերազանցելի մնա-ցած է: Ընդհանուր արդիւնքով 327,5 քիլօ բարձրացնելով Վարդան Միլիտոս-եանի աշակերտը մրցումներու ընթացքին հինգ անգամ թարմացուցած է խորհր-դային պատանեկան մրցանիշները: Մաս-նագէտները բարձր գնահատած են լեւի-նականցի պատանիին այս արդիւնքը, որ իր գլխաւոր մրցակիցին 45 քիլօ աւելի է:

Ոսկի մետալի արժանացած են նաեւ Սպիտակէն Աւետիք Դաթեան (60 քիլօ դասակարգ) եւ Էլմիթիւնէն Անդրանիկ Մարտիրոսեան (75 քիլօ դասակարգ):

ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ԾԱԳՄԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒՆ ՆՈՒԻՐՈՒՄԸ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԵՋ

Երեւանի մէջ տեղի ունեցած է համա-միութենական համադումար մը, նուիր-ւած երաժշտական մշակոյթի հին ձեւերու ծագման եւ յատկանիշի հարցերուն: Հա-մագումարը կազմակերպած են խորհր-դային Միութեան գիտութիւններու աղա-ղեմիայի համաշխարհային երաժիշտե-րու միութիւնը եւ Արուեստի Հիմնարկը: Համագումարի անհրաժեշտութիւնը կը բացատրուի երաժշտական մշակոյթի հը-նագոյն ակունքներու նկատմամբ այն յա-րաճուն հետաքրքրութեամբ, զոր կը ցու-ցաբերեն ոչ միայն երաժիշտներն ու ե-րաժշտագէտները, այլեւ հնագիտու-թեան, ազգագրութեան, լեզուաբանու-թեան, հոգեբանութեան, բանահիւսու-թեան, արուեստի մասնագէտները: Հա-մագումարին հանդէս եկած են փրոֆ. Վ. Իվանով՝ խորհրդային Միութեան ա-կադեմիայի սլաւոնագիտութեան եւ պալ-քանագիտութեան հիմնարկէն, Ի. Զեմ-ցովսկի՝ Լենինգրադի թատրոնի, երա-ժշտութեան եւ շարժարուեստի հիմնա-րկէն, Ս. Երեմեան՝ Հայաստանի ար-ուեստի հիմնարկէն, եւ շատ ուրիշներ: Անոնց գիտական զեկուցումները նուիր-ւած են երաժշտական աւանդութեան ըս-կըզնաւորման, երաժշտական լեզուի ծագման հարցերուն: Վեց օր տեւած համագումարին մասնակցողներ քննա-րած են 30 զեկուցումներ եւ ներկայ եղած համերգներու, ինչպէս նաեւ ծանօթացած են Հայաստանի երաժշտական կեանքին:

ՍԵՅՐԱՆ ԽԱԹԼԱՄԱՋԵԱՆԻ ՆԿԱՐՁԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԵՍ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԵՋ

Արտասահմանեան երկիրներու հետ բա-րեկամութեան եւ մշակութային կապի հայկական ընկերութեան սրահին մէջ բացուած է Սէյրան Խաթլամաճեանի ջը-րաների եւ գծանկարչական գործերու ցուցահանդէսը՝ «Պուշկարական մոթիֆ-ներ» խորագրին տակ:

ՓԱՐԻԶ ԺԱՄԱՆԱԾ ԵՆ ԿԱՐԼԷՆ ԴԱԼԼԱՔԵԱՆ ԵՒ ՎԱՐԴԳԵՍ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Աւելի քան շաբաթ մըն է, որ Փարիզ կը գտնուի Սփիւռքահայութեան հետ մշակութային կապի կոմիտէի նախագահ՝ Կ. Դալլաքեան:

Երեքշաբթի իրիկուն ալ, Փրանսահայ Գրողներու Ընկերակցութեան հրաւերով Փարիզ ժամանեց Հայաստանի Գրողնե-րու Միութեան նախագահ՝ Վարդգէս Պետրոսեան, որ Ուրբաթ, Դեկտեմբեր 5-ին, խօսք կ'առնէ Բաֆֆի 150-ամեա-կին առթիւ:

Վարդգէս Պետրոսեան Փարիզ կը մնայ մինչեւ Դեկտեմբեր 10 եւ հաւանաբար զաղութիւն հետ ալ հանդիպումներու ալ առիթ ունենայ:

ՄԵԼՔՈՆԻՆ ՈՃՐԱՓՈՐՁԻՆ ԱՌԸՆՉՈՒԹԵԱՄԲ

ՀԱՅ ՄԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

Երեքշաբթի, Չորեքշաբթի, Նոյեմբեր 25-ի եւ 26-ի մեր թիւերով, արձագանգ հանդիսացած էինք Մեկուրնի թրակա-հիւպատոսարանին կառատան մէջ գործը-ւած ոճրափորձին, որու զոհ դացած ան-ձին ինքնութիւնը կարելի չէր եղած անմի-ջապէս ճշգրէ: Կը կարծուէր որ նոյնինքն ոռումը զետեղողը կրնար ըլլալ:

Աւտոբիոյային մեր ստացած՝ հեռա-ձայնային տեղեկութիւններէն, կը հետե-ւի որ մեռած անձը Հայ մըն է - Յակոբ Լեւոնեան, արհեստով սկիւրիչ:

Չորեքշաբթի առտու ձերբակալուած էին ութ Հայեր (2 կին, 6 այր) - եօթը՝ Սիւնիէն, մէկը՝ Քամպուտայէն: Եթէ, որ նոյն ընտանիքին կը պատկանէին ազատ արձակուած էին նոյն իրիկունը: Ձերբա-կալուած կը մնար, սակայն, Լեւոն Տէ-միրեան, որ փրկածեալ մը ունի եւ ուր գտնուած կ'ըլլան բաւական պայթուցիկ-ներ:

ՃԱՏՐԱԿ

ԱՇԽԱՐՀԻ 27-ՐԴ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆՆԵՐ

Տուլայի տեղի ունեցող ճատրակի աշ-խարհի 27-րդ ողիմպիական խաղերու տաններորդ հանգրուանը չըլած է դա - սաւորման պատկերը: Մեծագոյն անա-կնկալը եղած է Անգլիոյ կրած ջախջա-խիչ պարտութիւնը Սպանիայէն (3:5 - 0:5): Միւս կողմէ Փրանսա պար - տուած է խորհրդային Միութեանէն (3:5 - 0:5): Ողիկ աւարտին չորս հանգրուան մնացած դասաւորման առաջին գիծերուն վրայ համախմբուած են քանի բուրժու-ներ: Պայքարը հետզհետէ բուռն կը դառնայ: Տասը հանգրուանէ ետք դա - սաւորումը կը գլխաւորէին Միացեալ - Նահանգները, Անգլիա եւ Սպանիա, ո-րոնց կը հետեւէին խորհրդային Միութեան եւ Հունգարիա, ապա Ռումանիա, Եւրոպայաւիա, Չեխոսլովակիա, Արժան-թին, Չինաստան եւայլն:

ՓՈՒԹՊՈԼ

Վալանս միշտ առանց պարսուքեան

Ընդհանրապէս յաջող Կիրակի մը, Նո-յեմբեր 23-ին, Փրանսահայ Փուշկովի խումբերուն համար: Վալանս, Փրանսայի ախոյեանութեան մէջ, կը մնայ առաջա-տարը իր խմբակին, շնորհիւ իւր վրայ (Շաբ.ը Դ. Էջ)

ՔԱՐԵՐԸ ԼԵՋՈՒ ՈՒՆԵՆ

ՍԵՐՈ ԽԱՆԶԱՆԻԱՆ

Հ. Բ. Ը. Մ. - 80

Փ Ա Ր Ի Ջ Ի Հ Ա Մ Ե Ր Գ Ը

գերմանական նախադասություն

ՆՈՐԵՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՕՐԵՐ
ՀԵՍՏԵՆԻ ՄԵԶ

ՍԱՐԵԱՆԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆՐԴԱԸ

Հաղորդակցությունը առաջ գնդապետ քա-
րերի ծայրեր երբեք չի մարում: Ո՞վ ա-
սաց, թե քարն անկողն է: Ո՞վ, քարերը
լեզու ունեն, այն էլ ինչպիսի՞նք...

Այո՛, հարազատ, հայրենի վայրերում
եմ, իմ ծննդավայրում: Ասենք՝ ես ե՞րբ
եմ եղել դրանից հեռու: Ստեփանակեր-
տից եկալ Գորիս, մի հայրական տնից
միսը: Այս էլ ո՞րերորդ անգամ Արցախ -
Ղարաբաղում եմ: Այս անգամ գնացի ա-
կանջառ ու սիրտս դնելու Քարին տակ գի-
ղի քարերին՝ դարերի ծայրը լսելու: Մա-
րե՞լ են այդ ձայները:

Քարին տակը հայ վաղնջական ապա-
միջնադարյան ճարտարապետության դա-
տական արձանատի, քարգործության խը-
տարանն է: Սեղծ է նա, ով չի եղել այդ
բնակավայրում: Ես այստեղ տեսալ ինը
հարիւր տարուայ քարեղէն ասեղնագործ
տներ՝ աշխարհիկ ոգով: Այո՛, ինը հա-
րիւր տարուայ, Անիի, Ջուղայի ոգին ու
ոճը՝ քարեղէն սքանչելիք: Վերելում Շի-
կաքար հինաուրց բերդաւանն է՝ Շուշին:
Քարին տակը Շիկաքարի մի թաղամասն
է՝ ձորի մէջ: Անուկից պահպանուել է
«Քար» մասնիկը: Արցախի մարզերիս
Շիկաքար - Շուշին հիմնադրուակ կոր-
ծանուել է 1679 թուականի Յունիսի 15
աճեղ երկրաշարժից (որ կործանեց Գառ-
նիի տաճարը): Հայերն այն վերաշինել,
հրաշք քաղաք են դարձրել 1753-ին, իր
նախնի ոճով ու ոգով, հէնց այս Քարին
տակ գիղի պատկերով, հայ դասական
ճարտարապետության երանգներով: Շու-
շին հրդեհի ճարակ դարձաւ 1920 թուա-
կանի մարտին: Ձի կործանուել: Այրուել
է վայտային մասը: Հարիւր անգամ տե-
սել եմ, բոլոր չէնքեր կանգուն էին՝
կոյր, անշունչ, անմարդ, սակայն՝ սքան-
չելի, երբեմն չորս - հիշեց յարկ:

Բայց ինչո՞ւ սա լիչեցի: Իսկ ինչո՞ւ
չլիչեմ: Յիշողութիւնը կորցրած մարդը
անասունից էլ վատթար է: Յիշեցի, երբ
մի քանի չարաթ առաջ նայում էի «Հայ-
Փիլի» ինքնակար՝ «Կապիտան Առա-
քել»ը:

Երտանդ Մանարեանն ինձ հրաւիրեց
այդ նկարը դիտելու: Գորիսի կինոթատ-
րոնի հին շէնքն է, իմ սիրելի նստատե-
ղը՝ վերջին շարքում, աջից:

Այս կինոնկարը դուցէ մասնագէտների
համար վիճելի արժէք է, դուցէ արուես-
տով կատարեալ է քիչ, բայց իմ հասկացա-
ծով խոսում է քարերի ցաւից, քարերի
վէրքերի լեզուով: Քարեր, որ տուն ու
տաճար են եղել, բայց հիմա քանդու-
քարայ են, հառաչում են կամ դետի հե-
ղեղատում, կամ տուֆից սարքած ան-
ձոտի, անձաշակ ու անսիրտ «պետական»
նոր չէնքերի մի անկիւնից, երկաթետու-
նի մէջ խեղդուած:

«Կապիտան Առաքել»ը դադափար է ա-
մէնից առաջ, բոունց է հնութեան նըշ-
խարները քանդողների դէմ, լինի Շուշին,
Ագուլիսը, Երեւանի Կոնդը թէ Գորիսի
Վանքի տափի հինգերորդ դարի տաճա-
րը: Ասեմ, որ թուածս քաղաքներից քան-
դիչները պողպատէ ժանիքներից ամէնից
քիչ տուժել է իմ սիրելի Գորիսը: Գո-
րիսեցին, երեւի, մի քիչ աւելի զգայուն
է՝ շարքայինից մինչեւ ղեկավարը:

Այո՛, Շուշուց, Քարին տակից եկալ
Գորիս՝ քարերի առասպելն ու սիմֆոնիան
զլրին տնորէն: Եւ զո՞հ միացի, երբ դի-
տեցի «Կապիտան Առաքել»ը որ ստեղծել
է Արման Մանարեանը: Այս նկարը յըս-
տակ ասելիք ունի: Իսկ արուեստը ամէ-
նից առաջ ասելիք է՝ նպատակ, ցաւի
հիշ, ցաւի դարման: Այս նկարը, որ
հիմնականում ծնուել է Գորիսում՝ նրա
միջոց աւանդական ու միջոց թարմ ոգով,
մեր կործանուած քաղաքների ճիշն է: Եւ
այստակ նրանց, ովքեր քանդել ու քան-
դում են հին հրաշալիքները՝ մեզ մօտ,
Արեւմտեան Հայաստանում, Նախիճե-
ւանում, Արցախ - Ղարաբաղում, Սմո-
լենսկում կամ Ռիպուսում:

Այս կինոնկարը տեսնելուց յետոյ դնա-
ցի Վանքի տափ վայրը, որ առաջնորդում
մեր Գորիսից մի քիչ վերեւ էր, հիմա
մտել է քաղաքի չըմանակի մէջ: Այն-
տեղ մենք խոսհարձ ունէինք՝ Մեծ քա-
րի տակ, աղբիւրի մօտ: Վանքի տա-
կում հինգերորդ դարի տաճար կար:
Կար... Աւերուել է չգիտեմ երբ, կար-
ծում եմ՝ Լենինի ժամուրի արշաւանքներից:
Բայց աւերակը լաւ էր պահպանուած:

մինչեւ վերջերս: Այնպիսին էր, ինչպէս
Գառնիի աւերակը կամ Տաթևը: Մի քը-
սանհինդ տարի առաջ այս հանձարեղ աւե-
րակը ծածկել են բետոնով, ասֆալտով:
Ո՞վ աճեղ հարեք, տաճարի տեղը մեքե-
նակայան են ստեղծել: Բետոնէ անձաշա-
կութիւն՝ հազար հինգ հարիւր տարուայ
հրաշալիքի գերեզմանի վրայ...

Երբ մարդն ինքն իրեն վատ է զգում,
ուրեմն կամ ախտայ մի վատ բան է ա-
րել մէկնումէկին, կամ ինքն է վերա-
ւորանք կրել, որն զգում է ենթագիտակ-
ցօրէն: Սիրտն առանց պատճառի չի մըղ-
կրում: Սրտի զգացածը գիտակցութիւ-
նից վեր է:

«Կապիտան Առաքել»ի շնորհիւ ես տե-
սալ մեր կատարած սխալները մի վիթ-
խարի կոյտ, անցեալի արժէքների ու դա-
դափարների մի դամբնաբլուր: Հէնց
այն բլուրը, որ մի երկու ամիս առաջ
սիւղել է հրաշալի հնարան Օնիկ Սոսի-
դիկեանը՝ Ոսոյ գիղի Մեհեաններ կոչ-
ւած հնավայրում, որ մի վեց-եօթ ասրի
առաջ ես յայտնաբերեցի այդ գիղի մի
քանի մասնաբնակների հետ: Այդտեղ
ես տեսալ մարդկային ջարդուած դան-
կեր, անատամ ծնոտներ, ոսկորներ, որ
հէնց մեր այդ հնութեան իրաւքներն են,
սակայն՝ խօսող, ձայն ունեցող եւ այդ
ձայնը հասկնում է Սոսիդիկեանը: «Ես
ուրեքորդ դարից եմ», - այդ լեզուն ինձ
բացատրում է Սոսիդիկեանը: Եւ այդ
ձայնը ես լսում եմ նաեւ Գորիսի մի բա-
քանչելի չէնքի աւերակներից, որ քան-
դուքար արին երեսուն տարի առաջ ու-
տեղը բետոնէ մի անձաշակութիւն որն-
կեցին, որին նայելուց մարդ խորշում է:
Ութերորդ դար ասելս հասկանանք Ք.
Ա., այսինքն երկու հազար ութ հարիւր
տարի, երբ մեր այս կողմերում էլ էր
ծաղկում Արարատեան հայկական հարբա-
տութիւնը:

Եթէ ճարտարապետութիւնը վեհ է,
գեղեցիկ է, ներշնչող, ապա մարդը, որ
այրուել է դրա ճովանդտակ, լինում է
վեհ, գեղեցիկ, ներշնչող իր մարդկային
բարեմասնութիւններով: Եթէ քարաբուե-
տը՝ ճարտարապետութիւնը, մեզմ է, ու-
ղեւորող, ապա մարդն էլ մեզմ է ու բա-
րի: Մեր քարեղէն մատեան - դասալի-
քերը նոյն բարեկրթիչ, դաստիարակիչ
գործն են արել, ինչ արել է, ասեմք,
Տաթևի համալսարանը, Հարանց Մեծ
անապատը, ինչ հաղիւ թէ կարողանալ
անել պոլիտեխնիկական ինստիտուտի Գո-
րիսի մասնաճիւղը (զրա հիմնադրմանը
ես էլ եմ մասնակցել):

Այսպէս ուրեմն, ճարտարապետական
ու աւանդական յուշարձանները քանդե-
լով, մենք մեր ոգին, մեր ուժը, մեր
խիղճն ենք կործանում, տեղը դատար-
կութիւն ստեղծելով: Այս միտքը ես կար-
գացի կինոյի ասածների ու, մանաւանդ,
չասածների մէջ: Ուրախացնող, սրտին
բան ասող այս կինոնկարն ստեղծողները
տուել են մեր հնադարեան ճարտարա-
պետութեան խօսող, երգող, հմայող,
նաեւ վշտացնող, ցաւող հոգեբանութիւ-
նը, անցեալի մեր կենցաղի պատկերը,
սղգային աւանդները պահպանելու հա-
տատակամտութեան մղելով դիտողին, լը-
սողին, ընկալողին:

Հէնց մի քանի օր առաջ «Իզլետա»-
յում կարողացի, թէ ինչպիսի հոգատարու-
թեամբ է պահպանուած հին թիֆլիսը:
Յօդուածում գրուած է. «Վրաստանում
ձգտում են պահպանել բոլոր այն գան-
ձերն ու ազգայինը, որ ներդաստակ էին
իրենց նախնիներին»:

Որեւէ ազգին քաղաքակրթութեան վա-
ղմութիւնը, դրա գրաւած աստիճանը
ամէնից առաջ որոշում է նրա քարա-
ւեստով, ճարտարապետութեամբ, անա-
շինութեամբ: Դրա ապացոյցն են հայկա-
կան մշակույթի նշխարանները Ագուլիս
(Աւետային Ղարաբաղի ինքնավար մարզ),
Վանում, Շէնգաւիթում, Արագածի վե-
րեւերում, Սեւանի աւազանում պահպան-
ւած քարեղէն իրերը, նշանագրերը: Դը-
րանց հետ՝ Գառնիի տաճարը, Գողթա-
նի Կապուտջղիի վիժմափոր պալատները եւ
էլի ուրիշներ: Դրանք վիպականներ են
հայ ժողովրդի անցեալի պետական հօ-
բութիւնների, նրա մեծ մշակույթի:

(Մնացեալը յաջորդով)

«... Աշխարհացրիւ Հայուքիւնը, իր
վերածնունդ մայր հայրենիքէն մինչեւ
հեռաւոր անկիւնները այս երկրագուն-
տին, ինքզինք կը ծանօթացնէ այդ ար-
ուեստով» կ'ըսէ Հ. Բ. Ը. Միութեան ցը-
կեանս նախագահ Ա. Մանուկեան, Նո-
յեմբեր 21-ի, Միութեան ութսունամեակի
երաժշտահանգէսին զեղատիպ յայտագրին
մէջ: Հայուն այս նախանձախնդրութենէն
մեկնող մտածում մը պէտք է ըլլայ նման
երեկոյթի մըն ալ տեղ տուող չեզոքա-
շուք ճաշերով, պարահանդէսներով կազ-
մուած 80ամեակի տօնակատարութեան
յայտագրին մէջ:

Համերգը, անոր յայտագրին նետուած
առաջին ակնարկով մը իսկ, ընդհանրա-
պէս կը վկայէր երաժշտական խոր հմ-
տութեան, ճաշակի ու գործին արհեստա-
վարժ մերձեցումի մը մասին:

Նախ բեմ բարձրացաւ Հ. Բ. Ը. Մ.ի
Ֆրանսայի չըմանային նախագահ՝ Տոբթ.
Ե. Ադամեան, որ հայերէն - Ֆրանսերէն
ու անգլերէն լեզուներով բարի գալուստ
մաղթելէ ետք, յայտնեց, թէ երաժշտա-
հանգէսը նուիրուած էր Սարգիս եւ
Յամբիկ Քիւրքեանի յիշատակին:

Ապա Կառլոյ Երմանի բեմին վրայ տեղ
գրաւեց Սաշիկ Սարգսեանի ղեկավարու-
թեամբ Մարտէլլի Սահակ - Մեսրոպ երգ-
չախումբը, որ դաշնակի ընկերակցու-
թեամբ ժուլիէթ Նըմազեանի, երգեց
Կոմիտասէ՝ «Հայրապետական մաղ -
թանք», «Սուրբ - Սուրբ» եւ «Քրիստոս
ի մէջ մեր յայտնեցաւ», Է. Եկմալեա-
նի՝ «Տէր կեյո» եւ Կարա Մուրզայի «Լէ
փօլէլէն»: Համեստ ուժերով, խմբակն
բաւական խնամուած աշխատանքի մը
արդասիրք բեմ հանած այս խումբը հա-
կառակ ամէն բանի, դժուար է ըսել,
թէ արդարացուց Մարտէլլէն Փարիզ
գալու եւ նման յայտագրի մը մէջ
տեղ ունենալու պարագան:

Բաղմատար այս յայտագրին երկրորդ
անունն էր Վուլթակահար Ժան Տէր Մեր-
կերեան. ան նուագեց Սէյն Սանի «Ինթ-
րոպիլիտիս եւ Ռոնտո Քափրիշիոգոն»,
ընկերակցութեամբ «Երիտասարդ Ֆիլ-
հարմոնի» նուագախումբին, զոր կը ղե-
կավարէր Ժան Ժաք Վէրնէր:

Ութսունամեակի այս համերգին յայ-
տագրի պատրաստութեան զլխաւոր մը-
տահողութիւններէն մէկը կը թուէր ըլ-
լալ արդար հպարտութիւն մը պատճառել
ներկայ հասարակութեան, հայագրի ի-
րաւ արժէքներու տողանցքով մը, որուն
ամենաբարձր աստիճանին վրայ կը դրո-
ւեւէին անկասկած Սուսաննա Միլտոն-
եան եւ Գալաֆեան ջութիւնը: Մ. Միլ-
տոնեան տաղաճարը ծանօթ անուն մըն է
դասական երաժշտութեան սիրահար մի-
ջաղալին ունկնդիր զանգուածին: Նոյն
նուագախումբին ընկերակցութեամբ ան
նուագեց Ք. Տրալուսի «Տանս Սաքրէ է
Փրոմէան»:

Իրեն յաջորդեց Ռաֆֆի - Անի Պետ-
րոսեան ջողը: Փարիզի Հայութեան ա-
ռուել ծանօթ այս արուեստագէտները
նուագեցին Ա. Բարաշանեան - Ա. Յա-
րութիւնեանի երկու դաշնակի համար
Հայկական ռափտոտին:

Առաջին մասը վերջացաւ Լ. Զգնաւոր-
եանի երեք դաշնակի եւ հարուածային
նուագարաններու համար գրուած «Պալէ
Փանթաթի»ով: Միշտ «Երիտասարդ
Ֆիլհարմոնի» նուագախումբին կ'ընկերա-
նային զաշնակահարուհիներ Այտա Մու-
րատեան, Անի Պետրոսեան եւ Քոզիմա
Ժուլէր: Իսկ նուագախումբին ղեկավա-
րութիւնը յանձնուած էր Ռաֆֆի Պետ-
րոսեանի:

Նուագահանգէսի մը, երբ կը ծախահա-
րենք մեկնարանութեան մը աւարտին,
քիչ անգամ կ'անդադարանանք, թէ որո՞ւ,
ինչ բանի կ'ուզողուն մեր ծափերը: Եր-
դահանի՞ն, թէ նախադարձին, նուագա-
խումբին, թէ զայն ղեկավարողին: Հայ-
կական մեղեդիներու էստաբլեր՝ հիւս-
ւած արդիական երաժշտութեան մը շուն-
չին հետ, ստեղծած են երիտասարդ եւ
բաժնիւնային այս շատ տալաւորիչ գործը:
ու այդ երեկոյ վառահարար խանդավառ
ծափահարութիւնները ուղղուեցան ամէ-
նէն առաջ Լ. Զգնաւորեանի, ապա հար-

Արեւմտեան Գերմանիոյ Հէսսըն նա-
հանգի եւ Սորհ. Հայաստանի մօտ ութ
տարուան անցեալ մը ունեցող կապերը
Նոյ. 16-ին հասան նոր հանգրուանի մը,
տրուած ըլլալով որ այդ օրը Ֆրանքֆուր-
թի մօտերը գտնուող Տարմլթատ քա-
ղաքին մէջ մեծ շուքով կատարուեցաւ
Մարտիրոս Սարեանի գործերու ցուցա-
հանգէսին բացումը:

Հոս կ'արժէ անդադարանալ թէ հան-
գիստութեան եւ թէ ցուցահանգէսին: Սկը-
սինք առաջինով, անոր վայրով: Հէսսըն
նահանգի կարեւոր ցուցահանգէսները
ընդհանրապէս կամ Քասսըլ եւ կամ
Տարմլթատի մէջ տեղի կ'ունենան Այս
վերջինը ունի «Մաթհիլտընհօֆ» կոչ-
ւած նշանաւոր թանգարանը՝ կառույ-
ւած դարասկիզբի յայտնի «Եոկլընտը-
թիլ» ոճով: Անոր ընդարձակ սրահները
միայն միջնադարին նշանակութիւն ու-
նեցող ցուցահանգէսներու կը տրամադ-
րուին: Այս առթիւ Մաթհիլտընհօֆն
ամբողջութեամբ ի սպաս դրուած է
Մարտիրոս Սարեանի: Կը ցուցադրուին
աւելի քան 140 կտոր, որով այս ցուցա-
հանգէսը կը զերպանցէ առնուազն քա-
նակի տեսակէտով Սարեանի Հայաստա-
նէ դուրս ցայտօր ունեցած բոլոր ցուցա-

ւածային նուագարաններու մենակատար-
ներուն ու դաշնակահարուհիներու եր-
բեակին:

Յայտագրին Բ. մասը սկսաւ Մոցարթի
Վուլթակի եւ ալթօ Վուլթակի համար «Ան-
Փոնի Քոնսերթանթ»ով: Հոս, Ժան Ժաք
Վէրնէրի մականին տակ Անի (Վուլթակ) եւ
Իտա(ալթօ)Գալաֆեան ջութիւնը ընկեաւ,
ցաւ նոյն նուագախումբը: Անի Գալաֆեան
ծանօթ անուն մըն է երաժշտութեան մի-
ջաղալին չըմանակներուն մէջ, ու ինչպէս
գրած է անգամ մը Ուալթիշիլըն Փոսթ,
«Հրաշալի արուեստագէտ մըն է, որ ար-
դէն իր տեղն ունի աշխարհի լաւագոյն
Վուլթակահարներու շարքին մէջ»:

Իսկ Անի Գալաֆեան, մեծ կարողու-
թեամբ օժտուած անուն մըն ալ ինք,
որ նոյն հանգրուանութեամբ կը նուագէ նը-
ւագախումբի մը ընկերակցութեամբ, ա-
ռանձին համերգով, կամ սենեկային ե-
րաժշտութեան խումբի մը հետ, Վուլթակ
կամ ալթօ, հաւասար հմտութեամբ:

Դժուար չէ ենթադրել վայելքը որ
սպրեցաւ ներկայ բաղմութիւնը Մո-
ցարթի երաժշտութեան այս երկու ա-
նուններուն մեկնարանութեամբ:

Մարդկային ձայնին, լարաւոր ու հար-
ւածաւոր նուագարաններու շարքին յայ-
տագրը տեղ տուած էր նաեւ շնչաւոր
գործիքի մը՝ փողին, Ա. Յարութիւնեա-
նի փողի ջութիւնը թէմ հրաշքով
Փրանսացի ծանօթ փողահար՝ Պլանտար
Սուսթրօն:

Յայտագրի աւարտեցաւ Ա. Սաշա-
տրեանի «Կրանտ Պաքանալ» եւ «Սպար-
տակ» պալէլէն հատուածներով, զոր նը-
ւագեց օրուան նուագախումբը:

Մենակատարներու, նուագախումբին,
ղեկավարներու կատարողական բարձր
կարողութեան գրաւական ըլլալը զատ
Նոյեմբեր 21-ի այս համերգը արդիւնքն
էր նաեւ երկարատեւ ու բժանդիր աշ-
խատանքի մը, աշխատանք մը՝ ընտրու-
թիւնը կատարելէ, տարբեր մեկտեղե-
լէ, մինչեւ ամենայնայնայն մանրամասնու-
թիւնը ոչինչ ղեկավարածին ձգելու մտա-
հողութեան մեկնած: Այս յոգնատանջ եւ
խորապէս գնահատելի աշխատանքը տա-
րած էր Պ. Գրիգոր Համարձուեանի, ու-
րու կը պարտինք նաեւ ճաշակաւոր յայ-
տագրը:

Ու ինչպէս յոյս կը յայտնուէր յայ-
տագրի սկիզբի չէրուն, «բաղմատիկ
կառուցով» այս երաժշտահանգէսը վրո-
տահարար եղաւ «գրգռիչ» դարմայնելու
համար ծանրադուլիները» որոնք ա-
պահովարար հետաքրքրութեամբ պիտի
սպասեն նման երեկոներու, հպարտանա-
լու համար մեր արժէքներով:

Մաղթենք որ երկար չպատանի:
Ս. Թ.

հանդէսները՝ ներառեալ 1984-ի Փարիզի ցուցահանդէսը 40 կտորով եւ կամ 1985-ի Մոսկուայի ցուցահանդէսը 110 կտորով։ Կարելի է տեսնել վազ՝ երազային Սար-կանը, 1909 - 1920-ի լուսը իրրեւ յա-ւերժութեան խորհրդանիշը նկատող Սար-կանը, 1921-էն մինչեւ իր մահը շարու - նակուող երրորդ եւ վերջին՝ վերածնած հայրենիքի, կենդանացած երազի Սար-կանը։ Կան եւ ներկայ են ջրանկարներ, ասոնց կողքին դժպտութիւններ, դիրքի ձեւաւորումներ։ Լման սրտս մը տրամադ-րեալ է կենսադրական նշանակութիւն ունեցող լուսանկարներու, որոնք լոյս կը սփռեն վարպետին ընտանիքին եւ հետա-քրքրութիւններուն բնագաւառին, ժա-մանակակիցներու հետ ունեցած յարաբե-րութիւններուն, Հայաստանի բնութեան։ Պատրաստուած է ճոխ գրացուցակ մը, մասամբ զուտուոր արտատպումներով, 144 էջերէ բաղկացեալ։ Ան կ'արժէ միայն 20.00 մարք (60.00 ՖՅ.)։ Հոն իրենց մասնակցութիւնը բերած են Մաթհիլ-տիւնհօհէի տնօրէն Պերնտ Քրիմմը եւ Երեւանի Մարտիրոս Սարեան տուն-թան-դարանի տնօրէն Շահէն Ուաչատրեան, ո-րոնք ցուցահանդէսին իրադրծման մէջ զլիարու գերը ստանձնած էին։ Սխառ շա-հեկան է Պ. Քրիմմը յօդուածը, անկէ կը տեղեկանանք Սարեանի Գերմանիոյ մէջ առաջին անգամ 1912-ին Ֆրանս-Մարքի եւ Վասիլի Բանտիւսիքի միասնա-բար հրատարակած «Տեռ պլաուէ Բայ-թիլ» հանդէսին մէջ յիշուած բլլալը։ Նոյն տեղը կը նշուի Բանտիւսիքի 1911, Սեպ. 1 թուակիր մէկ նամակը, որմէ յայտնի կ'ըլլային անոր հայ երաժշտու-թեան նուիրումը գրութիւն մը տպել տա-լու ուղղութեամբ տրած ջանքերը։ Շահէն Ուաչատրեան իր յօդուածով կը ընտելանայ Սարեանի տարբեր չըջան-ները։ Հաճելի անտիկալ մը եղաւ տես-նել վարպետին ինքնակենսագրական էջե-րը։ Կան նաեւ մէջընթաց Սարեանի ժամանակակիցներուն իր մասին ունե-ցած արտայայտութիւններէն։ Չեն պակ-սիր համատուր կենսագրականը, աղ - բրններու եւ յիշատակուած անուններու ցանկը, ծանօթութիւններու բաժինը։ Յա-ռաջարկում մը ներկայ է սոյն հատորին մէջ նաեւ Հէսսընի Մշակութային նախա-րարուհի Տոքթ. Վերա Բիւտիկէրը։ Հանդիսուոր բացման ներկայ գտնու-ւելու համար աւելի քան 500 հոգի եկած էին, մեծ սրահը բերնէ բերան լեցուն էր, ոմանք ստիպուած ոտքի մնացին։ Բացման իր ձառին մէջ Տոքթ. Բիւտիկէր ներկա-յացուց Սարեան մարդը եւ արուեստա - ղէտը, որ կըցաւ իր ազգին ողբերգութե-նէն քաղել ստեղծագործական ուժ։ Այս ցուցահանդէսը, ըսաւ նախարարուհին, մեզի Գերմանացիներու ազ պարզէ թէ ան ոչ թէ միայն հայ նկարչութեան վը-րայ իր դրոշմը դրած է, այլ նաեւ կը ձգտի համեմատական բեմին վրայ ալ իր ուրոյն տեղը դրաւ։ Նախարարու-հին յաջորդեցին Հայաստանէն ժամանող պատուիրակութեան առաջնորդ փրոֆ.

Մաքսապետեան եւ խորհ. Միութեան Պոնի դեսպանատան մշակութային կը-ցուրդ Փալիանով։ Ներկաները, ասոնց կողքին Տարմշխատի քաղաքապետ Տոքթ. Շփիլիկիւր ողջունելէ ետք, կցուրդ Փա-լիանով Հէսսընի եւ Հայաստանի յարաբե-րութիւններուն հակիրճ պատմականը ը-րաւ, մատնանշելով որ անոնք դեռ կա-րելի է ընդլայնել յառաջիկային։ Օր-ւան վերջին խօսքը տրուեցաւ վարպե-տին որդիին երգահան Ղազարոս Սար-եանի. ան հայերէնով յանուն իր ընտա-նիքին եւ Հայաստանի ժողովուրդին չը-նորհակալութիւն յայտնեց կազմակեր-պիչներուն այս գեղեցիկ ցուցահանդէսին համար։ Պէտք է մոռցուի Կոմիտաս լա-ւային քառեակին բերած մասնակցութիւ-նը բացման հանդիսութեան։ Կոմիտասցի-ները նախքան ուղերձներուն սկսիլը Հէն-տըլի «Փասակալեան» հրացուցին, իսկ ա-ւելի վերջը Կոմիտասեան մեղեդիներու փունջ մը։ Յաւարտ բացումի, ներկաները առիթը ունեցան Սարեանի գործերը մօ-տէն տեսնելու, Հայաստանի պատուիրա-կութեան անդամներու հետ գրուցելու։

Նոյն օրը Տարմշխատի մէջ երկու հո - մերգներ տեղի ունեցան. առաջինը ժամը 16ին, «Կէտրիկ - Մօլլեր - Հաուզ»ի գեղե-ցիկ սրահին մէջն էր՝ դաշնակահարուհի Քէթի Մալխասեանի եւ Կոմիտաս քառ-եակի մասնակցութեամբ, իսկ երկրորդը ժամը 20.30-ին «Նախահաուզ Քէլլէր»ի մէջ, այս անգամ Դաւիթ Ազարեանի ճաղի երրեակին կողմէ։ Մենք ներկայ գտնուեցանք ասոնցմէ առաջինին։ Երե-ւանի երաժշտանոցի վաստակաւոր ու-սուցչուհի Քէթի Մալխասեան ներկայա-ցաւ իր եւ հմուտ դաշնակահարուհի, որ լիովին կը տիրապետէր կատարողական ներութիւններուն եւ նաեւ երկերուն ոգի-ին։ Առ աւելի տպաւորիչ էին Շոփիւնի «Նոքթիւրն»ի, «Վալս»ի եւ «Պալլատ»ի մեկնաբանութիւնները։ Բուռն ծափահա-րութիւնները այս հիւանդի դաշնակահա-րուհին անկողնէն նուազել Միլլերիանի «Պոէմ»ը եւ Սքարլաթթիւն կտոր մը։ Կար-գը եկած էր Կոմիտաս քառեակին։ Անոնք մեզի Հայտնի թիւ 5 եւ Ա. Բարաջանեա-նի թիւ 3 քառեակը ներկայացուցին։ Այս վերջինին մասին շատ բաներ կարողացած էինք մամուլի մէջ, բայց ունկնդրելէ վերջ համոզուեցանք որ Բարաջանեան նո-րարարական չունչին կողքին երկին տը-ւած է նաեւ լարուածութիւն մը, առանց աժան միջոցներու դիմելու։ Այս դմա-լելի քառեակը (է. Թադէոսեան՝ Ա. Վու-թակ - Ս. Հախնազարեան՝ Բ. Նութակ - Ե. Պապեան՝ Նութ. եւ Ֆ. Սիմոնեան՝ թաւաթակ) անթերի էր իր կատարման եւ ներդաշնակութեան մէջ եւ անկեղծ իր ներքին ապրումներով եւ յուզումներով։ Այս բոլորը կոմիտասցիները ի վիճակի կը գնեն արուեստի կատարները նուաճել։ Ծափահարութիւնները վերջ չունէին. ունկնդիրներուն գոհացումը տալու հա-մար անոնք քանի մը կտորներ եւս հը-րամցուցին։ Բայց մենք փոխանակ կշտա-

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԵՆ

ԵՐԳԻՉ ՎԻԳԵՆ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՍԷՆ - ՇԱՄՈՆ («Յաուալ») . -

Շատ հաճելի երեկոյթ մը չնորհիւ հայ երգին, տեղի ունեցաւ մեր կորսուած դի-ղաքադաքին մէջ, Շարաթ, Նոյեմբեր 15-ին։

Սէն - Շամոն, երկար ձորի մը մէջ խեղդուած փոքր քաղաքը, ալ ու ձախ բարձրացող լեռներէն չըջապատուած - թէպէտ Սէն - թիթիւնի համբուն վրայ,

նալու, հետզհետէ աւելի ծարաւի կը դառ-նայինք։ Ի վերջոյ սրահ չլիւրդարձան, միակ փրկութիւնը ատոր մէջ գտան։

Դաշնակահարուհի Ք. Մալխասեան, Դաւիթ Ազարեան երրեակը եւ Կոմիտաս քառեակը մինչեւ ամսոյն 24-ը Հէսսընի տարբեր քաղաքներուն մէջ ելոյթներ ու-նեցան։ Կոմիտասցիները առիթը ունեցան Հէսսըն նահանգի խորհրդարանին մէջ ի Վիսպատըն համերգ մը տալ Նոյ. 20-ին։ Նոյնքան ուրախալի է ասոնց ներկայու-թիւնը Արեւմտեան Գերմանիոյ մայրա-քաղաք Պոնի մէջ գտնուող Հէսսընի մըջ-տական ներկայացուցչութեան մէջ նոյն-պէս համերգի մը առթիւ՝ Նոյ. 24-ին։

Վերադառնալով Սարեանի ցուցահան-դէսին, յիշեցնենք որ թանգարանին դուռ-ները բաց կը մնան մինչեւ Դեկտ. 21։ Անոնք որոնք գրացուցակը ապահովել կ'ուզեն, կրնան դիմել ստորեւ տրուած հասցէին, իրենց նամակին կցելով 22.00 մարք (Գերմանիա) / 25.00 մարք (Արտա-սահման)։

Քաղուած վերջին տեղեկութիւններու համաձայն, Հէսսընէն խուր մը քաղա-քապետներ ի մօտոյ Հայաստան կը մեկ-նին եւ հոն բանակցութիւններ կ'ունենան երկու երկիրներու քաղաքներու միջեւ փոխ-յարարերութիւններ ստեղծելու կա-րելիութիւններուն մասին։

ԲԱՅՅԻ ՔԷՊԱՊՅԵԱՆ
Mathildenhöhe, 6100 Darmstadt,
Bundesrepublik Deutschland

ԱՆԸՆԴՆԱՏ, ԱՆՎԵՐՋ ՎԵՐԱԴՍՐՁ

ՀՐԱՆՏ ՄԱԹԵՒՈՍԵԱՆ

Հպատակ Հայերի համայնքը իր ամբարներն այնպէս է լցնում, որ առանց տաքսանդներ կարող է մտնել թէ-կուզ տաքսանդեան ձեռք եւ կարիքը նրա դրանք չի չորքի, - եւ այդ մատանքներին բաւարարուած գոհութեամբ է նայում այդ մատանքների «օրինական» տէրը՝ Եր-զնկա նստած չորրորդ բանակը, եւ զըր-կուած փայտափրկ բաց թշնամանքով է նայում դրանց «կիսաօրինական» տէրը՝ արտօնեալ համայնքը՝ խալիֆի զորքը։ Նոյն է՝ սուլթանի չզօրակուցած զորքը՝ զրկուածի պիւրաւորանքով է նայում, քա-նի որ, վկայում է Միւսուրին, «առաջին ու երկրորդ թալանքներուն խուժանը մեր գեղերը չամուս. առաջինին բախդարացի-ները եւ զուգէջները կաճաքաւոր հը-րազաններով, կեռ սուրերով Եփրատի ե-զերքը եկան նստան. ընծաներ տարինք ա-

նոնց պետերուն, անոնք ալ խուժանը վա-նեցին, մինչեւ որ Երզնկայէն հեծելա-զօրքը հասաւ։ Յաջորդ աշունը երկրորդ թալանին Ակը, Բինկեանը զարկին, մեր հինգ գեղերուն նորէն չկրցան դուրի, ո-րովհետեւ մեր գալմաղամը՝ որ չորրորդ բանակի հրամանատար Ձէքի փաշային կաթ կաթնեղբայր էին՝ նախօրօք հեծե-լազօրք տուաւ»։

Առ այժմ ահա եղաւ գնացին նուէրնե-րով՝ «Երեւոն արծաթ մեծիտիէ, բու-պիէ, մահմուտիէ զարդուսկիներ, կտաւ, կերպաս, հինա, ապրընում», առ այժմ զապեցին ու խաղաղ հարեանութեան ան-ցան՝ իրենց հիւանդի համար թթու կամ թթուաջուր խնդրելու, իրենց մօր հա-մար՝ հինա, հպատակ համայնքում մշակ ու անասնապահ վարձուելու ... Բայց զուռն - նաղարայով խուժելու ու զար-կելու ժամանակները դեռ կը գան եւ զրա-հար նշանները ե Բիլի երեսին վաղուց են կնքուած՝ «Հայու անունով զզբառ զիւ-րեր», լքուած վանքեր, առանց տղամար-դու՝ զուռ կանանց ու երեխաների հայ գեղեր։

Միւսուրին վկայում է. կառավարու-թիւնը չէր կարող հարկերը ընտելեղով ժողովել, երկիրը ճանապարհներ չունէր, եթէ ժողովելու լինէր՝ լեռնա երկրի ջրուռ արահետները չէին կարող այդքան մթերքը ծովափ քաշել, հարկերը դրամով էին գանձուած, իսկ գաւառը դրամ չու-

նէր, որովհետեւ գնորդ չունէր։ Այդ դը-րամի ետեւից գիւղն իր տղամարդուն քաղաք էր դրկում՝ Պոլիս, Եւրոպա, Օ-դեսա, հեռուոր Ամերիկա՝ երբ Զուրու-չայից նաւահանգիստային Կիրասոն - ճանապարհն էր եօթնօրեայ բեռնակրու-թեան, համեապօրծութեան, առհասա-րակ այնպիսի աշխատանքների, որ զիւ-րացի մարդը կարող է քաղաքում անել։ Արմատացիները հացթուխներ էին, Պոլիս փոքր ունէին, աղացներ ու փոքր էին բանեցնում։ Շատերի օրն ի լուռն չար-չարանք լիարուռ վարձատրուած էր, եւ բեռնաբարձով վերադարձի մի երկու պատկեր Միւսուրին ողեկուցել է, ոմանք նահանգի ու կայսրութեան մէջ էին ար-դէն անուանի, եւ մի երկու պատկեր էլ նրանց յաղթական խնդրեցիքից է ոգե-կոչուած, շատերն էլ սերնդէ սերունդ պատանդ էին մնում քաղաքին, իրենց ձեռներեցութիւնը, դաւաճու իրենց թարմ եռանդը տալիս էին քաղաքին, մաքրում փայլեցնում, ապրեցնում էին քաղաքը, բայց իրենք այդպէս իլ քա-ղաքի բնակիչ էին դառնում, որովհե-տեւ քաղաքն իրենց հայրենիքը չէր։ Ի-րենց հայրենիքը հեռուոր գիւղն ու տունն էին, հետի իրենց մասը, մի եր-կու արտը, երկու կտոր աչգին, թանիկ ականջներով ալծը, կարմիր կապանե-րի գոյն կարմիր եղը։

(Շար. 2)

- կարծես կորսուած անկիւն մըն է լուռ ու մունջ։ Կար ժամանակ մը՝ անկիւն ունէր Աշուղ մը, որ մերթ ընդ մերթ իր սաղը ձեռք կ'առնէր, կը նուազէր եւ անոր ար-ձագանդը կը լսէինք «Յաուալ»էն, Ֆրանսա-հայոց թերթին, երբ նուրը Աշուղը աւե-ւոր դարձաւ, տկարացաւ, այդ սաղը լուսն, այժմ պատէն կախուած կը մնայ։

Երեք տարիներէ ի վեր, Սէն - Շամոն ապրելով որպէս հոգեւոր հովիւ, հան-դըստեան կոչուած, ներկայ գտնուեցայ եզակի երեկոյթի մը անցեալ Շարաթ օր։ Քաղաքապետարանի մեծ եւ գեղեցիկ հան-դիսասրահը լիովի լեցուն էր զաղութիւս բազմութեամբ, ինչպէս նաեւ մեզ դրացի Սէն - թիթիւնցիներ, Լիոնէն ալ ոմանք ներկայ էին։ Ի հարկէ ասիկա կը պար-տինք հայ երգին եւ երգիչին՝ Վիգէնի եւ նուազով իրեն ընկերացող իր երկու ըն-կերներուն։

Տեղույս նորակազմ «Հայ Մշակոյթի Կեդրոն» Միութիւնը գործի լծուած էր լաւագոյն եւ հաճելի հանդէս մը ներկա-յացնելու եւ իսկապէս ալ յաջողեցաւ։ Ա-սոնք երկու տարիէ ի վեր ոտքի ելած են, իրր հաւաքատեղ տրամադրուած ունե - նալով մեր հայ մատրան հանդիսասրահը, համեառ մասնակցութեամբ ասոր ծախ-քերուն։ Անոնք ունեցան ալ եւ ալ հա-մեառ ձեռնարկներ մինչեւ հիմա, յատկա-պէս ալ յաջողեցան զաղութիւս տարեց ան-դամները ի մի հաւաքել, ամէն Երեքշաբ-թի օրեր ժամը 14-էն 18։ Մեր Յարգելի ծնողներ սիրով կը հաւաքուին հոս, ի-րար տեսնելու, թիւղթ կամ տապալի խաղալու դաւաթ մը սուրճի չուրջ, աշ-խոյժ անդամներու սպասարկութեամբ։ Տարեկան չորս - հինգ անգամ ալ կէսօր-ւան ճաշեր սարքելով եւ ժողովրդական պարերով, խմորի ճամբորդեցին նաեւ գէպի Տէսլինի եւ Վիգէնի հայ ակումբնե-րը հոն իրենց տարեկիցներով միութար-ւեցան։

Անցնող տարիներուն փորձեցին նաեւ ժողովրդական պարի վարժութիւններ փոքրերու եւ երիտասարդներու համար, հայերէնն ալ սորվելու, խօսելու ճիգեր թափելով։

Ամէն տարի միմիայն Ապրիլ 24-ի յու-շահանդէս պատարագին եւ ծաղիկապա-կով թափօրին միայն խուռն բազմութիւն մը կը տեսնէինք եւ կամ երբեմն ալ որոշ դաշտահանդէսներուն, ուր Միութեան երիտասարդները որոշ ձեռներեցու-թիւն ցոյց կուտային զաղութիւս առ այդ յատուկ կազմակերպութեանց կողքին։

Յայտնի եղաւ սակայն որ այս անգամ ողի ի րոնն աշխատած էին լաւագոյն երեկոյթ մը սարքելու։ Կոկիկ թատե-րախաղ մըն ալ պատրաստած էին, Յով - հաննէա թուամանեանի երկերէն, «Ունիթ», Բարեկենդանը եւ Ստախօսը՝ բեմադրե-լով Փրանսերէն, Վ. Աքէլեանի դեկապա - րութեամբ, յաջող ձեռով կատարուած երգահանդէսէն առաջ։

Ապա բեմի վրայ տեսանք Վիգէնը իրեն ընկերացողներով եւ երգերով։ Յաջոր-դաբար ունկնդրեցինք քան երգեր հա-յերէն, Փրանսերէն եւ անգլերէն։ Վիգէնի յատկանիշ ձայնին կ'ընկերակցէին դաշնա-կը կամ ելեկտրոնիկ երգէտը, որ ալ - եւ ալ գործիքներու ձայնն ալ կ'արձա - կէր, ճոխացնելով ներդաշնակութիւնը։

Իր երգերը հաճելի էին, երբեմն ալ յու-ղէն։

Ապրիս Վիգէն, այդպէս խանդավառ եւ միութարէ մեր հայկական հաւաքոյթնե-րը, բայց զգոյշ ... ձայնիդ խնայէ եւ զայն խնամէ. մեր ձայնալարերը պող-պատեայ չեն։ Յաճախ մեզմէ երգէ, յա-րատեւ ձայնիդ արձագանգով երգէ՝ որ-պէս զի սովոր մինչեւ խոր ծերու - թիւն։

ԼԵՒՈՆԵԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

ԿԱՐԴԱՅԷՔ

« Յ Ա Ռ Ա Ջ » Ը

ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

(Շաբ. Ա. Էջէն)

տարած իր յաղթանակին (2 - 1) : Մրցու-
մը տեղի ունեցած է Վալանսի մէջ :

Նոյն ակումբին երկրորդ խումբն ալ կը
շարունակէ փայլել լիկի առաջնութեան
մէջ : Կիրակի, կը խաղար դուբը, Շա-
վանէի մէջ (Վուար) : Թէրզեան բացած է
Հաշիւը, յետոյ ուրիշ կողմեր եկած են
հաստատել այցելու խումբին գերակշռու-
թիւնը (3 - 1) :

Երբ նկատի ունենանք որ Վալանսի Հայ
Մարզականին երկու խումբերն ալ առաջին
տարին է որ կը խաղան իրենց ներկայ
դասակարգին մէջ, ձեռք բերուած յա-
ջողութիւնները աւելի արժէք կը ստա-
նան :

Լիկի պատուոյ դասակարգի առաջնու-
թեան ի հաշիւ, Լիոն - Տէսինի Հ. Մ. Բ.
Մ. Բ. չէ կրցած յաղթել Շամպէլիին, թէեւ
խաղը տեղի կ'ունենար Տէսինի մէջ : Ար-
դիւնք՝ 1 - 1. Վերջին վայրկեանին է որ
Սալուայի խումբը յաջողած է հաւասար-
եցնել : Հ. Մ. Բ. Մ. կը լքէ իր առա-
ջատարի դիրքը, կը դառնայ երկրորդ :
Թահաիզեան նշանակած է Հ. Մ. Բ. Մ. ի
կողմ :

Նահանգային ախոյեանութիւններուն
մէջ, յաջողութիւն Լիոն - Տէսինի պա-
հետի կազմին համար՝ որ կը յաղթէ
Լ'Արպիլի 3 - 1-ով. նոյն արդիւնքը
նաեւ ի նպաստ Վիլիի Հայ Մարզական
Ընդհանուր Միութեան Ա. Ս. Ռոտանիէնի
դէմ, ինչ որ Վիլիիները կը բարձրացնէ
դէպի դասաւորումին առաջին տեղերուն
մօտ :

Սէն - Շամսի «Արարատ» ալ կը շա-
րունակէ հաճոյք պատճառել իր համա -
կիրներուն : Պարտութեան մատնած է
Փորթուկալցիներու խումբը 3 - 1-ով :
Կը գրաւէ երրորդ դասակարգի իր խմ-
բակին մէջ, դասաւորումին 4-րդ տեղը :

×

Այս Կիրակի, Նոյեմբեր 30, վերա-
պահուած է բաժակախաղերու : Վալանս
արդէն դուրս մնացած է Ֆրանսայի բա-
ժակէն, 4-րդ հանգրուանին իսկ : Լիոն -
Տէսին ամէն ջանք պիտի թափէ որ չունե-
նայ նոյն ճակատագիրը : Ինչպէս գրե-
ցինք արդէն, պիտի խաղայ Աննուի մէջ,
ի հաշիւ 6-րդ շրջանին : Աննուի շատ
խոշոր պատառ մըն է Հ. Մ. Բ. Մ. ի հա-
մար : Կը պատկանի Ֆրանսայի ախոյե -
նութեան երրորդ բաժանումին : Ուրեմն,
դասակարգային հաշուով, երկու աստի-
ճան վեր Հ. Մ. Բ. Մ. էն : Եթէ Լիոն -
Տէսին յաջողի, այդ պիտի ըլլայ մեծ ա-
նակնկալ մը : Ուղղը տեղի կ'ունենայ Շա-
բաթ իրիկուն, ժամը 20-ին :

×

Փարիզի շրջանին մէջ, մեր երկու գըլ-
խաւոր ակումբները, Իսի եւ Ալֆորվիլ
խաղացին ախոյեանական իրենց 7-րդ մըր-
ցումը :

Իսի, իր դաշտին վրայ, պարտուած էր
Սէվրէն (0 - 1) : այս երրորդ, իրերա-
յաջորդ, անյաջողութիւնն է Ա. Ս. Ա. ի
համար եւ անկասկած մտահոգութիւն կը
պատճառէ իր համակիրներուն :

Ալֆորվիլ, ընդհակառակն, կընայ
լուրջ յոյսեր ունենալ վերելքի համար :
Լայնօրէն յաղթած է Վիթրի (3 - 0) եւ
հիմակուհիմա կը գլխաւորէ Վալ տը
Մարնի առաջին դասակարգի առաջնու-
թիւնը :

×

Միջերկրականի շրջանին մէջ, բարձ-
րագոյն դասակարգ նպաստաւոր Կիրա-
կի մը Սէն - Թ'Անթուանի Հայ Երիտա -
սարդականին համար : Իր դաշտին վրայ
յաղթած է Մարթիկի 1 - 0-ով. այս իր
երկրորդ յաջողութիւնն է մրցաշարքին
մէջ՝ ուր կը գրաւէ դասաւորումին 10-րդ
տեղը :

Նուաղ բախտաւոր, Հ. Մ. Բ. Մ. Ար-
ծիւ դոճացած է հաւասարութեամբ Ան-
թիպի Ֆոնթոն ակումբին դէմ, 1 - 1.
Փափաղեան նշանակած է հաւասարու-
թեան կողմ : Հայկական խումբը կորսն-
ցուցած է բաղմամբ առիթներ խաղը
շահելու : Դասաւորումին մէջ Արծիւ կը
դանուի Սէն - Թ'Անթուանի մակարդակին
վրայ :

Կուտանք նաեւ պահեստի խումբերուն
արդիւնքները. Սէն - Թ'Անթուան, Ա.
դասակարգի մէջ պարտուած է հրէական
ակումբէն 1 - 0 : Աստիճան մը վար,
Արծիւ յաղթած է Ալթէրիացիներու,
4 - 0 :

Քօթ ա'Ազիւրի մէջ, Նիսի Հայ Մար-
զականը պարտուած է Պոլիէօյի մէջ
3 - 2. Երկրորդ խումբը կը շարունակէ
իր յաղթական երթը՝ 6 - 1 :

ՎԱՂԻՆԱԿ ՄԻՍՔՃԵԱՆ

Ֆրանսահայ Գրողներու Ընկերակ-
ցութիւնը զբաղան երեկոյթ մը կը
կազմակերպէ մասնակցութեամբ՝
Հ. Բ. Ընդհ. Միութեան նախագահ :

Բ Ա Ք Ք Ի-Ի

Ծննդեան 150-ամեակին
Ուրբաթ, Դեկտեմբեր 5, ժամը 20-ին՝
118, Rue de Courcelles — 75017 Paris

Կը նախագահէ՝
ԱՐՏԱՇԷՍ ԳԱՐՏԱՇԵԱՆ

Կը բանախօսէ Հայաստանի Գրողնե-
րու Միութեան նախագահ՝

ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին եւ հիւրա-
սիրութիւն :

Մուտքը ազատ է :

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Լիոն. - Տիկին Ժոֆրէ - Սերայտար-
եան ի յիշատակ իր մօր՝ Տիկին Ա. Սե-
րայտարեանի 1000 Ֆ. կը նուիրէ Մի-
թարեաններու Օժանդակ Մարմին (Սի-
ֆԱՄ) - (ստանալ «Յառաջ»-էն) եւ 100 Ֆ.
«Յառաջ»ին :

M A R S E I L L E

Dr MAKSOUDIAN Bernard

Spécialiste en rhumatismes
en acupuncture

Réouverture du Cabinet

103, bd. de la Libération
13001 Marseille

Tél. : 91 - 64 - 33 - 46

Տոք. Պերմար ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆ

մասնագէտ յօդացաւի

չինական ասեղով

Վերաբացում իր դաբմանատան

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ. - Գարուն երգչախումբին
համերգներ եւ տարեդարձ՝
Մարտ 15 եւ 29

ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի վար-
չութիւնը եւ բոլոր ընկերուհիները, կը
փութան իրենց խորագրած ցաւակցու -
թիւնները յայտնել ընկերուհի Ա. Աճէմ-
եանի, Տէր եւ Տիկին Վ. Աճէմեանի, ի-
րենց եղբոր, որդւոյն եւ ազգականին՝

ԺՈՐԺ ԳԻՈՐԳՕՅԻ

մահուան առթիւ :

Այս տխուր առթիւ Տիկին Ա. Աճէմեան
նէ ստացած է 200 Ֆ. :

ՅՈՒՇԱՏԵՐ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ մաս-
նաճիւղը ընդհանուր ժողովի կը հրաւի-
րէ բոլոր ընկերուհիները Շաբաթ, Դեկ-
տեմբեր 6, ժամը 14.30-ին տեղւոյն էկե-
ղեցւոյ կից սրահին մէջ :

Բոլոր ընկերուհիներուն ներկայութիւնը
խիստ փափաքելի է :

ՇՆՈՐՀԱՎԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը
շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Շը-
նորհիկ Զէրչեանէ 100 Ֆ. փոխան ծաղ-
կեպակի իր շատ սիրելի ընկերուհիին
Տիկին Պելեանի մահուան առթիւ :

×

Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի վար-
չութիւնն շնորհակալութեամբ ստացած է
Տէր եւ Տիկին Յ. Գասպարեանէ 100 Ֆ.
ինչպէս նաեւ Տէր եւ Տիկին Յ. Հարէկա-
նէ 100 Ֆ. (Տէսին) Գրիգոր Պապիկեանի
մահուան առթիւ :

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՓԱՐԶԱՆԱՅ ՏԻՆԱՆՑ ՄԻՌՔԵԱՆ ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՐԵԱՆ ՄԱՐՏԻ

Տ Ա Ր Ե Կ Ա Ն Մ Ե Ծ ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԵԱԸ

Նախագահութեամբ՝
Պ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆ-Ի

Կիրակի, Դեկտեմբեր 7, ժամը 17-էն կէս գիշեր

Dans les Salons de l'Hôtel George V
avenue George V, Paris 8^e

avec la participation
de l'Orchestre GAIDZAG'S
du TRIO PEHLIVANIAN
et du groupe de danses
AKHTAMAR

Սեղանները ապահովել հեռաձայնով՝
47 - 63 - 38 - 54 քիւիմ :

Մուտք՝ 50 Ֆ.

Ուսանողներուն՝ կէս գին

OPTIMA TOURS

VOYAGE EN ARMÉNIE

Au départ de PARIS via Moscou : 5.800 Frs.
du 27.12.86 au 10.01.87

Renseignements et inscriptions :
OPTIMA TOURS — 12, RUE VIGNON — 75009 PARIS
Tél. : 47 - 42 - 10 - 35

Au départ de MARSEILLE via Moscou : 5.970 Frs.
du 27. 12. 86 au 09. 01. 87

Renseignements et inscriptions :
Monsieur ALEXANIAN
11, RUE DU BASSIN — 13012 MARSEILLE
Tél. : 42 - 83 - 31 - 55 / 91 - 93 - 04 - 90

4.000 m² de mobiliers
présentés en ambiance

Meubles Ghazarian

Z.I. Vitrolles tél. 42. 89. 27. 47
à 20km de Marseille.

“Բացառիկ գեղջ «Յառաջ» թաժանորդներուն”